

אין לעשות שימוש מסחרי ללא רשות המוציא לאור

ספר

מוכבי אור

זהו ספורים נפלאים, ודברים נעימים ונחמדים
על אודות יקר הדבת קדשת שמו
של אדמו"ר אור האורות
רבנו נחמן מברסלב זצוק"ל
ובדבר תעצומות נשיגבות דבריו הנוראים ותפארת
נכבדות אנשיו הנאמנים

חלקתי את הספר הזה לד' חלקים הנקראים בשם
חלק א' אנשי מזהרן חלק ב' אמת ואמונה
חלק ג' חכמה ובינה חלק ד' שישון ושמחה

קצתו נדפס בירושלים בשנת ש'ש"ו ע"י המחבר
בעצמו הרה"ג האלקי מוה"ר ר' אברהם ז"ל ב"ר נחמן
מטולטשין זצ"ל
ובשנת תרצ"ג נאסף ונתקבץ ונדפס כלו
ע"י הר' שמואל הלוי הורביץ זצ"ל

הוצאה מיוחדת לרגל ראש השנה תשע"ג
לפדיון כל השבויים בגוף ונפש וקיבוץ כל
הנידחים בעמק ישראל, גאולה וישועה

לעילוי כל נשמות ישראל וביניהם
לזכר עולם יהיה צדיק (תהילים קיב, ו')
ר' ישראל דב אודסר זצוק"ל בן ר' אייזיק שלמה
תלמידו של ר' ישראל מקרדון זצוק"ל
תלמידו של ר' משה ברסלבר זצוק"ל
תלמידו של ר' נתן מנמירוב זצוק"ל
תלמידו של רביה"ק נחמן מברסלב זצוק"ל
זכותם תגן עלינו ועל כל בית ישראל אמן.

כל הזכויות שמורות, תשע"ב

הזמנות והפצה: 0522-777007

www.nanach148.net

ציור – שמחה אבן חיים

www.simcha-art.co.il

תוכן הענינים

כוכבי אור	א
חלק א' - אנשי מוהר"ן	ה
חלק ב' - אמת ואמונה	צז
חלק ג' - חכמה ובינה	קכא
חלק ד' - ששון ושמחה	קנג
ספורים נפלאים מרבינו ז"ל	קפא
צואת הרב מטשעהרין ז"ל	ריז
שיחות וסיפורים	קצא
כת"י הרב מטשעהרין זצ"ל	רלג
אבני"ה ברזל	שנט
תיקון הכללי	א

בעזה"ש", ד' צו תרפ"ז.

להקניבין חק' הראשון דק"ק לובלין, יצ"ו.

בטח קבלתם הספר ליקו"ע עם ביאור ע"ט וגם ההוספה מידידנו אהרן יהודה צינגלמאן מספר ומפקד הספרים אשר זכה להוציא לאור בעשרת השנים וגם גודל הדוחק. ובהכרח עתה לסייע ההדפסה, לכן מצאתי חובתי למלאות דבריו ולזרזכם לטוב לכם מה שנתברר אצלנו בדיבוק חברים לדעת רז"ל אשר המצוה של מחצית השקל על עבודת אוהל מועד, נוהגת גם בזמן הזה ממש להיודעים כי בנין הדעת הוא בנין הבית, כמו שאמרו חז"ל, כי מי שיש בו דעה כאלו וכו' וזה דעת רז"ל לכל מבין אמת, לכן כאשר פדיון מחצית השקל ה' פ"א לעבודת אוהל מועד ולא על עבודות אחרות, כמ"ש זה יתנו הכל, לא ימעיט וכו' ונתת אותו על עבודת אוהל מועד אף שהי' שם גם עבודות אחרות עבודת הקרבנות והקטורת, אבל זה הפדיון הוא בדייק על עבודת אוהל מועד, פן היום ענין הדפסה הוא השארת רז"ל מדור לדור, כי הוא מועד לכל חי ובו נתועדין תמיד רבי ותלמיד והשכינה מדברת בקולו של הצדיק לכל נפשות ישראל לעוררם ולהקיצם משנתם בידיע, לכן צריך כל אחד מהמקורבים ליתן לא פחות ממחצית השקל של הזמה"ז, היינו מחצית הזהב הפולני ודווקא על הדפסה, לא על שום עבודות אחרות, אף היותר גבוהות אצלנו, למשל סיפוק אנ"ש המקורבים ועוסקים בדעת רז"ל אשר גם זה נחשב לקרבנות וקטורת בזה"ז למבין - עכ"ז עבודת אוהל מועד הוא גבוה מכל זה ופדיון נפשו צריך ליתן על זה לבד והבין.

גם צריך כ"א שיהי' לו חוק קבוע ליתן מספר קבוע חלק מהרינוח אשר מקבל מהשגחה ליתן על הדפסה ובה האופן יהי' משותף לרז"ל בכל עסקיו ותנועותיו בפרנסותיו ויהי' נתקדשין כל ל"ט מלאכות שלו בבחי' מלאכת המשכן למבין.

אברכם שתבינו דברי הנוכעים ממקור הקודש ותקיימם בפשיטות ובאמת,

דברי רעכם, יצחק בן אסתר ברינדל ברייטער

הקדמה

את ה' אלהי השמים ואלהי הארץ אפאר וארומם.
בכל לבי ונפשי אברכו ואהדרו בכל מיני הדורים.
רנה ותודה יומם ולילה אביע ואערך לפניו, גם
הליל ושבח שירה וזמרה, כי מאד רבים וגדולים
מעשיו ומפעלותיו אשר פעל והכין גם לעינינו הגשמיים^(א),
בזאת גם במשל גם בחידה אפתח שפתי ואנחה,
כי הגדיל לעשות מקצה השמים ועד קצהו
אלפים ורבבות מכונות^(ב)
מכונות ממכונות שונות:
בהשפלה נפלאה ונוראה מלאכת חלקיהם,
בתבונה עצומה ונשגבה מערכת איבריהם.
אף ברב הפלא ופלא הרביב בהם מכונים (מאשינסקטען)
ממכונניים שונים להנהגתם^(ג),
אף בעצם חכמה ודעת המציא להם אוצרות^(ד) מאוצרות שונות
למלאכתם.

(א) ענין היטב בלקוטי תנינא סימן ל"ט, וגם בסוף "השיר ידירות" שבתחלת הלקוטי מוה"ר א' א' מה שכתב שם אדמו"ר זצ"ל "נביא ללב חכמה - להבין תכונות גופנו ומרחקו פרקיו ועריכות איבריו, חיוב הכנתו מועילה לידיעת הבורא המציר אלו הצורות בלם" עד כאן לשונו. ומו"ר אפרים ז"ל שמעתי שספר ממוהר"ג ז"ל שהאריך פעם אחת לדבר בענין זה בעצם גדלת הבורא ותבונה אשר נראה לעינים גם בהכריות של זה העולם לכד. ומכל זה נתעוררתי להעמיק בזה מחשבותי ורעיוני, עד שהעליתי זאת על התהב, באשר עיניכם תחוונה מישרים.

(ב) הן המה הגופים של הפעלי חיים.

(ג) הן המה נפשותיהם.

(ד) הן הסודות ונחשתיהם.

אף תהלוכתם במסלותיהם, נפלא ונכון לבל ימוטו וימעדו (ה),
 אף מאורות ונגוהות לעיני המכונים לבל יפּשלו ויאבדו,
 עד אשר יתפלא וישתומם כל מבית ורואה את המראה הגדול
 והנורא הזה,
 יבהל ויחרד עד שיערו תסמר מפחד הנעלם הממציא כל זה:

וכל הנפלאות האלה עוד כלא חשובים נגד עצם רבוי הנפלאות
 עד אין סוף ואין תכלית אשר הפליא והלביש בהתורה
 הקדושה, אשר בה בעצמה ברא והמציא גם את כל הנ"ל, וגם שאר
 כל העולמות עם כל הנמצא בהם, ועל ידם מחיה ומקים אותם
 מתחלה ועד סוף, הכל על ידי תורתו הקדושה אשר מסר לנו
 בכתב ובעל פה בנגלה ובנסתר, שבזה כלול גם כל אשר הופיע
 ברוח קדשו על הצדיקים האמתיים לחדש בה (ו), שעל זה מובא
 בזהר הקדוש על פסוק "ולאמר לציון עמי אתה" אל תאמר עמי
 אלא עמי, מה אני בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה כן. וכמובא
 בלקוטי תניינא סימן ל"ז שהתלמידי חכמים בוראים את הכל על
 ידי דבריהם, וכידוע מאמר אדמו"ר זצ"ל בעת שגבו מנסיעתו (אחר
 בואו מלעמברג) להרב רבי ברוך זצ"ל, שאמר אז בתוך שיחתו
 הקדושה שאינו עושה שום דבר בלא תורה, וכמו שנראה לאנשיו
 גם בעיניהם הגשמיים כמה מעשיות ומופתים בענין זה, וגם כל
 מה שהיה נעשה בעולם בכלליות כל פעם היה מרמז בתורתו

(ה) כח המושך אשר לנקדת הארץ.

(ו) ענין במדרש רבה פרשת יתרו על פסוק "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר" שמה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור ודור קבלו מהר סיני וכו' אלו הנשמות העתידים להפראות וכו', כל אחד ואחד קבל את שלו וכו', ולא כל הנביאים בלבד וכו', אלא אף החכמים העומדים בכל דור ודור כל אחד ואחד קבל את שלו מפיני.

הקדושה, וגם כמה פעמים פשה רוצה להמשיך איזו רפואה לאחד מאנשיו היה מגלה תורה מעין זה, ועל ידי זה המשיך לו רפואתו. וכל מאמין אמתי פשישים את לבו לכל זה, ישתומם ויתפלא על זה בכפלי כפלים אֵלפים פעמים כמו על כל הנ"ל, וכנודע בזה מאמר אדמו"ר זצ"ל שאמר פעם אחת בזה הלשון: פון מיר קאן מען וויסען גאט'ס גרוסקייט [ממני יכולים לדעת גדלות ה']:

ובזאת אֵנחנו חִיבים להודות ולהלל כל ימי חיינו לעושה לנו אורים גדולים כי לעולם חסדו, את השמש לממשלת ביום, הוא אדמו"ר מוהר"ן זצ"ל (הנמשל בגבורת מאורו וזריחתו להשמש שעקר יהיה ביום, שמרמז על הנאלה שאז יתגלה גם ספרו הגנוז וספרו הנשרף, וגם עצם הנראות שבפרדס תורותיו ומעשיותיו של עכשו) ואת הירח לממשלת בלילה, הוא תלמידו הקדוש מורנו מוהרנ"ת ז"ל (הנמשל ללבנה על אשר זכר וצרח את גופו עד שקבל בעצמו את אור השמש להזריחו גם בעמק החשך שבדורותינו אלה, ולהחיות ולהשיב בזה גם את כל חלושי הראות שמחמת גדל כהיון עיניהם אין יכולים להביט באור השמש בעצמו⁽¹⁾ והכוכבים שנתנו להלבנה להפיס דעתה, יש

(1) עין בפּרפראות לחקמה על התורה קרא את יהושע, וגם עין לקמן בקמרים "חקמה ובינה" אות ל"ג עין שם. ושמעתי מאבי הריני פפרת משכבו שיש לעסק בספרי מוהרנ"ת ז"ל יותר מבספרי אדמו"ר זצ"ל בעצמו. כי בימינו אלה שעובר על כל אחד ואחד מה שעובר בגוף ונפש, צריך להיות עקר הלמוד בספרי מוהרנ"ת ז"ל על אשר על ידו היה ביכלת אדמו"ר זצ"ל להוריד את דבריו הנוראים, ולעורר ולחזק בהם גם אנשים מגשמים ומנחים בעמק השאול תחמיות כמונו. גם כי באמת כל דברי מוהרנ"ת ז"ל מראש ועד סוף, הכל מאדמו"ר זצ"ל מעצמו הן פאתגליא. באשר שמעתי מאבי הריני פפרת משכבו ששמע מפיו הקדוש שאמר פעם אחת בזה הלשון: מיום שנתקרבתי לאדמו"ר זצ"ל, לא מפעיא דבור של תורה איני יכול לומר, רק המשמש בדבריו הקדושים (הן הכתובים, והן

לְפָרֵשׁ שְׁזֶה מְרַמֵּז עַל שְׂאֵר אֲנָשָׁיו שֶׁהָיוּ מְקַרְבִּים אֵלָיו וְהַשְׁתַּדְּלוּ
לְהַצְדִּיק אֶת הָרַבִּים (זֶה בְּגוּפוֹ וְזֶה בְּמִמּוֹנֹו) כֹּל אֶחָד עַד מְקוֹם
שֶׁיָּדוּ הַגִּיעָה (עַל שֵׁם הַכְּתוּב: וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהִירוּ כִּזְהַר הַרְקִיעַ
וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כְּכּוֹכְבֵי וְכוּ')::

וְעַל אֲשֶׁר קִרְאתִי עַל שְׁמֵם אֶת הַחֲבוּר הַזֶּה בְּשֵׁם "כּוֹכְבֵי אוֹר", כִּי
הִנֵּה חִלְקֹתַי אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה לְאַרְבָּעָה חִלְקִים. הַחִלְקַת הַרְאִשׁוֹן
קִרְאתִי בְּשֵׁם - **אֲנָשֵׁי מוֹהֲרָן** - כִּי בּוֹ יְדַבֵּר מְרוֹמְמוֹת מַעֲלֵת יָקָר
הָאֲנָשִׁים הַקְדוּשִׁים שֶׁל אֲדָמוֹ"ר זצ"ל; הַחִלְקַת הַשְּׁנִי קִרְאתִי בְּשֵׁם -
אֲמַת וְאֲמוּנָה - כִּי בּוֹ יְדַבֵּר עַל אוֹדוֹת הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה שֶׁעֲקָרָה
תְּלוּי רַק בְּאֲמַת, כְּמוֹכָא מִזֶּה בְּדַבְרֵי אֲדָמוֹ"ר זצ"ל וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל,
וּבְפָרֵט בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת פֶּסַח (הַלְכָה ט' בַּתְּחִלְתָּהּ) עֵינֵי שֵׁם
בְּאַרְיִכוֹת, שְׁמִי שְׁחוּשֶׁק בְּאֲמַת אֶל הָאֲמַת בּוֹדָאֵי יִזְכֶּה לְהַבִּין הָאֲמַת
אֶף עַל פִּי שֵׁשׁ לוֹ כְּפִמָּה קִשְׁיוֹת וְכוּ' עֵינֵי שֵׁם; הַחִלְקַת הַשְּׁלִישִׁי
קִרְאתִי בְּשֵׁם - **חֻכְמָה וּבִינָה** - כִּי בּוֹ יְדַבֵּר עַל אוֹדוֹת אֲשֶׁר זָכָה
אֲדָמוֹ"ר זצ"ל לְעֵלוֹת וְלַהֲפִלֵּל בְּאוֹר פְּנֵי הַחֻכְמָה וְהַבִּינָה לְעַד
וְלִנְצַח, וְשֶׁמְרַמֵּז כֹּל זֶה בְּהַגְמַטְרִיא שֶׁל שְׁמוֹ הַקְדוּשׁ זצ"ל"הּ;
הַחִלְקַת הָרַבִּיעִי קִרְאתִי בְּשֵׁם - **שְׂשׁוֹן וְשִׁמְחָה** - כִּי בּוֹ יְדַבֵּר עַל
אוֹדוֹת יָקָר תְּפָאֶרֶת מִצּוֹת הַשְּׂשׁוֹן וְהַשִּׁמְחָה בִּה' וּבַצְדִּיקוֹ
הָאֲמַתִּיִּים וּבַתּוֹרָתוֹ וּמִצּוֹתָיו הַקְדוּשִׁים:

הַבְּלִי מְכוּבִים, כִּי אֲדָמוֹ"ר זצ"ל הִרְבֵּה לְדַבֵּר וּלְשִׁיחַ עִמּוֹ גַּם כְּפִמָּה וְכְּפִמָּה דְּבוּרִים וְשִׁיחוֹת
שְׂלֵא הִבִּיא אוֹתָם עַל הַקְּתָב) רַק אֶפְלוּ דְּבָרֵי צִחוֹת (בְּעַסְקֵי חַל) אֵינִי יוֹכֵל לֹאמַר, רַק
הַמְשַׁרְשׁ בְּדַבְרֵי אֲדָמוֹ"ר זצ"ל. וְהֵן בְּאַתְפְּסָיא כְּמוֹכָא בַּתְּחִלַּת הַקְדָּמָתוֹ לְסַפְרֵי הַלְכוֹת
עַנֵּן שֵׁם הַיָּטִב מִה שֶׁכְּתוּב שָׁם, אֶךְ זֹאת וְכוּ' מִצַּד מַעֲלֵת הַדָּרַת קִרְשֵׁת הַמְשַׁפֵּיעַ עָלַי וְכוּ'.
וְגַם כּוֹה שְׁמַעְתִּי מֵאֲבֵי הַרְיֵנִי כְּפָרַת מִשְׁכְּבוֹ שֶׁשְּׁמַע מִפִּי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל שֶׁאֲמַר כְּעַם אַחַת
כּוֹה הִלְשׁוֹן: אֵינִי אֲצַל אֲדָמוֹ"ר זצ"ל כְּעַט אֲצַל הַסּוֹפֵר, וְהַנְרָאָה לְעִנְיֹת דַּעְתִּי שֶׁהִיָּתָה כְּוָנָתוֹ
כְּלִשׁוֹן הַזֶּה לְמַה שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵפֶר הָא"ב אוֹת ג' גִּאֲוָה סִימָן ט"ו עַנֵּן שֵׁם.

ספר

פּוֹכְבֵי אֹר

חֶלֶק א'

אַנְשֵׁי מוֹהַר"ן

פְּתִיחָה

לְחֶלֶק א' הַנִּקְרָא בְּשֵׁם אֲנָשֵׁי מוֹהֲרַ"ן

זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה', אֲשֶׁר שָׁמְתִי אֶל לִבִּי לְהַעֲלוֹת עַל הַפֶּתַח אֵיזוֹ סְפוּרִים בַּקְּצָרָה מִמָּה שֶׁעָבַר עַל מוֹהֲרַנ"ת זצ"ל שְׁלֹא הוּבָא ב"הִימֵי מוֹהֲרַנ"ת" אֲשֶׁר כָּתַב בְּעֶצְמוֹ, כִּי לֹא כָּתַב שָׁם רַק רֵאשִׁי פְּרָקִים, כַּמּוּבָן לְהַמְעִין שָׁם. וְעוֹד נִתְּתִי אֶת לְבִי לְצַרְף לְזֶה גַם קִצַּת מְשִׁיחוּתָיו הַקְּדוּשִׁים, וְגַם קִצַּת סְפוּרִים מְשָׁאֵר אֲנָשֵׁי אֲדַמו"ר זצ"ל, כִּי בְּשִׁכְבְּר הֵימִים הִבָּאִים נִשְׁכַּח הַכֹּל. וּמִי יוֹדֵעַ עַד כַּמָּה יִתְאַרְף עוֹד זְמַן גְּלוּיֹתֵינוּ וְהַלְבָבוֹת הוֹלְכִים וְנִתְמַעְטִים בְּכֹל עֵת, לְכֹן הַהֲכָרַח לְהַעֲלוֹת גַּם זֹאת עַל הַפֶּתַח. וּמֵהַדְּעָנָא לְהַקְדוּרָא שְׁכַל הַסְפוּרִים הָאֵלֶּה שֶׁמַּעֲתִי מֵאֲבִי מוֹרֵי הַמַּפְלָא מוֹרְנוּ הֵרַב נַחְמֵן ז"ל, זוֹלַת אֵיזָה מַעֲט וּמִקְצַת צִרְפָּתִי לְזֶה מָה שֶׁשִּׁמַּעְתִּי גַם מְשָׁאֵר אֲנָשִׁים הַזְקֵנִים שֶׁבְּאֲנָשֵׁי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל. וְהַסְפוּרִים מִמָּה שֶׁעָבַר עַל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁמַּע אָבִי ז"ל קִצַּת מִמֶּנּוּ בְּעֶצְמוֹ ז"ל וְקִצַּת מִיּוֹדְעָיו וְחִבְרָיו מֵהַנֶּעַר שֶׁהָיוּ בְּקִיָּאִים בְּזֶה:

הַפֶּתִיחָה מֵהַדְּפָסָה רֵאשִׁוּנָה

הִנֵּה שָׁמְתִי אֶל לִבִּי לְהַעֲלוֹת עַל הַפֶּתַח קִצַּת סְפוּרִים מֵאֲנָשֵׁי רַבְנֵי הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא הֵרַב רַבִּי נַחְמֵן זצ"ל. וּבְרֵאשִׁיתֶם קִדְמָתִי אֶת הַסְפוּר מִמוֹהֲרַנ"ת ז"ל, כִּי עָלָיו סִמַּךְ אֶת יָדָיו וְהָאִיר בּוֹ כַּמְאוּר הַגָּדוֹל בְּמְאוּר הַקִּטָּן לְמִמְשַׁלֵּת וּלְהַכְנִיעַ לִזְחָמָיו וּמְרִיבָיו אֲשֶׁר רַבּוֹ בַּחֲשָׁךְ אֶפְלָתָנוּ כִּי [רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ, וְעֵצַת ה' הִיא תִקּוּם]:

אנשי מוהר"ן

א

בשנת ה' אלפים תק"ם נולד מוהרנ"ת ז"ל. ולדתו והתגדלותו היה בנעמרוב, בבית אביו הרב הגאון הנכבד רבי נפתלי הירץ ז"ל, ונתגדל אצלו בתורה ובעשר ובחכמה. פי אביו הנ"ל היה עשיר גדול, והיה לו עם עוד שני שתפים גדולים שלש חניות גדולות באדעס ובבארדיטשוב ובעיר מושבו בנעמרוב. וגם מוהרנ"ת ז"ל היה מנעוריו בקי ומבין בכל סחורותיו ובשאר עסקיו. וחותרנו היה רב ואב בית דין בישראל אשר עד היום נודע שמו על פני תבל, הרב הגאון הצדיק רבי דוד צבי זצ"ל ממאהלוב, אשר נהג רבנות במאהלוב ובשאר יגראד ובקרקעמיניץ ובכל העירות אשר סביבותיהם כלם סרו למשמעתו. ובבוא מוהרנ"ת ז"ל בבית התלמוד של חותרנו הנ"ל נתגבר ועלה בחריפותו ובקיאותו בתלמוד ובכל הפוסקים ראשונים ואחרונים פשאר הגדולים אשר בארץ.

ב

והנה מימי ילדותו וימי נעוריו של מוהרנ"ת ז"ל נכסף לבבו לעבודת ה', פי לא המדרש עקר אלא המעשה, ומכל שכן בעת התקרבותו אחר-כך לתלמידי המגיד ז"ל שהיו עדין בעולם, הלא המה הרב הצדיק רבי זוסיא ז"ל, והרב הצדיק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, והרב הקדוש רבי ברוך ז"ל, והצדיק רבי גדליה מליניץ ז"ל, והרב הצדיק רבי שלום ז"ל מפראבישטש, ושאר גדולים זכרונם לברכה. ומאז נתעורר ונכסף יותר לקיום התורה

לְעוֹבְדָא וּלְמַעֲשֵׂה (פי בדבר הזה נתעלו יותר הצדיקים והקדושים הנ"ל שהיו מצד הבעל שם טוב והמגיד זכר צדיקים לברכה). ומאז היה השתוקקותו וכסופיו לה' יתברך גדול ונפלא מאד, אבל מעצם התגרות הפח המונע והמדיח שבכל מדרגה ומדרגה (וכל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, ומניח כל העולם ואינו מתגרה וכו' אלא בתלמידי חכמים) על כן עלה וירד בעליות וירידות רבות ועצומות מאד בכל עת ועת, והיה קשה עליו מאד כל דבר שבקדשה שרצה לעשות, הן בתורה והן בתפלה וכיוצא. גם היה בעל מחשבה גדול מאד שזה אחד מהעשרים וארבעה דברים שמעכבין את התשובה. ולא ידע לכל הנ"ל שום עצה ותחבולה מה לעשות כי כבר בחן ונסע לכמה צדיקים אמתיים שהיו באותו העת כנ"ל, אבל לא הועילו לו כלל לזה ולא היה לו מהם שום תועלת מזה. ואם בכל זאת היה מרצה לנסע אליהם, אבל מחמת שאביו היה מצד המתנגדים על כל החבריא הקדושה של הבעל שם טוב וצ"ל, וגם חותנו היה מתנגד גדול (עין בלקוטי הלכות רבית הלכה ה' באות כ) כי אז לא נשקט עדין בעולם המחלקת והרדיפות שרדפו מאד את כל האנשים שרצו להתקרב לתלמידי המגיד ז"ל כידוע ומפרסם כל זה, ומחמת כל זה היה גם למוהרנ"ת ז"ל מניעות עצומות מלנסוע אליהם, רק אף על פי כן אם היה מרגיש שהם מועילים לו לעבודת ה' לא היה מסתפל על שום מניעה:

ג

אחריו בקיץ שקדם התקרבות מוהרנ"ת ז"ל לאדמו"ר זצוק"ל, היה בדעת מוהרנ"ת ז"ל לקבוע דירתו בברדיטשוב או באדעס אודות מסחר החניות של אביו כנ"ל, רק שנתעכב מחמת שהגיעה לו ידיעה מחותנו רבי דוד צבי ז"ל שהוא צריך לעבר דרך

נעמירוב בנסיעתו. וה' יתברך סבב שנדחה נסיעת חותנו מיום אל יום עד אחר ראש חדש חשוון, ומוהר"נ ז"ל חכה והמתין עליו בנעמירוב. ובתוך כך סבב ה' יתברך בנפלאותיו העצומים שיצא אדמו"ר זצ"ל לברסלב שהיא קרובה לנעמירוב עיר מושבו של מוהר"נ ז"ל בערך שמונה עשר מיל (שקורין וויסקוט) (וכל זה היתה סבה מאת השם יתברך כדי שיתקרב מוהר"נ ז"ל לאדמו"ר זצ"ל כדי שיעל ידי זה לא תשכח אפלו דבור אחד מדברי אדמו"ר זצ"ל). ומיד פשטמע זאת מוהר"נ ז"ל שאדמו"ר קבע ושיבתו בברסלב, נבער לבבו כל כך עד ששכח ולא העלה עוד על לבבו ממחשבותיו ומסחריו הנ"ל, ותכף רצה לנסע אליו במהירות האפשרי פי אביו היה אז בברדיטשוב. על פן נתישב בדעתו שלעת עתה יסע מיד לפי שעה כי פעת ממילא אין לו מניעה גדולה מחמת שאביו אינו בביתו, ואחר-כך אם יראה ויחזה שמקבל מאתו חכמה ודעת להתחזק בקיום התורה (שזה עקר וכו' כנ"ל), ויראה ויבין בדעתו שיהיה לו תועלת מאתו בעבודת ה' לא יביט עוד אחר-כך על שום מניעה (ח). וכן היה שנסע בשבוע זאת הוא ורבי נפתלי ז"ל ועוד שני אנשים (רבי ליפע ורבי זלמן הקטן) לאדמו"ר זצוק"ל. ומיד בכניסתם לאדמו"ר ז"ל דבר עמהם הרבה, ובתוף שיחתו הקדושה ספר להם שלשה מעשיות:

מעשה ראשון מהרב מנאסקיז ז"ל שבזה רמז להם שיתנו מאד את לבכם לכל דבור ודבור שיוצא מפיו הקדוש

(ח) אפלו על המניעות אשר מאביו, כי גם על זה נאמר 'אתה ואבך תיבים כבודי'. כי אי אפשר לקיים כל המצוות התלויות בלב שהם העקר, רק על ידי התקשרות לצדיקים ולדבריהם הקדושים המחזיקים את הלב בתפלה ובשאר עצותיהם הקדושות לכל אחד ואחד לפי מקומו ושעתו. וענין בירור דעה חלק ב' סימן ר"מ סעיף כ"ה ובפתיח תשובה שם סעיף קטן כ"ב לענין תפלה בכונה. ובאמת אחר כמה שנים התחרט אביו מאד על

אֶפְלוּ בַעֲסָקֵי הָעוֹלָם, וְלִבֵּל יִדְמוּ בְּנַפְשָׁם שְׁעַל־פִּי פֶּשׁוּט הוּא
מְדַבֵּר אֶת דְּבָרָיו חֲלִילָה:

מַעֲשֵׂה שְׁנֵי מַהֲרַב רַבֵּי שְׁנֵיאוֹר זְלַמָּן ז"ל שְׁבֻזָּה רַמְזוֹ עַל מוֹהֲרַנ"ת
ז"ל שִׁירְבָה מְאֹד לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה.

מַעֲשֵׂה שְׁלִישִׁי מֵהַתְּקַרְבוֹת הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי מִיכָל לְהַבְעֵל שֶׁם
טוֹב ז"ל שְׁבֻזָּה כִּנּוּן לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל מִחֻשְׁבָּתוֹ
שֶׁחָשַׁב אִזּוֹ וְנִתְבַּהֵל וְנִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד בְּרֵאוֹתוֹ בְּעֵינָיו כִּי לֹא נֶעְלַם
מֵאֲתוֹ גַּם כָּל מִחֻשְׁבוֹתָיו וְרַעִיוֹנוֹתָיו הָעוֹלָם עַל לִבּוֹ. וּמֵאִזּוֹ נִמְשָׁכוּ
אֵלָיו בְּהַתְּקַרְבוֹת גְּדוֹל מְאֹד. וּמוֹהֲרַנ"ת ז"ל הֵבִין מִיָּד שְׁבֻדָּאֵי יְהִיָּה
לוֹ תוֹעֵלֶת מֵאֲתוֹ בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּרָצוֹנוֹ הַטּוֹב כִּנ"ל,
וְאַחֲרָיָה חֲזָרוּ לְבֵיתָם וְאַחַר יוֹם אֶחָד יוֹמִים בָּא אָבִיו שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת
ז"ל מִבְּאֲרֵדִיטְשׁוֹב, וּמִסְתַּמָּא חָרָה אָפּוֹ עַל זֶה אָבֵל כִּבֵּר נַחֲלַט
בְּדַעְתּוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לִבֵּל יִשְׁמַע אֵלָיו כִּלְל בְּדָבָר הַזֶּה כִּנ"ל:

ד

וְכֵן זֶה הָיָה בְּהַשְׁבּוּעַ שֶׁלִּפְנֵי סְלִיחוֹת (כִּי אֲדַמּוּר ז'צ"ל יֵצֵא
לְבִרְסָלָב בֵּימֵי אֱלוֹל הַקְּדוּשִׁים כְּמוֹבָא בְּחַיֵּי מוֹהֲר"ן עֵין שָׁם)
וּבְיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל סְלִיחוֹת הִתְחִיל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לְהִכִּין עֲצָמוֹ לְנִסְעַ
עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה. כִּי כִּבֵּר נִתְוַדַּע לוֹ בְּהִיוֹתוֹ בְּבִרְסָלָב מֵהַאֲזָהָרָה
שֶׁהִזְהִיר מְאֹד אֲדַמּוּר ז"ל עַל זֶה. וְהִלָּךְ וְשָׁכַר לוֹ עֲגָלָה, וְצוּהָ לְבַעַל
הָעֲגָלָה שֶׁיִּסַּע חוּץ לְעִיר וְשֶׁם יִמְתִּין עָלָיו. וְהוּא הִלָּךְ לְבֵיתוֹ לִקַּח
מִלְּבוּשָׁיו הַשְּׂיָכִים לְיוֹם טוֹב, וְנִתְעוֹרַר רַעַשׁ גְּדוֹל בְּבֵיתוֹ וְזוּגְתוֹ

כָּל אֲשֶׁר הִצִּיר לוֹ וְהוֹדָה לוֹ עַל כָּל מַעֲשָׂיו בְּכָל לַבּוֹ וְנִפְשׁוֹ. וְזֶה הָיָה עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִכָּל
שָׁפָן בְּעוֹלָם הַבָּא, בְּיָדָאֵי הוּא מְחֻזָּק לוֹ מוֹכָה בְּלִי שְׁעוֹר כִּי 'בְּרֵא מוֹכָה אֲבָא' כְּמוֹבָא
בְּסִפְרֵי אֲמַת [וְעַיֵן בְּחַיֵּי מוֹהֲר"ן] בְּסִפּוֹר מַעֲלַת הַמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו בְּאוֹת טו.

התחילה לבנות ולהתאונן מאד, ואביו מגדל זעמו וחרון אפו לא ידע כָּלֵל מה לעשות. והוא הלך בזריזות ונסע לאדמו"ר ז"ל עם עוד איזה אנשים, והיה אצלו בימי ראש השנה הקדושים וגם אחר כך בכל העשרת ימי תשובה. ובאלו העשרת ימי תשובה נכנס פעם אחת לבדו אצלו ז"ל וספר לפניו את כל לבו. וצוה אז עליו אדמו"ר ז"ל כמה הנהגות (עין בשיחות הר"נ באות קפ"ד). ואחר־כך יצא עמו מהבית והלך עמו בחוץ אנה ואנה אצל הבית הפנסת הגדול דשם ודבר עמו הרבה דברים המשיבין את הנפש, והחיה אותו מאד. ובאמצע השיחה לקחו אדמו"ר ז"ל בידיו הקדושות סביב כתפיו וענה ואמר לו בזה הלשון: אין ווייטער סע זייער גיט, אז מע רעט זיך אויס דאס הארץ פאר ה' יתברך, הינו אזוי וויא מע רעט זיך אויס פאר איין אמת'ן גיטן פרינט וימעתה, טוב מאד אם אומרים את כל שפלב לפני ה' יתברך הינו כמו לפני חבר טוב אמת'ן. ומיד נכנסו אלו הדבורים בלבבו פאש בווערט ממש, והבין תכף שעל ידי עצה זאת בודאי יהיה נעשה איש פשר בראוי. כי כל מיני מחשבות שייסבב הבעל דבר בדעתו וכל מיני מניעות שימנעוהו כלם יספר לפני השם יתברך ויבקש מאתו רחמים ותחנונים על כל דבר שיעזרו להיות פראוי לאיש הישראלי ועל ידי אלו הדבורים קרבו להשם יתברך בהתקרבות גדול מאד:

ה

ומיד בהליכתו מאדמו"ר ז"ל נכנס להבית הפנסת הגדול הנ"ל שלא היה אז שם שום אדם והתחיל לקים זאת. ואחר יום כפור נסע לביתו, והתחיל לכסף מאד שיקים זאת פראוי (כפי אשר נכסף לבבו לפרש היטב כל שיחתו לפני השם יתברך בפרטי פרטיות מכל מה שעובר עליו. ולקרא ולצעק להשם יתברך מעמק

הלב על כל דבר ודבר בפּרטיטיות ולקיים ממעמקים קראתיה ה' (ט). והיה לו יסורים גדולים בענין זה, כי בפני אנשים אי אפשר לעשות כן, וחדר מסגור בבית אביו גם כן לא היה לו. ואפלו אם מצא לפעמים איזה מקום מיחד, היה לו יסורים ובלבולים כי באמצע נסתבב על פי רב שפתאם נכנס איזה איש, והיה לו בלבולים גדולים מזה ולא ידע מה לעשות, ונתייעץ בדעתו שהמקום המבחר לפניו לקיים זאת פראוי הוא רק מחוץ לעיר, כי שם יהיה ביכלתו למצא מקום פנוי ומצנע שאין הולכים שם בני אדם, ושם יהיה ביכלתו לפרש לפני השם יתברך את כל אשר עם לבבו, ולהתפלל ולצטק ככל חפצו ולא יהיה לו שום בלבול משום דבר. אבל מחמת שנתירא מאד שגם בזה יתפרסם הדבר, כי הלא אם יראוהו שהוא יוצא מחוץ לעיר יהיה תמיהא גדולה, כי הלא ידעו כל יושבי עירו שאין לו שום עסק מחוץ לעיר, והוא היה ממבחרי בני הנעורים שבעיר, בתורה ובעשר ובחכמה וביוחס, ואיש כזה כשיראוהו שהוא יוצא מחוץ לעיר יתמהו וישאלו זה לזה ובודאי יתפרסם הדבר. והתחיל לחשב שנית ברעיונותיו מה לעשות, ונסכמה עצתו שהזמן המבחר לזה הוא הלילה. כי באישון לילה ואפלה בעת שבני אדם ישנים, אז יצא לשוח בשדה במקומו אשר יבחר לו שם ולא ידע מזה שום אדם. כי בביתו יסברו שהוא הולך לבית המדרש פדרכו מקדם. וכן עשה וקיים. ואף על פי כן נתודע זאת אחר כך לקצת בני הנעורים אבל לא פרסמו זאת, כי הבינו שאין רצונו בזה. וגם כשהיה בברסלב אצל אדמו"ר ז"ל עשה כזאת כמה פעמים:

(ט) עין בלקוטי תנינא סימן כ"ה.

ו

וּלְבוֹ הָיָה בּוֹעֵר מְאֹד לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל תְּפִלָּתוֹ וְלַמּוּדוֹ הָיָה בְּהַתְּלַהּבוֹת גְּדוֹל מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר. וּבְכָל עֵת וְעַת שָׁהִיָּה צָר לוֹ בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיָה נוֹסֵעַ לְאֲדָמוֹר ז"ל, וְהוּא הִרְבֵּה מְאֹד בְּדַבְרָיו הַנְּעִימִים לְעוֹרְרוֹ וּלְהַחֲיוֹתוֹ וּלְחַזְקוֹ בְּכָל מִינֵי חֲזוּק. וְאֲדָמוֹר ז"ל דִּבֶּר עִמוֹ שִׂיקַח לְעֲצָמוֹ בְּדַעְתּוֹ שְׂיִתְחַזַּק בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אִף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, אֲפֹלוֹ אִם יִצְטָרֵף חֵס וְשְׁלוֹם לְהַחֲזִיר עַל הַפְּתָחִים. וְכָל זֶה וְיוֹתֵר מִזֶּה יִקְבַּל עַל עֲצָמוֹ אוֹלֵי יִזְכֶּה לְהִיּוֹת כְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זֹאת יִשְׁאַר לְהֵאָדָם לְעוֹלָמֵי עַד וּלְנִצְח נִצְחִים, כִּי אֵין שׁוֹם יִתְרוֹן מִכָּל הַעֲמָל וְהַטְרַחָא שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹבְרָת וּפּוֹרַחַת כְּהֶרֶף עֵינַי, וּפְתָאִים נִלְכָּדִים בְּמַצִּיחָה רָעָה אֲשֶׁר אֵין גַּם אַחַד שִׂימְלֵט מִזֶּה, וּבְהִכָּרַח לְהַתְּבַלּוֹת בְּעַפְרֵי רָמָה וְתוֹלְעָה, וְכַמוּבָא מִזֶּה בְּסִפְרֵי ז"ל שֶׁצָּרִיף לְשֹׁמֵר מְאֹד אֶת הַזְּכָרוֹן הַזֶּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם. וְכֵן עָשָׂה וְקִיַּם מוֹהֲרַנ"ת ז"ל. וְרָצָה לְפָרֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי מַהְבְּלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְבַלּוֹת כָּל יָמָיו בְּתוֹרָה וְעִבּוּדַת ה', וְכָל אוֹהֲבָיו וּמִידְעָיו הִרְבּוּ לְדַבֵּר עָלָיו עַל שְׂאִינוֹ מְרַחֵם עַל עֲצָמוֹ וְעַל אִשְׁתּוֹ וּבִנְיָו לְהַשְׁתַּדֵּל בְּעַסְקֵי פְרָנְסָה כְּדָרֵךְ כָּל הָאָרֶץ. וְהוּא לֹא הָיָה לוֹ פְּנָאֵי כָּלָל אֲפֹלוֹ לְשַׁמֵּעַ אֶת דְּבָרֵיהֶם וּמְכַל שִׁפְנוֹ וְכָל שִׁפְנוֹ לְהַשִּׁיב לָהֶם עַל זֶה:

ז

וּכְרָאוֹת אָבִיו אֶת כָּל זֶה הִרְבֵּה לְקַצֵּף עָלָיו מְאֹד וְהִלֵּךְ וּגְרָשׁוּ מִבֵּיתוֹ, וְהַמְעוֹת שָׁלוֹ בְּעֶרְךָ שְׁנֵי אֲלָפִים רּוּבַל כֶּסֶף לְקַח בִּידוֹ וְלֹא רָצָה לְתַנֵּם לוֹ, וְהִכָּרַח לְאָכַל אֲצֵל זְקֵנוֹ. חוּץ מִשְׁאַר מִינֵי מְרִירוֹת שֶׁעָבַר עָלָיו בְּאוֹתוֹ הָעֵת. וְהוּא לֹא הִסִּב אֶת פְּנֵיו גַּם מִזֶּה,

וְהִרְבֵּה לַעֲסֹק בְּעִבּוּדְתוֹ יִתְפַּרֵּךְ בְּהַתְמַדָּה גְּדוֹלָה, וְגַם שָׁקַד בְּכָל עֵת עַל דַּלְתֵי אֲדָמוֹ"ר ז"ל לְשִׁמּוֹעַ מִמֶּנּוּ דְבָרֵי אַלְקִים חַיִּים. וְלַפְעָמִים נִתְפָּיִס אֵלָיו אָבִיו קָצַת, וְהוּא הִכְרַח לְהִבְטִיחַ לוֹ שְׂלֵא יִרְבֶּה עַל כָּל פְּנִים בְּנִסְיַעְתּוֹ לְאֲדָמוֹ"ר ז"ל, אֲבָל מְגַדֵּל מוֹקֵד לְבָבוֹ לֹא הָיָה בְּאַפְשָׁרוֹתוֹ לְהִתְאַפֵּק בְּשׁוּם אַפֵּן וְהִכְרַח לְעֵבֵר עַל הִבְטָחָתוֹ וְלִנְסַע שְׁנֵית כַּנ"ל:

ה

וּבְסוּף אוֹתוֹ הִחְרַף נִסַּע לְמַעֲדוֹ וְדוּבְקַע (כְּמוֹבָא בִּימֵי מוֹהַרנ"ת) כִּי שָׁם הָיָה אֲדָמוֹ"ר ז"ל בְּעֵת הַהֵיא. וְאֵף עַל פִּי שְׁהִיא דָּרָף רְחוּקָה מִנְעַמְרוֹב, וְהָיָה לוֹ עַל זֹאת הַנְּסִיעָה מְנִיעוֹת רַבּוֹת וְגְדוֹלוֹת אֲשֶׁר אֵי אֲפָשָׁר לְבָאֵר הַכֵּל בְּכַתֵּב וְהוּא הִתְגַּבֵּר עַל כָּלֶם, וַיֵּשֶׁב שָׁם אֲצֵל אֲדָמוֹ"ר ז"ל כַּמָּה שָׁבוּעוֹת, עַד שֶׁחִזַּר אֲדָמוֹ"ר ז"ל לְבֵיתוֹ כְּמוֹבָא כֹּל זֶה בִּימֵי מוֹהַרנ"ת עֵין שָׁם:

ו

אַחַר כִּף בִּימֵי הַקְּיִיץ כִּשְׂרָאוֹ אֶת אִמִּץ לְבָבוֹ בְּעִבּוּדַת ה' עַד שָׁאֵי אֲפָשָׁר לְמַנְעוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אַפֵּן, הִתְחִיל אָבִיו מְחַדָּשׁ לְהִתְפָּיִס קָצַת וְאָמַר שְׂיִחְזִיר לוֹ אֶת כָּל מַעוֹתָיו. וְעַם כָּל זֶה גָּרָה עָלָיו אֶת שָׂאֵר בְּנֵי בֵיתוֹ שְׂיִתְעוֹרְרוּ מְחַדָּשׁ לְהִתּוֹכַח עִמּוֹ וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ: הֲלֹא זֶה כַּמָּה שָׁנִים שְׂאַתָּה סְמוּךְ עַל שְׁלַחַן אָבִיךָ (כִּי אַז כָּבַר הָיָה בְּעֶרְךָ עֲשָׂרָה שָׁנִים מִיּוֹם חִתְנָתוֹ) וְעַתָּה מִתִּי תַעֲשֶׂה גַם אֶתָּה לְבֵיתְךָ, וּמִדּוּעַ לֹא תִרְחַם עָלֶיךָ וְעַל בְּנֵיךָ (וְעוֹד פִּיּוּצָא בְּדְבָרִים אֵלוֹ), וְהוּן אִמְנָם כִּי אָנוּ יוֹדְעִים מֵאִמִּץ לְבַבְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה עַד שָׂאֵי אֲפָשָׁר לָךְ לְהִתְפַּרֵּד מִזֶּה בְּשׁוּם אַפֵּן, אֲבָל אֵין אָנוּ אוֹמְרִים לָךְ חֵם וְשָׁלוֹם שְׂתִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי מֵהַלְמוּד, רַק עֲצַתְנוּ, שְׁנִשְׁפִּיר לָךְ

חַנוּת, וְזוּגְתָךְ תִּשָּׁב כֹּל הַיּוֹם בְּחַנוּת וְאַתָּה לֹא יְהִי לְךָ שׁוּם עֶסֶק בְּזֶה, אֲבָל עַל כָּל פְּנִים דְּבַר אֶחָד אַתָּה מְכַרְח לְהַבְטִיחַ לָנוּ, הֵינּוּ שְׂתַפֵּעַ לְבִאֲרָדִיטְשׁוּב עִבּוּר קִנִּית הַסְּחוּרָה, וְאַף עַל פִּי שְׂתִהְיֶה מְכַרְח לְהַתְּבַטֵּל בְּזֶה לְפַעֲמִים אִיזָה יָמִים, אֲבָל לְעַמּוֹת זֶה לֹא יְהִי לְךָ בְּכָל אֲרֶץ הַזְּמַן שְׂבִינְתִים לֹא שׁוּם בְּלִבּוֹל מִשׁוּם אָדָם, וְלֹא שׁוּם בְּטוֹל מִשׁוּם דְּבַר וְיִהְיֶה בִּיכְלֶתְךָ לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה וְעִבּוּדֵת ה' כְּרַצוֹנְךָ וְאוֹת נִפְשֶׁךָ בְּלִי שׁוּם מְנִיעָה. כֹּאֲלֵה וְכֹאֲלֵה דְּבָרוֹ עַל לְבָבוֹ כִּמְהָ פַּעֲמִים וְהוּא לֹא חֲשָׁקָה נִפְשׁוֹ גַם בְּזֶה, וְגַם לֹא יִדְעוּ לְמַצָּא אִיזָה עַת וְזַמָּן לְהַתּוֹפֵחַ עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּזֶה אַחֲרֵי אֲשֶׁר כֹּל הַיּוֹם יֹשֵׁב בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ, וְכִשְׁבָּא לְאַכֵּל נִזְהַר מְאֹד לְבִלִּי לְהַתְּמַהֲמָה יוֹתֵר מִמֵּהֲכַרְח אִפְלוֹ כְּרַגַּע, וְרַז עֲצָמוֹ בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוֹת לְשׁוּב לְלַמּוּדוֹ וְלְעִבּוּדוֹ. וְנִתְעַצְּבוּ בְּנֵי בֵּיתוֹ לְשַׁלַּח אֵלָיו לְהַבִּית הַמְּדֻרָשׁ אֶת אַחֵי אָבִיו שְׂהִיָּה אִישׁ פְּנוּי קָצֵת, וְשַׁלְּחוּ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם שִׁילַף אֵלָיו לְהַבִּית מְדֻרָשׁ כְּדִי לְטַעַן עִמּוֹ עַל זֶה. וּבְרַב טַעֲנָתָם עִמּוֹ חִזְקוּ עָלָיו דְּבַרְיָהֶם, וְהִכְרַח לְהַבְטִיחָם עַל זֹאת אֲבָל הַתְּנָה עִמָּם שְׁעַל כָּל פְּנִים לֹא יְהִי לוֹ שׁוּם עֶסֶק אַחַר זֹלֶת הַנְּסִיעָה, כִּי הֵם בְּעַצְמָם יִשְׁכְּרוּ לוֹ עֲגָלָה וְיִכְיֵנוּ לוֹ כָּל צָרְכֵי הַנְּסִיעָה, וְהוּא לֹא יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה רַק הַנְּסִיעָה וְקִנִּית הַסְּחוּרָה לְבַד:

,

וְגַם עַל זֹאת דְּוָה לְבוֹ מְאֹד, וְנִפְשׁוֹ הִיָּתָה מְרָה לוֹ עַל כָּל זֶה בְּלִי שְׁעוּר. כִּי כְּפִי שְׁנִקְבַע בְּלִבְבוֹ זְכָרוֹן יוֹם הַמִּיתָה וְיוֹם הַקְּבוּרָה שְׂמוֹכְנִים וְעוֹמְדִים לְזֶה בְּכָל עַת וְרַגַּע, וְכָל הַיָּמִים שֶׁל הָאָדָם הֵם מְנוּיִים וְסְפוּרִים וְקִצּוּבִים בְּמִסְפָּר אֲצֵל הַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל שְׂעָה שְׂתִיבְטֵל בְּקִנִּית הַסְּחוּרָה הִיא אֲבָדָה הַנְּחַחִית אֲבָדָה שְׂאִינָה חַזוּרָת, אֲבָדָה וְהַפְּסַד רוּחַ נִפְלָא וְנוֹרָא עֵינָן לֹא רְאִתָּה וְכו' שְׂהִיָּה

מרויח בהשעות האלה. ואף על פי כן נסתפק מאד ולא ידע לתת עצה בנפשו אם להתעקש עמם גם בזה, כי כבר הכניסו דברייהם בדעתו שישתפק אולי כף הוא רצונו יתברך שיעסק קצת במשא ומתן, וגם זה נחשב לעבודת ה' וכמו שאמרו רבותינו ז"ל הרבה עשו פרבי שמעון ולא עלתה בידם (פי הדבור יש לו כח גדול למשך לב האדם הן לטוב הן להפוך חס ושלום כמובא מזה בדברי ז"ל). על כן נתישב בדעתו שקדם נסיעתו שלעת עתה ילך גם עכשו אל מקומו אשר לו מחוץ לעיר, ובצאתו את העיר יפרש את כפיו לפניו בבכי ותחנונים מעמק הלב אולי יחוס וירחם עליו להנחותו בדרך האמת לבלתי יסור מרצונו ימין ושמאל חס ושלום. וכן עשה שהלך ונתמהמה שם עד שהאיר השחר. ומשם הלך לבית הפנסת, ולמד קצת ואחר כך התפלל תפלת שחרית. ואחר תפלתו נתישב בדעתו שקדם נסיעתו לבארדיטשוב יסע מקדם לברסלב לקבל רשות מאדמו"ר ז"ל. כי ידע שדרך הבעל עגלה הנוסע לבארדיטשוב לבל ישים לדרך פעמיו עד לפנות ערב, ואז הימים הסמוכים לתקופת תמוז שהימים ארפים מאד ומנעמרוב לברסלב שמונה עשר מיל (ויערסט) ויהיה עוד באפשרות לסע ולחזר קדם נסיעתו. ואף שלפי שעה לא נמצא לו עגלה לנסע לשם, אבל מגדל תשוקתו התחיל לילך לשם ברגליו ואגב אורחא עסק גם בצעקה ותפלה לפני השם יתברך⁽¹⁾. והשם יתברך הזמין לו עגלה בדרך הליכתו, ונסע ובא לברסלב. ובבאו לאדמו"ר ז"ל התחיל לדבר ולשיח עמו כדרך תמיד, ובתוך שיחתו הקדושה יצא עמו לחוץ והיה הולך ומדבר עמו עד שבאו על ההר

(1) עין לקמן באות ט"ו.

אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְהַנְחִיל הָעוֹבֵר שֶׁם סְמוּךְ לְבִיתוֹ וְנִכְנָס עִמּוֹ בְּשִׂיחָה
אַרְכָּה מְאֹד:

יא

וְאִזּוֹ דִּבֵּר עִמּוֹ הָעַנְיָן הַמּוּבָא בְּלִקוּטֵי א' סִימָן נ"ב עַל אוֹדוֹת
הַטּוֹעִים הָאוֹמְרִים שֶׁהָעוֹלָם הוּא מְחִיב הַמְצִיאוֹת וְכוּ' אִךְ
מֵאַיִן נִמְשָׁךְ הַטָּעוֹת וְכוּ' דַּע שֶׁזֶּה נִמְשָׁךְ מִחֻמַּת שְׂבָאָמֶת עִתָּה
שֶׁכָּבֵד נֶאֱצְלוּ וְנִמְשְׁכוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עִתָּה בְּיַדֵּי הָעוֹלָם הוּא
בְּבַחֲיִנַת מְחִיב הַמְצִיאוֹת וְכוּ' אִךְ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּעֶצְמוֹן כִּשְׁנֵי אֲצֵלוֹ
הָיוּ הֵם בְּעֶצְמוֹן עִם כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בָּהֶם הַכֹּל הָיָה אֲפָשְׁרֵי
הַמְצִיאוֹת. כִּי הָיָה בְּאֲפָשְׁרוֹתוֹ לְהֶאֱצִילָם וּלְבַרְאָם, אוֹ שְׂלֵא לְבַרְאָם,
אִךְ יִתְקַף כִּשְׁנֵי תַרְצָה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהֶאֱצִיל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אִזֵּי
הָיָה כָּל הָעוֹלָם בְּבַחֲיִנַת מְחִיב הַמְצִיאוֹת. כִּי מֵאַחַר שֶׁנֶּאֱצְלוּ נִשְׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל, אִזֵּי כִּבְיָכּוֹל הוּא מְחִיב לְהַמְצִיא הָעוֹלָם, כִּי עַל מְנַת כֵּן
נֶאֱצְלוּ נִשְׁמָתוֹ, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת יִבְרָאוּ בְּשִׁבְלֵם וְהֵם יִמְשְׁלוּ בְּכָל.
וּמִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל וְנִמְשָׁךְ הַשְּׁטוֹת וְכוּ', אֲבָל בְּאֵמֶת רַק הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ
לְבַד הוּא מְחִיב הַמְצִיאוֹת וְכוּ':

וְעַקֵּר הַכּוֹנֵה שֶׁבְּרָא כָּל הָעוֹלָם בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה כִּדֵּי שִׂיִּשְׂרָאֵל
יַעֲשֵׂוּ רְצוֹנוֹ וְשִׂיחְזְרוּ וְיִדְבְּקוּ בְּשִׂרְשׁוֹ, דְּהֵינּוּ שִׂיחְזְרוּ וְיִכְלְלוּ
בוֹ יִתְבַּרֵּךְ שֶׁהוּא מְחִיב הַמְצִיאוֹת וְכוּ'. וְרַק בְּשִׁבְלֵי זֶה מְחִיב הַשֵּׁם
יִתְבַּרֵּךְ כִּבְיָכּוֹל לְבַרְא וּלְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל כִּנְ"ל, כִּדֵּי
שִׂיעֲשֵׂוּ רְצוֹנוֹ כִּנְ"ל, וְעַל כֵּן אִזּוֹ דִּיקָא כִּשְׂעוּשִׁין רְצוֹנוֹ נִכְלָל הָעוֹלָם
בְּבַחֲיִנַת מְחִיב הַמְצִיאוֹת וְכוּ'. כִּי עַל יְדֵי שְׂעוּשִׁין רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ הֵם
חֹזְרִין וְנִכְלְלִין בוֹ יִתְבַּרֵּךְ שֶׁהוּא מְחִיב הַמְצִיאוֹת וְאִזּוֹ נִכְלְלִין עִמָּהֶם

כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּנַפְשׁוֹ בְּחִיּוֹב הַמְּצִיאוֹת (א). אַךְ לְזִכּוֹת לָזֶה לְהַכְלִיל בְּשִׂרְשׁוֹ דְּהֵינּוּ לְחֹזֵר וּלְהַכְלִיל בְּאַחַדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מַחִיב הַמְּצִיאוֹת, זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְזִכּוֹת כִּי אִם עַל יְדֵי בְטוּל, שְׂיִבְטַל עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי עַד שְׂיִהְיֶה נִכְלָל בְּאַחַדוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֵי אֶפְשָׁר לְבֹא לְיַדֵּי בְטוּל כִּי אִם עַל יְדֵי הַתְּבוּדָדוֹת, כִּי עַל יְדֵי שְׂמֵתְבוּדָד וּמְפָרֵשׁ שְׂיִחְתּוּ בֵּינוּ לְבִין קוֹנּוֹ, עַל יְדֵי זֶה הוּא זֹכֵךְ לְבִטּוֹל כָּל הַתְּאוּוֹת וְהַמְדוֹת רְעוֹת עַד שְׂזֹכֵךְ לְבִטּוֹל כָּל גְּשָׁמִיוֹתוֹ וּלְהַכְלִיל בְּשִׂרְשׁוֹ, אַךְ עַקֵּר הַתְּבוּדָדוֹת הוּא בְּלִילָה בְּעֵת שֶׁהָעוֹלָם פְּנוּי מִטְרַדָת הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי בַיּוֹם וְכוּ' וְאֶפְלוֹ אִם הוּא בְּעֲצָמוֹ אֵינוֹ טְרוּד אַךְ עַל פִּי כֵן מֵאַחַר שֶׁהָעוֹלָם טְרוּדִים אֲזִי וְכוּ' עַל יְדֵי זֶה קִשָּׁה אֲזִי לְבֹא לְיַדֵּי בְטוּל וְגַם צְרִיכִין שְׂיִהְיֶה הַתְּבוּדָדוֹת בְּמָקוֹם מֵיחָד דְּהֵינּוּ חוּץ מִהָעִיר בְּדֶרֶךְ יַחֲדֵי וְכוּ', כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהוֹלְכִים שָׁם בְּנֵי אָדָם בַּיּוֹם הַרוֹדְפִים אַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה אַךְ עַל פִּי שְׂכַעַת אֵינָם הוֹלְכִים שָׁם הוּא מְבַלְבֵּל גַּם כֵּן הַתְּבוּדָדוֹת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַתְּבַטֵּל וּלְהַכְלִיל בּוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן צָרִיךְ שְׂיִלָּךְ לְבַדּוֹ בְּלִילָה בְּדֶרֶךְ יַחֲדֵי בְּמָקוֹם שְׂאִין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וְשָׁם יִלָּךְ וְיִתְבוּדָד וְיַפְנֶה לְבוֹ וְדַעְתּוֹ מִכָּל עֶסְקֵי

(יא) אַנְבֵּי אֹרְחָא אִמְרֵיהּ לְהוֹדִיעַ לְהַמְעֵן מַה שְׁנֹרָאָה קָצַת לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲמֵי כְּבֹאֵר דְּכָרְיוּ הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה: כִּי בְּהַעֲנֵן הַזֶּה שֶׁל כְּלָלִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת עַל יְדֵי גִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמַחֲבֵב הַמְּצִיאוֹת הוּא מְבִיא בְּזֶה שְׁנֵי מַעֲמִים שְׂכָל אֶחָד נֶעֱוֶין וְקִשְׁרָה בְּחִבּוּר: טַעַם א' מַחֲמַת שְׂכָל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים וְתַקְשָׁרִים בְּנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַמוֹשְׁלִים בָּהֶם, עַל כֵּן עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מַחֲבֵב הַמְּצִיאוֹת וְנִכְלָלִין בּוֹ, אֲזִי מִמִּילָא נִכְלָלִין גַּם הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בָּהֶם בְּמַחֲבֵב הַמְּצִיאוֹת: טַעַם ב' מַחֲמַת שְׂעֵל מִנְתָּ כֵּן בְּרָא אוֹתָם בְּשִׁבְלֵי הַתְּכִלִּית הַזֶּה שְׂיִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ רְצוֹנוֹ וְכוּ' וְעַתָּה בֵּינוּ שְׂכַבְרָה נַעֲשֶׂה הַתְּכִלִּית הַזֶּה עִתָּה דִּיקָא הוּא מַחֲבֵב כְּכֹכּוֹל לְקַיָּם בְּמַצִּיאוֹתָם וּלְהַחֲיוֹתָם וּלְהַנְהִיגָם. וְעַן בְּדָרְבֵי מוֹהַר"נ"ת ז"ל בְּהַקְדַּמַת הַלְקוּטֵי א' בְּמַה שְׂכַתְבֵּי שָׁם בְּזֶה הַלְשׁוֹן, וְצָרִיךְ אֲתָה הַמְעֵן שְׂתַבִּין בְּדָרְבֵי שְׂלַפְעָמִים מְבִיא שְׂתִים אוֹ שְׂלֵשׁ רְאוּיֹת לְדַבֵּר אֶחָד וְכוּ', וּמְרַהֲיֵט הַלְשׁוֹן נְדָמָה כְּפֹאֵל הִיא רְאוּיָה אַחַת וְכוּ' עַן שָׁם.

העולם הזה ויבטל הכל עד שיזכה לבחינת בטול באמת וכו' וכו'. ואזי כשזוכה לבטול באמת ואזי נכלל נפשו בשרשו דהינו בו יתברך שהוא מחיב המציאות אזי נכלל כל העולם עם נפשו בשרשו שהוא מחיב המציאות כי הכל תלוי בו כנ"ל. ואזי נעשה כל העולם על ידו בבחינת מחיב המציאות כנ"ל:

יב

אחר כף ענה ואמר לו: זה פרוש המשנה 'הנעור בליקה והמהלך בדרך יחידי ומפנה לבו (מכל עסקי העולם הזה) לבטלה (לזכות להבטול הנ"ל), הרי זה מתחייב בנפשו שנתהוה ונעשה מחיב המציאות עם כל העולמות התלויים בנפשו. ומעצם מתיקות הרגשת מוהרנ"ת ז"ל בדבריו הנעימים האלה נתבטל מגשמייתו מחמת זה בעצמו^(ב), ויזעק בקולו ויאמר אהה! (גינאלד) ארוצה נא בשוקים וברחובות ואצעק אהה! מה הם חושבים לנפשם! ומגדל תבערת לבבו עד שממש יצא מגדר אנושי רצה באמת לרוץ ולצעק כנ"ל. ומיד חטף אותו אדמו"ר ז"ל בבגדו וענה ואמר לו עמד! כי לא תפעל כלל (שטיא! די וועסט נישט פועלין):

(ב) והעקר נראה לעניות דעתי שמעצם האתערוותא דלתתא שהיה לו מקדם לזה, על ידי זה האיר והקשיף עליו אדמו"ר בקול דברו שבהמאמר הזה בעצמו הקשיף עליו ההתבטלות והכלליות באחדותו יתברך, וכמוכן בספרי אמת לענין פרשת הקרבנות והקמרת, שכל התקונים שנתהוה על ידי המעשה בפעל שהיה בזמן שבית המקדש קים, נהיים ונמשכים עקשו על ידי האמירה והדבור לבד. וכן בענין זה כל התקונים שנתהוה על ידי המעשה והקיום של אדמו"ר ז"ל (אשר הוא בעצמו עשה וקים ככל הנ"ל בכפלי כפלים, בותר שאת וותר עז עד שזכה להתבטלות והדבקות ביחודו יתברך בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו) הקשיף אותם עקשו על מוהרנ"ת ז"ל על ידי אמירתו ודבורו של ההתגלות הזה לבד, עד שהביא אותו להתבטלות מגשמייתו הזאת.

יג

אחר כִּף קָבַל רְשׁוֹת מְאֲדָמוֹר ז"ל, וְנִסְע לְבֵיתוֹ לְבֵאֲרָדִיטְשׁוֹב
עֲבוֹר קִנְיַת הַסְּחוּרָה. וְנִפְשׁוּ נִקְטָה בְּחַיֵּיו מֵרַב מְרִירוֹת לְבָבוֹ
עַל שְׁמִבְטָל עֲצָמוֹ קִצַּת מְעֻבְדָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן מִיָּד בְּשׁוֹבוֹ מִשָּׁם
עִם הַסְּחוּרָה לְנַעֲמָרוֹב, עַד שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְפָרֵשׁ וּלְהוֹדִיעַ לְזוּגָתוֹ
הַמְּקַח מְכַל מִין וּמִין הֵלֶךְ בְּמִרוּצָה לְהַבִּית הַמְּדַרְשׁ לְשׁוֹב לְעֻבְדָּתוֹ
יִתְבָּרַךְ. וְהִיא הִיְתָה בֵּת אַב בֵּית דִּין רַבֵּי דָּוִד צָבִי ז"ל וּמִמֶּיָּה לֹא
נִסְתָּה כָּלֵל אֶפְלוֹי לִישֵׁב בְּחִנּוֹת כָּל הַיּוֹם, וּמְכַל שָׁכֵן לִידַע מְרַשִּׁימַת
הַצֶּעֱטָלִיף כָּל פְּרִטֵי מְקַח הַסְּחוּרָה - בּוֹדָאֵי לֹא הִיָּה בְּאַפְשָׁרוּתָהּ.
וּכְשֶׁנִּכְנַס אֶצְלָה אֵיזָה קוֹנֵה, הִכְרַחָה לְרוֹץ אֵלָיו אֶל הַבֵּית מְדַרְשׁ
לְשֶׁאֵל מֵאֵתוֹ עַל הַמְּקַח. עַד שֶׁרָאוּ כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁגַּם זֶה אֵינוֹ עֹצֵה
טוֹבָה, וּמְחַלּוֹ לוֹ גַּם עַל זֶה וְהַשְׁתַּדְּלוּ אַחֵר כִּף שִׂיְהִיָּה גַּם קִנְיַת
הַסְּחוּרָה עַל יְדֵי אִישׁ אַחֵר. וְזוּגָתוֹ קָבְלָה עַל עֲצָמָה כָּל טְרַדַּת
הַחִנּוֹת מִבְּקָר וְעַד עָרֵב:

יד

וּבְרַבּוֹת הָעֵתִים וְהַיָּמִים נִתְמַעֵט אֶצְלוֹ הַרְּבָה מֵהַמְּעוֹת שְׁלוֹ, כִּי
רוּחַ הַחִנּוֹת הִיָּה מְעֵט מְאֹד, וְגַם כְּבֵר הִיָּה נֶזֶן עַל שְׁלַחְנוֹ
עוֹד מִיָּמֵי הַקֵּיץ הַנִּזְכָּר, וְזוּגָתוֹ כְּבֵר הַרְּגָלָה לְהַתְּנַחֵג כְּדָרֵךְ הָעֲשִׂירִים,
וּכְמוֹ שֶׁרָאָתָה מְעוֹדָה בְּבֵית אָבִיָּה וְחוֹתְנָה, וּמְחַמַּת כָּל זֶה נַחֲסַר
אֶצְלוֹ הַרְּבָה מְאֹד מֵהַמְּמוֹן שְׁלוֹ. וְהִיא הַתְּחִילָה מְחַדֵּשׁ לְהַרְּבּוֹת
דְּבָרֶיהָ כְּנִגְדוֹ עַל שֶׁפָּנָה אֶת עַרְפוֹ כָּל כִּף מְעַסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא
כְּנִגְדֵי זֶה הַתְּחִיל מְחַדֵּשׁ לְאַטֵּם אֲזָנוֹ מִדְּבָרֶיהָ כִּנְ"ל. פֶּעַם אַחַת בָּא
לְבֵיתוֹ קִדְּם סְעֵדַת הָעָרֵב, וְהָעֵתִירָה עָלָיו בְּדְבָרֶיהָ עַד שֶׁנַּחֲלַשׁ
דַּעְתּוֹ מְאֹד, כִּי הַרְּבָתָה לְסַפֵּר לוֹ מְעַצֵּם דְּחָקָה שֶׁכְּבֵר הִיא חִיבַת

קצת מִמון לְאֲחֵרִים בְּעַד צְרִכֵי הַבַּיִת כִּי רוּחַ הַחַנוּת מְעַט מְאֹד וְהַהוֹצָאָה מְרַבָּה כִּנ"ל, עַד שְׁנַת־מְרֹמֵר מְאֹד מִדְּבָרֶיהָ וְנִכְנָס בְּכַבֵּד רֹאשׁ לַחֲדָר אַחֵר וַיֵּשֶׁב שָׁם. וְעָנָה וְאָמַר רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם הֲלֵא קִדְּמְךָ שְׁנַעֲשִׂין אִישׁ כְּשֶׁר בְּאֵמַת מְכָרָח הַדְּבָר לְהַתְמַהֲמַה הַרְבֵּה, לְעַת עֲתָה תֵּן לִי פְרָנְסָה. וְסִפֵּר שְׂאֵז נִתְקַיֵּם אֲצִלוֹ מֵהַשְּׁכֵתוֹב "וְהָיָה טָרָם יִקְרָאוּ וְאָנִי אֶעֱנֶה" כִּי עוֹד טָרָם דְּבַר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַקְּדִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רְפוּאָה לְמִפְתּוֹ וְחֻזְמִין לוֹ מְקוֹם לְהַתְפָּרֵנס בְּלִי שׁוּם עֶסֶק. כִּי בְשָׁעָה זֹאת נִתְוַעַד אָבִיו עִם שְׁתֵּפֵי הַחַנוּת אֲשֶׁר לוֹ וּבַחֲמַלְתָּ ה' נִכְמְרוּ רַחֲמֵיהֶם מְאֹד עַל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל. וְהַרְבּוּ לְהוֹכִיחַ אֶת אָבִיו עַל שֶׁפָּנָה אֶת עַרְפוֹ מִבֵּן יִקְר וְנִחְמַד כְּזֶה. וְהוּא תָרַץ אֶת עֲצָמוֹ וְאָמַר מֵה לִי לַעֲשׂוֹת? הֲלֵא כְּבָר הַחֲזַקְתִּי עַל שְׁלַחְנִי כְּמֵה שְׁנַיִם. וּכְבָר עֲזַרְתִּי לוֹ קִצַּת בְּמַעוֹתַי גַּם אַחֵר כְּרָ! וְמֵה אֲפּוֹא אֶעֱשֶׂה לוֹ יוֹתֵר, אַחֲרַי אֲשֶׁר יֵשׁ לִי עוֹד בְּנִיִּים קִטְנִיִּים הַמְטָלִים עָלַי, וְעוֹד כִּיֹּצֵא בְּדְבָרִים הָאֵלֶּה. וְנִתְּנוּ לוֹ הַשְּׁתֵּפִים עֲצָה שְׁיִקַּח אֶת כָּל שְׂאֲרֵית הַסְּחוּרָה שֶׁבַחֲנוּת שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל וַיֵּאֱמִד אוֹתָהּ בְּשׁוּיָהּ, וַיִּשְׁתַּף אוֹתָהּ בְּתוֹךְ סְחוּרוֹתֶיהֶם אֲשֶׁר בַּחֲנוּת הַמְשַׁתְּפָת שְׁהִיָּה לָהֶם בְּאֲדַעַס, וּמִמֵּה שְׁיַעֲלֶה חֶלֶק הַרוּחַ מִמַּעוֹתַי חוּץ מֵה שְׁיִוִּיתֵר קִצַּת נִגְדוֹ יִהְיֶה לוֹ מִמֵּה לְהַתְפָּרֵנס. וּמִיָּד שְׁלַח אָבִיו לְקַרָּא לוֹ לְהוֹדִיעוֹ מִזֶּה. וְכֵן עָשָׂה. וְנִשְׁתַּהֲהָ הַדְּבָר אֵיזָה שְׁנַיִם עַד אַחֵר הַסְּתַלְקוֹת אֲדַמו"ר ז"ל שֶׁהַתְפָּרֵנס מִזֶּה בְּכַבּוֹד:

טו

וְאַחֵר אֵיזָה שְׁנַיִם הַתְּחִיל גַּם אָבִיו לְהַתְדַלְדֵּל מְאֹד, וּמִמִּילָא הִגִּיעַ מִזֶּה הַזֶּק גָּדוֹל לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל, וְעַם כָּל זֹאת לֹא נִצְרַף לְבְרִיּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה שְׁנַיִם אַחֵר הַסְּתַלְקוֹת אֲדַמו"ר ז"ל עַד שְׁיִרַד מִנְכֶּסִיו לְגַמְרֵי, עַד שְׁמֹכֵר גַּם כָּל הַפְּלִיִּים הִיקְרִים שְׁנַשְׂאָרוֹ אֲצִלוֹ

מימי עָשָׂרוּ. וְאָמַר שְׁפַעַם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִתְחִיל לֵאכֹל בֶּכֶף שֶׁל עֵץ חָלְפוּ וְעָבְרוּ כְּמָה שְׁבֻעוֹת שֶׁלֹּא הִרְגִישׁ שׁוֹם טַעַם בְּאֲכִילָתוֹ. וּבֵין בְּעֲנִיּוֹתוֹ בֵּין בְּעֲשִׂירוֹתָיו עָסַק יוֹמָם וְלַיְלָה בַתּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְעָסַק בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת לְעוֹרֵר גַּם אַחֲרַיִם לְעֲבוֹדַת ה' פֶּאֶשֶׁר פִּקְדוֹ עָלָיו אֲדַמּוּ"ר ז"ל.

טז

וְכָל הַנְּהַגוֹתָיו וְכָל מַעֲשָׂיו הָיוּ בְּזִרְיוֹת וּבְמַהִירוֹת גְּדוֹל מְאֹד, כְּמוֹ הַלִּיכָתוֹ לְמַקְוֵה. בְּכָל בִּקְר הַלֶּךְ וּפְשִׁט וּלְבַשׁ אֶת בְּגָדָיו בְּתַכְלִית הַמְּהִירוֹת, עַד שֶׁכִּמְעַט לֹא הָיָה בְּאַפְשָׁרוֹת שׁוֹם אָדָם לְהַשְׁתַּוֹּת עִמּוֹ. וְכֵן בְּעַת כְּתִיבָתוֹ הָיָה הַקְּלָמוֹס פּוֹרַחַת מִתַּחַת יָדוֹ שֶׁהָיָה לְפָלֵא בְּעֵינָיו כָּל רוֹאֵיו. וְכֵן שָׁאַר מַעֲשָׂיו כָּלָם הָיוּ בְּמַהִירוֹת גְּדוֹל וְנִפְלֵא עַד מְאֹד. (וְגַם אֲדַמּוּ"ר ז"ל הִתְפַּלֵּא פַּעַם אַחַת עַל גְּדֹל זְרִיזוֹתָיו וְאָמַר שְׁבוּדָאֵי יִזְכָּה לְהִיּוֹת עַל יְדֵי זֶה רוּעָה נֶאֱמָן. וְעֵין "פְּרַפְּרָאוֹת לְחֻכְמָה" עַל הַתּוֹרָה [חֶלֶק א' סִימָן ס"ג] סוּד פּוֹנֵת הַמִּילָה). וְגַם אַחַז תְּמִיד אֶת הַמּוֹרָה שְׁעוֹת [הַשְּׁעוֹן] לִנְגַד עֵינָו, וְהָיָה שׁוֹמֵר אֶת כָּל שְׁעוֹתָיו וְרִגְעָיו בְּכָל מֵינֵי שְׁמִירָה. כִּי גַם בְּעַת נִסְיַעְתּוֹ וַיִּשְׁבְּתוֹ עַל הַעֲגָלָה הַרְבֵּה לְלַמֵּד וּלְהַתְפַּלֵּל וּלְצַעֵק לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ, וְשׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם לֹא בִלְבַל אֶת דַּעְתּוֹ לְבַטְלוֹ מִעֲבוֹדָתוֹ אֶפְלוּ כְּרַגְעוֹ. וּלְהַרְבּוֹת בְּשִׁבְחָיו יִקְצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת. וְכַאֲשֶׁר הָיָה נוֹדַע לְכָל יוֹדְעָיו וּמְכִירָיו אֲשֶׁר הִפְרִיחוּ מֵעוֹדוֹ עַד יוֹם הַסְּתַלְקוֹתָיו, שְׁמִיּוֹם הַתְּקַרְבּוֹתָיו לְאֲדַמּוּ"ר זצ"ל נִבְעַר לְבָבוֹ בַּתְּבַעֲרַת עֲצוֹם וּמְפַלֵּג אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעַר, וְזָכְרוֹן יוֹם הַמּוֹת לֹא נִפְסַק מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ אֶפְלוּ כְּשָׁעָה קְלָה. וּכְפִי עֲמֻקּוֹת רַעִיוֹנָיו אֲשֶׁר הֶעֱמִיק בְּמַהִירוֹת פְּרִיחַת הַזְּמַן שֶׁל חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁכָּאֵין יִחְשְׁבוּ נִגְדַּת חַיֵּי הָעוֹלָם הַנִּצְחָי, וְגַם הֵלֵא בְּמַהִירַת פְּרִיחַת הַזְּמַן הַזֶּה מִסִּפְּן

הָאָדָם בְּכָל רֵגַע וְרֵגַע, הִיָּה נֶחֱשֵׁב בְּעֵינָיו כֹּל הַעוֹסְקִים בְּהַבְלֵי
הָעוֹלָם כְּמִשְׁנֵעַ מִמֶּשֶׁ. וְאֵת כֹּל הָעֵשֶׂר וְהַכְּבוֹד שֶׁנִּתְגַּדֵּל בְּזֶה
מִנְעוּרָיו, מֵאִם וְגַעַל וְשִׁקְץ, וְקִבֵּל עַל עֲצָמוֹ כֹּל מִיָּנִי בְּזִיוּנוֹת
וְרִדִּיפוֹת אֲשֶׁר רִדְפוּהוּ אָבִיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ. וְהִרְבֵּה לְצַעֵק
וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂיִזְכֶּה לְהִיּוֹת כְּרִצוֹנוֹ בְּכָל תְּעַלּוֹמַת לְבָבוֹ
עַד הַנִּקְדָּה הַפְּנִימִית שֶׁבְּלִבּוֹ, עַד אֲשֶׁר זָכָה גַם הוּא לְמַעֲלָה מִפְּלִגַּת
וְעֲצוּמָה עַד מְאֹד וְהָאֵשׁ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל רוֹמְמוֹת אֲדָמוֹ"ר ז"ל וּדְבָרָיו
הַנּוֹרְאִים בְּעָרָה בְּלִבּוֹ כִּלְבַּת אֵשׁ מִמֶּשֶׁ. וְלֹא לְחֹנֵם הָרַעִישׁ עָלָיו
הַשְּׁטָן אֲרָץ וּמְלוֹאָתָהּ, כִּי גַם הוּא הִיָּה מוֹשִׁיב כֹּל יִשְׂרָאֵל בְּתִשׁוּבָה
אִם לֹא הָיוּ נִתְרַחֲקִים מֵאִתּוֹ וּמִדְּבָרָיו הַנּוֹרְאִים:

יז

ועתה הנני להעתיק גם קצת ספורים משאר אנשי אדמו"ר:
ר' שמעון ז"ל היה איש עוסק במשא ומתן, ואף על פי כן הרבה
מאד בתורה זה לעסק בעבודתו יתברך. וגם הוא הרבה מאד
בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו על פני השדה, לפעמים ביום
ולפעמים בלילה. ופעם אחת נתישב וקבע דירתו באיזה
קרעטשמי שהיתה סמוכה לעיר כדי שיהיה לו בנקל לילך בכל
עת להיער להתבודד ולפרש שם שיחתו. וגם בבואו לארץ ישראל
בחר לו שם איזה מקום בקצה העיר הסמוך לשדה, במקום שאין
בני אדם מצויים כל כך, ושם הרבה לעסק בעבודתו יתברך,
ובפרט בתפלה והתבודדות יומם ולילה עד עת פטירתו ז"ל:

יח

גם היה עוסק לחדש בתורה. ופעם אחת נסע ביחד עם מוהרנ"ת
ז"ל וראה אז אצלו הפתבים שלו, והיטיבו מאד בעיני מוהרנ"ת

ז"ל וּלְקַחֵם בְּיָדוֹ, וְלֹא רָצָה עוֹד לְהַחְזִירָם לּוֹ כְּדֵי לְהַעֲתִיקָם
וְלְהַדְפִּיֵסָם. וְעָשָׂה עֲצָמוֹ ר' שְׁמַעוֹן כְּמַחְרִישׁ וְלֹא עָנָהוּ דָבָר רַק
הִמָּתִין עַד בְּאֵם לְבֵית מְלוֹן. וְאִז הִבִּיט בְּכָל פַּעַם בְּעֵינָא פְּקִיחָא
עַד שֶׁהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם מוֹהֲרַנְתָּ ז"ל, וְחִטַּף אוֹתָם פְּתָאם מֵאִתּוֹ
וְזָרְקָם לְתוֹף הַתְּנוּר וּנְשָׂרְפוּ:

ט

ר' דב מטשערין ז"ל גם הוא היה איש עוסק במשא ומתן כל ימיו.
ואדמו"ר ז"ל פקד עליו להפריש חמש מכל אשר ירויח
ולחלקם לעניים וכן עשה וקיים כל ימיו. וקדם פטירתו ענה ואמר
מיט מיין חמש האב איך קיין מורא ניט אפלו פאר דעם בית דין
של מעלה סע וועט מיר נאך ארויס קומען ועם החמש שלי אינני
ירא אפלו מהבית דין של מעלה זה עוד יצא (יעזר) לי. והוא
נתקרב לאדמו"ר ז"ל עוד שנים רבות קדם מוהרנ"ת ז"ל, ועל ידו
נתקרב גם רבי יודיל ורבי שמואל איזיק ז"ל מדאשיב:

כ

ומעשה שהיה כף היה, כי בימי נעוריו ישב על שלחן חותנו בעיר
דאשיב, ושם קנה אהבה עם רבי יודיל ורבי שמואל
איזיק הנ"ל. אחר כף הגיע העת שהצרך לשוב עם זוגתו על שלחן
אביו שישב בכפר הסמוך למעדוודובקא. והזהיר אותו רבי יודיל
ז"ל לבל ילך שם לאדמו"ר ז"ל. ומחמת גדל אהבתו עם רבי יודיל
פנ"ל נכנסו הדברים בלבו ונתרחק מחמת זה מאדמו"ר ז"ל בעת
באו לשם:

כא

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר אָרְכוּ לוֹ שֵׁם הַיָּמִים, אֵיתְרָמִי פַּעַם אַחַת שֶׁהַתְּגֵבֵר עָלָיו
 מָאֵד מְרָה שְׁחָרָה וְצָעַר גְּדוֹל מְאִיזָה יִסּוּרִים שֶׁעָבְרוּ אָז
 עָלָיו^(א), וְנִתְקַיַּם אָז אֲצִלוֹ מִקְרָא שְׁפֵתוֹב "בְּצַר לָךְ וּמִצְאוּךָ וְכוּ'
 וְשִׁבֵת וְכוּ'". כִּי עַל יְדֵי זֶה נִכְנַס לְאֲדָמוֹר ז"ל, וְהִפִּיר אֶת אַמְתָּתוֹ
 וְאַמְתָּת דְּבָרָיו הַנּוֹרְאִים. וּמֵאֵז וְהִלָּאָה הַתְּחִיל לַעֲסֹק בְּעִבּוּדָתוֹ
 יִתְבָּרַךְ בְּהַתְּעוֹרְרוֹת וּבִירְאָה גְדוֹלָה וְנִפְלְאוֹת, וְגַם בְּצִמְצוּם נִפְלָא
 כְּפִי פִקְדָתוֹ ז"ל, כְּפִי אֲשֶׁר יָדַע בְּמַהוּת נִפְשׁוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהִשְׁמֹר
 בְּיִתְרָתוֹ מִרְבּוּי אֹר לְבַל יִגְרַם לְגַמְרֵי כְּבוֹי הַנֵּר. וַיֵּשׁ בְּזָה פְמָה דְּבִוּרִים
 וְאִינִי רוֹצֵה לְהֶאֱרִיךְ^(ב). וְאַחַר אֵיזָה זְמַן סָבַב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּצְרַף
 שְׁנִית לְנִסְעַ לְבֵית חוֹתְנֹו בְּדַאֲשִׁיב עִם זִוְגָתוֹ, וְשָׂאֵל אֶת אֲדָמוֹר
 אֵיךְ לְהַתְּנַהֵג מַעֲתָה עִם רַבִּי יוֹדִיל. וְהִזְהִיר אוֹתוֹ לְבַל יֵאֱבֹה וַיִּשְׁמַע
 אֵלָיו כִּלְל אִם יִקְפִיד עָלָיו חֵס וְשְׁלוֹם מַחֲמַת זֶה:

אמר הפעתיק:

ר' דב הנ"ל היה רוצה לקום בחצות והיה מצוה לנכרי להקיץ
 אותו, וכשהקיץו הנכרי והלך לו שוב היה ישן. וראה כי זאת
 אינו עצה, על כן נתישב בדעתו וצוה להנכרי שלא ילך ממנו עד
 שיקום ממטתו וילבש את עצמו במלבושו, וכן עשה. ומחמת זה
 נתבלבל קצת והיה לו כאב ראש והיה לו יסורים גדולים ממש
 שפמטט שלא יצא מדעתו. ואחר כך פשנתקרב לאדמו"ר זצ"ל

(ג) כמדרשה לי שתיסורים שלו היו בענין פנים, והוא האחד המובא בתי מוהר"ן בהשיחות
 עבודת ה' באות ל"ו ענין מה שכתוב שם שקדם ארץ ישראל בקש אהר מאתו על הפנים
 וכו' ענין שם.

(ד) כי מאהבת הקצור דלגתי הרבה דברים גם בשאר הספורים שפחלק היה פנוע
 להקני בהם.

מאתו כזאת. על כן אדרבא הלך ובקש מאתו שיספר לו איזה ספורים מאדמו"ר ז"ל. וכן עשה עד שנתלהב מאד גם הוא וחברו רבי שמואל איזיק לנסע לאדמו"ר ז"ל ואף על פי שלא היה להם על הוצאות לנסיעה רבה כזו, כי מדאשיב עד מעדוועדובקא בערך מאתים מיל (ווערסט), אבל מגדל התעוררותם וכספם לזה נספם אצלם לילך לשם רגלי. וגם בדרך הלוכם מדי עברם בעיר טירהאויצע בתבית מדרש של המגיד ז"ל, עשו גם שם התעוררות גדול אצל כמה אנשים לנסע ולהתקרב לאדמו"ר ז"ל:

בג

והנה רבי יודיל ז"ל היה איש חשוב קצת בין אנשי עירו, וגם היה לו ידיעה בכתיבי האר"י ז"ל, (אמר המעתיק: כי היה חתן הצדיק הקדוש רבי ליב מסטרעסטיניץ זצ"ל ולמד עמו חותנו קבלת האר"י ז"ל). ובבואו לאדמו"ר ז"ל התחיל לדבר עמו בלשון גדולות ואמר לו יורנו רבנו דרך לעבודת הבורא יתברך. וענה אדמו"ר ז"ל ואמר לו בלשון תמיה "לדעת בארץ דרכיך?"! (פמובא בשיחות הר"נ באות רצ"ב עין שם) ואז הפיל עליו אדמו"ר ז"ל אימה ופחד גדול ועצום עד מאד עד שנסוג אחור בבחלה גדולה, ונשאר עומד אצל הפתח ונתירא מגשת אליו, והתחיל אדמו"ר ז"ל להראות לו פנים שוחקות, והקל מעליו הפחד קצת ואמר לו מה אתה מתירא ממני הלא אני אדם כמותך רק אני חכם ביותר ממך נאר איך בין קלוגער פון דיר והמשיך אותו בדבוריו הנעימים עד שחזר נסמך אליו והפיל עליו שנית אימה ופחד עד שחזר ונסוג אחור עד פתח הבית כנ"ל. ושוב התחיל אדמו"ר ז"ל עוד הפעם להראות לו פנים שוחקות להסיר מעליו הפחד והאימה, ואמר לו שנית, מה אתה מתירא ממני הלא אני אדם כמותך רק אני חכם

ביותר ממך, עד שהמשיך אותו שנית כנ"ל, ואחר כך חזר והפיל עליו אימה ופחד וכו' כנ"ל וכן היה איזה פעמים עד שצוה עליו אדמו"ר ז"ל שיתודה לפניו כל מה שעבר עליו (סו), ומאז והלאה נתקשרו מאד הוא ורבי שמואל איזיק הנ"ל לאדמו"ר ז"ל, והרבו מאד מיום אל יום לעסק בעבודתו יתברך בתורה ובתפלה ותשובה ומעשים טובים בהתעוררות רב ועצום מאד עד עת פטירתם ז"ל. והרבו מאד לחדש בתורה חדושין דאורייתא ונעשו צדיקים גדולים מאד.

אמר המעתיק:

שמעתי שהצדיק רבי ליב מסטרעסטינעץ ז"ל בא אחר הסתלקותו לאדמו"ר זצ"ל ובקש אותו שיקרב את בניו, וכן הוה שנתקרבו כמעט כל בניו לאדמו"ר זצ"ל):

אמר המעתיק:

בעת שנתקרב הרבי יודיל ז"ל הנ"ל לאדמו"ר זצ"ל במעדוודובקא בקש את אדמו"ר זצ"ל שיראה ממנו איזה מופת, ואמר לו רבנו ז"ל המתן פה עד אחר שבת ואז תראה, וכן עשה והמתין. ואדמו"ר זצ"ל ספר לו שבכפר אחד הסמוך יושב איש אחד שמקרב קצת אלי והוא היה חשוק מבנים ונסע כמה פעמים אלי והפציר אותי לעזור רחמים עבורו שיהיה נפקד בבנים, ואנכי הבטחתי לו שבעזר השם יולד לו בן, אף התנית עמו שבכל חצי שנה יתן לי רענדיל אחד. וכן הוה, והאיש הנ"ל נפקד בבן זכר. ועד עתה היה מקום תנאו ובכל חצי שנה נתן לי הרענדיל, ועתה ביום שלישי שאחר שבת צריך האיש הנ"ל להביא לי הרענדיל.

(טו) באשר היה מצוה זאת על כל אנשי מקרביו, והיה נותן לכל אחר ואחר תקונים והנהגות כפי שרש נשמתו כמובא בספריו הקדושים.

וידע אני שעתה לא ישמר מוצא שפתיו, ויחדל מלתת לי הרענדיל כי גיסו מפציר אותו שלא יתן לי באמרו כי זהו מופת משאר צדיקי הדור, כי גם אני נתתי להם פדיונות עבורך שתפקד בבנים, ודבר גיסו על לבבו כל כך עד ששמע לדבריו, ונספם בדעתו שלא יתן לי הרענדיל. ותראה כי תחת הרענדיל שהוא צריך להביא לכאן ביום שלישי שאחר השבת יביא את הילד שלו לכאן מת, וכן הוה ממש פדברי אדמו"ר זצ"ל. (והנראה שבזה הרענדיל היה עושה רבנו זצ"ל פדיון להמתיק הדינים מאתו שיתקים הילד אצלו, וכשחדל מלתת הרענדיל לפדיון גברו הדינים עליו עד שמת הילד, ואם היה שומע לדברי אדמו"ר זצ"ל היה הילד חי):

ועוד היה מעשה: פעם אחת פלפל רבנו ז"ל עם איזו אנשי שלומנו אודות פרוש בגמרא, ואמרו יאמרו רבי יודיל עם מי האמת. ואמר רבי יודיל שדבריהם נכונים בענין הפשט של הגמרא. ואמר רבנו זכרונו לברכה אם אראה לך שדברי אמתים ונכונים יתנו לך שמיץ [הלקאה], ואמר הן. והראה רבנו זכרונו לברכה שהפשט בדבריו ונתנו לרבי יודיל שמיץ [הלקאה]. ובשעת השמיץ נחלש דעתו והרהר על זה שנותנים לו שמיץ. אחר כך נסע לביתו, והנה בתו נחלשה למאד, ונסע תכף לרבנו ז"ל. וספר לו רבנו ז"ל מעשה שהיה רחים בדאנציג שהיה טוחן על עשרים וארבע אבנים והיה שם הלא טוב (רוח) ולא הניח לטחן, ויעץ מכשף אחד שיניחו לו אחד מהעשרים וארבעה אבנים ויטחנו אותו בחול, ואז השאר יטחנו. ורמז לו זה בבתו, שאחד מעשרים וארבעה ראשי אברים ימות והיא תבריא. ואמר לו שאם לא היית מהרהר בשעת השמיץ הייתה נעשית בריאה לגמרי, אך שהרהרת

יְהִי־כֵן שְׂאֵבֶר אֶחָד יָמוּת וְהִיא תִּבְרִיא. וְכִּי הוּא שְׂאֵבֶע הַקְּטָנָה
שְׁעַל יְדָה מֵת לְגַמְרֵי וְהִיא הִבְרִיאָה:

וְעוֹד הִיָּה מַעֲשֵׂה, שְׂרַבְנוּ ז"ל אָמַר לוֹ בְּשַׁעַת הַהִתְקַרְבוּת, אֲתָנָה
עִמָּךְ שְׁלֵא תִּהְיֶה חֶסֶד, וְהִסְבִּיר לוֹ שְׂפּוֹנְתוֹ בְּעִנְיַן הַנְּקִיּוֹת
וְהַתָּה בְּשַׁחְרִית וּבְלִילְקָא וְכוּ', וּפְעַם אַחַת בְּשַׁעַת הַתְּקַרְבוּתוֹ
לְאֲדָמוֹר זצ"ל אָמְרוּ לוֹ לְרַבֵּי יוֹדֵל שְׂרַבְנוּ ז"ל פּוֹעֵם עָלָיו, וַיִּירָא
לְכַנֵּס אֲצָלוֹ. וְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים שְׁלֵא נִכְנַס נִתְיָשֵׁב לְכַנֵּס וְהִתְחַזַּק
אֶת עַצְמוֹ וְנִכְנַס. וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ זצ"ל כְּשֶׁרוֹצִין לְהִתְקַרֵּב אֶל הָאֵמֶת
אִז מִתְגַּבֵּר הַשֶּׁקֶר, וְכִשְׂמֵתְגַבְּרִין עַל הַמְּנִיעוֹת וּמְשַׁבְּרִין אוֹתָם, אִז
נַעֲשֶׂה מ"שְׁקֵר" "קֶשֶׁר", וּשְׁטוֹ שׁוֹיִן זֵיִן מִקֶּשֶׁר צוּ מִיר וּוִיל דו
וּועֶסֶט לְעֵבִין [תְּהִיָּה כָּבֵר מִקֶּשֶׁר אֵלֵי כָּל זְמַן שְׂתַחֲיָה]. וְרַבֵּי יוֹדֵיל
כְּשֶׁהִיָּה נּוֹסֵעַ מִמְּעַד וְעוֹד וּבְקָא לְאוּמָאן עַל צִיּוּנֵי הַקְּדוֹשׁ נִסֵּעַ דְּרָךְ
בְּרַסְלָב, וְהִיָּה שָׁם אֲצֵל הַרֵב ר' הִירֶשׁ לִיב רַב דְּבְרַסְלָב, וְהִיָּה מִסְפָּר
לוֹ בְּכָל שָׁנָה הַתְּקַרְבוּתוֹ לְרַבְּנוּ זצ"ל. וְהַסּוֹף מִזֶּה הַמַּעֲשֵׂה הִיָּה
מִסִּים: אִפְשָׁר אֲצֵלְכֶם זֶה יִשָּׁן, בֵּי מִיר אִיז דָּאס שְׂפִינְגַעַל נִיִּיא [אֲצֵלֵי
זֶה חֲדָשׁ וּמְבָרִיק כְּמוֹ רֵא'י]:

כד

הַרֵב הַצַּדִּיק רַבֵּי יְקוּתִיאֵל הַמְּגִיד מְטִירֵהָאוּיָצָא זְצוּק"ל הוּא אִשָּׁר
זָכָה בְּיוֹתֵר מִכָּל הַמְּפָרְסָמִים שְׂבִדוֹרוֹ לְהַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ תַּחַת
אֲדָמוֹר ז"ל, וְלַעֲמֹד לְפָנֵי הַדָּרַת קִדְשָׁתוֹ בְּאֵימָה וּפְחָד, וְגַם הַרְבֵּה
מֵאֲנָשֵׁי מִקְרָבּוֹ וְיוֹצְאֵי חֲלָצֵיו נִתְקַרְבוּ עַל יְדוֹ לְאֲדָמוֹר ז"ל:

אָמַר הַמַּעֲתִיק:

רַבֵּי יִצְחָק חֲתָן הַמְּגִיד ז"ל הִנֵּל הִיָּה אִישׁ מְצִיָּן וּמְשֻׁלָּם בְּכָל
הַמַּעֲלוֹת, לְמַדָּן גְּדוֹל בְּתוֹרָה וְעֶסֶק בְּעַבּוּדַת ה' כָּל יְמָיו,

ונתגדל בבית הצדיק יסוד עולם הרב ר' זוסיא זצ"ל, וקדם פטירת הצדיק והטהור הנ"ל שאל אותו לאיזה צדיק אתקרב, והשיב לו לזה הצדיק שיעסק בודאי דברים, הינו שיצוה למקרביו שיתודו לפניו ויתן להם תקונים על כל דבר, [ושמע שקורין לאנשי שלומנו "די ודויניקעס" - [הודויניקים], וכשנסע בפעם ראשונה לרבנו הקדוש וראה שאנשי שלומנו יוצאים ודמעתם על לחים מהודוי דברים] ובא להבית המדרש, והיו אז שם עוד הרבה אנשים, ורמז רבנו ז"ל אל כל האנשים שיצאו לחוץ, והסירו כלם הטלית והתפלין מעליהם ויצאו. ורצה ר' יצחק הנ"ל גם כן לצאת, ולקח רבנו זכרונו לברכה את הקליאמקע [הידית] וסגר את הדלת, ולא נשאר בבית המדרש רק אדמו"ר זצ"ל ור' יצחק הנ"ל. ורבנו זצ"ל עשן את הלילקא והלך אנה ואנה בבית המדרש, ונפל על ר' יצחק הנ"ל אימה ופחד גדול, והתחיל להזכיר את עצמו כל מה שעבר עליו מיום קטנותו עד היום ההוא. ונגש אליו רבנו ז"ל ואמר לו בזה הלשון: היינט זאג [עתה תאמר], והתחיל להתודות לפניו כל לבו. ורבנו ז"ל דבר עמו מה שדבר, ומאז נתקרב אל רבנו ז"ל בהתקרבות עצום ונפלא, ועסק כל ימיו בתורה ותפלה, והיה איש צדיק וירא אלקים כנודע לכל מפירו):

כה

והצדיק רבי יצחק איזיק ז"ל שמובא מאתו בחיי מוהר"ן (בספור מעלת המתקרבים אליו באות כ"ג) גם הוא היה מאנשי המגיד ז"ל. והיה עוסק במשא ומתן בעסק חלוף מטבע. פעם אחת ראה אדמו"ר ז"ל וכו' כמובא שם בחיי מוהר"ן עין שם. ופרוש המלות "והוה מה דהוה" המובא שם שמעתי קצת מאבי הריני כפרת משכבו הינו כי בבואו לאדמו"ר ז"ל הלהיב את לבבו

לעבודת השם יתברך כלבת אש ממש, וצוה עליו הנהגות מיחדות
 כפי שרש נשמתו, והנהגה אחת צוה עליו שהיתה כבדה וקשה
 מכלם הינו שנה תמימה לא ידבר עם שום אדם אפלו תבה אחת
 (זולת עם המגיד ז"ל). ואחר כך נסע לביתו. ומיד בבואו לביתו,
 הפריש את עצמו מעסקי העולם הזה לגמרי ולא דבר עם שום
 אדם כאשר צוה עליו כנ"ל, ומקומו עד שכבו לא משו שפתיו
 מתורה ותפלה. ומיד נתעורר עליו מריבות ורדיפות גדולות מאד
 מכל בני ביתו ובפרט מחותנו ואשתו. והרבו לדבר ולבטא כנגדו
 בבטויים כמדקרות חרב ממש, וכנו אותו בשם יוצא מהדעת ועוד
 פיוצא בכנויים כאלה. ואדמו"ר ז"ל הביט ברוח קדשו את גדל
 מרירות לבבו מדבריהם הרעים ונתירא מאד מחמת זה (טו). ומיד
 קרא בזריזות לאחד מאנשיו, וצוה לו שישכר בעבורו תקף ומיד
 עגלה לטירהאויצע, ורץ לשם במהירות והגיע לשם בלילה.
 והעמיד את עצמו עם העגלה אצל בית חותנו של רבי יצחק
 אייזיק ז"ל שישב עמו ביחד, והקיש על הדלת שיפתחו לו, ונכנס
 לשם. וישא חותנו את עיניו וירא והנה אדמו"ר ז"ל בא לביתו,
 ויתפלא וישתומם מאד, כי לא ידע מה זה ועל מה זה. ור' יצחק
 אייזיק ז"ל היה בחדרו וקרא אז קריאת שמע שלפני השנה בלח
 גדול בדבקות עצום ונפלא. ואדמו"ר ז"ל שמע ולא רצה לנכנס
 לחדרו ולהתראות בפניו כדי שלא יבלבלו ויפסיקוהו באמצע
 קריאתו ובתוך כך התחיל אדמו"ר ז"ל להוכיח את חותנו על דרכו
 הרע על שהוא מיסר את חתנו ביסורים כאלה כנ"ל; וגם שאל
 אותו אדמו"ר ז"ל הלא בבקר כשאתה מניח תפלין ובידך אתה
 מכריף את עצמך ברצועות של עור בהמה ובפיך אתה מחשה

(טו) וכפי המובן שנתירא שלא יהיה נחלה חס ושלום או שיפול מעבודתו על ידי זה.

ודומם ואינך רוצה לדבר אז שום דבור, אם יעמד אז לנגדך איזה ערל שלא ראה ושמע כזאת מעולם האם לא היה אומר עליך שאתה יוצא מדעת. (הינו כי מכון ממש פן המה גם אמרי פיהו האלה אשר יאמר על חתנו שהוא יוצא מהדעת על שעושה רצון הבורא יתברך כפי תעלומות דרכיו אשר יודיענו על ידי עבדיו הנאמנים) ועוד פיוצא בדברים כאלה דבר והוכיחו עד שנתחרט מאד חותנו על זה, וקבל על עצמו לבל יוסיף עוד ליסרו מהיום ההוא והלאה. ואחר שגמר רבי יצחק אייזיק ז"ל קריאתו את שמע הנ"ל נתראה בפניו ונתמלא מאד לבבו בגילה ושמחה עד שהחיה אותו ממש; ובבקר השכים אדמו"ר ז"ל ושב לביתו:

כו

ומאז והלאה עסק רבי יצחק אייזיק ז"ל בעבודתו בלי מונע וחולק. וקדם פסח נסע לאדמו"ר ז"ל. בדרך במלון נתודע לו בחלומו כל התורה ששמע אז אדמו"ר ז"ל במקום ששמע. וישכם בבקר ויסע ויבא לאדמו"ר ז"ל ויספרה לפניו מתחלה ועד סוף בחרדה ואימה גדולה ועצומה מאד, ומיד הלך אדמו"ר ז"ל מאתו והוא מגדל רעדת גופו נתעלף ונשאר חלשות ואחר כך בסמוך נפטר כמובא שם: (וכשהיה רבי יצחק אייזיק מטל על ערש דוי, לקח רבנו ז"ל מעט רטב ונתן לו לאכל, ואמר, היום שממתי את תלמיד חכם אמתי. ואחר פטירתו של רבי יצחק אייזיק ז"ל הנ"ל, נזדמן שרבנו ז"ל נסע דרך טירהויצע ושאל היש בנים לאותו צדיק? והשיבו לו הן, ואמר בזה הלשון: ווי קומט צו איהם קינדער [איך שיך אליו בנים], ומתו גם בניו. ומי יוכל להבין דברי אדמו"ר זצ"ל ועסקיו שעסק עם כל נשמות ישראל החיים והמתים). (המ' אלתר בן ר' זעליג מטעפליק ז"ל):

כז

ר' יצחק יהודה ז"ל מטעפליק קדם התקרבותו לאדמו"ר ז"ל היה מפרסם וכמה אנשים מעירות רבות היו נותנים לו פדיונות ואחר כך כשהפיר אמתתו של אדמו"ר ז"ל, עזב והרחיק מעל עצמו הנהגת פרסומו, וקבל על עצמו על עבודתו יתברך בתמימות ופשיטות. ולא הסב את פניו גם מכל החרפות והבושות שהיו לו מחמת זה, וישב אל ה' בכל לבו ונפשו, כשאר אנשי אדמו"ר ז"ל:

כח

ר' מענדיל ז"ל מפרס הסמוך לטשערין היה איש עוסק במשא ומתן כל ימיו, ויראתו ועבודתו ובפרט עבודת התפלה שלו היה נשגב ועצום מאד. כי היה מתפלל במסירת נפשו ובדבקות נפלא עד שממש נתבטל גשמיותו, ופעם אחת נתעורר דלקה בביתו והוא עמד אז באמצע תפלתו בדבקות גדול ונזרא ובבטול כל הרגשות עד שלא ראה ולא שמע כלל את קול הרעש שנתעורר מאנשי ביתו ומשאר אנשים שעמדו שם. עד שהכרחו איזה ערלים שהיו אז בביתו לקח אותו בידי ולהוליכו עד למרחוק, ושם עמד, ולא זז ממקומו ומדבקותו עד שגמר את התפלה:

כט

גם תבערת הלב בעבודת ה' של רבי אהרן ורבי יהושע מזשערין אין לשער, וכן שאר כל אנשיו כמו רבי נפתלי ז"ל מנעמרוב, ורבי יחיאל אחיו, והרב רבי אהרן ז"ל מברסלב, הרב רבי שמואל יצחק ז"ל מטשערין, הרב רבי ישעיה שלום ז"ל ממעדוועדובקא,

הרב רבי יצחק ז"ל מחארשטשיוועטע, הרב ר' עירא ז"ל (שהיה אחר כך במדינת וואלקייא), הרב ר' דוד ז"ל מלאדיזען, הרב ר' מרדכי ז"ל מטעפליק, רבי גרשון נכד המגיד ז"ל, רבי יצחק חתן המגיד ז"ל, רבי יצחק מדאשיב, רבי קהת מטירהאוויצע, רבי זאב מטירהאוויצע, רבי אבא שוחט ובודק מטשערין, רבי זלמן מנעמרוב, ושאר אנשי העבודה שבאנשיו הנאמנים ואי אפשר להעלות על הכתב גדל יקר מעלת כל אחד ועצם רבוים בתורה ותפלה עד עת פטירתם ז"ל יקצרו המון יריעות לספר.

ל

וכן אנשי המשא ומתן שבאנשיו כמו הנ"ל באות י"ז י"ט כ"ח, וכמו רבי נתנאל מטעפליק ורבי שמואל מטעפליק, והנגיד רבי ליב מקרומינטשק ובנו רבי יצחק אייזיק חתנו של אדמו"ר ז"ל, וכן רבי יוסף חתנו השני, ר' ישראל מליפיוועץ, רבי אייזיק מליפיוועץ, רבי חיים שארעס מברסלב, רבי יעקב מברסלב, ר' דוד מברסלב, ר' זייליג מברסלב, ר' ישראל מברסלב, ר' צבי גיסו של אדמו"ר ז"ל, ר' מאיר, ר' אברהם מכפר נאוושעליץ, ר' ראובן יוסף, ר' משה יצחק מטירהאוויצע, ר' משה ור' געציל מלאדיזען, ר' ליב אפטער, ר' עוזר מלאדיזען, ר' יואל חנה מלאדיזען, ר' מתתיהו מלאדיזען, ר' דב חייאלעס, ר' אהרן מדאשיב, ור' משה מדאשיב, ורבי שלום מדאשיב, ושאר אנשי המשא ומתן שהיו מקרבים אל אדמו"ר זצ"ל, רבם ככלם היו אנשים פשרים ויקרים ונפשם נכספה גם פלטה לעבודת השם יתברך, וקבעו עתים לתורה ולתפלה כל אחד כפי יכלתו ואפשרותו. ולבאר על הכתב המעלות והעבודות של כל אחד יקצרו המון יריעות לספר, אשרי להם:

לא

ר' עוזר ז"ל מאומן היה בתחלה מפת המתנגדים, ואחר כך היה השם יתברך בעזרו להכיר את אמתת מורנו מוהרנ"ת ז"ל עד שנבער לבבו מאד מאד להתקרב אליו, והלך מיד על ציון אדמו"ר ופיס אותו בבכיה וצעקה גדולה על כל דבריו אשר דבר מקדם. וכאשר נודע הדבר לבני משפחתו שהיו מהחסידים החשובים והנכבדים שבעיר, רצו להרג אותו באמת ובפשיטות. ותכף ומיד רץ אחד מאנשי שלומנו והודיע לו שיברח מיד לעיר אחרת הסמוכה. וישב שם בין אנשי שלומנו עד שנתקרב אפם וחמתם מעליו חזר ובא לביתו לשלום:

לב

עוד ספר לי אחד מיודעיו ומפיריו שבחר לו פעם אחת איזה מקום מחוץ לעיר סמוך להנהר ההולך שם, והיה יושב שם כל ימות השבוע ממוצאי שבת קדש עד ערב שבת, ובמוצאי שבת קדש כשהלך לשם לקח עמו קצת לחם כפי שיהיה לו בדחק גדול לכל ימי השבוע לחם צר ומים לחץ. ומעת קומו עד שכבו לא משו שפתיו מצעקה ותפלה ותורה ושמחה וכו'. ופעם אחת מצאוהו שם ערלים ויקחוהו ויביאו אותו לעיר. והוא לא הביט גם על זה פי לא התבייש משום אדם. ומורנו מוהרנ"ת ז"ל אמר עליו שהוא קים בשלמות מאמר חכמינו ז"ל (ברכות ס"ג) "המנבל עצמו על דברי תורה" וכו' אשרי לו:

אמר המעתיק:

ובן כל האנשים שנתקרבו להמקורבים של אדמו"ר ז"ל בפרט אותם שנתקרבו למוהרנ"ת ז"ל וקימו ועשו כפי מה שהורה

אותם מוהרנ"ת ז"ל בדרכי אדמו"ר זצ"ל ובעצותיו הקדושות, כלם בערו לבבם לעבודת השם יתברך והיו צדיקים גמורים, כמו ר' יצחק דב מטעפליק אשר בתחלה ישב בטירהאוויעז, אשר אפלו כל המתנגדים העידו והגידו שהיה צדיק תמים. ופעם אחת אמר על עצמו כשהוא בא על ציון אדמו"ר זצ"ל, מושכין אותו בכנפי כסותו: יצחק בער עשה תשובה. והיה נוסע בכל ערב ראש חדש על ציונו הקדוש. ואני הכותב (המאסף) שמעתי מאבי הרב ר' זעליג ז"ל ששמע מר' יצחק דב הנ"ל אשר חדש ימים קדם הסתלקותו כששכב על מטתו לישן, בא אליו אחד ואמר לו בזה הלשון: "קום הגיע קצך", והקיץ משנתו בבחלה ופחד גדול עד שמחמת הפחד נפל למשכב ושכב בחליו איזו ימים וחזר לאיתנו. ואז ספר זאת ואמר שבקש מהשם יתברך שיאריך לו עוד איזה זמן כדי שיוכל לעשות תשובה שלמה. ואחר כך פכלות חדש ימים מזמן המראה נגוע ואסף אל עמיו בשם טוב [בשנת תרי"ד]. וכן ר' מאיר מטעפליק ורבי אפרים בן רבי נפתלי ז"ל ורבי יצחק בן מורנו מוהרנ"ת ז"ל ורבי נחמן מטולטשין, ורבי אבא בר"ש מטשעהרין ורבי אברהם דב נכד אדמו"ר ז"ל, והרב רבי נחמן מטשערין ז"ל בעל המחבר ומלקט ספר לשון חסידים ודרך חסידים ולקוטי עצות החדש ושאר ספרים והרבה ספרים שלא נדפסו עדיו, וכן כל האנשים שנתקרבו באמת למוהרנ"ת ז"ל בלו כל הימים לרבות הלילות רק בתורה ותפלה ותשובה ומעשים טובים והתבודדות. אשרי להם ואשרי חלקם:

ראשית דבר

ועתה אנכי אורחא אציג לפני המעיין גם קצת ראשי פרקים מן האותות והמופתים שנראו מאדמו"ר זצ"ל. כי כפי אשר

תהלה לאל כל ימי גדלתי בין החכמים בחכמת התמימות והפשיטות, והן המה אנשי מוהרנ"ת ז"ל אשר הפקירו את כבודם בכל מיני הפקרות בעבור האמת^(ט), מצוה וחובה עלי להודיע לדורות הבאים את דבריהם אשר שמעתי מפיהם. כי לא נעלם ממני עצם אמתת דבריהם, וברור כיום וכשמש ויודע אנכי כי בצדק ובישר כל אמרי פיהם, וכאור מן החשף ממש נבדלים המה^(י), מן המעשיות הכתובות בהספרים שיצאו בסמוך, עדת צדיקים, קהל חסידים, פאר מקדושים, שבחי הצדיקים^(יט), ומשאר המעשיות אשר הלכו מפה לפה ומאזן לאזן אצל הבעלי פדים שנתרבו בעתים הללו:

(י) וקבלו על עצמם כל מיני בויזנות ובושות וכל מיני חרופים וגדופים ולבון פנים עד אין שעור וערך, ומכל שכן וכל שכן בעת תבערת המחלאת שהיה עליהם בשנת תקצ"ה אשר כל אחד ואחד היה מסכן להריגה ממש, כי היה אז כרגלא בפומא דאנשי שאצל המורה דרוסקא - מיט צעהן טווינד קערקליך פאר רייכט מען אלוונג [עם עשרת אלפים קערקליך (ממבע) משינים הכל] - ומעות היה על זה לבת החולקים די והותר, כי היה נחשב להם הריגת אחד מאנשיו ז"ל למצוה שאין למעלה הימנה. כי כן פקד וצוה עליהם הצר. הצ. הודוע, וכתב ושלח אגרות להדפס ולרדפם להמם ולאבדם.

(יא) ואחר כל אלה גם את הדברים אשר שמעתי מהם בדרך השתלשלות מפה לפה שלא נודע לי היטב מי ומי האנשים שהגיע אלי הספור על ידם, לא רציתי לכתב אותם מפחד הפטעותים השכיחים בספורים כאלו (וכנודע מדברי מוהרנ"ת ז"ל בענין המאמר חכמינו ז"ל שהתירו לכתב תורה שבעל פה). ולכן צינתי אצל כל ספור וספור שמות האנשים אשר שמעתי מפיהם.

(יב) ואף על פי שמוכא בהם הרבה מעשיות מהבעל שם טוב זצ"ל ומשאר צדיקים אמתיים, אשר באמת נראה מהם התגלות נוראות בשודר הטבע והודעת עתידות, אבל לא בהמעשיות הכתובים בהספרים הנ"ל, אשר רב הספורים בעת משתה היו, אשר המספר עומד בין כוס שלישית לרביעית והשומע יושב ומתנמנם, עד שיתר מתשעה חלקים בהם שקר, ומעט האמת מרכב ומשנה ומחלף ומערב - וזלת השבחי בעל שם טוב הוא אמת מראשו ועד סופו, פאשר שמעתי זאת מפי אבי הריני פקרת משכבו שספר זאת בשם אדמו"ר זצ"ל, מלכד על קצת דקצת מהם שלא נכתבו היטב.

והנה אדמו"ר ז"ל בגדל ועצם מתיקות דבריו הנעימים לחזק ולעורר ולהחיות ולהשיב כל הנפשות הנפולות, אם היה גם מתר במופתים היתה מתבטלת הבחירה לגמרי. ובאמת מחמת זה היה אסור במופתים, ונגם כשעשה איזה דבר מופת בקש אחר כך מהשם יתברך שישתכח הדבר (כמובא בשיחות הר"נ אות קפ"ו). ולולא דמסתפינא הייתי אומר שזה בעצמו שנתן השם יתברך בלב מוהרנ"ת ז"ל לבלתי לבאר ספורי מופתיו הקדושים (ב), מחמת פי לא באלה תהלתו (כמובא שם בהשיחות עין שם), זה בעצמו הוא מחמת שפעלו דברי תפלתו הנ"ל של אדמו"ר ז"ל שיתן השם יתברך פן בלבו פנ"ל פדי שישתכחו מהלב פנ"ל, וכאשר באמת כבר נשתכחו מחמת זה רבם ככלם. אבל על כל זה חסתי על שארית פלטתם שלא נשתכחו עדין, ושמתי אל לבבי להעלות על הכתב על כל פנים קצת ראשי פרקים מזה למען יהיה לזכרון לאנשי שלומנו היודעים מזה:

א

ר' צבי גיסו של אדמו"ר זצ"ל ישב בטשעהרין ועסק במשא ומתן כל ימיו, ופעם אחת התופח עם איזה איש, אם אדמו"ר זצ"ל

(ב) זולת במקומות מעטים שנשמט קצת מתחת קלמוסו, כמו הודעת העתידות מהרחבת זמן תקרות עד שתי שנים; בשיחות הר"ן אות קפ"ה מהתנברות החלישות והמנא לצלן בשנת תקס"ז; שם באות הנ"ל: מומיתת הילדה שרה אסתר; שם בהשיחות ההשקמות אות ה': ומה שאמר על עצמו שאם ישרף הספר, יהיה לו ארנא לחיות עוד איזה זמן; בחי מוהר"ן בספור נסיעתו ללעמברג אות ג' עין שם; גם הודעת העתידות ושדיד הטובע בענין רפואת הנד; בשיחות הר"ן אות קפ"ו: ובענין רפואת החולה על ידי אמירת שיר השירים סמוך לאור הבקר; שם באות רמ"ב: ובענין פקידת העקרה שם אות רנ"ב: ובענין רפואת החולניות שחרתה סמוך למיתה וכמעט שיצא נפשה; בחי מוהר"ן בהשיחות השונים להתורות אות נ"ב עין שם.

יודע כל המחשבות של העומדים לפניו, וזה האיש הוכיח לו שאדמו"ר זצ"ל יודע גם זאת. והנה באותו זמן היה לגיסו ר' צבי הנ"ל דחקות גדול בפרנסתו, והיה צר לו מאד מאד מחמת זה עד שנספם אצלו להזכיר את אדמו"ר זצ"ל שיתפלל בעדו. אחר כך בסמוך בא אדמו"ר זצ"ל לטשעהרין כאשר היה אז דרכו בקדש לנסע לשם שני פעמים בשנה (כמובא בחיי מוהר"ן בספור מקום ישיבתו ונסיעותיו אות כ"ד). ומיד בבואו לשם נכנסו אליו אנשי שלומנו לקבל פניו הקדושים, וגם גיסו ר' צבי הנ"ל היה בתוך הבאים. ואדמו"ר זצ"ל דבר עמהם דבריו הערבים והנעימים למשך את לבם לעבודתו יתברך שמו, ודבר עמהם שיחה נפלאה עד שנתעורר מאד לב כל השומעים מזה וגיסו הנ"ל המתין ונחה עד שנפסקה השיחה, והלכו מאתו, ונשאר הוא לבדו, ורצה לילך אל הדלת לסגרה בפנים, וללחש לאדמו"ר זצ"ל בענין הפרנסה כנ"ל:

ב

והנה דרכו של ר' צבי הנ"ל היה לישב תמיד רעיונותיו על כל תנועה ותנועה שהצריך לעשות ועל כן גם עכשו מיד כשהכין פעמי רגליו ללכת אל הדלת כנ"ל, נתביש מאד בעיני עצמו, כי נתישב בדעתו איזה פנים יהיה לי בפני אדמו"ר להזכיר אותו על פרנסה. אחרי שזה סמוך בזה השעה דבר עמנו שיחה נפלאה מגדל השטות והשגעון של כל הבלי ועסקי עולם הזה. ודמה בדעתו שבודאי יוכיח אותו אדמו"ר על זה, ויאמר לו היתכן לאטם אזנו כל כך ולבו מיראת ה', עד שגם אחר שיחה כזו אין לך מה ללחש ולהזכיר אותי רק על עסקי פרנסה. ומחמת המחשבה הזאת נשאר עומד על מקומו ולא הלך עוד אל הדלת לסגרה כנ"ל. והתחיל לחשב שנית ברעיונותיו אולי באמת אדמו"ר

יודע גם את מחשבתו באשר הוכיח לי האיש הנ"ל, אם כן הוא יודע ברור שאחר כל שיחתו נאטם לבבי עדין עד שאין לי מה להזכירו רק בענין פרנסה, ומה שהפסקתי מזה הוא מחמת שאני מתבייש מאתו לבל יוכיח אותי, ואני עושה עצמי כירא וחרד וגונב דעתו חס ושלום, אם כן הדבר מנגה ביותר. ומיד בחשבתי את כל הדברים האלה, ענה אדמו"ר זצ"ל ואמר לו בזו הלשון: דייק האב איך שוין פארזארגט. דיין ברודער משה וועט זיין א ציכטיגער ארימאן, דיין חיים אויף איהם איז ארומנות ער וועט ניט האבען קיין מעהל אויף שבת [לך כבר דאגתי, אחיך משה יהיה עני מרוד, חיים שלך - עליו רחמנות גדולה לא יהיה לו קמח על שבת]. וכן נתקיים בשלשתם כל ימי חייהם מכון ממש פדברי רבנו ז"ל (ושמעתי זאת מפי בנו רבי יעקב ששמע זאת כמה פעמים מפי אביו בעצמו):

ג

ר' אברהם מבארדיטשוב היה חתן עשיר גדול, וגם הוא בעצמו היה לו מעות הרבה. ואדמו"ר זצ"ל (כפי שידע ברוח קדשו את שרש נפשו רוחו ונשמתו ואת אשר עבר עליו, ואת שאר התעלומות שיש בענין זה ועוד גם בגשמיות היה סבה לזה). צוה עליו לבלתי לעשות שום עסק רק לעסק יומם ולילה בתורה ותפלה. והוא שאל אותו השאלה הידוע "מה נאכל" והשיב לו אדמו"ר זצ"ל וועסטו זיין אמקבל [שתהיה מקבל] ונתמלא מאד ר' אברהם הנ"ל ברגז גדול עבור זה ולא נסע עוד לאדמו"ר זצ"ל עד שעברו שתי שנים. ובתוך כך מסתמא פעלו דבריו ז"ל שירד ר' אברהם הנ"ל מנכסיו ואבד את כל מעותיו עד פרוטה אחרונה, עד שמלא את נפשו לשוב ולנסע שנית לאדמו"ר זצ"ל ואז טפח

לו על כתפיו נו אברהמיל ווער האט אויסגעפיהרט, וועסטו מיך
 חטאש איצטער פאלגין וועסטו זיין אשיינער מקבל, און אז ניט
 וועסט זיין אפערזשאווירטער מקבל [נו אברהמיל! מי נצח, אם
 לפחות עתה תצית לי תהיה "מקבל" פה ואם לא, תהיה מקבל
 חלוד]. וכן הוה פי ר' אברהם הנ"ל אמץ את רוחו והקשה את ערפו
 ולא רצה שנית לצית את אדמו"ר זצ"ל. (כי היה איש חיל ומשכיל
 ומבין בכל עסקי משא ומתן, גם היה ידיו רב לו בכתב ולשון עד
 שהיה קשה עליו מאד להטות שכמו לסבל בפשיטות על תורה,
 ולהיות מקבל כאשר צוה עליו אדמו"ר זצ"ל), עד שנתקיים בו
 מכוון ממש ככל הנ"ל והוא הודה אחר כך ולא בוש: והוא בעצמו
 ספר זאת כמה פעמים, ואנכי שמעתי כל זה קצת מאבי הריני
 כפירת משפבו, וקצת מפי ידידנו הרב אהרן, ששמעו כל זה מפיו
 בעצמו:

ד

מה שנכנס אצל איש אחד בקאמיניץ, ואמר לו אני רוצה
 להתאכסן אצלכם ועבור זה אני מבטיח לכם עשירות, וכל
 המעשה השיר לזה, שמעתי כל זה באריכות מאבי הריני כפירת
 משכבו ששמע זאת מזקן אחד בבראד שספר זאת לפני מוהרנ"ת
 ז"ל שבעיניו ראה כל זה ואחר כך שמע זאת גם כן בקאמיניץ
 מהאנשים שידעו והפירו אותו: (אמר המעתיק שמעתי מאנשי
 שלומנו המעשה שרבנו זצ"ל היה פעם אחת בתענית אסתר
 בקאמיניץ ונכנס להשוחט ובודק ויבקש ממנו שרוצה ללון אצלו.
 והוא מרב טרדתו בשחיתת העופות והכנה לפורים דחה אותו
 ואמר אין מקום אצלי, והלך רבנו ז"ל מאתו. ובלילה קדם קריאת
 המגלה והפעל קורא היה השוחט ובודק הנ"ל הביט על האנשים

שָׁבָאוּ לְשִׁמְעַת הַמְּגִלָּה שִׁיָּקַח מֵהֶם מְעוֹת מְגִלָּה, רָאָה אֶת רַבְּנֵנוּ ז"ל עוֹמֵד וּמְבִיט בְּאֵיזָה מְגִלָּה, וְהוֹטֵב בְּעֵינָיו מֵהוֹת רַבְּנֵנוּ ז"ל וְהִתְחַרְט מְאֹד עַל שֶׁלֹּא מֵלֵא בְּקִשְׁתּוֹ לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ. וְהִסְפִּים תַּכְּף בְּלִבּוֹ שְׂאֵחַר קְרִיאַת הַמְּגִלָּה יִקַּח אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ. אָבֵל תַּכְּף אַחַר קְרִיאַת הַמְּגִלָּה יֵצֵא רַבְּנֵנוּ ז"ל וְלֹא רָאָה אוֹתוֹ עוֹד. וְהָיָה לְהִשׁוּחַט וּבּוֹדֵק יְסוּרִים גְּדוֹלִים, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִילֵךְ לְבֵיתוֹ מִחֲמַת גְּדֹל הַצַּעַר. וְלִקַּח שְׁנֵי בְנֵי הַנְּעוּרִים וְהִלֵּךְ לְחַפְּשׁ אוֹתוֹ וְחַפְּשׁוֹ אֶצֶל כָּל בְּעָלֵי מְלוֹן וְהִכְנִסַת אוֹרְחִים וְלֹא מֵצָאוּ אוֹתוֹ וּרַבְּנֵנוּ ז"ל הִלֵּךְ לְאֵיזָה אִישׁ קִמְצוֹן וְאָמַר לוֹ שִׁיתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא מְבִטִּיחוֹ עֲשִׂירוֹת, וּנְכַנְסֵם מְאֹד בְּלִבּוֹ וּקְבַל עָלָיו תַּכְּף (אִף שֶׁלֹּא הָיָה דְּרָכּוֹ בְּכָף) כִּי אוֹר רַבְּנֵנוּ ז"ל הִתְנוּצֵץ בְּמַחוֹ פְּאֵלוֹ רוֹאֵה הַעֲשִׂירוֹת בְּעֵינָיו מִמֶּשׁ וְכוּ'. וְשִׁלַּח אֶת בְּתוּ בְּכָל פַּעַם לְהַבִּיא מִרְקַחַת וּמִשְׁקָה לְכַבּוֹד הָאוֹרַח. וְהִשְׁוֹחַט וּבּוֹדֵק הַנֵּ"ל רָאָה אֶת הַבְּתוּלָה הַנֵּ"ל הוֹלֶכֶת בְּכַמָּה פְּעָמִים כְּנֵ"ל וְשָׂאֵל אוֹתָהּ מֵה זֹאת אֶצְלָכֶם וְכוּ' וְסִפְּרָה לוֹ. וְהִלֵּךְ תַּכְּף עִם הַבְּנֵי הַנְּעוּרִים לְשֵׁם וּנְכַנְסוּ, וְהֵם עָמְדוּ בְּחוּץ וְאָמַר רַבְּנֵנוּ זצ"ל שִׁכְנְסוּ גַם הֵם וּנְכַנְסוּ. וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ רַבְּנֵנוּ ז"ל וְאָמַר לוֹ: "הִיתְכֵּן אִיךְ לִזְקָחִים אִישׁ זָקֵן וּמְרִימִים אֶת זָקְנֵנוּ וְשׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּסִפְּיֵן פְּגוּם!" וְאָמַר בְּסִפְּיֵן פְּגוּם, וְשָׂאֵר פֶּה, וְיִשְׁלַחוּ אֶת הַבְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהַבִּיא אֶת הַסִּפְּיֵן וְכֵן הוּא, שֶׁהַסִּפְּיֵן הָיָה פְּגוּם. וְנִתְעַלֵּף וְהַעֲרִיחוּ וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵנוּ ז"ל שִׁיִּסַּע אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ הַשְּׁנָה. וְעַבְרַת זְמַן רַב וְלֹא נִסַּע עַד שֶׁנִּחְלָה וּקְבַל עַל עֲצָמוֹ שְׁפָשִׁיבְרִיא יִסַּע, וְכֵן גַּם אַחַר כֵּף לֹא קִיַּם עַד שֶׁאֲשַׁתּוֹ הִכְרִיחָתוֹ וְנִסַּעָה עִמּוֹ, וּרַבְּנֵנוּ ז"ל צָנָה עָלָיו שִׁיְהִיָּה לוֹ וְדוּי דְּבָרִים וְכוּ' וְכַמְדָּמָה שֶׁהִכְרַח לְהִתְפַּטֵּר מִחֻזְקַת שְׁחִיטָתוֹ:

ה

הודעת העתידות להאיש הכפרי שיתעלה בעשירות ואחר כך
הודעת העתידות שירד מנכסיו ער וועט נאך ליגען אין
פרעמדע תכריכים [הוא עוד ישכב בתכריכים זרים] וכן הוה מכוון
ממש כאשר יצא מפיו הקדוש, שמעתי כל זה באריכות גדול מאבי
הריני כפרת משכבו ששמע זאת מפי רבי חייקיל שעל ידו
ובסבתו נסתבבה ונתגלגלה כל המעשה הזאת. (ואפשר זאת
המעשה היא מר' חייקיל'ס שפע שמספר בפי אנשי שלומנו).
שפעם אחת נסע רבנו ז"ל בדרך עם רבי חייקיל ז"ל, ורבנו ז"ל
היה אז בדבקות נפלאה. ונדמה לרבי חייקיל שרבנו ז"ל מתמננם.
ובדרך שמון הצד ישב אז אחד שהיה מקרב מעט לרבנו ז"ל, וגם
היה לו צד קרבה עם רבי חייקיל. ורמז רבי חייקיל להפעל עגלה
לנטות אל קרובו שדרך שם בדרך צדדה. וכשבאו שם צוה רבי
חייקיל להפעל עגלה לעמד ועמד שם. ודרך רבנו ז"ל היה לבלי
להתעקש על שום דבר, ועשה עצמו כאלו לא ידע וירד מהעגלה
ונכנס לבית האיש ההוא. וכשראה האיש הפעל הבית את רבנו ז"ל
נתפעל מאד ונתן לו שלום בשמחה, ושאל אותו רבי חייקיל האם
יש לך מעט יין ישן או מיני מתיקה לכבוד, והשיב אין כלום וביתו
ריקם. אמר לו לך אל הקרעטשמע הסמוכה ותביא דבר מה
לכבוד, והשיב שאין לו במה לקנות אמר לו קח איזה חפץ
למשכון ולקח את מנורות שבת של אשתו והביא מעט משקה
ומטעמים. וכשמלא את הכוס לכבוד רבנו ז"ל בתוך כך עברו
הילדים ערמים ויחפים לבושים קרוע ובלוא. רמז רבי חייקיל
לרבנו ז"ל את כל זה ואמר לו שישפיע לו איזה שפע, ענה ואמר
רבנו ז"ל אני אין לי שפע בשבילו, רק אם תרצה אתה תתן לו

שפּע, עָנָה וְאָמַר רַבִּי! מִתִּירָא אֲנִי מִכֶּם אוֹלֵי תַרְגּוּזוֹ עָלַי בְּשִׁבִיל זֶה, וְתֹאמְרוּ חֵם וְשִׁלּוּם שְׁחִיִּיקִיל יָמוּת, וְיָמוּת חֵם וְשִׁלּוּם. וַיַּעַן רַבֵּנוּ ז"ל וַיֹּאמֶר לוֹ אֵל תִּירָא! וְשָׂאל אוֹתוֹ כִּכָּה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וּבְכָל פֶּעַם הִשִּׁיב אוֹתוֹ רַבֵּנוּ ז"ל אֵל תִּירָא אֲנִי נוֹתֵן לָךְ רְשׁוּת, וְהָיָה שָׁם בְּבֵית כָּלִי עִם מַיִם וְשִׁפְךָ רַבִּי חִיִּיקִיל אֶת הַכָּלִי הַנִּי"ל בְּאַמְצַע הַבַּיִת, וְלִקַּח הַקְּאֻטְשֶׁעֵרִי [מַעְרוֹךְ] וְהַחֲלִיק אֶת הַמַּיִם וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: שִׁפְעָ לְמִזְרַח, שִׁפְעָ לְמַעְרָב, שִׁפְעָ לְדָרוֹם, שִׁפְעָ לְצָפוֹן. וְהִגְבִּיַה רַבֵּנוּ ז"ל אֶת הַקְּאֻפְטִין שְׁלוֹ וְאָמַר אֵלָיו חִיִּיקִיל לִי לֹא תִתֵּן שִׁפְעָ. וְאַחַר כֵּן קִבְּלוּ רְשׁוּת מִהַבֶּעַל הַבַּיִת וְנִסְעוּ מִשָּׁם. וּכְשֶׁנִּסְעוּ מִשָּׁם בָּאוּ מִחִנָּה עֲרָלִים הַמּוּבִילִים לְעִיר מִפּוֹת פְּשִׁתָּן שְׁעַר רְחֵלִים וְעוֹרוֹת וְכִדּוּמָה לְמִכְרָה. וְשָׂאלוּ אֶת בֶּעַל הַבַּיִת אִם יֵשׁ לוֹ לְמִכְרָה יֵין יִשָּׁן, שִׁכָּר, דָּג מְלוּחַ, עֲגוֹת וְכִדּוּמָה, וַיַּעַן לָהֶם שָׂאִין לוֹ כְּלוּם. וַיִּשְׂאָלוּ אוֹתוֹ מִדּוּעָ? וְהִשִּׁיב לָהֶם מִחֲמַת שָׂאִין לוֹ כֶּסֶף, וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁלִילוּ לוֹ אֵיזָה סְכוּם לְסַע הַעִירָה לְקִנּוּת כָּל הַנְּצָרָה, וּכְשֶׁיִּסְעוּ בַּחֲזָרָה יִקְנוּ מִמֶּנּוּ. וּמִחֲמַת שָׂאֵתָה אִישׁ יִשְׂרָאֵל לָנוּ לְדָאג מִהַכֶּסֶף. וְכִמְדָּמָה לִי שֶׁהָלוּ לוֹ חֲמִשָּׁה רוּבֵל כֶּסֶף. עַד הַיּוֹם הַהוּא דֶּרֶךְ הָעֲרָלִים הָיָה לְעַמֵּד בְּהַקְּרַעַטְשֶׁמֶע שְׁעַל יַד הַדֶּרֶךְ, וּמִן הַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה הַתְּחִילוֹ לְעַמֵּד אֲצֻלוֹ וְקִנּוּ מִמֶּנּוּ כָּל מָה שֶׁהָיוּ צָרִיכִים. וְהַתְּחִיל לְהִיּוֹת בְּעַל שִׁפְעָ, וְגַם מְכָרוּ לוֹ כָּל מָה שֶׁהָיָה לָהֶם הֵן מִן הַשָּׂדֶה קִטְנִיּוֹת וְתַבּוּאָה פְּשִׁתָּן, וְהֵן עוֹרוֹת חַיּוֹת וְגַם עוֹפּוֹת וְכִדּוּמָה, וְהוּא מְכָרֵם בְּעִיר וְהַרְוִיחַ אֶחָד עַל אֶחָד וְהַתְּחִיל לְעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וּכְשֶׁהַתְּחִיל לְהַשִּׁיג מַעֵט כֶּסֶף קָנָה אֵיזוֹ בְּהֵמוֹת וְעָשָׂה חֲמֻאָה וּגְבִינָה וְהַתְּחִיל לְהוּבִיל לְעִיר גַּם חֶלֶב לְמִכְרָה. וּבְכוּאוֹ לְעִיר לְמִכְרָה כָּל הַנִּי"ל וְגַם לְקִנּוּת כָּל הַדְּבָרִים הַנְּצָרָכִים לוֹ, אֲגַב בָּא אֵל רַבֵּנוּ ז"ל לְקַבֵּל שְׁלוּם; וְכַעֲבַר אֵיזָה זְמַן וּכְבָּר הָיָה טְרוּד וּבַחּוּל שִׁפְכָר לֹא הָיָה לוֹ פְּנָאֵי לְכַנֵּס אֶל רַבֵּנוּ ז"ל מִחֲמַת שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְמִכְרָה

הסחורה וגם לקנות ולעשות חשבונות, ומתוך כך מנע את עצמו מלכנס אל רבנו ז"ל, כי נתירא שלא יתחיל לדבר עמו ויבטל זמנו או אולי אחד מאנשי שלומנו יתחיל לדבר עמו וכנ"ל: פעם אחת פשהיה יריד בברסלב ורץ במהירות אל השוק לקנות ולמכר, וחלונות רבנו ז"ל היו יוצאים לשוק שבהכרח לעבר דרך שם. ובתוך כך כשרץ ורצה לעבר לשוק ושלא יראהו דפק רבנו ז"ל בחלון וקרא אותו. ומסתמא הכרח לכנס כי אין הדרך ארץ שלא לכנס אם כבר קרא אותו. וכשבא אל רבנו ז"ל אמר לו רבנו ז"ל ההסתכלת היום אל השמים? ויאמר לא, קרא אותו רבנו ז"ל אל החלון ויאמר לו הבט בחלון ותאמר לי מה אתה רואה ויאמר אני רואה עגלות וסוסים ואנשים רצים הנה והנה. ענה רבנו ז"ל ואמר לו אחר חמשים שנה יהיה יריד אחר לגמרי, זה הכל שאתה רואה לא יהיה עוד, רק סוסים אחרים ועגלות וסחורות ואנשים אחרים, וגם אני לא אהיה וגם אתה לא תהיה. כהיום אני שואל אותך מה אתה פל כך בהול ומטרד שאין לך אפלו זמן להסתפל על השמים. ויקרא את רבי חייקיל שהיה בחדר אחר ויאמר לו, תראה חייקיל מה שעשית עם השפע שלך עד שאין לו אפלו זמן להסתפל על השמים: (כל זה שמעתי מפי רבי נפתלי ששמע זאת מפי חתנו רבי אברהם ז"ל):

ו

הודעת העתידות בענין גזרת הנעקריטען [לגיס לצבא הצאר] בזה הלשון: איך האב עם אפ געשטופט אויף עטליכע אין צוואנציג יאהר [דחיתי זאת לעשרים וכמה שנים] וכן הוה ממש מכון. שמעת שאמר זאת עד שהתחילו לקח לצבא בפעם הראשון היה בערך עשרים וחמש שנים. שמעתי כל זה מאבי

הריני פפרת משכבו ששמע זאת מפי דודו הר' ראובן יוסיל
מהייסען, וגם משאר אנשי אדוננו מורנו ורבינו זכר צדיק וקדוש
לברכה:

ז

הודעות עתידות למשה חניקעס (על הממון שלא רצו לתן לו)
בזה הלשון מ'וועט דיר נאך אמאהל אן קלאפין אין
פענסטער זאלסט נעהמען געלד [עוד ידפקו לך בחלון שתתקח
כסף], ומכון בדברים האלה נתקיים אחרי כן, שנים רבות אחר
הסתלקותו. שמעתי כל זה מפי רבי אברהם דב ז"ל ששמע זאת
מפיו בעצמו, וסוף המעשה של שלום המעות ראה בעיניו. ועוד
שמעתי לזה ספור גדול באריכות מאבי הריני פפרת משכבו
ששמע מפי מוהרנ"ת ז"ל (משה חניקעס היה מהאוהבים הנאמנים
של רבינו ז"ל בשביל שראה כמה מופתים מרבינו ז"ל בעצמו
וספרם לכל, עד שבשביל זה נתקרב הר' יצחק מכפר טשערוויץ
הסמוך לברסלב, והוא הר' יצחק טשערוועצער. וזה אחד
מהמופתים שספר, שהוא והר' אברהמיל פאיעס היו משתפים
בעסקי פודריאדען (שווק). ומחמת שמתחלה לא היו עשירים כל
כך, היו מקבלים פודריאדען קטנים מהפודריאטשיקעס (סוכנים)
הגדולים שקבלו אצל הגענרעלער מהממשלה. אבל הצליחו, עד
שעם הזמן נתעשרו כל כך שהיה ביכלתם להיות כאחד הגדולים,
ולקבל הפודראד מהגענרעלער בעצמם. ובכן באו אל רבינו ז"ל
לשאל אותו אם לקבל פודראד כזה, ורבינו ז"ל לא הסכים לזה.
ואמר אז המאמר הקטן שבלקוטי מוהר"ן "שלהיות מערב בין
הגויים קשה מאד לעבודת הבורא". והם לא שמעו לעצתו וקבלו
את איזה פאדראד אצל גענעראל אחד. ובאמת בעסק כזה קשה

עוד יותר לעבודת הבורא, בשביל שבכדי שהדברים שהוא מעמיד
 ימצא חן בעיני הגענעראל, צריכין להיות עמו בידידות וחבה
 יתרה ולפעמים להשתתף עמהם במשחק קלפים, ובמסכה כזו
 פנהוג נמצאים גם איזו מנשותיהם או בתולותיהם ודי לחכימא
 ברמיזא. הסוף היה אמנם בזה שבעד כל הפודרידען סלקה
 הממשלה בחק ובמדה גדושה, ובעד הפודראד הזה לא סלקה
 להם עד שמכרחים היו בשביל זה להיות מן הלונים ואינם
 פורעים. ומחמת שהיו עשירים ומצליחים היו משפיעים לרבנו ז"ל
 בנתינות הגונות מפעם לפעם עד שנתקבץ אצלו סכום הגון
 ובאותו הזמן עשו הלוואה גם אצל רבנו ז"ל, והיה ספוק בידם
 לסלק להבעלי חובות, מלבד לרבנו ז"ל לא סלקו. פעם אחת תבע
 רבנו ז"ל את משה חנינקעס ויענה אותו בעזות מיר האבען אייך
 מעהר געלד איבער גיגעבין בכל זאת אמר לו רבנו ז"ל שהחוב
 בעד הפודאר יסלק להם, ועוד ידפקו לו בהחלון שיסע שמה
 לגבות החוב מ'וועט דיר אנקלאפין אין פענסטער זאלסט געהן
 נעמען געלד. וכן היה שאחר עבר יותר מעשרים שנה אחר
 הסתלקות רבנו ז"ל, בקרה הממשלה את החשבונות ונמצא חוב
 הפודראד הנ"ל עומד בלי סלוק, ובכן תקף נשלח שטיפעט
 [שליח] לטולטשין שאז כבר היה הר' יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל
 בהפוסט [דאר], והגיע השטיפעט אליו ושלח אותו לברסלב.
 והשליח הגיע לברסלב בחצי הלילה ונתקיים נבואת רבנו ז"ל
 והשטיפעט דפק בחלון משה חנינקעס ובשר לו שיסע לגבות חוב
 הפודראד):

ח

מה שאמר קדם פטירתו על האיש משה חניקעס הנ"ל שאם יגרש את אשתו וישא אחרת יהי לו בנים, וכן הוה מכון ממש, כי על סמך הדברים האלה הלך משה הנ"ל ונתן לאשתו חצי עשרו חלק כחלק מכל אשר יש לו מחוט עד שרוף נעל, עד שנתרצית לקחת מאתו גט פטורין והוא נשא תכף אשה אחרת והוליד עמה בן ובת, שמעתי זאת מפי אבי הריני כפרת משכבו וגם משאר אנשים ששמעו זאת מפיו בעצמו. ומובא זה גם בחיי מוהר"ן בהשיחות השכיכים להתורות אות כ"ו, ומה שלא נאמר שם התקיימות הדברים יבין הבקי בספור הזה מעצמו: (ועין בימי התלאות באריכות):

ט

שדוד הטבע של קפיצת הארץ, וגם הפלת שכחה מענין שם העיר על הרב ר' יצחק ז"ל תכף ומיד אחר שיצא משם, שמעתי זאת מפי רבי שמואל יצחק ז"ל בעצמו (ועין באריכות בשיחות וספורים):

,

גם מענין קול הרעש הגדול והנורא (מכון ממש כמו שמדברים בפעם אחת אלפים ורבבות אנשים) שנשמע בחדרו שהיה לבדו סגור שם, שמעתי מפי רבי יחיאל מענדיל ז"ל ששמע זאת מפי הרב ר' שמואל יצחק ז"ל הנ"ל אשר הוא בעצמו שכב אז סמוך לפתח חדרו, ונפל עליו כל כך פחד ורעדה עד שמוגדל רעה וחרדת גופו נפל לארץ ונשאר כך שוכב על הארץ כי ירא

להזיז עצמו ממקומו עד שנשקט הרעש: (ועין באריכות בשיחות
וספורים):

יא

אשר הגיד פעם אחת לר' מאיר המחשבה שהיה לו בעת עלותו
על העגלה לנסע אליו, שמעתי מפי בנו ר' שמחה ז"ל
ששמע מפי אביו בעצמו.

אמר המעתיק:

שמעתי מאנשי שלומנו באריכות קצת, כי זה הר' מאיר היה כמו
בן בית אצל רבנו ז"ל וכשבא לאדמו"ר זצ"ל היה מוסר
לו כל המפתחות וכו'. ופעם אחת נסע ביחד עם הרב ר' יודיל ז"ל
לאדמו"ר זצ"ל וספר הרב ר' יודיל ז"ל שאם היה רבנו ז"ל בדור
של תנאים היה גם בן חדוש. וענה הר' מאיר הנ"ל שהוא אינו
מחזיק את רבנו ז"ל גדול כל כך רק לגדול הדור של עכשו.
וכשבאו אל רבנו ז"ל אמר לו רבנו ז"ל פשאין מאמינים בי למה
נוסעים אלי, ואמר לו אגיד לך המחשבה שלך בעת עלותך על
העגלה אמר לו אם אתם יודעים תאמרו, ויאמר לו רבנו ז"ל
ונשתומם ואמר אם בן אשאר אצלכם. ויתעה אותו אדמו"ר ז"ל
ויאמר לו מחכמה הפרתי זאת בכניסתך לבית ובהשלום עליכם.
וקבל דבריו ונסע ממנו, ובאמצע הדרך התפלא על עצמו ואמר
מה זה שהנחתי להתעות אותי, הלא אי אפשר לידע זאת כי אם
ברוח הקדש ממש, וזה פלא גדול ויותר מופת מה שיכול להתעות
אותי וכו'. (ועין בהשיחות הר"נ סימן קפ"ג מה שכתב מורנו הרב
רבי נתן זכרוננו לברכה שגם לכמה אנשים הגיד מה שעשו):

יב

מה שהודיע לר' מאיר הנ"ל בענין הבנים ובענין העניות גם זה שמעתי מפי בנו ר' שמחה הנ"ל ששמע מפיו בעצמו. (אמר המעתיק: שמעתי מאנ"ש באריכות גדול אך אספר בקצור), כי זה הר' מאיר היה דר במעדוועדובקא והיה עשיר גדול מאד שהיו אוכלים אצלו בכלי כסף ורוחצים בכלי זהב ולא היה לו בנים. (ופעם אחת התאכסן אצלו הרבי מרדכי מטשערנאביל ז"ל ובניו, ובקשה אשת הר' מאיר הנ"ל ממנו שיהיה לה בנים, ויאמר לה עוד את רוצה בנים, ד"ך שאני ובני מתאכסנים אצלך) ופעם אחת נסעה אל רבנו ז"ל ברעש והתעוררות בענין בנים, ורבנו ז"ל סבב את עצמו בבית מקיר אל קיר, ופניו היה אש לוהט ממש. וכמעט שהיה לה חרטה על מה שהטריחה את רבנו ז"ל כל כך אחר כך אמר לה רבנו ז"ל שיהיה לה בן אבל תפסיד העשירות. ויהיה לה עניות כל כך עד שלא יהיה להילד רק טלית קטן אחד, וכשיכבסו אותו לא יהיה לו אחר ללבש, ויצטרך להמתין עד שיתבש. והספימה גם לזה, ויאמר לה שמהצרך לשאל גם את בעלה אם יסכים, וגם הוא הסכים, ונולד להם בן. ואחר איזו שנים כשנצרך רבנו ז"ל לנסע למעדוועדובקא נסע דרך קרומענשטוק לעשות החתנה של שרה'קי עם הרב ר' יצחק אייזיק בן הרב ר' ליב מדובראוונא, לא נכנס לביתם רק נכנס להבית הפנסת וראה את הילד של ר' מאיר הנ"ל ובחן אותו בלמודו, ואמר אהה הפסד גדול וכו'. ונסע לדרפו והילד בא לביתו וספר לאמו הנ"ל והיו לה יסורים גדולים. ולעת ערב נפטר הילד, ואמו סגרה את עצמה בחדר מיחד ולא רצתה להתנחם ולדבר עם שום אדם. וכשחזר רבנו ז"ל למעדוועדובקא נכנס להתאכסן אצלם. ותכף יצאה

מהחדר ואמר רבנו ז"ל שהוא נוטל ממנה השבעה ימי אבלות פי החתנה תהיה אצלה והיא תהיה מחתנת. וכן קימה ועשתה כל צרכי החתנה כמו אחד הגבירים הגדולים, והלבישה את הפלה ונסעו למול החתן. ותעש החתן-מאהל ובפרט החתנה ברב פאר ויפי, והיא היתה מלבשת בעדיי זהב כמו מחתנת ונתנה דרשה-גישאנק [דורון דרשה] מנורת-זהב גדולה. ואחר כך קראה רבנו ז"ל ואמר לה שתלד בן ותקרא שמו נחמן ואני שמי נחמן בן פינא והוא גם כן (פי שמה היה פינא). וכמו שאני חדוש בדבר שלי, כן הוא יהיה חדוש בדבר שלו ובלבד שתקיים אלו התנאים שהיא לא תניק אותו רק מינקת. וגם המינקת תניק רק בימי טהר ושהיא לא תראה את הילד כלל בימי טמאתה. וכן היה שילדה בן אבל לא קימה, פי היה חולה והלכה לראות אותו בימי טמאתה, וגם המינקת הניקה אותו בימי טמאתה. ונסעה לאדמו"ר זצ"ל לשאל אם תתן אותו למינקת אחרת. ואמר עכשו לא אכפת עוד כלל כיון שפבר לא קימו. ולא יהיה עוד חדוש כנ"ל וכך הוה:

יג

המעשה מהינוקא בעת נסיעתו לנאווריטש שמעתי מפי כמה אנשים ששמעו זאת מפי ר' שמואל בעצמו: (ועין בשיחות וספורים פ' ד' באריכות).

יד

המעשה מהפושעים שרצו להכותו והנס שהיה לו והמפלה שהיה להם שמעתי כל זה מפי אבי הריני כפרת משכבו ששמע מפי מוהרנ"ת ז"ל בעצמו: (פעם אחת בנסיעת רבנו ז"ל ממעזיבוז לברסלב והדרך הרגיל הוא על יד נעמירוב,

בהודע הדבר להמתנגדים, ובכן ביום זה יצאו מחוץ לעיר ומקלות בידם בכדי להכותו. כששמעו אנשי שלומנו דבר זה עשו גם המה כמותם ומקל איש בידו בכדי להציל את רבנו ז"ל מידיהם. ושתי החבורות עמדו על הדרך ולחכות על בואו, אבל מה' היה שהופיע עליו ברוח קדשו, ובאחת האכסניות בכפר סמוך לנעמירוב שנכנס רבנו ז"ל שמה, שאל אצל בעל האכסניא אם אפשר להטות מתהדרך הרגיל ולנסע באיזו דרך אחר לברסלב, ולא דרך נעמירוב. ויאמר לו הבעל אכסניא שאפשר באיזה דרך מעקם בצדי הכפרים, וכן עשה רבנו ז"ל ועשה דרכו עם צדי הכפרים ובא בשלום לברסלב. ושני החבורות עומדים הכן ומחכים ואנב הגיע זמן מנחה, ועם זה הבטחון שבלב חבורת אנשי שלומנו שלא יגיע שום הזק לרבנו ז"ל, חזרו חבורת אנשי שלומנו העירה נעמירוב, וחבורת המתנגדים עומדים במרדם ועוד בלב שמח בתקות הצלחת השעה באין מפריע. פתאם ראו מרחוק עגלה חצי מכסה (באעד) נוסעת וממעל עומדים שני אנשים כמנהג נסיעת רבי עם משמשים, עשו עוד התחכמות ותכף התחבאו באיזו מערות ובקעים בכדי כשתגיע העגלה יצאו ממחבואם ויתנפלו עליה לעשות מעשיהם מעשי רצח, וכן היה, ובהתחכמות התנפלו על העגלה המכסה בבאעד שבתוכה לא היה רבנו ז"ל כי אם רבנית אחת עם שני גבאים. כשראו זאת חזרו העירה בחרפה ובושה ובבהלה, הרבנית עם הגבאים הבינו שהמה לא גזלנים שבאם היו גזלנים ורוצחים לא היו בורחים מצעקת הנופלים בידיהם, וכן ראו מאחוריהם שהמה אדרבא פנראה חסידים ואנשי מעשה, והיה הדבר אצלם לפלא. ויהי כבואם העירה כמוכן תכף ספרו הדבר לפני אנשי העיר ונתודע הדבר והיו לחרפה ולקלון לכל אנשי העיר. ואחד מהם מגדל הבושה והחרטה שלח מתנה לרבנו ז"ל

בְּכַדֵי לְפִיסוֹ. וּרְבֵנוּ ז"ל אָמַר עַל זֶה שֶׁבּוֹדָאֵי טוֹב הַדְּבַר שֶׁשָּׁלַח לְפִיסוֹ אָבֵל לֹא מְשׁוּם זֶה יִפְטָר גַּם מֵאִיזָה עֲנָשׁ. וְגַם לַחֲבוּרַת אֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ שֶׁיֵּצְאוּ לְהַצִּילוֹ אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁלֹּא הִיָּה לָהֶם לְסַמֵּךְ עַל הַנֶּס בְּבִטְחוֹן עַל גְּדֹל צְדָקָתוֹ. וְדִקְא לְחַפּוֹת כָּל הָעֵת עִם חֲבוּרַת הַמִּתְנַגְּדִים. מְשׁוּם "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רַעַךְ". וְלֹה' הִישׁוּעָה):

טו

הוֹדְעָה בְּרִמּוֹז מַעֲנִין "הַאֲבָאָרַע - עֲבֵרָה" שֶׁמַּעֲתִי בְּאִרְכּוֹת מִפֵּי אָבִי הַרִינִי כִּפְרַת מִשְׁכְּבוֹ שֶׁשָּׁמַע מִפֵּי מֹשֶׁה חִינְקֶעס. פֶּעַם אַחַת הָיָה אֶצֶל רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: "מָה זֶה קוֹל דְּפִיקוֹת שְׁאֲנִכִי שׁוֹמֵעַ לָךְ וְרֹאֵה!". וְאֲנִכִי לֹא שֶׁמַּעֲתִי יֵצְאֵתִי הַחוּצָה וְלֹא שֶׁמַּעֲתִי כָּלוּם הִלְכֵתִי מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וְשָׁאֲלֵתִי אֶת פִּי אִיזוֹ אֲנָשִׁים מָה זֶה קוֹל הַדְּפִיקוֹת? וְאָמְרוּ לִי שֶׁמֹּשֶׁה הֶעֱנִיעַס בּוֹנָה הַאֲבָאָרַע [בֵּיתָן]. וְכִשְׁאָמַרְתִּי לוֹ אָמַר לִי: "אָה אַה הַאֲבָאָרַע - עֲבֵרָה הַאֲבָאָרַע-עֲבֵרָה". אַחַר כֵּמָה שָׁנִים כְּבָר אַחַר הַסְּתַלְקוֹת רַבֵּנוּ ז"ל הָיָה לִי אִיזָה דְּבַר נְחוּץ לְהִיּוֹת אֶצֶל מֹשֶׁה הֶעֱנִיעַס. הִלְכֵתִי אֵלָיו וְלֹא מֵצָאֵתִי הוּ בְּבֵיתוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ אָמְרוּ לִי שֶׁאֲפָשֶׁר הוּא בְּהַאֲבָאָרַע. הִלְכֵתִי אֶל הַאֲבָאָרַע וּפְתַחְתִּי הַדְּלֵת וּמֵצָאֵתִי עוֹבֵר עֲבֵרָה רַחֲמָנָא לְצִלָּן. כִּשְׁרֵאִיתִי מַעֲשֵׂה זֶה - נִזְכַּרְתִּי בְּנִבּוֹאָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל "הַאֲבָאָרַע-עֲבֵרָה". תְּכַף הִלְכֵתִי לְהִרְבּ מִפְּרִסְלָב לְסַפֵּר לוֹ:

טז

מָה שֶׁאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁהֵלֵךְ בְּכָל יוֹם לְהַמְנִין שְׁלוֹ בְּאוּמִין שֶׁבַע עֲבוּר זֶה יִפְקַד בְּבֹן זָכָר, שֶׁמַּעֲתִי מִפֵּי ר' מֹשֶׁה בֶּן ר' אֲבָרְהָם חַיִּים שֶׁשָּׁמַע מִבְּנוֹ הַנוֹלָד מִזֶּה:

יז

הוֹדַעְתּוּ בְּזֹאסְלָב שְׁבַשְׁעָה זֹאת נוֹלַד בֶּן אֶצֶל ר' יַעֲקֹב בֶּן ר' יוֹדִיל
בְּבִרְסֶלֶב. שְׁמַעְתִּי זֹאת מִבְּנוֹ הֶר' יוֹאֵל שְׁשַׁמֵּעַ זֹאת מִפִּי
אָבִיו בְּעֶצְמוֹ:

יח

מָה שֶׁהוֹדִיעַ בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכְּפוּרִים שֶׁנִּחַתְתֶּם הַדִּין עַל הַמִּתְנַגֵּד
שְׁלֵמָה מֵהֵיִסְעוֹן שְׁיִמּוֹת. שְׁמַעְתִּי זֹאת מֵאָבִי הַרִינִי כְּפָרֶת
מִשְׁכָּבוֹ וּמֵר' יִצְחָק מֵהֵיִסְעוֹן שְׁשַׁמֵּעוּ זֹאת מִפִּי אַחֵי זַקְנֵי רַבֵּי רֵאוּבֵן
יוֹסֵף שֵׁיִשֵּׁב אֶצֶל אֲדָמוֹר זצ"ל בְּעֵת הַחַיָּא שְׁנָה תְּמִימָה, וְלֹא הָיָה
בְּאִפְשָׁרוֹתָו לָשׁוּב לְבֵיתוֹ מֵרַדִּיפֶת הַמִּתְנַגֵּד הַנִּל. וְתַכְּף אַחֵר מוֹתוֹ
בַּחֶרֶף הַהוּא שְׁאַחֵר יוֹם הַכְּפוּרִים הַנִּל חֲזֹר מִיָּד לְבֵיתוֹ:

יט

מָה שֶׁצִּוָּה לְאַחֵי זַקְנֵי הֶר' רֵאוּבֵן יוֹסֵף הַנִּל שֶׁכָּל הוֹרָאָה שֵׁיִשַׁמֵּעַ
מִפִּי הֶרֶב דְּעִירוֹ יֵאמֹר תְּמִיד בְּהַפּוּף, וְכֵן הָיָה מְקִיָּם אַחֵי זַקְנֵי
הֶר' רֵאוּבֵן יוֹסֵף הַנִּל, שְׁגַם אִם הוּא לֹא זָכַר בְּעֶצְמוֹ אֶת פֶּסֶק
הַהוֹרָאָה, אֲבָל מֵעַצֵּם רְאוּתוֹ תְּמִיד עֵין בְּעֵין אֲמַתֶּת דְּבָרֵי אֲדָמוֹר
ז"ל הָיָה אוֹמֵר תְּמִיד לְהַפּוּף מִדְּבָרֵי הֶרֶב הַנִּל. וְכֹאשֶׁר פְּתַחוּ אֶת
סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים לְעֵין כְּדָבָרֵי מִי הַפֶּסֶק הָיוּ רוֹאִים בְּעֵינֵיהֶם
שֶׁהֶאֱמַת כְּדָבָרָיו. עַד שֶׁבָּרַח הֶרֶב הַהוּא מִן הָעִיר עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ
בַּחֶרֶף וּבּוֹשָׁה גְדוּלָּה: שְׁמַעְתִּי כָּל זֶה מִפִּי אָבִי הַרִינִי כְּפָרֶת
מִשְׁכָּבוֹ וּמִשְׁאָר אַנְשִׁים שְׁשַׁמֵּעוּ זֹאת מִפִּי בְּעֶצְמוֹ:

ב

את אשר חלק פרנסתו להאנשים שגרשו אותם מן הכפרים וכל אשר יצא מפיו הקדוש לא שב ריקם, שמעתי כל זה באריכות מאבי הריני כפרת משכבו ששמע זאת ממוהרנ"ת ז"ל, וגם מפי האנשים האלה בעצמם:

בא

בעת אשר גלה למוהרנ"ת ולרבי נפתלי ז"ל הסוד הפמוס מענין ביאת הגואל ישב אז גם חתנו ר' יוסף ז"ל סמוך ודבוק אליו ממש וגם שני אנשים מטעפליק עמדו אז על מדרגות העגלה (שטייט) מזה אחד ומזה אחד ופניהם לאדמו"ר ז"ל. בכל עת הנסיעה (שנסעו אז מלאדיזין לטעפליק) וקולו ז"ל בעת שדבר, כל זאת נפסק בנפלאות פאלה עד שלא נודע כלל לחתנו ולשני האנשים הנ"ל אם הוא מדבר עם מוהרנ"ת ורבי נפתלי ז"ל שישובו לנגדו. ושמעתי זאת מפי כמה אנשים וגם מאבי הריני כפרת משכבו ששמעו מפי הנ"ל, אשר היו רגילים לספר זאת בכל פעם:

כב

המעשה מהשני מצבות

אמר המעתיק:

שמעשה כף היה שפעם אחת היה רבנו ז"ל בטעפליק והיה בעזרת בית הכנסת (פאליש) וראה מצבות מנחים, ושתי מצבות ורשימת אותיותיהם זה על זה. ואמר אפלו לאחר מיתה אין להם בושח. ונתודע שאלו השתי מצבות היו אחד

בשְׁבִיל אִישׁ וְאֶחָד בְּשִׁבִיל אִשָּׁה שֶׁהָיוּ נִחְשָׁדִים עוֹד זֶה עַל זֶה
 בְּחֵייהֶם] שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי הַרִינִי כִּפְרַת מִשְׁכָּבוֹ שֶׁשָּׁמַע מִפִּי ר' מֹשֶׁה
 דִּין וּמוֹרָה צָדֵק דְקָהֳלֵת קֹדֶשׁ טַעֲפֵלִיק שֶׁבְּעֵינָיו רָאָה וּבְאָזְנוֹ שָׁמַע
 זֹאת:

כג

אֵת אֲשֶׁר אָמַר אֵז עַל שְׁנֵי יְלָדֵי ר' שְׁמוּאֵל מִטַּעֲפֵלִיק אֵיִדְעַר צְוִיא
 שְׁלֹאֲפֶע אִיז גְּלִיכְעַר אֵיִינָס אַ גִּיזוֹנְד'ס [תַּחַת שְׁנַיִם חֻלְשִׁים
 עֲדִיף אֶחָד בְּרִיא] וְכֵן הוּהוּ.

אָמַר הַפְּעִתִיק:

שְׁמַעְתִּי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הִיְתָה שְׁנוּלְדוֹ לְר' שְׁמוּאֵל הַנ"ל תְּאוּמִים,
 וְרַבְּנוּ ז"ל הִיָּה אֶצְלוֹ עַל הַבְּרִית מִיָּלָה וְהָיָה אֵז סִנְדֵּק
 וְאֵז אָמַר כֹּל זֶה כִּנּוּי, וְכֵן הוּהוּ שֶׁהַתְּאוּמִים מֵתוּ וְאַחַר כֵּךְ נוֹלַד לוֹ
 בֵּן בְּרִיא וְחֹזֵק) גַּם זֶה שְׁמַעְתִּי מִפִּי אָבִי הַרִינִי כִּפְרַת מִשְׁכָּבוֹ שֶׁשָּׁמַע
 מִפִּי ר' מֹשֶׁה מוֹרָה צָדֵק הַנ"ל:

כד

הַמַּעֲשֶׂה מִרְפוּאֵת חֲלֵי הָרֵאָה לְרַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי
 הַרִינִי כִּפְרַת מִשְׁכָּבוֹ שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל
 בְּעֶצְמוֹ. (אָמַר הַמַּעֲתִיק שְׁמַעְתִּי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה כֵּךְ הִיְתָה, אַחַר בִּיאָתוֹ
 מִלְּעַמְבֶּרְגַּ הִיָּה דִּרְכוֹ לִסְעַ חוּץ לְעִיר. וּפְעַם אֶחָת לָקַח אֶתוֹ אֶת
 מוֹהֲרַנ"ת וְרַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל וּבָאוּ לְקַרְעֻטְשְׁמִי אֶחָד וּנְתַנּוּ לָהֶם שָׁם
 גְּבִינָה לְאֹכַל, וְרַבִּי נִפְתָּלִי הִיָּה לוֹ גַּם בֵּן חֲלֵי הָרֵאָה כְּמוֹ אֲדַמוֹ"ר
 זצ"ל. וְהוּא ז"ל וְרַבִּי נִפְתָּלִי לֹא רָצוּ לְאֹכַל מִחַמַּת שְׁמִזִּיק לְחוּלְאֵת
 הַזֹּאת, וּמוֹהֲרַנ"ת לֹא רָצָה לְאֹכַל בְּלַעֲדָם, וְאָמַר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לְרַבִּי

נִפְתְּלִי שְׂיֵאכֹל וְלֹא יִזְיֵק לוֹ, וְאָמַר רַבִּי נִפְתְּלִי אֶתָּה אוֹמֵר לִי? כְּשֶׁרִבְנּוּ ז"ל יֹאמַר לִי. [אז דָּעַר רַבִּי וּוְעַט מִיר זְאֲנֵעוֹן] וְאָמַר לוֹ אֲדַמּוּ"ר זצ"ל שְׂיֵאכֹל עִם מוֹהֲרַנ"ת. וְאָכַל הֶרֶב ר' נִפְתְּלִי עִם מוֹהֲרַנ"ת ז"ל. וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁנִּסְעוּ בַּחֲזָרָה הָעִירָה עָשָׂה רַבִּי נִפְתְּלִי א' הוּס [שְׁעוּל], וְאָמַר רִבְנּוּ ז"ל הֲרֵאִיתֶם ס'אִיז שׁוֹיִן גָּאָר נִיט דָּעַר הוּס, אִיךְ הָאֵב גִּימְיִינֵט אַז עַר וּוְעַט זִיךְ פֶּרִיעַר אָפּ פֶּאָרְטִיגֶען פֶּאָר מִיר [אִיִן זֶה כְּבָר כָּלֵל אוֹתוֹ שְׁעוּל הַקּוֹדֵם, אֲנִי חֲשַׁבְתִּי שֶׁהוּא יִפְטֹר לְפָנַי], וְהַמּוֹבֵן מִדְּבָרָיו שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲכָל הַמְּשִׁיף לוֹ רְפוּאָה לְמַחֲלָתוֹ. וְאִז בְּאוֹתוֹ הֲרֵאֵשׁ הַשְּׁנָה אָמַר הַתּוֹרָה תִּקְעוּ מִמְּשָׁלָה בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן תִּנְיָנָא סִימָן א'. וְשֵׁם מוֹבָא זֶה שְׂיִכּוּלִין לְהַמְּשִׁיף כַּחוֹת הַרְפוּאָה לְתוֹף כֹּל דְּבַר מַאֲכָל עֵין שֵׁם וְכוּ':

בה

מֵה שְׁעֵבַר עַל רַבִּי יוֹדִיל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אִיזִיק ז"ל בְּעַת שְׁנִסְעוּ בִּפְקָדָתוֹ עֵבּוֹר הַשְּׁתַּדְּלוֹת בְּתַעֲלוּמוֹתָיו לְמַהֵר גְּאֻלְתָּנוּ. שְׁמַעְתִּי מֵזֶה קֶצֶת דְּקֶצֶת רֵאשִׁי פְּרָקִים מְאֹבֵי הַרִינִי כְּפֶרֶת מִשְׁכָּבוֹ שְׁשָׁמַע מִפִּי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, וְגַם מִר' יַחִיאֵל מְעַנְדִּיל ז"ל שְׁמַעְתִּי זֹאת שֶׁהוּא שְׁמַע מִפִּי רַבִּי יוֹדִיל ז"ל בְּעֶצְמוֹ.

אָמַר הַמַּעֲמִיק:

שְׁמַעְתִּי שְׁצוּהָ עֲלֵיהֶם שְׂיֵאמְרוּ בְּכָל עִיר וְעִיר דָּף אַחַד מִהֶסְפֵּר הַנִּשְׂרָף, וּמִסְפֵּר לִקּוּטֵי מוֹהֲרָ"ן יִשְׁאִירוּ דָּף אַחַד בְּכָל עִיר וְעִיר וְכוּ'. וְצוּהָ עֲלֵיהֶם שְׂיֵהִיו אֶצְלֵ הֶרֶב מִבְּאֲרֵיטִישׁוּב זצ"ל וַיִּבְקְשׁוּ מִמֶּנּוּ צְדָקָה וַיֹּאמְרוּ לוֹ שֶׁהִנְדָּבָה הַזֹּאת הִיא לְצָרָף הַכְּנֶסֶת פְּלָה, וְהַשְּׁתַּדְּלוֹתוֹ בְּזֶה הִיָּה כְּנ"ל, אִךְ עָבְרוּ עֲלֵיהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת מִחֲמַת עֲנִיּוֹת שְׁפָלָה אֶצְלֵם הַמְּמוֹן, וּבְבִתִּים לֹא רָצוּ לָתֵן לָהֶם

מחמת שאמרו שהם בריאים ויכולים לעבד וגם השדוים לגנבים
וכו' ולא גמרו הענין):

כו

המעשה מאלפס נדריווקי והתקימות הבטחתו שמעתי מר' משה
שישב שם ששמע זאת מפי האיש שראה זאת בעיניו.
(אמר המעתיק כפי הנראה היא המעשה ששמעתי שפעם אחת
היה רבנו ז"ל בחרף על ברית מילה ובא איש אחד וקבל לפניו
אודות בתו אשר פתה אותה ערל אחד להמיר דתה רחמנא לצלן
ונאבדה, וכבר חפש אותה בכל הכפרים ולא מצאה. ויאמר לו רבנו
ז"ל שנמצאת אצל הכמר דעירו, אשר לא עלה על דעתו שהכמר
יעשה לו זאת, יען כי חי אתו בטוב מאד ואמר אל רבנו ז"ל איך
הולכים לבקשה. והשיב לו שישעו שני אנשים תכף עם
עגלת-החרף סמוך לבית הכמר ובתו תעמד בחוץ וכשתראה
אותם תכף תתרחץ לנסע עמם לביתה. וכך הוה. ואדמו"ר ישב
עוד על סעדת ברית מילה. וכשנודע הדבר להערלים דשם לקחו
מקלות וקרדמות לילך ללחם עם היהודים אשר לקחו את הנערה
מבית הכמר ולקחתה בחזרה בחזקה ונפל על היהודים פחד גדול.
ואמר רבנו ז"ל שלא יפחדו רק יקחו בידם גם כן מקלות ולצאת
כנגדם ויפחדו הערלים מהם וילכו להם וכך הוה. כשראו הערלים
את מעט היהודים יוצאים כנגדם גם כן במקלות הלכו להם אף
שלא היה שום דרך הטבע לזה. ואחר כך השתדל רבנו ז"ל לשדך
אותה עם בחור בעל מלאכה אחד סנדלר משם, והזהיר להבחור
ואמר תשמר את עצמך אם יזדמן לך איזה קטטה עמה שלא
תבישה בבזיון הזה שרצתה להמיר דתה, ובעבור זה אני מבטיחך

שְׂיֵהָיָה לָךְ מִמְּנָה בְּנִים טוֹבִים. וְכֵן הָיָה שְׁנוּלְדוֹ לּוֹ מִמְּנָה בְּנִים
טוֹבִים רַבָּנִים לוֹמְדִים מְפֻלְגֵי תוֹרָה):

כז

מָה שְׁאָמַר לְהִירֵשׁ בְּעַר מְאוּמָן אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ שְׁחָשַׁב בְּעַת הַהֵיא
שְׁמַעְתִּי מִר' מִשֵּׁה בֶן ר' אַבְרָהָם חַיִּים שְׁשָׁמַע מִפִּי הָאֲנָשִׁים
שְׁשָׁמְעוּ מִפִּיו.

אָמַר הַמַּעֲמִיק:

שְׁמַעְתִּי מְאוּמָנִי שְׁלוּמְנוּ שְׁכַף הִיתָה הַמַּעֲשָׂה, שְׁזָה הִירֵשׁ בְּעַר עַם
חֲבָרָיו הָיוּ גְדוּלֵי הַחֻקִּים וְהָאֲפִיקוֹרְסִים נִשְׂאָר בְּדַעְתָּם
לְשָׂאֵל אוֹתוֹ אֵיזָה קְשִׁיא מִסְפָּר יַיִן הַלְבָּנוֹן שְׁהַקְשָׁה רַבָּם וְלֹא הָיָה
לָהֶם תְּרוּץ, וְהִלְכוּ לְרַבְּנוּ ז"ל בְּשִׁבִיל זֶה. עַיִן לְהֵלֵךְ בְּאַרְיִכוֹת):

כח

מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁתַּפִּים שְׁאָכְלוּ בַקְעָרָה נֶגֶד אֲדַמוֹר זצ"ל בְּאֶכְסֵנְיָא,
וְכָל אֶחָד אָכַל מִצַּד הַקְעָרָה שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְאַחַר שֶׁהִלְכוּ, אָמַר
אֲדַמוֹר שֶׁכֵּן הִדְבָּר גַּם בְּנִשְׁוֹתֵיהֶם, אַחַר כֵּן בְּרַבּוֹת הַעֲתִים נִתְגַּלָּה
הַדְּבַר. שְׁמַעְתִּי זֹאת מֵאֲבֵי הַרִינֵי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ שְׁשָׁמַע זֹאת מֵאֶחָד
מֵאֲנָשֵׁי אֲדַמוֹר זצ"ל:

כט

מָה שְׁאָמַר לְר' גְּרִשׁוֹן ז"ל אֵיבְעַר אֶ גְּרָא שִׁינְדִּיג לִיכְטְעֵל קָאן צו
שְׁלָאגִין וְוַעֲרָן אֶ גְּאֲנָצַע שְׁמוֹנָה עָשָׂרָה [עֵבּוֹר נֵר שׁוּה פְּרוֹטָה
עֲלוּלָה לְלִקּוֹת כָּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֵה־עָשָׂרָה]. (שְׁפַעַם אַחַת בְּקֶשׁ רַבְּנוּ
ז"ל לְתַן לוֹ עֲשִׂירוֹת וְלֹא רָצָה, וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל מִפְּנֵי מָה הִלְאֵ

בשביל "אגרשין ליכטעל קאן צו שלאגין ווערין אגאנצע שמונה עשרה" כנ"ל. ואחר כמה שנים נתקיים זאת מחמת עניות וכו' שפעם אחת לעת ערב היה חשך בביתו ובקשו בני ביתו ממנו אגראשין לקנות נר ולא היה לו, ועל ידי זה נתבלבל לו השמונה עשרה ונזכר אז שרבנו ז"ל פון לו מכמה שנים מקדם). ובגעת שנתקים זאת אחר כמה וכמה שנים נזכר הר' גרשון שמכון ממש בדברים האלה אמר לו אדמו"ר זצ"ל: שמעתי כל זה מאבי הריני פפרת משכבו ששמע זאת מפיו בעצמו:

ל

המעשה מר' ליפא ז"ל ומה שאמר לו איך וויל ניט אז דוא זאלסט האבין געלד [אני לא רוצה שיהיה לך כסף]. והסבות מהרוח סערה שנסתפב לזה שמעתי מאבי הריני פפרת משכבו ששמע מפי מוהרנ"ת ז"ל.

אמר המעתיק:

בזה יש אריכות גדול, אך אזכר בקצור איזה ראשי פרקים. הר' ליפא היה אצל רבנו ז"ל ואמר אז התורה כ"ג צוית צדק וכו'. ושם מדבר מענין ממון, ורמז על ר' ליפא הנ"ל. כי הר' ליפא הנ"ל היה ממקורביו הראשונים קדם מוהרנ"ת ורבי נפתלי ומאמירת "עננו" שלו נתקרב. ואחר כך נפל לתאות ממון והוא עסק אז עם סוחר אחד וכו' ואמר לו רבנו ז"ל כנ"ל, וכשנסע מרבנו ז"ל חשב בדעתו הלא אם יסע לרבנו ז"ל אפשר יתקים דבורו על פן נספם בדעתו שלא לסע עוד. ואמר שרבנו ז"ל הוא מעולם הבא, ואני מעולם הזה ואף על פי כן לא הועיל ונעשה עני כי בא רוח סערה ועקר ביתו לגמרי. ואחר איזו שנים התחיל שוב לנסע לרבנו ז"ל

וכשקראו לו פעם אחת מפטיר והסוף של ההפטרָה הִיא "הלא
 מעֵתָה קִרְאתָ לִי אָבִי" וכו'. אָמַר מוֹהֲרַנֵּת לְר' לִיפָא, ר' לִיפָא עֲמַנּוּ
 הֵייתָם הֵלֵא מֵעֵתָה וְכו'. כִּנֵּן לְרֵאִיתָם מַה שֶּׁקִּוְרָאִים לָכֶם הֵלֵא
 מֵעֵתָה וְכו'. וְכִשְׁנִסֵּעַ לְרַבֵּנוּ ז"ל הוֹכִיחַ אוֹתוֹ כְּמוֹבָא בְּהַשִּׁיחוֹת [חִי
 מוֹהֲרֵן סִימָן שֵׁט"ו] בְּמֵאמַר "הוֹכִיחַ אֶת אֶחָד" וְכו' מִמָּה נִפְשָׁךְ אִם
 לֹא הֵייתָ אִישׁ־כָּשֵׁר וְכו' וְאֵז בְּכַה מֵאֵד עַד שֶׁהוֹרִיד דְּמָעוֹת מֵעֵינָיו
 לְאַרְץ. וְאֵז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל אֶפְלוּ אִם יִהְיֶה הַמָּמוֹן שֶׁלָּךְ מִכֶּסֶף
 וּמִצָּעַע אֶפְלוּ בְּתַבָּה יִפְזְרוּ הָרוּחַ, וְכֵן הוּוּ. שֶׁשָּׂכַר אֵיזָה יַעַר וּבְנָה
 לְעִצְמוֹ שֵׁם בֵּית דִּירָה וְקֹדֶם שֶׁנִּגְמַר הִגַּג בַּא רֵיחַ סַעֲרָה וְהַפֶּךְ וְחָרַב
 וְעָשָׂה מִן הַכֵּל אֲבָקָה וְעִפְרָה לֹא יִצְלַח לְכָלֵם. בְּשָׁנָה הָאֲחֻרֹנָה לֹא
 הָיָה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְשָׂאֵל רַבֵּנוּ ז"ל עָלָיו. וְתַרְצוּ אוֹתוֹ כִּי הִצְרַךְ
 לְסַע בְּשִׁבִיל אֲתֵרוּגִים בְּשִׁבִיל כָּל הָאוֹקֵרֵינָה. עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר
 "מַה אָמַר לָכֶם הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלִי עוֹלָה עַל הַכֵּל" קִיִּין גִּרְעֵסְעֵרְס
 דְּעֵרְפוֹן אִיז נִיטָא [דְּבַר גְּדוֹל מִזָּה אִין]. וְזָה הָר' לִיפָא מִקֶּדֶם הֵייתָה
 אֲשֶׁתוֹ בְּשָׁלוֹם עִמוֹ וְאַחַר כֶּךָ נַעֲשִׂית מִתְנַגֵּדַת עָלָיו. וְכִשְׁבָּא אֶל
 מוֹהֲרַנֵּת ז"ל אַחַר הַסְּתַלְקוֹת רַבֵּנוּ ז"ל וְרָאָה שֵׁישׁ לוֹ שְׁלוֹם־בֵּית
 נִתְתַּרְץ לוֹ הַגְּמֵרָא "זָכָה נַעֲשִׂית לוֹ עֵזָר לֹא זָכָה נַעֲשִׂית כְּנִגְדוֹ" וְהֵיָה
 צָרִיךְ לְכַתֵּב "זָכָה עֵזָר לֹא זָכָה כְּנִגְדוֹ", מַה תַּבַּת "נַעֲשִׂית". אָבֵל
 עָכְשׁוּ מוֹבָן, בְּטוֹב זָכָה נַעֲשִׂית לוֹ עֵזָר, כְּמוֹ אֶצֶל מוֹהֲרַנֵּת ז"ל,
 שֶׁמִּקֶּדֶם הֵייתָה מִתְנַגֵּדַת, וְאַחַר כֶּךָ הִיא בְּעִצְמָה נַעֲשִׂית עֵזָר, לֹא
 זָכָה נַעֲשִׂית כְּנִגְדוֹ, כְּגוֹן אֶצֶלוֹ שֶׁמִּקֶּדֶם הֵייתָה לוֹ לְעֵזָר כִּי הִיא הֵייתָה
 מְגֻדֶלֶת אֶצֶל הַחֲסִידִים וְאַחַר כֶּךָ נַעֲשִׂית לוֹ מִתְנַגֵּדַת. פֵּעַם אַחַת
 אָמַר מוֹהֲרַנֵּת ז"ל "בְּמָה יִזְכָּה" וְכו' אִיךָ וְויִיס אֵז ר' לִיפָא אִיז
 גִּיוְעוֹן פְּרוּמְעַר פֶּאָר מִיר אִין יַעֲצֵט וְויִיא אִיז עַר. אִין וְויִיא בִּין אִיךָ
 [אִנִּי יוֹדֵעַ שֶׁר' לִיפָא הֵיָה כְּשֶׁר מִמְּנִי וְכַעַת אִיפָה אִנִּי וְאִיפָה הוּא)].

לא

הודעת העתידות ברמז לרבי אהרן ז"ל הרב מברסלב שיהיה נפטר בחדש אב וכן הוה (שנפטר מכון בראש חדש אב, ואנשי שלומנו אמרו הסימן לזה באחד באב מת אהרן) שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו וגם משאר אנשי שלומנו ששמעו מפיו בעצמו שספר מזה בעת מחלתו קדם פטירתו. וגם בשנה הזאת היה חלוש מאד בקיץ ומיד כשעבר חדש מנחם אב נתמלא שמחה על שכבר היה בטוח שבודאי ימלא שנתו:

לב

מה שרמז לאחד שיבוא אליו לאחר הסתלקותו על אודות מחלתו החלינופל רחמנא לצלן שבקש אז ממנו, וכן הוה שלאחר הסתלקותו בא האיש הזה על ציונו הקדוש. ומאז והלאה נתרפא מהחלי הזה. כל זה שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו (ובזה אני מספק אם אמר ששמע זאת מפיו בעצמו או מפני אחר ששמע ממנו):

לג

הודעת העתידות מרפואת בתו שרה על ידי התעוררות השמחה, שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו ששמע מפני איש אחד ששמע מפיה בעצמה.

אמר הפעתיק:

שמעתי מאנשי שלומנו שכך היתה המעשה שהיה לה כאב שנים ואמר לה רבנו ז"ל שיהיה לה שמחה ואמרה הלא כואב

לי, אמר לה שתעשה את עצמה כאלו שמחה. ואמר עוד יהיה זמן שתבא מזה לשמחה כל כך עד שתרקד ואז יהיה לך רפואתך. וכך הוה שהגיע לה שמחה גדולה עד שבאמצע היום סגרה הלאדין [התריסים] ורקדה ונתרפאה):

לד

מר' חייקיל שהראה לו נשמת המת, שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו ששמע מפיו כמה פעמים.

אמר המעתיק:

בידוע היה הר' חייקיל החזן של רבנו ז"ל פעם אחת בקש מרבנו ז"ל שיראה לו מת (נפטר) ואמר לו רבנו ז"ל אבל הלא תתפחד ממנו, ויען ויאמר אינני כל כך טפש עד שאתפחד ממנו. ויאמר לו רבנו ז"ל עוד הפעם אבל תתפחד ככה עד שלשה פעמים והוא השיב כנ"ל שלא יתפחד. והראה לו רבנו ז"ל נשמת נפטר אחד, ויתחלחל ויתבהל מאד עד שרבנו ז"ל נתירא שלא יזיק לו זה הפחד. ויאמר לו רבנו ז"ל האם חכם פמוך יכולין להטעות בדמיון? ויחלף הפחד ממנו. וכעבר איזה זמן בקש עוד הפעם מרבנו ז"ל שיראה לו נפטר ובלבד שלא יתפחד, ויאות לו והבטיח לו וזה היה קדם חנכה. באותו הרחוב שישב רבנו ז"ל היה אופה אחד, ואנשי שלומנו כשישבו לסעדת מלוה מלכה על פי רב היה חסר להם לחם, והיו רגילין לכנס להאופה הזה לקנות השירים משבת מה שלא היה יכול למכר משום שלא היה שלם או לא נאפה מצד אחד וכו' בכדי שיקנו בזול, והוא היה רגיל להיטיב עמהם במקח בשביל זה. ונפטר האופה הנ"ל באלו הימים, ובחנכה אמר רבנו ז"ל אל הר' חייקיל עתה תראה נפטר.

וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיִּרְא אֶת הָאוֹפֶה הַנִּלְ שֶׁנִּפְטַר בְּסִמוּךְ אִיף שֶׁעֲמַד לְפָנָי רַבְּנוּ ז"ל בְּכַרְיָעָה וְהַשְּׁתַחֲוּיָה וּבִקְשׁ מִרַבְּנוּ ז"ל הֵיזוֹת שְׁאֲנִי הֵיטִבְתִּי עִם הָאֲנָשִׁים הַמְּקַרְבִּים שְׁלָכְם לְמַכּוֹר לָהֶם בְּזוּל לָחֵם וְחֻלָּה בְּשִׁבִיל סְעֻדַת מְלֻחָה מְלֻכָּה, וּבִכְן אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם תְּקוּן. וַיַּעַן רַבְּנוּ ז"ל וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן שֶׁהֵיטִבְתָּ עִם אֲנָשֵׁי הַמְּקַרְבִּים אֵלַי אֲנִי אֶעֱסַק בְּתַקּוּנְךָ וַיַּעֲלֶם הַנִּפְטָר. שְׁמַעְתִּי מִר' נִפְתְּלִי כִּהֵן מִבְּאֲרֵדֵיטְשׁוּב הַדָּר בִּירוּשָׁלַיִם תִּבְנֶה וְתִכּוּנֵן שֶׁשָּׁמַע מִחֲתָנוּ הַר' אֲבָרְהָם ז"ל בְּן ר' נַחְמָן טוֹלְטְשֵׁינְעֶר):

לה

מַעֲמוּדָא דְּנִוְרָא שֶׁהֲרָאָה לְמִשָּׁה חֵינְקֵעַס. שְׁמַעְתִּי מִר' אֲבָרְהָם דִּבְ ז"ל שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו:

לו

הַמַּעֲשָׂה מֵהַסּוֹחֲרִים שֶׁנִּתְעַדוּ עִמּוֹ סִמוּךְ לְנְאוּרִיטְשׁ וּמָה שֶׁהִפְלִיא לְדַבֵּר עִמָּהֶם כְּאִלוֹ הוּא אֶחָד מִחֲבוּרָתָם, וּמָה שֶׁכּוֹן לְאֶחָד מֵהֶם אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ שְׁנֵי פְעָמִים, וּבְחֻכְמָה נִפְלְאָה לְהַתְעַלֵּם וּלְהַתְנַסּוֹת גַּם מֵאֲתוֹ עַיִן בְּסִפְרֵי שִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים כְּרֹךְ וּבְאֲרִיכוּת. שְׁמַעְתִּי כֹל זֶה בְּאֲרִיכוּת מִפִּי אָבִי הַרִינִי כִּפְרַת מְשֻׁכְבוֹ שֶׁשָּׁמַע מִרְבֵּי שְׁמוּאֵל מִטְּעַפְלִיק שֶׁנִּסְעָ אֶתוֹ כְּמוֹבָא בְּחַיֵּי מוֹהֲר"ן:

לז

הַסִּפּוּר מִמָּה שֶׁאָמַר לְר' שְׁמוּאֵל עַל אוֹדוֹת הַשָּׁנָה אִף עַל גַּב דְּאִיְהוּ לֹא חֲזִי מְזֻלָּה חֲזִי, גַּם זֶה שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי הַרִינִי כִּפְרַת מְשֻׁכְבוֹ שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו בְּעֶצְמוֹ.

אמר המעתיק:

שְׁמַעְתִּי שָׂרְבִי שְׁמוּאֵל הַנ"ל לֵן עִמּוֹ בִּיחַד, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ אֲדַמוּר
 ז"ל הַשְּׁמַעְתָּ אֵיזָה דְּבַר בְּלִילָה הַזֹּאת? וְהַשִּׁיב לוֹ ר'
 שְׁמוּאֵל לֵא, רַק כָּל הַלִּילָה לֹא יִכְלַתִּי לִישֵׁן. וְאָז אָמַר לוֹ אֲדַמוּר
 ז"ל אַף עַל גַּב דְּאִיהוּ לֹא חָזִי וְכוּ'. וְהַמּוֹכֵן שְׁשִׁמַּע וְרָאָה אֲדַמוּר
 ז"ל בְּאוֹתָהּ לִילָה דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים (מֵאֵד):

לח

הַסְּפּוֹר מֵהַחֲלוּם מַעֲנִין הַדָּג, שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי הַרִינִי כְּפֶרֶת מִשְׁכָּבוֹ
 שְׁשִׁמַּע זֹאת מֵאֲנָשִׁי אֲדַמוּר ז"ל.

אמר המעתיק:

שְׁמַעְתִּי שְׂאִישׁ מֵאֲנָשִׁי שְׁלוּמְנוּ חֵלֶם לוֹ שְׂאָמַר לוֹ אֶחָד בְּחֲלוּם
 אִם יָבִיאוּ לָךְ מִחֵר דָּג תִּקְנֶה אוֹתוֹ וְתִבְיֹאוּ לְרַבְּנוּ ז"ל.
 וּבִבְקָר בָּא עָרַל עִם דָּג לְמַכּוֹר וְקִנְהָ אוֹתוֹ וְהִבְיֵאוּ. וְתִכְף שְׂאֵל אוֹתוֹ
 אֵיפֹה הַדָּג וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל אֵיזָה דְּבַר בְּזִיוֹן עַל הַדָּג, וְאָמַר
 עָלָיו אַ גְּרוּיִסְעַר שְׂלֵא לְשִׁמָּה [בְּעַל שְׂלֵא לְשִׁמָּה גְּדוּל], וְאָמַר עָלָיו
 שְׂזָה גְּלָגוּל אָבִיו שֶׁל זֶה שִׁקְנָה אוֹתוֹ, וּבִשְׁלוּ אוֹתוֹ עַל שִׁבַּת קֹדֶשׁ
 (וְהָיָה לוֹ תִקּוּן):

לט

הַסְּפּוֹר מֵהָאִישׁ מֵאוּמִין שֶׁהֲגִיד לוֹ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁהָיָה מִקֶּדֶם אֵיזוֹ
 שְׁבוּעוֹת... בְּחֻצֵי הַלִּילָה. שְׁמַעְתִּי מֵהַרְבֵּי ר' זְלַמֵּן ז"ל
 שְׁשִׁמַּע מִפִּי הָאִישׁ בְּעֶצְמוֹ:

מ

מעשה באיש אחד ושמו ר' ישראל מנעמירוב אשר הפציר את אדמו"ר זצ"ל שייספים לו לנסע למקום המלחמה בשביל פרנסה, ואדמו"ר זצ"ל מדרכיו הנעלמים לבלי לדחק את עצמו על שום דבר (כמונבא מזה הרבה בספוריו הקדושים). ומחמת שאף על פי כן לא רצה בשום אופן להסכים לו, ענה ואמר לו בזה הלשון: זאלסט זיך פיר נעמין יוא מיט ניין גלייך [תקח לעצמך את הנן ואת הלא בשוה] (הינו שיהיה באמת שוה אצלו בלבד אם לנסע או לאו) אחר כך תאמר ה' קאפיטיל תהלים, און אחר כך ווי ס'וועט דיר אריין קומען אין דער מחשבה אזוי זאלסטו טוהן [ואחר כך איך שייפנס במחשבתך כך תעשה]. וכן עשה האיש הנ"ל, ואחר כך בא לאדמו"ר זצ"ל ואמר לו שנפל בדעתו הן. ואדמו"ר זצ"ל לא הוטב זאת בעיניו כלל, כי ידע ברור פיום שהאמת לא היה בלבבו שווי ההן ולאו באשר פקד עליו, כי באמת מחמת תבערת תאות מוון חשק ורצה בכל נפשו לנסע הנסיעה הנ"ל. ואמר לו אדמו"ר זצ"ל בזה הלשון: נא מיט א פלאטציקיל קאן מען אמאל אהעכט האפין [נו עם דג קטן לפעמים אפשר לתפוס הקט (דג גדול)]. ובעת שאמר לו אדמו"ר זצ"ל זאת, לא הבין כלל האיש הנ"ל את דבריו אלו. ואחר כך נסע האיש הנ"ל לדרכו למקום הנ"ל, וסבב שם השם יתברך ששכר אותו עשיר אחד לעסקיו והיה אצלו איזה זמן ונשא חן בעיניו, והיה ביניהם אהבה גדולה מאד. והעשיר הזה היה איש בליעל ורע מעללים, וגם כבר בא בשנים ומימיו עוד לא נשא אשה כלל, אכל מרב אהבתו להאיש הנ"ל התחיל לדבר על לבו מיום אל יום בדברים רכים וטובים, עד שהתחיל לפעל אצלו מעט מעט, והתחיל לעזב את

דרכו הרע ונשא אשה פשרה וצנועה, והתחיל לילך בכל יום ערב ובקר להתפלל, עד שבמשך הזמן נתהפך לאיש אחר ממש, ונעשה באמת איש פשר ככל בני ישראל הכשרים. וכאשר ר' ישראל הנ"ל מנעמירוב הביט וראה שפעלו כל כך דבריו בהעשיר הזה מיד נזכר במאמר אדמו"ר זצ"ל שאמר לו על ענין נסיעתו שבדג קטן יכולים לחטף דג גדול, כי באמת פן היה גם שם המשפחה של העשיר הזה "העכט", שמעתי כל זה מפי אבי הריני כפרת משכבו ששמע זאת מפי מוהרנ"ת ז"ל וגם מרבי נפתלי ז"ל:

מא

המעשה מר' ליב מכפר וואטשעק שהיה אדמו"ר זצ"ל אצלו על ברית מילה, ואמר אז שהיה טוב פה להעמיד חפה, ואחר כך פשהגיע הזמן שבאה לטשיקעוו שפן היה המדבר, ירד מטר ולא רצה לנסע לשם, והיה בכפר וואטשעק החתנה. ואחר כך מענין רבי יעקב בעל מגיה שאמר לו כו', שמעתי כל זה מחתנו הרב ר' זלמן מגיד מישרים ושאל אותו אם היה בזה ענין, והשיב לו הן. גם שמעתי שספר בנו של רבי ליב הנ"ל שאחר כך בשבת שאחר החפה לקח רבי ליב שני דליים על כתפו ונשא אותם מן הפרוזדור אל הבית להעמידם על השלחן פענין השמחה. ויאמר לרבנו ז"ל שייברכו שלשנה הבאה יתן לו גם כן כזה, והשיב לו רבנו ז"ל גאט וויסט [אלקים יודע]. ונבהל מאד מן המענה הזאת, ובקש מר' ליבלי אפטיר שהיה אז המלמד שלו שישאל על זה מרבנו ז"ל. ושאל אותו, והשיב לו שיעזה עליו שיבוא בעצמו, וכא אליו, וצוה עליו שיבוא אליו לאחר שני שבועות. ואחר שני שבועות בא אליו עוד הפעם, ויאמר אליו שהחליף זאת פעניות שיחזר על הפתחים. והתחיל לבכות לפניו מאד, וצוה עליו שיבא

עוד הפעם לאחר שני שבועות, וחזר ובא אליו. ואמר לו שזה אי אפשר (שלא יהיה עני) רק על כל פנים לא יחזר על הפתחים ויגנבו אצלך בשנה זו איזה פעמים וכו', ואחר כך ירחם עליך האדון ויבנה לך קרעטשמע [פונדק] קטנה, וממנה תתפרנס בדחק גדול כל ימי חיך עד שפל בניך יהיו מכרחים להפרד ממך או שיעבדו אצל אחרים, או שיפרנסו את עצמם בעבודות אחרות. וגם גלה לו כמה שנים יחיה ושבשבוע אחד ימותו הוא ואשתו. ואחר כך היה מכון פל הנ"ל רק שבמשך הזמן ההוא צמצם את עצמו גם בעצם דחקו לקבץ ולאסף על-יד על-יד מעות לכתובת ספר תורה לבית המדרש דפה אומין וחקק עליו את שמו ונתן אותה להבית המדרש על הראש השנה שקדם פטירתו. גם אז כשאמר לו רבנו ז"ל ככל הנ"ל, פזר מיד בכל יכלתו מעות הרבה לצדקה, פי ידע בברור שלא יועיל לו אם ירצה להתחכם על זה:

מב

אמר המעתיק:

שמעתי אשר פעם אחת הושיט משה חינקעס לרבנו ז"ל צנצנת קאווע וכשהעמיד את הקאווע על השלחן נתהפך הצנצנת ונשפכה הקאווע ואמר לו רבנו ז"ל בזה הלשון: א פנים מיר וועלן קיין מחתנים ניט זיין [פנראה שפכר לא נהיה מחתנים]. אז היה משה הנ"ל חשוף בנים רחמנא לצלן. ואחר כך אחר הסתלקות רבנו ז"ל שגרש את אשתו על סמך שאמר רבנו ז"ל קדם פטירתו בין הצואות שאם יגרש את אשתו יהיה לו בנים (עין לעיל אות ח), ולקח את רבי אברהם דב ז"ל נכד רבנו ז"ל לחתן לו. ואחר כך בעת המחלקת שנתרחק משה הנ"ל, גרש רבי אברהם דב את בתו ונתקימו דברי רבנו ז"ל הנ"ל):

מוג

שְׂמוּעָתִי בַּעַת שֵׁיִשֵּׁב אֲדַמוּר זצ"ל בְּבִרְסֵלָב, יֵשֵׁב פַּעַם אַחַת עִם
אֲנָשִׁים וּבִתּוֹכָם הָיָה גַם רַבֵּי חַיִּים שְׂרָה'ס מִבִּרְסֵלָב,
וּפְתָאם אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הָאָדָם הוּא שׁוֹטֵה כָּל כֶּף עַד שֶׁאֶפְלוּ
כְּשֶׁהִמְלֵאךְ הַמְּוֹת הוֹלֵךְ אַחֲרָי כִּתְפֵיו הוּא מַחְזִיק עֲדִין בְּשִׁטּוֹתָיו
וְהַבְּלִיּוֹ. וְהָאֲנָשִׁים הַשְׁתּוּמְמוּ מְאֹד עַל הַדְּבוּרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יָדְעוּ
עַל מָה הֵם מִרְמְזִין, אֲבָל הֵר' חַיִּים שְׂרָה'ס נִבְהַל מְזֶה מְאֹד מְאֹד,
כִּי נִכְנְסוּ הַדְּבוּרִים הֵיטֵב בְּלִבּוֹ וַיִּדַּע בְּנַפְשׁוֹ כִּי אֲדַמוּר זצ"ל מִרְמֵז
עָלָיו בְּאֵלּוֹ הַדְּבוּרִים וַיֵּשֶׁב אֶצֶל הַשְּׁלַחַן בְּפֶחַד גְּדוֹל. אַחֵר כֶּף הִלְכוּ
כָּל הָאֲנָשִׁים לְדַרְפָּם, וְרַבֵּי חַיִּים הֵנ"ל נִשְׁאָר יוֹשֵׁב אֶצֶל הַשְּׁלַחַן,
וְשָׂאֵל אוֹתוֹ אֲדַמוּר זצ"ל מָה אַתָּה יוֹשֵׁב? וְלֹא יָכַל לְהַשִּׁיבוֹ כִּי יֵשֵׁב
בְּמִרְה שְׁחוּרָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וְנִכְנַס אֲדַמוּר זצ"ל לְחִדְרוֹ וְהִלֵּךְ הֵר'
חַיִּים הֵנ"ל אַחֲרָיו וַיִּכְרַךְ לִפְנֵי מְאֹד. וַיֹּאמֶר לְרַבֵּנוּ ז"ל רַבִּי אֲנִי יוֹדֵעַ
בּוֹדְאֵי אֲשֶׁר פּוֹנְתְכֶם בְּהַדְּבוּרִים הֵיטֵה עָלַי, לָכֵן מְאֹד מְאֹד
אֲבַקֶּשְׁכֶם לְעוֹרֵר רַחֲמִים עָלַי, שֶׁאֲשָׂאָר בְּחַיִּים. וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדַמוּר
זצ"ל כֵּן הַדְּבַר שֶׁהֵיטֵה פּוֹנְתִי עָלֶיךָ, אַךְ אֲנִי צָרִיךְ לְנִסֵּעַ עַל צִיּוֹן
קָבַר זְקֵנֵי הַקְּדוֹשׁ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זצ"ל לְמַעַז'בוּז' לְהַתְּפַלֵּל עִבּוֹר
הַיֶּלֶד שְׁלִי (שֶׁהֵיָה אַז חוֹלָה), לָכֵן תִּסַּע גַּם כֵּן עִמִּי וְאֶתְּפַלֵּל גַּם
עָלֶיךָ. וְכֵן עָשָׂה, וְנִסַּע רַבִּי חַיִּים הֵנ"ל גַּם כֵּן עִם רַבֵּנוּ ז"ל לְמַעַז'בוּז'.
וְהִלֵּךְ רַבֵּנוּ ז"ל עַל קָבַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זצ"ל, וְהַתְּמַהֲמָה שֵׁם זְמַן
רַב וְאַחֵר כֶּף אָמַר לְרַבֵּי חַיִּים בּוּזוֹ הַלְּשׁוֹן: דִּיר הָאֵב אִיךְ גִּיפּוֹלִיט'
אוֹן מִיר גֵּיט [לֶךְ פִּעֲלֵתִי וְלִי לֹא]. וְאִין אַתָּה צָרִיךְ אֶפְלוּ לְהַתְּפַלֵּל
אַךְ כִּיּוֹן שֶׁאַתָּה פַּה לֶךְ גַּם כֵּן וְהִלֵּךְ אֶל קָבַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. וְאָמַר
לוֹ כַּמָּה שָׁנִים יִחְיֶה עוֹד. וַיִּסַּעוּ בַּחֲזָרָה לְבִרְסֵלָב וּבְאִמְצַע הַדְּרָךְ
אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל לְרַבֵּי חַיִּים הֵנ"ל הַיֶּלֶד שְׁלִי כָּבַר מֵת וְכַף הוּהוּ, כִּי

כְּשֶׁבָאוּ לְבֵיתָם מִצֵּאוֹ שֶׁהֵלֵךְ כָּבֵד מֵת, (וְלֹא רָצָה רַבְנּוּ ז"ל לְכַנֵּס לְעִיר בְּרִסְלָב עַל שֵׁבֶת קֹדֶשׁ, וְשָׁלַח הָאִישׁ הַזֶּה לְבְרִסְלָב לְקַנּוֹת חֵלָה עַל שֵׁבֶת קֹדֶשׁ וְצִוָּה לוֹ שִׁיחִיָּה הַדְּבָר בְּסוּד שְׁלֵא יִתְוַדַּע לְאִשְׁתּוֹ. אַךְ אֲנָשֵׁי שְׁלּוֹמֵנוּ שְׁאַלוּ אוֹתוֹ אִיפֹה רַבְנּוּ ז"ל כִּי יִדְעוּ מִתְחִלָּה שְׁנִסַּע עִמּוֹ וְהָשִׁיב לָהֶם בְּסוּד. וּבֵין כֶּף עֶבֶר מֵעֲשָׂה מֵאַבְרָהָם פִּייעַס שֶׁהָיָה מְקַרֵּב לְרַבְנּוּ ז"ל וְהוּא הָיָה מְקַדֵּם אִישׁ מְכַעַר וְהָיָה רְגִיל לִזְמַר עַל עֲצָמוֹ מִיֵּינַע עֲוֹנוֹת וְעוֹט מֵעַן אַרוֹם טְרַאגִין אוֹיֵף אֲפִינְדִיל אִין גִּיהֶנֶם [בְּגִיהֶנֶם יִשְׂאוּ אֶת עֲוֹנוֹתַי עַל נֶס]. וְהָיָה לוֹ בֵּן פְּגוּם וְכוּ' וְכוּ' וְשֵׁם בְּנֵי הָיָה חִיִּים פִּייעַס וְעֲשָׂה עִמּוֹ שְׂדוּף עִם בֵּת יִשְׂרָאֵל נִכְד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב אָבִי זְקֵנוּ שֶׁל הַפְּלָה לֹא הָיָה רוֹצֵה בְּהַשְׂדוּף, וְעַל כֵּן בָּא לְרַבְנּוּ הַקְּדוֹשׁ שְׂאִינוּ רוֹצֵה בְּהַשְׂדוּף וְהָיָה רוֹצֵה לְטַל הַחֶתֶן מִן הָעוֹלָם. וְהָיָה לְרַבְנּוּ ז"ל רַחֲמָנוּת עַל הַחֶתֶן וּבִקֵּשׁ מֵהַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל שְׂיִנִּיחַ אוֹתוֹ אָבֵל לֹא יְהִיָּה לוֹ בְּנִים, מִמִּילָא לֹא יְהִיָּה לָהֶם הַתְּקַשְׁרוֹת וְיְהִיָּה גִט וְכוּן הָיָה. וּבִלְיָלָה הַקִּיץ רַבְנּוּ ז"ל אֶת רַבֵּי חִיִּים שְׂרָה'ס הַזֶּה וְהֵלֵךְ עִמּוֹ בִיעַר לְהַתְּבַדֵּד שֵׁם, וְאַחַר כֶּף סִפֵּר לוֹ כֹּל הַזֶּה. וְגַם סִפֵּר לוֹ כִּי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב אָבִי זְקֵנָה לָקַח מֵעִמּוֹ הַשְּׂנִים וְהַכְּרַחֲתִי לָתֵן לוֹ שְׂנִים אַחֲרָיִם וְהִגִּיד לוֹ כְּמָה שְׂנִים (וְעֵין לְהֵלֵן בְּאַרְיִכוֹת). וּבַעַת שְׂחִיִּים פִּייעַס (הַחֶתֶן) הָיָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כִּי נִסַּע לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל סִפֵּר לְאֲנָשֵׁי שְׁלּוֹמֵנוּ שֶׁרַבְנּוּ ז"ל נָתַן לוֹ צַעֲטִיל [פְּתִיק] שֶׁל עֲבוֹדוֹת וְסוּגוֹפִים וְאָמַר לוֹ שְׂאֵם יִקִּים זֹאת יִתְהַפֵּךְ גּוֹפּוֹ לִיהוּדִי כְּשֶׁר מִמָּשׁ, אַךְ הָיָה קָשָׁה לְקִים וְלֹא קִים. וּבַעַת הַמַּחֲלָקֶת מִהֶרֶב מִסְּאוּרֵן רָצָה גַם כֵּן לְחַלֵּק אָמַר לוֹ רַבֵּי חִיִּים שְׂרָה'ס הַזֶּה שֶׁתֵּק הִלֵּא אֲנִי יוֹדַע כְּמָה שְׂנִים תְּחִיָּה וְכוּ'. וְרַבֵּי חִיִּים הַזֶּה חֵי עוֹד הִרְבֵּה שְׂנִים כְּמוֹ שְׂאֵמֵר רַבְנּוּ ז"ל:

מד

בכפר אחד סמוך לזלאטיפאלע הָיָה דָר אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מַחְזִיק
הארענדא [חכירה] מאדון הכפר, והקרעטשמים
[הפונדקים] אֲשֶׁר בְּסִבִּיבוֹת כְּפַר הַנַּ"ל. וְכָל הָאֲנָשִׁים הַמַּחְזִיקִים
הַקְּרַעַטְשָׁמִים הָיוּ מְשֻׁלְמִין לוֹ הַרְאָטֶעס [דמי שכירות]. וְהָיָה לוֹ
אִשָּׁה צְנוּעָה מְאֹד נְדִיבַת לֵב מְאֹד, וְהָיְתָה מְרַחֶמֶת תְּמִיד עַל
הַמַּחְזִיקִים הַקְּרַעַטְשָׁמִים [שוֹכְרֵי הַפּוֹנְדָקִים] כְּשֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם
לְפַעֲמִים לְשֵׁלֶם לְבַעֲלָהּ הַרְאָטֶעס הִיא נֹתְנָה לָהֶם כֶּסֶף לְשֵׁלֶם. וְהָיָה
הַיּוֹם וְנִחְלָתָה הָאִשָּׁה הַנַּ"ל בְּמַחְלָה מְסַכְּנַת מְאֹד עַד שֶׁהָיְתָה נוֹטָה
לְמוֹת, וּבַעֲלָהּ הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּרוֹפְאִים גְּדוֹלִים הַרְבֵּה וְלֹא הוֹעִילוּ לָהּ
כְּלוּם. וְהַקְּרַעַטְשָׁמָרִים הָיָה דְּוָה לְבֶם מְאֹד עַל הָאִשָּׁה הַנַּ"ל
בִּידְעָם שֶׁאֵם חָס וְשֵׁלוֹם תְּמוּת הָאִשָּׁה הַזֹּאת יְהִי מֵר לָהֶם מְאֹד,
וְלֹא יְהִי לָהֶם מִי שְׁיִרְחֵם עֲלֵיהֶם, גָּלַל כֵּן הִשְׁתַּדְּלוּ הַרְבֵּה כָּלֵם
כְּאִישׁ אֶחָד בְּרַפּוּאָתָהּ וְנִסְעוּ אֶל הַרּוֹפְאִים לְהַבִּיאָם. וּבִינֵיהֶם הָיָה
אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מְקָרֵב מְעַט לְאֲדַמוֹר זצ"ל בְּעַת אֲשֶׁר יָשַׁב
בְּזֵלְאִיפְלִיעַ, וַיְדַבֵּר הָאִישׁ עַל לֵב הַבַּעַל הַנַּ"ל שֶׁיִּשְׁלַח פְּדִיוֹן
לְאֲדַמוֹר זצ"ל לְזֵלְאִיפְאֵלֶע, וְכֵן עָשָׂה, וְשִׁלַּח אוֹתוֹ עִם פְּדִיוֹן נֶפֶשׁ
לְאֲדַמוֹר זצ"ל. וּבְעַת הַהִיא הָיְתָה קְרוּבָה מְאֹד שֶׁתִּצַּא נִפְשָׁהּ, וּבֹא
זֶה הָאִישׁ לְאֲדַמוֹר זצ"ל וְהִבִּיא לוֹ הַפְּדִיוֹן. וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַבְּנוּ ז"ל
שְׁיִבִיאוּ לוֹ רַעְנָדִיל אֶחָד, וְהִבִּיא לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל הַרַעְנָדִיל וְלָקַח
אֲדַמוֹר זצ"ל אֶת הַרַעְנָדִיל בְּיָדוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁהַרַעְנָדִיל אֵינוֹ מַחְזִיק
אֶת הַמִּשְׁקָל. וְהִלֵּךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל וְהִבִּיא לוֹ רַעְנָדִיל אַחֵר, וְגַם זֶה הָיָה
נֶחְסֵר מִמִּשְׁקָלוֹ וְכֵן הָיָה כְּמוֹ פְּעָמִים שְׁבָכַל פְּעַם שֶׁהִבִּיא לוֹ
רַעְנָדִיל וְהוּא זצ"ל שָׁקַל אוֹתוֹ וְלֹא הוֹטֵב בְּעֵינָיו. עַד שֶׁהִלֵּךְ לְחַלְפָן
אֶחָד וְהִבִּיא לְאֲדַמוֹר עִם הַרְבֵּה רַעְנָדִילִךְ וְאֲדַמוֹר ז"ל בָּחַר לוֹ

אָחד רענדייל שְׁהָיָה לוֹ עַל כַּף הַמֵּאזְנִים כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְאָז אָמַר לוֹ
 לָךְ וְנִסְעֵ לְבֵיתְךָ כִּי הָאִשָּׁה הַנַּ"ל כָּבַר שָׁבָה לְבְרִיאֹתָהּ. וְנִסְעֵ חֲזָרָה
 לְהַכְפֵּר. וְהִנֵּה הָאִישׁ הַנַּ"ל בְּעֵת שֶׁאָמַר לוֹ אֲדַמּוּ"ר זצ"ל שֶׁכָּבַר שָׁבָה
 לְבְרִיאֹתָהּ הָיָה הַדְּבָר לְפֶלֶא בְּעֵינָיו. וְהֵבִיט עַל הַמּוֹרָה שְׁעוֹת
 בְּאֵיזָה שְׁעָה אָמַר לוֹ אֲדַמּוּ"ר זצ"ל וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל בֵּית הַרִינְדָאָר
 סִפְרוּ לוֹ כֹּל בְּנֵי הַבַּיִת מַה שֶּׁנֶּעֱשָׂה שָׁם אַחֲרֵי שֶׁנִּסְעֵ לְאֲדַמּוּ"ר זצ"ל.
 כִּי תִכְף אַחֵר נִסְיַעְתּוֹ הַתְּחִילָה הָאִשָּׁה לְגוּועֵ וְנֶעֱשָׂה קוֹל בְּכִיָּה
 וְרַעַשׁ גָּדוֹל בְּבַיִת עַד שֶׁהִקְיִצּוּ אוֹתָהּ, וְאָמְרָה לְתַן לָהּ מְעֻט מִיָּם
 אֶל פִּיהָ. וְסִפְרָה לָהֶם כִּי כַּאֲשֶׁר יֵצְאָה נִשְׁמָתָהּ וּבָאָה לְפָנַי בֵּית הַדִּין
 שֶׁל מַעֲלָה, וְשִׁקְלוּ הַעוֹנוֹת וְהַזְכִּיּוֹת שֶׁלָּהּ וְהַכְרִיעוּ הַעוֹנוֹת וּגְזָרוּ
 דִּינָה לְמִיתָה שְׁלֵא תַחֲזוֹר עוֹד לְזֶה הָעוֹלָם. בְּתוֹךְ כֵּךְ בָּא אַבְרָךְ אָחִיד
 (וְתֵאֲרָה צוֹרְתוֹ כְּצוֹרֵת אֲדַמּוּ"ר זצ"ל) וְהֵבִיא רַענְדִּיל אָחִיד וְהִשְׁלִיךְ
 אֶל הַכֶּף שֶׁל זְכִיּוֹת וְהַכְרִיעוּ הַזְכִּיּוֹת וּפְסְקוּ דִינָה לְחַיִּים. וְכַפִּי
 שֶׁסִּפְרוּ לוֹ הָיָה זֶה הַדְּבָר בְּעֵת אֲשֶׁר אֲדַמּוּ"ר זצ"ל עָסַק וְשִׁקַּל כְּמָה
 פְּעָמִים אֶת הָרַענְדִּיל עַל כַּף הַמֵּאזְנִים כְּנִ"ל. אִזְּ הַשְׁתּוּמֵם הָאִישׁ
 וַיִּתְּפִלָּא מְאֹד עַל הַדְּבָר הַזֶּה, וְהֵבִין הֵיטֵב מַה שֶּׁאֲדַמּוּ"ר זצ"ל שִׁקַּל
 כְּמָה פְּעָמִים אֶת הָרַענְדִּיל מַה שֶּׁבְּעֵינָיו הָיָה הַדְּבָר לְפֶלֶא. וְהָאִשָּׁה
 שָׁבָה לְבְרִיאֹתָהּ תִּכְף בְּשִׁלְמוֹת:

מה

בְּעִיר אחת הָיָה שׁוֹחֵט וּבּוֹדֵק וּשְׂמוֹ ר' הַלֵּל. וְהָיָה מְקַרֵּב לְאֲדַמּוּ"ר
 זצ"ל, וְאַחֵר כֵּךְ נִתְרַחַק וְלֹא נִסְעֵ אֵלָיו כְּמָה שֶׁנִּסְעֵ, וְאַחֵר כֵּךְ
 חֲזַר וּבָא אֵלָיו וַיִּירָא לְהִתְרַאוֹת לְפָנָיו, וּבִקֵּשׁ אֶת אִישׁ מִמְּקוֹרְבָיו
 שִׁילֵךְ עִמּוֹ לְאֲדַמּוּ"ר זצ"ל, וְהִלֵּךְ עִמּוֹ. וְאֲדַמּוּ"ר זצ"ל הָיָה אִזְּ בְּבַיִת
 הַמְּדַרְשׁ שְׁלוֹ, וְכַשְּׁבָאוּ אֶל הַפֶּתַח וַיִּפְתַּחוּ אוֹתָהּ נִפְלַע לָהֶם פֶּחַד
 וַאֲיָמָה גְדוֹלָה וְנִשְׁאַר הָאִישׁ הַנַּ"ל עוֹמֵד אַחֲרֵי הַדְּלֵת וְר' הַלֵּל הַנַּ"ל

נכנס להבית מדרש. ונשאר עומד אצל הדלת, ורבנו ז"ל כשראה אדם עומד אצל הדלת התקרב עצמו אליו ונתן לו שלום, ואמר בזה הלשון: ס'איז דוא הלל, דוא זאלסט גיוועזין ווארטין נאך אביסעל וואלסטו גיוועזין גיקומען צו מיר מיט די זאקין [זה אתה הלל! אם היית מתמהמה עוד מעט, היית בא אלי עם הגרביים שלך] (היננו לאחר מותו). והתחיל ר' הלל לבכות לפניו מאד, כי נפל עליו פחד גדול בשמעו הדבורים האלו מפי אדמו"ר זצ"ל. ואחר כך הוכיח אותו רבנו ז"ל על שנתרחק ממנו זמן רב כזה, ולא נסע אליו, עתה אני אומר לך שתעקר דירתך לעיר אחרת, ואם לא תצית לי בטח תתחרט. ואחר כך נסע ר' הלל ממנו ולא רצה לבא עוד לביתו רק נסע לאיזה עיר הסמוכה לשם ושלח מכתב לזוגתו כי הוא ימכר את חזקת השחיטה שלו והיא תמכר את הבית כי הוא מכרח לעקר דירתו משם. וכן הוה, כי מכר את חזקת השחיטות והיא מכרה את הבית. רק אחר כך נעשה מחלקת משכן אחד שטען כי הוא בר-מצרא לביתו לעשות גמר ממכירת הבית ולא ישהה שם כלל רק כשיגמר הדבר יסע משם. ונתרצה לדבר הזה, כי סבור היה שלא יזיק לו דבר קטן כזה, יען כי לא ישהה שם כלל. ונסע לשם ותכף מת שם בעיר הנ"ל ונתקיימו דברי אדמו"ר ז"ל:

מו

בברסלב היה עשיר אחד שהיה מקרב לאדמו"ר זצ"ל והיה לו בן יחיד ועשה שדוך עבורו עם נכדת הפעל שם טוב זצ"ל. וכשהגיע זמן הנשואין, באותו זמן נפטר אצל רבנו ז"ל ילד אחד, ונהג רבנו ז"ל שבעה מחוץ לעיר, כי שכר לו דירה שם שהיה גן לפניו, יען לא היה בקו הבריאה, ולקח אתו את ר' חיים שרה"ס

שִׁישְׁמַשׁ אוֹתוֹ שָׁם. וְהִנֵּה הָעֲשִׂיר הַנִּזְכָּר לְטָרֵם נִסְעָה לְחַפְתּוֹ בְּנוֹ הַלֶּךְ עִמּוֹ אֶל אֲדַמוֹר זצ"ל לְקַבֵּל רְשׁוֹת מִמֶּנּוּ, וּקְבָלוּ רְשׁוֹת מִמֶּנּוּ וְנִסְעוּ לְדַרְכָּם. בְּלֵילָה הַהוּא הִקְיָן עֲצָמוֹ רַבֵּנוּ ז"ל מִשְׁנֵתוֹ וְנִטַּל יָדָיו וְאָמַר לְר' חַיִּים הַנִּזְכָּר בֵּא עִמִּי. וְהַלֶּךְ עִמּוֹ אֶל הַגֶּן וְרִץ שָׁם רַבֵּנוּ ז"ל בֵּין הָאֵילָנוֹת אָנָּה וְאָנָּה, וְר' חַיִּים הַנִּזְכָּר נִפְחַד מְאֹד כְּשָׂרָאָה זֹאת עַד שֶׁנִּסְמְרוּ שְׁעָרוֹת רֵאשׁוּ. בְּתוֹךְ כֶּף בֵּא אֵלָיו רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר לוֹ הֲרֵאִיתָ? כִּי בֵּא אֵלַי הַבַּעַל שָׁם טוֹב זָקֵנוּ שֶׁל הַפְּלָה וְאָמַר כִּי אֵינִי חָפֵץ בְּהַחֲתָן וְרוֹצֵה לְקַח אֶת הַחֲתָן, וְהַפְּלָה הִיא יְתוּמָה. וְכִשְׁמַע ר' חַיִּים הַנִּזְכָּר זֹאת נִתְפַחַד עוֹד יוֹתֵר, וְהוּא עוֹמֵד וְאֶרְכָּבוֹתָיו דָּא לְדָא נִקְשָׁן. וְתַכֶּף בֵּא אֵלָיו עוֹד הַפַּעַם אֲדַמוֹר זצ"ל וְאָמַר לוֹ פַּעֲלָתִי אֲצִלוּ שְׂלֵא יִקַּח אֶת הַחֲתָן רַק שְׂלֵא יִהְיֶה לָהֶם בָּנִים, וְאַחַר כֵּן נִכְנְסוּ אֶל הַבַּיִת. וְהִנֵּה מִמְּחֻרֵת בְּצִהְרִים עִמְדוּ ר' חַיִּים בַּחוּץ וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלִיחַ מִיַּחַד מִהַמְּחַתָּנִים רָץ לְאֲדַמוֹר זצ"ל וְסִפֵּר לוֹ כִּי הַחֲתָן נִחְלָה בְּדַרְךְ וְאִי אֶפְשֶׁר בְּשׁוּם אַפֵּן לְסַע עִמּוֹ עַל הַחֲתָנָה, בְּכֵן יִבְקֹשׁ רַחֲמִים בְּעַדוֹ. וַיֵּאמֶר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל חֲזֹר לְדַרְכְּךָ הַחֲתָן יִהְיֶה בְּקוֹ הַבְּרִיאָה וְיִסְעוּ עִמּוֹ עַל הַחֲתָנָה וְיַעֲמִידוּ חֲפָה וּמִיד חֲזֹר הַשְּׁלִיחַ לְדַרְכּוֹ וְנִתְפַלֵּא מְאֹד ר' חַיִּים הַנִּזְכָּר מִחֲמַת שִׁידַע מַה שֶׁנִּשְׁעָשָׂה בְּלֵילָה הַקּוֹדֶמֶת, וְהַחֲתָנָה הִיְתָה אֵז, אֶף נִתְקִימוּ דְבָרֵי אֲדַמוֹר זצ"ל שֶׁאָמַר לְר' חַיִּים הַנִּזְכָּר שְׂלֵא יִהְיֶה לָהֶם בָּנִים. וְדָרוּ בִּיחָד הַזּוֹג הַנִּזְכָּר וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם. וְאַחַר כֵּמָּה שָׁנִים אַחֲרֵי פְטִירַת אֲדַמוֹר זצ"ל, הִשְׁתַּדֵּל הַרְבֵּי ר' צְבִי אַרְיָה מוֹרָה צָדֵק מְבָרְסֵלֵב (שֶׁהָיָה חֲתָן רַבִּי חַיִּים שְׂרָה'ס הַנִּזְכָּר) שֶׁיִּתְגַּרְשׁוּ מִחֲמַת שְׁחוֹתָנוּ הַר' חַיִּים סִפֵּר לוֹ כֹּל הַמַּעֲשֶׂה הַנִּזְכָּר. וְהַרְבֵּי רַבִּי צְבִי אַרְיָה בְּעֲצָמוֹ סִדֵּר לָהֶם הַגֵּט פְּטוּרִין וְאַחַר כֵּן הָיָה לְשִׁנְיָהֶם בָּנִים. הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה סִפֵּר הַרְבֵּי ר' צְבִי אַרְיָה ז"ל בְּעֲצָמוֹ (וְעֵין לְעִיל בְּסַעֲיַף מ"ג מִזְחָה).

מז

בְּשֵׁהִיָּה אַדְמו"ר זצ"ל סְמוּךְ עוֹד עַל שְׁלַחַן חוֹתְנוּ רַבֵּי אַפְרַיִם ז"ל
 בְּכַפֵּר הוֹסִיאֵטוּן, וְהִגִּיעַ לְחוֹתְנוּ יוֹם הַיָּאֲרָצִיט שֶׁל אָבִיו
 וְנִסַּע לְאַלְכְּסַנְדֵּרְיוּוֹקָא הַסְּמוּךְ לְשֵׁם וְלִקַּח אֶתוֹ אֶת אַדְמו"ר זצ"ל.
 וּכְשָׁבָאוּ לְבֵית הַמְדָּרֶשׁ וּבְנֵי הַנְּעוּרִים דָּשֵׁם כְּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת אַדְמו"ר
 זצ"ל בַּפֶּעַם הָרֵאשׁוֹן אָזִי הוּטֵב בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד לְכַנֵּס עִמּוֹ בְּדַבְרִים,
 אֶךְ לֹא יָדְעוּ מֵהִיכָן לְהִתְחִיל. וְאַחַר הִתְפַּלֵּה נִתַּן לָהֶם הַר' אַפְרַיִם
 ז"ל יוֹן יִשָּׁן כְּנֶהוֹג וּבִקְשׁוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים מֵר' אַפְרַיִם הַנִּלְ שִׁינְיָה
 לְחַתְּנוּ הוּא אַדְמו"ר זצ"ל שִׁילְמַד פָּרָק מִשְׁנִיּוֹת וְכֵן עָשָׂה. וְהִפְךָ
 עִצְמוֹ פָּנָיו אֶל כַּתֵּל הַמְזֻרַח וְלִקַּח מִשְׁנִיּוֹת וְהִנִּיחַ עַל הַסְּטַעֲנֵדֵעַר
 וְלִמַּד וַיִּתְמַהֲמַה בְּלִמּוּד עַד בּוֹשׁ וְהַבְּנֵי הַנְּעוּרִים הִמְתִּינוּ עַד
 שֵׁיִסִּים לְמוֹדוֹ לְמַעַן יִשְׁתּוּ הַיִּי"ש וְעַל יְדֵי זֶה יִשְׁתּוּ לְחַיִּים גַּם
 לְאַדְמו"ר זצ"ל, וּמִמִּילָא יִהְיֶה לָהֶם שִׁיכּוֹת לְכַנֵּס עִמּוֹ בְּדַבְרִים.
 וּכְשָׂרָאוּ שֶׁהוּא מִתְמַהֲמַה הֶרְבֵּה בְּלִמּוּדוֹ בִּקְשׁוּ אֶת הָרַב ר' אַפְרַיִם
 שִׁיאֲמַר לוֹ שֵׁיִסִּים הַלְמוּד. וְנָטָה אַדְמו"ר אֶת יָדוֹ עַל פְּנֵי חוֹתְנוּ
 וַיִּתְעַלֵּף. וְהִתְחִילוּ לְהַקִּיצוֹ, וּכְשֶׁהִקִּיץ שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מָה הָיָה לוֹ?
 וְהִשִּׁיב לָהֶם כְּשֶׁנָּטָה אַדְמו"ר זצ"ל אֶת יָדוֹ עַל פְּנָיו רָאָה אֶת הַמְּנוּחַ
 שֶׁהָיָה לוֹ יָאֲרָצִיט אַחֲרָיו עוֹמֵד לְנִגְדוֹ וְאָמַר לוֹ "לְחַתְּן כְּזֶה אוֹמְרִים
 שִׁילְמַד מִשְׁנִיּוֹת? וְנִתְפַּחַד וַיִּתְעַלֵּף. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תְּמָהוּ מְאֹד וּמִן
 אַזְ וְהִלָּאָה נִתְפָּרְסִם שֵׁם אַדְמו"ר זצ"ל שֶׁהוּא מְצַדִּיקֵי הַדוֹר,
 וְהִתְחִילוּ לְנִסַּע אֵלָיו כְּמָה אֲנָשִׁים וְנִתְקַרְבוּ עַל יָדוֹ לְעַבֹּדֶת הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ:

להודיע לדורות שהשלשה דברים האלה יסודות העקרונים בהשארת אדמו"ר זצ"ל כפי המובן בזה מדברי מוהרנ"ת ז"ל:

(א) אספתנו על ראש השנה, שבזה ממילא כלול גם אמירת העשרה קפיטל תהלים על ציונו הקדוש:

(ב) עסק ההדפסה:

(ג) והדלקת הנר תמיד על ציונו הקדוש.

והנה בענין הראש השנה כבר כתבתי מזה קצת במקום אחר. ובענין ההדפסה אי אפשר לבאר אפלו בעל פה. ובענין הנר תמיד עין בספר המדות מה שכתב שם אדמו"ר ז"ל שבזכות הנר תמיד שמדליקין משמן זית נצולין מגזרות שמד. וממילא מובן מזה באלפי אלפים קל וחמר להנר תמיד שאצל קברו הקדוש, כפי המובא מזה בקנטרס הנקרא "חכמה ובינה" עין שם ותבין מזה למה שמובא בלקוטי מוהר"ן בענין קברו של משה והסתלקותו שעוסק בזה להעלות משמד לרצון. ובלקוטי הלכות הלכות ברפת השחר הלכה ה' מבאר משם שגם כל התאוות והמדות רעות בפרט האפיקורסות הפל כלול בענין שמד הנ"ל. ומצורף כל הענינים האלה ביחד הפליג מוהרנ"ת ז"ל בדבר הנר תמיד עד אין שעור וערה, כן שמעתי בפרוש מאבי ז"ל:

זוה ידוע שסגלת כל מצוה והנהגה של הצדיקי אמת הוא דוקא כפי הפרטים שנצטוו מזה בכל דבר. כי כמו שבגשמיות אי אפשר שתצא אל הפעל מהרפכת הסמים כח הרפואה להמחלה כי אם עשו מכון ממש בכל הפרטים שיצאו מפי הרופא (אם היה בנמצא הרופא האמתי), כמו כן ממש בחלי הנפש, למשל בענין העשרה קפיטל תהלים שהם מסגלים לפגם הברית רחמנא

לצלו, וכן בענין הנר תמיד שדקדק אדמו"ר זצ"ל ופרט בפרט שמן
זית:

מה שאמר אדמו"ר זצ"ל שכל תינוק שיהיה אצלו קדם שבע שנים
יהיה שמור מן החטא עד יום חתנתו, כמדמה לי שלא אמר
זאת רק לענין מקרה לילה, וכן מובן מהזמן שתפס לזה וכו'. וגם
נראה לעניות דעתי שהיתה פונתו גם אחר הסתלקותו לכל תינוק
שיבא אצלו קדם שבע שנים ויקים כמאמרו הקדוש בנתינת
הצדקה ואמירת היו"ד קאפיטל תהלים, (וידעתי מאחד שבחן זאת
וכן הוה):

על אודות תועלת התפלה (וכן לענין התועלת של הצדקה ושאר
עצות של הצדיקי אמת) דזימנין דלא שמע, וגם בזימנין
דשמע נמצא שנויים רבים, כי לפעמים נתקבלה התפלה בפעם
הראשון, ולפעמים מכרח להרבות בה. מובן לפי עניות דעתי
מדברי מוהרנ"ת ז"ל ששמעתי בעל פה שהתפלה בארבעים יום
רצופים בלי דלוג בינתיים מסגלת ביותר להוציא את הבקשה אל
הפעל:

ועתה למען אחי ורעי אדברה נא גם איזה דבורים ממוהרנ"ת ז"ל
המנחים פעת בזכרוני ששמעתי מאבי ז"ל הריני כפרת
משכבו, ומעט אשר שמעתי משאר אנשי שלומנו:

א

אמר פעם אחת לבנו ר' יצחק ז"ל מטולטשין שלא יסע לארץ
ישראל לדור שם בקביעות עד שיהיה בן ששים שנה
(והמובן היה מדבריו הקדושים שאף על פי שישבת ארץ ישראל

גְדוּלָה מְעֻלָּתָהּ מֵאֵד וּכְמוֹבָא בְּסַפְרֵי אֲדַמוּ"ר זצ"ל, אֲבָל פֶּכֶר אָמַר
 אֲדַמוּ"ר זצ"ל עַל הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁלוּ שְׁאִין דְּבַר גְּדוּל מְזָה כְּמוֹבָא
 בְּחַיֵּי מוהר"ן. וְגַם כָּל קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ כְּמוֹבָן
 בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן מ', וְגַם מוֹבָן וּמְבָאָר בְּדַבְרֵי אֲדַמוּ"ר זצ"ל
 שְׁפִשְׁנָתוֹסָף רַק נֶפֶשׁ אַחַת לְהַקְבוּץ שָׁלוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִז נִתְרַבֵּין
 הַבְּתִים שֶׁל הַקִּדְשָׁה אֶלֶף אֶלְפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים עַד אֵין
 שְׁעוּר. וְעַיִן בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת נִזְקֵי שְׂכָנִים הַלְכָה ד' שְׁאִין עָרָךְ
 לְהַעְבוּדָה שְׁיַעֲבֹד הָאָדָם בְּפָנַי עֲצָמוּ אֶפְלוּ כָּל הַיּוֹם נֶגֶד נִקְדָּה אַחַת
 שְׁעוּשָׁה כְּשֶׁמִּצְטָרֵךְ וְכו' עַיִן שָׁם. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׁגָדוּלִים צְדִיקִים
 כְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם, וְכָל אֲשֶׁר גְּדָלָה וְשִׁגְבָה רוּמָמוֹתוֹ
 וְהַתְעַלּוּתוֹ שֶׁל אֲדַמוּ"ר זצ"ל, כֵּן גְּדָלוֹ וְשִׁגְבוֹ גַם הַתְקוּנִים אֲשֶׁר
 יַעֲשֶׂה בְיַמֵּי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוּשִׁים כְּמְבָאָר בְּדַבְרֵי הַקְּדוּשִׁים
 בְּהַלְכוֹת גְּבִיּוֹת חוֹב מֵהַלְקוּחוֹת הַלְכָה ה' אוֹת י"ד עַיִן שָׁם):

ב

עַל אוֹדוֹת אֲסַפְתָּנוּ בְיַמֵּי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוּשִׁים אָמַר פְּעַם אַחַת
 לְבָנוּ ר' יִצְחָק ז"ל הַנִּלְבָּז בְּזָה הַלְשׁוֹן: אֲנִי מְקוּנָה שְׁיִתְקַיֵּם הַדְּבַר
 עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל צְדָקָה, אֲבָל אֶף עַל פִּי כֵן מִי יוֹדַע חֵס וְשָׁלוֹם מֵה
 שְׁיַעֲבֹר בָּזָה (מְגֻדֵל וְעֲצָם הַקְּטְרוּגִים הַמְתַּעוּרְרִים וּמִתְגַּבְּרִים עַל זֶה
 בְּכָל יַעַת) אוֹלֵי חֵס וְשָׁלוֹם יִמְנְעוּ וְלֹא יִנְיָחוּ חֵס וְשָׁלוֹם בְּשׂוֹם אֶפֶן
 לְבֹא לְשָׁם, זָאג אִיךְ דִּיר זְאֵלְסֵט תְּמִיד זֵיין רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵין אוּמִין,
 עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה זְאֵלְסֵט זִיךְ שְׁטַעֲלִין אֶפְלוּ אֵין מֵאַרְק [אוּמֵר אֲנִי:
 שְׂאֵתָה תְּמִיד תְּהִיָּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמִין, וְעָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַעֲמֵד
 אֶת עֲצָמְךָ אֶפְלוּ בְּשׂוֹק] בְּאִיזָה מְקוֹם שְׂרׁוּאִים מְשֵׁם בֵּית צִיּוֹנוֹ
 הַקְּדוּשׁ, וְתֹאמַר שָׁם הַעֲשֶׂרָה קְפִיטִיל תְּהִלִּים, וְאַחַר כֵּן תִּתְפַּלֵּל

שֶׁם בְּאוֹמֵין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶפְלוּ בְּאִיזָה עֲזָרָה שֶׁל בֵּית הַמְדַרְשׁ וְכֵן
תְּנַהֵג כָּל יְמֵי חַיֵּיךְ:

ג

עוֹד אָמַר פֶּעַם אַחַת אוֹדוֹת הַנְּסִיעָה לְאוֹמֵין עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁאִם
הָיָה הַדְרָךְ לְשֵׁם מַחְפָּה בְּסַפִּינִים הֵייתִי רוֹחֵשׁ עַל יְדֵי וְרַגְלֵי
בְּדֵי לְבַא לְשֵׁם עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

ד

שְׁמַעְתִּי מִר' נַחֲמָן בֶּן ר' שְׁכָנָא ז"ל שֶׁשָּׁמַע לְעִנְיָן נְסִיעַת רֹאשׁ
הַשָּׁנָה וְכו', וְהֵיזָא מְדַבְּרֵי הַקְדוּשִׁים שֶׁכָּל נְסִיעָה
וְנְסִיעָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְהִיָּה לָּהּ חֶלֶק בְּקֶץ הַגְּאוּלָּה:

אָמַר הַמַּעֲתִיק:

שְׁמַעְתִּי שֶׁפֶּעַם אַחַת בְּלִילָה הֶרְאִשׁוּנָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוֹמֵין
אַחַר תְּפִלַּת עֶרְבִית וְהוּא הָאָרִיךְ מְאֹד בְּתַפְלָתוֹ, וְאַחַר
הַתְּפִלָּה נִתְלַהֵב מְאֹד וְאָמַר לְאַנְשָׁיו, כְּשֶׁאֲנַחֲנוּ מִתְקַבְּצִים לְכָאן,
בְּוֹדָאֵי גַם רַבְנֵנוּ ז"ל אֶתְנֹנוּ פַּה בִּיחָד, וְכִשְׁרַבְנֵנוּ ז"ל פַּה בְּוֹדָאֵי כָּל
הַשְּׁבָעָה רוּעִים הֵם גַּם כֵּן אֶתְנֹנוּ פַּה. וַיִּצְעַק בְּקוּלוֹ: אֵיךְ גְּלִיִּב אֲזוּי
מִמֶּשׁ אֵיךְ זָעָה זַי [אֲנִי מְאֲמִין כְּמוֹ מִמֶּשׁ שֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתָם].

ה

אָמַר פֶּעַם אַחַת בְּזֶה הַלְשׁוֹן, הַלְמוּד שֶׁל דִּינֵי הַתּוֹרָה נִתָּן לָנוּ
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, וְהַלְמוּד שֶׁל
קִיּוּם הַתּוֹרָה נִתָּן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי אֲדָמוֹר זצ"ל. וְעַל זֶה

מַרְמֵז הַפְּסוּק "וּשְׂאֲבַתֶּם מִיָּם בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנֵי הַיְּשׁוּעָה", וּמִתְרַגֵּם יוֹנָתָן: "וּתְקַבְּלוּ אֶלְפֵן חֲדַת בְּחֻדָּה מִבְּחִירֵי דְצַדִּיקָא":

ו

פַּעַם אַחַת עָמַד לְפָנָיו ר' נַחֲמָן בֶּן ר' יוֹדִיל לֵיב שֶׁהָיָה אִישׁ בָּשָׂר וְיֵרָא וְחָרַד לְדַבֵּר ה', וְעָסַק יוֹמָם וְלַיְלָה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּבְבִיתוֹ אִין לָחֵם וּשְׂמֵלָה כִּי הָיָה עֲנִי גְדוֹל, וְגַם אֲשֶׁתּוֹ הָיְתָה רְעָה וּכְעֶסְגִּית וְהָיְתָה מְקַלְלֶת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְעָמַד לְפָנָיו פַּעַם אַחַת בְּיוֹם חֲמִישִׁי שְׁלֹא הָיָה לוֹ עֲדִין עַל צָרְכֵי שִׁבְתָּ וְעוֹד אִישׁ אֶחָד עָמַד אָז לְפָנָיו, וְהִתְחִיל זֶה הָאִישׁ לְהִתְאַנֵּחַ עַל ר' נַחֲמָן הַנ"ל עַל גְּדֻלַּת עֲנִיּוֹתוֹ וְדַחְקוֹ הַעֲצוּם כִּי הָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת גְּדוֹל עָלָיו. וְגַעַר בּוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל וְאָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן תְּמָה: עָלָיו אַתָּה מִתְאַנֵּחַ שְׂקָם בְּחֻצוֹת לַיְלָה וְעָסַק מֵאֵז וְעַד הֵנָּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּבִקְשׁוֹת וּתְחִנוּנִים וְגַם הוּא עֲנִי וּבַעַל יְסוּרִים וַיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה רְעָה, אֲשֶׁר עַל יָדֶיּהּ כָּל זֶה לֹא יֵרָאָה פָּנָיו גִּיהֶנֶם, אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֲלָקוֹ לְעוֹלָמֵי עַד וְכוּ', הֲלֹא עַל הַנְּגִיד מִשָּׁה וְכוּ' יֵשׁ לְהִתְאַנֵּחַ אֲשֶׁר אֶכְּל סְעֻדַת הַצְּהָרִים בְּהִרְחָבָה גְּדוֹלָה, וְגַם שָׁתָה אַחַר כֶּף יַיִן טוֹב גַּם שָׁכַב עֲצָמוֹ לִישׁוֹן אַחַר כֶּף (וְעֵבֶר עָלָיו מָה שֶׁעֵבֶר כִּי־דוּעַ), עָלָיו יֵשׁ לְהִתְאַנֵּחַ. כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה שָׁנִים יִהְיֶה מְכָרָח לְהַזְדַּכֵּךְ בְּעֲנֻשִׁים קָשִׁים וּמְרִים עַד אֲשֶׁר יִזְדַּכֵּךְ וַיִּצְטַרֵּךְ מִזְהֵמַת הָעוֹלָם הַזֶּה:

ז

ר' שְׂמֻחָה חֲתַן הַרְבַּ ר' שְׂמוּאֵל יִצְחָק ז"ל שָׂאֵל מִמֶּנּוּ פַּעַם אַחַת עַל אוֹדוֹת מֵה שְׂדֵרֶךְ הַצַּדִּיקִים בְּעֲלֵי הַשְּׁנוֹת לְהַלְבִּישׁ הַשְּׂגוֹתֵיהֶם בְּמַקְרָאוֹת וּמֵאֲמָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל, וְלַפְעָמִים מִפְּרָשִׁים מֵאֲמָר אֶחָד שֶׁל חֲכָמֵינוּ ז"ל לְכַמָּה וְכַמָּה פָּנִים, וּבְכָל פַּעַם מִרְמֵזִים

בו השגות אחרות, ושאל את מוהרנ"ת ז"ל אם התנא או האמורא בעל המאמר בעצמו גם הוא כגון לכל זה אם לאו. והשיב לו לאו, רק מחמת שעל ידי מעשיהם הטובים זכו לרוח הקדש נורא ונשגב מאד הנמשך מהשם יתברך בעצמו אשר אין סוף לדעתו יתברך, על פן בכל דבריהם הנאמרים ברוח הקדש כזה, מלבשים בו השגות גבוהות ונוראות מאד בלי שעור וערף מה שגם הם בעצמם לא ידעו מזה. (וענין בלקוטי מוהר"ן סימן רפ"א מה שכתוב שם שאפלו איש פשוט פשישב עצמו על הספר ויחשב הרבה יוכל לראות בהם נפלאות, מה שהמחבר בעצמו לא ידע מזה):

ה

שמעתי מאחד מאנשי שלומנו שנסע עמו פעם אחת ובאו לבית מלון ואכלו שם סעדת הערב, ובשעת האכילה עמד בצוארו של מוהרנ"ת ז"ל עצם. ופתח את פיו בדרך החונק, ונבהלו שם מאד. והשם יתברך ברחמיו היה בעזרו שבלע מיד את העצם ולא הזיק לו כלום, אחר כך ענה ואמר להאיש הנ"ל הראית שבשעה שעמד העצם בצוארי הייתי מביט ומסתכל למעלה, כי אין שום עצה על כל דבר רק לתלות עיניו למרום, אפלו בשעה שאין יכולים לצעק, על כל פנים יעשה אז מה שביכלתו:

ט

דבר פעם אחת מהדרך הקדושה של הנעור בלילה שגלה אדמו"ר זצ"ל ואמר אז בזה הלשון: עוד יהיה זמן שיהיה הדרך הזה דרך כבושה לרבים (כמו עכשו היא דרך כבושה לרבים להניח טלית ותפלין בכל בקר), ואודות הפחדים שיש בזה, אמר שעל זה נאמר מה דאיתא בזהר הקדוש פרשת שלח בענין הליכת כלב

לְחַבְרוֹן לְהִשְׁתַּחֵּחַ עַל קַבְרֵי הָאֲבוֹת, וְלֹא נִתְיָרָא מֵהַעֲנָקִים. וְאֵיתָא שָׁם עַל זֶה, "מָאן דְּאִיהוּ בְּדוּחָקָא לֹא אֶסְתַּכַּל מִיַּדִּי, כִּף פְּלֵב בְּגִין דְּהוּהוּ בְּדוּחָקָא לֹא אֶסְתַּכַּל מִדִּי, וְאֵתָא לְצַלָּאָה עַל קַבְרֵי אֲבָהוֹן" וְכוּ'. וְכֵן כֹּל אָדָם מִי שִׁיּוּדָע וּמַחֲשֵׁב עֲצָמוּ הֵיטֵב, שְׁפָהֳרַף עֵין יִפְרָחוּ יָמָיו וַיִּצְטַרֵּף לְתַן דִּין וְחֻשְׁבוֹן מְכַל מַעֲשָׂיו וְלֹא יוֹתְרוּ לוֹ עַל שׁוֹם דְּבַר וְכוּ', מִי שֶׁמַּחֲשֵׁב אֶת עֲצָמוֹ עַל כֹּל זֶה בְּוֹדָאֵי לֹא יְבִיט עַל שׁוֹם מְנִיעָה מֵהַפְּחָדִים וְכוּיֹצֵא. וּמְכַל שְׁכַן שְׁבִיאָמַת אֵין בְּזָה שׁוֹם פְּחַד פְּלֵל כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֲדָמוֹר זצ"ל בְּפִרוּשׁ בְּעַת שְׁדַבְרוּ לְפָנָיו מִזֶּה, וְאָמַר שָׁאֵם הָיָה לוֹ בֵּן יְחִיד הָיָה מְשַׁלְּחוֹ יְחִידֵי בְלִילָה לְשֹׁדֵה וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ לְשׁוֹם דְּבַר. וְאָמַר זֹאת עַל כֹּל אָדָם שְׁאֵין לְפַחַד פְּלֵל מִשׁוֹם דְּבַר (כִּי שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָן גְּזוּקִין - (פְּסָחִים ת), - בְּפִרְט מִצְוָה כְּזֹאת):

,

סִפְר שֶׁהַבְּעַל שָׁם טוֹב זצ"ל הִתְפַּלֵּל פְּעַם אַחַת עִם הַחֲבֵרָיָא שְׁלוֹ, וְהִתְפַּלְלוּ בְּהִתְלַהְבוֹת גְּדוֹל מְאֹד כְּדַרְכָּם, אַחַר כִּף כְּשֶׁגָּמְרוּ תְּפִלָּתָם רָאוּ שֶׁהַבְּעַל שָׁם טוֹב זצ"ל הוּא בְּפָנִים זוֹעֵפוֹת, אַחַר כִּף עָנָה וְאָמַר לְהֵם בְּעַת שְׁהִייתֶם מִתְפַּלְלִים הַכְּנִים הַבְּעַל דְּבַר בְּכָל אֶחָד מִכֶּם מַחֲשֵׁבוֹת שֶׁל גְּאוֹת וְרִמּוֹת רוּחָא שְׁאֵתֶם מִתְפַּלְלִים בְּהִתְלַהְבוֹת וּבְדַבְקוֹת כְּזֶה, וְעַל יָדֵי זֶה נִתְעוֹרַר לְמַעְלָה קְטְרוּג גְּדוֹל עֲלֵיכֶם, וְהָיָה לִי יְגִיעָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁהִמְתַּקֵּיתִי זֹאת. וְסִפְר זֹאת לְמַעַן דַּעַת כְּמָה וְכְמָה צְרִיכִים לְהִרְבוֹת בְּתִפְלָה עַל זֶה לְזִכּוֹת לְהַנְצִל מִגְּאוֹת שֶׁהִיא תוֹעֵבַת ה', כִּי יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁאֵפְלוֹ כְּשֶׁשָּׁכַר נְקִיִּים מְכַל הַתְּאוֹת וְהַמְדוֹת רְעוֹת, אֵף עַל פִּי כֵן נִשְׁאָר בְּלֵב גְּאוֹה טְמוּנָה חֶסֶם וְשְׁלוֹם. וְכַמְבָּאָר בְּהַתּוֹרָה הַנְּעוֹר בְּלִילָה הַנ"ל (שְׁאֵפְלוֹ מִי שְׁכָבָר קִים וְהִרְבָּה בְּהַתְּבוּדוֹת בְּצַעֲקָה וְתִפְלָה בְּלִילָה וּבְדַרְךָ

יְחִידֵי עַד שְׂיָצֵא מִכָּל הַתְּאוֹת וְהַמְדוֹת רְעוֹת, אַף עַל פִּי כֵן עֲדִין נִשְׁאָר בְּלִבּוֹ אֵיזָה צַד גְּאוֹת שֶׁהוּא חוֹשֵׁב עֲצָמוֹ לְאֵיזָה דְבַר, וְהַמְדָה שֶׁל גְּאוֹת גְּרוּעַ מֵהַכֵּל. כְּמִבְאֵר בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁהִיא כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה וְכֵאלוֹ בָּא עַל כָּל הָעֲרִיּוֹת כָּלָם עֵין שָׁם), וְעַל כֵּן צְרִיכִין בְּשִׁבִיל זֶה לְבַד לְהַתְגַּבֵּר מְאֹד בְּתַפְלוּת וְצַעֲקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂעִזְרוּ לְבִטֵּל גַּם אֶת זֹאת, כְּמִבְאֵר שָׁם וּלְזָכוֹת לַעֲנוּהַ אֲמַתֵּית:

אמר המעתיק:

אִישׁ אֶחָד מִטְּעַפְלִיק נִסְעַ לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל לְבִרְסֵלָב לְשִׁמְעַ מִמּוֹנוֹ דְּבַרֵי אֱלֹקִים חַיִּים. אַחַר כֵּן מֵצֵא בְּחֹדֶר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל חֲתִיכַת נִיר כְּתוּב בְּכַתֵּב יַד מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן: בָּא אֵלַי אִישׁ אֶחָד מִטְּעַפְלִיק וְשָׁמוֹ... וּמַעֲתָה אֶתְחִיל לֹאמֵר תּוֹרָה בְּרַבִּים. (מִחֲמַת שְׂאֵדְמוֹר זצ"ל קִצַּב לוֹ מִסְפֵּר, שֶׁבָּאֵם יִתְקַרְבוּ אֵלָיו אַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים כְּמִסְפֵּר שֶׁקִּצַּב לוֹ, אֲזִי יִתְחִיל לֹאמֵר תּוֹרָה בְּרַבִּים, וְהָאִישׁ הַזֶּה הַשְּׁלִים הַמִּסְפֵּר. כֵּן אָמַר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל אַחַר כֵּן) וְהָאִישׁ הַזֶּה נִתְרַחַק מִמוֹהֲרַנ"ת ז"ל, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל כָּלֵל לְהַכְנִים בְּדַעְתּוֹ כְּפִי שְׂיַדַע בְּנִפְשׁוֹ קֵטֶן מִדְּרַגְתּוֹ בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם, שְׂעַל יָדוֹ יִתְחִיל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לֹאמֵר תּוֹרָה בְּרַבִּים: וְהִנֵּה אֵין מִן הַצָּרָף לְסַתֵּר שְׁטוֹת כְּזֹה, כִּי כְּבָר מִבְּאֵר מִדְּבַרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁאֶפְלוּ אִם יִתְאַסְפוּ תְּשֻׁעָה צְדִיקִים נוֹרָאִים אֲסוּר לֹאמֵר קְדִישׁ וְקִדְשָׁה, וְכִשְׁנֹצְטֵרֶף לָהֶם אֶפְלוּ פְּחוֹת שֶׁבְּפַחוֹתֵים נִגְמַר בְּזֶה מַה שְׁנֹנְגְמַר. וְכֵן אֶפְלוּ כִּשְׁכָּל הָעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים שְׁפָלִים וּפְחוֹתִים, אַף עַל פִּי כֵן עַל יְדֵי הַתְּעוּדוֹתֵם יַחַד נִתְהוּהוּ בְּזֶה קְדֻשַׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּקִדְשָׁה אוֹ קְדִישׁ וּבְרַכּוֹ וְכוּ', מַה שְּׂאִי אֶפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת אֶפְלוּ עַל יְדֵי תְּשֻׁעָה צְדִיקִים. וְכִתְבִּיתִי זֹאת כִּי זֶה נִצָּרָף גַּם לַעֲנִין הַצְּרוּפִין מִן הַקְּבוּץ שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַמְּכַרְחִים לְאֵדְמוֹר ז"ל לְחַפְיָמָא).

יא

בענין למוֹד שְׁלַחַן עֲרוֹף שֶׁהִזְהִיר אֲדַמוֹר זצ"ל, שִׁמְעֵתִי בְּשֵׁם מוֹהֲרַנֹּת ז"ל שֶׁאָף עַל פִּי שְׂדֵי לְלַמֵּד סְעִיף אֶחָד לְבַד בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא, אָבֵל דּוֹקָא סְעִיף כְּזֶה שֶׁהוּא פָּסַק הִלְכָּה:

יב

דבר פעם אחת ממה שאיתא בספרי אמת שנשמת כל אחד מיישראל הוא חלק אלקי ממעל (וכמובא בדברי חכמינו ז"ל על פסוק ויפח באפיו נשמת חיים" - מאן דנפח מתוכו נפח), ואמר שמזה יכולין להבין גדלתו של הצדיק האמת שיכול להשיג עד אין שעור. כי כשהנשמה יורדת לזה העולם ומתלבשת בהגוף שהוא ממשפא דחויא [עור הנחש הקדמוני] והנחשים והעקרבים סובבים אותה מפל צד, שהם בחינת הקלפות השוכנים סביב הלב ששם משכן האלהות, כמו שכתוב (יחזקאל ח): "זאת ירושלם שמתיה בתוך הגויים וסביבותיה ארצות", וירושלים הוא בחינת לב כמבאר במקום אחר (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ב, וחלק ב' סימן א), ומאלו הקלפות השוכנים סביב הלב נמשכים כל התאות ומדות רעות וכל מיני עקמימיות שבלב, וכביכול השם יתברך בעצמו נותן להם כח לזה כידוע. ובדאי הנשמה מסכנת מאד שלא תטבע ביניהם, ובשביל זה, נעשה עם כל אחד מה שנעשה. אבל מי שמתגבר על יצרו בכל מיני התגברות עד שמטהר את לבבו מפל רע עד שלא נשאר בו שום אחיזה משום תאוה ומדה רעה, אם פן מה נשאר בו הלא לא נשאר בו רק החלק אלקי אשר בלבבו. ועתה היש קץ להשגותיו אשר יוכל להשיג. ומי יוכל להבין ולשער רוממות ונוראות דבוריהם ומעשיהם ודרכיהם. ואף על פי שיש בזה כמה

אֲלֵפִים מְדַרְגּוֹת, אֲבָל בּוֹדָאֵי כָּל צְדִיק כְּפִי מֵה שְׁמִטָּה עֲצָמוֹ
 מֵהַתְּאֵוֹת וּמִדּוֹת רְעוּת, כְּמוֹ כֵּן נִטְהַר לְבָבוֹ מֵהַקְּלָפוֹת הַשּׁוֹכְנִים
 סְבִיבוֹ, וְכֵמוֹ כֵּן זֹכָה לְהִשְׁגָּה עֲצוּמָה בְּאִלְקוּתוֹ יִתְבַּרֵּךְ:

יג

בַּעַת שְׁשַׁלַּח לְהַדְפִּים אֶת סֵפְרוֹ לְקוּטֵי הַלְכוֹת עָנָה וְאָמַר: מִזֶּה
 שְׂאִינִי חוֹשֵׁב עַל תְּכֵלִיתוֹ הָאֲחֵרוֹן מֵה יִהְיֶה בְּסוֹפוֹ כְּשִׁיִּהְיֶה
 שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְכוּ', מִזֶּה אֵינִי מְדַבֵּר כָּלֵל, כִּי זֶה הוּא דוֹמָה
 לְבַהֲמָה מִמֶּשׁ. רַק מִי שְׁחוֹשֵׁב הֵיטֵב מֵה יִהְיֶה בְּסוֹפוֹ, וְלִבּוֹ חוֹשֵׁק
 וְכוֹסֵף מְאֹד לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, וּבּוֹדָאֵי נַעֲשֶׂה עִמּוֹ מֵה שְׁנַעֲשֶׂה,
 כִּי הַהֲתַגְבְּרוֹת גְּדוֹל מְאֹד כִּיְדוּעַ לָנוּ, בְּשִׁבִיל זֶה הָאִישׁ חִבְּרָתִי אֶת
 סֵפְרִי, כִּי אוֹתוֹ יַחְזִקוּ דְּבָרֵי וְאוֹתוֹ יֶאֱמְצוּ. (כְּמוֹכֵן כָּל זֶה לְבָקִי
 בְּדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים):

יד

דְּבַר פֶּעַם אַחַת מֵהַחֲבָרָא הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַפַּעַל שֵׁם זַ"ל וְאָמַר,
 שְׁכַפִּי תִּבְעֶרֶת הַלְּבָבוֹת שֶׁהִיָּה לָהֶם אִם הִיָּה לָהֶם גַּם
 הַשִּׁיחוֹת וְהַדְּבוּרִים שֶׁלָּנוּ הִיָּה נִתְבַּטַּל אֲצֵלֶם כַּח הַבְּחִירָה. אֲבָל
 עֲכָשׁוּ בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ הַהֲתַגְבְּרוֹת גְּדוֹל כָּל כֶּף שְׂאֵחַר כָּל הַדְּבוּרִים
 שֶׁלָּנוּ עַדִּין הַתַּגְּבְּרוֹת כַּח הַבְּחִירָה גְּדוֹל וְעֲצוּם מְאֹד, אֲבָל אֵף עַל
 כִּי כֵּן יֵשׁ לִי עוֹד שִׁיחָה כְּזוֹ שֶׁגַּם עֲכָשׁוּ הִיָּתָה מִתְבַּטַּלַת הַבְּחִירָה,
 אֲבָל מֵה תוֹעֵלַת יִהְיֶה בְּעִבּוּדְתְּכֶם בְּלֹא זֶה:

טו

יש לי ללמוד זכות על הגרוע שבגרועים, שאם הייתי פותבם היו נכתבים על כמה נירות (בויגען [גליונות]) כפי שאני יודע מה שנעשה עם האדם בזה העולם:

טז

אמר, היצר הרע מניח את עצמו על האדם הכשר שידבק בו איזה דבר שנעוץ.

יז

דברו לפניו פעם אחת מענין הפרצה שנפרצה במדינת אשכנז לגלח את הזקן והפאות, ועמד אז לפניו הר' מאיר מטעפליק שהיה איש ירא וחרד לדבר ה' והתחיל לתמוה מאד על זה. ענה ואמר: איך עוברים בכל יום על חמש לאוין והשיב לו מוהרנ"ת ז"ל הלא איך עוברים בכל יום זמן קריאת שמע.

יח

פעם אחת בא אליו הר' מאיר הנ"ל ושאל אותו מוהרנ"ת ז"ל על איש אחד מטעפליק שהיה קצת כרוף אחריו, והשיב לו בלאחר יד, כאומר שאין ממי לדבר. ענה ואמר אליו, שמע נא בקולי, אם תרצה להביט בעין פנה תחייב את כל העולם. פי תנסה עצמך ותביט בכל יושבי עירך הנודעים לך, ותתחיל מן היושב בקצה העיר, וכשתביט בו היטב בודאי תחייבו, וכן תלך מבית לבית עד שתבא לביתך שאתה איש כשר (ערליכער יוד) מכל העיר?

(בְּלִשׁוֹן שְׂאֵלָה). וְהָשִׁיב לוֹ גַם אֲנִי אֵינִי אִישׁ פֶּשֶׁר. עֲנֵה מוֹהַרנ"ת ז"ל וְאָמַר לוֹ (בְּלִשׁוֹן תַּמָּה) גַּם אַתָּה אֵינְךָ אִישׁ כְּשֶׁר?! אִם כֵּן מִי הוּא הָאִישׁ הַכְּשֶׁר? אָבֵל כְּשֶׁתְּבִיט בְּעֵינַי יָפֵה, אֲזַי גַּם כְּשֶׁתְּבִיט הֵיטֵב בַּהֲגֻרֹעַ שְׁבִגְרוּעִים תִּמְצָא בּוֹ אֵיזָה דְבַר טוֹב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּמִי שְׂאֵינִי גְרוּעַ כֹּל כֶּף, וְכֵן בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְגַם בְּךָ נִמְצָא טוֹב, וּבִדְרָךְ זֶה יְכוּלִים לְזַכּוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם. (וְהַשִּׁיחָה הַזֹּאת מוֹבֵן הֵיטֵב לְבָקִי בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים):

ט

עוֹד דְּבַר פֶּעַם אַחַת מֵהַדְרָךְ הַזֶּה לְדוֹן אֶת הַכֹּף לְכַף זְכוּת אֶפְלוֹ אֶת הַגְּרוּעַ שְׁבִגְרוּעִים, וּלְחַפֵּשׂ וּלְמַצֵּא בְּכָל אֶחָד אֵיזָה מַעֵט טוֹב, וְעַל יְדֵי זֶה מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּאִמַּת לְכַף זְכוּת עַד שֶׁיְכוּלִין לְהַשִּׁיבוֹ בְּתִשׁוּבָה עַל יְדֵי זֶה, כְּמִבְאֵר כָּל זֶה בְּאַרְיִכוֹת בְּסִפְרֵי אֲדַמוֹר זצ"ל. וּבַעֵת שֶׁדְּבַר מִזֶּה יֵשֵׁב אֶצְלוֹ אָבִי הַרִינִי כְּפֶרֶת מְשֻׁבָּב, וּמִתְשׁוֹקֵת לְבָבוֹ לְדַבְּרֵי הַנְּעִימִים דְּבַר אַחֲרָיו בְּלַחֵשׁ כָּל מְלָה וּמְלָה. עֲנֵה וְאָמַר אֵלָיו מוֹהַרנ"ת ז"ל: אַתָּה חוֹשֵׁב שְׁזֶה דְבַר פְּשׁוּט וְקַל, אֲנִי אֶסְבִּיר לְךָ קִשֵׁי הַדְּבַר, כִּי אֵל תִּשְׁפַּח מֵאֲמַר אֲדַמוֹר זצ"ל שְׁבִאֲמַת נִתְעַלִּים עַל יְדֵי זֶה לְכַף זְכוּת וּלְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה, וְאִם הִיָּה בִּיכְלִתְנוּ לְקַיֵּם זֹאת, הִיָּה בִּיכְלִתְנוּ לְהָשִׁיב אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּתִשׁוּבָה.

כ

פֶּעַם אַחַת דְּבַר עִם אֵיזָה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ נוֹטִים לְדַרְכֵי הַחֲקִירָה, וְהַתְּנֻכָּחוֹ עִמּוֹ אוֹדוֹת מֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל (בְּרִכּוֹת יח) "קִשְׁה רָמָה לִמַּת כְּמַחֵט בְּבֶשֶׂר הַחַי" כִּי דוּעַ שְׂאֵלְתָם בְּזֶה. וְהָשִׁיב לָהֶם מַה שְּׂמוּבָא בְּסִפְרֵי אֲמַת שְׁלֵאֲחַר מוֹת הָאָדָם אֵף עַל פִּי שֶׁהִנְשֵׂמָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְאֵינִי יוֹכֵל לְזוֹז בְּשׁוֹם אָבֵר, אֵף עַל פִּי כֵן נִשְׂאָר בּוֹ

קיסטא דחיותא, ובזה החיות הנשאַר בו נרנש גם אחר כך צער הרמה ותולעה, ועוד בדבורים כאלה הסביר להם עד שהשתיקם. ואחר שיצא מהם הלך עמו אחד מאנשיו והתחיל זה האיש לחזר לפניו כל דברי תשובתו שהשיב להם, ורמז להם שהוא נהנה מאד מה ששלק גם לו מלבבו המבוכה הנ"ל. ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל בלשון תמה, גם אתה רוצה להבין בשכלך! אוי לאותה בוששה... הלא כשרבותינו ז"ל אמרו "קשה רמה למת כמחט בפשר החי", אני מאמין באמונה שלמה שהוא אמת ויציב ונכון וקים ואני רוצה כלל להבין.

כא

אמר: שפמה גדולים שגו בזה שנטו לדרכי החקירה, ואמר שעל זה נאמר (ישעיה ג): "ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו".

כב

אמר: מה שהשם יתברך עזר לו כל כך לעת זקנתו הוא מחמת שלקח עצמו להתבודדות ולפרש שיחתו בינו לבין קונו. ואמר שאינו יכול לעשות שום דבר, בלתי שיפרש מקדם שיחתו לפני השם יתברך.

כג

וספר, שפעם אחת בליל מוצאי שבת קדש דבר עמו אדמו"ר זצ"ל ממערת אליהו שהיה שם בעת היותו בארץ ישראל, ואמר לו רבנו ז"ל אז בתוך דבריו הקדושים, האב איך מיר אויס גימאלט אט דא איז געשטאנען אליהו און האט גיהאט התבודדות

[צִירְתִּי לְעֶצְמִי, הִנֵּה פֹה עֹמֵד אֵלָיוּ וְהִיתָה לוֹ הַתְּבוּדָדוּת],
 וּכְשֶׁאֲדַמּוּר זָצ"ל אָמַר לוֹ זֹאת נִתְעוֹרַר וְנִתְחַדַּשׁ מְאֹד מִזֶּה, כִּי
 הַזְכִּיר אֶת עֶצְמוֹ, הֲלֹא גַם אֵלָיוּ הָיָה בֶּן אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם וְהָיָה
 לוֹ הַתְּבוּדָדוּת וְעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְמִדְרָגָה כְּזוֹ שֶׁלֹּא טַעַם טַעַם מִיתָה
 וְכוּ', כִּי הִבִּין מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שְׁגַם אֵלָיוּ לֹא זָכָה לְמִדְרָגָתוֹ כִּי
 אִם עַל יְדֵי זֶה, כִּי כָּל הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא בָּאוּ לְמִדְרָגָתָם כִּי אִם
 עַל יְדֵי זֶה (וּכְמוֹבֵא בְּדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים בְּמָקוֹם אַחֵר [לְקוּטֵי מוהר"ן
 חֶלֶק ב' סִימָן קז]).

כד

אָמַר שְׁעַכְשָׁו שְׂיֻצְאוּ הַתְּפִלוֹת שְׁלוֹ בְּעוֹלָם, עֲתִידִין לִתֵּן דִּין
 וְחֻשְׁבוֹן כְּשֶׁהוֹלֵךְ יוֹם אֶחָד שְׂאִין אוֹמְרִים אוֹתָם. וּבְצִרוּף
 הַכֶּרֶח הַתּוֹרָה לְהַתְּפִלָּה יָבֵא לָנוּ שְׂכָמוֹ כֵּן בְּסוּף יְמָיו, וְהַעֲקָר אַחֵר
 הַסֵּתֶלְקוֹתוֹ, שְׂזָכִינוּ לְתוֹרָתוֹ בְּסִפְרֵי לְקוּטֵי הַלְכוּת עֲתִידִין לִתֵּן דִּין
 וְחֻשְׁבוֹן כְּשֶׁהוֹלֵךְ יוֹם שְׂאִין לּוֹמְדִים אוֹתָם.

אָמַר הַמַּעֲתִיק:

שְׂמַעֲתִי שְׂאָמַר עַל הַתְּפִלוֹת שְׁלוֹ לְשׁוֹן הַכְּתוּב (תְּהִלִּים קיב): "תִּכְתַּב
 זֹאת לְדָר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יִהְלֵל י-ה", עֲתִיד לְהִבְרָאוֹת
 עַם שְׂיִהְלְלוּ י-ה בְּאֵלוֹ הַתְּפִלוֹת.

כה

גַּם שְׂמַעֲתִי מִהוֹתִיק ר' נַחֲמָן טוֹלֵטְשִׁינְעֵר ז"ל שְׂפַעַם אַחַת בִּימֵי
 הַסִּפְרִיָּה הָיָה מוהרנ"ת ז"ל עַל צִיוּנוֹ הַקְּדוּשׁ, וְאָמַר אִז עַל
 הַצִּיּוֹן הַקְּדוּשׁ הַתְּפִלָּה הַמִּתְחַלֶּת 'אַתָּה יִצְרָת' בְּלְקוּטֵי תְּפִלוֹת חֶלֶק
 ב' סִימָן ל"ו. וְאַחֵר כֶּף כְּשֶׁהֵלֵךְ מִשָּׁם אָמַר (בְּלִשׁוֹן תְּמָה) הֵם

המתנגדים שואלים אם יש בהתפללות רוח הקדש, ובאמת הם גבוהים מרוח הקדש פי הם נמשכים משער החמשים. (ועין בלקוטי הלכות הלכות ראש חדש הלכה ו' שם מובן זה פי הדרך לעשות מתורות תפלות נמשך משער הנו"ן גם שמעתי שאמר כי הרבה אנשים זכו כבר לגן עדן על ידי התפללות שלו).

כו

אמר, אמירת ספרי אדמו"ר ז"ל שהם הלקוטי מוהר"ן וספר המדות והספורי מעשיות והשיחות שלו, האמירה לבד מסגלת להנשמה כמו אמירת ספרי הזהר והתקונים.

כז

עוד אמר שגם בימי אלול הקדושים מצוה לאמרם מתחלתם ועד סופם ומועיל מאד מאד.

כח

שמעתי מר' אהרן ניסן ז"ל שאמר לו פעם אחת אם היית בשמחה תמיד (שטענדיג פרייליך) לא היית רואה פני גיהנם.

כט

אמר הפעתיק:

שמעתי אשר פעם אחת היה שרפה בברסלב, אחר כך הלך מוהרנ"ת ז"ל עם עוד איזה אנשים להביט על מקום השרפה, וראה שהבעל הבית בוכה מאד ומחפש איזה חתיכת עץ או ברזל

שִׁיצְטָרֶךְ לוֹ עוֹד בַּעַת שְׂיבְנָה בֵּיתוֹ מִחֲדָשׁ וְלִקַּט אוֹתָם אֶחָד אַחַד. עָנָה וְאָמַר לְאַנְשֵׁי, הֲרֵאִיתֶם! אִיךָ שָׁזָה הִבְעַל הַבֵּית שְׁנִשְׂרָף בֵּיתוֹ עִם כָּל זֶה אֵינוֹ מֵיֵאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ מִלְּחֹזֵר וְלִבְנֹתוֹ וּמִלִּקַּט כָּל הַדְּבָרִים שִׁיצְטָרְכוּ לוֹ בַּעַת הַבְּנִינָן, כִּי הַדְּבָר בְּרוּחַנִיּוֹת גַּם כֵּן, אִף שֶׁהִבְעַל דְּבָר מִתְּגַבֵּר מְאֹד עַל הָאָדָם וְכִמְעַט שְׁשׂוּרָף אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, אִף עַל פִּי כֵן אֶסוּר לוֹ לֵיֵאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ רַק צְרִיךְ לְלַקֵּט וְלַחֲפֹשׂ אִיזוֹ נִקְדוּת טוֹבוֹת מִתּוֹךְ רִבּוּי הַחֲטָאִים אֲשֶׁר נִכְשַׁל בָּהֶם, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לְשׁוֹב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵמֶת כַּמְבָּאֵר בְּהַתּוֹרָה אַזְמַרְהָ וְכו'.

(לקושי מוהר"ו סימן רפ"ב).

ל

דְּבַר פֶּעַם אַחַת מִתְּבַעֲרַת הַלֵּב שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם שֶׁהוּא הָיָה הֲרֵאִשׁוֹן שְׁזָכָה לְעַבֵּד אֶת בּוֹרְאוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ וּלְפָרְסָם שָׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה בְּעוֹלָם וּבִתּוֹךְ שִׁיחַתוֹ הַקְּדוּשָׁה עָנָה אֶחָד לְפָנָיו בְּלִשׁוֹן צַעַר וּגְנִיחָה, הַהֵיֵאֵךְ לּוֹקֵחִין לֵב כְּזֶה, גָּעַר בּוֹ מוֹהַרנ"ת ז"ל וְאָמַר אֵלָיו: גַּם אַתָּה יֵשׁ לְךָ לֵב כְּזֶה אֲלֵא שָׂאִין אַתָּה מְלַבֵּב אוֹתָהּ דּוֹ הָאֶסֶט אוֹיֵךְ דָּאֵס הָאֶרֶץ נוֹר דּוֹ בַּהֲאֶרְצֵט עֵס נִיט, כִּי הַבְּחִירָה חֲפְשִׁית אֲצֵל כָּל אָדָם. וְכָל אָדָם אֲפָלוּ הַגְּרוּעַ שְׁבַגְרוּעִים יֵשׁ בְּכַחוֹ לְזֻכוֹת לְמַדְרַגָּה הַגְּדוּלָּה שְׁבַגְדוּלוֹת וְכִמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק כ"ה) שְׁצָרִיךְ כָּל אָדָם לֹמַר 'מֵתִי יִגְעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֵׂה אַבוֹתַי'.

לא

עוֹד פֶּעַם אַחַת דְּבַר עִם אֶחָד מֵאִיזָה עֲנִין שְׁהִיָּה לָזֶה שְׂיִכּוֹת לְהִבְיֵא לוֹ רְאִיָּה מִיִּצְחָק אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ זֶה הָאִישׁ: מַה אַתָּם מְדַמִּין אוֹתִי לִיִּצְחָק אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. הַשִּׁיב לוֹ

מה אתה סובר, שיצחק אבינו לא היה לו יצר הרע, אם כן מפני
מה זכה להיות יצחק.

לב

פעם אחת עמד לפניו צבי דב מאומין, והתחיל לדבר עמו
בחקירת האלהות ונתלהב מאד ברשפי שלהבת וענה
ואמר לו, מה אתה מדבר עמי מהשם אני אומר לך "ואראה את
ה'", ובלשונו אמר בזה הלשון: וואס שמועסט דו מיט מיר פון
גאט, איך זאג דיר "ואראה את ה'".

אמר המעתיק:

שמעתי שדבר פעם אחת איזה איש עמו גם כן מחקירת אלקות
ואמר לו בזה הלשון: איך האב הירש בער'ן גיזאגט
ואראה את ה', און ער האט מיר גיגלויבט [להירש בער אמרתי
"ואראה את ה'" והוא האמין לי]].

לג

פעם אחת בערב ראש השנה בבקר שאל אותו בנו הר' יצחק ז"ל
על אודות שחלש לבו מאד (כי לא היה אז בקו הבריאות),
אם יאכל איזה דבר קדם לכתו על ציונו הקדוש כדי שיהיה בכחו
לפרש שם שיחתו בהתעוררות הלב פראוי. והשיב לו, לאו, אמר
באשר תוכל ובלבד שיהיה קדם האכילה.

לד

גם בכל עשרת ימי תשובה הקפיד מאד שלא לאכל עד אחר
חצות:

לה

לְעַנְנֵי הָאֲמוּנָה בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֶפְלוּ בְּאוֹתָם שְׂאִין נִרְאִים
 לְעֵינַיִם כְּכַשְׂרִים אָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: וְעַר שְׁמוּעָסֶט אַז אֵיךְ
 הָעַר פּוֹן אֵיהֶם גָּאָר נִיט, הָאֵב אֵיךְ אֵין אֵיהֶם אֲנֹדָאֵי אֲמוּנָה, נֶאֱרָךְ
 מְעַהָר אֶפְלוּ אַז אֵיךְ הָעַר שׁוֹיֵן פּוֹן זַיִן מוּוֹל עַר רַעַד זְעָהָר
 שְׁלַעֲכֻטִּים, אֲנִי מְאָמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה אַז נוֹר מִיט דְּעַם מוּוֹל רַעַדֵּט
 עָהָר אַזוֹי, אֵין הָאֶרְצִין מִיִּינֵט הָעַר אֲנֹדְעָרֵשׁ מִי מְדַבֵּר אִם אֵינִי
 שׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ כְּלוּם, בְּוֹדָאֵי יֵשׁ לִי אֲמוּנָה בּוּ, וְיוֹתֵר מְזָה, אֶפְלוּ אִם
 אֲנִי שׁוֹמֵעַ מִפִּי שֶׁהוּא מְדַבֵּר רַע מְאֹד, אֲנִי מְאָמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵימָה
 שְׂרָק עִם הַפָּה הוּא מְדַבֵּר כֶּף, בְּלִבּוֹ הוּא חוֹשֵׁב אַחֲרָת]. כִּי עֲצָם
 הַנִּקְדָּה שֶׁבְּפִנְיֵמִית דְּפִנְיֵמִית הַלֵּב שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מִיָּם רַבִּים
 וְעַיִם לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹתָהּ אֶף אִם יַעֲבֵר עָלֶיהָ מַה שְׂיַעֲבֵר:

לו

שְׂמַעְתִּי מֵאֲבֵי הַרִינִי כִפְרַת מְשַׁכְּבוּ שְׁשִׁמַּע מִפִּי ר' עוֹזֵר ז"ל
 שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁל אֲדַמוּ"ר זצ"ל חִבְרוּ יַחַד שְׁנֵי אֲזַהְרוֹתָיו
 שֶׁל אֲדַמוּ"ר זצ"ל שֶׁלֹּא יִלֶּךְ יוֹם אֶחָד בְּלֵי שְׁלַחַן עֲרוּף, וְגַם הַזְהִיר
 מְאֹד לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבְּנּוּ תָם. (וְאָמַר שֶׁלְדַעְתּוֹ תִּכְרַף כְּשִׁמְתַחֲלִין
 לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין יַתְחִילוּ לְהַנִּיחַ שְׁתֵּי הַזּוּגוֹת). וְזֶה יְדוּעַ שְׁמִצּוּהָ לְלַמֵּד
 בְּתְּפִלִּין דְּרַבְּנּוּ תָם עַל כֵּן נִהְגוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁלוֹ שְׁהִיוּ מְנִיחִין תְּפִלִּין
 דְּרַבְּנּוּ תָם וְלַמְדוּ בְּהֶם שְׁלַחַן עֲרוּף:

אמר המעתיק:

הַעֲתִקְתִּי מִכְּתַב יַד הַוֵּתִיק ר' נַחֲמָן מְטוּלֶטְשִׁין זצ"ל מִגְּדֻלַּת
 זְהִירוֹת טְבִילַת מְקוּהָ.

לְרַשֵׁם בכתב אמת את אשר שמעתי פעם אחת מפי מורנו
 מוהרנ"ת ז"ל בגדלת זהירות טבילת מקוה תמיד,
 שכשנזוהרין בטבילת מקוה תקונונו חזקה שיתתקן כל מה שעובר
 על האדם: והמעשה שהיה כף היה, בשבת חנכה שנת תר"ה שני
 שבועות קדם הסתלקותו, יצא קול באשמרת הבקר פי נפלה
 התקרה שקורין סטעליא (סאליפ) בהמרחץ, ואי אפשר לילך אל
 המקוה לטבל לכבוד בקר של שבת. אך אחר כף כשהאיר היום
 נודע אשר לא כן הדבר, פי נפלה באיזה זווית רחוק מהמקוה.
 והלך מוהרנ"ת ז"ל אל המקוה לטבל, וגם כל אנשי העיר הלכו גם
 כן לטבל לכבוד בקר של שבת קדש; ואז כשבא מן המקוה והכין
 את עצמו לתפלת שחרית ואמר הברכות וכו', עמדנו לפניו,
 והתחיל להודות לה' על אשר זכה לילך לטבל בהמקוה והחיה
 את עצמו בזה מאד. ואמר שכבר היה מוכן לטבל את עצמו בהנהר
 הנקרא (בגו) שהולך שם בברסלב תחת הקרח שקורין (פאלאנקע), כי
 אז בשנה הזאת כבר היה בשבת חנכה קרירות גדולות וכבר היה
 הנהר הנ"ל נקפא ונקרש, ומביתו אל הנהר היה רחוק קצת, ואף
 על פי כן אמר שכבר היה מוכן לילך ולטבל בהנהר בזריזות.
 ומעצם תנועותיו הקדושות שעשה אז בהתלהבות גדול, היה
 נראה ברור שכבר היה מוכן ומזמן לכך, כמו שאמר לרוץ אל הנהר
 הנ"ל, ולפשט את בגדיו בזריזות עצום וילדלג ולקפץ אל תוך
 הפאלאנקי לטבל. ונתן שבח והודיה להשם יתברך על אשר היה
 באפשרות לילך להמקוה וזכו גם אנשי העיר לטבל לכבוד בקר
 של שבת קדש. ודבר עוד כמה דבורים מהחיות ומהמשיבת נפש
 שיש לו מטבילת מקוה עד למאד, ומי שיהיה חזק בטבילת מקוה
 תמיד יהיה איך שיהיה, בודאי יתתקן הכל. וענה ואמר הנה תבת
 "מקוה" יסבל שני פרושים, אחד - לשון תקוה, כמו שכתוב (ירמיהו

(יז) "מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה'". שְׁנֵי - לְשׁוֹן מִקְוֵה מַיִם, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (בְּרֵאשִׁית א) "וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יָמַיִם". וְאָמַר כִּי שְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים הֵם אֶחָד, אֶף וְרַק שְׁיֵהִיו נִזְהָרִים בְּטַבִּילַת מִקְוֵה מַיִם, וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה הַכֹּל נִכּוֹן וְיִתְתַקֵּן כֹּל מֵה שֶׁעָבַר עָלָיו. עוֹד אָמַר הַבֵּיטוֹ וּרְאוּ רָמֹז נִפְלָא עַל זֶה, כִּי הֵלֵא בְּעֶזְרָא כְּשֶׁנּוֹדַע לוֹ שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּנָשִׁים נִכְרִיּוֹת רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ, צָעַק מְרָה עַל זֶה, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (עֶזְרָא ט) "בְּשִׁתֵּי וְגַם נִכְלַמְתִּי לְהָרִים פְּנֵי אֵלֶיךָ", וְאַחַר כֵּן (שָׁם יד) כְּתִיב, "וַיַּעַן שְׁכַנְיָה בֶן יַחֲיָאֵל וְכו' וְאֶנְחַנּוּ מְעַלְנוּ וְכו', וְעַתָּה יֵשׁ מִקְוֵה לְיִשְׂרָאֵל", וּפְרוּשׁוֹ: יֵשׁ תִּקְוָה שְׁיִתְתַקֵּן הַדְּבַר אָמַר זֹאת בְּלִשׁוֹן 'מִקְוֵה' רָמֹז לְהַנ"ל, כִּי אֶף וְרַק שְׁיֵהִיו נִזְהָרִים בְּטַבִּילַת מִקְוֵה מַיִם יֵשׁ תִּקְוָה שְׁיִתְתַקֵּן הַכֹּל. אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן.

לו

אָמַר הַמַּעֲתִיק:

שְׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר כְּמוֹ שְׁאִין רָגַע בְּלֹא פָּגַע, כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ לָקִים אִין רָגַע בְּלֵי פָּגַע (לְשׁוֹן בְּקֶשָׁה) כִּי תַבַּת פָּגַע יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי פְּרוּשִׁים לְשׁוֹן פָּגַע רַע וּלְשׁוֹן בְּקֶשָׁה. וּשְׁנֵינֵיהֶם אֶחָד, כְּשֶׁמְקִימִים אִין רָגַע בְּלֵי פָּגַע וּבְקֶשָׁה נְצוּלִין עַל יְדֵי זֶה מְפָל פָּגְעִים רָעִים וְזוֹכִין לְכֹל טוֹב אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן:

אין לעשות שימוש מסחרי ללא רשות המוציא לאור

ספר

פּוֹכְבֵי אֹר

חלק ב'

אַמֶת וְאַמוּנָה

פתיחה

לחלק שני הנקרא בשם אמת ואמונה

מה גדלו חסדי ה' ונפלאותיו אשר עשה עמנו בדורות האלה, בתוך מעוף מצוקתנו בגוף ונפש, בעצם התהו ובהו וחשך על פני תהום אשר גברו באלה העתים, חשב מרחוק להיטיב אחריתנו ולהשיב שבותנו והודיענו ברחמי מהרוח אלקים - דא רוחו של משיח המרחף גם היום על פני המים הזידונים, העוסק לכולות ולבער לכתת ולשבר ראשי התנינים שעליהם המטמאים והמתעבים שמני הדעת והתבונה של כל נפשות ישראל (כל אשר יחפם יותר נכרכים אחריו יותר). ועל כלם יתעלה ויתגדל בפר השמן הנשאר בחותמו להאיר ולהזריח בלב כל הנתעוררים לצאת מכסילות תהלכותם בחשך, להודיעם מרחוק כי אין חכמה בחכמת האמונה הקדושה אשר בכל חכמה לא תשיגנה (ועל כן היא מכנה בשם "לית לה עיניו" כמבאר בלקוטי א' סימן ס"ב), ואין עמק פעמק דבריו הנאמנים היוצאים ומאירים כשמש בצהרים לידע ולהבין על ידם גם דברי שאר ספרי אמת באפן שגם הם יהיו לו לסם חיים אמתיים ונצחיים:

אַמֶּת וְאַמוּנָה

א

וּבְרֵאשׁוֹנָה נְבֵא לְדַבֵּר עַל אוֹדוֹת הַרְחַקת הַלְמוּד בְּסִפְרֵי מְבוּכוֹתֵיהֶם, שְׂמָאד מָאד צְרִיכִים לְזַהַר לְבִלִי לְהַבִּיט בְּסִפְרֵי פְסִילֵיהֶם אֲפֹלוּ הַבְּטָה כֹּל שֶׁהוּא כִּי כָּבֵר הוֹדִיעֵנו חֲכָמֵינוּ ז"ל (סִפְּה נִב) שֶׁדֶּרֶךְ הַיִּצוֹר הֵרַע לְמִשְׁךְ עַל הָאָדָם כֹּל הָעֲבֵרוֹת בְּחֻבְלֵי הַשָּׂוֵא, וְאַחַר כֵּן "פְּעֻבוֹת הָעֲגֵלָה חֲטָאָה", וּמְכַל שֶׁכֵּן בְּהָאֶסוּר הַזֶּה הַכוֹלֵל כֹּל הָאֶסוּרִים שֶׁבְּתוֹרָה. וּמֵרַב תֵּאָוֹת הָאָדָם לְדַבֵּר הָאֶסוּר, יְדֻמָּה בְּנַפְשׁוֹ מַה אֲכַפֵּת לִי אִם אֶרְאֶה קֶצֶת בְּדַבְרֵיהֶם, הֲלֹא אֲנִי לֹא אוֹמֵר פְּדַבְרֵיהֶם חֲלִילָה, וְלֹא אֶהְיֶה נֶצוּד עַל יְדֵי זֶה בִּידֵיהֶם, כְּמֵאִמֵר הַפְּתוּב (מִשְׁלֵי א): "כִּי חֲנַם מְזוּרָה הִרְשֵׁת בְּעֵינַי כֹּל בַּעַל כְּנָף" אַךְ, "הֵם לְדָמָם יֶאֱרָבוּ", כִּי אֶחָד מִנֵּי אֶלֶף שִׁימַלְט וַיֵּצֵא מִמְּצוּדָתָם אַחַר הִלְכָדוּ בָהֶם. וְהָרִי זֶה דוֹמָה כְּאוֹמֵר אֶטְעֵם נָא קֶצֶת בְּשֵׁר חֲזִיר, וְאַחַר כֵּן אֶקְיֵא אוֹתוֹ. כִּי רַבִּים כְּכֹלָם שֶׁל לְבָבוֹת הַטְּמֵאוֹת וְהַמְּגַלְלוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים כְּעַרְפָּנוּ אִם מוֹסִיפִים עוֹד לְבֹא בְּמִדּוֹר טְמֵאוֹתֵיהֶם הַמְּלֵאִים קְלָפוֹת וְעִבּוּדָה זָרָה, בְּלִי סִפְק שֶׁהֵם נִדְבָקִים וְנִשְׁתַּרְשִׁים בָּהֶם עַל יְדֵי כָּל קְרִיאָה וְקְרִיאָה, וְעַל יְדֵי כָּל הַבְּטָה וְהַבְּטָה נִמְצָא מִיָּן אֶת מִינוֹ וְנִעוֹר לְעַקְרָם וּלְשִׁרְשָׁם עַד הִיסוּד בָּהֶם (כֹּא). וְכִי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע לְדַבְרֵינוּ אֱלֹה וְיִרְצָה לְסַמְךָ עַל דַּעְתוֹ

(כֹּא) וְאֲפֹלוּ לְדַבֵּר עִם הָאֲנָשִׁים הַעוֹסְקִים בְּסִפְרֵי פְסִילֵיהֶם אֶסוּר לְאֲנָשִׁים כְּעַרְפָּנוּ, כִּי עַל דֵּי שְׁעוֹסְקִים לְדַבֵּר עִמָּהֶם, הֵם מוֹסְפִים בַּעַל פִּה מַה שֶׁכְּתוּב בְּסִפְרֵיהֶם, וְזוֹ נִחְשָׁב כְּמוֹ קְרִיאָה בְּסִפְרֵיהֶם מִשּׁוּ. וְלִכֵּן גַּם כְּשֶׁמְתוּעָדִים עִמָּהֶם מִחֲמַת אִיזָה מִשָּׂא וּמִתֵּן וְכִיֵּצֵא, וְהֵם מִתְחִילִים לְדַבֵּר בְּעֵינֵי הָאֲמוּנָה, מְחִיבִים לְהִתְאָוֵר בְּעוֹזֵת דִּקְרָשָׁה נִגְרָם לְהַשִּׂיאֵם לְדַבֵּר אַחֵר. כִּי מִי יוֹכֵל לְשַׁעַר וְלַהֲבִין חֶלֶק אֶחָד מֵאֶלֶף אֲלֵפִים וְרַבִּי רַבְּבוֹת עֵצִים הַמְּלַחֲמָה הַחֻזְקָה

שלא יכשל ולא יטה מן האמת אפלו פשיעסק בספרי פסיליהם, בטח ישתקע שם לעולמי עד פי השם יתברך בעצמו בשביל פח הבחירה מניח לו מקום להסתפק קצת, והאפשרות והיכלת לנטות מן דרך האמת פשנכנס במקום סכנה פזאת רב ועצום הוא מפל דבור ומפל מדע. הלא הבט וראה מה שמוכא בדברי מוהרנ"ת ז"ל בהלכות שבועות ובהלכות כבוד אב ואם הלכה ב' שאף על פי שדרך השם יתברך לקרב את האדם בכמה דרכים, אף על פי כן הוא מניח לו מקום להסתפק קצת בשביל נסיון ובחירה, וכשמתחזק באמונה שלמה וכו' אבל אם ירצה לבקש תואנות לפרש נתן לו השם יתברך מקום לטעות יותר ויותר, וצריך אחר כך יגיעות גדולות ועצומות ביותר קדם שיזכה אל האמת וכולי האי ואולי עד שיכול לפטר מן העולם ולא יזכה אל האמת וכו', עין שם היטב (כ).

והכבדה הארצה והנשגבה שבענין זה באחרית הימים האלה, וקבל יוכלו להמות דעתו מן האמונה הקדושה, וכל מי שישמע לדברינו אלה ויהיה נשאר בשלמות האמונה האמתית קדוש קדוש יאמר לו לעולמי עד. וענין בלקוטי א' סימן נ"ם שיש רשעים שאסור לקרובם וכו' ענין שם המוכן בזה (כפי ששמעתי בעל פה) שזה נאמר על האפיקורסים שאסור אפלו לדבר עמהם. ואף שדעתי שיש שנגעו אצלם סם מות גם מאזרה הווא בעצמה כי על ידי זה מתגבר עליהם התאוה והחמירה לקראתם (וכמוכא בלקוטי א' סימן ס"ו לענין כל העברות ענין שם), אך אין אנו מדברים לאנשים באלה החפצים להרבות גבולם בתאוה וכבוד ומכנים זאת בשם המשכה אל האמת (וענין לקוטי הלכות שבת הלכה ו' אות ו'), רק כל דברינו אלה יוכבו רק לאנשים אשר גם מעצמם נתעוררים בטוב לבבם להמשך אל האמת האמתי - לזרזם ביותר לכל יכנסו עם פתויהם בסוען ונטען. וכמו שאמרו חכמינו ז"ל 'אין מורזין אלא למורזין'.

(כב) וכל זה היה גם בדורות הראשונים, ומפל שכן באחרית הימים האלה בעקבא דמישיחא אשר מוכן בספרי אמת שהנשמות שבודרות האלה רבם בכלם הן הפה הרשעים והפושעים שבודרות הקדומים. ומאשר הרבינו לפשע ולהקשות ערפנו, ולבקש תואנות לפרש בכל הדורות שעברנו בהם, פי על כן נתקיים עתה "ואנכי הסתר אסתיר פני" (רומז

הקדושים. כי בכל זה תבין ותדע גם פרוש המקראות ומאמרי חכמינו ז"ל המורים על זה כמו למה תתענו ה' מדרכיה (ישעיה ס"ט) וכן "השא השאת לעם הזה" (ירמיה ד') וכן בדברי חכמינו ז"ל (יומא לט.) אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה וכן מה שאמרו (אבות פ"ק ב') שכר עברה עברה, שאין לדחק עצמו בהם כמו שדחקו בזה המפרשים ז"ל, כי אף על פי שגם דבריהם כנים ואמתיים כי בודאי גם אחר כך אין מכריחין את האדם שיחטא ויפשע ביותר כי גם אחר כך הבחירה חפשית בידו לעשות פיצונו, אבל המקראות ומאמרי חכמינו ז"ל אין יוצאין מידי פשוטן שאם האדם חוטא ומטמא את עצמו ומבקש תואנות לפרש מאחרי המקום, אז בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י') עד שנתעה ונטעה דעתו ולבבו עד שקשה לו אחר כך ביותר להתגבר על יצרו. ומחמת זה אמרו חכמינו ז"ל (מועד קטן כז:) 'עבר ושנה נעשה לו כהתר', וכל הדברים דומים לו למישור חס ושלום. וכמו שמצינו גם אצל כלל ישראל (כ), שפאשר פגמו וקלקלו ואמרו למשה: "נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ". מיד אמר השם יתברך למשה: 'חייך שאני נותן להם מקום לטעות', וכן נתקיים אחר כך שבאו המרגלים ואמרו מה שאמרו (כד), עד שהיה קשה

על מדת האמת פגוע) "ביום ההוא על כל אשר עשה", בהסתרה שבתוך הסתרה באלפים ורכבות הסתרות. כי בהטאנו ופשעינו נתן כח להסתרא אחרא והנחש שהיו יונקים ומקבלים מהקדושה כל שפע העשירות והחן והכבוד והרעות והחכמה שמונה נמשך העשירות והחן והכבוד של המקרים והפילוסופים, שהם בחינת הנחש (כמוכא בלקוטי א' סימן ס"ג). וגם חכמתם ודעתם להמציא המצאות חדשות בשמועין ומנסין להתגלות בעולם (כמוכא בשו"ת הר"ן אות ה' עין שם) שמהמת זה נתהוה ונסתבב הסתרת האמת ביותר ויותר.

(כג) כמו שמוכא שם גם בדברי מוהר"ת ז"ל מזה עין שם.

(כד) אף על פי שגם המרגלים היה להם בחירה בזה, כי לא הכריחו אותם להגיד כן

להם ביותר לעמוד בנסיון ולשמע בקול משה רבנו עליו השלום, אחרי אשר הוא בעצמו בחר באנשים האלה על פי הדבור ושלהם להגל את הארץ, והם באו ואמרו פי "ארץ אוכלת יושביה היא" ושאר דבוריהם הרעים:

ג

ואף על פי שחכמינו ז"ל חולקים בפרוש הכתוב: "ואתה הסבות את לבם" וכו', כי במסכת ברכות ל"א: אמרו שם אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שניאמר ואתה הסבות וכו' אמר רב שמואל בר רב יצחק מנין שחזר הקדוש־ברוך־הוא והודה לו לאלהיו דכתיב: 'ואשר הרעותי, ובמדדש רבה פרשת קרח איתא שם שלא אמר זה רק בלשון אם אין אתה עונה אותי אני אומר "אתה הסבות" וכו', ומשמע משם שאלהיו לא רצה לאמר שהקדוש־ברוך־הוא מסב לב האדם ונותן לאדם מקום לטעות אבל כפי הנראה שגם במדדש יש לפרש שלא בא אליהו לאמר שהקדוש־ברוך־הוא מסב לב האדם לגמרי שלא יהיה ביכלתו ובחירתו לשוב עוד, זה לא יאמר אליהו חס ושלום. אבל מכל מקום זה אמת ברור וצדק שאם רוצה האדם לפרש, נותן לו השם יתברך מקום לטעות יותר ויותר. כי הלא גם אמונתנו הפשוטה המבארת בתורת משה מורה על זה כי "ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" ואין שום מציאות וכח גם לשום סטרא אחרא וכפירה בעולם מבלעדו יתברך (כ), וכל מחשבה ורעיון הנכנס בלב האדם גם המחשבות שאינם טובות

חלילה, אף על פי כן ידע השם יתברך מקדם מה שיהיה שלא יעמדו בנסיון, ולישראל ידעה להם מקום לטעות על ידי זה.

(כה) וכנודע ומוכן הדבר הזה גם בשאר ספרי אמת.

וְכֹל מִינֵי עֲקוּמוּמִיּוֹת שֶׁבִּלְב (כ) הַכֹּל נִסְבֵּב וְנִשְׁלַח לוֹ בְּרִצּוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל]. וְאִף עַל פִּי כֵן נִתֵּן פֶּחַ הַבְּחִירָה לְאָדָם (פִּי עַל פֶּחַ הַבְּחִירָה הוּא הַפְּלֵא הַגְּדוֹל שֶׁבְּכֹל הַפְּלֵאוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹבֵא בְּלִקּוּטֵי הַלְכוֹת [הַלְכוֹת בְּרוּכּוֹת הַרְאִיָּה ד] בְּשֵׁם סִפְרֵי אֱמֶת) שֶׁיְהִיָּה בְּכַחוֹ וּגְבוּרָתוֹ לְמִשְׁלַ בְּרוּחוֹ וּלְבִלִּי לְתוֹר אַחֲרֵי לְבָבוֹ זֶהוּ מִינּוֹת, וְאַחֲרֵי עֵינָיו זֶהוּ נְאוּף. וְכֹל הַמִּקְשָׁה אֶת עַרְפוֹ וּמְכַבֵּיד אֶת לְבָבוֹ לְבִלִּי לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וְתֵאוּתוֹ הַרְעִים הוּא הַחַיֵּב וְהַפּוֹשֵׁעַ וְהַזְדוֹן וְהַמּוֹרֵד:

ד

וְעֵינָי בְּלִקּוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת תְּפִלִּין הַלְכָה ה' אוֹת כ"ז עַל הַמֵּאֲמָר חֲכָמֵינוּ ז"ל (סֵפֶר נב) 'בְּכֹל יוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, שְׁזָה נִמְשָׁךְ וְנִשְׁתַּלְשַׁל מִבְּחִינַת 'בִּתְחִלָּה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְבְרָא אֶת הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין'. שֶׁבְּכֹל יוֹם וְיוֹם הָאָדָם נִדוֹן קֶצֶת מֵעֵין עֲלִיַּת הַמַּחְשָׁבָה הַזֹּאת, וְהַעֲזֵר וְהַסִּיּוֹעַ שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹזְרוֹ נֶגֶד זֶה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שֵׁם 'וְאֵלֵמְלִי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹזְרוֹ' וְכוּ', זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת 'רְאָה שְׁאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עִמָּד וְשִׁתְּף מִדַּת הַרְחֻמִּים

(כו) כְּמוֹ בְּמִינֵי אֵלֶּה עֲקוּמוּמוֹת לֵב הַגְּבוּכִים בְּאַהֲבַת הַדִּקְדוּק וְהַמְלִיצָה עַד שֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם "וְהַמְלִיצָה פִּשְׁעוֹ ב" כְּמוֹבֵא בְּחַי מוֹהֲרָן פִּי בְּגַעַל נִפְשָׁם וְנִגְעָלוּ עַל יְדֵי זֶה לְשׁוֹן עֲרוּמֵינוּ וְחֲכָמֵינוּ ז"ל אֲשֶׁר עַל לְשׁוֹנֵם הַקְדוֹשָׁה אָמַר רַב הוֹנָא (כְּתוּבַת ק"ג) לְשׁוֹן חֲכָמִים בְּרָכָה, לְשׁוֹן חֲכָמִים עֵשֶׂה, לְשׁוֹן חֲכָמִים מִרְפָּא, וּבְאֱמַת כָּל דְּרָכֵי לְשׁוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁבְּתַלְמוּד וּמְדַרְשׁ קְדוֹשִׁים בְּקִדְשַׁת תּוֹרָה שֶׁבְּקִתְבַת מִפֶּשֶׁ, וְחֲבִיבִים דְּכָרֵי סוֹפְרִים יוֹתֵר מִדְּכָרֵי תּוֹרָה (מְדַרְשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים פָּרָק א'). וְעַנְן בְּשִׁיחוֹת הַר"ן אוֹת כ"ט מַה שֶׁאָמַר אֲדָמוֹר ז"ל עַל לְשׁוֹן תְּרַגּוּם שְׂרָבִי שֶׁמֵּעוֹן בַּר יוֹחָאי קִדְשׁ כָּל כֹּד אֶת לְשׁוֹן תְּרַגּוּם עַד שֶׁגַּם שְׂאָר דְּכָרִים הַנִּכְתָּבִים בְּלְשׁוֹן תְּרַגּוּם יֵשׁ לָהֶם כַּח לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם: וְזֶה שֶׁנִּמְצָא גַם בְּמִתָּה אֲנֵשִׁים בְּשִׁירִים הַמְתַּרְפְּקִים בְּאַהֲבַתָּה שֶׁל הַדִּקְדוּק וְהַמְלִיצָה, גַּם הֵם לֹא מוֹב עוֹשִׂים בְּזֶה. עַיִן בְּסִפְרֵי לֵב הַעֲבָרִי מִזֶּה וּבְדְבָרֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּכִמְהָ מְקוּמוֹת וְעַיִן בְּסִפְרֵי הַמְדוּת סִימָן צִדִּיק אוֹת ט.

במדת הדין. ולפי עניויות דעתי נראה לצרף לזה גם מה שאמרו חכמינו ז"ל שהשם יתברך מתחרט בכל יום על שברא את היצר הרע, על פי המובא בלקוטי א' סימן יוד שמתשובת וחרטת השם יתברך על פגימת הלבנה שמשם נמשך היצר הרע פמובא, מזה נשתלשל חרטה בראש חדש לכל הנבראים שבעולם. ועל פי המובן בספרי אמת לענין יציאת מצרים שאף על פי כן שעקר הארה זאת אינה נתגלה רק בפסח, אבל גם בכל יום ויום נעשה מעין זה שמחמת זה צריך להזכיר יציאת מצרים בכל יום ויום. וכן לענין הנ"ל לענין השתלשלות החרטה בכל אדם. אף על פי שעקר הדבר הזה נעשה בראש חדש, אבל גם בכל יום יש מעין זה שהשם יתברך מתחרט כביכול על בריאת והמשכת היצר הרע פמובא במאמר חכמינו ז"ל הנ"ל, אשר באמת בודאי אין שיה כלל חרטה אצל השם יתברך המגיד מראשית אחרית, ומקדם יודע מה שיהיה ובודאי לפניו יתברך נגלה שאי אפשר להיות בלא זה, וכמובא בשיחות אדמו"ר ז"ל בסוף הלקוטי תנינא סימן מ"ט שמעלה גדולה כשיש יצר הרע וכו' עין שם וגם עין היטב בלקוטי תפלות חלק א סימן צ"ב, וכל חרטת השם יתברך על היצר הרע, האמנם שיש בכל זה תעלומות עמוקות עד אין חקר, אף גם זאת הוא כדי שייגע מזה חרטה והתעוררות לכל אדם שבעולם, פמובן שם בסימן יו"ד הנ"ל לענין ראש חדש. ובזאת יתבאר לך ביותר גם דברי מוהרנ"ת ז"ל בהלכות תפלין הנ"ל, שאף על פי שלכאורה נראה מדברי חכמינו ז"ל שרק בעת בריאת העולם היה המשכת מדת הדין והחרטה, כביכול בחינת 'ראה שאין העולם מתקנים עמד ושתף מדת הרחמים במדת הדין, אבל באמת גם בכל יום ויום נעשה מעין זה. כי באמת שניהם דיקא הכרחיים לתקון הנשמות. כי מתחלת המחשבה ששם תקף מדת הדין, מזה

נִשְׁתַּלְשֵׁל בְּכָל יוֹם הַתְּגַבְרוֹת הַיֵּצֵר הָרַע (שְׁבֻזָּה פְּלוּל כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וּפְתוּיִים וְהַסְתּוֹת וְעַקְמִימִיּוֹת שְׁפֵלֵב וּשְׂאָר מִינֵי הַתְּגַבְרוֹת קִלְפַת עֲמָלֵק שְׁמֵתִגְבֵּר עַל הָאָדָם עַד "כִּי כָּל יֵצֵר מַחְשְׁבוֹת לְבוֹ רִ'ק רַע כֹּל הַיּוֹם"), וְכַמְבָּאֵר בְּלִקוּטֵי א' סִימָן ע"ב שְׁמֵדַת הַדִּין הוּא כְּבִיכּוֹל הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁמֻזָּה נִשְׁתַּלְשֵׁל כָּל מִינֵי יֵצָרִים רָעִים שְׁבַעֲוֹלָם, וּמִבְּחִינַת רָאָה שְׂאִין הָעוֹלָם מֵתַקִּים עִמָּד וְשִׁתְּףָ מֵדַת הַרְחָמִים וְכוּ', שְׁזָה בְּעֲצָמוֹ בְּחִינַת חֲרִטַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַיֵּצֵר הָרַע, הַמּוּבָא בְּמֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ ז"ל הַנִּזְכָּר לְמַזָּה נִמְשָׁךְ בְּכָל יוֹם הָעֶזֶר וְהַסִּיעוּעַ מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ שִׁיחִיָּה בִּיכְלַת לְהַתְּגַבֵּר עָלָיו, שְׁזָה בְּחִינַת מִלְחָמַת עֲמָלֵק, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל לִוְחֵם עִמּוֹ בְּכָל עֵת כְּמוּבָא בְּסִפְרֵי אֱמֶת (עֵין זֹהַר חֵלֶק א' ז.א.): (וְעֵין עוֹד כָּל הַשִּׁיף לְזָה בְּהַלְכוֹת תְּפִלִּין הַנִּזְכָּר מֵעַנִּין גְּדוּלֵי הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם "גְּבוּרֵי פֶחַ עוֹשֵׂי דְבָרוֹ" שְׁמֵתִגְבְּרִים בְּכָל יוֹם נֶגַד הַתְּגַבְרוֹת הַיֵּצֵר הַנִּמְשָׁךְ מִתְחַלֵּת הַמְּחֻשְׁבָּה בְּעֲצָמוֹ, וְאָף בְּזָה זֹכִים לְמָה שְׁזֹכִים לְתַכְלִית הַמַּעֲלָה וְהַשְּׁלֵמוֹת אֲשֶׁרִי לְהֵם! וְגַם עֵין בְּשֵׂאֵר מְקוֹמוֹת בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים מֵעַנִּין הַחֲלוּקִים שֵׁישׁ גַּם בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּהַתְּקַבְּלוֹת הָעֶזֶר וְהַסִּיעוּעַ הַנִּזְכָּר, כִּי אֵינָה נִשְׁפָּעַת עַל כָּל אֶחָד רַק כְּפִי הָאֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָּא שֶׁל הָאָדָם בְּעֲצָמוֹ, שְׁזָה כָּל עֵנִין הַבְּחִירָה שֶׁל כָּל אֶחָד. גַּם עֵין בְּהַתְּפִלָּה צ"ב הַנִּזְכָּר שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ מַחִיָּה אֵת כָּל הַדִּינִים מִתְּכִלִּית שֶׁרָשׁ הָעֲלִיוֹן שֶׁל מֵדַת הַדִּין הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא עַד וְכוּ' כָּל הַיֵּצֵרִין רָעִים וְכוּ' אָף עַל פִּי כֵּן הוּא מְרוּמָם וּמְנֻשָּׂא מְזָה בְּתַכְלִית הַהַתְּרוּמָמוֹת וְהַהֲבָדֵל בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְנוֹרָא אֲשֶׁר אֵי אִפְשָׁר לְהַשִּׁיגוֹ עֵין שָׁם. בְּזָה יֵשׁ לְמַצָּא קֶצֶת טַעַם וְרִמְזוֹ עַל שְׁלֵא הַתִּיַחְסוֹ רְבוּתֵינוּ ז"ל רַק הָעֶזֶר אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְלֹא הַהַתְּגַבְרוֹת).

ה

כי אם אפלו אם עשה האדם מה שעשה ועבר מה שעבר, שאז בבכיכול הוא יתברך מוסיף לרחקו [פמובא ברש"י (דברים י"א) בשם חכמינו ז"ל 'אם תעזבני יום יומים אעזבך', ועין שם בשפתי חכמים שמביא בשם הירושלמי המשל משני בני אדם שנפטרים זה מזה עין שם] בבחינת "ויחזק ה' את לב פרעה", כי הרע שבמדמה שבלב כל אחד היא בבחינת פרעה פמובא בלקוטי הלכות הלכות שלוחין הלכה ה', אבל באמת גם אז מצמצם את עצמו השם יתברך מאין סוף עד אין תכלית, ומרמז לו רמזים שיתקרב אליו בסבות מסבות שונות אשר מסבב בכל זה מתעלומותיו הנשגבות. כי הוא יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, אבל כל רמיזותיו יתברך האלה וכל קריאתו אותנו הוא על ידי נביאיו וצדיקיו האמתיים שנשוב אליו מפל מיני פתויים והסתות ומניעות אשר הגביר ויגביר עלינו בכלליות ובפרטיות וכמובא בדברי אדמו"ר ז"ל על פסוק: "ומשה נגש אל הערפל אשר שם הוא האלקים" עין שם.

ו

ועוד לאלוה מלין לבאר קצת בכל זה, כי זה פלל גדול שפל מה דעביד רחמנא לטב עביד. כי אף על פי שבדורות האלה עת צרה היא ליעקב אשר כמוהו לא נהיתה, כי רבם ככלם נכשלים ונתרחקים על ידי פל הפתויים וההסתות וכל הסבות לזה ופמו אשר סבב לזה את המקומות רבות לטעות בטעותים מטעותים שונות אשר הכין והזמין גם בדברי תורתו הקדושה ובכל דברי הצדיקים אמתיים פדי שיהיו הפושעים והלא־זוכים נכשלים בהם,

וְשִׁיחִיָּה נַעֲשֶׂה לָהֶם מִכֹּל זֶה סֵם הַמּוֹת מִמֶּשׁ חֵס וְשְׁלוֹם (כ) אֲשֶׁר
הַגְּבִיר עָלֵינוּ וּמִטְּמֵאת הַחֲטָאִים אֲשֶׁר נִתְּוֶסֶף עֲלֵיהֶם יְהִיו מְכַרְחִים
לְהַזְדַּבֵּק אַחַר כֵּךְ בְּעֵנְשִׁים קָשִׁים וּמְרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר רַחֲמָנָא לְצַלָּן,
אֲבָל עַל יְדֵי כָּל שְׁעָרָה וְשְׁעָרָה שֶׁל הָאֲתֵּירוּתָא דְלִתְמָא שְׁנַמְצָא גַם
בָּהֶם, שְׂמַחֲמַת זֶה מְגִיעַ גַּם עֲלֵיהֶם רַחֲמֵי יִתְבָּרַךְ לְעִזְרָם וְלִסְיָעָם
לְחֻטָּף וְלַעֲשׂוֹת אֵיזָה נִקְדוּת טוֹבוֹת מִכֹּל עֵצֶם הַהֲתַגְרוּת
וְהַהֲתַגְבְּרוּת שְׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, אֶךְ בְּזֹאת יֵבֹאוּ אֶל הַקִּדְּשׁ סוּף כֹּל סוּף
לְהַתְדַבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְעַד וּלְנֹצַח שְׁפָל הָעֵנְשִׁים יְהִיו פְּדָאֵי וּכְדָאֵי
נִגְדַּד זֶה (כ), כִּי אֵי אֲפָשֶׁר לְכָל נֶפֶשׁ וּנְפֶשׁ לְזַכּוֹת וּלְבֹא לְנֹצַח בְּשַׁעֲרֵי
הַשְּׁגַת אֱלֹקוֹתָו יִתְבָּרַךְ אֶךְ וְרַק עַל יְדֵי כָּל שְׁעָרָה וְשְׁעָרָה שֶׁל סוּר
מִרַע וַעֲשֶׂה טוֹב אֲשֶׁר מִתְגַּבֵּר לְזֶה בְּכָל הַהֲנַגּוֹת אֲשֶׁר יִתְנַהֵג עִמָּה
הוּא יִתְבָּרַךְ (כ) מִתְחַלְתָּהּ וְעַד תְּכַלִּיתָהּ. (וְאֵלֶּפֶי אֶלְפִים וְרַבֵּי רַבְבוֹת
קָל וְחֻמְרֵי, הָאֶחָד בְּעִיר וּשְׁנַיִם בְּמִשְׁפָּחָה הַמִּתְגַּבְּרִים גַּם הַיּוֹם
לְהִיּוֹת כְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ כְּרָאוּי, מְלַבֵּד אֲשֶׁר לְעַד וּלְנֹצַח יְרוּיוֹן מִדְּשֵׁן
בֵּיתוֹ וְהַשְּׁגַת אֱלֹקוֹתוֹ בְּכָפָל כְּפָלִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֶךְ גַּם נִזְדַּכְכִּים
וְנִטְהָרִים וְנִפְטָרִים אַחַר מוֹתָם מֵהָעֵנְשִׁים בְּעַד הַחֲטָאִים שְׁבַגְלִגּוּלִים
הַקּוֹדְמִים. וְעַיִן עוֹד כָּל הַשִּׁיף לְדַבְּרֵי הַנִּ"ל בְּלִקוּטֵי א' סִימָן נ"ו,
וּבְלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת בְּרַפְתַּת הַשַּׁחַר הַלְכָה ה') כִּי הָעֵנִין הַזֶּה שֶׁל
הַצְּלַחַת הַנֶּפֶשׁ לְעַד וּלְנֹצַח בְּהַתְגַּבְּרוּת בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת (אוֹ עַל כָּל
פְּנִים בְּהַשְׁתַּדְּלוּת הַתְּשׁוּבָה) עַל כָּל מִינֵי תַּאוֹת וּמִנִּיעוֹת (כ),

(כ) עַיִן בְּלִקוּטֵי א' בְּהַתּוֹרָה אֵית לָן בִּירָא סִימָן ל"א.

(כב) עַיִן לְקַמְן בְּחֶלֶק ד' בְּהַנְהוּת אוֹת ג.

(כג) כַּמּוֹכֵן כָּל זֶה בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים וּבְכַרְט בְּהַתּוֹפְלָה צ"ב הַנִּ"ל.

(ל) אֲשֶׁר יִגְבִּירָם בְּכַלְלוּת, וְגַם בְּכַרְטוּת בְּכַרְטוּתֵים שׁוֹנִים כְּפִי מַהוּת כָּל נֶפֶשׁ וּנְפֶשׁ, וְכַפִּי
מַהוּת וּכְמוֹת הָאֲתֵּירוּתָא דְלִתְמָא אֲשֶׁר תְּרַבָּה אוֹ תִמְעַט כְּזֶה, וְכַפִּי שְׂאָר תַּעֲלוּמוֹתוֹ
יִתְבָּרַךְ שִׁישׁ לוֹ בְּכָל זֶה.

ובהעדר כל הענשים שונים אשר יענשה (א) אם לא התגברה זה כביכול לחיוב דעתו יתברך שני הפכים בנושא אחד (ב). וכל אחד ואחד כפי אשר יזכה לעד ולנצח להבין ולהשיג אותו יתברך, פן יזכה להבין ולהשיג רצונו וחיוב דעתו יתברך גם בזה ובשאר תעלומותיו הנשגבות.

ז

על אודות מה שמועיל תפלה להנצל מהיצר הרע, אף על פי שהשם יתברך רוצה שיהיה האדם בעל בחירה, ושפבחירתו יתגבר על כל התאות והבלבולים והמניעות, עין בלקוטי הלכות הלכות פקדון הלכה ג' באות ז' ובאות ט', מה שפכתב שם בזה הלשון: ובאמת אי אפשר להבין זאת, כי הוא גם פן מהקשיות שאי אפשר לתרצם בשום אופן כי אם באמונה לבד וכו', על פן צריכין לסמך רק על אמונה להאמין בחכמינו ז"ל שכלם הלכו בדרך הזה וכו'. ובאמת זהו עקר הבחירה, דהינו מה שפופה בחירתו לביטל שכלו לגמרי ולסמך על אמונה לבד ולהרבות בתפלה ותחנונים, כי הבעל דבר מעקם לב האדם עד שגם זה קשה וכו'. ועל פן מי שזוכה להרגיל עצמו בזה להרבות בתפלה ושיחה בינו לבין קונו שיזכהו השם יתברך ויעזרהו לקרבו לעבודתו יתברך, בזה בעצמו הוא בעל בחירה בזה שזכה לבחר בחיים אמתיים בדרך אמונה ותפלה עין שם (א):

(א) בעולם הזה או בעולם הבא בגלגול זה או בגלגול אחר. וגם זה בפרטים שונים לכל נפש ונפש כנ"ל. ויש גור דין שכול להתבטל בתפלה וצדקה וכיצא וכמוכן לקמן בפנים באות ט' עין שם.

(ב) כך נראה לפי עניית דעתי בהכנת דבריהם הקדושים, ואם שגיתי והוא רחום יכפר. (ג) אמר המעתיק נראה לפי עניית דעתי, על פי מה שמבאר בלקוטי הלכות תחומין

ה

ואף שאינו מדבר שם כל זה רק לענין תפלה (שהיא בחינת אמונה ויסוד כל המצות עין שם), אבל באמת גם לענין שאר העצות המובאים בדברי אדמו"ר ז"ל נאמר כל זה. כי בכלם רצון הבורא יתברך וכלם בכלל קיום המצות (הנכללים ביסוד האמונה) ועליהם בעצמם גדלו ועצמו מניעות ובלבולים (י), וכל אשר יתגבר לעשותם ולהרבות בהם כראוי, אזי יחשב זה בעצמו לאתערותא דלתתא בשלמות כראוי, וכאלו פעל כל ההתגברות הזו בהעבודה בעצמה אשר זכה על ידה.

ט

וענין התפלה על צרכי הגוף עין בהלכות ערובי תחומין הלכה ג' ובהלכות מילה הלכה ה' אות ד', ואות ה'. והמובן מדבריו הקדושים בדרך כלל, שאף על פי שכל הצרות והיסורים אשר ישלח השם יתברך על האדם, הכל הוא כפי אשר ייטיב לנשמתו לעד ולנצח, אבל על פי רב יכול להיות שכל זה הוא כפי שלא התפלל עוד על זה (או שלא הרבה על זה בתפלה). אבל בעצם התקונים הנעשים על ידי תפלתו יכול להיות שיתהוה אצלו כלי עד שיהיה ביכלתו לקבל מאתו יתברך גדל חסדו ורחמיו המרבים, עד שלא יזיק לו עוד ישועתו בגשמיות להצלחת נפשו ברוחניות, ולא יהיו נחשבים עוד לשני הפכיים גם לחיוב דעתו

הלכה ג' שעל ידי תפלה מקבלין רחמים רבים, על בן פשוטה לבחר בדרך אמונה ותפלה שאז מקבל רחמיו המרבים, ובבחינת מדת הרחמים נמשך העור והסיע להציל מהיצר הרע כנ"ל בפנים באות ד', ועל בן מועיל תפלה להציל מוצר הרע. (לד) רק שאף על פי בן בודאי הכל בנקל יותר ויותר משגבר זולתם.

יתברך. כי את שניהם יהיה ביכלתו לקבל אחר כך כפי התקונים שיהיו נעשים על ידי תפלתו או על ידי השמחה והמחאת כף ורקודין, או על ידי התקשרות לצדיקים ותפלת הצדיקים ושאר המתקוותיהם (לכפר להעונות ולהושיענו בכל הישועות) או על ידי שאר העצות המובאים בדברי אדמו"ר ז"ל, אשרי שיאחז בהם: (ולפעמים אינו תלוי בכל זה, ולכן אין מה להרהר חס ושלום על איזה צרה שלא תבא אפלו אם הרבה בתפלה וכיוצא. כי בודאי בודאי הכל לטובתו והצלחתו הנצחיות, אשר סוף כל סוף יאמר על כל זה "אודך ה' כי אנפת בי" וכו' וכמובא בלקוטי הלכות נשיאת פנים הלכה ד' עין שם):

,

והנה בכל אשר כתבתי עד הנה יש בזה הרבה לדבר ולרמז ולבאר, אבל ההכרח לשום קנצי למלין כדי שלא לכנס בחקירות חס ושלום. כי כל אשר חלק לו ה' בבנינה והשפלה אמתית להשפיל שרחוק ממנו החכמה (עין בלקוטי תנינא סימן פ"ג) ולהבין מדעתו גדל ועצם החסרון וקטנות דעתו האנושי והקצרה והמעוטה האנושה והחלושה, וכאין ממש היא חשובה נגדו יתברך אשר אין סוף ואין תכלית לרוממות ותעלומות תבונתו ודעתו יתברך, יראה בעיניו את עצם הפתיות והפסילות של הנבוכים והמתעים ומטעים לחקר בדרךיו יתברך בשפלות וקטנות דעתם האנושה, אשר כעור באפלה ממש ימששו ויגששו בהשפלתם בכל זה. כי כאשר גבהו שמים מארץ פן גבהו דרכיו מדרךינו ומחשבותיו ממחשבותינו. יש אשר בשפלות דעתנו שני הפכים בנושא אחד, ולאין סוף עמק והעלם תבונתו יתברך לבלתי הפכים יחשב, (עין בחיי מוהר"ן להתרחק מחקירות בהשמטות

שֶׁהַשְּׁמִיטוֹ בַעַת הַדְּפוּס מֵהַשְּׁאֵמֵר אֲדַמּוּר ז"ל, אֲנִי מֵאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵהַמְשָׁלֶשׁ מֵרַבֵּעַ וְגַם עֵינַי בְּלִקּוּטֵי תְּפִלוֹת סִימָן ס"ד מֵהַ שְּׁאֵמֵר מִזֶּהֲנִינֵת ז"ל שֶׁשֵּׁם בְּלִשׁוֹן תְּפִלָּה כִּי אֵתָּה עוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדָךְ, הַנִּרְאִין לְדַעַתְנוּ הָאֲנוּשִׁיּוֹת כְּמוֹ שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא אֶחָד). וַיֵּשׁ אֲשֶׁר כְּבִיכּוֹל לְדַעַתּוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא אֶחָד, וּמְקַצֵּר וּמְצַעֵר תְּבוּנָתְנוּ נַעֲלָם וְנִסְתָּר גַּם זֹאת בְּהַעֲלָמָה וְהִסְתָּרָה עַד בְּלִי תְּכֵלִית.

יא

וְעֵינַי בְּלִקּוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת מִשָּׂא וּמִתָּן הַלְכָה ד' אוֹת ג' מֵעֲנִין הַמְּחַקְרִים שֶׁהֵם מְטַעִים אֶת עַצְמָם כְּאִלוֹ הֵם מְגִדִילִים וּמְגַבִּיהִים אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאִמְרָם שְׂאִין רְאוּי כָּלֵל שִׁישְׁגִיחַ עַל הָאָדָם שֶׁבְּעוֹלָם הַשֶּׁפֶל הִזָּה. עֵינַי שֶׁשֵּׁם הַיֵּטִב וְתַבִּין מֵרַחוּק עִמָּקוֹת דְּבָרָיו הַנִּפְלְאִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִשְׂאֵלָתָם בְּעַצְמוֹ תְּשׁוּבָה לְדַבְרֵיהֶם. כִּי כָּל יְסוֹד שְׂאֵלָתָם הוּא שְׂפִלוּת הָעוֹלָם וְהָאָדָם אֲשֶׁר בָּהּ, וְזֶה בְּעַצְמוֹ הַתְּשׁוּבָה לְדַבְרֵיהֶם כִּי מַחְמַת זֶה בְּעַצְמוֹ מַעֲצָם שְׂפִלוּתָם וְשְׂפִלוּת דַּעַתָּם (שֶׁל הַמְּחַקְרִים) נִדְּמָה לָּהֶם הַסְּבָרָא הַזֹּאת וּמַעֲצָם גְּדִלְתוֹ וְרוּמָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְרוּמָם וְנִשְׁגָּב לְמַעְלָה מִתְּפִיסַת דַּעַת הָאָדָם, יַחֲיִב הַהֶפֶךְ מִזֶּה, שְׂדִיקָא בְּמָקוֹם גְּדִלְתוֹ עַד אֵין סוּף נִמְצָא עֲנוּתָנוֹתוֹ עַד אֵין תְּכֵלִית לְהַתְּעַסֵּק וּלְהַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם הַשֶּׁפֶל הִזָּה וּלְהַנְהִיגָהּ בְּכָל פֶּרֶט וּפְרֵט בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה.

יב

עַל אוֹדוֹת הַמוּבָא בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ר"נ עַל פְּסוּק הָיָן בָּא הַקָּץ וְכו' שֶׁכָּל הַרְגֵּשֶׁת הַיְסוּרִים וְהַמְּכַאֲוִבִים הַכֹּל מַחְמַת שְׂתוּלִים בְּדַרְךְ הַטְּבַע, עֵינַי שֶׁשֵּׁם הַיֵּטִב. וְהַהֲכָרַח לְבָאֵר קֶצֶת בְּזֶה כִּי בְּאִמְתָּ גַם כָּל

היסורים הפאים על ידי איזה אדם שזה שיף ביותר לתלות בדרך הטבע אשר בבחירתו ורצונו הרע הזיק לחברו, אבל באמת גם זה מהשגחתו ונזרתו יתברך אשר גזר על הנזוק את היסורים והמכאובים האלה, ואם לא היו באים היסורים על ידי האדם הזה, הרבה שלוחים למקום לשלח עליו את היסורים האלה ממקום אחר. ועין בלקוטי הלכות ארח חיים הלכות ראש חדש הלכה ו' אות י"ט בענין מבוכת המחקרים במאמר המשנה של 'דאטפת אטפור' וכו', והפלל היוצא שם מדבריו הקדושים שאף על פי שהרוצח חיב להתענש מחמת שהיה ביכלתו ובכח בחירתו לבלי לרצח את חברו, אף על פי כן הריגת הנרצח היה בנזרתו יתברך, רק שהוא לא היה צריך להיות השליח מזה, פי מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חיב.

יג

על אודות המובא בחיי מוהר"ן בהספור של גדלת השגתו אות ה' [סימן רמ"ג] בענין מלי דעלמא וכו' עין שם היטב. ונראה לפי עניות דעתי הקלושה ששיף קצת פל זה למה שמובא שם להלן בספור מעלת המתקרבם אות כ"ז [סימן שיז]. שמפל האילנות והעשבים ומפל הדברים שבעולם הולכים שלוחים מאחד לחברו וכו', עד שמתגלגל ומגיע הדבר לאון הצדיק וכו', כי בכל דבר ודבר שבעולם יש בהם ניצוצי חיות אלקותו יתברך, וכמוכן בספרי אמת שזה בחינת השירה שאומרים, ומפל שכן האדם המדבר הגדול ונפלא במעלתו על פלם, שבודאי יש בו יותר ניצוצי חיות אלקותו יתברך. וכל דבוריו וספוריו יכולים הצדיקים הגדולים להעלות אותם ולידע ולהשיג ולגלות מעין זה תורה נפלאה וחדושים נפלאים ונוראים. ובזה תבין אלפי אלפים

וְרַבֵּי רַבּוֹת קַל וְחָמֵר גְּדֹל וְעֶצֶם רוּמְמוֹת נוֹרָאוֹת דְּבָרֵי הַצְּדִיקִים
הַקְּדוּשִׁים בְּעֶצְמָם, אֲשֶׁר זָכוּ לְהִסִּיר מֵעֶצְמָם כָּל הַקְּלָפוֹת הַחוּפִים
וְסוֹבְבִים אֶת הַפְּרִי שֶׁהוּא הַחֶלֶק אֱלֹקֵי מִמַּעַל אֲשֶׁר בְּקִרְבָּם, וְטִהְרוּ
וְזָכְנוּ וְקִדְּשׁוּ אֶת עֶצְמָם בְּכָל כַּחַם וּיְכַלְתָּם עַד שֶׁזָּכְנוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד
כְּפִי מַעֲלָתוֹ לְאַיִזָּה בְּחִינָה שֶׁל 'שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ' כִּידוּעַ,
עַד שֶׁכִּפְּטִישׁ יְפוּצִץ סֵלַע וְכוּ', וְכֵן כָּל דְּבוּר וְדְבוּר מִדְּבָרֵי תוֹרָתָם
הַמּוֹתְפָרֵשׁ וּמִתְבָּאָר כְּמָה וְכְמָה פְּנִים מִפְּנִים שׁוֹנִים שְׂאִין הִפָּה יְכוּל
לְדַבֵּר וְהַלֵּב לְחַשֵּׁב: וְעַיִן לְעֵיל בְּחֶלֶק א' בְּהַדְּבָרִים שֶׁל מוֹהַרֲנֵי"ת
ז"ל בְּאוֹת ז' וּבְאוֹת י"ב וְתַבִּין וְתִדַּע פְּחוֹת מִטְּפָה מִן הַיָּם הַגְּדוֹל
מֵאֲשֶׁר לֹא נִדַּע.

יָד

עוֹד אִמְרַתִּי לְהַצִּיעַ לְפָנַי הַמַּעֲיִן מַה שֶׁנִּרְמַז לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעְתִּי בְּעֵינָיו
הֵבֵן מֶלֶךְ שֶׁנִּפְלַל לְאַפִּיקוֹרְסוֹת הַמוּבָא בְּתַחֲלַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל
הַשְּׁבַעָה בְּעֵטְלֶעֶרְס שֶׁסֵּפֶר אֲדָמוֹר ז"ל, כִּי בְּכַחוֹ וְעֲנִיּוֹתָנוֹתוֹ שֶׁל
אֲדָמוֹר ז"ל גַּם אֲנִי נִשְׁעַנְתִּי לְהַכְנִים אֶת רֵאשֵׁי בְּדָבָרֵי תוֹרוֹתָיו
וְשִׁיחֹתָיו וּמַעֲשִׂיּוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת כִּי בְּנִשְׁגָּבוֹת נוֹרָאוֹת רוּמְמוֹתוֹ שֶׁל
אֲדָמוֹר ז"ל, וּבְכַח תַּלְמִידוֹ הַקְּדוּשׁ אֲשֶׁר גְּדוֹלִים צְדִיקִים בְּמִיתַתָּם
יוֹתֵר מִבְּחִייהֶם (הַלֵּין ז') יִפְלְאוּ וַיַּעֲשׂוּ כְּלֵי נִפְלְאוֹת הַמְּבַרְרֵת וּמַעֲלָה
אֶת הַשִּׁיר וְהַנְּגוֹן הַנִּפְלָא דִּיקָא מִבְּהִמּוֹת וְחִיּוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת
הַשְּׁפָלִים כְּמוֹנוּ.

טו

וְלָכֵן לּוֹלָא דְּמִסְתַּפִּינָא הֵייתִי אוֹמֵר אִף עַל פִּי שְׁלֵא סֵפֶר אֲדָמוֹר
ז"ל אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבְּעֵטְלִיר הַשְּׁבִיעִי, אֲבָל הַסְּפוּר הַזֶּה
מִהֵבֵן מֶלֶךְ זֶה בְּעֶצְמוֹ הוּא קֶצֶת מֵהַסְּפוּרִים הַנְּעֻלְמִים שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה

מהבעטליר השביעי (לה), כי כפי אשר יספר אדמו"ר ז"ל בענין התפארותם הקדוש שהעקם בצוארו מתקן בקולו דיקא את הזוג וכו' והבעל חטוטרות מתקן ומעלה בכתפיו דוקא את אנשי הפת וכו' וכן פלם (לו), וכפי המבאר בדבריו הקדושים בלקוטי תניינא סימן פ"א שברקוד הרגלין מחמת שמחה של מצוה (לז) מעלין את האמונה עין שם. וכפי הנראה בכל ספורי מעשיותיו הקדושים שגמר כל ספור המתחיל 'ויהי היום' סובב והולך להספור שמקדם, מכל זה יש לרמוז לפי עניות דעתי גם בהמעשה הזאת שגמר הספור המתחיל 'ויהי היום' שהוא המעשה של זה שבלא רגלים סובב והולך לגמר הספור שמקדם, שהוא המעשה של הבן

(לה) כי האמנם אשר לא יתגלו עד בניסת היום השביעי בעצמו אבל כפי אשר בחקל ה' כבר אורו זרח להשמיע גם לאוני מגשמים כמוני מהדברים הרשומין וסתומין בבית עליון פאלה מלאתי את לבבי גם בעצם קטני ושפלותי מתולעת ורמה (ולא בלשון גומא ועניינת) לדבר מענין זה.

(לו) באשר דלה לנו חספא מוהרנ"ת ז"ל בספרי הלכותיו הנזרות, שגם הראשון העור דיקא על ידי תקון העינים שלו וכה לזכרון הנפלא והנורא עד שכל הזקנים הקדושים הנזכרים שם צריכין אליו, וכלם מקבלים מה זכרון שלהם רק ממנו, שזה בחינת "ולזכרון בין עיניך" כמבאר בדבריו בהלכות תפלין הלכה ה' בתחלת וסוף אות ב' עין שם. והשני החרש מחמת שאינו שומע שום קול של חסרון הנמשך מקול החוזה, ודבוק תמיד רק בהקול הישר הנמשך מהאין סוף, מחמת זה בעצמו הוא חי החיים טובים פנה עד שמתקן המדינה שאבד אצלם הנני פמוכן ומבאר בלקוטי הלכות הלכות פרה ורבה הלכה ג' באות ל"ג ול"ד עין שם, והקבד פה בשרש דבור פיו הקדוש שהוא הצדקה והחסד האמת שזה בחינת "בפיד" והו צדקה (פמוכא ומוכן בלקוטי הלכות הלכות צדקה הנכלל בהלכות מלמדים הלכה ד' באות י"ג עין שם) פנה הוא מקנים הלב והפענן שזה כל קיום העולם. (לז) שמענין זה דבר אדמו"ר ז"ל קדם שהתחיל לספר המעשה הזאת כמבאר שם ושמעתי מאבי הרני כפרת משכבו ששמע ממוהרנ"ת ז"ל שקצר שם בלשונו וכן אמר אז אדמו"ר ז"ל פנה הלשון איד וועל אייד דער ציילין וויא אווי מע איז אמאל פון א כרה שחרה פרייליך גינארין [אספר לכם איד לפנים נהיו בשמחה ממרה שחורח].

מִלֶּךְ שֶׁנִּפְל מֵהַאֲמוּנָה, שֶׁהֲשֵׁנִי דְבָרִים הָאֵלֶּה לֹא גָמַר אֲדַמוּר ז"ל
 כִּי זֶה וְזֶה סִפּוּר אֶחָד הוּא. כִּי זֶה שֶׁבִּלְא יָדִים בִּנְגוּן יָדָיו הִקְדוּשׁוֹת
 מִתְקַן וּמְרַפָּא אֶת הַבַּת מִלִּכְהָ, וְזֶה שֶׁבִּלְא רַגְלִים בְּמַחּוּל וְרִקּוּד
 וְרַגְלָיו הִקְדוּשִׁים מִתְקַן וּמַעֲלָה אֶת הַבֵּן מִלֶּךְ שֶׁנִּפְל מֵהַאֲמוּנָה, וְזֶה
 כָּל הַמְּלַחְמָה עִתָּה (לח) בְּעַקְבֹּי'וֹת מְשִׁיחָא (לט) אֲשֶׁר הָאֶפִיקוּרְסוֹת
 יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וְהוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר בְּכָל עֵת וְעַתָּה, וּמִמִּילָא מִתְגַּבֵּר עַל
 יָדָיו זֶה גַם שָׂאֵר כָּל הַחֲטָאִים וְעוֹנוֹת וּפְשָׁעִים. וְהַבֵּן מִלֶּךְ (שֶׁהֵם כָּלֵל
 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים בְּנֵי מְלָכִים) מִחֲמַת שְׁנוּלֵד עִם טוֹב (כִּי
 נִמְשָׁכּוּ מִמְּחֻשְׁבָּה עֲלִיוֹנָה דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא) קוֹל דְּדִידֵי דוֹפֵק
 וְנוֹקֵשׁ בְּקִרְבּוֹ בְּכָל עֵת וְעַתָּה שְׁעַל כֵּן הוּא זוֹכֵר אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל פַּעַם
 הֵיכֵן אֲנִי בְּעוֹלָם וּמָה נַעֲשָׂה עִמִּי וְכוּ', אֲבָל תִּכְרַךְ וּמִיד כְּשֶׁמִּתְחִיל
 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם שְׂכָלוֹ חוֹזֵר וְנִתְחַזַּק אֲצֵלוֹ הַחֲכָמוֹת שֶׁל אֶפִיקוּרְסוֹת,
 וּבִשְׁבִיל זֶה הַסּוּף שֶׁיֵּרָד גַּם מִמְּלַכּוּתוֹ וּמִמְשַׁלְתּוֹ כְּמוֹכֵן שֶׁם כִּי
 מְלַכּוֹת הוּא בְּחִינַת אֲמוּנָה, וְהֵם תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה כִּיְדוּעַ. וְאֲבִיו שֶׁל
 הַבֵּן מִלֶּךְ כְּשֶׁצָּפָה וְרָאָה כָּל זֶה הִזְהִיר אוֹתוֹ הֶעָקֵר עַל שְׂמֻחָה,
 שְׂמִיחָה עֲצָמוֹ בְּשְׂמֻחָה גַם בְּעִמְק נְפִילְתּוֹ וִירִידְתּוֹ מִמְּלַכּוּתוֹ
 וְאֲמוּנָתוֹ (כ), כִּי זֶה כָּל תְּקוּנּוֹ. כִּי זֶה הוּא אֶתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא
 שְׂמִיחָתָא עֲלֵיו בְּיִתְרָא וְיִתְרָא שְׂמֻחַת הַמַּחּוּל וְרִקּוּד הַרְגְלִין שֶׁל
 הַבְּעֻטְלִיר הַשְּׁבִיעִי, שְׁעַל יָדָיו זֶה בְּעֲצָמוֹ יַחֲזֵר לְמַלְכּוּתוֹ וְאֲמוּנָתוֹ
 בְּיִתְרָא שְׂאֵת וְיִתְרָא עַז (כא). (וְעַיֵן לְקַמּוֹן בְּחֻלְק ד' מָה שֶׁלְקַטְתִּי

(לח) וְכַפִּי הַמּוֹכֵן שָׁגַם מִחֲמַת זֶה לֹא סִים אֲדַמוּר ז"ל.

(לט) שְׁנִשְׁמַתּוֹ הִיא בְּחִינַת מְלַכּוֹת הַסְּפִירָה הַשְּׁבִיעִית כִּיְדוּעַ, וְהוּא בְּחִינַת אֲמוּנָה וְעַל כֵּן
 זֶה לְעֻמַּת זֶה מִתְגַּבֵּר מִקְדָּם אֶפִיקוּרְסוֹת כּוֹאֵת.

(מ) שְׁבֻחָה כְּלוּל כָּל הַצְּרוֹת וְהִיסוּרִים הַעוֹבְרִים בְּכֻלְלִיּוֹת וּבְפִרְטוּיּוֹת בְּגוּף וּנְפֶשׁ.

(מא) זֶה פְּרוּשׁ 'עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מַחּוּל לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד לְכוּא וְכָל אֶחָד
 יֵאמֵר זֶה ה' קוֹיֵנו לו', הֵינּוּ שְׁעַל יָדֵי הַמַּחּוּל שֶׁל הַבְּעֻטְלִיר הַשְּׁבִיעִי יִתְקַן הַאֲמוּנָה כָּל

והוצאתי גם משאר דברי אדמו"ר ז"ל ותלמידיו הקדושים מענין גדלת מעלת השמחה עין שם).

טז

מאמר הכתוב "מי אלה כעב תעופינה" (ישעיה ס) נראה לפי עניות דעתי שפונת הכתוב על המצאת מסלת האויר (לופט בלאן [בדור פורח]) שנתגלה בעתים האלה, כי כפי השכליות אשר עוד יתוספו בענין זה יהיה ביכלת כל אחד ואחד לפרח ולשוט בכל מקום חפצו. אף על פי שהקלפה קדמה לפרי שפעת נתוסף על ידי המצאותיהם ביותר ויותר הסתרת האמת פנודע, אבל גם זאת מאת ה' צבאות יצא ברצון הנעלם "ואתם חשבתם לרעה ואלקים חשבה לטובה", וסוף כל סוף יתהפך הכל אל הקדשה ואז ישיר משה ובני ישראל בכפלי כפלים רבבות פעמים "אשירה לה" כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים" דא ס"ם ונוקבה דילה (פרי עץ חיים שער הזמירות פרק ו), והן המה קשיותיהם ומבוכותיהם שחוקיהם ולצנייהם כבודיהם וגאותיהם והתדמותם בנפשם לחכמים מחכמים ולרודפים אחר האמת ותגברת ידם החזקה גם ברב חיל ואמץ הקנאה והתאוה והכבוד והנצחון והאמונות הכזביות הבאים לעזרתם (מב) לרדף ולהשיג ולחלק שלל, אבל "מי כמוך באלים ה"

כך, עד שיהיו רואין בעינים ממש את ה' בבחינת זה ה' קיינו לו פמוכא בלקוטי מוהר"ן סימן ס"ב בפרוש מאמר הסבא גופא טמירתא וגליא שאצל המאמין הדבר כמו שרואה בעיניו עין שם.

(מב) כי הרבה נתפסים לדרכיהם הנבוכים כדי להתיר להם עריות בפרהסיא, ויש שבאים לזה על ידי הקנאה והכבוד. כי כמו שהסר מרע משתולל (ישעיה ט') שהבריות מוזקים אותו לשומה (רש"י שם) בן להפוך כל מי שנוטה ביותר לדרכיהם הרעים בלם ושבו ופארו אותו (אקאפ, אמענטוש, אקלונע, אקענער [ראש, בן אדם, חכם, ידען]) ומבל שכן

להאלים ולהאמיץ את כח התם והבעל שם הקדושים, עד שסוף כל סוף יתגברו להעלות ולהוציא גם את כל הנפשות שנפלו לתוך הזממות ולהטמאות האלה שהם הם עצם קלפת עמלק (מ), אשר בביכול אין השם שלם ואין הפסא שלם עד פי מחה אמהה את זכרם מתחת השמים. והיה כאשר יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא נאום ה' צבאות (זכריה ח).

י

כי סוף כל סוף יגמר השם יתברך את שלו שיהיה בכל אחד מישראל אתערוותא דלתתא לכסף ולהשתוקק באמת אל האמת (מ) בכל לב ונפש מה שלא היה עוד אתערוותא דלתתא בזה מעולם. ואף על פי שמעצם האפיקורסות והחשף ואפלה שיהיה בימים ההם כמעט שלא ידעו עוד כלל מהו האמת, אבל רחמנא לבא בעי' (סנהדרין ק) ומיד בהגיע העת והשעה הזאת ימשיך ברחמיו יתברך עזר וסיוע נפלאה ונוראה שלא היתה עוד בזאת מעולם (מ).

וכל שכן על ידי האמונות הנכבדות אשר אין לה דבר המחזק את מבוכותיהם כמו התעברות האמונות הפזובות, כי כל שקר שאין בו אמת אינו מתקום. ונוסף לכל זה מדת העקשות והנצחון שנטבע האדם, שעל ידי זה אי אפשר בשום אופן להעבירו מהסקמת סברותיו.

(מג) ומהם בעצמם גם כל הענשים לכל הנפשות שנפלו לחובם בבחינת "היפרך רעתך ומשובותיך תוכיח" וכו'.

(מד) בלי שום ערמה ומרמה של תבערת הקנאה והכבוד אשר כאש עצור היא בעצמותם עד שיש שמשאפדים עצמם לדעת מחמת זה, עד שכל אחד ממועה את עצמו שהוא רוצה האמת, והאמת הוא כדי שיהיה לו כל הכבוד והתאזות פנהוג עקשו. גם תבערת העקשות והנצחון חזק ועצום כלפי אש וכלהבה ממש, וכנראה בעינים שגם תיהם יפקירו מרב תבערות הנצחון שבהם פידוע, וגם הם אומרים שכל פגנותיהם אל האמת ובכל זה הרבה הרבה לדבר ולבאר, והמשפיל בין מעצמו.

(מה) כי היום בפרמיות פשאחד משתוקק בכלות הנפש אל האמת, ממשיך לו על ידי זה

אז יקים "וידו אוחות בעקב עשו" שלא יספיק זה לגמור מלכותו, עד שיקום זה ונוטלה הימנו. ופתאם יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים, איש אשר ברב חכמתו העצומה והנשגבה יכניס בלב כל אחד מישראל לבל ישית את לבבו לכל המבוכות והשאלות והלצנות אשר התגבר בעולם כמעט עד אין תכלית. אבל יתגבר ויתחזק ויתאמץ בתפלה וצעקה ושאר העצות הקדושות, עד שיתקים את אשר הבטיחנו על ידי החוזה "ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם". עד שישלם רצונו וחפצו וכונתו יתברך בבריאת עולמו בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו.

השם ותברך עזר וסייע עד שזוכה להאמונה האמתית (וכאשר מוכא מזה לעיל עין שם) ואלפי אלפים ורבי רבבות קל ורמר בשתייה הדבר הזה בכלליית מכל ישראל ביהוד אשר "הן אל כביר ולא ימאם" וגם יצרך ברחמיו כל נקדה ונקדה אתערוהא דלתתא שהיה בכל נפש ונפש בכל הדורות שעברו עליו, עד שיתקים מאמר הפתוב "ולא יכנף עוד מוריד מפניד" (ישעיה ל') שלא יסתיר את עצמו עוד מאתו. וכך חם גבה אתהפך (עין לקוטי א' סימן ב') שיאר אלינו את פניו הרומז אל מדת האמת, עד שממילא יבוא על ידי זה גם שאר כל מיני ישועות לעד ולנצח נצחים: על אודות המוכא שם בלקוטי א' סימן ג' ט' שיש רשעים שאסור לקרבם וכו' עין שם המוכן בזה [כפי ששמעתי בעל פה שזה על האפיקורסים שאסור אפילו לדבר עמהם כי הם יכולים להוריד את המקרבם ממדרגתו כמבאר בפנים שם בסימן ג' ט' הנ"ל. ועין לעיל בחלק זה באות א' עין שם].

סֵפֶר

פּוֹכְבֵי אֹר

חֵלֶק ג'

חֲכָמָה וּבִינָה

הקדמה

לחלק שלישי הנקרא בשם חכמה ובינה

מודעת זאת בכל הארץ, כי אמנם לא קם נביא עוד בישראל
כמשה (דברים לד), אבל הוא בעצמו עוד יקום לנאלנו גם
מהגלות הזה. כי משיח דא משה (טו). ומה שהיה הוא בעצמו שיהיה
ביתר שאת ויתר עז, כי בא יבא ברנה גם בשער החמשים, וישיג
אותו בשלמות עצום ונשגב עד שלא ירד עוד מאתו (טז) כי לעולמי
עד ולנצח נצחים יעלה ויתענג בו במדרגה אחר מדרגה עד אין
חקר.

ועתה כפי אשר נודע הדבר אשר דבר רבנו ז"ל בעת אשר גלה
את המאמר המובא בלקוטי מוהר"ן תנינא סימן כ"ח, דע
שיש חלוקים בין התורות וכו', ומורנו רבי נתן זצ"ל מעצם הרגשו
בזכות לבבו את עמק נוראות דבריו עד פי בערו בקרבו פלהבת
שלהבת ממש, לא יכל להתאפק, ונתן את קולו בפני כל הנצבים
עליו, אולי כן הוא הפרוש מה שאמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין צז) 'אין
בן דוד בא אלא בהסח הדעת', הינו שיהיה בעולם ולא ידעו כי

(כו) על אודות שאמרו חכמינו ז"ל על פסוק "שלח נא ביד תשלח", יודע אני שאני
גואלם לעתיד, - הבט נא וראה מה שמוכא בשירות הר"ן בסימן נ"ד מענין גלגלים,
ומובא גם בשאר ספרי אבות שאין הנשמה מתגלגלת פעם שניה כמו שהיתה רק זאת
הנפש עם זה הרוח וכו', כי בזה תבין כי לא יסתרו זה את זה מאמרי חכמינו ז"ל האלה.
וגם המקראות שבפרשת שופטים נביא בקרבך מאחיד "במוג" יקים לך וכו', נביא אקים
לקם מקרב אחיהם "במוג" וכו', אשר לדברי האר"י ז"ל גם הם יתבאר על הגואל העתיד
לזיות, ובדבר הזה גם הם על מקומם יבאו בשלום.

(כו) כי אף על פי שגם בעת מתן תורה השיג אותו בסוד "וימשה עלה אל האלהים",
אבל חכה בסוף הארבעים ירד מאתו פקדונו בפסוק "לך ירד כי שחת עמך", ולא השיגו
עוד כל ימי חייו.

כָּבֵר הוּא וְכוּ' וְרַבְנֵנוּ ז"ל גִּלְהָה אֶת עֵינָיו וְהִרְאָה לּו' רַב נַחְמָן אָמַר
כֵּן אֵי מִן חַיִּי - אָנָּא' (מח).

וְעַתָּה מֵאֵלֵינוּ נִדַע וְנִבִּין פְּחוֹת מִטְּפָה מִן הַיָּם בְּמָה שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם
נַחַל נוֹבַע מִקּוֹר חֲכֵמָה (כט), שֶׁזֶה הוּא הַשֵּׁם שֶׁל מִדַּת הַבֵּינָה
פִּידוּע לִיּוֹדְעֵי חוֹן. פִּי אִם "רַבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חֵיל" לְהַשִּׁיג הַשְּׂגוֹת
הַנִּמְשָׁכוֹת מֵאֲתָהּ וּמִמִּדַּת הַחֲכֵמָה וְכוּ', אָבֵל לְהַדְבִּיק וּלְהַפְּלֵל בָּהּ
בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁאֵין שְׁלֵמוֹת אַחֲרָיו, לֹא יָקוּם עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל
זוֹלַת "הַעֲלִית עַל פְּלָנָה", פִּידוּע וּמוֹבֵן כֹּל זֶה בְּסִפְרֵי אֲמֵת.

וְאֲנֹכִי הָעֵנִי בְּדַעַת בְּשִׁמְעֵי וּבַהֲבִינוֹתֵי בְּכֹל זֶה, תִּמְכָּתִי יִתְדוֹתֵי
בְּפִקְדוֹת רַבְנֵנוּ ז"ל אֲשֶׁר פָּקַד וְצוּהָ עַל כָּל אֶחָד לְחַדֵּשׁ
בַּתּוֹרָה עַד מְקוֹם שֶׁיֵּד שִׁכְלוּ מִגַּעַת, וְסַבּוֹתֵי אֶת לְבִי לְתוֹר וּלְחַפְּשׁ
בְּכָל הַדְּבָרִים הַרוֹמְזִים עַל בֵּינָה עֲלֵאָה, וְנִשְׁאַתִּי אֶת עֵינָי וְאֶרְאֶה כִּי
בְּרַבָּם כִּכְלָם מְרַמְזוּ וְנִסְתָּר כְּבוֹד שְׁמוֹ (שֶׁל רַבְנֵנוּ ז"ל) הַקְּדוֹשׁ
וְהַנּוֹרָא (י) בְּדֶרֶךְ מִסְפָּר וּמִנִּין, כְּאֲשֶׁר הִצַּבְתִּי אוֹתָם לְעֵינֶיךָ זֶה אַחַר
זֶה.

(מח) בְּנִמְרָא אֵיתָא 'בְּגוֹן אָנָּא', כְּמִדְמָה לִי מֵאֵת אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי בְּעַל פִּה אֶת עֵנָן הִזָּה
שְׂרַבְנֵנוּ ז"ל סִיּוֹם אִזְ אָנָּא הוּא'.

(מט) פְּמוֹבֵן בְּבִאֵר בְּמִאֲמָרוֹ הַקְּדוֹשׁ שְׁבַחֵי מוֹתְרֵן בְּסִפּוֹר נְסִיעָתוֹ לְאוּמָאן בְּאוֹת ה' וְעִכְשָׁו
יֵשׁ נַחַל נוֹבַע מִקּוֹר חֲכֵמָה וְכוּ'.

(נ) עֵין בְּהַשִּׁיחוֹת הַר"ג בְּאוֹת מ"ד שֶׁכָּל אֶדָם וְאֶדָם מְרַמְזוּ בְּשִׁמּוֹ כֹּל עֵנֵינוּ וּבְחִינָתוֹ, וּבְזוֹהַר
תְּבִין גְּדֵל וְעֵצִים נוֹרְאוֹת וְנִשְׁגָּבוֹת שְׁמוֹת הַצִּדִּיקִים, אֲשֶׁר בְּהוֹפְרָתָם לְכַד יוֹלִים לְהִבְיֵא שְׁנוֹי
בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית לְשָׁנוֹת הַטּוֹבֵע לְטוֹבָה כְּמִבְּאֵר בְּסִפְרֵי הָא"ב (הוּא סִפְרֵי הַמִּדּוֹת מְרַבְּנֵנוּ
ז"ל) חֲלָק ב' אוֹת צ' סִיּוֹן כ'. גַּם עֵין בְּלִקוּטֵי מוֹתְרֵן ח"א סִיּוֹן מ"א מִה שְׁכַתְּב שֵׁם בְּשֵׁם
הָאָר"י ז"ל, שֶׁעֵקֶב גִּימְטְרִיא ב' פְּעֻמִּים אֱלֻקִּים עִם הַיּוֹד אוֹתֵיּוֹת. וּבְלִקוּטֵי הַלְבוּת הַלְבוּת
הוֹרְאָה הַלְכָה ו' אוֹת ל"ד בְּשֵׁם הָאָר"י ז"ל שֶׁעֵקֶב וְיוֹסֵף גִּימְטְרִיא י"ג פְּעֻמִּים הוּיֵה גַם
בְּשְׁמוֹת שְׂאָר הַצִּדִּיקִים, מוֹבָא בְּסִפְרֵי אֲמֵת גִּימְטְרִיאֹת מִשְׁמוֹ וְהַפְּרֵד כִּי שְׁמוֹ יִתְפָּרֵד מִשְׁתַּף

חֲכָמָה וּבִינָה

א

כִּי בְּרֵאשׁוֹנָה נִבְּא בְּחֻשְׁבוֹן תְּבַת בֵּינָה אֲשֶׁר הִשִּׁיג אוֹתָהּ בְּשִׁלְמוֹתָהּ וּבְמִלּוּאָהּ, וְתַבִּיט וְתִרְאֶה רְמֹז נִפְלָא, כִּי עַל פֶּן בְּמִלּוּא כָּזָה - "בֵּית יוֹד נוֹן הִי" (553) - מְכוּן בְּמִסְפֵּר "נַחְמֵן בֶּן שִׁמְחָה" - מְכוּן מִמֶּשׁ.

ב

גַּם בֵּינָה הִיא בְּסוּד "נִשְׁמָה" כִּי עַל פֶּן גַּם תְּבַת נִשְׁמָה בְּמִלּוּאָהּ כָּזָה - "נוֹן שִׁין מִם הֵא" - (א) עִם הַכּוֹלֵל בְּמִסְפֵּר "נַחְמֵן בֶּן שִׁמְחָה" (553).

ג

גַּם בֵּינָה הוּא בְּסוּד "הַמְּנֵרָה" (ב) כִּי עַל פֶּן גַּם תְּבַת מְנֵרָה בְּמִלּוּאָהּ כָּזָה - "מִם נוֹן רִישׁ הִי" - בְּמִסְפֵּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ כָּזָה - "נוֹן חֵית מִם נוֹן" - עִם הַכּוֹלֵל (711).

בְּשִׁמְסֵם, וְצִדִּיקָא שְׂמָא דְקַדְשָׁא בְּרִיד הוּא, וּמְכַל שְׁפִין וְכַל שְׁכִין בְּשִׁמּוֹ שֶׁל הַרְאֵשׁ כֹּל הַצְּדִיקִים וְכוּ'... אֲשֶׁר הִתְפָּאֵר וְאָמַר - אִיד הָאֵב גָּאֵר קִיין נְאֻמְעֵן גִּיט [אִין לִי בְּכֹלֵל שֵׁם] - שְׁבִנְדָאִי גְדִלוֹ וְעֲצֻמוֹ רִזִּין וְסוּדוֹת נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים בְּשִׁמּוֹ הַקְדוֹשׁ עַד אִין חֲקַר, עַד שֶׁכַּל מַה שְׁמוֹצָאִים כָּזָה אִיזָה רְמֹז לְשִׁבְתָּ, גַּם בְּעֲנִיּוֹת דְּעֵתֵנוּ, הַכֹּל אִמְתָּ. גַּם עִין שֵׁם בְּהַשִּׁיחֹת הַר"ג בְּהַשִּׁיחָה הַג"ל מַה שְׂאָמַר לָר' שְׁמֻעוֹן לְכַל דְּרֵמָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁגַּם אָדָם אַחַר שְׁשִׁמּוֹ בֶּן אַחֲזִיתוֹ גַּם בֶּן שֵׁם וְכוּ' עִין שֵׁם.

(נא) מְלוֹי אוֹת ה' נִחְשָׁב בְּג' פְּנִים - הוּ, הֵא, הֵה, - בְּנוֹדָע בְּסִפְרֵי אִמְתָּ.

(נב) אֵת כֹּל אֲשֶׁר בְּתַבְתֵּי בְּמִסְפְּרִים הָאֵלֶּה, דְּקַדְקַתֵּי לְכַתְּבָם בְּתַבְתֵּם בַּחוּרָה.

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם תְּבוֹת "מְנַרְת זֶהב" עִם הָאוֹתִיּוֹת כְּמִסְפֵּר הַזֶּה.

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם תְּבוֹת "מְנַרְה בְּדָרוֹם" עִם הָאוֹתִיּוֹת כְּמִסְפֵּר "נַחְמֹן בֶּן שְׁמַחָה" עִם הַשְּׁלֹש תְּבוֹת (556).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "נֵר תְּמִיד"^(נ) עִם הָאוֹתִיּוֹת כְּמִסְפֵּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ כְּזֶה - "נוֹן חֵית מִם נוֹן" (710).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם תְּבוֹת - "שְׁמֹן זֵית זָךְ פְּתִית" - גִּמְטְרִיא שְׁמוֹ בְּאַרְבָּעָה פָּנִים הֵלֵא הֵמָּה: "נַחְמֹן", "נַחְמֹן בֶּן שְׁמַחָה עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת". "נַחְמֹן בֶּן פִּיגָא עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת"^(נד). "נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת" (1664).

ד

בֵּינָה הוּא בְּסוּד "קוֹן"^(נד). עַל בֶּן קוֹן עִם הָאוֹתִיּוֹת כְּמִסְפֵּר "נַחְמֹן" עִם הָאוֹתִיּוֹת (152).

ה

בֵּינָה הוּא לְפַעֲמִים בְּסוּד "תְּבוֹנָה" כִּי עַל בֶּן גַּם "תִּיּוֹ בֵּית וָאוֹ נוֹן הָא" עִם הַכּוֹלֵל, כְּמִסְפֵּר שְׁמוֹ בְּשְׁנֵי פָּנִים הֵלֵא הֵמָּה:

"נַחְמֹן בֶּן פִּיגָא" - "נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת (954).

(נג) כִּי בֶן כְּתוּב אֶצֶל הַמְּנַרְה כְּפִרְשַׁת הַצִּנּוֹה לְהַעֲלוֹת גַּר תְּמִיד.
 (נד) עִינֵתִי כְּסִפֵּר בֵּית שְׁמוּאֵל עַל אוֹדוֹת כְּתִיבַת שֵׁם פִּיגָא וּמִצְאֵתִי וְרֵאִיתִי כִּי בֶן הוּא בְּאוֹתִיּוֹת הָאֵלֶּה כְּאֲשֶׁר כְּתִבְתִּי. גַּם אֲנִי אוֹרְחָא אֲמַרְתִּי לְהוֹדִיעַ לְהַמְעִיז, שְׂרַבְנוּ ז"ל הַזֶּהִיר לְכָל אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ בּוֹכּוֹתוֹ, שְׁיִכְיְרֵנוּ עַל שֵׁם אֲמוֹ, רַבִּי נַחְמֹן בֶּן פִּיגָא, וְלֹא כְּשֶׁאֵר נִפְטָרִים אֲשֶׁר יִזְכְּרוּ עַל שֵׁם אֲבִיהֶם.
 (נה) כִּי הִיא קוֹן לְחֲכָמָה.

ו

בינה הוא בסוד "לב", ועליה נאמר הלב מבין, כי על פן התבות
"הלב מבין" עם האותיות והתבות, במספר "נחמן" (148).

ז

בינה הוא בסוד "נדרים" - כי על פן גם זה במספר "נחמן בן
פינא" עם האותיות (304).^(ט)

ח.

בינה הוא בסוד "תפלין", כי על פן "אות על ידך" - עם האותיות
והתבות והכולל במספר "נחמן בן שמחה" (553).

וזה אשר גם "טטפת בין עיניך"^(י) עם הכולל בגימטריא שמו
במלואו עם אותיות המלוי (721).

וזה אשר גם השם "תפלין" אשר בדברי חכמינו ז"ל במלואם "תיו.
פא. למד. יוד. נון". עם אותיות המלוי במספר שמו במלואו
עם הכולל (711).

וזה אשר גם השם - "פאר" - אשר להם, אם תמלאנו כזה "פא,
אלף, ריש", עם אותיות המלוי במספר שמו במלואו (710).

(ט) עין במסכת בכורות ל"ו. שהפרת נדרים בנחיד ממחה אמר ר' נחמן כגון אנא, - ועין
לעיל בהקדמה ובלקוטי הלכות הלכות טוען ונמען הלכה ב' באות ד' מענין שבועת הסת
שתמן ר' נחמן.

(ג) בפסוק "ואהבת" מופת' חסר פתיב.

ט

בינה הוא בסוד "קדש קדשים" כי על פן גם זה במספר - "נחמן בן שמחה, נחמן בן פיגא" - ואחד מהם עם האותיות והכולל (858).

,

בינה הוא בסוד "הוא" כי על פן הי ויו (ח) אֶלֶף במספר נחמן (148).

יא

גם נפש "בנימן" נמשכה מבינה, כי על פן גם בנימן במספר נחמן עם האותיות (152).

יב

בינה הוא בסוד "אם הבנים" במספר נחמן (148).

יג

בינה כלולה ויחודה בחכמה, כי על פן יעלו גם שניהם "חכמה ובינה" עם האותיות במספר נחמן (148).

וזה אשר גם "אלף בית, אלף מס" (כי חכמה בינה הם בסוד אב ואם) במספר שמו במלואו "נון חית, מס נון" עם הארבע אותיות (714). וזה אשר גם השם "נסתר" אשר להם בגימטריא שמו במלואו (710).

יד

בינה היא אשר באה בסוד "מי" אשר נאמר על זה (ישעיה י"ד) "ה' צבאות יעץ ו"מי" יפר, "מי" ירפא לך (נ"ו), ומאשר השיג זאת רבנו ז"ל (ס) במלואו דמלואו שאין למעלה מזה, כי על פן מלואו דמלואו פזה "מם, מם, יוד, ואו, דלת" עם התבות והכולל במספר "נחל נבע מקור חכמה" עם התבות. ועם שני כוללים הוא כמספר "נחל נבע מקור חכמה" (629).

וזה אשר גם כתיבתו פשוט ומלא פזה "מי, מם יוד" במספר שמו הקדוש נחמן עם האותיות (152).

טו

ולכן מה שאמרו חכמינו ז"ל הקדוש-ברוך-הוא גוזר והצדיק מבטל, נאמר עליו ביותר ויותר, כי הוא אשר נאמר בו, ו"מי" יפר והוא הוא ראש לכל הצדיקים וכו'... כפי הנראה שגם מחמת זה הוא אסור קצת במופתים (סא) כי הוא ז"ל אם היה מתר במופתים כמו וכו' היה מתבטל הבחירה לגמרי.

טז

ובדבר רוממות מדת הבינה יבין המשפיל מאליו, כי אלו כל הימים דיו וכו' לא יספיקו לבאר חלק מרבי רבבות, כי

(נט) כמוכא מזה בספרי אמת.

(ס) כי על פן התפאר ברפואת הכת מלכה שגרמו על כנסת ישראל כמוכא בלקוטי הלכות תולעים הלכה ד'. אמר המעתיק, ועל פן "ורפאתיו" שבפסוק "שלום שלום, אמר ד'" וכו' גימטריא נחמן בן שמחה [703].

(סא) כי בודאי גם מה שהצדיק מבטל הוא על פי רצון השם ותרד וממשלתו, כי הלא

היא אשר על ידה כל רפואת מחלתנו אשר נחלינו ונשברנו במחלה אחר מחלה בשבר אחר שבר עד כי גדל כ"ים" שברנו (כב). וזאת אשר באה מדת הבינה גם בסוד "קטרת" המעלית ניצוצות [נשמות הפושעים] מעמקי הקלפות - וזאת אשר בינה גם בסוד תשובה, תקות הפושע שבפושעים, כי אין לך דבר שעומד בפניה.

וזאת אשר בינה גם בסוד "מקוה" אשר כל הטמאים אי אפשר להם לעלות מטמאתם כי אם על ידה.

וזאת אשר בינה, גם בסוד "השני בדי ערבות" שבלולב, אשר גם הפושעים מרמזים בהם, כי כל חיותם ותקותם רק על ידה.

וזאת אשר בינה גם בסוד "יובל ושופר" שתוקעין בו לקרא דרור גם להעבדים שנתחייבו להרצע (כג) כי היא האם המרחמת על בניה, והולכת אחריהם גם למקום הטנפת להוציאם משם (כי היא האם גם לבחינת מלכות המוכא בסימן ע"ח בלקוטי מוהר"ן חלק א', השוכנת עם בניה בלי הפסק), כי כל פח המלכות להוציא ולהעלות את הנופלים היא מאתה, בסוד 'אמא אוזפית מנהא לברתא' (פמוכא מזה בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן מ"ט באות ז' עין שם היטב).

יז

וכל הדברים האלה תמצא רמוז ונסתר גם במספר שמו הקדוש והנעלם: כי "קטרת" עם הכולל במספר שמו במלואו (710).

על ידי זה בעצמו נתגלה ממשלת השם יתברך פמוכא מזה בדברי רבנו ז"ל. (כב) זה ה"ים" (גימטריא נון) רומז על שער הנון דסטרא אחרא אשר זה לעמת זה הוא כלול מקל מחלות ומכאובי הנפש עד אין תכלית. (כג) עין בלקוטי הלכות יורה דעה הלכות בכור בהמה טהורה הלכה ד' באות כ"ו.

תְּשׁוּבָה עִם הַכּוֹלֵל בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ עִם הָאוֹתִיּוֹת (714).

"מִקְנָה" עִם הַכּוֹלֵל בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ עִם הָאוֹתִיּוֹת (152).

ב' פְּעָמִים "עֲרָבָה" (סד) בְּמִנְיָן שְׁמוֹ עִם שֵׁם אָבִיו נֶחְמָן בֶּן שִׁמְחָה עִם הַכּוֹלֵל (554).

"יִזְבֵּל" שׁוֹפֵר בְּמִסְפָּר "נֶחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה" עִם הַתְּבוּת וְהַכּוֹלֵל (634).

"אִם הַבְּנִים" בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ כְּנִזְכָּר לְעֵיל (148).

יח

וְעֵתָה נֶחֱזָר וְנִשׁוּב לְדַבְּרֵינוּ הַנִּלְבָּד בְּדַבָּר רוֹמְמוֹת הַמִּדָּה הַזֹּאת, כִּי הִיא הָאֵם הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר עָלְיָה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם אֵת כָּל דְּבָרֵי הַשִּׁבְחָה שֶׁבְּסֵדֶר הָא"ב שְׁאוּמְרִים אוֹתָם בְּלִיל שְׁבֵת עַת קִבַּלְתָּ הַמַּלְכוּת מֵאוֹרָה הַנִּפְלְאָה, לְהִיּוֹת מְכֻנָּה עַל יְדֵי זֶה בְּשֵׁם "שְׂדֵה תְּפוּחִים", אֲשֶׁר גַּם זֹאת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּשָׁנֵי פָּנִים "נֶחְמָן בֶּן שִׁמְחָה" עִם הַשְּׁלֵשׁ תְּבוּת - "נֶחְמָן בֶּן פִּיגָא" עִם הַשְּׁלֵשׁ תְּבוּת (853).

יט

וְכָל אֲשֶׁר יְשִׁים אֵת לְבוֹ לְהַשִּׁיר הַזֶּה יִרְאֶה בְּעֵינָיו כִּי מִבְּאֵר שֵׁם בְּרִמְזוֹ נִפְלְאָה הַתְּגִלוֹת הָאוֹר הַזֶּה בְּעוֹד גְּבֵרָה לֵיל חֲשֻׁכוֹת גְּלִיּוֹתֵינוּ, לְתַן גַּם הַיּוֹם טָרֵף אֲמָרֵיו הַנוֹרָאִים לְאִנְשֵׁי בֵיתוֹ וּמִקְרָבָיו, וְחֵק הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה (שְׁלַחַן עֲרוּף וְהַתְּבוּדָדוֹת) לְבַלְתִּי נַעֲבֵר אֵת הַחֵק הַהוּא כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ (סה).

(סד) כִּי צָרִיף לְהִיּוֹת שְׁנֵי פְדֵי עֲרָבָה.

(סה) שָׁזָה בְּחִינַת "וְתִקְּם בְּעוֹד לְלֵלָה וְתִתֵּן טָרֵף לְבֵיתָהּ וְחֵק לְנַעֲרוֹתֶיהָ" - וְעַנְן בְּשִׁיחוֹת

ב

וְאֵת אֲשֶׁר זָמַם וּלְקַח בְּרִשּׁוֹתָיו הַשְּׂדֵה הַקְּדוּשָׁה (ט) לְהַשְׁקוֹת וּלְגַדֵּל אֶת הָאֵילָנוֹת שֶׁהֵם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים בְּשֵׁם שְׂדֵה וְכָרֶם, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (ישעיה ה) "כִּי כָרַם ה' צִבְאוֹת בַּיִת יִשְׂרָאֵל" וְכוּ', וְאֵת אֲשֶׁר בְּעוֹז' (ט) חָגַר מִתְּנִיּוֹ (ט) וְאִמְץ זְרוּעוֹתָיו (ט) לְגַמֵּר אֶת כָּל הַתְּקוּנִים הַצְּרִיכִים לָזֶה, אַף אִם עָבַר עָלָיו מִה שֶׁעָבַר, וְאֵת אֲשֶׁר לֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ אֲשֶׁר יִזְרִיחַ עָלֵינוּ בְּלַיִל גְּלוֹתֵינוּ (ט).

כא

גַּם אֲשֶׁר יִשְׁתַּדֵּל בְּנִפְלְאוֹת אַרְבַּעַת כַּחוֹת שֶׁנִּמְצָא בְיָדוֹ הַנוֹרָאִים, לְהַצִּיל וּלְרַפֵּא לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט וּבִפְרָט לְכָל אֲשֶׁר יַעֲזֹרֵם בְּאֵתְעֻרוֹתָא דְלִתְתָא בְּדַבּוּר וּבְמַעֲשֵׂה, שֶׁהִיא נְתִינַת הַצְּדָקָה

הַר"ן בֵּאוֹת ספ"ד - שֶׁהַשְּׁנֵי דְבָרִים הָאֵלֶּה הֵיוּ הַנְּהַגוֹת פְּלִילִיּוֹת לְכָל מְקַרְבָּיו בְּכָל יָמָיו חַיֵּיהֶם, וְכַפִּי הַמּוֹכֵן שֶׁם שְׁקִיּוּם הַשְּׁנֵי דְבָרִים הָאֵלֶּה בַּחֵק וְלֹא יַעֲבֹר מִסְּגֹל וּמוֹעִיל לְנִצָּחַ כַּכְּפִלֵי כְּפִלִּים בְּלִי שְׁעוֹר, יוֹתֵר מֵאִם אֶפְלוּ הֵיךְ עוֹשֶׂה אוֹתָם הָאֵדָם כְּמוֹ כֵּן, וְלֹא בַּחֵק וְלֹא יַעֲבֹר תְּמִיד בְּלִי הַפְּסֵק.

(ט) שִׁזְהוּ בְּחִינַת "זְמַמָּה שְׂדֵה וְתַקְתְּהוּ מִפְּרִי כַּפִּיהָ נִטְעָה כָּרֶם".

(ט) שִׁזְהוּ בְּחִינַת "חֲגִירָה בְּעוֹ מִתְּנִיָּה וְתַמְצִיץ זְרוּעוֹתֶיהָ" - גַּם עֵץ בְּלִקְוֵי מוֹהֲרֵן ח"א סִימָן ס"ה בְּסוּפּוֹ, שֶׁכָּל עֵנָן הַשְּׂדֵה וְתַמְצִיץ כְּלוּלִים בְּהַפְּסֵק "וַיִּאֶמֶר בּוֹעִז' (אֲוֹתִיּוֹת בְּעוֹז') וְכוּ' שֶׁמִּרְמָזוֹ עַל (הַבִּינָה) "וְהַחֲכִמָּה אֲשֶׁר תַּעֲזוּ" וְכוּ'.

(ט) עֵץ שֶׁם בְּהַתּוֹרָה ס"ה בְּתַחֲלֹתוֹ בֵּאוֹת א' מוּבָא שֵׁם ו"מ" שְׂרֹצְהָ לְחַגֵּר מִתְּנִיּוֹ לְהִיּוֹת הוּא הַבַּעַל שְׂדֵה, וְכַפִּי אֲשֶׁר הַבַּתִּי לְעֵיל מִסְּפָרֵי אִמַּת בְּפָרוּשׁ הַפְּסוּקִים - מִי יִרְפָּא - וְכוּ' יִפְר - , נִרְאֶה לְעִנְיַת דַּעְתִּי לְפָרֵשׁ בֵּן גַּם ה"מ" הֵיךְ.

(ט) עֵץ בְּחִי מוֹהֲרֵן בְּסִפּוֹר נִסְעָתוֹ לְנְאוּרִימְשׁ בֵּאוֹת א' עַל עֵנָן הַמּוּבָא בְּהַתּוֹרָה ס"ה הַנ"ל - גַּם עֵץ בְּחִי מוֹהֲרֵן בְּסִפּוֹר נִסְעָתוֹ לְאִימִין אוֹת ל"ג, שֶׁיֵּשׁ לָזֶה שְׂכִיחַת לְהַנ"ל וּכְמוֹכֵן לְהַמְעִיֵן שָׁם.

(ע) שִׁזְהוּ בְּחִינַת "מַעֲמָה כִּי מוֹב סַחְרָה לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה נֵרָה".

ואמירת העשרה מזמורי תהלים בבית ציונו הקדוש (עא) נראה לפי עניות דעתי שמרמז כל זה בהארבעה פעמים יד הכתובים שם, הלא המה: "ידיה" - שלחה ב'פ'י'ש'ו'ר (עב) "וכפיה" - תמכו פ'ל'ך (עג) "כפה" - פרשה לעני (עד), "וידיה" - שלחה לאביון (עה), ועל ידי כל זה לא תירא לביתה משלג הגיהנם" (כמו שפרש רש"י שם) כי כל ביתה לבוש ש'נ'ים' (עו), וגם שאר דברי השבח הזה. כלם יבארו על

(עא) כמובן בלקוטי הלכות הלכות פריה ורביה הלכה ג', והלכות תולעים הלכה ד' אות ב' שענין התקון הזה ששך לענין הארבעה כחות שבגדיו הנוראים המובאים בהמעשה של השבעה בעמליר'ם, ענין שם ועוד בכמה מקומות השייכים לזה.

(עב) 'עשה כ'ל ר'יחות ו'סערות ש'יהיו ב'משקל ראשי תבות בפשוט', וזה ששך לענין תקון הברית, כי סערותם יותר מהמשקל, הוא מעשו איש שעיר (ענין בהלכות תולעים הצ"ל באות ו') שהוא אדום הממנה על פגם הברית, והמדה של היום השישי (כי זה ההתפארות של הבעמליר מענין הכחות הנוראים שיש לו בגדיו הקדושות הנה ביום השישי ענין בהמעשה משבעה בעמליר'ם) שהוא כנגד יסוד הוא התקון לזה.

(עג) פ'ל'יח כ'בד ראשי תבות פ'ך, מ'לשון "פ'לח חין כבדו" הנאמר לענין פגם הברית. וזהו עקר הגבורה שמוכא בהמעשה לענין התפארות הזאת, שגם לאחר שפ'לחו את האדם וזרקו בו כל מיני חצים וסמים (והעקר בכבד, ששם הוא עקר אחיזת עשו הוא אדום ועמלק) גם אחר כן הוא תומך בגדיו הקדושים, ומוציא מאתו את החצים שנוזקו בו ומתקן כל זה. (ועל כן פאשר גבר משה ידו - וגבר ישראל, ולהפך - וגבר עמלק. גם ענין בלקוטי הלכות הלכות פסח הלכה ט' בסופה בהראשי פרקים מוכא שם בבאור לענין החצים - הפסוק "חין יפ'לח כבדו").

(עד) כי 'אין עני אלא מן הדעת', על ידי פגם הברית שהוא פגם הדעת, וכפרישת פפיה תתן לו כל העשרה קבין חכמה ודעת.

(עה) אביון הוא התאב לכל שגם בגשמיית אין לו מוון ומתנה, וגם זה על ידי פגם הברית כמובא בגדיו ו'ל על הפסוק "כי בעד אשה זונה עד כפר לחם", ונתינת הצדקה של האשת חיל הוא התקון לזה.

(עו) ש'נ'ים' ראשי תבות ש'מ'יחה - על קברו הקדוש, ג'תנה - את הצדקה על שם ג'תן תתן, 'מ'מזורים" שכל אנשי ביתו ומקרביו לבושים בזה. ועוד יש לפרש ברך אחר, כי "אל תקרי שנים אלא שנים" - הינו שכל ביתו לבושים בהשנים האלה צדקה ועשרה מיני נגינה, שהם מכוונים כנגד שני כחות מגדיו הנוראים המובאים בהמעשה (משבעה

זה למשפיל בצרוף שאר הקדמות וכמובא בלקוטי הלכות הלכות השפמות הבקר הלכה ד' עין שם. והמעין יבין מאליו, שמה שלא יזכירנו שם (וכן בשאר מקומות בדבריו הקדושים) כי אם בדרך כלל בשם צדיק, הוא מפני דרכי שלום וכבוד אלוקים הסתר דבר, וגם כי אמנם שגם זה אמת, כי כל צדיק הדור יש בו בחינת משה משיח כמובא בדבריו ז"ל, אבל בודאי העקר הוא "ה"עלית על כלנה", שהוא משה משיח בעצמו, כנשמע כמה פעמים מפיו הקדוש בפרוש. וכאשר גם זאת מבאר בדברי השבח הזה, כי "קמו ב'נבי"ה" ראשי תבות ב'ן נ'פתלי ה'ירץ, וגם נ'פתלי ה'ירץ ב'ן י'הודא (ש); "ויאשרוה", ויאמרו, "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה" (ש), ועל כן גם אם תבא בחשבון השלש תבות האלה - "עלית על כלנה" נביט ונראה שגם הם במספר שמו במלואו "נון, חית, מם, נון" עם האותיות והכולל (721).

כב

גם "יראת ה'" המובא שם עם האותיות והתבות במנין "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות והתבות, כי הוא הוא אוצר היראה (647) (ש) ועל כן גם יראה במלואו "יוד, ריש, אלף, הא" במספר "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות והתבות (647).

בעטלירם) עין שם, והשנים האחרים נתעוררים ממילא על ידי התאחדותם והתחברותם עמהם (ועין בהלכות תולעים ה"ל באות י"א). ואגב אורחא אמרתי לכהב פה גם הנראה לפי עניית דעתי בענין הארבעה כחות שבדיו שכלולים מעשר עשר, כי זה בחינת אל תמרי ידוד - אלא יתיד' המובא כמה פעמים בדבריו ז"ל ובשאר ספרי אמת. (עו) וכונדע מאמרו הקדוש, שהעיד עליהם רבנו ז"ל בעצמו וייסען פין מיר וייסמ, נתן גפתלי אביסעל.

(עח) בעלה המובא כל פעם בדבר השבח הזה, מוכן בספרי אמת כי מרמו על אור החכמה. (עט) כמובא בחי' מזהר"ן בספור מעלת המתקנים אליו באות נ"ד). (ונראה לפי עניות

וְלִבּוֹ "תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה" - המעשיות
שספר.

כג

וּבְכָל השבח הזה קמ"ט תבות, במספר "נחמן" עם הפולל.

כד

וְכָל זה שיה לקדשת שבת כנ"ל, ועל כן "שבת" במספר שמו בשני
פנים "נחמן" עם הפולל, - "נחמן בן שמחה" (702). (אמר
המעתיק ועל כן שבת עם הפולל במספר נחמן ב"ר שמחה) (703).
וְזֶה אשר גם "יום השביעי שבת שבתון קדש" (שמות ל"א) עם
האותיות והתבות (2342) במספר שמו בחמשה פנים:
"נחמן" "נחמן בן שמחה" עם השלש תבות - "נחמן בן פיגא" "נון
חית מם נון", "נחל נבע מקור חכמה". ועל כן גם שבת עם
האותיות במספר רבי נחמן בן שמחה (765).

כה

גַּם כל מועדי ה' אשר קדשתם נמשך משבת, וכלם באו בסוד
הבינה פנדע בספרי אמת ועל כן:
"פסח" במספר "נחמן" (148).
"חג המצות" עם הפולל במספר "נחמן בן שמחה" (553).
"חג השבעות" עם הפולל במספר, "נחמן", - נחל נבע מקור
חכמה עם האותיות (795).

דעתי שזה בחינת מה דאיתא בדברי חכמינו ז"ל (בסוף מסכת סוטה) אמר רב נחמן לתנא
לא תיתני יראת הטא דאיפא אנא, וכמובא לעיל במהדורה ב' אות ואו עין שם.

"שפתון זכרון תרועה" (ויקרא כ"ג) עם השלש תבות במספר שמו (1725) בארבעה פנים הלא הם:

"נחמן" - "נון, חית, מם, נון"

"נחמן בן שמחה" עם האותיות - **"נחמן בן פיגא"** עם האותיות.

ובדברי חכמינו ז"ל יקרא בשם ראש השנה, כי על כן גם "ראש השנה" במספר "נחמן בן שמחה" "נחמן בן פיגא" ואחד מהם עם האותיות והתבות והכולל (861).

כי גם כל בנין המלכות שנתעלה ונתגלה בו לדון ולשפט ולשקל את כל אחד במאזנים, אם למות אם לחיים (אשר על זה מרמז גם המזל מאזנים של החדש הזה) הכל על ידי בינה עלאה, פידוע לידועי חן שכל שרש ותקון המלכות והמשפט הכל מאתה, וכמובא לעיל מזה. ועל כן גם "מאזנים" במספר "נחמן". "מאזני צדק" עם השתי תבות במספר "נחמן בן פיגא" עם האותיות (304).

וזה אשר גם "קול שופר" שמצוה לשמע בו (וגם זה בסוד בינה פידוע) במספר "נון, חית, מם, נון" עם אותיות המלוי והכולל (722).

"יום כפרים הוא לכפר עליכם" (ויקרא כ"ג) עם החמשה תבות במספר "נחמן בן פיגא", - "נחל נבע מקור חכמה" (923).

וזה אשר גם יום כפרים במלואו כזה, "יוד, ואו, מם, כף, פא, ריש, יוד, מם" עם אותיות המלוי מכון למספר הזה עם הכולל (924).

"חג הספות ויום שמיני עצרת" עם הפולל במנין שמו בארבעה פעמים (1740), הלא הם:

"נחמן" ... עם האותיות, - "נחמן בן פיגא" עם האותיות. - "נחמן בן שמחה עם האותיות, - "נון, חית, מם, נון" עם האותיות.

גם תבת סכות במלואו כזה: "סמך, כף, וו, תיו" במספר "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות והתבות והפולל (648). וכלם בכלל נקראים בשם "מעדי ה" (ב), כי על בן גם זאת עם השתי תבות במספר "נחמן" עם האותיות (152).

אמר המעתיק:

ועל בן "כל זכורף אל פני האדון ה" הנאמר בפסוק "שלוש פעמים בשנה" וכו' שש תבות אלו במספר נחמן בן שמחה עם האותיות והתבות) (566).

כו

ואף חנכה ופורים באו ונתוספו על מועדי ה' להיות בכלל בינה. ולכן חנכה במלואו כזה: "חית, נון, ואו, כף הא" במספר "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות (643).

פורים במלואו כזה: "פא, ואו, ריש, יוד, מם" עם התבות והפולל במספר "נון, חית, מם, נון" (710).

ורבנו ז"ל באמרו את המאמר המובא בלקוטי מוהר"ן תנינא סימן ב' פתח ואמר "ימי חנכה הם ימי הודאה" ומאשר שיש לדקדק בדבריו אשר יצאו מפיו הקדוש כמו בדברי מקרא -

(פ) "מעדי" חסר פתיב בפרשת "וידבר משה" שבסוף הפרשה הנ"ל.

כוכבי

חכמה ובינה

אור

קלו

דְּקַדְקַתִּי וְחֻשְׁבְּתִי גַם אֶת זֹאת וּמִצְאָתִי וְרֵאִיתִי כִּי "יְמֵי חֲנֻכָּה"
בְּמִסְפֵּר "נְחֻמָּן" עִם הַכּוֹלֵל (149).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "סֵלַח נָא" שְׁמֵזָה נִמְשָׁךְ קִדְשֵׁת חֲנֻכָּה כְּמִבְּאֵר בְּדַבְּרֵי
ז"ל בְּלִקְוֵטֵי מוֹהֲרָן תְּנִינָא סִימָן ז', כִּי עַל פֶּן יַעֲלֶה גַם זֶה
בְּמִנְיַן "נְחֻמָּן" עִם הַכּוֹלֵל (149).

כז

גַּם תְּהִלִּים מִסְגֵּל לְתֻשֹׁבָה וַיֵּשׁ בָּהּ שִׁיכוֹת לְמִדַּת הַבִּינָה כְּמוֹבֵא
בְּלִקְוֵטֵי מוֹהֲרָן תְּנִינָא סִימָן ע"ג (וְעַיִן גַּם לְעֵיל בְּאוֹת ט"ז) וַיֵּשׁ
לְרִמֹּז כִּי עַל פֶּן נִמְצָא בּוֹ קמ"ט מְזֻמּוּרִים (כִּי הַשְּׁנֵי מְזֻמּוּרִים
הָרֵאשׁוֹנִים נִחְשָׁבִים כְּאַחַת כְּמִבְּאֵר בְּמִסְכַּת בְּרֻכּוֹת דָּף ט: בְּסוּפּוֹ)
כְּמִסְפֵּר "נְחֻמָּן" עִם הַכּוֹלֵל (149).

כח

גַּם בִּינָה הִיא בְּסוּד "יְרוּשָׁלַיִם שְׁלֹמֶעֱלָה" כִּי עַל פֶּן גַּם זֶה בְּמִנְיַן
שְׁמוֹ בְּשִׁלְשָׁה פָּנִים הֲלֵא הֵם: "נְחֻמָּן", "נְחֻמָּן בֶּן פִּיגָא", "נְחַל
נִבְעָ מְקוֹר חֲכָמָה" (1071).

כט

בִּינָה: הִיא בְּסוּד אֱלֻקִּים (פא) כִּי עַל פֶּן "נְחֻמָּן בֶּן פִּיגָא" עִם
הָאוֹתִיּוֹת וְהַכּוֹלֵל בְּמִסְפֵּר "אֶלְף, לָמֶד, הֵי, יוֹד, מֵם", עִם
הַחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת (305).

(פא) עַיִן לְעֵיל בְּהַקְדָּמָה מֵה שְׁהִבְאֵתִי שֵׁם פְּדָרִים הָאֵלֶּה גַם מִשְׁאֵר סְפָרֵי אֲמֵת, וְעַיִן
בְּמִסְכַּת בְּבֵא בְּתֵרָא דָּף ע"ה שְׁשִׁלְשָׁה נִקְרְאוּ בְּשֵׁם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צְדִיקִים, וּמִשִׁיחַ,

ל

בִּינָה: היא בסוד כּסא כּבּוּדוֹ יתְבַרַךְ, אֲשֶׁר נֹאמַר עֲלֶיהָ בְּדַבְרֵי החוֹזֶה (יחזקאל א) "אֲבָן סַפִּיר דְּמוּת כּסא" וְעַל כֵּן יַעֲלֶה גַם זֶה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹ בְּשָׁנֵי פָּנִים "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַפּוֹלֵל - "נַחַל נֶבֶע מְקוֹר חֻכְמָה" (934).

כִּי הוּא אֲשֶׁר נֹאמַר עָלָיו מֶה שֶׁהִיא הוּא שִׁיחָהּ, וּמְשִׁיחַ דָּא מִשָּׁה, אֲשֶׁר זָכָה לְאַחֲזוֹ וּלְהִתְאַחַד בְּהַכּסָא הַנּוֹרָאָה אֲשֶׁר תְּשִׁיר (כב) אֶת שִׁיר נְעִימוֹת הַשְּׁגָתוֹ אֲלֵקוּתוֹ עַל שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם נִימּוֹן, פְּשׁוּט, כְּפּוּל, שְׁלוּשׁ, רְבוּעַ, שֶׁהוּא "הוּיָה" בְּאַחֲזָרִים שְׁעוֹלָה שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם, לְעֻנְג לְנִצָּח אֶת כָּל אֲשֶׁר יִזְכּוּ לָזֶה, וְלָכֵן מִסְפַּר שְׁמוֹ הַקְּדוּשׁ "נַחְמָן" כְּמִסְפַּר מְלוֹי "הוּיָה" בְּאַחֲזָרִים פְּזָה: "יוד, יוד, הא, יוד הו, יוד הו וו הא" עִם הָאַרְבָּעָה כּוֹלָלִים (148).

וְזָה אֲשֶׁר גַּם "מֶה שֶׁהִיא הוּא שִׁיחָהּ" עִם הָאַרְבָּע תְּבוֹת בְּמִסְפַּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ "נּוֹן, חֵית, מֵם, נּוֹן" עִם הַפּוֹלֵל (711).

וְזָה אֲשֶׁר גַּם "מִשָּׁה מְשִׁיחַ" עִם הַשְּׁבַע אוֹתִיּוֹת בְּמִסְפַּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ. וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "צִמַּח דְּיֹד" בְּמִסְפַּר שְׁמוֹ "נַחְמָן" עִם הָאוֹתִיּוֹת (710).

גַּם מֶה שִׁיכְנָה הַגּוּאֵל צֶדֶק בְּדִנְיָאֵל ז' בְּשֵׁם "בֵּר אֲנִישׁ" בְּמִסְפַּר "נַחְמָן בֶּן שְׁמַחָה" (553). גַּם מֶה שִׁיכְנָה שֵׁם בְּדִנְיָאֵל קַפִּיטֵל

יִירוּשָׁלַיִם, עֵין שָׁם.

(כב) עֵין הַיֵּטֵב בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ מִמִּשְׁלָה בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן תַּנְגַּא סִימָן א' (וּבְהַתּוֹרָה תִּקְעוּ תוֹכַחָה בְּסִימָן ח') וּבְסוּף הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל בֶּן מֶלֶךְ יִבֵּן שְׁפָחָה שְׁנַחֲלָפוּ, וּבְהַשְׁמָטוֹת בְּחַי מוֹהַר"ן מַעֲנֵן הַשִּׁיר הָזֶה שָׁהָה וְהָיָה הָעוֹלָם הַבָּא וְכו', כִּי לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתֵי שְׂיָכִים כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה זֶה לָזֶה. וְכַמוֹכֵן לְבָקִי קִצָּת בְּסַפְרֵי רַבְנּוּ ז"ל, וְגַם בְּשָׂאֵר סַפְרֵי אֲמַת שְׁמוּכָא בְּהֵם מַעֲנֵן הַשִּׁיר הָזֶה.

ב' בשם אָבן, כי על פֿן גַם אָבן בַּמְלוּאוּ "אֶלֶף, בֵּית, נוּן" בַּמְסַפֵּר
 "נחל נבע מקור חכמה" (629).

לא

גַם מַה שֶׁכְּתוּב עַל אוֹדוֹת הַגּוֹאֵל צֶדֶק (לְדַעַת הָאֵרִי ז"ל) בַּפֶּרֶשֶׁת
 שׁוֹפְטִים "נְבִיא מִקְרָבָךְ מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵּי יָקִים לְךָ" עִם הָאוֹתִיּוֹת
 בַּמְסַפֵּר "נַחְמֵן בֶּן שְׂמֹחָה" "נַחְמֵן בֶּן פִּינָא" וְאַחַד מֵהֶם עִם
 הָאוֹתִיּוֹת וְהַכּוֹלֵל (858).

גַם הַשְּׁלֵשָׁה תְּבוֹת "מִקְרָב אַחִיהֶם כְּמוֹךְ" הַפְּתוּבִים שֶׁם מִקְדָּם,
 אֲשֶׁר יִתְבָּאֵר בְּקִצּוֹר נִמְרָץ (לְדַעַת הָאֵרִי ז"ל הַנִּל) שֶׁמִּקְרָב
 אַחִיהֶם יַעֲמֵד אֶחָד שְׂיִהְיֶה כְּמוֹךְ, כִּי עַל פֿן יַעֲלֶה מִסְפָּרָם עִם
 הַשְּׁלֵשׁ תְּבוֹת בַּמְסַפֵּר שְׂמוֹתֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים "מֹשֶׁה, נַחְמָן" (495).

לב

וַעֲיִן בַּתְּרַגּוּם יְרוּשְׁלָמִי עַל הַפְּסוּק "כַּעַת יֹאמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל
 מַה פֶּעַל אֵל" שֶׁבְּזֶה הַפְּסוּק מְרַמֵּז הַתְּכַלִּית הָאֲחֵרוֹן וְהַעוֹלָם
 הַבָּא שֶׁיִּזְכּוּ נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כִּידוּעַ, וְעַל פֿן יִתְרַגֵּם שֶׁם הַתְּרַגּוּם בְּזֶה
 הַלְשׁוֹן - וְיִנְח' מִן ד'ה' (בַּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ מֵאֵת ה') עֵתִיד לְמַתְנַיִי
 עֲלִיכוֹן דְּבֵית יַעֲקֹב^(א). גַם עֵינן בַּשְּׁל"ה פְּרֻשֶׁת וְאַתְחַנֵּן מַה שֶׁכְּתַב
 שֶׁם בְּשֵׁם מוֹרְנוּ הָרַב חַיִּים וַיְטַאֵל עַל פְּסוּק "לִכְן אֶחְלַק לוֹ בְּרַבִּים
 וְאֵת עֲצוּמִים יַחֲלַק שְׁלָל"^(ב), שֶׁהַפְּסוּק הַזֶּה נֹאמֵר עַל נְשָׁמוֹת מֹשֶׁה
 מְשִׁיחַ אֲשֶׁר יִקְבֹּל אֶת חֵלֶק הָעוֹלָם הַבָּא שְׁלוֹ מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא
 מִמֶּשׁ וּשְׂאֵר הַצְּדִיקִים יִקְבְּלוּ עַל יְדוֹ.

(א) תְּרַמֵּז מִהַתְּרַגּוּם הַזֶּה שְׂמֵעֵתִי מוֹר' בְּרוּךְ אַפְרָיִם.

(ב) גַם עֵינן בְּהַעֲנִין הַשְּׁלָל לְהַמְקָרָא הַזֶּה שֶׁהוּא בִישְׁעֵיהּ נ"ג וְחִבִּיט וְחִרְאָה שְׂמִבְּאָר שֶׁם
 בָּאֵר הַיִּטְב, - כֹּל עֲצֵם הַמְחַלֶּקֶת וְהַבּוֹזוּנוֹת שְׂעוּבָרִים עַל שְׂמוֹ הַקְּדוּשׁ.

לג

וְכַל זֶה הוּא מַחֲמַת שֶׁהַשִּׁיג בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת מִדַּת הַבִּינָה שֶׁהִיא הָעוֹלָם הַבָּא פִּיּוּעַ, וְכַמוֹכֵן בְּסַפְרֵי אֲמַת, שֶׁכָּל עוֹלָם הַתְּקוּן וְתַחֲתֵי הַמַּתִּים וְעַנְג הַנְּשֻׁמוֹת לְנִצָּח הוּא מְבִינָה אִמָּא עֲלָאָה, בְּסוּד הַכְּתוּב "כַּאֲשֶׁר אָמַר תְּנַחֲמֵנוּ" - וַיֵּשׁ בְּזֶה אוֹתִיּוֹת "נַחֲמֵנוּ", כִּי הוּא הָאֹר הַנֶּעֱלָם אֲשֶׁר עָלָיו יִסּוּבְבוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְהוּא אֲשֶׁר נֹאמַר עָלָיו "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאִוִּיר כִּי טִיב", כִּי טוֹב לְגַזֵּר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (בְּרַאשִׁית דָּבָר ג').

לד

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "אֹר" בְּמֵלֹאז כְּזֶה "אֵלֶּה, וְאוֹ, רִישׁ" בְּמַסְפֵּר "נַחַל נִבְעַ מְקוֹר חֲכָמָה" עִם הַתְּבוֹת וְהַכּוֹלֵל (634).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "טוֹב" בְּמֵלֹאז כְּזֶה: טִיב, וְאוֹ, בִּי"ת עִם הַשְּׁלֵשׁ תְּבוֹת בְּמַסְפֵּר "נַחֲמֵן בֶּן שְׂמֻחָה" - "נַחֲמֵן בֶּן פִּיגָא" (847).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "עֲדָן" - "נְהַר" - "גֵּן" (פּה) עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת בְּמַסְפֵּר שְׁמוֹ בְּשֵׁנֵי פָּנִים "נַחֲמֵן" עִם הַכּוֹלֵל - "נַחֲמֵן בֶּן פִּיגָא" (443).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "עֲלָם הַבָּא" (פּו) בְּמַסְפֵּר "נַחֲמֵן" (148).

(פּה) שְׂסִימָנִים עֲזִיג' בְּמוֹכָא בִּזְהַר הַקְּדוּשׁ, וְכָל עֲנוּנִים וְהָיָה מְעַנְג הַשְּׁנַת אֱלֹקוֹת (בְּמוֹכֵן בְּסַפְרֵי אֲמַת) שִׁישִׁיגוּ עַל דָּו. וְעַנְן בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא בְּסִימֵן ק"ל, שְׂמוֹכֵן שֵׁם שְׁנַם נַחֲלַת הַשִּׁי עוֹלָמוֹת מְרֻזִין עַל הַשְּׁנוֹת אֱלֹקוֹת בְּאֵלֶּה.

(פּו) "עֲלָם" חֶסֶד יֵשׁ לוֹ לְרַמּוֹ עַל הַעֲלָמוֹת שְׁמוֹ הַקְּדוּשׁ בְּמוֹכָא בְּחַיֵּי מוֹהֲרָן בְּסַפּוֹר נְסִיעֵתוֹ לְאוּמָן בְּאוֹת כ"ו שֶׁהַעֲלָמוֹת שֵׁם הַצְּדִיקִים הוּא בְּחִינַת "זֶה שְׁמִי לְעֲלָם".

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "עַל־מִן הַתְּקוּן" (10) בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ "נוֹן, חֵית, מֵם, נוֹן" עִם הַכּוֹלֵל (711).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "אֲחֵלֶק לּוֹ בְּרַבִּים" (11) עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּשְׁנֵי פָּנִים: "נַחְמָן עִם הַכּוֹלֵל" - "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" (443).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "מָה רַב טוֹבֶרֶךְ" (12) עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן פִּיגָא" עִם הַכּוֹלֵל (295).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "יֵינוּן הַמְּשֻׁמֵר בְּעַנְבֵי" (13) בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּשְׁנֵי פָּנִים: "נַחְמָן" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַכּוֹלֵל - נִחַל נִבֵּעַ מִקּוֹר חֵ'כְמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת וְהַכּוֹלֵל (801).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "נַעֲמֹת בִּימֵינוּךְ" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹ בְּמִלּוּאוֹ "נוֹן, חֵית, מֵם, נוֹן" עִם הַכּוֹלֵל (711).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - נַעֲמֹת בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן שְׁמֻחָה" עִם הָאוֹתִיּוֹת וְהַתְּבוֹת (566).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "אוֹר זֶרַע לְצַדִּיק" עִם הַתְּבוֹת בְּמִסְפָּר. "נוֹן, חֵית, מֵם, נוֹן" עִם אוֹתִיּוֹת הַמְּלוּי (721).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "מֵי מְנוּחוֹת" (14) בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן שְׁמֻחָה" עִם הַכּוֹלֵל (554).

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "מְחִיָּה מֵתִים" בְּמִסְפָּר "נַחְמָן בֶּן שְׁמֻחָה" (553).

(10) וְגַם כָּאן חֶסֶד לְרַמּוֹ בְּנ"ל.

(11) עֵינַן לְעִיל בְּאוֹת ל"ב בְּפָנִים מֵה שְׁהִבְאֵתִי שֵׁם בְּשֵׁם מִרְגּוֹ הַרְבֵּי ר' חַיִּים וְיִטְאֵל עַל פְּסוּק "לֶכֶן אֲחֵלֶק לּוֹ" וְכו'.

(12) עֵינַן בְּלִקְוֵי מוֹרֶה"ן תְּנִינָא בְּסִימָן ז' אוֹת ו'.

(13) שְׁנֵה סוּד הַעוֹלָם הֵבֵא בְּדוּעַ, וְכַפִּי הַמוּכָן בְּסִפְרֵי אֲמַת גְּרָאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי לְרַמּוֹ בְּעֵינַן הַשִּׁיר הַנ"ל שְׁנֵהוּ בְּחֵינַת 'אֵין אוֹמְרִים שִׁיר אֱלֹא עַל הַיָּוֵן.

(14) שְׁעֲלֵיהֶם בְּקֶשׁ דּוֹד הַמְּלֻךְ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם "עַל מִי מְנוּחוֹת וְנִחְלָנִי" וְאִיתָא בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - "צָרוּר הַחַיִּים" (צ) בְּמִסְפֵּר "נַחְמָן בֶּן שִׁמְחָה" עִם
הָאוֹתִיּוֹת וְהַכוֹלֵל (564).

לה

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם כָּל שְׁנוֹתָיו הָיוּ בְּעֶרְףְ אַרְבָּעִים שָׁנָה כִּי בֶן אַרְבָּעִים
לְבִינָה עֵין בְּרַשִׁי פְּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא שְׁשֹׁנוֹת הָאֲנָשִׁים מִכּוֹן לְמִנּוֹן
שְׁנוֹת עוֹלָם הַמַּתְחִילִין מִתְשָׂרֵי וְנִמְצָא לְפִי זֶה כְּשֶׁנּוֹלַד בְּנִיסָן
בְּשָׁנַת תַּקְל"ב (שְׁעַל זֹאת הַגְּרָסָא פֶּתַח מוֹהֲרַנְ"ת ז' ל' שְׁכַפִּי הַנְּרָאָה
שְׁכַף הוּא הָאֲמַת) וְהַסְתַּלְקוּתוֹ הָיָה בַח"י יָמִים בְּתִשְׂרֵי בְּשָׁנַת
תַּקַּע"א מִכּוֹן מִמָּשָׁ אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְזֶה אֲשֶׁר צָרוּף שְׁמוֹ נַחְמָן מ'ו'ח
נ'ו'ן כִּי הוּא הַשִּׁיג מַח הַנּוֹן מִשְׁעָרֵי בִינָה.

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם - יוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ וְעַלִּיתוֹ לְגַבְהֵי מְרוֹמִים הוּא מִכּוֹן
מִמָּשָׁ בְיוֹם הָאֶרֶת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ (צ) וּבְפְרָשַׁת הַשְּׁבוּעַ שֶׁל
הַסְתַּלְקוּת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם. וְזֶה אֲשֶׁר בְיוֹם שְׁחַל בּו ז' אָדָר
פְּטִירַת מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, יַחֲוֹל לְעוֹלָם יוֹם שְׁנֵי דָחַל הַמוֹעֵד
סְפוֹת יוֹם הַסְתַּלְקוּתוֹ.

פְּרָשַׁת הַרוּמָה דָף קע"א ע"א, בְּאֵלִין מִי מְנוּחָת זְמִינִין צְדִיקָא לְנִחָא לְעַלְמָא דְאַתִּי.
(צב) שְׁעַל זֶה אֲנִי מְבַקְשִׁים שְׂיִהְיוּ נְפְשׁוֹתֵינוּ צָרוּרוֹת בְּצָרוּר הַחַיִּים לְנִצָּחַ, שְׁעַל יְדוֹ נִצָּרַד
וְנַחְמָשֶׁר בּוֹ יַחְרָדִי.

(צג) עַל פִּי סוּד הָאֲשַׁפְּזִין שֶׁל הָאָר"י ז'ל מִכּוֹן הַיּוֹם הַרְבִּיעִי שֶׁל חַג הַסְּפוֹת לְאֲשַׁפְּזִית
מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שְׁמִדְתוֹ נִצָּח שֶׁהִיא הַסְּפִירָה הַרְבִּיעִית. וְעַל כֵּן גַּם עַלִּיתוֹ לְתוֹרָה
הָיָה תְּמוּד בְּפְרָשַׁת רְבִיעִי שֶׁהוּא כְּנֶגֶד נִצָּח. וְעַל כֵּן גַּם "נִצָּח" בְּמִסְפֵּר "נַחְמָן". (וְכֹל הָאוֹת
הַזֶּה שְׁמַעְתִּי מֵאֲבֵי הַרְיַנִּי בְּפִרְתָּ מִשְׁכָּבוֹ, וּמִסְתַּמָּא שְׁמַע זֹאת מִפִּי מוֹהֲרַנְ"ת ז'ל בְּעֶצְמוֹ,
וְעַן הַיֵּטֵב לְעִיל בְּאוֹת א' שְׁבַמְהֵדוּרָא עַל הַפְּתִיחָה שֶׁל הַחֶלֶק הַזֶּה עֵין שֵׁם וְחִבּוּן קִצָּת.

לו

והנה בכל המבאר עד הנה נראה לפי עניות דעתי לרמז במאמרו הקדוש שלאחר התורה 'אחוי לן מנא' בלקוטי מוהר"ן סימן כ"ה, שצריכין לכנות להיצר הרע שם אחר, שלא לקרותו עוד בשם יצר הרע רק בשם כח המדמה עין שם על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל שבעה שמות יש לו ליצר הרע כו'. וידוע ליודעי חן שהם כנגד השבע מדות דסטרא אחרא, כי זה לעמת זה עשה אלקים כנגד שבע מדות הנמצאים בהקדשה כמובן כל זה בספרי אמת. והנה עד הנה לא היה בעולם כי אם הארת השבע מדות האלה שהשיגו אותם השבעה רועים להמשיכם ולהאירם עלינו. על כן לא היה כנגד זה כי אם שבעה כחות היצר הרע שהם בחינת שבעה שמות שיש לו - אבל משבא אדמו"ר ז"ל לעולם, והתחיל להאיר ולהופיע עלינו המדה השמינית שהיא בינה עלאה, שהשיגה בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו וכו', על כן זה לעמת זה גברה ועצמה מאד גם המדה השמינית של הסטרא אחרא שהיא בחינת מדמה, כי בינה דקדשה הוא בחינת מבין דבר מתוך דבר, וזה לעמת זה בינה דסטרא אחרא הוא בחינת מדמה דבר לדבר בשוא והבל.

לו

אבל על כל זאת מדה טובה מרבה, ולעולם ידו על העליונה. כי אף על פי שמרב כבוד המלחמה (צד) הכרח להתנפשות

(צד) אם העין במסקת סנהדרין (ברך קי"א) מה שאמרו חכמינו ז"ל על פסוק "ולקחתי אתכם אחד מעיר" וכו', ועל פסוק "וענתה שמה" וכו', לא תתפלא עוד ומזרא לא יעלה

וְלִהְיֶתֶלֶק מֵאֲתָנּוּ, וְגַם אָרְכוּ יְמֵי הַסְתַּלְקוֹת בְּעָרְךָ כַּפְּלִים מִהֶמְסַפֵּר
 מ"ה שְׁנַיִם שְׁאֲמָרוּ הַצּוֹפִים עַל הַהִתְפַּסּוֹת הַזֹּאת (צ"ח), אֲבָל לֹא
 לְעוֹלָם יִזְנַח ה' וְלֹא לִנְצַח יִקְצַף, וְגַם אָמְנָם בְּכַחוֹ כִּי עַז וּגְבוּרָתוֹ
 (מִשְׁרֵשׁ הַגְּבוּרוֹת שֶׁבִּבְיָנָה) כִּי קִשְׁתָּהּ, לֹא נִתְעַלַּם מֵאֲתָנּוּ מִכֹּל וְכֹל
 כַּמְאֵז וּמְקַדֵּם, לְבַל יִדַע אִישׁ אֶת מְקוֹם קְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר גָּאֲלָתָנוּ
 תְּלוּיָהּ בּוֹ (צ"ט). וְלִכֵּן גַּם אִם יַעֲלֶה לְשָׁמַיִם שִׁיֵּאת מֶלֶךְ הַזֶּקֶן וּכְסִיל,
 מִשֶּׁם יוֹרִידוֹ וַיְפִילוֹ, כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ עַד אִם כִּלָּה הַדְּבָר אֲשֶׁר
 דִּבֶּר, לְגַאֲלָנוּ וּלְרַפְּאֵנוּ מִתַּחֲלוּאֵינוּ הָעֲצוּמִים (אֶת כָּל הָאוֹת הַזֶּה
 הוֹצֵאתִי מִדְּבָרֵי מוֹהַרְנָת ז"ל, שְׁמַעְתִּי מֵאֲבֵי הַרִינִי כַּפֶּרֶת מִשְׁכַּבּוֹ
 וְעַתָּה נָשׁוּב לְדַבְּרֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים כִּי עוֹד לֵאלֹל מְלִין):

עוד על ראשך בראותך שנים היום יאמרו כל העדה לרגם באבנים את השנים מששים
 רבוא אשר בגדלתו לא יאמינו, ובדבריו הנוראים יתדבקו – ואת קולם יתנו לכלתי שמע
 אל זקני העדה גם אם נשלחו על פי ה' (מרוקמות דעתו הנעלמה גם היום לתן מקום
 למעות), ונוכר נא ימות עולם נבין שנות דור ודור – גביט נא ונראה בשבטי יה אשר
 בזכותם אנו חיים, וגם הם שנאו בכל מיני שנאה את יוסף אחיהם שהיה גדול ונעלה על
 כלם (כי רק הוא נחשב בין השבעה רועים, וגם קריעת ים-סוף היה בזכותו כמו שאמרו
 חכמינו ז"ל על פסוק "הים ראה וינס"), נשקיפה נא ונראה בדרו של משה רבנו בעצמו
 שאנו מדברים בו כנבאר בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, כי מאתים וחמשים ראשי
 מנהדראות נשיאי העדה אנשי השם – וגם כל עדת בני ישראל (עין היטב בפרשת קרח
 מראשה עד סופה) כלם באחד רבו וילוו על משה רבנו רבן של כל הנביאים, אשר פה
 אל פה דבר בה', והמונת ה' יביט, ואחר כל האותות והמופתים והיך התוקה והמורא
 הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל לעיניהם הנפגעים והנשמיים, – איכבה, איכבה,
 גברה עליהם הסתה והעלמה בואת עד שאמרו עליו מה שאמרו והחדו אותו באשת איש
 כמו שאמרו חכמינו ז"ל.

(צה) עין בפית רבי אלעזר הקליר בפרשת החדש, וברשי" בספר דניאל (בסופו), על פסוק
 אשרי המחכה וכו'.

(צו) עין במסכת סוטה בדרף י"ד בהגהות הפ"ח, ומוכא זאת גם בהקדמת תקון הקללי
 עין שם (ובזהר בראשית דף כ"ו: שורה י"ב, ובדרף כ"ו ע"ב בסופו).

לח

כפי המבאר בבעל הטורים על הפסוק "נביא מקרבה" וכו' (שהבאתי לעיל עין שם) שמה שהפסוק מתחיל בנון, ומסים בנון, מרמז שישגי "נון שערי בינה" וכפי המובא בספרי אמת שהשמות שייכים להפסוקים שהתחלתם וסיומם כמותם, נראה מבאר שעל פן גם שמו הקדוש מתחיל בנון ומסים בנון:

לט

ומחמת שגם עקר שלמות כל התקונים של הרב הוא על ידי התלמיד פמוכן בהתורה קרא את יהושע בסימן ו' לקוטי מוהר"ן חלק א', בענין הסוד של תמונת אלף והאדם היושב על הפסא. ועין שם היטב מה שמובא שם בענין מלחמת עמלק, שאף על פי שגם היא עקרה נעשית על ידי משה בעצמו, אבל באתגליא תלויה המלחמה רק בהתלמיד שהוא בחינת יהושע עין שם. וידוע שהעקר של כל תלמידיו הקדושים היה מוהר"ן ז"ל, ולכן נראה בחוש כי באתגליא היתה עליו המלחמה פנים ואחור יותר מעל רבנו ז"ל, כי בכל מיני מסירות מסרוהו ובכל מיני חרופים מקולות וקללות בפניו ובפני עיניו חרפוהו וקללוהו - בתפיסה תפסוהו - ומביתו גרשוהו, וגם רצו והשתדלו להרגו ולהמיתו, אותו ואת כל אשר הכיר אמתו, כנודע ומפרסם מהאגרות שגשלה מהצורר להשמידם ולהרגם ולאבדם^(צ), כי הוא היה התלמיד האמתי אשר נאכל ונתהפך למהות רבו ממש כביכול. ותכף בעת התקרבותו גלה אדמו"ר ז"ל את התורה קרא

(צ) וכמבאר מזה במהדורא בחלק א' באות י"ב.

את יהושע, למען הודיע על ידו את הפקי בשוב לכל המנחמים
 בשאול תחתית ומתחתיו, וכמובן למשכיל גם בהתורה 'כי מרחמם
 ינהגם' לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ז' שאמרה קדם הסתלקותו,
 ורמז בה סמיכה למוהרנ"ת ז"ל (צא) שכל הארת התלמיד י'הו'ש'ע
 הוא בסוד 'י'קומון, ה'קיצו ור'ננו ש'וכני ע'פר" (ישעיה כ"ו).
 וכאשר נראה ונדע לכל מביט ומסתפל בספריו הקדושים, שאף
 על פי שמרבה לדבר מפל המדות טובות וישרות, אבל עקר ורב
 דבריו יסובבו על ענין התחזקות לחזק ולאמץ פל הנחשלים
 והעייפים והיגעיים, אשר עמלק רודף אחריהם, לבל יתיאשו עצמם
 מן הרחמים, כי הוא יתברך חנון ורב לסלח. וכאשר נשמע ונראה
 גם בעת יציאת נשמתו הקדושה שעד נשימה האחרונה, כפל
 ושלש, "חנון המרבה לסלח" פעמים אין מספר (צא). והמגיד
 מראשית אחרית סבב גם אליו קריאת השם בסודות נשגבות
 ועצומות, ועל כן בעניות דעתי חשבתי גם שמו הקדוש ז"ל
 וראיתי כי הוא במספר "חנון המרבה לסלח" (500) (ק) מכון ממש.
 וגם הוא מתחיל ומסיים בנון, כי על ידי רבנו ז"ל זכה גם הוא למה
 שזכה. וכאשר אנו רואים שרבנו ז"ל בעצמו צרף אותו במאמרו
 הקדוש (ימי מוהרנ"ת חלק ב' סימן ל"ב) - נחמן נתן, לאכט אויס דער גאנצער
 וועלט [נחמן נתן, שוחקים מפל העולם].

(צח) עין בספר פרפראות לחכמה על התורה קרא את יהושע באות ח.

(צט) כן נשמעתי מאבי הריני פפרת משכבו ומשאר האנשים שעמדו בעת הסתלקותו, שאף
 על פי שאמר אז עוד איזה דבורים מעטים, אבל עקר אמירתו לא היה רק זאת במקרב
 שאחר הקצור ל"ה לא נזכר זאת בפרוש.

(ק) כי נשמות ישראל הם חלקי מדותיו של השם יתברך, וכל נשמה מסגלת ונמשכת
 ביותר להמדה שגלקחה ממנה, וכל זה בשמיטיבה מעשיה בעולם הזה, כי אם לאו אזי
 אדרבא! מתגבר עליה ההפך מזה, שמהמת זה אמרו חכמינו ז"ל כהנים קפדנים הם, אף

מ

וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות והתבות והפולל מְכוֹן מִמּוֹשׁ מִסְפֵּר "נחמן נתן" (648). כי התלמיד עם הרב הם משרש אחד, כמובא כל זה בהתורה "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ס"ו עין שם:

מא

כִּי הוּא הָרַב וְהַתְּלָמִיד שֶׁהִבִּיטוּ וְהִסְתַּכְּלוּ עֲלֵיהֶם מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַד הַנֵּה, וְעַל יָדָם יְהִי נִפְעַל וְנִגְמַר הַתְּקוּן שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּתַכְלִית תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, שְׁגָם אִם לֹא הָיָה אוֹכַל הָאָדָם אֶת עֵץ הַדַּעַת לֹא הָיָה תְּקוּן עוֹלָמוֹת כָּזֶה. וְעַל כֵּן יִתְחַפֵּךְ עַל יָדֵי זֶה חֲטָאוֹ לְזִכּוֹת, וְיִקְיָם: "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד" וְזֶה אֲשֶׁר גַּם "תרחם" מְכוֹן לְמִסְפֵּר הַנ"ל (648).

כִּי נ'ח'ם ה' ציון' נ'ח'ם כָּל ח'ר'ב'וֹתֶיהָ וְיִשְׁ'ם מ'דְּבָרָה פְּעֻדָּי, וְעַרְבִיתָה כְּגוֹן' ה' שְׁשׁוֹן' וְיִשְׁ'מ'ח'ה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה:

מב

גַּם רֵאָה זֶה מֵה שְׁמָצָא אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּזַהַר הַקְּדוּשׁ בְּרֵאשִׁית דָּף כ"ח ע"א שו"ת ט' לענין זה, ולענין המחלקת שְׁעָלָיו מְבֹאָר שֶׁם בְּזֶה הַלְשׁוֹן וּבְגִין דָּא מוֹשֶׁה לֹא מִית וְאָדָם אֲתַקְרִי אִיהוּ, וּבְגִינָה אֲתַמַּר בְּגִלוֹתָא בְּתַרְאָה וְלָאָדָם לֹא מְצָא עֶזֶר אֶלָּא כְּלֵהוּ כְּנַגְדוֹ:

על פי שהם ממדת החסד, כי על פי רב קשה מאוד להיטיב את מעשיו.

מוג

עוד האיר ה' את עיני בענין מה שהבאתי לעיל באות ט"ז ובאות כ"ה שפך כח המלכות וכל בנין המלכות הכל ממדת הבינה, בסוד "אמא אוזפית מנהא לברתא" עין שם, ועל כן גם "בינה מלכות" במספר "נחמן בן שמחה" (563):

וזה אשר גם "נחמן" עם האותיות הוא במספר השמות השייכים להם שהם שם אדני-אלקים עם הכולל (152). (ועין לעיל בהתקדמה מה שהבאתי כדברים האלה גם משאר ספרי אמת, גם עין במסכת בבא בתרא דף ע"ה ששלשה נקראו בשם ה': צדיקים ומשיח וירושלים וכו' עין שם):

וזה אשר גם שמו על שם אמו עם האותיות והכולל במספר אלף, למד, הי, יוד, מם, עם החמש אותיות (305):

מוד

והנה כפי המובן מדברי אדמו"ר ז"ל שגם ה'עיר ו'קדיש מ'ן ש'מיא נ'חית שהוא רבי שמעון בן יוחאי וכו'... נראה לפי עניות דעתי יש לזה שיכות למה שמובא בספרי אמת שבינה עד הוד אתפשטת, וההוד הוא ענף הבינה, וידוע שרבי שמעון בר יוחאי נסתלק בספירת הוד שבהוד, ובדאי גם משרש מדתו היה שיה לזה. ועל כן גם רבי "שמעון בן יוחאי" במספר רבי "נחמן בן שמחה" (553) (זה הרמז שמעתי בשם אחרים):

מה

בינה הוא בסוד נשר ועל כן "נשר" עם האותיות במספר "נחמן בן שמחה" (553):

מו

גם בינה, הוא בסוד ענוה שזהו בחינת מחין דגדלות פמוכא בלקוטי הלכות, הלכות תפלין הלכה ואו באות י"ב, ובהלכות תפלת המנחה הלכה ה' באות א' שהענוה והגדלות דקדשה הכל אחד לגמרי, ועקר המחין גדלות דגדלות שזהו בחינת ענוה שבענוה, אי אפשר לזכות כי אם על ידי ארץ ישראל פמוכן בחיי מוהר"ן בספור נסיעתו לארץ ישראל באות י"ב. עין שם שמחמת זה מסר כל כך את נפשו לבוא לשם, כי תקון כל העולמות לנצח היה תלוי בזה. ועל כן התפאר את עצמו בגדולות פאלה - כי כל זה הוא בסוד בינה עלאה שהוא בסוד פום ממלל רברבן, ועל כן גם "פום ממלל רברבן" עם הפולל במספר "נון, חית, מם, נון", עם האותיות (721):

ובלשון הקדש "פה מדבר גדולות" עם האותיות והתבות במספר "נחמן" "נחל נבע מקור חכמה" עם האותיות (795).

וזה אשר גם "ענוה שבענוה" עם השתי תבות במספר "נחמן בן שמחה" עם האותיות והתבות (566): אמר המעתיק: וזה אשר גם ארץ ישראל עם התבות ואותיות המלוי בזה, "אלף ריש צדיק יוד שין ריש אלף למד" במספר נחמן עם הפולל נון חית מם נון (859):

מז

גם בינה הוא בסוד שמחה. ועל כן יתעלה על ידו השמחה לנצח בשלמותה ובמלואה וכנ"ל, ועל כן "שמחה" במלואה בזה: "שין, מם, חית, הא", עם הארבע אותיות במספר שמו הקדוש על

שֶׁם אָבִיו וְאִמּוֹ, כִּזְכָּר: "נִחְמָן בֶּן שִׁמְחָה" עִם הָאוֹתִיּוֹת "נִחְמָן בֶּן פִּינָא" עִם הָאוֹתִיּוֹת, וְאַחַד מֵהֶם עִם הַפּוּלָל (868).

גְּאֻלָּה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהִיָּתָה בְּפֶסַח בְּחַפְזוֹן בְּלִי שְׁלֵמוֹת הָאֲתֵעְרוּתָא דְלִתְתָּא, נִתְקַלְקְלָה קְלָקוּל אַחַר קְלָקוּל עַד שְׁנִיתְהוּה זֶה לְעֵמֶת זֶה הַחֲרָבָן שְׁחַל תְּמִיד בְּזֶה הַיּוֹם כַּמּוּבָא בְּשִׁלְחֹן עֲרוּף הַסִּימָן א"ת ב"ש וכו'. וְעַכְשָׁיו כָּל תְּקוּנָתֵנוּ עַל הַגְּאֻלָּה הָאֲחֲרוֹנָה שְׁמִזָּה בְּעֵצְמוֹ יֵהִי גַם תְּקוּן הַגְּאֻלָּה הָרֵאשׁוֹנָה, אֲךָ עַכְשָׁיו יֵהִי כָּל הַהֲתַחֲלָה מְפּוֹרִים שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת מַחֲיֵת עֲמֶלֶק כַּמּוּבָן בְּדַבְּרֵי ז"ל (לְקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ע"ד), וְהַעֲקָר בְּכַח הָאֲתֵעְרוּתָא דְלִתְתָּא שֶׁל רֵאשֵׁי יְחִידֵי הַדּוֹרוֹת שֶׁהוּא אֲדָמוּ"ר ז"ל, וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי ז"ל, שְׁמַקְבֵּל מֵאִתּוֹ כִּנְ"ל. וּבְפֶרֶט עַל יְדֵי עֵצָם הַתְּקוּנִים שְׁנִיתְקֵנוּ בְּיוֹם הַסִּתְּלָקוּתָם (כַּמּוּבָן מִדַּבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים) שְׁשֵׁנֵי הַיָּמִים שֶׁל הַסִּתְּלָקוּתָם מְכֻנָּיִם לְהִיּוֹת חַל בְּיוֹם שְׁחַל בּו פּוֹרִים (כַּמּוּבָא בְּכַתֵּב יַד שֶׁל הַרֵב מִטְּשָׁעֲרֵי ז"ל הַמּוּבָא לְהֵלֶן) וּבְשֵׁנֵיהֶם הַגְּדֵלֶת הַהִלּוּלָא (יּוֹם ל"ג בְּעֵמֶר הַלּוּלָא דְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי ז"ל) וְזִמְן שְׁמַחְתֵּנוּ (יּוֹם הַסִּתְּלָקוּת אֲדָמוּ"ר יּוֹם ד' שֶׁל חַג הַסְּפּוֹת זִמְן שְׁמַחְתֵּנוּ - כְּמוֹ בְּפוֹרִים שֶׁהוּא יּוֹם שְׁמַחָה) כִּי בְּכַחַם הַקְּדוּשׁ וְהַנְּשֻׁב גָּצָא מִבֵּין שְׁנֵי הָאֲרִיּוֹת דְּסִטְרָא אַחְרָא שֶׁהוּא זֶה לְעֵמֶת זֶה, וְנִזְכָּה לְבַחֲנִינֵת שְׁנֵי הַמּוּבָא בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים לְקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן פ"ה, שֶׁהוּא רֵאשֵׁי תְּבוּת שְׁבֵת נִחְמוּ (נְחֵמֶת הַגְּאֻלָּה) הַמְּכֻוֹן גַּם לְרֵאשֵׁי תְּבוּת שֶׁל שְׁמוֹתֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים שְׁמַעוֹן נִחְמָן זְכוּתָם יְגוֹן עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

וּכְעַת הַנְּנִי לְהַעֲתִיק דְּבַר נִפְלָא מִכְּתַב הַיָּד הַרֵב וְכו' מוֹרְנוּ רַבֵּי נִחְמָן ז"ל אֵב בֵּית דִּין קָדָשׁ דְּקַהֲלַת קָדָשׁ טְשָׁעֲהֲרִין הַשְּׁיָף לְעַנְיָן הַנִּ"ל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: עַנְיָן סְפִירַת הָעֵמֶר בְּבַחֲנִינֵת עֲגוּלִים, שְׁכַל

ספירה וספירה משלבת בחברתה ומסבבת אותה, וחוזרין חלילה. והנה ידוע ענין העגולים, שכל העגולים מסבבין ומעגלין סביב נקדת המרכז, והמרכז שבספירת העמר הוא הספירה נצח שבנצח שהיא מאירה ביום כ"ה לספירה. והנה בל"ג בעמר יום הסתלקות רשב"י ז"ל מאירה הספירה הוד שבהוד והבן כי ביום שחל ל"ג בעמר הסתלקות רבי שמעון בר יוחאי ז"ל, יחול לעולם יום שני דחל המועד ספות, יום הסתלקות רבנו הקדוש רבי נחמן זללה"ה אשר מדתו נצח פידוע מדבריו הקדושים, ושמו בגימטריא נצח. וכן פורים שעבר הוא גם כן ביום שחל ל"ג בעמר פאשר נתנו הקדמונים הסימן פל"ג (שלחן ערוך ארח חיים סימן תכח), ומבאר בכתבים (פרי עץ חיים שער י"ט) דימי חנכה נגד הוד וימי פורים נגד נצח. וכמו כן ל"ג בעמר הוא תמיד ביום ח"י איר, ויום ב דחל המועד ספות גם כן ביום ח"י תשרי: וכשחל יום כ"ה בספירה ביום שבת אז היא נקדת המרכז לימי הספירה גם לשבתות. לפניו שלש שבתות, ולאחריו שלש שבתות כי כל הספירות, ובתוכם גם הספירה הוד שבהוד שמאירה ביום הסתלקות רבי שמעון בר יוחאי ז"ל, מסבבין ומעגלין סביב נקדת המרכז של ימי הספירה שהיא נצח שבנצח אשר היא מדתו של רבנו הקדוש זללה"ה. ומכל הנ"ל תבין מה שסיים רבנו ז"ל בתחלת הספר ועכשו וכו'. וגם בלקוטי תנינא סימן ע"ד גם כן סים ועכשו וכו' ודי לחפמא: עד פאן לשונו (אמר הפעתיק ועין לעיל בחלק זה אות מ"ד עין שם). אמר המוציא לאור להודיע ברבים שהנס שעשה לי השם יתברך להוציאני לחרות מספנת מות לשלחני לארץ הקדש היה ביום נצח שבנצח ספירת רבנו הקדוש זכותו יגן עלינו אמן, שנת תרצ"ב לפ"ק:

ספר

פּוֹכְבֵי אֹר

חלק ד'

שִׁשּׁוֹן וְשִׁמְחָה

פְּתִיחָה

לְחֶלֶק ד' הַגְּמָרָא בְּשֵׁם שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה

רַבְּנּוּ הַנּוֹרָא וְתַלְמִידוֹ הַקְּדוֹשׁ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּדַרְכֵיהֶם הַנְּעֻלְמִים
אֲשֶׁר צְדִיקִים מִתְדַמִּים לְיוֹצְרָם, הֵנִיחוּ לָנוּ מְקוֹם לְהַתְגַּדֵּר
בוֹ שְׁנֵהִיחָ צְרִיכִים בְּקִשָּׁה וְחִפּוּשׁ אַחַר רוּחַ קְדָשָׁם (עֵינֵי לְקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת
שְׁלוּחֵי הַלְכָה ה' בְּאוֹת י"ב וְגַם בְּשֵׁאֵר מְקוֹמוֹת) הַנִּמְצָא בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים. וְלִכְּנֹן
גַּם אֲנִי הֶעֱנִי בְּדַעַת, וְהִגְרוּעַ מְכַל הַפְּנוּיִים לְגִנְאִי, יִנְעֵתִי וּבִקְשָׁתִי
אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים וּבְדַבְרֵיהֶם הַנּוֹרָאִים
שֶׁשִּׁמְעֵתִי בְּעַל פֶּה. וּבְאוֹת כָּל אֲשֶׁר חֲנִנִי ה' לְהַעֲמִיק מַחֲשָׁבוֹתִי
בְּעֵמֶק וּבְאוֹר דְּבָרֵיהֶם מְזֶה עַל זֶה, עַד שֶׁגַּם אֲנִכִּי בְּקִטְנוּת וּדְכָאוּת
עֲרַכִּי וּמִצְבֵּי הַדְּלָה וְהַשְּׁפָלָה, מְצֵאתִי וְהוֹצֵאתִי מֵהֶם אֶת כָּל דְּבָרֵי
הָאֱלֹה שֶׁכִּתְּבֵתִי בְּחֶלֶק הַזֶּה פֶּה בְּלִשׁוֹן תְּפִלָּה (וְגַם לְמִשָּׁה בַּמְהֻדָּרָא) עַל
אוֹדוֹת הַשְּׁמִיחָה בַּה' וְצְדִיקָיו הָאֱמִתִּיִּים. כִּי מַעֲצָם רוּמָמוֹת וְנוֹרָאוֹת
הַמְצוּה הַזֹּאת אֲשֶׁר זֶה עֵקֶר רְפוּאוֹת הַנִּפְשׁוֹת מְכַל מִינֵי הַחַיִּים
וְסַמִּים שֶׁבְּעוֹלָם, (עֵינֵי בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה הַלְכָה ג') וְהִיא הַהֲצֵלָה
מִרְאֲשֵׁי הַתְּאוֹת מְמוֹן וְנֵאוּף (אֲשֶׁר מִמִּילָא קַל יוֹתֵר אַחַר כֶּף לְשִׁבֵּר
גַּם שְׂאֵר הַתְּאוֹת וּמִדּוֹת הָרְעוֹת כְּמוֹבֵן בְּדַבְרֵיהֶם בְּכַמּוֹה מְקוֹמוֹת
וְעֵינֵי בְּהַתְּוֹרָה צוֹיֵת צָדֵק בְּסִמְן כ"ג וּבְהַתְּוֹרָה "וְהִיָּה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן"
בְּסִמְן קס"ט שֶׁשִּׁמְחָה הוּא הַהֲפֵךְ מִתְּאוֹת מְמוֹן וְגַם עֵינֵי בְּהַתְּפִלָּה
שֶׁמְרַבָּה לְבַקֵּשׁ עַל שְׁמִיחָה כִּי בַּה תְּלוּי שְׁמִירַת הַבְּרִית שֶׁעַל יְדֵי זֶה
מִמִּילָא אֵינִי נוֹפְלִים לְתְּאוֹת מְמוֹן עֵינֵי שָׁם). וְהִיא שְׁמִיחָה תְּמַחָה
אֶת עֲמֻלָּה מְקוֹר כָּל הַטְּמָאוֹת שֶׁבְּעוֹלָם (עֵינֵי בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת נְפִילַת אִפִּים
הַלְכָה ב') וְהִיא אֲשֶׁר עַל יְדֵהּ יִגְאֻלְנוּ הַגּוֹאֵל צָדֵק גַּם מֵהַגְּלוּת הַגְּשָׁמִי,
וּמְכַל מִינֵי צָרוֹת וּמִצְרוּת גַּם בְּגִשְׁמִיּוֹת. (עֵינֵי בְּהַתְּוֹרָה אֲמִצְעִיתָא
דְּעֻלְמָא' בְּסִמְן כ"ד, וּבְהַתְּוֹרָה אֲנִכִּי אֲשִׁמַּח בַּה' בְּסִמְן צ"ו, וְעֵינֵי
בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת מַה שֶׁכִּתְּבוּב שָׁם בְּשֵׁם הָאֲר"י ז"ל, שֶׁכָּל הַקְּלָלוֹת

והתוכחות הוא "תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה" (ואף על פי שפני פשוטו יסובבו הדברים על שמסים שם "מרב כל", אבל דברי תורה כפטיש יפוצץ סלע) והיא אשר בכחה להכניע ולשבר כל מיני קלפות המתגברים מחדש בכל מדרגה (ועין בהתורה אחוי לן מנא סימן כ"ח) ומדרגה, והיא הנחשק הקמיץ והסתום שיש להבין עצם גבהו ותפארתו על ידי עצם המניעות שיש על זה. כי השני מיני מניעות המובאים בחיי מוהר"ן בהשיחות הנקראים בשם עבודת ה' בסימן נ"ה תרוהו איתנהו בו בהתגברות עצום מאד, כי זולת אשר תתגבר על האדם כבדות הדבר הזה מעצם ההרפתקאות העוברים על כל אחד בגוף ונפש, וההתגברות גדול ועצום כל כך עד שצריכים להשתדל בזה במסירת נפש ממש, אף גם זאת אשר תתגבר מאד מאד על האדם הקלות, שנקל וקטן בעיניו מאד הדבר הזה, עד שאינו נחשב בעיניו למצוה כלל. ומפל הדברים האלה נתעוררתי עד מאד להעמיק בענין זה כי אין לנו אלא דברי בן שמחה הנכלל במקור השמחה העוסק לקשרנו על ידי השמחה בה' ובצדיקיו האמתיים. ובפרט בראש כל צדיקיו הוא הוא בעצמו זכר צדיק וקדוש לברכה: והנה כאשר נודע בספרי רבנו ז"ל שהעצה של תפלה עולה על כל העצות (כמובא בלקוטי תניינא סימן כ"ח), ועל ידה יכולים ביותר לזכות להשמחה בה' (שזה התכלית מפל התכליתים לשמח בה' ולדבקה בו, שעל ידי זה נכללים בו לדעת ולהשיג אותו שזה יהיה העולם הבא של כל הצדיקים וחסידיים וכמובא לקמן במהדורא באות ג') על פן חברתי על זה את כל דברי (מלבד מהדורא והתנחות) בלשון תפלה, (וגם קצת פתבתי בלשון המרגל במדינתנו מחמת שהלב נמשך אחר זה ביותר כמובא בדבריו ז"ל) כי בהתבות האלה לבד נתצמצמו (למי שזוכה) השכל העליון של השמחה, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב.

שִׁשּׁוֹן וְשִׁמְחָה

תְּפִלָּה א':

רְפוּן כָּל הָעוֹלָמִים מְקוֹר כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְהַשְּׂמֹחוֹת שֶׁבְּכָל
הָעוֹלָמִים (א), הִיָּה בְּעֶזְרִי לְשֹׁמֵר הַיֵּטֵב אֶת הַזְּכוּת בְּכָל
נִקְדָּה וְנִקְדָּה שֶׁל סוּר מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב בְּמַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה,
שֶׁהִיא הַמְקַשֶּׁרֶת אֶת נִשְׁמָתִי בְּדַעַת אֱלֹקוֹתָךְ (ב) בְּדַעַת לְמַעֲלָה
מִדַּעַת וּבַעֲנָג לְמַעֲלָה מֵעֲנָג עַד בְּלִתִּי תְּכִלִּית (ג) עֲזָרְנִי לְהַעֲמִיק

(א) תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הִנֵּה הִיא הַפְּסֻלַת דְּפֻסְלַת אֲשֶׁר נִשְׁתַּלְּשַׁל וְנִפְרַד מֵהֶם כְּפִרּוּד
הַפְּסֻלַת מֵהֶאֱכָל שֶׁמִּקְרַב הָאֲדָם, וְכָל מִי שֶׁנִּכְשַׁל בְּהֵם שְׁלֵא בְּקִדְשָׁה (כִּי בְּקִדְשָׁה גַם הֵם
נִדְּפָכִים אֲבָל מִי שֶׁנִּכְשַׁל בְּהֵם בְּמִטְאָה חֹם וְשֵׁלוֹם) הוּא נִמְשָׁל לְנֶפֶשׁ הַחַזוּר מִמּוֹשֵׁ, שֶׁגַם
אֵלָיו יָרְדָה כִּי אֵין טוֹב מִהַצּוֹאָה אֲשֶׁר לוֹעֵם.

(ב) כִּי לְאַחַר שֶׁתִּקְבַּד הַנֶּפֶשׁ מִזְהֻמַת הַחַטָּאִים (הַחוּצָצִים וּמְכַדִּילִים אוֹתָהּ מֵאִתּוֹ
'תִּקְרָד') אִזּוֹ תִתְדַבֵּק עַל יְדֵי כָּל נִקְדָּה טוֹבָה בְּה' וּבְצִדִיקוֹ הָאֱמוּנִיִּים, וּבְפִרְט בְּרֹאשׁ כָּל
צִדִיקוֹ שֶׁהוּא בְּעֲצֻמוֹ מְקוֹר הַהִתְקַשְּׁרוֹת, כִּי עַל יְדוֹ בְּעֲצֻמוֹ נִתְקַשֵּׁר בּוֹ 'תִּקְרָד. וְנִקְבָה לְעַד
וְלִנְצַח לְכָל תַּעֲנוּגֵי הַדַּעַת אוֹתוֹ וְתִקְרָד כַּמּוּבָא מִנְּהָ לְעִיל בְּחֻלְק ג' עֵין שִׁם.

(ג) כִּי הַשֵּׁם וְתִקְרָד וְדַעַתוֹ אֶחָד כַּמּוּבָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י וְל"ל, וּכְמֵאִמֵר הַחֶכֶם כַּמּוּבָא
בְּהַתוֹרָה חַיִּים נִצְחִיִּים בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן כ"א 'אלו ידעתינו הייתיו'. וְגַם כָּל מִדּוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת
הֵם בְּאַהֲדוּת עִמּוֹ, וְעַל כֵּן כַּמּוֹ שֶׁהוּא וְתִקְרָד אֵין סוֹף כַּמּוֹ כֵּן אֵין סוֹף לְמִדּוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת
שֶׁהֵם טוֹבוֹ וְרַחֲמָיו וְעֲנָג עֲנָנוּ (זֵין תַּעֲנוּגֵי דִקְרָעֵר פּוֹן תַּעֲנוּגֵי) שֶׁכֵּלֶם הֵם עֲצֵם דַּעַתוֹ וְאֱלֹקוֹתוֹ
'תִּקְרָד. וְכָל אֲשֶׁר תִּגְדַּל דַּעַת הַנִּשְׁמָה אֲשֶׁר זֶה גַם עֲצֻמּוֹתָהּ (שֶׁגַם הִיא בְּאַהֲדוּת עִם דַּעַתָּה
כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי אֲדָמוֹר וְל"ל בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ל"ה עַל פְּסוּק "וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תִבְיָנִים" שֶׁהַשְּׂכָל
הוּא הַנִּשְׁמָה עֵין שִׁם) בְּאֱלֹקוֹתוֹ וְתִקְרָד, כֵּן תִּגְדַּל הַתְּאֲהוּתָהּ וְהַתְּקַשְּׁרוּתָהּ בְּעֲנָג אֱלֹקוֹתוֹ
'תִּקְרָד אֲשֶׁר עֲצֵם הַמִּתְקִיּוֹת וְהַטּוֹב וְהַנְּעִימוֹת, וְהַתַּעֲנוּגֵי דַּעַתָּה אֲשֶׁר תִּרְשָׁת נִשְׁמַת הָאֲדָם
מִדַּעַתָּה אֶת ה' (עֵין בְּלִקּוּטֵי תְּפִלוֹת חֻלְק א' סִימָן ק"ל וּבְחֻלְק ב' סִימָן ט') וְעוֹד כַּכְּמָה
מְקוּמוֹת בְּדִבְרֵי הַקְּדוֹשִׁים), גַּם אִם לֹא עֵשְׂתָה רַק מִצְוָה אַחַת אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בְּמַחְנוּ
הָאֲנוּשִׁי כִּלְל וְכִלְל. וְכֵן כְּכַר נִדַּע מִה שְׁמוֹהֵרֵנִית וְל"ל דִּבְרַ פַּעַם אַחַת מִפְּרוּשׁ תַּבַּת "אִיבִיג"
(נִצַּח) וְהַמּוּבָן מִדִּבְרֵי הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּהֶאֱמִינָה הַפְּשוּטָה מִצְוָה גְּדוּלָה לְהַתְּפַלֵּא מִרְחוּק עַל

גדל ועמק פרוש התכה הזאת. ואף אמנם שפל אשר יעמיק מחשבתו בזה ובדברי אדמו"ר ז"ל בסימן כ"א ש'לעולמי עד ולנצח נצחים יהיה הגדל והפרש בענג הדעת את ה' בין כל אחד לחברו כפי כל נקדה ונקדה טובה שהוסיף כל אחד על חברו, בלי שום תקוה כלל וראה בעיניו שהפסד ש'כר התדבקות בה' אשר מפסידים על ידי מעוט מצוה אחת, או על ידי העדר הרחוק מעברה אחת הוא מר ומרוד להנפש יותר מפל מיני הרג ומנת ומפל מיני גיהנם שבעולם, אשר בלם כדאי וכדאי לסבל וכאין נחשבים נגד זה. ולא בלשון גומא כתב בתפלותיו הקדושות ועקת מרירותו עד אין סוף ואין תכלית (ענין בלקוטי תפלות חלק ב' סימן י"ב ועוד בכמה וכמה מקומות). ולא לחנם יש לכל אחד ואחד לשפד את לבבו פנים ממש נכח פני ה'. כי כל מיני קינות וכל מיני בכיות וועקות גדולות ומרות לא יספיקו כלל לצרות הנפש העולים על כל הצרות שבעולם. אבל עם כל זאת ואחרי כל אלה מאחר שגם פושעי ישראל מלאים מצות ברמון (ברכות נו.) על בן גם התורה שלנו גדול ועצום מאד עד בלי די, כי הלא החלוק לנצח שבין כל אחד לחברו לא יהיה רק כמהות התענוגים של השגת אלקותו אבל פמות התענוגים גם ממצוה אחת יהיה עד בלי תכלית. (פי מה שאמרו חכמינו ז"ל 'נח לו לאדם שלא נבדא' וכו') והכתוב "טוב מישינהם את אשר עך לא תהי" לא נאמרו כי אם על חיי האדם שבעולם היה פמוכא בהתורה 'לבו חיו' בלקוטי תנ"א סימן ל"ט אבל כפי התכלית האחרון שיוכה כל אחד, בודאי טוב יותר מה שנובדא, וזה נאמר אפלו על הפושע שפבושעים שאין פושע יותר מפנו, כי גם אצלו 'כל מה דעבדי רחמנא' להוריד נשמתו לזה העולם 'למובתו' הבלתי תכלית 'עבדי' ועשה כל זה, כי גם כל הענשים מרים ומרורים שלו שיצטרף לסבל עד אשר יודפק, אף על שיהיו קשים וגרועים מפלם, כאין יהיו נחשבים נגד הענג אשר יזכה גם הוא גם אם לא עשה בזה העולם רק מצוה אחת. כי הענשים גם אצלו יהיו מגבלים ותקות חוט וחר אין סוף ברעת למעלה מדעת, ובענג למעלה מענג, אשר הופה נשמת כל אחד מישראל גם על ידי מצוה אחת יהיה עד בלתי תכלית וגבול. ותדבר המגבל אף אם הוא גדול כמו שהוא גדול – נגד הדבר שאינו מגבל כאין וכאפס ממש הוא נחשב. [פי הלכה בדורשי רשומות שאמרו, בלם באים לחיי העולם הבא (סנהדרין קד) שמוכא שם גם לענין הארבעה שאין להם חלק לעולם הבא (גם עין בהתורה עתיקא חיים נצחיים שגם עפי"ו יודפקו)] (פמוכן מדברי מוהרנ"ת ז"ל שמעתי בעל פה בענין זה מאבי הריני כפרת משקבו, גם עין בחיי מוהר"ן בהשיחה של עבודת ה' בסוף אות ט') ועוד שמעתי מאבי הריני כפרת משקבו לענין מה שאמר 'אפר תחת כפות רגלי הצדיקים' – גילויבט [השבת] וכו' והמוכן בזה וכו' ומה שמוכא שם שיש שיכלו לגמרי וכו' נראה לפי עניות דעתי לפרש בזה כמו שפרש הוא בעצמו ז"ל בהלכות תפלין הלכה ד' באות ה' ענין מאמר הזהר שאין מועיל תשובה וכו' שאין זה רק בחינת התרחקות למו שצריכון להתרחקו

ולכתב עליו כן, והאמנם שגם זה וכו' ענין שם וכעין שאמרו חכמינו ז"ל על אחר וכו' ומה שמובא בהלכות... שיש שלא ישאר מהם כלל זה נאמר רק על קלפת עמלק כי הוא שצאמר עליו 'מחה תמחה' שהוא באמת עצם הרע והממאזה. גם אם תעמיק מחשבותיך בכל זה פאמונה בתמימות ופשטות (כי אסור להסתפל בעיני השכל מה למעלה מה למטה וכו') תראה בעיניך שזה כנ"ל.

גם בכל הנ"ל תבין מאלף שתי האדם וכל צרכיו שבעולם הזה אף על פי שגם הם נוגעים לעבודתו ותפירתו, ועל כן בודאי גם ההשתדלות עבדך בגשמיות למצוה גדולה יחשב, ומכל שכן ההשתדלות ברוחניות בתפלה ובקשה וכו' אבל אחר כל זה אם הייב דעתו ותפירת הנעלמה (בהעלם דהעלם עד בלתי תכלית) כפי מהות הנפש וכפי שאר כל הפרטים שיש בכל זה שלא תדבק בו רק אם יעבר עליה נסיונות וצורפים מצורפים שונים פאלה, כפי אשר עובר על כל אחד בודאי והודאי כל העני והמכאוב והחרפה והמות, כאין ובאין נחשב נגד הדבקות וההתקשרות בהשגת אלקותו ותפירתו. גם כל עניי הגיהנם כאין נחשבים פננד זה, כי הם מגבלים כנ"ל. (ועין בלקוטי הלכות הלכות גשיות בפנים הלכה ד' אות ז' שגם ההודאה שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה לומר שלא פעמים בכל יום, העקר הוא על הנסים והנפלאות שישם ותפירת מסבב בכל עת בתעלומת מחבולותיו באפן שפוף כל סוף היתה לכל אחד תקון נצח וכו' ענין שם) וכבר הודיענו אדמו"ר ז"ל ש'לשפר את לבבו לפני השם ותפירת צרכיו רק ליחד שעה אחת ביום אבל כל היום צריך להיות בשמחה, כי אף על פי שפרוהניות צרכים להיות להוט אחר עשירות מפלג פאשר נאה ויפה לחלק אלקי ממעל, לבנו של הבורא ותפירת (כמו שכתוב "פנים אתם לה' אלקים" וכמובא מזה בספרי אמת שגשמת כל אחד מישראל הוא חלק אלקי ממעל כידוע) המרוקם עד אין סוף ואין גבול ואין תכלית, לזכות בזה העולם לתכלית המעלה שאין מעלה אחריו. אבל מאחר שכבר נעשה עם כל אחד מה שנגעשה, על כל פנים אין להתחור ולאכל שום שיהיה הריח רע נודף ביותר, כי על כל פנים צריך לעשות פאשר צוה אדמו"ר ז"ל שצריך לאחז החוקרא בתרי ראשין שאף על פי שפוספים וכתנגענין לזכות לתכלית המעלה, אבל לעמת זה ביותר ויותר ככפלי בפלים צרכים להתגבר בשמחה ולקיים 'בשמך יגילון כל היום' ולהיות שמח בחלקו בכל נקדה ונקדה ובכל שעה דשעה איד שהוא. כי הלא השמחה מנה בעצמה לחולים כמאנו היא מצוה שאין למעלה ממנה וכאשר הודיענו אדמו"ר ז"ל בהמעשה של התם הקדוש מה שזכה על ידי השמחה הזאת (על ידי שיהיה שמח בתפלתו אף על פי שלא היתה פראוי וכן בכל נקדה טובה כמובן שם) לתכלית תכלית המעלה והשלמות לנבואת פנים כפנים, ולהביט בתמונת ה' כבניבול ולהיות מנהיג על כל המנהיגים, כמובן כל זה בהשיות שאחר המעשה הזאת. וכל זה ספר לנו אדמו"ר ז"ל למען דעת כי כל אחד ואחד איד שעובר עליו יש ויש

מֵאֵד בְּזֶה אֶת זְכוּרֵי וְכָל פְּנִימִיּוֹת רַעֲיוֹנֵי, בְּאִפְּן שְׂאֵזְכָה לְשִׂמְחָה
בְּכָל נִקְדָּה וְנִקְדָּה פְּרָאוֹי לְשִׂמְחָה בְּזֶה, כִּי אֶתָּה הוּא עֵצֶם הַטּוֹב
דְּטוֹב וְהַעֲנֵג דְּעֵנֵג וְהַשְׂמִיחָה דְּשִׂמְחָה עַד בְּלִתֵּי תַכְלִית, וְאִין סוּף
וְגִבּוֹל לְאַהֲבַת וְחֻמְדַּת שְׂמֵךְ וְכַבּוּדֵךְ בְּאַהֲבָה דְּאַהֲבָה וְחֻמְדָּה

ביבולתו לזכות לכל זה אם יחד גם הוא בדרך זה. אשר הדרך הנראית הקדש והלשון הזה
הוא הוא האתערותא דלתתא של עולם התקון שנקים "ישמח ה' במעשיו" והאתערותא
דלתתא מזה הוא "ישמח ישראל בעשיו" וכל הבכיות והנעקות (עין בלקוטי הלכות
הוראה הלכה ו' אות כ"ד) וכל התשובות והתקונים שצריך האדם לעשות בזה העולם,
הכל הוא בעבור שזכה לזה שרגיש בלבבו באמת עצם הגילה והשמחה הזאת שעל ידי
זה יהיה העולם הפא של כל הצדיקים והחסידים שכל שישגו אותו והפרד ביותר ישמחו
ויתענגו בו ביותר, וכל אשר יותר ישמחו בו יותר יתאחדו בו לדעת ולהשיג אותו. וגם
היום כל מיני הצלות וישועות הוא על ידי המשכת הדעת מהקצו והסוף האחרון הזה
לדע ולהאמין שכל מארעותיו הם למובתו. פמובא מזה הרבה בדרךיו הקדושים לשמח
באהבתו והפרד מבקר ועד ערב בכל נקדה ונקדה טובה, ואשר על זה אמרו חכמינו ז"ל
שכל העושה תשובה מאהבה גתהפכים עונותיו לזכיות, והעקר על ידי שמהפכין היגון
ואנחה בעצמו לששון ולשמחה פמובא מזה בלקוטי הלכות פרק ורביה הלכה ג' ובהלכות
הוראה הלכה ו' הנ"ל עין שם היטב מה שמבאר בענין זה, שבאפן אחד גדלה שמחתנו
ביותר ויותר אחרי אשר כבר עלינו מה שעבר, ואף על פי כן גם אנחנו חטפנו בעצם
חשד ענין וערפל בזה נקדות קרות פאלה עין שם. וגם אחר כל דבריו שכתב שם בזה
צריכים לצרף עוד לזה מה שמובא במכתביו הקדושים ומובא מזה גם בספרי הלכותיו
שככל דבור ודבור שאדמו"ר ז"ל ירנו וילמדנו עוד ירמו לנו להבין מעצמנו על ידי רמז
ידי חכמתו הקדושה המלבשים גם היום בספריו הקדושים. וכמוכן מזה בהמעשה של
הבנים שגחלפו שהתקון של תנן מלך שהוא מרמו על כל אחד מישראל פמובא בלקוטי
הלכות ברפת השחר הלכה ג' לא היה רק בשעשה מכוין דבר מתוך דבר. כי אף על פי
שעקר הבחירה להבין מעצמו הוא רק אצל גדולי גדולים שהם בכחית משה שהוא יום
אחד מדעתו (שפת פח) אבל גם אצל אנשים פשוטים נמצא קצת מעין זה, שזה עקר
שקש הבחירה של כל אחד (ובעבור זה הוהיר כל כך אדמו"ר ז"ל לצעק להשם יתברך
על תקון העצות), ומכל שפן וכל שפן בדרך נורא וגשגב בזה צריכין להשתמש בזה יותר
ויותר. וכן מוכן מדברי מוה"נ"ת ז"ל בעל פה. שמעתי בענין זה שמחמת זה הפעם גם
הראש השנה הקדוש שאחר הסתלקותו לנסע לאומן לא גלה בפרוש.

דְחַמְדָּה וכו', כִּי אַתָּה הוּא אֶהְבֵּת נְעִימַת חַיּוּתִי אִיךָ שְׁעוֹבֵר עָלַי
 בְּגוֹף וּנְפֶשׁ (יִפְרֹשׁ כָּאֵן כֹּל מַה שְׁעוֹבֵר עָלָיו) כִּי אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה
 שְׁלֵמָה שְׁכָל מִינֵי יִסּוּרִים וְכֹל מִינֵי עֲנִיּוֹת וְכֹל מִינֵי מַחְלָה וְכֹל מִינֵי
 מַכְאוּבִים וְכֹל מִינֵי עוֹנְשִׁים שְׁבַעוּלָם הַזֶּה וְשְׁבַעוּלָם הַבֵּא, כָּלֵם
 כָּלֵם כְּאֶפֶס וְאִין מִמֶּשׁ הֵם נִחְשָׁבִים נֶגֶד הַתְּעַנוּג הַנִּפְלֵא שֶׁל
 הַדְּבָקוֹת בְּאַלְהוּתָךְ, וּבַהֲנַעֲיֵמוֹת דְּנַעֲיֵמוֹת שֶׁל תּוֹרַתְךָ וְדַבְרֵי
 צְדִיקֶיךָ שִׁזְכָּה כֹּל אֶחָד: תְּעַנִּיגֵנִיעַר פּוֹן תְּעַנִּיגֵנִיעַר בִּיז אָן אִיין עָקָ, פְּרִיִּילִיכְקִיטֵער פּוֹן פְּרִיִּילִיכְקִיט בִּיז אָן אִיין עָקָ, גִּילִיבְטֵער פּוֹן גִּילִיבְטֵקִיט בִּיז אָן אִיין עָקָ, גְלוֹסְטִיגֵנִיעַר פּוֹן גְלוֹסְטִיגֵנִיעַר בִּיז אָן אִיין עָקָ, דִּי בִיסְט מִיין לִיב חַיּוּת, מִיין זִים חַיּוּת, וּוִיא אַזוֹי עֵס גִּיט אױף מִיר אִיבֵער בְּגוֹף וּבְנֶפֶשׁ. מִיין הַאַרְץ גִּיט מִיר אױשׁ נֶאָךְ דִּיר, מִיין חַיּוּת גִּיט מִיר אױשׁ נֶאָךְ דִּיר, כִּי אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה אַז אֲלֵע מִינֵי יִסּוּרִים, אֲלֵע מִינֵי אַרױמְקִיטֵן, אֲלֵע מִינֵי שְׁלֵאפְקִיטֵן, אֲלֵע מִינֵי ווִיטִיקֵען, אֲלֵע מִינֵי טױט, אֲלֵע מִינֵי גִיהֶנֶם בְּאַטְרֵעֶפֶט אַלְדִּינג וּוִיא גֶאר נִיט, אַקֵעגִין דָעם תְּעַנוּג פּוֹן דְּבָקוֹת אֲלֵקוּתָךְ וּוִיאס יַעֲדֵער נִשְׁמָה וועט זױכָה זִיין: [הַתְּעַנוּג הָאֲלֵקִי הַזֶּה שֶׁל עוֹלָם הַבֵּא הוּא גְדוֹל וְעַמֵּק יוֹתֵר מִכֹּל מִינֵי תְּעַנוּג עַד אִין סוּף, הַשְּׂמִחָה הָאֲלֵקִית הַזֹּאת הִיא גְדוֹלָה וְעַמֵּקָה יוֹתֵר מִכֹּל מִינֵי שְׂמִחָה עַד אִין קֶץ, אֶהוּב יוֹתֵר מִכֹּל מִינֵי אֶהְבָּה עַד אִין קֶץ, אַתָּה הוּא אֲלֵקִי חַיּוּתִי הָאֶהוּב, חַיּוּתִי הָעֶרֶב. עִם כֹּל מַה שְׁעוֹבֵר עָלַי בְּגוֹף וּנְפֶשׁ, תִּשְׁקֹת לְבָבִי כְּלֵתָה אַחֲרַי, חַיּוּת נִפְשִׁי כְּלֵתָה אַחֲרַי. אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁכָל מִינֵי יִסּוּרִים שְׁבַעוּלָם, כֹּל מִינֵי עֲנִיּוֹת שְׁבַעוּלָם, כֹּל מִינֵי מַחְלוֹת שְׁבַעוּלָם, כֹּל מִינֵי כְּאִבִּים וּמַחוּשִׁים שְׁבַעוּלָם, כֹּל מִינֵי מִיתוֹת, כֹּל מִינֵי יִסּוּרֵי גִיהֶנֶם, כְּאֶפֶס וּכְאִין נִחְשָׁבוּ נֶגֶד הַתְּעַנוּג הַרוּחָנִי שֶׁל דְּבָקוֹת אֲלֵקוּתָךְ שִׁזְכָּה לָזֶה לְעֵתִיד כֹּל נִשְׁמָה יְהוּדִית: עֲרַנִּי וְזַכְנִי לְאֶקְדָּמָא אֶת הִירָאָה וּלְהַתִּירָא וּלְפַחַד מִמּוֹךְ תְּמִיד

בִּירָאת הֶעֱנֵשׁ וּיְרֵאת הַרוֹמְמוֹת, בִּירָאָה עֲלָאָה דְעֲלָאָה בְתַכְלִית
הַשְּׁלֵמוֹת כִּי הֲלֵא גַם לְפַחְדָּךְ וַיְרֵאתָךְ אִין תַּכְלִית וּגְבוּל
(פֶּאֶרְכְּטִינְעֵר פּוֹן פֶּאֶרְכְּטִיג בִּיז אָן אִיין עַק שְׂרַעְקִינְדִיקִיר וְכו') וְאַתָּה
יְרֵאוּ יוֹתֵר מִכָּל מִינֵי יְרֵאוֹת עַד אִין קִץ פַּחְדָּךְ גְּדוּל מִכָּל מִינֵי פַחַד
עַד אִין קִיץ)) (לְאַחַז הַחוּטְרָא בְתַרִּין רֵאשִׁין כִּנ"ל וְלְהַמְשִׁיךְ אֶת
עֲצָמֵי לְתַכְלִית הַמַּעֲלָה וְלִקְבַע עַל זֶה אֵיזָה שְׁעוֹת וְעַם כָּל זֶה
לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה כִּנ"ל), עֲזַרְנִי שְׂתֵהִיָּה יְרֵאתָךְ עַל פְּנֵי לְבַלְתִּי אַחְטָא
וּלְבַלְתִּי אָסוּר מִמְצוֹתֶיךָ מַעֲתָה עַל כָּל פְּנִים, וּמִכָּל שְׂפֹן וְכָל שְׂפֹן
מִהַמְצוּהָ הַגְּדוּלָּה לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, אֲשֶׁר צוּיַתְנּוּ עַל יְדֵי
צְדִיקֶיךָ הָאֲמֵתִים שְׂאֲזָכָה בְּכָל עֵת וְעַת לְהַתְעוֹרֵר וְלְהַתְקַשֵּׁר
לְפָנֵימִיּוֹת הַטוֹב שְׁבַלְבְּבֵי לְפָנֵימִיּוֹת הַחֶלֶק אֱלֹהֵי שְׁבַקְרַבִּי אֲשֶׁר
בְּפָנֵימִיּוֹת הַטוֹב הַזֶּה תּוֹקֵד וְתַבְעֵר בֵּי הַשְּׁשׁוֹן וְהַשְּׂמִחָה בְּךָ (ד) בְּכָל
מִינֵי מוֹקֵד וְתַבְעֵרָה. (הַמְעֵין יְבִין מֵאֲלִיוֹ שְׂיִסְדֵּיתִי תְּפִלְתִּי הַזֹּאת עַל
דְּבָרֵי מוֹהַרְנ"ת ז"ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּבְפֶרֶט בְּהַלְכוֹת פֶּסַח הַלְכָה
ט' שְׂדִיקָא עַל יְדֵי הִירָאָה בָּאִים לְשִׂמְחָה, וְאֶפְלוּ עַל יְדֵי יְרֵאת
הֶעֱנֵשׁ. וְכַמְרָמְזוּ בְּמֵאֲמַר חַכְמֵינוּ ז"ל מַעֲנִין לִישְׂרֵי לָן מַה, אָמַר לִיה
וַי לָן דְּמִיתְנָן וְכו' שֶׁהוּא תְּמוּהָ מֵאֲד וְכו', אֶף עַל פִּי הַנ"ל יוֹבְנֵי
הַדְּבָרִים הַיֵּטֵב. כִּי הִיא בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה כָּל כָּף, עַד שְׂאִימַת מוֹת
שֶׁהוּא יְרֵאת הֶעֱנֵשׁ, לֹא הִיא לוֹ כַּח לְהַפִּיל אוֹתוֹ לְעֲצָבוֹת חֵס
וְשְׁלוֹם, רַק אֲדַרְבֵּה וְכו' מִגְּדֵל הָאִימָה וְהִירָאָה מִהֶמּוֹת וְכו' הַתְּחַזֵּק
לְקִים דְּבָרֵי חַכְמֵינוּ ז"ל לְשִׂמְחָה אֶת עֲצָמוֹ וְכו' עֵין שָׁם. וּמִחֲמַת
שְׂמוּבָא בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן יוֹד שְׁגַם עַל יְדֵי הַשְּׂמִחָה זוֹכִים לִישׁוֹב
הַדְּעַת לִישׁוֹב עֲצָמוֹ מַה הַתְּכִלִּית וְכו' שְׂזָה בְּחִינַת זְכוּרֹן יוֹם הַמּוֹת.

(ד) עֵין בְּלִקוּטֵי תְּפִלוֹת חֶלֶק א' סִימָן מ"ט לְעֵינֵי רַצוֹן וּבְסִימָן ל"ד לְעֵינֵי תְּפִלָּה וְצַעֲקָה
וְכו' הַדְּבָר גַּם לְעֵינֵי שְׂמִיחָה כְּמוֹכֵן מוֹדְבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים בְּמִקּוֹם אַחֵר.

וכמובא בלקוטי תפלות חלק ב' סימן י' בהתפלה שעל זה עין שם, ונמצא לפי זה שאחד תלוי בחברו, על כן צרפתי לזה האות שאחר זה שבו ידבר הרבה מענין הזכרון הזה.

תפלה ב:

ועזרני אבי שבשמים להתדבק כל כך בהשמחה הקדושה, עד שתהא דעתי נוחה ומישבת בכל עת, ואחשב את נפשי תמיד את גדל ועצם שטות ושגעון תאוות עולם הזה והבליו, אחרי אשר יודעים בברור בלי שום ספק שפתאם פתאם יהיו נלקדים במצודת המות, ולא יהיה מי שיוכל לפדות ולהושיע מזה. ואז יהיו מוכרחים להקיא ולהחזיר כל התאות שהכניסו לגוף, ולא יהיה מהם שום יתרון ורוח כלל וכלל. ואז יהיו מוכרחים להתחבר עם המלאך המות בלי שום טענה, ולהושיט לו הצואר בלי שום תרוץ, ולטעום טעם הגסיסה והמות שהוא מר ומרור מכל מיני מרירות שבועולם. ואסתכל בעיני לכל צד אולי נמצא אחד שיוכל להצילני מזה וכל אוהבי ורעי מנגד נגעי יעמדו, ולא ירצו להביט ולהסתכל כלל על זה. וכל הגוף שהלעיטו אותו בהתאות, יהיה מוכרח להתפלות בעפר ובבטן התולעים, ולא יהיה מקום להתחבא ולהטמן מכל זה בשום אפן. ואם אפלו אהיה מבטח בכל השמונים שנה גם הם יפרחו כהרף עין, וגם הרבה מהם כבר חלפו ועברו, וכן יעברו ויפרח גם השאר. ומכל שכן וכל שכן שגם עם זה המעט שעד שמונים שנה אינם מבטחים כלל, כי אינם מבטחים בהחיים אפלו רגע אחת, ובכל רגע ורגע מוכנים ומזמנים להיות נצודים בהמצודה הפרוסה על כל החיים. ועתה על מי בטחתי כי מרדתי, וגם מה אני רוצה להרויח, האם איני יודע שהכל הבל הבלים וגרוע מהבל אלפים פעמים, כי גם העשיר הגדול שבגדולים,

והממלא פָּרְסוּ בַּהֲהַרְף עֵין הַזֶּה בְּכֹל הַתְּאֻזֹת הַמִּדְמוּת, גַּם הוּא מְכַרַח לִירֵד לְהַבּוּר וּלְלַבֵּשׁ תְּכָרִיכִים וּלְשַׁכֵּב בְּרַגְלָיו אֶל הַדֶּלֶת, וְלַעֲטֹף אֶת עַצְמוֹ בַּהַצּוּרָה הִירְקָה וּפְנֵי הַמּוֹת בְּלִי שׁוּם סִפְקוֹ, וְכֹל אָבֵר וְאָבֵר יִהְיֶה מְכַרַח לְהַתְרַקֵּב וּלְהַתְעַפֵּשׂ וּלְהַתְאַבֵּל לְשֵׁנֵי הַתּוֹלְעִים, וּלְהַתְעַבֵּל בְּבִטְנָם הַמְּזוּהָם וְהַמְשַׁקֵּץ וְלֹא יוֹעִיל לוֹ לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְכוּ'. וְעַתָּה מַה יֵשׁ לִי לֵאבֹד וּלְהַפְסִיד בְּעוֹלָם הַמְּבוּכוֹת הַזֶּה כְּשֶׁאֲחִזַּק עֲצָמֵי בְּתוֹרְתְךָ וּמִצְוֹתֶיךָ.

(וְהִנֵּה) מִחֲמַת שְׁאֲדֻמוֹר ז"ל הַזֶּה הִירֵד מֵאֵד לְשִׁמּוֹר אֶת הַזְּכָרוֹן הַזֶּה בְּכֹל יוֹם כְּמוּבָא בְּלִקּוּטֵי א' סִימֹן נ"ד, וּבְלִקּוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת בְּרַפְת הָרִיחַ וּבְרַפְת הַפְּרוֹת הַלְכָה ה' אוֹת יוֹד, מוּבָא שָׁם שְׁעָקֵר שְׁמִירַת הַזְּכָרוֹן הוּא עַל יְדֵי הַדְּבוּר שְׁצָרִיכִין לְדַבֵּר בְּזֶה הַרְבֵּה, אוֹלֵי נִזְכָּה לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמָנוּ שֶׁלֹּא יִטְעֶה אוֹתָנוּ הַהַעֲלָמָה שְׁנֹתָנָה עַל זֶה בְּלֵב כָּל אֶחָד כְּמוּבָא מִזֶּה מְדַבְּרִין בְּהַלְכוֹת שְׁחִיטָה הַלְכָה ה' אוֹת ה', שְׁאָף עַל פִּי שְׁנֹדְמָה לְכַאוּרָה שְׁכָלָם יוֹדְעִים מִזֶּה אָבֵל בְּאֵמַת זְעִירִין אֵינוֹן שְׁזוֹכִים לְדַעַת מִזֶּה עֵין שָׁם, וְעַל כֵּן הֵיוּ רְגִילִים אֲנָשִׁי שְׁלוֹמָנוּ לְדַבֵּר בְּעֵנִין זֶה הַרְבֵּה מֵאֵד בְּכֹל מִינֵי לְשׁוֹנוֹת, וְעַתָּה מִחֲמַת שְׁאֲנָשִׁי אֲמָנָה אָבְדוּ וּבְכָל יוֹם אָנוּ הוֹלְכִים וְדוֹלִים, עַל כֵּן אֲמַרְתִּי לְרָשָׁם עַל כָּל פְּנִים וּלְהַעֲתִיק עֵנִין הַזְּכָרוֹן הַזֶּה גַּם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶז מִטְעָם הַמוּבָא בְּהַפְתִּיחָה עֵין שָׁם).

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם פֶּאֶר דִּיר אִיזוֹ אֲנִטְפֹלְעֶקֶט וּוּאִם פֶּאֶר אַ הַעֲלָמָה דִּיא הָאֶסֶט גִּיגִיבִין אֵין הָאֶרֶץ פּוֹן יַעֲדֵער מְעַנְטִשִׁין אַז כְּמַעַט מְעַ וּוִיסֶט גָּאָר נִיט צִי מְעַ וּוְעַט אֲמַאל שְׁטאַרְבִּין, הַעֲלָף מִיר אִיךְ זָאל עִם וּוִיסִין קְלָאָר בְּלִי שׁוּם סִפְקוֹ אַז מְעַ וּוְעַט פְּלוּצְלוֹנֵג מוּזִין וּוְעֵרִין אַ מַת, סְעַ וּוְעַט גָּאָר קִיִּנְעֵר נִיט קְעַנְעֵן הַעֲלָפִין, אֵין בְּשַׁעַת גְּסִיסָה וּוְעַט מְעַן מוּזְעַן אוֹיִסְמִיִקֶען אֲלַעַת תְּאֻזֹת, סְעַ וּוְעַט

פּוֹן זַיִ אַקּוֹרֵאט אַקּוֹרֵאט גָאָר נִיט אַרױם קוּמֶען. און מֶע װעט זײַ מוּזען באַגײגִיגען מִיט דֶעם מִלְאָךְ הַמּוֹת בְּלֵי שׁוּם טֶענְהָ, און מֶע װעט אום מוּזען אוֹסשְׁטְרָקִין דֶעם האַלְדִז בְּלֵי שׁוּם תּרוּץ, אִין מֶע װעט מִיזען פֿאַר זײַכען דֶעם טֶעם פּוֹן דֶער גְסִיסָה װאָס עַר אִיז טוִיזֶנטער מֵאל עֶרְגער פֿין בִּיטער אִין פֿין שְׁלעכט אִין פֿין אַלֶע מִינֵי פֿאַסקוּדֶנקײט אִין דֶער װעלט. מֶע װעט װאַרפֶען דֵי אױגען אױף אַלֶע זײַטען טאַמער קען אַײמיצער אָפּ רֵאטװען, אִין אַלֶע פֿרִיגד װעלן אױס דֶרײען דֶעם קאַפּ און װעלן גָאָר נִיט װעלן קוקען. אִין דֶער גאַנצער גוף װאָס מֶע האָט אִיהם אַנגעשְׁטאַפּט מִיט דֵי תַאֲוֹת װעט עַר מוּזען אַיבער גֶעפּוֹילֶט װערן אִין דֶער עַרד אִין בַּא דֵי װערִים אִין בױף, און מֶע װעט זײַ פּוֹן דֶעם אַלִימען נִיט אױס דֶרײען און נִיט אױס באַהאַלטִין בְּשׁוּם אָפּן. און װען אִיך זאַל זײַן פֿאַר זײַכערט מִיט אַלֶע אַכצײג יָאָהר, פֿלִיען זַי זײַך אױף אַיבער הַהַרף עִין אִין אַסאַך פּוֹן זַי אִיז שׁוִין אַיבער גֶעלַאָפּן פּוֹנְקט אַזױ װי זַי זענען גָאָר נִיט גִױועהִין, און זַי װעלן זײַך שׁוִין צו מִיר גֶעװױס נִיט אום קערִין. און אַזױ װײס אִיך גֶעװױס אַז דָאָס אַיבערִיגע װעט אױך אַיבער לױפֶן כְּצֵל עוֹבֵר, מֶע װעט אַזױ לַאַנג האַנדלִין בִּיז סֶע װעט װערן אױס טֶעג מִיט אױס נֶעכט מִיט אױס יאַרן. ובִפֶּרֶט, ובִפֶּרֶט, אַז אַפּלו מִיט דֶעם בִּיסֶעל יאַהרן װײס אִיך גָאָר אױך נִישט בַּא װאָס אִיך אַלט אַז מֶע אִיז נִיט זײַכער מִיט דֶעם לֶעבִין אַפּלו אִיין רֶגע, אִין בְּכָל רֶגע װַרְגע אִיז מֶען מוּכָן וּמְזַמֵּן אױף צו װערן אַ בַּר מִינֵן. הײנט אױף װעמױס תּקִיפּוֹת טֶרײט אִיך אָפּ פּוֹן דֵיר װעלִיכס װעל אִיך דָא גֶעװױנען, װײס אִיך דֶען נִיט אַז סֶע אִיז אִין גאַנצִין בְּלֵאטֶע מִיט בְּלֵאטֶע. דֶער גֶרעסְטער גְבִיר דֶער גֶרעסְטער עוֹלָם הַזֶּה־נִּיך מוּז קֶרִיכען אִין גְרוּב און מוּז אָן טוּאַין תּכְרִיכִים און מוּז באַקוּמען דֶעם גַעלִין פֿאַטרעט מִיט דֶער

גַּעֲשׂוּ אַרְבֵּינֶעֶר צוֹרָה, אִין יַעֲדֶעֶר אַבֵּר וועט מוזען פֿאַר שְׂטִינְקֶען ווערן אִין אַיִבער גַּיעֲסִין ווערן צו די צײַן פֿון די ווערים אִין נִתְעַבֵּל ווערן אִין זײַער מײַסען און פֿאַסקוּדנעם בּוֹיָךְ. סע העלפֿט אַיהם נײַט קײַן גַּעלֵט אִין קײַן שׁוּם זאַף. הײַנט וואס האב אַיך דאָ וואס אָן צו ווערן אִין דער נאַרײַשע וועלֵט אִין דער פֿעפֿירטער וועלֵט אז אַיך וועל מײַך האַלטען אִין דײַנע תּוֹרָה ומצוֹת.

תּפֿילה ג:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם אַתָּה יוֹדֵעַ שְׂכַאֲשֶׁר אָנִי מֵיִשָּׁב לַפְעָמִים אֶת דַּעְתִּי אִינִי יוֹדֵעַ בַּעֲצָמִי אֵיזָה פֶּרוֹשׁ לְהַגִּיד עָלַי (ווייס אַיך אַלײַן נײַט וואס פֿאַר אַ פֶּרוֹשׁ צײַ זאַגן אַיף זײַך). כִּי הֲלֹא הוֹדַעְתָּנוּ, אַבִּינוּ שְׂבִשְׂמִימִים, שְׂאָנוּ נִקְרָאִים וְנַחֲשָׁבִים אַצְלָךְ כְּמוֹ בָּנִים מִמֶּשׁ כְּבִכּוֹל, וְכֹל צַעֲרָךְ וְיִסּוּרֶיךָ כְּבִכּוֹל הוּא עַל שְׂאִין אָנוּ רוֹצִים לְקַבֵּל מֵאַתָּה הַתַּעֲנוּגִים הַבְּלִיתִי תַּכְלִיּוֹת שְׂאַתָּה מִתַּעֲנוּג בַּתַּעֲנוּג עַד אִין סוּף בַּהֲשִׁיעַף אֹתָם עָלֵינוּ, וְעַתָּה הִיאָמוֹן כִּי יִסְפֵּר סְכֵלוֹת וְשִׁגְעוֹן עֲצוּם וְנִשְׁגָּב כְּזֹה, לְהַמִּיר וְלַחֲחֲלִיף מְקוֹר הַחַיִּים מְקוֹר הַתַּעֲנוּגִים, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (ק), בַּעַד מְקוֹר הַמְּרִירוֹת וְהַמְּכַאֲבִים מְקוֹר הַגְּסִיסָה וְהַמּוֹת קַלְפֶּת עֲמֶלֶק יִמַּח שְׂמוֹ (ק). אָן שְׂכֵלִי אָן חֲכָמִתִּי אָן דַּעְתִּי עַד מְתִי, עַד מְתִי אֶהְיֶה מְשַׁקֵּעַ בַּחֲשֶׁךְ וְאַפְלָה כְּזֹה בְּדַמְיוֹנוֹת וְטְרוּפֵי הַדַּעַת כְּאַלָּה (אַיף ווען לײַג אַיך אַפ, אז אַט ווערט טאַג אַט ווערט נאַכט, אִין מַע זַעט מײַט דײַא אױגִין אז די וועלֵט אִיז עֲרַגֶּער פֿין גאַרנײַט - לְמִתִּי אָנִי דוֹחָה, הִנֵּה יוֹם הַנֶּה לַיְלָה, וְרוֹאִים בְּעֵינַיִם שְׂהַעוֹלָם

(קה) אַשֶׁר מִכֵּל תְּנוּעָה וְתַנּוּעָה שְׂפוּנִים אֵלָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. יִתְבָּרַךְ נְחוּסָף וְנִתְרַבָּה לְהֵאָדָם מַהוּת הַתַּעֲנוּגִים כְּכֹל הַמְּדַרְגּוֹת שְׁיַעֲלוּ עַד סוּף וְאִין תַּכְלִית.

(קו) כִּי עַל דִּי כֹל חֲמָא וְחֲמָא נְדָבְקִים אֵלָיו, וְעַל דִּי זֶה נְחוּסָף וְנִתְרַבָּה לְהֵאָדָם מְרִירוֹת וּמְכַאֲבִים גְּדוֹלִים וְעֲצוּמוֹם אַשֶׁר יִהְיֶה מְכַרַח לְסַבֵּל עַד שְׂיִזְדַּבֵּךְ מֵאַתּוֹ.

הזה גרוע מאפס). עזרני והושיעני מעתה אבי שבשמים להתבודד בשדה בכל לילה ולילה ולצעק לפניך מעמק הלב על כל אשר עובר עלי, ולפרש היטב את שיחתי לפניך על כל מיני מניעות המונעים אותי מלהיות פרוצונך באמת. ובכל זאת אתחזק עצמי אחר כך בשמחה עצומה ונשגבה כך ובצדיקיה האמתיים, בשמחה שאין לה קץ ותכלית עד שישא לבי את ידי ורגלי להמחאת כך ורקודים הרבה פרוצונך הטוב. ועזרני והושיעני להתחיל בכל פעם מחדש, ולהתגבר בעזות גדול מאד נגד כל המלעיגים מזה, פי גלוי וידוע לפניך שבימינו האלה נתכפל החשך המחשיך אנפי בריאת בכפלי כפלים קדם אור יום אשר נקוה אליו, והתגבר והתפשט בכמה וכמה דרכים ונתיבות חדשים וגם ישנים מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב, כאשר אתה ידעת גדל החלול השם מהספרי האפיקורסות שנתרבו בעתים האלה בכל פנה ופנה לאלפים ולרבות - הן בלשון עברי והן בלשון אשכנז - וברב תעלומות דרכיך נתת למחבריהם חכמת העפביש להוציא לחה מפייהם ולעשות מזה מצודות וחרמים לצוד וללכד בהם נפשות הזבובים העוברים בהם למצץ את ראשם ולאכלם ולהבליעם עד שיתהפכו למהותם (1). והם מרבים להלעיז ולהתלווצץ מפל מצוה ומצוה ומכל עבודה ועבודה של ישראל, ומכל שפן וכל שפן

(קו) ואי אפשר לדבר ולטען עמיהם כלל, אחרי אשר גדעתי (אשר נקדשוהו ויטהרוהו בנשג"ו ובשאר מעשיהם הטובים) הם מכינים שקשה מאד על דברי הצדיקים האמתיים. אין מיט זיערע שפינישע אויגען זעהן זיין אז סע אזי קיין גיהנם ניט דא, היינט ויזא אזוי זאלען זיין ניט אויס שפטיירען זיערע חזירשע ציין מיט גישפעט און גלעכטער [וגם עניהם העפבישיות רואים הם שאין גיהנם, ועתה איך הם לא יחזקו שניהם החזיריות עם לעג ושחוק].

ממצוה שאדם דש בעקב כזאת (ק) אשר הבעל דבר מתלבש עצמו במצות היראה, ומכניס ומביא גם בלב הכשרים שחלילה לבלות זמן על המחאת כף ורקודין ושמחה בה. הצילני ברחמיך מכל מיני מבוכות וטעויות שבעולם והיה בעזרי שגם בעת שלבי אטום ומבלבל מלהרגיש היטב את השמחה האמתית, היה בעזרי שאמשיכה עלי על ידי מלי דשטותא (ק) ועל ידי רקודין ושאר תנועות בגוף (ק), ועל ידי שאעשה עצמי כאלו אני שמח (קא). ועל ידי קול הנגינה המביאה את השמחה בלב, ועל ידי דבור שאדבר הרבה את דברי השמחה בפה, שגם זה מביא את זכרון השמחה בלב תמיד (ק), עד שאזכה בחיים חיותי לכל אשר איש הישראלי צריך לזכות ולמלאות פונתך בבריאת עולמך בתכלית השלמות כראוי, ולא איעול בכסופא קמך עד שאזכה גם אני בתוך כלל נשמות ישראל לתקות חוט זהרף האין סוף, בדעת למעלה מדעת, ובענג למעלה מענג עד בלי תכלית:

תפלה ד:

רבנו של עולם אבי שבשמים חמדת לבבי חיותי ותענוגי הנצחי, לפניך נגלה את כל התלאה אשר מצאתנו, ואת כל השטף

(ק) נראה לפי עניית דעתי שגוה מכון הפרוש בדרך סוד שמפרש אדמו"ר ז"ל את הפסוק "והיה עקב תשמעון" שמרמז על שמחה ורקודין, ולהפריש בדרך פשוט ודרש המובא ברש"י ז"ל שמרמז על המצות שאדם דש בעקב, והיא היא. כי אין לה מצוה שאדם דש בעקב כמו מצות השמחה והרקודין).

(קט) בנודע ומפרסם מאמר אדמו"ר ז"ל המובא בהשיחות שאי אפשר לשמח כי אם על ידי מלי דשטותא. ונם עין בלקוטי הלכות ה' ג"א הלכה ד' אות ה' ואות ו'.

(קי) עין בספר הא"ב בסימן שמחה באות ה'.

(קיב) עין בשיחות הר"ן שאחר הספורי מעשיות באות ע"ד.

(קיג) עין בלקוטי הלכות הלכות ברכות הריח וברכת הפרות הלכה ה' באות ד'.

מִים רַבִּים הַעוֹבֵר עָלַי בְּכָל עֵת וְעַתָּה, עַד שֶׁכְּמֹה וְכְמֹה פְּעָמִים קָשָׁה וְכָבֵד עָלַי מְאֹד אֶפְלוּ לִבְקֹשׁ עַל שְׂמֵחָה, כִּי כְּמֹה וְכְמֹה פְּעָמִים מֵרֹוּר וּמְרֹוּר לִי בְּמֵרִירוֹת דְּמֵרִירוֹת כְּזֹה, עַד שֶׁבְּאַמַּת גַּם בְּשֵׁם מְרִירוֹת אֵי אֶפְשֶׁר לְכַנּוֹת זֹאת, רַק בְּשֵׁם הַמְּשָׁאֵל. כִּי אֵין מִכָּה לְמִפּוֹתַי לְדַמּוֹת, אֵין מְכָאוֹב לְמְכָאוֹבֵי לְהַשׁוֹת, וּמַחְלוֹתַי וּמִצּוֹקוֹתַי כָּבְדוּ וְרַבּוּ אֲלָפִים פְּעָמִים מְקִינּוֹתַי וְזַעֲקוֹתַי, אָבֵל עִם כָּל זֹאת, עִם כָּל זֹאת גְּדָלוֹ וְעֲצָמוֹ וְשִׁגְבוֹ רֹמְמוֹתַי עַל כָּל בְּרָכָה וְתַהֲלָה. כִּי הֵן כָּל תּוֹכֵל וְלֹא יִבְצֵר מִמֶּךָ מְזֻמָּה, וּבְיָדְךָ וּכְחַדְךָ עֵתָה גַם עֵתָה לְחַפְּמֵנוּ וְלַהֲבִינֵנוּ וְלַהוֹדִיעֵנוּ עֲצוֹת אֲמִתּוֹת, עֲצוֹת עֲמָקוֹת מִתּוֹךְ עֲמָק עֲמָק הַחֲשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּדְתִּי בּוֹ, בְּאִפֶּן שִׁיְהִיָּה בִּיכְלִתִּי גַם עֵתָה לְהַפְּךָ כָּל הַיְגוֹנוֹת וְאַנְחוֹת שֶׁהִמְשַׁכְתִּי עָלַי וְעַל אַחֵרִים, אֵת כָּלֵם אֶהְפֵּךְ בְּכַח מְקוֹר הַהֲתַקְשָׁרוֹת בְּךָ לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׂמְחָה, לְגִילָה רְנָה דִּיעָה וְחִדּוֹה. כִּי בְּאַמַּת כָּל אֲשֶׁר גְּדָלוֹ וְרַבּוֹ בְּיֹתֵר וְיֹתֵר מִפּוֹתַי וּמְכָאוֹבֵי, כֵּן כֵּן יִגְדִּילוּ וְיִאֲדִירוּ בְּיֹתֵר וְיֹתֵר בְּכַפְּלֵי כַפְּלִים הַהֲתַדְּבָקוֹת וְהַהֲתַקְשָׁרוֹת בְּךָ לְעַד וּלְנֶצַח, עַד שֶׁכָּל מִינֵי צַעַר וּמְכָה וּמְכָאוֹב כֵּאֵין יִחְשְׁבוּ נֶגֶד הַשִּׁשּׁוֹן וְהַשְּׂמֵחָה שִׁיְהִיָּה מְכַל אֱלֹה לָנוּ בְּשִׁמְךָ וּלְשִׁמְךָ בָּנוּ- וְלְעוֹלָמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים נוֹדָה וְנֹאמַר כָּל אַחַד, "אוֹדֶךָ ה' כִּי אֲנַפְתָּ בִּי יֵשׁוּב אִפְּךָ וְתִנְחַ'מ'מ'י'נ'י'":

תְּפִלָּה ה:

יְבֹה נִשְׁנָה בְּקִצְרָה מִכָּל הַנִּזְכָּר וְעוֹד נִתְחַדָּשׁ בָּהּ אֵיזָה דְּבָרִים

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם עֲזָרְנִי לְקִשֵּׁר אֶת לְבִי לְדַעַת שִׁיְהִיָּה נִרְגָּשׁ תָּמִיד בְּעֵמֶק עֲמָק לְבָבִי עַד תְּכַלִּיתָהּ, נִיצוּץ הַדַּעַת הַמִּתְנַצֵּץ בִּי לְפַעְמִים מַעֲצָם טוֹבֵךְ הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן לְכָל אֲשֶׁר יִזְכּוּ לָזוֹה. כִּי הִישׁ אֶהְבֶּה כְּאַהוּבַת הַמְּמַצִּיא מֵאֵין לִישׁ כָּל הַנְּאַהֲבִים וְהַאֲהַבּוֹת שֶׁל כָּל

העולמות. היש תאווה ותמדה כתאובת ותמודת הממציא מאין ליש כל הנתאווים והנחמדים הגשמיים והרוחניים שבעולם, היש שמחה ומתיקות ונעם וטוב ותענוג כתענוג הדבקות וההתאחדות עד בלתי די וגבול: האין כדאי להמתין על זה כל ימי חיי העולם הזה הפורחים כרגע כצל עוף הפורח ממש, (כנראה זאת עין בעין לאמתת עמק המחשבה בפריחת הזמן של כל אחד בהזכרו מה שנעשה עמו בימי נעורו ששחשב לו כמו שנעשה עמו זאת ביום אַתְמוֹל). האין כדאי לסבל בשביל זה כל מיני אוי של היצר והיצר. היש שגעון כשגעון הבלתי מתרצה להמתנה וההסבלה הזאת, ומחליף כל זה בחמדת צואת החביות (הוא הגורף) המלא צואה וטנוף ותולעים ושקוצים וסרחון, ועומד ומוכן בכל עת להתפשטות הסרחון גם בדפנות שבחוץ מפגע המחלה והגסיסה והמות שיפגע בפתע פתאם בלי ספק, וזולת מה שעל ידי החלוף הנ"ל נתרבה ונתגדל על ידי זה בעצמו סבילת האוי הנ"ל אלפים ורבות פעמים: רבונו של עולם עזרני לבל יתגבר עלי מדור הקלפות והימי רע שנסקעתי בהם לעקם את לבבי במבוכות לעקר חס ושלום מדעתי גם התנוצצות הנ"ל. (כי אין אונאה כאונאות המבוכות והאפיקורסות) עזרני להתקשר בכל לבבי ונפשי בתורתך וצדיקיך האמתיים, העוסקים להביא ולהכניס כל התנוצצות הזה בלבנו ודעתנו. עזרני לבל יזקינו בעיני כל הנ"ל ושאר דבריהם הנוראים. עזרני לבל ירשילני היצר הרע מלבקש על זה על כל פנים בכל יום ויום, כאשר הודעתנו על ידי צדיקיך האמתיים שכל הקיום והמעמד ביון מצולת העולם הזה הוא על ידי התחזקות בלי גבול בתפלה ותחנונים איך שעובר, כי אין דבר המציל מאונאת הסטרא אחרא כמו האמונה והתפלה למי שחזק בזה. עזרני לזעוק ולזעוק לפניך בכל יום מעומק לב כראוי לי

לצעק. הושענא למענך אלהינו הושענא, הושענא למען צדיקיך האמתיים הושענא. הושענא למען ראש צדיקיך האמתיים הושענא, הושענא והושיעה נא שיתהפך מעתה על כל פנים כל התאות והמדות שבטבעי אל הקדשה. חוס וחמל ורחם עלי מעתה על כל פנים, וצוה למלאכיך הקדושים שיסירו מעלי כל הבגדים הצואים והמטנפים (ק"י) המעקמים את לבבי בתאות הגופניים והמרייתיו העכורים, וילבישו אותי מחלצות בבגדים נקיים וזכים, בטבעיות מזככות וטהורות באפן שלא אחמד ואתאוה רק לשמך ולזכרך, לשמחתך וחדותך, להשגתך והשגת תורתך ודברי צדיקיך האמתיים שהם אחדותך. רחם עלי ועזרני לקבל את תפילתי ובקשתי גם בעצם מעוטם וקטנם בכמות ואיכות, כי היש תפלה מעוטה בתכלית המעוט בעולם שלא יהיה ביכלתך לקבל אותה, ולהוות גם מאתה בלים להשפעת ישועתך (ק"ד). היש לב אבן בעולם שלא יהיה ביכלתך להפכו ללב

(ק"ג) עין בלוקסי הלכות בציעת הפת הלכה ה' בפרוש המאמר חכמינו ו'ל, על פסוק "על זאת ותפלל כל חסיד אידך לעת מצוא" – 'זה בית הכפא' וכו' והא דומר וטרא עדיף מפלהו עין שם).

(ק"ד) זאת צריך לכפל ולשנות שאף על פי שרצונו ותרדך שיתקן האדם בתפלתו אתערותא ודתתא בלים לקבל השפעתו ותרדך. וגם יש לבקש ולהתפלל מאתו ותרדך על האתערותא ודתתא והתפלה בעצמה שנהיה נתעוררים לתפלתו ועבודתו, ושקבלם ברחמינו שכל זה הם כמו כלי אמנות להעשיית הפלים, כי היא תקון הפלים לקבל השפעת עזו ויכלתו ותרדך להעשייה בעצמה של הפלים לקבל כל ההשפעות, אף על פי כן אם רואה אדם שאחר כל מענותיו ותפלותיו אין נתמלא בקשתו אל יבולונו רעיונותיו על זה. כי אם לעתיד בעולם ההשגות של דעתו ותרדך ותבונתו ותרדך בטעמי ההנהגותיו בפרטי פרטיות באדם ומקום זמן ובטעמי מצותיו ואזהרותיו עלינו על ידי הצדיקים האמתיים (שכבכלל זה גם אזהרת התפלה כנ"ל), ובשאר פליאות למעלה מהרעת פאולה, ואף על פי כן עד אין סוף גדלתו למעלה מגדלתנו ועצם אמתת דעתו מעצמו למעלה מידעתנו בו, מאחר שהוא אין סוף. ועתה אידך יעלה על הרעת שגעון ועקשות עמלקי כזה לשאל

בְּשׂוֹר: הַיֵּשׁ לֵב נְבוֹן בְּעוֹלָם שְׁלֵא יְהִיָּה בִּיכְלֹתָךְ לַעֲקֹר מֵאַתָּה כָּל
 הַמְּבוּכוֹת, וְלַהֲפֹכָה לְלֵב יִשְׂרָאֵל. וְגַם הֲלֵא כִּבְר הוֹדַעְתָּנוּ עַל יְדֵי
 צַדִּיקֵיךְ הָאֲמִתִּיִּים שֶׁכָּל אֲשֶׁר נִשְׁקַעְתִּי בְּיוֹתֵר בְּמִקוּמוֹת הַמְּטַנְפִּים,
 מִשֵּׁם דִּיקָא אִם הָיִיתִי זוֹכֵה לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְלַהֲזַדְדָּךְ בְּתַכְלִית הַזְכוּךְ
 וְלַהֲתַעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, הָיִיתִי גוֹרֵם עַל יְדֵי זֶה טְהָרָה וְזְכוּךְ
 גַּם לְכָל יוֹשְׁבֵי תִבְל (קטו) שֶׁתַּעֲבֹר גַּם מֵהֶם רוּחַ הַטְּמָאָה וְהַצּוֹאָה,
 שְׂסִיר וְיִתְעַקֵּר גַּם מֵהֶם טְבַעִיּוֹת קִטְנוֹת מִחֵם לְהַתְנַאֲוֹת (קטז)
 וְלַהֲתַעַקֵּשׁ מִלְּהַתְבַּטֵּל נֶגְדַּ דְעַת הַצַּדִּיקִי אֲמִת, מִלְּהַשְׁפִּיל וְלַהֲתַבּוֹנֵן
 שֶׁכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ רַק מַעֲבָר וְדָרֵךְ לְפִי שְׁעָה לְסַחֵר בּוֹ
 הַסְּחוּרוֹת אֲשֶׁר נִצְלִיחַ בְּהֵם לְנִצַּח בְּתַעֲנוּג הַנְּצַחִי עַדֵי עַד, וְכָל
 אֲשֶׁר יַעֲמַל בּוֹ בְּהַחֲקִירוֹת הַהַמְצָאוֹת אֲשֶׁר בּוֹ, אֵין סָכֵל וְפִתִּי
 כְּמוֹהוּ (קי). עֲזַרְנִי לְהַתְעוֹרֵר וְלַחֲשֵׁק אֵלֶיךָ בְּכָל מֵינֵי חֲשֵׁק וְרַצּוֹן כְּמוֹ
 שְׁאַתָּה רוֹצֵה שְׁאַרְצָה, וְלֹא שְׁאַטְעָה אֶת עֲצָמֵי לְהִיּוֹת נְדָמָה לִי
 שֶׁכִּבְר אֲנִי רוֹצֵה בְּאֲמִת, כִּי רַק אַתָּה יוֹדֵעַ כָּל מִצְפוּנֵי לִבִּי עַד
 הַסּוּף יוֹתֵר מִמּוֹנֵי, כִּי בְּאֲמִת אֵינִי יוֹדֵעַ כָּלֵל הֵיכֵן אֲנִי בְּעוֹלָם, וְכִמּוֹ
 פְּעָמִים נְדָמָה לִי שֶׁכִּבְר אֲנִי מִשְׁתוֹקֵק בְּכָל לֵב לְהִיּוֹת כְּרַצּוֹנְךָ

(ו)לְהַקְשׁוֹת קִשְׁיוֹת וְלְרִצּוֹת לְהִבִּין בְּדַעְתּוֹ הַמְּנַשֵּׁם אֶפְלוֹ) מִשְׁהוֹ דְּמִשְׁהוֹ, כִּי הֲלֵא גַם כָּל
 מוֹת שְׂמוּכֵן כּוּהַ עַל יְדֵי דְבָרָיו בְּעֲצֻמוֹ וְתַבְרָדוֹ אֲשֶׁר הוֹדִיעֵנוּ מִרוּחַ שְׂכִינּוֹתוֹ יְתַבְרָד הַמְּדַבְּרָת
 מִחוּד גְּרוֹנֵם שֶׁל הַצַּדִּיקִי אֲמִת כַּחֲנִיַּת מִשָּׁה כִּנֵּ"ל, אֶת כָּלֵם צְרִיכִין לְקַבֵּל בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה
 בְּתַכְלִית הַפְּשׁוּטוֹת כַּאֲפֵן שֶׁכָּל אֶחָד כִּפִּי עָרְפוֹ יְחַבּוֹן עַל יְדֵם בְּעֲצָמָם בְּתַכְלִית הַיְדִיעָה
 דֵּלֵא גִדַּע שְׂאִין יוֹדְעִים כָּלֵל וְשְׂאִי אֶפְשֶׁר לְדַעַת כָּלֵל).

(קטו) עֵינֵן בְּהַלְכוֹת בְּצִיעַת הַפֶּת כִּנֵּ"ל).

(קטז) עֵינֵן בְּהַלְכוֹת פֶּסַח הַלְבָּה ה'.

(קי) כְּמֵאִמֵר רַבִּי שְׂמִיעוֹן בְּצִאתוֹ מִן הַמִּצְרָה מִנִּיחִין חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין בְּחַיִּי שְׁעָה וְגַם
 רַצּוֹנוֹ יְתַבְרָד בְּקִיּוֹם הָעוֹלָם וְהָעוֹדֵר בְּטוּלוֹ כְּמוֹכָא שָׂם, אֵין זֶה רַק מִצְפוּתוֹ וְהַבְּטוּתוֹ עַד סוּף
 כָּל הַיְדוּרוֹת אֲשֶׁר סוּף כָּל סוּף יִגְמַר מוֹת שְׂחָפִין דִּיקָא בְּמִשְׁקַל הַבְּחִירָה וְהַנְּסִיּוֹן אֲשֶׁר יִשְׁקַל
 לְכָל אֶחָד וְכְמוֹכָא מוֹהַ לְעֵיל בְּסוּף חֲלָק א' אֲמִת וְאֲמוּנָה עֵינֵן שָׂם הַיְטִב).

ובאמת אין זה רק דמיון. עזרני לזכר ולא לשכח שאיני מטעה בזה כי אם את עצמי ולא אותך חס ושלום. רבונו של עולם לפניך נגלה שמעצם תעלומות דרכיך בהנהגות שונות באדם ומקום וזמן, אי אפשר לברר בשום אופן את היתרון והתועלת של התפלה והבקשה (עין לעיל בחלק ב'), אבל בכל זאת אנו מאמינים באמונה שלמה שבאמת אין שום דבור לריק חס ושלום, וכל דבור ודבור עושה רשם לטובה. עזרני להתחזק בזה בלי שעור וערך על כל תנועה ותנועה, כי כבר הודעתנו שכמו שאין רגע בלא פגע, כן צריך לקום אין רגע בלא פגע ובקשה. ובפרט בענין רפואת השמחה אשר אין רפואה טובה ומתוקה כמוה, רפואה נוחה וקלה גם לחולה ומחלש כמוני. עזרני להיות בקי בכל מיני שוב וירידה חס ושלום שבגוף ונפש לבלי להתרחק על ידם מהשמחה הזאת (ק"ח). לכב עקש ועצב הסר ממני רע לא אדע, שבעני מטובך ושמח נפשי בישועתך וטהר לבבי לעבדך באמת. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי אמן ואמן. (והנה יען פי השמחה היא כלליות דכלליות של כל המדות כמובן מדברי אדמו"ר ומוהר"ת ז"ל שכתבתי לעיל, על כן אמרתי לכלל עוד כמה מדות בתפלה הזאת):

תפלה ו':

רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך כי כלתה נפשי להיות כרצונך ואף על פי כן איני יודע שום אופן, שום אופן איך לזכות לתשובה שלמה ואמתית באופן שיתהפך לזכות ולתקונים כל מה שעברתי וקלקלתי בגלגול זה או בגלגולים אחרים. אהה! אהה!

(ק"ח) עין לעיל בהנהגות אות ג'.

אָהה! רבון פֿל עולָמים בּוֹרָא פֿל הַנְּשָׁמוֹת וְהַרוּחוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת
 וְהַגּוּפוֹת, הַמְהוּה וְהַמְמָצִיא בִּי וּבְכָל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהָיוּ וְשִׁיְהִיו פֿל
 תְּנוּעָתְנִי וְהוֹיָתְנִי, כַּאֲשֶׁר הוֹדַעְתָּנִי עַל יְדֵי צְדִיקֶיךָ הָאֲמִתִּים
 מִהַעֲדָר תְּכִלִּית תַּעֲלוֹמוֹת הַנְּהַגוֹתֶיךָ בְּכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ, בְּפַעֲלוֹת
 וְהַמְצָאוֹת נַעֲלָמוֹת וּמְכֻסּוֹת, הַנִּרְאוֹת לְדַעְתָּנוּ הָאֲנוּשָׁה כְּשֵׁנִי
 הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא אַחַד. כִּי בְּאֵמַת אֶף עַל פִּי שְׁמִסְרַת הַבְּחִירָה בִּידֵינוּ
 וּבְכַחֲנוּ וּיְכַלְתָּנוּ לְסוּר מֵרַע וְלִהְיוֹת פְּרָצוֹנֶךָ בְּכָל מַחְשְׁבָה דְּבוּר
 וּמַעֲשֶׂה, אֶף עַל פִּי כֵן גַּם זֶה בִּידְךָ פִּי אֵין עוֹד מִבְּלַעֲדֶיךָ. וּבְלַתִּי
 כִּחַךְ הַמְהוּה וְהַמְפַעִיל אֶת כָּל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצֵיךָ, אֶת מְצִיאוֹתֵיהֶם
 וְקִיּוּמֵיהֶם וְהַנְּהַגוֹתֵיהֶם, לֹא יִזִּיז בְּתוֹכְנוּ לֹא רַעִיוֹן וְלֹא מַחְשְׁבָה לֹא
 כֶּסֶל וְלֹא פְלִיָּה. וּמִי יְבִין דְּרָכֶיךָ פְּלֹאוֹתֶיךָ, וּמִי יַעֲצֵר כַּח לְדַעַת
 וְלַחֲשִׁיג בְּלַתִּי נוֹדַע וּמִשָּׁג כְּזֶה הַנִּמְשָׁךְ מִהַחֲלָל הַפְּנוּי, אֲשֶׁר פְּנִית
 וְהַעֲבַרְתָּ מִשֶּׁם כְּבִיכּוֹל גַּם מִדַּת חֲכָמַת אֱלֻקוֹתֶיךָ הַנִּמְשַׁכֶּת בְּתוֹךְ פֿל
 הַעוֹלָמוֹת שְׁנַבְרָאוּ בּוֹ. (עֵזֶר הֵיטֵב בְּלֻקוּטֵי א' סִימּוֹן ס"ד) אָבֵל אֵין לָנוּ רַק דְּבָרֵי
 הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּים אֲשֶׁר הוֹדִיעוּנִי מִפֿל זֶה, וּמִתַּעֲלוֹמוֹת רְצוֹנֶךָ
 לְבַקֵּשׁ וְלַהֲתַחֲנוֹן מִמֶּךָ עַל פֿל תְּנוּעָה וְתַנּוּעָה. עַל כֵּן הִרְמֹזְתִי קוּלִי
 וְאַקְרָא בְּקוֹל מֵר וְנִמְהָר, אָהה! אָהה! אָהה! לְבִי נִמַּס בְּקֶרְבִּי, פֿל
 אֵיבְרֵי וְעַצְמוֹתֵי רוּעִשִׁים וּמְרַעִשִׁים בְּקֶרְבִּי, גִּיוּוֹאֵלֵד, גִּיוּוֹאֵלֵד,
 אָהוּבֵי אֲבִי שְׁבִשְׂמִים חֲמַדַּת לְבָבִי אֲשֶׁר אֵין סוּף לִיכְלֹתְךָ וְלִרְחַמְךָ
 וְלֹאֲהַבְתְּךָ לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִים אֲצִלְךָ בָּנִים, כְּבִיכּוֹל,
 אֵיכְכָה תַתְּאַפֵּק לְרֹאוֹת וְלַהֲבִישׁ בְּצַעֲרָם וּמְרִירוֹתָם, אֲפִלּוּ בְּצַעֲרָם
 וּמְרִירוֹתָם שְׁבַגּוּף, וְכָל שְׁכֵן וְקָל וְחֹמֵר בְּצַעֲרָם וּמְרִירוֹתָם שְׁבַנְפֶּשׁ.
 הֲלֹא אֲפִלּוּ בְּמִדַּת הַרְחָמִים שְׁנִטְעַת בְּתוֹכְנוּ גַם כֵּן אֵי אֲפֹשֶׁר לַהֲבִישׁ
 וְלִרְאוֹת בְּהַמְרִירוֹת שֶׁל כְּמָה וְכְמָה עוֹנְשִׁים, וְכָל הַעוֹמֵד עֲלֵיהֶם
 מְכַרַח לְאֵמֶץ וְלַהֲקִשׁוֹת אֶת לְבָבוֹ בְּכָל מִינֵי קִשֵׁי וְרִצָּח פִּי גַם הוּא
 הִיָּה נַחֲלֵשׁ וְנִגּוּעַ מִהַחֲבִטָּה לְבַד שֶׁהוּא מְבִישׁ וְרוֹאֶה בָּהֶם. וְעַתָּה

אָהָה אָבִי שְׁבַשְׁמִים, הַיֵּשׁ סוֹף לִיכְלֹתָךְ לְהַחְזִיר גַּם אוֹתִי בְּתִשׁוּבָה
 שְׁלֵמָה כְּזֹאת, בְּאִפְּן שְׁלֵא יִהְיֶה עָלַי שׁוּם דִּין וּמִשְׁפָּט לֹא בְּעוֹלָם
 הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. הַיֵּשׁ סוֹף לִיכְלֹתָךְ לְהֵבִיא גַּם בְּלִבִּי חֲכָמָה
 וּתְבוּנָה וְדַעַת אֲמִתִּי, הַתְּעוֹרְרוֹת אֵלֶיךָ כְּרָצוֹנְךָ הַטּוֹב, זְרִיזוֹת וְשִׁשׁוֹן
 וְשִׁמְחָה כְּרָצוֹנְךָ הַטּוֹב, אֲמוּנָה וּבִטְחוֹן וְעֲנוּה וּתְמִימוֹת וּפְשִׁיטוֹת
 וַיְשׁוּרוֹת לֵב וּרְחֻמִּים עַל הַבְּרִיּוֹת וְעֲצוֹת אֲמִתּוֹת בְּכָל תְּנוּעָה,
 וְהַסְּמוֹת מְחֻלָּטֹת בְּלִבִּי עֲלֵיהֶם, וְהַתְּחַזְּקוֹת וְהַתְּאַמְצוֹת לְבִלִּי
 לְסוּר מֵהֶם, וְשִׁאֵר כָּל מִינֵי יְשׁוּעוֹת בְּגוֹף וּנְפֶשׁ הַמְּכַרְחִים לְתַכְלִית
 שְׁלֵמוֹת תְּשׁוּבָתִי: הַיֵּשׁ סוֹף לְטַעֲנוֹתֶיךָ עֲבוּר כָּל יְשׁוּעוֹתֵי הָאֵלֶּה, כִּי
 הֲלֹא הוֹדַעְתָּנִי עַל יְדֵי צְדִיקֶיךָ הָאֲמִתִּים מִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַנֶּעְלָם וּבִלְתִּי
 נִגְלָה רַק לְךָ וְלֹא לְזוֹלָתְךָ (ק"ט). הַיֵּשׁ יְשׁוּעָה בְּעוֹלָם בְּגוֹף וּנְפֶשׁ שְׁלֵא
 יִסְפִּיק עָלֶיהָ זְכוּת צְדִיקֶיךָ הָאֲמִתִּים. עֲזַרְנִי לְהַתְּעוֹרֵר וּלְתַן
 אֶתְעוֹרוֹתָא דְלִתְתָּא בְּתַכְלִית הַשְׁלֵמוֹת לְזְכוּתָם הַקְּדוּשָׁה, בְּאִפְּן
 שְׁאֲוֹשַׁע מֵעַתָּה בְּכָל אֲשֶׁר אֲנִי צָרִיךְ לְהוֹשִׁיעַ: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם לְפָנֶיךָ
 נִגְלָה גְּדֹל וְעֶצֶם הַקְּלִפָּה הַחֲזָקָה הַקְּשָׁה וְהַמְּרָה הַמְּשַׁרְשֶׁת בְּקַרְבִּי,
 אֵת זְדוֹן לְבִי וְעֲזוֹת גּוּפִי בְּתַאֲוֹתָיו וּמַדּוּתָיו הַרְעוֹת, בְּמַדַּת הַפְּעֵס,
 בְּמַדַּת הַעֲקָשׁוֹת, בְּמַדַּת הַעֲצָבוֹת, בְּמַדַּת הַעֲצָלוּת, בְּמַדַּת הַנְּפִילָה
 וְחִלְשֵׁת הַדַּעַת מְכַל זֶה, וְכֵן בְּשִׁאֵר תַּאֲוֹת וּמַדּוֹת רְעוֹת אֵין מְסַפֵּר,
 וְעַתָּה ה' עַד מַתִּי, עַד אָנֹה תִסְתִּיר אֶת פְּנֵיךָ מִמּוֹנִי, מַתִּי תִתְּעוֹרֵר
 לְעוֹרֵר גַּם יִשָּׁן כְּמוֹנִי, לְהַקְיִץ גַּם נִרְדָּף וּנְתַעַלֵּף כְּמוֹנִי, לְהַסִּיר גַּם
 מֵאִתִּי קִשְׁיוֹת עֲרַפִּי, לְטַהֵר גַּם אוֹתִי מִקְּלִפְתִּי וְזִהְמִתִּי, לְנַקּוֹת
 וּלְזַכֵּךְ גַּם אֶת לְבָבִי מִכָּל מִינֵי רַע וְזָדוֹן, מִכָּל מִינֵי עֲזוֹת וְעַקְשָׁנוֹת,
 מִכָּל מִינֵי פֵעֵס וְחֻמָּה, מִכָּל מִינֵי שְׂכָחָה וְעֲצָלוּת, מִכָּל מִינֵי נְפִילוֹת
 וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, מִכָּל מִינֵי זְקָנָה דְּסִטְרָא אַחְרָא וּכְסִילוֹת, מִכָּל

(ק"ט) עֵין בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת מִתְנַה הַלְכָה ה'.

מיני יראות חיצוניות וחסרון בטחון, מפל מיני תאֹות מִמון ומשגֵל, מפל מיני רבוי אור וקלקול הצמצום דקדֶשָה, מפל מיני גאֹוה, ומפל מיני עצות רעות אֶשֶׁר כָּלֵם יתקבצו ויתאספו עֲלֵי יחד להדיחני ולהטות את אֲשׁוּרֵי מִמְעַגְלֵי הַשְּׂמֵחָה והחֲדוּה בְּכֹל עֵת, מְנַתִּיבוֹת הַגִּילָה והששון פְּרָצוֹנָךְ הַטוֹב. מְתֵי תִקּוּם וּתְרַחֵם עָלַי לְשִׁמְעַע אֲנֶקֶת וְזַעֲקַת פְּנִימִיּוֹת לְבַבְנוּ עַל כָּל מִדּוֹתֵי הָרְעוֹת, מְתֵי תִבְיֵשׁ וְתִשְׁגִּיחַ עָלַי בְּרַב רַחֲמֶיךָ וּיְכַלְתֶּךָ הַמְּסַפִּיקִים גַּם עָלַי, לְהַדְרִיךְ גַּם אוֹתִי בְּכֹל רִגְעַ וְרִגְעַ בְּמַסְלָה הַיְשָׁרָה וְהַנְּכוֹנָה, בְּלִי שׁוּם פֶּחַד וְאִימָה מֵהַרֹודֶפִים הַנִּמְצָאִים בְּהַגֵּן הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר דִּיקָא מְסַבֵּת הַפֶּחַד נוֹפְלִים וְנִשְׁפָּרִים בְּמַכּוֹת וְתַחֲלוּאִים. מְתֵי תִלְמַדְנוּ וְתִהְיֶה בְּעִזְרָנוּ לְהַתְקַשֵּׁר וְלִהְתְּדַבֵּק בְּהָאָדָם הַקְּדוֹשׁ הַעוֹמֵד אֶצֶל הַגֵּן, בְּאִפֵּן שֶׁנִּנְצַל מֵעֵתָה מִפְּל מִינֵי הַרְפָּתָקָאוֹת בְּגוֹף וּנְפֶשׁ בְּאִפֵּן שֶׁלֹא אֶתְגַּרֵּשׁ מֵעֵתָה מֵהַגֵּן הַקְּדוֹשׁ, בְּאִפֵּן שֶׁלֹא אֶתְרַחַק מֵעֵתָה מֵעֲבוֹדְתֶךָ הָאֱמֵתִיּוֹת כְּאֲשֶׁר הוֹדַעְתָּנוּ עַל יְדֵי צְדִיקֶיךָ הָאֱמֵתִיִּים. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! לְפָנֶיךָ נִגְלָה כְּבִישֵׁת נִשְׁמָתִי תַּחַת יְדֵי הַרוּצָח בְּכֹל מִינֵי מִימוֹת הַיְזִדוּנִים שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתִי בָהֶם, וּמִפְּחִידְנוּ וּמַעֲכִבְנוּ אֶפְלוּ מִלְּצַעַק אֵלֶיךָ כְּרָצוֹנִי בְּאֱמֵת. לְמַדְנִי וְהוֹרְנִי בְּעַת צָרָה וּמְצוּקָה כְּזֹאת אֵיךְ לְרַמֵּז וּלְשֹׂא אֵלֶיךָ גַּם עֵתָה אֶת עֵינֵי וּנְפֶשִׁי, בְּאִפֵּן שֶׁתֵּאֱמַר דֵּי לְמִרְרוֹתֵי מְמוֹת כְּזֹאת, בְּאִפֵּן שֶׁתְּמַלֵּט נַפְשִׁי מֵעֵתָה מֵעֲנִשְׁיֶךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבֹּא. אָהָה אָהָה, אָבִי אָבִי אָבִי, אֵל תֵּאֱמַסְ אֲזַנֶּיךָ מִזַּעֲקַת עוֹלְלֶיךָ, אֵל תֵּאֱמִץ אֶת לְבָבְךָ מֵעֵמֶק דַּעֲמֶךָ צַעֲקַתְנוּ, מְרַתִּיחַת דְּרַתִּיחַת דְּמַעַתְנוּ וְצַעֲרָנוּ. וְאֲנִי מוֹסֵר עֲצָמֵי אֵלֶיךָ עִם כָּל אֵיבְרֵי וּגִידֵי בְּנַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי וְחַיְתִי וַיְחִידְתִּי, בְּכֹל מַחֲשַׁבוֹתֵי וְרַעְיוֹנֵי, בְּכֹל קְרָבֵי וּכְסָלֵי וּכְלִיּוֹתֵי, בְּכֹל תַּעֲלוּמוֹת לְבָבִי וְכֹל מוֹרְשֵׁי מְזֻמוֹתֶיךָ, בְּכֹל חוּשֵׁי וְכַחוֹתֵי הַחִיצוֹנִים וְהַפְּנִימִיִּים, בְּכֹל כַּחוֹת הַרְצוֹן וְהַמְאוּן אֲשֶׁר בְּקִרְבִּי שֶׁתַּעֲשֶׂה וְתַנְהִיג

עמָהם פְּאֻמְתִּיּוֹת רְצוּנָה, בְּכֹל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה בְּאִפְּן שְׂאֵמָאן בְּרַע
 בְּתַכְלִית הַמְּאוּן, בְּאִפְּן שְׂאֵמָאן בְּזַהֲמַת תְּאוֹת גּוֹפֵי וּמְדוּתֵי הַרְעוֹת
 בְּכֹל מִינֵי מְאוּן, בְּאִפְּן שְׂאֵבְחָר בְּטוֹב בְּרְצוֹן וְהַשְׁתַּוְּקוּת וְכִסּוּפִין
 כְּרְצוּנָה הַטּוֹב בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, בְּאִפְּן שְׁלֵא יִהְיֶה עָלַי מַעֲתָה שׁוּם
 חֲטָא וְעוֹן וּפְשַׁע חֵס וְשְׁלוֹם, בְּאִפְּן שְׁיִתְהַפֵּךְ מַעֲתָה לְזִכְיוֹת
 וְתִקּוּנִים כֹּל מָה שְׁחֲטָאֵתִי וְקִלְקַלְתִּי בְּמַעֲשֵׂה וּדְבוּר וּבְמַחֲשָׁבָה
 וּבְהַעֲדָרִים וְהַתְרַשְׁלוּתִים הֵן בְּגִלְגּוּל זֶה וְהֵן בְּגִלְגּוּלִים אֲחֵרִים, בְּאִפְּן
 שְׁלֵא יִהְיֶה עָלַי מַעֲתָה שׁוּם דִּין וּמִשְׁפָּט חֵס וְשְׁלוֹם לֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה
 וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא, בְּאִפְּן שְׁיִזְדַּכֵּךְ דְּעֵתִי וּלְבַבִּי לְהַרְגֵּשׁת הַשְּׂמִחָה בְּךָ
 וּבְצַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים בְּהַרְגֵּשׁה עֲצוּמָה וְנִשְׁגָּבָה וְתִמְיִדִּיּוֹת, בְּאִפְּן
 שְׁגַם בְּחַיִּים חֵיּוֹתִי אֲזַכֶּה לְהִיּוֹת נִכְלָל בְּךָ בְּרְצוּא וְשׁוּב כְּרְצוּנָה
 הַטּוֹב מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם:

(חוספה להתפלה הנ"ל)

תְּפִלָּה ז':

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם רַחֵם עָלַי וְעֵשֶׂה כְּאֲשֶׁר נֹאֵה לְךָ לַפְּעַל וּלְהוֹיּוֹת כְּלֵי
 שְׁל אֶתְעָרוּתָא דְלִתְתָא בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת גַּם מִתְּפִלָּה קְלָה
 וּשְׁפִלָּה שֶׁל מְנַח בְּעֵשֶׂר כְּתָרִין דְּמִסְאָבוּתָא כְּמוֹנֵי, שֶׁל כֶּלֶב שֶׁב עַל
 קִיאוֹ כְּמוֹנֵי, שֶׁל מְשֻׁלָּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה כְּמוֹנֵי, בְּאִפְּן שְׁתּוֹשִׁיעַ גַּם
 אוֹתִי בְּכֹל מִינֵי יְשׁוּעוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת, בְּאִפְּן שְׂאֵזְכָּה גַם אֲנִי
 בְּחַיִּים חֵיּוֹתִי לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לְתִשׁוּבָה שֶׁל שְׁבֵת, לְתִשׁוּבָה שֶׁל
 אֶהְבֵּה וּשְׂמִיחָה בְּךָ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שְׂאִין שְׁלֵמוֹת אֲחֵרִיו, בְּאִפְּן
 שְׁלֵא יִהְיֶה עָלַי שׁוּם דִּין וּמִשְׁפָּט אַחַר כֶּךָ חֵס וְשְׁלוֹם. כִּי הֲלֹא
 הוֹדַעְתָּנוּ אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים שְׁבַכְל צְרוּתֵינוּ לְךָ צָר כְּפִיכּוֹל, וּבִין כֶּךָ
 וּבִין כֶּךָ אֲנוּ קְרוּאִים לְךָ בְּנִים. וְעַתָּה אֵיכָכָה תּוּכַל וְרֵאִית בְּאֲבָדָן

ילְדִיךָ חֵם וְשָׁלוֹם, וְאֵיכָכָה תִּתְאַפֵּק בְּרַחֲמֶיךָ וּבְטוֹב לְבַבְךָ עַד אֵין
 תִּכְלִית לְעַמֵּד עַל דָּם עוֹלְלֶיךָ הַמְחַלְאִים וְהַמְחַלְשִׁים הַמְכַאֲבִים
 וְהַמְסַכְּנִים כֹּל כֶּף: אָנָּה ה' רַחֵם עָלֶיךָ (פ) וְעֲלֵינוּ, וְאָמַר דִּי
 לְדַמְעוֹתֶיךָ כְּבִיכּוֹל וְלְדַמְעוֹתֵינוּ, לְמַצּוֹקוֹתֶיךָ כְּבִיכּוֹל וְלְמַצּוֹקוֹתֵינוּ.
 וְחַמֵּל נָא וְחוּס נָא וְרַחֵם נָא גַם עַל מְטָבַע בְּעַמֵּק קִלְפַת הָקוֹן עֲמֵלֵךְ
 כְּמוֹנִי, עַל מְבֻלַע בְּבֶטֶן הַס"מ כְּמוֹנִי, עַל נִהְפָּךְ לְמַהוּת הַנְּחַשׁ
 כְּמוֹנִי, עַל גְּרוּעַ מִכָּל הַכְּנוּיִים לְגֵנְאִי. וְתוֹן בְּלֵב רֹאשׁ צְדִיקֶיךָ
 הָאֲמִתִּיִּים רַבְּנוּ נַחֲמֵן בֶּן שְׁמַחָה זְכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרָכָה, וּבְלֵב
 תִּלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, וּבְלֵב כָּל הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהֵיוּ
 מַעוֹלָם הַכְּלוּלִים בּוֹ, שִׁיתְּפַלְלוּ גַם בְּעַדֵי תְּמִידָה, וְיַעֲזְרוּ בְּכַחַם
 הַגְּדוֹל רַחֲמִים רַבִּים וְעֲצוּמִים וְנִשְׁגָּבִים כְּאֵלֶּה שֶׁהֵם מְסַפִּיקִים גַּם
 עָלַי שְׁתוֹשִׁיעַ אוֹתִי בְּכָל מֵינֵי יִשׁוּעוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת,
 שְׁתוֹשִׁיעַ גַּם לְחוּטָא וּמְחַטֵּיא אֶת הַרְבִּים כְּמוֹנִי, בְּאִפְּן שְׁאֲשׁוּב
 לְפָנֶיךָ בְּתוֹשִׁבָה שְׁלֵמָה כְּרֹאזִי, בְּאִפְּן שִׁיתְּהַפְּכוּ בְּחַיִּים חַיּוֹתַי כֹּל
 חֲטָאִי וְעוֹנוֹתַי וּפְשָׁעַי - לְזִכְיוֹת, וְכָל חֲטָאִי אֶת הַרְבִּים - לְזִכְיוֹתַי
 הַרְבִּים, וְכָל חֵלוֹל הַשֵּׁם - לְקָדוֹשׁ הַשֵּׁם, וְכָל יְגוֹנוֹתַי וְאַנְחוֹתַי -
 לְשִׁשׁוֹנוֹת וּשְׁמַחוֹת בְּךָ, תִּתְבָּרַךְ לְעַד לְנֶצַח. כִּי הֲלֹא דִּיקָא עַל יְדֵי
 זֶה יִתְגַּלֶּה לְנֶצַח רוּמְמוֹתֶיךָ עַל כָּל שְׁמוֹתֶיךָ, רוּמְמוֹתֶיךָ עַל כָּל
 הַשְּׂכָלִיּוֹת שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת, רוּמְמוֹתֶיךָ עַל כָּל הַשְּׂבָחִים וְהַתְּהִלּוֹת
 עַד בְּלֵי דִי. וְדִיקָא עַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה נִגְמָר כּוֹנֵנְתְךָ בְּבִרְיַאת עוֹלָמְךָ
 כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב:

(קכ) שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אֲדַמְו"ר ז"ל שֶׁפָּרַז אֶת בְּשֵׁם הַרֵב הַצְּדִיק רַבִּי שְׁנִיאֹר וְלָקוֹן מְלֹאדִי
 ז"ל שֶׁפָּרַשׁ אֶת הַמְּקָרָא "רַחֲמֶיךָ רַבִּים ה'", הֵינּוּ רַחֲמֶיךָ, הַרְחַמְנוּת שֶׁעָלֶיךָ ה' כְּבִיכּוֹל רַבִּים
 וְעֲצוּמִים מְאֹד.

תפלה ח':

רבונו של עולם עזרני מעתה לגיל ולשמח בך תמיד. ומכל שכן וכל שכן בשמחת תורה בשבת ויום טוב, אזכה להוסיף שמחה על שמחתי, עד שאמשיך מהם השמחה גם על ימי החל, שאזכה גם בימי החל לגיל ולשמח בך ובתורתך ובמצותיך ובצדיקיך האמתיים בכל מיני גילה וישון, בכל מיני דיצה ושמחה, בכל מיני חדוה ועלצון. עזרני להתחזק ולהתגבר בכל זה בכל נפשי ולבבי מעתה ועד עולם כרצונך הטוב אמן ואמן:

א

עד כאן כתבתי בלשון תפלה, והנה מפחד האורב במסתך פאריה בסכה בכל פנה ופנה ובכל מסלה ומסלה, כי בארח זו אהלך טמנו פח לי, מחיב אנכי להזכיר את הקורא בדברי מעצם יקרת הסם המרפא הזה, לבל יתלבש לפניו המסית בטלית של מצוה למשך בין את בשרו, כי מאד מאד הזהירו אדמו"ר ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל על הדבר הזה באזהרה כפולה ומכפלת עד מאד, כי כאבן מושך (מאנגעט) הוא הדבר הזה, ולך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. (שבת יג) כי אף על פי שמעט השתיה טובה להרחיב הדעת, אבל דיקא מעט (נאר אביסעל - כאשר בזה הלשון אמר אדמו"ר ז"ל בעת שכבד למוהרנ"ת ז"ל ורבי נפתלי ז"ל במעט יין ישן בכוס קטן ורחב כאצבע שישתו שניהם מאתו). כי מאד צריכין לזהר למעט בשתיית משקין המשכרין בכל האפשרות גם בשבת ויום טוב, [נאפלו בשמחת תורה (קבא) ולא פטועים בזה]

(קבא) מלבד בפורים שאז מצוה לקום את המאמר חכמינו ז"ל (מגילה ז:): שחוב אינש

ומכל שכן וכל שכן בימי החל כי לא על שמחה כזאת הזהיר אותנו אדמו"ר ז"ל. כי על זה נאמר, "ולשמחה מה זו עושה", כי אין זה שמחה רק הוללות וסכלות:

ב

ואידי דאתא לידן ענין הזה של שתית היין, נימא בה גם מלתא חדתא מה שהאיר ה' את עיני בהמעשה ראשונה מהספורי מעשיות מהשני למלך שנכשל בשתית היין, עין שם היטב כל המעשה מראשה ועד סופה:

ג

כי הנה עינתי בהמקרא (קכב) "פתח פיה לאלם אל דין כל בני חלוף", שמביא אדמו"ר ז"ל בהתורה פתח רבי שמעון סימן ס', שהיא פרוש על המעשה הזאת, וראיתי שזה המקרא נאמר בצעקת ב'ת ש'ביע (קכג) על של'מ'ה (קכד) על ששתה מהיין ונשתקע בשנה, ונשא בת המלך פרעה שהיא בת מלך דסטרא אחרא (שעל

לכסומי וכו' כפשוטו (כן שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו בשם אדמו"ר ז"ל ובשם שאר צדיקי אמת שלא ברעת המפרשים בזה בענין אחר) [אמר המעתיק שמעתי בשם אדמו"ר ז"ל שהשכרות בפורים הוא תקון לפגם הברית].

(קכב) כי המעין היטב בהענין של כל מקרא ומאמר חכמינו ז"ל שמביא אדמו"ר ז"ל בדבריו הקדושים, נראה על פי רב שהם מתפרשים ומתבארים לאסמכתות דבריו הקדושים ככמה מעמים וענינים שאינם מוזכרים שם רק כמאן דמחויי במחויי.

(קכג) כי ספירת המלכות היא בסוד בת והיא השביעית להספירות הקודמים לה שהם במספר שש, ובסוד בן המובא כל זה בספרי אמת. ועין היטב בתחלת המעשה הזאת והערב לנפשך.

(קכד) שני למלך ה' (כמוכא בדבריו חכמינו ז"ל על פסוק "וישב שלמה על כסא ה'", שמלך על עליונים ותחתונים).

ידי זה נתעלם מאתו ביותר הבת מלך דקדשה פי פשוה קם זה נופל פידוע), והוא תקף נתעורר ונתחרט אחר כך וצעק ואמר "אשת חיל (קכה) מי ימצא". הינו פי מי הוא זה שיכול למצא אותה עתה, אחרי אשר "ורחוק מפנינים (קכו) מכרה" אבל על ידי "בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר" (קכז), גם היום יש תקוה למצא אותה. פי זה המקרא מרמז על הבטחון דקדשה, כמובא שם בהתורה הנ"ל שהיא בחינת ההתקשרות בבת ישראל הנמשכת בשרשה מבחינת הבת מלך שהיא השכינה. פי גם קצת משאר הבחינות המובאים שם בדברי אדמו"ר ז"ל, כלם הם בבחינת הבת מלך, ועל פן על ידם זוכים למצא אותה כמו הבחינה הראשונה שמביא שם אדמו"ר ז"ל בתחלת המאמר מענין ההתבוננות בהתורה, והיא בבחינת האשת חיל. כמובא שהתורה היא בחינת בתו של השם יתברך, שהשתעשע בה עוד אלפים שנה קדם בריאת העולם, כמבאר בדברי חכמינו ז"ל על פסוק "ואהיה אצלו שעשוע יום יום". (ובזה תבין ביותר גם מה שמובא שם בהתורה הנ"ל אות ד' שהשליש שבקרקע הוא כנגד העשירות שנזכר אצל רחל ולאה וכו', פי באמת עקר העשירות הוא רק בשביל ההתבוננות אבל בלא זה העשירות הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת וכו' עין שם. הינו שמזה בעצמו שבקדשה עקר העשירות היא בשביל

(קכה) פי היא שוכנת בין החיל כמובן שם בהמעשה עין שם שדיקא עם החיל נסעה וזאה למקום המבצר פנינים העומד בהרר וכו'.

(קכו) מם של תבת מ'פנינים ראשי תבות מ'בצר, פנינים פ'רש רש"י (משלי ח') מרגליות ובלשוננו פעריל.

(קכז) אמר המעתיק נראה לפי עניות דעתי שזה מרמז על הכלי שנתנו להשני למלך שיקח ממנה מעות כמזה שירצה, שלא יהיה לו על ידי זה שום מניעה להוציא אותה עין שם בהמעשה.

ההתבוננות בתורה שהיא בסוד אשה כנ"ל, מזה בעצמו נשתלשל ונמשך גם העשירות שבשביל הנשים וכו' שעל זה אמרו "פי כל העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו" וכו' עין שם).

ד

ובן מדת היראה המובא שם היא בסוד הבת מלך שהיא האשת חיל הנ"ל שנאמר עליה א'שה י'ראת ה' (קכח) היא בסוד חוה, שנאמר עליה "עשאה כאוצר" שהוא בחינת יראה בחינת "יראת ה' היא אוצרו" כמובא שם. ובסוד ש'רה' שנלקחה לבית המלך דסטרא אחרא והקלפות מעצם התגברותם בהחפף של מדת היראה בבחינת "רק אין יראת אלהים במקום הזה", ואז דיקא כשנתגבר אברהם "זה לעמת זה" והמשיך לשם יראה ואריכות ימים אז דיקא נפקדה שרה בראש השנה בבחינת "וה' פקד את שרה" הנסמך לזה (קכט). ואז נתהוה על ידי זה בעצמו ביותר שלמות היראה שהיא בבחינת שלש קוין פי מקדם לא היה להם תלמידים ואחר כך שזכו לבן הגון כזה, אז דיקא נשלמה היראה בבחינת שלש קוין המובא שם.

ה

ומזה שכתב מוהרנ"ת ז"ל בהקדמה של ספורי מעשיות שהר של זהב ומבצר של מרגליות מרמז, על העשירות שצריך להתבוננות התורה, עין שם, נראה לפי עניות דעתי לבאר עוד בזה, כי עקר העשירות דקדשה של ישראל היה בבית המקדש

(קכח) אותיות השניים הם אותיות ש'רה' ועין היטב באות ג' שם.

(קכט) עין שם היטב באות ה' וגם בכל המאמר מראשו ועד סופו.

(כמובא בלקוטי הלכות פטר חמור הלכה ב' אות ד') שִׁנְבְּנָה עַל הָהָר, שָׁזָה בְּעֶצְמוֹ בַּחֲנִינֵת הַר הַזֶּהב וּמִבְּצֹר שֶׁל מְרַגְלִיּוֹת, וְעַל כֵּן בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת פְּנִינִים (כּמוֹכּוֹן בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל עַל פְּסוּק "יִקְרָה הִיא מִפְּנִינִים"), עַל כֵּן הָיוּ מְנַחִים לוֹחֹת הַעֲדוֹת, שָׁזָה בַּחֲנִינֵת הַהֲתַבּוֹנְנוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. כּמוֹכּוֹא שֶׁם בַּהֲתוֹרָה הֵנ"ל אוֹת א' עֵין שָׁם.

ו

כִּי זֶה יָדוּעַ שֶׁכָּל בַּחֲנִינָה כְּלוּלָה מִכָּל הַבַּחֲנִינּוֹת, וְכֵלֶם הֵם בְּכֻלְלִיּוֹת וּבִפְרָטִיּוֹת וּבְכָל דוֹר וְדוֹר וּבְכָל אָדָם וְאָדָם וְגַם בְּעַת הַחֲפּוּשׁ אַחַר הַר שֶׁל זָהָב וּמִבְּצֹר שֶׁל מְרַגְלִיּוֹת, צְרִיכִים לְהַזְהֵר וּלְהַשְׁמֵר מִתַּאֲוֹת אֲכִילָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִשְׁתִּית הֵינּוּ וּמִלְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּשָׁנָה כּמוֹכּוֹן כָּל זֶה בְּדַבְרֵיו בְּמָקוֹם אַחֵר. וְכָל צְדִיק לְפִי בַּחֲנִינּוֹתוֹ כֵּן הוּא מוֹצֵא אוֹתָהּ, וְדוּד (שְׁחֵי שְׁבָעִים שָׁנָה) שֶׁמִּמֶּנּוּ יֵצֵא מְשִׁיחַ (שֶׁהוּא יְהִיָּה גַּמֵר הַתְּקוֹן שֶׁל מְצִיאתָהּ כּמוֹכּוֹא שֶׁם בַּהֲקִדְמָה שֶׁל הַסְּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת) עַל כֵּן הוּא אֲשֶׁר זָכָה לְמֹצֵא אֶת מָקוֹם הַר בֵּית ה' דִּיקָא עַל יְדֵי נְדוּד הַשָּׁנָה, בַּבַּחֲנִינֵת "נִשְׁבַּע" וְכו' (קל) "אִם אֵתָּן שְׁנַת לְעֵינֵי לְעַפְעָפִי תִּנּוּמָה עַד אֲמַצָּא מָקוֹם לָהּ" וְכו', וְגַם צִוָּה וְהַזְהִיר אֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ שִׁיבְנָה וְיִתְקַן אוֹתוֹ בְּשִׁלְמוֹת. וְעַל כֵּן דִּיקָא בְּעַת שִׁבְנָה שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת שֶׁאָז הָיָה צְרִיךְ לְהִיּוֹת גַּמֵר הַתְּקוֹן שֶׁל מְצִיאתָהּ, אִז דִּיקָא נִתְגַּבֵּר עָלָיו הַשֵּׁטֶן "זֶה לְעַמַּת זֶה", עַד שֶׁנִּשְׁאַ אִז דִּיקָא אֶת בַּת פְּרָעָה שָׁזָה גַּרֵם חֲרַבֵּן הַבַּיִת (כּמוֹכּוֹן חֲכָמֵינוּ ז"ל וַיִּקְרָא רַבָּה פְּרָק י"ב ד) עַל פְּסוּק "כִּי עַל אִפִּי וְעַל חֲמָתִי" וְכו'). (אָמַר הַמַּעֲתִיק: וְעַל כֵּן כְּשֶׁנִּשְׁאַ אֶת בַּת פְּרָעָה הָיָה יוֹשֵׁן שְׁלֹמֹה עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת

(קל) עֵין בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת גְּדֵרִים וְשִׁבְעוֹת הַלְכָה ה' בְּאוֹת ב' שְׁמִכֵּיא שֶׁם זֶה הַפְּסוּק לְעֵינֵן הַמַּעֲשִׂיהַּ הוּאֹת שְׁבַחֲנֵת שְׁבִיעָה הוּא מְכַסֵּל הַשָּׁנָה.

ביום כמו שאמרו חכמינו ז"ל (שם). כי אז התגבר השטן להכשילו בשנה דיקא). ועל כן גם יעקב אבינו כשהלך אחר זיוגו - "ויפגע במקום" הזה, ואז אמר "מה נזרא המקום הזה" (בראשית כ"ח). ואחר כך נסתפל על חרבנו ויאמר, "אין זה כי אם בית אלהים", (ועין במדרש (בראשית רבה פרק ס"ט) שתבות אלו מרמזים על הבית שיבנה לעתיד) ששם ימצא בשלמות ועליו נאמר: "מקדש ה' כוננו ידיך" שלא יחרב עוד לעולם.

ז

והנה מחמת שעקר שלמות והגדלת השמחה הוא על ידי שלום ואהבת חברים כמובא בלקוטי הלכות הלכות ברפת הודאָה הלכה ו' אות מ"ב ואות ס"א עין שם, על כן אמרתי לצרף לחלק הזה איזה דברים ששמעתי מאבי הריני כפרת משפכו על אודות המקרא שבישעיה ט' "ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום", שפרוש המקרא הוא שהשם יתברך שהוא "פלא יועץ אל גבור אבי עד" יקרא שמו של מלך המשיח "שר שלום". (כן מובן בספרי אמת, כי גם לפי הפרוש שסובבים הדברים על חזקיהו, הוא מחמת שגם בו היה מבחינת משיח, כמובן בדברי חכמינו ז"ל ובפרוש רש"י שם עין שם). והיה רגיל לדבר מזה כמה פעמים. והפלא היוצא בקצרה מדבריו (הנובעים מדברי מוהר"ת ז"ל הקדושים בתכלית הקדשה), שלכאורה יש לתמה על זה כי הלא משיח צדקנו לא בלבד ענין השלום יתקן ויכניס בכל אחד, כי גם יכניס בכל אחד שאר מדות טובות כמו אמת ואמונה וכו', ולמה זה יהיה נקרא שמו הקדוש רק על ענין השלום, אבל מפל זה אנו רואין רוממות הדבר הזה. כי באמת כל גליותינו זה הוא רק מחמת שנאת חנם, ועל כן נתארך ונמשך כל כך. כי גלות בכל

שְׂאֵחַר חֲרַבֵּן הָרֵאשׁוֹן שֶׁהָיָה מַחֲמַת עֲבוּדָה זָרָה וְכוּ' לֹא נִתְאַרְף רַק עַד שִׁבְעִים שָׁנָה, וּגְלוֹת הָאֲחֵרוֹן הַזֶּה שֶׁנִּתְהוּהוּ מַחֲמַת שְׁנֵאת חֲנָם נִתְאַרְף וְנִמְשָׁף בְּרַבּוּי עֲצוּם וּמְפֹלֵג בְּלִי שְׁעוֹר וְעֶרְף כֹּל כֶּף. כִּי הֵעֲנִינּוּ הַזֶּה שֶׁל שְׁנֵאת חֲנָם וְכֵן שָׂאָר דְּבָרִים שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, אֶפְלוּ יוֹם כְּפוֹר וְיוֹם הַמִּיתָה אֵינּוּ מְכַפֵּר (עַד שִׁירָצָה אֶת חֵבְרוֹ), וּמְכַל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן עַל הָעוֹן הַחֲמוֹר שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע שֶׁהוּא גְרוּעַ בְּיוֹתֵר. וְכַמוֹכֵן לְכָל מִשְׁפִּיל בְּעַמֻּק פְּרוּשׁ הַמֵּאמְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל (יְרוּשְׁלָמִי פֶּאֶה א) שֶׁאָמְרוּ עַל לְשׁוֹן הָרַע שֶׁהוּא שְׁקוּל כְּנֶגֶד עֲבוּדָה זָרָה וּגְלוּי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְכוֹת דָּמִים. אֲבָל עֲצָם וְתַקְף הַהֲתַגְבְּרוֹת דֶּהֲתַגְבְּרוֹת שֶׁעַל זֶה גְדוֹל וְנִשְׁגָּב בְּלִי שְׁעוֹר וְעֶרְף, עַד שֶׁגַם הַכָּשֵׁר שֶׁבְּכִשְׂרִים וְהַצְדִּיק שֶׁבְּצַדִּיקִים אֲשֶׁר עָמַד בְּנִסְיוֹן בְּאֵמֶת, וְהִטָּה שֶׁכֵּמוֹ לְסַבֵּל עַל תּוֹרָה וְשִׁבִּירַת הַתְּאוֹת וְכוּ' וּבְעֲנִינּוּ זֶה גַם בְּהֵם נִפְלָה שְׁלֵהֲבַת.

ח

כִּי מִי לָנוּ גְדוֹל מִשְׁבִּטֵי יְהוָה רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְכוּ' שֶׁהֵיוּ צַדִּיקִים נוֹרָאִים כְּאֵלֶּה וְחִזְקִים בְּהֶאֱמוּנָה כֹּל כֶּף כְּמוֹבָא בְּסַפְרֵי אֱמֶת, וְאֵף עַל פִּי כֵן בְּעֲנִינּוּ הַקִּנְיָה וְהַמְחַלְקֵת וְלְשׁוֹן הָרַע וְשְׁנֵאת חֲנָם גַּם הֵם נִכְשְׁלוּ וְנִלְכְּדוּ, עַד שֶׁעָבַר עַל יְדֵי זֶה מָה שֶׁעָבַר.

ט

גַּם מִי לָנוּ גְדוֹל מִשְׁאוּל הַמֶּלֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו בְּעַת מְלִכּוֹ "בֶּן שָׁנָה" וְכוּ', וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל כִּבְּן שָׁנָה בְּלֹא חֲטָא, וְאֵף עַל פִּי כֵן בְּעֲנִינּוּ הַקִּנְיָה וְהַפְּעֵם וְקַבְּלַת לְשׁוֹן הָרַע וְשְׁנֵאת חֲנָם, נִכְשְׁלָה וְנִלְכְּדָה כֹּל כֶּף עַד שֶׁמוֹבָא בְּסַפְרֵי אֱמֶת עַל פְּסוּק עוֹד הַיּוֹם בְּנֵב לְעַמֵּד - עַד הַיּוֹם עוֹמֵד הַחֲטָא הַהוּא.

,

והנה להביא לזה דגמות מספרי אמת יכלו המון יריעות, אבל על זה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו, על שעדין מרקד בינו, עד שגם בימינו אלה ובדורות הסמוכים מלבד המחלקת שהרבה והגדיל על יחידי הדורות בעצמם, כמו על הפעל שם טוב ז"ל ומפל שפן וכל שפן על אדמו"ר ז"ל פידוע, עוד לא נתקרה דעתו בכל זה, כי עוד התגבר בכל כחו להגדיל מחלקת ופרוד לבבות גם בין אנשיהם בעצמם פידוע (שבזה גמר מחשבתו ורצונו הרע ביותר ויותר). וכמו שספר מוהרנ"ת ז"ל ששמע מחותנו ר' דוד צבי ז"ל, שכל התרחקותו מהחבריא הקדושה של תלמידי הפעל שם טוב והמגיד זכר צדיקים לברכה הוא מחמת שנסע פעם אחת לשני גדולים מהם וראה והביט על גדל פרוד הלבבות שהיה ביניהם. אז דער איז בא דעם גיוועהין אפ גיפסקית מיט אלע זיינע מענטשין, אין דער איז בא דעם גיוועהין אפ גיפסקית מיט אלע זיינע מענטשעין ושה היה מפרך אצל זה הוא וכל אנשיו, וזה אצל זה היה מפרך לגמרי, הוא וכל אנשיו. ועל ידי זה נתרחק מהם לגמרי פידוע.

יא

וכן בין תלמידי אדמו"ר ז"ל פנודע למי שבקי בזה קצת, שר' שמואל אייזיק ז"ל היה באמת איש כשר וצדיק, ואף על פי כן וכו', וכן הרב ר' יצחק וכו'. ובאזני שמעתי מאבי הריני פפרת משפבו ששמע ממוהרנ"ת ז"ל שרצה וכו'. ומכל זה הביא לנו ראיה לענין מה שגם בימיו היו מעשיות פאלה פידוע לבקי בזה, כי זה כלל גדול שכל מי שלומד תורה נביאים וכו' והוא אומר שרק אז

היו מעשיות פאלה, ועכשו לא, הוא בהמה ממש. פי כל הקלקולים המובאים בהם כלם נמצאים גם היום בכמה בחינות בכלליות ובפרטיות. פי גם בעצם שפלותנו בדור היתום הזה, בגדל ועמק תכלית תכלית דיוטא התחתונה שאנו מנחים פעת, עוד לא שב חרון אף היצר מאתנו, ועוד מתגרה בכל אחד בכעס וחמה בקנאה ורדיפת הכבוד, בלשון הרע ושנאת חנם, וכל אחד מדמה בנפשו שהוא מבין אמתי על חברו, שחברו מחריב עולמות והוא רוצה לבנותם, שחברו פלו שקר והוא פלו אמת. וזה הדבר בעוכרינו להרחיק מהאמת יותר מהפל, שאי אפשר להאריך כל כך בענין זה כי באמת פלנו פצאן תעינו וכו'. ולמאי נפקא מינה - למבטי רחמי. פי שומע כל זה יבכה וישמח בבכי ותחנונים, פלביא ישאג תפלה וצעקה ושמחה ורבה, אולי אולי מפל זה יחבא (ועל פן גם אנשי פנסת הגדולה קבעו לנו על זה לבקש ולברך שלש פעמים בכל יום ברפת שים שלום אפלו בשבת ויום טוב).

יב

גם מזה יבין וידע פל אחד איה שיש לו ללמד זכות ולבלי להתרעם אפלו פלבו על חברו שחטא פנגדו, אפלו אם עשה לו מה שעשה, מאחר שההתגברות גדול ועצום על זה פל כך וכנ"ל, וכמובן בהמאמר חכמינו ז"ל רבן בגזל וכו' וכלם וכו' באבק לשון הרע. וכל אחד צריך לחשב בעצמו באמת בלי שום הטעאה אם הוא יוצא נגדו יתברך בכל הענינים, ואינו שומע חס ושלום בעצת היצר בשום דבר, אבל מאחר שעל פל אחד עובר מה שעובר, איככה יתרעם וידין את שפנגדו אפלו אם נכשל גם בדברים שבין אדם לחברו, מאחר שלא הגיע למקומו. וכמאמר

אדמו"ר ז"ל בלקוטי תנינא סימן א', ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו וכו' עין שם.

יג

ועין בלקוטי הלכות, הלכות חובל בחברו הלכה ג' אות ב' מה שכתב שם מוהרנ"ת ז"ל שכל מי שפוגם בכבוד ישראל חברו - על ידי זה פוגם בכבוד השם יתברך, פי קדשא בריה הוא וישראל כלא חד וכו' עין שם.

יד

גם עין שם באות ה' שכל מי שהוא גדול במעלה ביותר, כשהוא פוגם בכבוד ישראל אז הקלקול גדול ביותר. עין שם.

טו

גם עין בהלכות נזיקין הלכה ד' אות ל"ב מענין שלפעמים נדמה להאדם שחברו מתפון במעשיו להקניטו וכו', ובאמת חברו לא כון כלל כנגדו רק הוא עושה דבריו לפי תמו לצרף פרנסתו, ומי שהוא קפדן נח לכעס חס ושלום אז תקף הוא נוטר שנאה על חברו וכו' וכמים הפנים לפנים וכו' ואז גם חברו עומד נגדו עד שנתעורר מחלקת בין שניהם. ובאמת הוא בחנם פי לא נתהוה מחלקת פי אם על ידי שלא השתדל כל אחד לדון את חברו לכף זכות וכו'. וזה מרמז במשנה וכו' ולא יאמר פלוני יקפח פרנסתו, כי לזה רשות לעשות המשא ומתן ולזה רשות וכו' עין שם.

טז

גם עין בהלכות שומר שכר הלכה ב' אות יוד שמיזם בריאת העולם לא היה עדין שני צדיקים וכשרים שיהיו שוים לגמרי בכל תנועותיהם וכו', ועקר המחלקת הוא מחמת שכל אחד אינו מאמין בחברו שגם פונתו ורצונו לשם שמים, אף על פי שאין חברו מתנהג בדרך ורצונו כי הבעל דבר מטעה את הלב וכו'. כי באמת ראוי לדעת שכל הרצונות של כל בני האדם וכו' נמשכים מרצון העליון וכו' ומי שידע ומאמין בזה בשלמות, בודאי לא יחזיק במחלקת כי ידן את חברו לכף זכות תמיד. פי יאמר בלבו אף על פי שאני יודע בעצמי שכונתי לשם שמים לגמור מצוה הזאת וחפצי לשם שמים באמת, וחברי מעכב בזה, אף על פי כן גם פונתו לשם שמים כי יש לו ידיעה אחרת ונדמה לו שאין זה מצוה פלל, או שצריכין לעסק במצוה אחרת הגדולה מזה לפי דעתו. ואף על פי שאני חזק בדעתי מאד, ויש לי ראיות והוכחות אמיתיות שצריכין להחזיק בדרך זה ובמצוה הזאת, אף על פי כן אפלו אם האמת הוא כדעתי מי יודע לאיזה שרש נמשך חברי וכו'. עין שם ויערב לנפשך מאד.

יז

עד כה עזרני ה' לדבר ולרמוז ולבאר קצת במה שראיתי ושמעתי מדבריהם הקדושים. והן אמנם שהלואי שאבין ואדע על כל פנים עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם, אבל עם כל זה מחמת שאדמו"ר ז"ל בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו (כמובא בלקוטי תנינא סימן ק"ה ועין שם מה

שָׁאֵמֵר לְאַחַד בְּפִרוּשׁ שְׂאֵם יִזְכֶּה לְכֹוֹן אֶל תִּכְוֵן פְּוִנְתּוֹ בְּתוֹרְתּוֹ מֵה טוֹב עֵינֵי שָׂם). מִזֶּה מוֹבֵן שֶׁהָיָה לוֹ גַם כְּמָה פְּוִנּוֹת בְּדִבְרָיו הַנּוֹרָאִים שְׁגַם אֲנַחְנוּ נִיכַל לִידַע וּלְהִבִין בָּהֶם קִצָּת. כֵּן נִזְכָּה לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרְתוֹ בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה כְּרִצּוֹנוֹ הַטוֹב אָמֵן:

תָּם וְנִשְׁלָם שְׂבַח לְבוֹרֵא עוֹלָם

סֵפֶר

סְפוּרִים וְנִפְלְאִים

והוא ספורים ונפלאים ונוראים ממעלת כבוד
קדשת רבנו הקדוש והנורא, נחל נובע מקור
הקמה רבנו נחמן מברסלב זכר צדיק וקדוש
לברכה זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

ונלזה לזה ספורי מעשיות ומשלים שספר רבנו
הקדוש והנורא ז"ל. ונלזה לזה צואת הרב
הגאון וכו' מורנו הרב רבי נחמן אב בית דין
דקהלת קדש טשעהרין זצ"ל בעל המספר
ומלקט ספר לשון חסידים ודרך חסידים
ולקוטי עצות החדש ולקוטי עצות מהדורא
בתרא. ופרפראות לחקמה ונחת השלחן וזמרת
הארץ ויקרא דשבתא ושאר ספרים שעדין הם
בכתובים.

ספורים נפלאים מרבנו ז"ל

התנהגות אדמו"ר זצ"ל עם האריסתוקרטיין שבאומין

כְּשֶׁנִּסַּע רבנו ז"ל מְזֵלֵא טִיפְאָלֶע לְבֵרסְלָב לְדֶרֶךְ אוּמִין (כִּי כֵן הִדְרָךְ) שָׁבַת בְּאוּמִין (וְאָז הָיָה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנִּסַּע דֶּרֶךְ הַבַּיִת הַחַיִּים הִישָׁן וְאָמַר פֶּה טוֹב לְהִקְבֵּר - דָּא אִיז גוּט צו לִיגֵן, וְאָז הָיוּ בְּאוּמִין שְׁלֹשָׁה אֶפִיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים מְאֹד, הָאֶחָד שָׁמוּ חֵיִיקִיל וְשְׁנֵי חֲתָנָיו אֶחָד שָׁמוּ הִירֶשׁ בְּעַר, וְהוּא הָיָה הָאֶפִיקוֹרְס הַיּוֹתֵר גְּדוֹל שֶׁבִּימֵינוּ מִצַּח הַנְּחָשׁ מִמֶּשׁ, וְהַשְּׁנַי שָׁמוּ לְאַנְדָּא הוּא הָיָה רוֹפֵא בְּאוּמִין גַּם כֵּן אֶפִיקוֹרְס גְּדוֹל אֲבָל לֹא כְּהִירֶשׁ בְּעַר וְכוּ'. וְהֵם הָיוּ חֲשׁוּבִים וְקְרוּבִים לְמַלְכוּת. וְהָיָה לָהֶם חֶרֶב שֶׁל זֶהָב מִתְּנַה מִהַמֶּלֶךְ, כִּי הָיוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים וְנוֹדְעוּ לְשֵׁם בְּכָל אֶרֶץ רוּסְיָא, וְגַם בְּשָׂאֵר אֶרְצוֹת מִמֶּשׁ בְּכָל הָעוֹלָם. וְדִרְפָם הָיָה כְּשָׂבָא צְדִיק מִפְּרֶסָה לְאוּמִין, הִלְכוּ אֲצִלּוֹ לְשֹׁחַק מִמֶּנּוּ, וְאִם בְּאַמֶּת הוּא חָכֵם לְדַבֵּר אִתּוֹ. וּפְעַם אֶחָת כְּשֶׁהִרְבַּח הַצְּדִיק מִבְּאֲרֵיטְשׁוּב רָצָה לְהִיּוֹת רַב בְּאוּמִין הֵם לֹא הִנְיָחוּ. וְכֵן הִרְבַּ מְשִׁיפִיטְיוּוֹקָא וְכוּ'. וְכִמּוֹ שֶׁפָּתַבְּנוּ, רַבְּנוּ שָׁבַת שָׁם כְּנ"ל. אָמַר חֵיִיקִיל הַנ"ל אֲנִי אֶלֶךְ לְתַהוּת עַל קִנְקֵנוּ וְאַתֶּם תִּישְׁנוּ, וְאִם יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר אֲזִי תִלְכוּ גַם כֵּן. וּבֵא חֵיִיקִיל הַנ"ל לְבַיִת רַבְּנוּ, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ רַבְּנוּ ז"ל מָה רוֹצֶה? וְוִיֵּל אֶ יְהוּדִי? [מָה רוֹצֶה יְהוּדִי?] עֲנָה וְאָמַר: שְׁמַעְתִּי שְׂבָא אָדָם גְּדוֹל וּבְאִתִּי לְקַבֵּל פְּנֵיו. עֲנָה רַבְּנוּ ז"ל וְאָמַר: הֲלֹא אָדָם גְּדוֹל יֵשׁ מִמוּלִי (כִּי מוּל בֵּית שְׁהֵתְאֲכָסֵן שָׁם רַבְּנוּ ז"ל הִתְאֲכָסֵן גַּם כֵּן שֶׁר אֶחָד גְּעֵנִירָאֵל), מִדּוּעַ לֹא תֵלֵךְ

לקבל פניו. והיה זה כמו סטירה בפניו ושתק. ואחר כך הלך
 לביתו. ענה ואמר להם: אף שדברתי עמו דברים מעטים והוא נתן
 לי בזיון קצת, אף על פי כן אני רואה שיש עם מי לדבר, על פן
 תישנו קצת ותלכו ויהיה באמצע סעדתו. וכן הוה וּבָאוּ בְּאִמְצַע
 הַסְּעָדָה, וּרְבֵנוּ ז"ל אָמַר אֶז תּוֹרָה. וּכְשֶׁנִּכְנסוּ הַפְּסִיק וְסִבֵּב
 בַּחֲכֻמָּתוֹ שָׂבָא מִזֶּה הַתּוֹרָה לְאִיזָה חֲשֻׁבּוֹן עִמָּךְ (פְּנִירָא מִהַגְמָרָא
 בְּסִפְּהָ כֹּל אֲמָתָא בְּרַבּוּעָא אֲמָתָא וְכוּ' וּמִבֵּיא רִש"י: לֹא דַק) וְהֵם
 כְּשִׁמְעִים אָמְרוּ זֶה לְזֶה דָּאִס מֵיִינְט עַר נִיט זֵיִינַע חֲסִידִים, דָּאִס
 מֵיִינְט עַר אֹנִז [בְּזֶה אֵינּוּ מִתְּפֹנֵן לְחֲסִידָיו, בְּזֶה הוּא מִתְּפֹנֵן אֵלֵינוּ].
 וְהֵם הֵעֲמִיקוּ בְּהַחֲשֻׁבּוֹן וְלֹא יָדְעוּ אוֹתוֹ. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בֵּינּוֹן שְׂאֲתֵם
 יוֹדְעִים הַחֲשֻׁבּוֹן תֹּאמְרוּ אוֹתוֹ לָנוּ. וְאָמַר לָהֶם. וּמֵאֲד מְצָא חֵן
 בְּעֵינֵיהֶם וַיַּחֲשֻׁבוּהוּ לְחֶכֶם גְּדוֹל, וַיִּבְקְשׂוּ מִמֶּנּוּ שֵׁישָׂאָר בְּאוּמִין.
 וַיֹּאמֶר לָהֶם כְּשֵׁישְׁלַחוּ לוֹ הַסְּפָר "יֵין לְבָנוֹן" וְכוּ'. וְנִסַּע לְבְּרִסְלָב
 וְהָיָה שֵׁם שְׁמוֹנָה שָׁנִים. וּבְלִיל שַׁבַּת שְׁהִיתָה הַשְּׂרֵפָה וְאָמַר רַבֵּנוּ
 ז"ל שׁוֹיִן שׁוֹיִן [כְּכָר כְּכָר] כְּמוּבָא בְּהִימֵי מוֹהֲרַנ"ת. וּבַיּוֹם אַחַד בָּא
 מֵהֶם שְׁלִיחַ מֵיַחַד עִם הַסְּפָר הַנ"ל וְשִׁמְבֻקְשִׁים אוֹתוֹ שָׁיבָא לְאוּמִין
 וְכוּ' הוּא, כְּמוּבָא שֵׁם בְּהִימֵי מוֹהֲרַנ"ת. וְהֵם הֵאֲפִיקוּרְסִים הַנ"ל עָשׂוּ
 בֵּינֵיהֶם קֶשֶׁר עִם שְׁבוּעָה מִכְּכָר מִכְּמָה שָׁנִים שְׁלֹא יִזְכְּרוּ שֵׁם ה',
 הֵינּוּ שְׁלֹא יָבֵא לָהֶם שׁוּם סִפְּק בְּמַחֲשֶׁבֶה אִם יֵשׁ ה' חֵס וְשְׁלוֹם
 וְכוּ', כִּי דֶרֶךְ הַמַּחֲקָרִים וְחוֹשְׁבֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת שִׁפְעִים אַחַת הֵם גּוֹמְרִים
 בְּמַחֲשַׁבְתָּם שֶׁכֵּן הָאֲמָת, וְאַחַר כֵּן בָּא לָהֶם מַחֲשֶׁבֶה שְׁפוֹתֶרֶת כֹּל
 הָרֵאוּשׁוֹנוֹת שְׁהָאֲמָת הוּא דּוֹקָא לְהַפּוּף, וְהֵם חֲקְרוּ כְּמָה וְכְמָה שָׁנִים
 וְכוּ', עַל כֵּן גָּמְרוּ בְּשְׁבוּעָה כְּנ"ל שְׁלֹא יִנְיָחוּ לְכַנֵּס בְּמַחֵם שׁוּם
 מַחֲשֶׁבֶה אַחֲרָת, וְגַם בְּדַבּוּר לֹא יְדַבְּרוּ כִּי אוֹמְרִים שְׁדַבֵּר הַרְגִיל
 בְּלִשׁוֹן הָאֲדָם הוּא הַכְּרַח הַמְּצִיאוֹת, עַל כֵּן הִסְכִּימוּ שְׁלֹא יְדַבְּרוּ
 מִה' וְכוּ'. וְכֹאשֶׁר בָּאוּ אֶל רַבֵּנוּ ז"ל, וְהָיוּ אֶצְלוֹ אִיזוֹ שְׁעוֹת, וּבְכָל

פעם בא להם בפיהם שם ה' והם אמרו כף שהסכימו וכו' וכאשר באים לרבנו ז"ל רייסט מען מיך ביי די פאלים, הירש בער עס איז דא א גאט אויף דער וועלט [מושכים לי בשולי בגדי הירש בער יש אלקים בעולם]. ורבנו ז"ל היה נזהר מלומר לפנייהם תורה, וכשבאו באמצע היה מסבב לדבר אחר, ולרבי נפתלי אמר שהוא ידבר רק עם לאנדא, ועם הירש בער כלל וכלל לא, ולר' נתן ז"ל אמר שהוא ידבר עם הירש בער. ופעם אחת אמר לו רבנו ז"ל שייספר להם מעשה מהבעל שם טוב ז"ל. ונתפלא מוהרנ"ת ז"ל בלבו הלא שמע מרבנו ז"ל שיזהרו מלומר תורה לפנייהם. ענה רבנו ז"ל ואמר, וואס האב איך גיזאגט [מה אמרת] "ספרו בגוים את כבודו". ובתחלת ביאת רבנו ז"ל לאומין חשבו אותו לחכם אבל לא כרבים "וויזעל", ואחר כך חשבוהו שהוא חכם כמוהו. ואחר כך פשנוכחו לדעת שהוא יותר חכם ממנו. והיה להם קשיא מרבים הנ"ל, ולא ידעו תרוץ, והלכו אודות זה לרבנו ז"ל לשאל ממנו. ותקף פשנוכנסו לביתו הקשה רבנו ז"ל זאת הקשיא וענה להם תרוץ נכון. ונתפלאו מאד ונשקו את רגלי רבנו ז"ל ואמרו לו, מילא זאת אנחנו יודעים שאתם יותר חכם מוויזעל, שהוא לא ידע תרוץ ואתם יודעים תרוץ, אבל מאיפה ידעתם המחשבה שלנו. ענה והסביר להם שזה מחמת חכמה, כי מי שיש לו מח נקי וזה, יכול להפיר המחשבה על ידי השערות. ונתקבל אצלם. אבל אחר כך פשיצאו ממנו התפלאו עוד יותר ואמרו: אותנו חכמים כמונו יכול להתעות כל כך, הלא זה אי אפשר בשכל אנושי בשום אופן וכו'.

ופעם אחת בא רבנו ז"ל אצלם והיה להם ספר בלשון יון (גריכיש בורה) ושאל אותם רבנו ז"ל מה זאת? ויענו אותו פלאחר יד, זה אינו בשבילכם. כף היה איזו פעמים ששאל אותם והם ענו לו

כנ"ל. ולקח בידו ואחז מספר של איזו דפים מהספר ואמר להם בעל פה מה שכתוב שם גם הדרך והשורה, ונתפלאו מאד. הכלל, שהם נתקשרו אליו מאד ונכנס אהבתו בלבם מאד מחמת גדל חכמתו ז"ל, והיו רגילין לכנס אצלו והיה נחשב מאד בעיניהם. ופעם אחת דברו ממשיח, ענו ואמרו אנחנו רוצים אתכם למשיח. ופעם אחת אמרו לו שאם היה הקיסר הזקן חי היה לוקח הנזר והכתר מלכות מראשו, ומכתיר אתכם מחמת חכמתכם הנוראה, אבל מה נעשה שזה המלך הוא טפש וכו'. פעם אחת שחקו אצל רבנו ז"ל במשחק השאח והדרך שבעת המשחק שוכחים את חרדת הכבוד (און מ'ווערט הימיש) ולא היה להם כל כף חרדת הכבוד ממנו ז"ל, ובאמצע באו הר' נתן והר' נפתלי אל הבית באימה וביראה פנהוג, וכשראו את זאת נפל להם חלישות הדעת. ענה ואמר להם רבנו ז"ל: אתם אינכם מהחיל שלי. וספר להם מעשה, שמלך אחד לקח פעם אחת את ידידו לחדר מיחד ושחק עמו בהשאח, והדרך וכו' כנ"ל. ושכח המלך שהוא מלך, וכן הידיד שכח שהוא שוחק עם המלך ושחקו כשני אנשים פשוטים, פעם נצח המלך ופעם נצח הידיד וכו', ושכח מעט היראה. ובעת הזאת היו נצרכים להמלך איזו שרי המלוכה, ונכנסו אליו באימה וביראה פנהוג. והתחיל הידיד להביט על עצמו הלא הוא שוחק עם המלך, ולא שחק בטוב מכיון שלא ינצח את המלך. ויאמר לו המלך מה זה? זה אין ענין שלך, עמם אני מנהיג מדינות, ואתך אני שוחק בשאח מיט זיי פיר איך לענדער און מיט דיר שפיעל איך שאח. וכן הראה רבנו ז"ל בידיו על מוהרנ"ת ורבי נפתלי ז"ל ואמר, עמם אני מנהיג מדינות, ואתכם אני שוחק בהשאח. הכלל שיש הרבה לספר והמון יריעות יקצרו ממה שעסק עמהם וכו'. והסוף היה שבראש השנה האחרון באומין שנת תקע"א. התפלו

יחד בקבוץ רבנו ז"ל, ובאה שפחת הירש בער לקרא לו שילך
 לשותות קאווה וכו', ענה ואמר לה: זה לא, הינו קדם תקיעת שופר
 איני הולך לשותות. וגם התחיל להניח לצמח מעט זקן, וגם
 מוהרנ"ת ז"ל חזר את התורה ח' לקוטי תנינא "תקעו תוכחה" עם
 הירש בער הנ"ל, כי היה דחק בבית, ומוהרנ"ת רק האזנים היו
 פונים לרבנו ז"ל, אבל שאר הגוף היה עליו דחק אנשים, ואת
 הירש בער לא דחקו כי יראו ממנו מחמת ששהיה קרוב למלכות
 וכו', על פן שמע היטב את התורה וכו' ואחר הסתלקות רבנו ז"ל
 ומוהרנ"ת בכה והתאונו מאד פידוע, ענו ואמרו אליו איך פעהלט
 דער רבי? אויז פעהלט דער רבי, ווען דער רבי זאל לעבין
 וואלטען מיר גיווארין בעלי תשובה וצדיקים גמורים [לך חסר
 הרבי? לנו חסר הרבי, אם הרבי היה בחיים היינו נהפכים לבעלי
 תשובה וצדיקים גמורים].

ועוד היה מעשה שאחר הסתלקות רבנו ז"ל היו חלוקי דעות
 איפה יניחו את רבנו ז"ל, כי אנשי החברא קדישא לא רצו
 שיניחו את רבנו ז"ל רק על בית החיים החדש, מחמת שעל הישן
 כבר לא הניחו מזמן רב, ואנשי שלומנו מטעפליק רצו דוקא לקח
 את רבנו ז"ל לטעפליק, ואנשי שלומנו מטהיראוויצא רצו לקח
 אותו לטהירוויצא, ורק הר' נתן היה האחד שצעק שהוא יודע אשר
 רבנו ז"ל רצה דוקא לנוח על בית החיים הישן הזה, ומוכן אשר
 הרב ר' נתן היה מתבטל בדעתו מחמת שהוא היה רק אחד, אבל
 תכף בא הירש בער אל מוהרנ"ת ושאל אותו אם אתם יודעים
 שרצון רבנו ז"ל היה לנוח על בית החיים הישן, אז תכחו מעט
 ותגמרו חפציכם. והלך תכף אל האיספראוויניק ולקח רשיון
 בשביל שני קברים, על פן יכלו עוד לעשות איזה בית קטן. [וזה
 הבית נתעוררה אשת רבנו ז"ל השניה (שלא היה לה עמו שום

שִׁיכוֹת כָּלֵל, וְאָמְרָה עָלָיו "אִסְפָּרָה כְּבוֹדְךָ וְלֹא רֵאִיתִיךָ אֲדַמְךָ אַכְנֶךָ
 וְלֹא יִדְעִתִּיךָ" שִׁיעֲשׂוּהוּ מִמְמוֹנָה וְכֵן הָיָה. (וְרִמְזוּ הַרְבֵּי ר' אַבְרָהָם
 עַל זֶה "בֵּיתוֹ זֶה אֲשֶׁתּוֹ"). וְאַחֲרֵי פְטִירַת רַבְּנּוּ ז"ל הָיוּ יְדִידִים
 אֶהוּבִים לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וּמְכַל שֶׁכֵּן לְמוֹהַרְנ"ת ז"ל. וּמוֹהַרְנ"ת ז"ל
 הָיָה לוֹ צוּוּי מְרַבְּנּוּ ז"ל שִׁדְבַר עִמָּם. עַל כֵּן בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה
 בְּאוּמִין הָיָה לוֹ וּוִיזִיט [בְּקוֹר] אֶצְלָם וְדַבֵּר עִמָּם. וּפַעַם אַחַת נִכְנַס
 עִמָּם בְּחִקְרֵי גְדוּלוֹת כָּל כֶּף עַד שֶׁצָּעַק וְאָמַר, מַה רָצָה רַבְּנּוּ ז"ל
 מִמֶּנּוּ. וְגַם פַּעַם אַחַת הָיָה אֶחָד אֶצְל רַבְּנּוּ ז"ל, וְשָׂאֵלוּ רַבְּנּוּ ז"ל
 בְּמָה מַחְזֵק אַתְּ עֲצָמוֹ בְּנִפְּלִיתוֹ מֵעֲבוּדַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, עֲנֵה וְאָמַר
 עַם דָּף גְּמָרָא. עֲנֵה רַבְּנּוּ ז"ל וְאָמַר אֵלָיו אֲנִי דָר בְּעִיר גְּדוּלָה וַיֵּשׁ
 בָּהּ אֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוּלִים, וְאֲנִי מַחֲיָה אֶת עֲצָמֵי ב' בְּרוּךְ הוּא שְׁבָרָאנוּ
 לְכַבּוֹדוֹ וְהַבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים' וְכו'. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁזָה אֶחָד
 מֵהַטְּעָמִים (נִסַּח אַחַר שְׁנַסֵּע) שְׁבַחַר רַבְּנּוּ ז"ל בְּאוּמִין כְּדֵי שִׁישָׂא
 אֶת רֵאשׁ הַר' נְתַן וְהַר' נִפְתְּלִי שֶׁהָיָה לְבָם נִשְׁבַּר מְאֹד, וּפְחָ כְּשִׂירָאוּ
 שִׁישׁ אֶפִּיקוֹרְסִים כְּאֵלוּ יַחֲיוּ אֶת עֲצָמָם עַל שֶׁהֵם מֵאֲמִינִים בַּה' וְכו'.
 פַּעַם אַחַת בָּא מוֹהַרְנ"ת אֶצְלָם וְשָׂאֵלוּ אוֹתוֹ אֵיזָה חֲשֻׁבּוֹן עִמָּךְ,
 אֲשֶׁר כְּמֹר אֶחָד חֲכָם גְּדוֹל יִגַע אֶת עֲצָמוֹ כְּמָה שָׁנִים עָלָיו, וּבְקִשׁ
 שִׁתְּנֵנוּ לוֹ חֲדָר מִיַּחַד וְשָׁהָה שָׁם עָרַף שְׁעָה וְחֲצִי וְעַמְד רָגְלוֹ אַחַת
 עַל הַסִּפְסָל וְהַשְּׁנִיָּה עַל הָאָרֶץ וְסַתֵּם אֶת עֵינָיו וְעַמָּק אֶת מֶחֱוֹ
 וְאָמַר לָהֶם. וַיִּסְפְּרוּ לוֹ שְׁזָה הַכְּמָר יִגַע אֶת עֲצָמוֹ כְּמָה שָׁנִים,
 וּכְשֶׁעַמְד עָלָיו עֲשֵׂה יוֹם טוֹב וְסַעְדָּה. וְלָקַח מוֹהַרְנ"ת ז"ל וְצָרַף לָזָה
 הַחֲשֻׁבּוֹן אֵיזָה מִסְפָּר, וְאָמַר לָהֶם כִּי עֲכָשׁוּ אֶפְלוּ יִיגַע אֶת עֲצָמוֹ
 כְּמָה שָׁנִים לֹא יַעֲמַד עָלָיו. וְאֵלוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים הַנִּל, הָיָה מוֹהַרְנ"ת
 ז"ל חֲשׁוֹב אֶצְלָם מְאֹד מַחְמַת שָׂרָאוּ צְדָקוֹ וַיִּשְׁרַנּוּתוֹ וּמִסִּירוֹתוֹ בְּכָל
 לַב וְנִפְשׁ אֶל רַבְּנּוּ ז"ל, וַיִּישַׁר בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. וּבַעַת הַמַּחְלָקַת
 הַגְּדוֹל עָלָיו, אָמַר הִירֵשׁ בְּעַר לְמוֹהַרְנ"ת ז"ל אִם תִּסְכְּמוּ אֲזִי אֶכְתֵּב

בְּקִשָּׁה לְהַקְיִסָּר בְּעֲצָמוֹ, וְאִז עַד עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע שָׁעוֹת לֹא יִשְׂאָר שְׂרִיד וּפְלִיט מִן הַמֵּתִנְגָדִים. וַיַּעַן מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל וְאָמַר אֵלָיו: רֵאשִׁית אֵינִי רוֹצֵה חֵס וְשָׁלוֹם שְׂתִגְבֵּר הַהֲתַנְגָּדוֹת יוֹתֵר: וְהַשְּׁנִית אֵינִי רוֹצֵה שְׂיֵהִיו הֵם הַנְּרָדְפִים וְאֵנִי הַרוֹדֵף, אֲנִי אֵין לִי עֲצָה אַחֲרֵת רַק תְּפִלָּה. וּפַעַם אַחַת דָּבַר הִרְשָׁ בְּעַר עִם מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל מֵעַנְיָן מְצִיאוֹת הָיָה: עָנָה וְאָמַר אֵלָיו: וּוְאִם רָעֵדְסָטוּ מִיט מִיר פּוֹן גָּאט אִיךְ זָאג דִּיר "וְאַרְאֶה אֶת ה'", אִיךְ הָאֵב גִּיזְעָהֶן גָּאט [מָה אַתָּה מְדַבֵּר אֵתִי מְאֻלָּקִים? אֲנִי אוֹמֵר לָךְ "וְאַרְאֶה אֶת ה'" אֲנִי רֵאִיתִי אֶת הָאֻלָּקִים] וְהָאֵמִין לוֹ. פַּעַם אַחַת כְּשֶׁבָּא לֵאנְדַע מִבְּאַרְדִּיטְשׁוֹב הִבִּיא לְבֵיתוֹ מִתְּנוֹת הַרְבֵּה וְכוּ', וְתַכְף כְּשֶׁשָּׁמַע שְׁמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל בְּאוֹמְרוֹ, אִז קָדַם שְׁהִלֵּךְ לְבֵיתוֹ הִלֵּךְ אֵלָיו. וְדַבֵּר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל עִמָּהֶם מִהַתְּכַלִּית שְׁהַעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ פְּלוֹם וְכוּ', וְהַעוֹלָם הוּא מְלֵא יְגוֹנוֹת וְכוּ'. וְהָיָה לְפָאָר בְּעֵינֵיהֶם בְּמַחְשַׁבְתָּם הֲלֹא אֲנִי בְּאֵתִי עֲכָשׁוּ מִבְּאַרְדִּיטְשׁוֹב וַיֵּשׁ לִי כָּל טוֹב וְכוּ'. עָנָה מוֹהֲרַנְ"ת וְאָמַר, יְכוֹל אֶחָד לְבַא מִבְּאַרְדִּיטְשׁוֹב עִם מִתְּנוֹת הַרְבֵּה, וַיְבִיא לְאִשְׁתּוֹ טַבַּעַת זָהָב וְלֹא תִישַׁר בְּעֵינֶיהָ וַיְהִי נַעֲשָׂה מַחְלָקַת עַד שְׂיֵהִיָּה אֶצְלוֹ טוֹב מוֹת מַחִיִּים. וְכֵן הוּא תַכְף עִם לֵאנְדָא, שְׁהִלֵּךְ לְבֵיתוֹ וְנָתַן לְאִשְׁתּוֹ הַטַּבַּעַת שֶׁל הַזָּהָב, וְלֹא יִשַׁר בְּעֵינֶיהָ וְנַעֲשָׂה מַחְלָקַת עַד שְׂהִיָּה אֶצְלוֹ מִמֶּשׁ טוֹב מוֹת מַחִיִּים, וְהִלֵּךְ תַכְף אֶל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל וְאָמַר אוֹי הָאֵט אֵיְהָר גוֹט צוֹגִיטְרָאפֿן [אוֹי, נַחֲשֶׁתָם נִכּוֹן].

וּבַעֲת הַמַּחְלָקַת עַל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל נָתַנוּ לוֹ הַתְּחַזְקוֹת שְׁלֵא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ. וְסִפְרוּ לוֹ אֵיזָה מַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה בְּעוֹלָם, שְׂהִיָּה רוֹפֵא וְהָיָה לוֹ תַלְמִיד הָעוֹזֵר לוֹ. וּבְרַבּוֹת הַיָּמִים הִהְמוּן עִם הַתְּחִילוֹ לַעֲשׂוֹת עֵסֶק וּפְרָסוּם מִהָעוֹזֵר יוֹתֵר מִהָרוֹפֵא, עַד שֶׁהוּא נִתְפָּרֵס מִבְּעוֹלָם וְנִתְכַפֵּד יוֹתֵר. וּפַעַם אַחַת עָשָׂה הַמֶּלֶךְ סְעָדָה (בְּאֵל) וַיִּשְׁבוּ כָּל אֶחָד לְפִי כְּבוֹדוֹ וַיִּשֵׁב הַתַּלְמִיד הָעוֹזֵר קָדָם וְאַחַר כֶּן הָרוֹפֵא.

עָנָה הַרוּפָא וְאָמַר לְהַעֲזֹר דּוּ וַיִּיכַסְט דָּאָךְ יָא דְעַם חֲלוּק פִּין מִיר
 בִּיז דִּיר [אֲתָהּ הָרִי כֵן יוֹדַע אֶת הַחֲלוּק בִּינִי לְבִינְךָ]. עָנָה וְאָמַר
 אֱלִיּוֹ, אַל תִּפְּל בְּדַעְתָּךְ וְאַל יִהְיֶה לָךְ חֲלִישַׁת הַדַּעַת, כִּי כֵן מִנְהַג
 הָעוֹלָם שְׁבָכַל דּוֹר וָדוֹר, תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנֶה אַחוּז אֵינֶם יוֹדְעִים מִן
 הָאֲמָת, וְהַשְּׁנֵי אַחוּז יוֹדְעִים, וְכֵן עֲנִין מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל. וְאַחַר פְּטִירַת
 מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל נִסַּע הִירֵשׁ בְּעַר לְאַמְרִיקָא וְהָיָה כּוֹתֵב מִכְּתָבֵי יְדִידוֹת
 לְהַר' נַחֲמָן טוֹלֵטְשֵׁינְעֶר ז"ל. וְכִשְׁנַפְטֵר שֵׁם כְּתָבוּ בְּנָיו לְהַר' נַחֲמָן
 הַנִּלְבָּא בְּאַרְיֵכוֹת מְפֻטְרָתוֹ, וְכִי נִפְטֵר בְּתִשְׁבּוּבָה, וְלֹא פָּסַק מִפְּוֵי אוֹי
 דְּעַר רַבֵּי דְּעַר רַבֵּי וְכוּ' [אוֹי הַרְבֵּי, אוֹי הַרְבֵּי].

פַּעַם בְּעָרֵב שֶׁבֶת קֹדֶשׁ בְּנִסְעַ רַבְּנֵי ז"ל לְבִרְסָלַב וְעוֹד הַיּוֹם הָיָה
 גְּדוֹל אָמַר לְאַנְשֵׁי וּפְּמִדְּמִנֵי שְׁפִשְׁנָבוּא לְבִרְסָלַב יְהִיָּה נָאָךְ
 דְּעַר בָּאָד [אַחֲרֵי הַמְּרַחֵץ] וְכֵן כְּשָׁבָאוּ לְבִרְסָלַב כְּבַר נִשְׂרָף בַּיּוֹם זֶה
 בֵּית הַמְּרַחֵץ.

אוֹדוֹת הָרַע עִין שְׁבַה־שִׁיחוֹת, שֶׁהַמְּשַׁרְת קָבַל לְפָנָיו ז"ל שְׁבַק־שׁ
 מִמֶּנּוּ שִׁיתָן לוֹ מְשַׁנֵּי סוּסִים סוּס אֶחָד וְלֹא רָצָה, אָמַר לוֹ
 רַבְּנֵי ז"ל אִם כֵּן אֵין לוֹ רַק סוּס אֶחָד. בְּקִשְׁתִּי שִׁיתָן לִי אֶת
 הַקַּעֲלָבִיל [הַעֲגֵל]. וְאָמַר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל אִם כֵּן אֵין לוֹ קַעֲלָבִיל, כְּשִׁחְזַר
 הַמְּשַׁרְת אֶצֶל הָאִישׁ הַנִּלְבָּא מִצָּא שְׁמַת סוּס אֶחָד וְנִשְׂאָר רַק אֶחָד,
 וְגַם הַקַּעֲלָבִיל מֵת.

מוֹשֶׁה חִינְקַעֵס סִפְר שְׁפַעֵם בְּבִקְר הַשְּׁכָם שְׁהֲלָךְ לְמִקְוֶה וְהַדְרָךְ
 הָיָה דְרָךְ בֵּית רַבְּנֵי ז"ל, וּבְכֵן נִסָּה אִז לְהַשְׁקִיף לְבֵית רַבְּנֵי
 ז"ל בְּעַד סְדָקֵי הַלְּאָדִין [הַתְּרִיסִים] לְרֵאוֹת מָה עוֹשֶׂה רַבְּנֵי ז"ל
 וְרָאָה אֶת רַבְּנֵי ז"ל מְאַחֲרֵיוּ וּפָנָיו אֶל הַכְּתָל, בְּצַהֲרִים הָיָה עוֹד
 הַפַּעַם אֶצֶל רַבְּנֵי ז"ל וּפְתָאֵם אָמַר לוֹ רַבְּנֵי ז"ל שְׁצַרְיִכִין לְסַתֵּם

וְלִהְיִיחַ אֶת הַסְּדָקִים בְּשִׁבִיל שְׂרָאִיָּה אֶחָד מֵהַסְּדָקִים אֵינִי קוֹק פֶּן אֲשַׁפְּעִינֶנּוּ אִיז מִיךְ אוֹיֵךְ מִבְּלָבֶל גַּם כֵּן מִבְּלָבֶל אוֹתִי.

פַּעַם אַחַת בָּאוּ לְרַבְנֵנוּ ז"ל אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁיִּתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם עֲבוּר בָּנִים. אָמַר לָהֶם רַבְנֵנוּ ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן: אֵיחֵר וְוַעֲט בַּא מִיר גְּעֵהאֶלְפִין וְוַעֲרִין צְוויִשְׁעֵן טַאג און נַאכְט [אַתֶּם תּוֹשְׁעוּ אֶצְלֵי בֵּין יוֹם לְלַיְלָה] וְזֶה הָאִישׁ הַנ"ל הָיָה דֵּר בְּכַפֵּר אֶחָד סְמוּךְ לְאוּמִין, וּפַעַם אַחַת אַחֵר הִסְתַּלְקוֹת רַבְנֵנוּ ז"ל בַּא הָאִישׁ הַנ"ל וְאִשְׁתּוֹ לְאוּמִין בְּשִׁבִיל טְבִילַת מְצוּהָ, וּכְשֶׁהֲלָכוּ מִשָּׁם הָיָה בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְהָלְכוּ דֶּרֶךְ צִיּוּנוֹ הַקְּדוֹשׁ וְהִתְפַּלְלוּ שֶׁם בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ, וְחִזְרוּ מִשָּׁם וְנָסְעוּ לְבֵיתָם, וְנִפְקְדוּ בְּשָׁנָה הַזֹּאת בְּבֵן זָכָר וְקִרְאוּ אוֹתוֹ נַחֲמֵן עַל שֶׁם רַבְנֵנוּ ז"ל. לְאַחֵר זְמַן פִּשְׁנַתְגַּדֵּל בְּנֵם נַחֲמֵן, בְּאוֹתוֹ זְמַן יִצְאָה הַגְּזֵרָה שֶׁל נַעֲקָרִיטִין [לְקִיחַת יְהוּדִים לְצַבָּא] עַל הָעוֹלָם, וְהַבְּחִיר נַחֲמֵן הַנ"ל הָיָה גַּם כֵּן צָרִיךְ לַעֲמֹד לְהַפְרִיזוֹ [לְרֵאיוֹן הַתִּיצְבוֹת], וּכְשֶׁבָּא עִתּוֹ לַעֲמֹד הַלֵּךְ מִקֶּדֶם עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְנֵנוּ ז"ל וּבָכָה שֶׁם הַרְבֵּה, וּכְשֶׁבָּאוּ אָבִיו וְאִמּוֹ אֶצְלוֹ סִפֵּר לָהֶם שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁבָּא אֵלָיו אֲבִירָךְ שֶׁצּוֹרֶתוֹ כֶּף וְכָף (וְהִפִּירוֹ שְׁזָה צוֹרֶת רַבִּיז"ל) וְאָמַר לוֹ הֲלֹא נִקְרָאת בְּשָׁמִי, לֹא תַעֲבֹד אֶצְלָם, וְנַעֲשֶׂה לוֹ נֶס וַיִּצָּא צָרַעַת עַל גּוֹפּוֹ וּמָזָה יִצָּא חֲפָשִׁי מֵעֲבוּדַת הַצַּבָּא, וְלֹאֲחֵר זְמַן קָצַת נִתְרַפָּא וְנַעֲשֶׂה בְּרִיא כְּמִקֶּדֶם.

מַעֲשֵׂה שֶׁחָלָה אֶחָד פְּתָאָם בְּלַיְלָה וּבָאוּ הַקְּרוֹבִים שֶׁל הַחוּלָה לְרַבְנֵנוּ ז"ל וְהִתְחִיל רַבְנֵנוּ ז"ל לְדַחוֹת אוֹתָם קָצַת, וְהֵם הִתְחִילוּ לְהִתְעַקֵּשׁ עִם רַבְנֵנוּ ז"ל. אָמַר לָהֶם רַבְנֵנוּ ז"ל הֲבִיאוּ לִי שְׁנֵי מֵאוֹת רוּבֵל פְּסָף וּבָהֶם יִהְיֶה כָּל מִינֵי מְעוֹת, וְהִתְחִילוּ לַחֲפֹשׂ אַחֵר מְעוֹת וּמִסְתַּמָּא הָיָה קֶשֶׁה לְמַצָּא בְּלַיְלָה, וְהִלֵּךְ זְמַן רַב עַד שֶׁהָיוּ מוּצָאִים הַמְּעוֹת, אָךְ מִצָּאוּ הַמְּטַבְּעוֹת, וּמִטַּבַּע אֶחָד שֶׁל חֲמֻשָּׁה

רוּבֵל חֲפָשׁוּ עַד שֶׁהַחֹלָה מֵת רַח"ל, וְנַעֲשֶׂה יוֹם. וְאִזּוּ מִצְאוּ הַמְסַפֵּר
חֲמֵשׁ רוּבֵל כֶּסֶף בְּכִיסוֹ שֶׁל הַחֹלָה.

פַּעַם אַחַת בָּא אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ (הוּא ר' טַעֲבִיעַ קְרִיִימֵר
מִטִּירוּוִיצֵעַ) לְרַבְּנוּ ז"ל וְדִבֵּר עִמוֹ רַבְּנוּ ז"ל כִּי בּוֹדָאֵי טוֹב
לְאָדָם לִהְיוֹת עֲנִי חָס וְשְׁלוֹם מִלְּמוֹת חָס וְשְׁלוֹם (כִּי כְּשֶׁלּוֹקְחִין
הַמְּעוֹת מֵהָאָדָם בּוֹדָאֵי טוֹב יוֹתֵר מִשְׁלּוֹקְחִין הָאָדָם מִהַמְּעוֹת וְכו').
כִּי הָאָדָם כְּשֶׁהוּא חַי יְכוּל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לִתֵּן לוֹ כֹּל טוֹב וְכו' וְהָאִישׁ
הַנִּזְכָּר הִסְפִּים עִם רַבְּנוּ ז"ל. וְרַבְּנוּ ז"ל סִיַּם אֲזַי אֶפְלוּ נַחְמֵן נִתֵּן הָיָה
מֵרַצָּה לִהְיוֹת עֲנִי וְלֹא לִהְיוֹת מְנַח תַּחַת צְרוּר עֶפְרַי. וְנִסַּע הָאִישׁ
הַנִּזְכָּר לְבֵיתוֹ וּבִדְרֹךְ שָׁמַע שְׁנִשְׂרָף בֵּיתוֹ וּרְכוּשׁוֹ וְהִנְפְּשׁוֹת הַצִּילוּ.
וְגַם שָׁמַע שְׁנַחְמֵן נִתֵּן נִסַּע בְּדֶרֶךְ מִפְּטַעַרְבוֹרְג עִם שֶׁק מְלֵא זְהוּבִים,
וּפְתָאֵם נַעֲשֶׂה לוֹ לֹא טוֹב וְלֹא הִסְפִּיק לִסַּע לְעִיר עַד שֶׁנִּגְנַע בְּדֶרֶךְ
וְנִקְבַר רַחֲמָנָא לְצִלוֹ, כִּי הָיָה מְסָרִיחַ מְאֹד וְכו'. וְאִזּוּ רָאָה הָאִישׁ הַנִּזְכָּר
הָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל.

כְּשִׁשְׁמוֹעַ הִרְבַּ ר' נִתֵּן ז"ל מֵרַבְּנוּ ז"ל שֶׁטוֹב שְׂיִהְיָה לְכֹל אֶחָד חֲדָר
מִיַּחַד לְהַתְּבוֹדוֹת וּלְכֹל פְּרִטֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם הַתַּחֲחִיל
לְהַתְּנַעֲנַע אַחֵר זֶה. וְעָלָה עַל דַּעְתוֹ לְבָנוֹת לוֹ אִיבַעַר שְׁטִיבֵל וְכו',
וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא גַם בְּסֵפֶר הַמְּדוּת שֶׁלְדוֹר בְּעָלֶיהָ טוֹב לְעֲבוֹדַת
הַבוֹרָא. אָבֵל מֵרַב עֲנִיּוֹתוֹ חֲשַׁב כַּמָּה זְמַן שֶׁצָּרִיף לְבָלוֹת עַל זֶה
לְקַבֵּל מְעוֹת וּלְבָנוֹת בְּנִין, וְאָמַר בְּזֶה הִלְשׁוֹן וּוִיפְעַל תּוֹרָה אֹן
תְּפִלָּה אִיף דָּאֶרְף צוּא לִיב דַּעַם אֲנָווערין [כַּמָּה תּוֹרָה וּתְפִלָּה צָרִיף
אֲנִי לְהַפְּסִיד בְּגִלְלַת זֶה]. וּבְכֵן לַעֲת עֲתָה מִצָּא עֲצָה לְהַסְתַּפֵּק בְּזֶה
שֶׁעֲשֶׂה לוֹ מַחְצָה בְּחֶדֶר שְׁדָר בּוֹ אִיבַעַר גִּיצָאמֵט, וּבְאֵלוֹ הָאֶרְבַּע
אֲמוֹת זָכָה לְחַבֵּר כֹּל סֵפֶר הַתְּפִלוֹת שֶׁהַשְּׂאִיר אַחֲרָיו בְּרַכָּה, וְעַם
הַזְּמַן זָכָה לְאִיבַעַר שְׁטִיבֵל כַּמָּה שָׁנִים קִדְּם הַסְתַּלְקוֹתוֹ וְצ"ל.

מה שְׁמֹזַר בְּמִכְתָּבִי מוֹהֲרַנְ"ת אֹדוֹת נְחִיצוֹת הַהִתְחַזְקוֹת וּבִלְעָדָה הַסִּפְנָה גְדוֹלָה וְהִרְאָהָ מֵהָרֵב מִבְּלָפוֹר וְכוּ', זֶה הָיָה מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה רַב גָּאוֹן וְגָדוֹל בַּתוֹרָה וּבַחֲכָמָה וְהָיָה צַדִּיק, וּמַחֲמַת שְׁלֵא הָיָה לוֹ הַתְּחַזְקוֹת בְּעַת נְפִילָתוֹ זֶה גָרַם לוֹ שְׁלִבְסוּף נָפַל לְגַמְרֵי מִיְהָדוּתוֹ רַחֲמָנָא לְצַלָן.

מַעֲשֵׂה מִמוֹהֲרַנְ"ת שְׁנֵתְקִים בּוֹ "וְאַתָּן אָדָם תַּחֲתִיף" שֶׁנִּגְזַר עָלָיו וְכוּ' וְאָז נָפְלוּ בְלִילָה זֶה בְּבֵית אִישׁ כָּשֶׁר אָחַד שָׁמוֹ ר' נֶתָן אֶפְטֵיִיקִיר (עֵין בְּמִכְתָּבֵי מוֹהֲרַנְ"ת) וְהִרְגוּ אוֹתוֹ וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ. וּבְלִילָה הַזֹּאת שָׁמַע הַשָּׁמַשׁ מִבֵּית הַקְּבָרוֹת רַעַשׁ גְּדוֹל מֵהַקְּבָר שֶׁל אָבִיו, וּבִבְקָר כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁהִרְגוּ בְנוֹ ר' נֶתָן הִנֵּל וְהִבִּינוּ שֶׁזֶה הָיָה הַרְעַשׁ שֶׁרָצָה לְהַצִּילוֹ וְלֹא הָיָה יָכוֹל. וְזֶה הָיָה נִגְזַר עַל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל וְנִתְחַלַּף עַל אִישׁ הִנֵּל שֶׁשָּׁמוֹ נֶתָן.

רַבְּנוּ ז"ל אָמַר לְר' לִיפָא קוֹק מִיף אֵן [תַּסְתַּפֵּל עָלַי] וּמָה שְׂאִינִי אוֹמֵר זֹאת לָהֶם (וְהִרְאָה בִּידוֹ עַל ר' נֶתָן וְרַבִּי נִפְתְּלִי ז"ל) כִּי הֵם רוֹאִים אוֹתִי בְּכָל פַּעַם. עוֹד אָמַר לוֹ דָּאס זַעֲהָסְטוּ מִיף אִיֶּצְטֵער זַאלְסְטוּ מִיף זַעֲהֵן רֹאשׁ הַשָּׁנָה [אַתָּה רוֹאָה אוֹתִי עִתָּה, תִּרְאָה אוֹתִי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה] וְכוּ'. בְּפִרוּשׁ אָמַר שֶׁהִלְמוּד בַּחֲבוּרָיו הוּא אֶתְחַלְתָּא דְגֵאלָה בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ אָמֵן.

רֵאָה עוֹד מִצְאָתִי כְּתוּב בְּכַרְדָּא אָחַד שְׁהִיָּה אֶצֶל רַבִּי נִפְתְּלִי ז"ל.

א

אֲנִכִּי אֲדַרְשׁ מַעֲמוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא כְּמוֹ הַב"ד. (ב) מַה שֶׁהָעוֹלָם נוֹחֵגִין לוֹמַר בְּשִׁבִיל עֵין הָרַע רוֹקֵקִין בּוֹ, מְרַמֵּז בְּדַבְרֵי

חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּחַנְנִיא מִישָׂאל וְעִזְרִיָּה לְהִיכֵן אֲזָלוּ, חַד אָמַר בְּעֵין הָרַע
 מִתּוֹ, וְחַד אָמַר בְּרַק נְטֻבְעוּ, הִינּוּ רְמוֹז הַנ"ל שְׁהִיוּ מִתְיָרְאִין מֵעֵין
 הָרַע וְרַקֵּק בְּהֵם וּמִתּוֹ בְּרַק. ג) יֵשׁ לוֹ מַעְרַכַת הַשָּׁמַיִם וְזֶה לְבַד
 יִהְיֶה לוֹ מִפְּלֵה. ד) מִתְפָּאֵר בַּחֲרָף כִּי חֲרָף מַעְרַכּוֹת אֱלֹקִים חַיִּים,
 אָבֵל דָּוִד לֹא נִתְיָרָא מִמֶּנּוּ כָּלֵל וְאָמַר שֶׁכָּבֵר הָיָה לוֹ מַעֲשֶׂה עִם ז'
 וְהַחֲזִיק אוֹתוֹ בְּזָקֵן שְׁלוֹ, כִּי בָּא הָאָרִי וְכוּ' וְהַחֲזִיקָתִי בְּזָקֵנוּ, שְׁהַחֲזִיק
 אוֹתוֹ בְּזָקֵנוּ וְחִפְיָתִי וְהַמְתִּי אוֹתוֹ, כֵּן יָקוּם,

רָאָה יֵשׁ לוֹ מַעְרָכָה. עַד כָּאֵן נֶאֱמַרוּ לְעִנְיָן וְכוּ' שֶׁסְפְרוּ לְפָנָיו וְכוּ'
 שִׁיְהִיָּה חֲרָף חֲזָק).

אלו המעשיות נכתבו בכרך הנ"ל שהיה אצל רבי נפתלי

מעשה ממלך קטן שכבש אותו מלך גדול כמו שנדפס בספרי
מעשיות חדשים.

א

מעשה בְּעֵנִי אַחַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְדָרֶשׁ וְלוֹמֵד. פַּעַם אַחַת
 בָּא חוּזָה בְּפוֹכְבִּים שְׁקוּרִין (ראש בייט) אֶל הָעִיר וְרָצוּ כָּל הָעִיר
 אֵלָיו, וְהֶעֱנִי יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְדָרֶשׁ וְלֹא הִלָּךְ אֵלָיו. בָּאתָה אֲשֶׁתּוֹ אֵלָיו
 לְתוֹף הַבַּיִת הַמְדָרֶשׁ, וְלֹא מִצָּאָה שָׁם שׁוֹם אָדָם כִּי אִם בַּעֲלָהּ, כִּי
 כָּלֵם הָלְכוּ אֶל הַחוּזָה. וְצַעֲקָה עָלָיו אַתָּה עֲנִי עֲצֵל רַע מִזֵּל מִדּוּעַ
 אֵין אַתָּה הוֹלֵךְ אֶל הַחוּזָה בְּפוֹכְבִּים, וְלֹא רָצָה לִילָךְ, וְהַפְצִירָה בּוֹ
 עוֹד עַד שֶׁהִכְרַח לִילָךְ אֵלָיו. וּבָא אֶל הַחוּזָה בְּפוֹכְבִּים וְאָמַר לוֹ
 שְׁמִזְלוֹ הוּא שִׁיְהִיָּה גָּנֵב. וְשָׁב לְבֵית הַמְדָרֶשׁ אֶל לְמוֹדוֹ, וּבָאתָה
 אֲשֶׁתּוֹ וְאָמְרָה לוֹ מָה אָמַר לָךְ אָמַר לָהּ הוּא אָמַר לִי קִבְצָן נִשְׂאָר
 קִבְצָן. לְעָרֵב בָּא לְבֵיתוֹ וְאָכַל סְעֻדָתוֹ הַגְּדוּלָה הִינּוּ חֲתִיכַת לַחֵם.

בתוך שהיה אוכל התחיל לשחק מעט, ושאלה אותו אשתו מה אתה שוחק בודאי אתה יודע איזה דבר ואין אתה רוצה להגיד לי. אמר לה לאו, לא אמר לי כלום, סתם אני שוחק. ואכל יותר, שוב שנית התחיל לשחק, ושאלה אותו הנ"ל והשיב לה כנ"ל. בתוך כך נתמלא פיו שחוק ושחק מאד עד שיצא ריח מפיו. אמרה לו עוד, ראה בודאי אתה יודע דבר, אמר לה שהחזזה בכוכבים אמר לו שמזלו הוא שיהיה גנב, השיבה שאינה רוצה שיהיה גנב, וטוב שנהיה עניים איך שיהיה כְּאִשֶׁר יִתֵּן ה' וְלֹא תִהְיֶה גִנָּב. אחר כך הגיע שבת מן הסתם היה להם כל השבת יפה כסדר דהינו חלה של לחם דגן ושאר הסדר פראוי. וישבו לאכל, והיה לו מן הסתם ארבע חמש בנות וחספו זה מזה חתיכת לחם, כי גם הלחם הנ"ל לא היה לו די ספוקו. וענתה אשתו ואמרה רבונו של עולם כבר נמאס לי מאד העניות עד שהייתי רוצה שתהיה גנב ולא נסבל דחק הזה. והכרח למלאות רצונה יא גיוואלט און ניט גיוואלט אין פֶּאָרְט גנאנגען [בן רצה או לא רצה ובכל זאת הלך]. וכן בכל פעם אמר רבנו בזה הלשון) והלך לגנב ויישב עצמו לילך לגנב אל הנגיד הגדול שבעיר. והלך לגנב ומצא השומרים ישנים ואין שואל אותו כלל, והלך אל החנות והיה המנעול פתוח פי כן היה מזלו, וכן הלך אל התבה ומצא מנעולה פתוח גם כן. ולקח לו ארבעה חמשה אדמים רק כדי להתפרנס. והביא לאשתו ואמר לה, ראי שמלאתי רצונך ותתפרנס מזה כי לא אוסיף עוד לגנב. השיבה לו כי בודאי גם היא אינה רוצה בזה רק שהכרח לזה מחמת הדחק. אחר כך פעם אחת התחילה לצעק עליו קבצן רע מזל היית בחנות מדוע לא לקחת לי על יפא [בגד עליון] והכרח לילך עוד לגנב הלך אל החנות ומצא שעומד שם גנב אחד ושאל אותו מי אתה, ואמר לו אני גנב, וכן שאל הוא אותו ואמר גם כן שהוא גנב.

אמר לו העני הנ"ל נשתתף עוד בגנבות אני בר מזל לזה ונתרצה לזה. אמר העני בדעתו אם נגנב כפאן נעמיד עני את הבעל הבית פי אני לבדי הייתי גונב רק מה שהייתי צריך על יופא, אבל עכשו יגנב הרבה וישאר הבעל בית ריקם. ואמר להגנב למה לנו להפסיד את ישראל טוב יותר שגלך לגנב אצל עפו"ם. ונתרצה לזה ונתישבו לילך לגנב אצל המלך (שהיה דר בעיר הזאת) פי בודאי יוכל לגנב שם פי מזלו פן פנ"ל. ואמר הגנב טוב שנגנב הזוג בגדים של המלך שהוא לבוש בהם בעת שמכתירין אותו, ובודאי יהיה די לנו לדורי דורות פי אני יודע היכן הם מנחים. והספים העני פי בודאי יוכל לגנבם פי מזלו פן, והלכו לשם והלכו לחדר לפנים מחדר ומצאו הבגדים והיה הפיסים של הבגדים יקר מאד, ולקחו אותם. אחר כך התחילו להתקוטט ביניהם פי היה בגד אחד גדול ובגד אחד קטן. הגנב אמר אשר לו מגיע הגדול פי הוא היה יודע מהם. והעני אמר אשר לו מגיע הגדול פי הוא הוא הבר מזל ובמזלו גנבם, אמר העני שילך לשאל את המלך. אמר הגנב איך אפשר, אמר לו אף על פי כן אלך ואשאל אותו. אמר הגנב אם תוכל זאת שתלך ותשאל את המלך אז אני בעצמי אתן לך את הבגד הגדול. הלך עמו אל המלך, והיה שוכב שם אצל המלך אחד שהיה מספר למלך מעשיות כדי שיישן. ובאו ואחזו שניהם בהמטה של המלך שהיה ישן שם ונשאו המטה עם המלך לחדר אחד. בתוף כך הקיץ המלך וסבור שהוא על מקומו, והתחיל זה הגנב וספר לו המעשה הנ"ל משני גנבים הנ"ל, ושאל את המלך למי מגיע הבגד הגדול. חרה עליו המלך מה אתה שואל אותי בודאי מגיע לעני פי במזלו גנבם. טוב שתספר לי מעשה, וספר לו מעשה וישן המלך, עמדו ונשאו את המטה וחזרו אותו לחדר הראשון. בבקר נודע שנגנבו בגדי מלך הנ"ל ונזכר המלך שהשוכב

אצלו ספר לו המעשה הנ"ל, ושאל למי מגיע הבגד הגדול. ואמר שבודאי הוא יודע מהגנבה. והכו אותו ואמר שאינו יודע, והרבו להכות אותו ולענות אותו מאד, והוא טוען איני יודע. שלח המלך אל שר הפומרים הנקרא ארחירינא לשאל על המעשה הנ"ל, אם הוא אפשר שאף על פי כן לא גנבם האיש הנ"ל. ואמר הפכמו שאפשר שלא ידע, ואמר הפכמו שהוא שטות מהמלך שפסק שמגיע הבגד הגדול להעני, וחרה להמלך מאד על הפכמו על שהוא מחזיקו לשוטה והיה רוצה לעשות לו דבר ולא היה יכול. והיו מחפשים מאד אחרי הגנבה ולא מצאו. צוה המלך להכריז שכל מי שגנב יבא ויודיע כי בודאי לא יעשו לו שום דבר, כי חפץ המלך לידע איך אפשר לגנב בגדים אלו, והיו מסבבים סבוב סבוב של אנשים והיו מספרים מזה. ובא העני הנ"ל ושאל אותם מה זה אתם מספרים והודיעו לו. ענה ואמר מה רעש, מי שגנב יחזיר, וצעקו עליו. וכן בא עוד ושאל וצעקו עליו קבצן הלא אתה מחיב ראשך כי יאמרו עליך שאתה יודע מהגנבה, אמר כן אני יודע מהגנבה, אמרו לו אם אתה יודע לך ותגיד, אמר אגיד. ובא העני להמלך ואמר אני יודע מהגנבה, אמר המלך שחפץ מאד לראות את הגנב, השיב אני הוא, ונשקו המלך, ושאל לו איך גנבת, וספר לו כל המעשה הנ"ל ובקשו את הגנב והחזירו גם הבגד השני שהיה אצלו. אמר המלך להעני עשה תחבולות להשר הפומרים הנ"ל כי אני ברנז עליו, אמר כן אעשה, וצוה העני לעשות לו זוג בגדים כמו שר הפומרים שלבוש בעת שעורף תפלתם, ושיצודו לו שרצוי דגים הרבה (שקורין ראקיס), ושיתנו לו נרות הרבה, והלך ולבש עצמו בהבגדים הנ"ל, ודבק נר לכל שרץ ושרץ, והדליק הנרות הנ"ל, והניח השרצים הנ"ל לרוץ ולפרח בתוף הבית תפלתו, והוא עמד על המקום שמעריכין שם, והתחיל

לצַעק וְנִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ כָּלֶם לְשֵׁם, וּבָא גַם הַכֹּמֵר הַנִּלְוֵה לְוַנְבַּהֵל מְאֹד כִּי רָאָה שְׁלֵהֶבֶת וְקוֹל קוֹרָא וְלֹא יָדַע מַה זֶה. אָמַר הוּא אֵל הַכֹּמֵר שְׁנִתְגַּלְּהָ עֲבוּרוֹ כִּי הוּא רוּצָה לְהַכְנִיסוֹ מִיַּד אֵל גֵּן עֵדֶן. וְנִפְלַח הַכֹּמֵר עַל פְּנֵיו וְאָמַר לוֹ הֲעֲנִי שְׁבֻטָרִם שְׂיִכְנַס לְגַן עֵדֶן הוּא צְרִיף לִילֵף מִקֶּדֶם קִצַּת אֵל הַגִּיהֶנֶם וְאַחַר כֶּף יִכְנִיסוֹ לְגַן עֵדֶן. וְצוּהָ לְהַכְמֵר שְׂיִכְנַס לְתוֹף הַשֶּׁק, וְנִכְנַס. הֵלֶךְ וְקָשַׁר אוֹתוֹ וַיִּנְשְׂאוּ לְהַמְלֵךְ וּתְלֹאוּ לְפָנָיו הַחֲצֵר הַמְּלֵךְ וְהוֹדִיעוּ. וַיִּצְאוּ הָעוֹלָם וְרָאוּ אֶחָד תְּלוּי בְּשֶׁק וְלֹא יָדְעוּ מַה זֶה, וְהִתְחִילוּ לְזַרֵק בּוֹ אֲבָנִים וְזָרְקוּ בּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד עַד שֶׁהִכּוּ אוֹתוֹ הִכָּה וּפְצוּעַ וּשְׁבֵרוֹ כֹּל שְׁנָיו. וְהַכֹּמֵר לֹא יָדַע מַה זֶה אִם זֶה הוּא הַגִּיהֶנֶם שְׂאָמַר לוֹ שְׁצַרִיף לִילֵף מִקֶּדֶם אוֹ זֶה הוּא עֶרְמָה. אַחַר כֶּף כִּשְׁהִכּוּ אוֹתוֹ אָמַר הַמְּלֵךְ לְהַשְׁלִיף אוֹתוֹ, וְהַשְׁלִיכוֹ אוֹתוֹ וְהִתִּירוֹ אֶת הַשֶּׁק וַיִּצָּא מִשָּׁם בְּחֶרֶפָה רַבָּה. [וּבְנִסַּח אַחַר שְׁמַעְתִּי הַסּוֹף הִיָּה שֶׁהוֹלִיכוּהוּ לְתַלְיָה כִּי סוֹף גָּנַב לְתַלְיָה, וּבַעַת הַהִלִיכָה הֵלֶךְ אֶחָד (הַבַּעַל דְּבַר) עִם שֶׁק נַעֲלִים וְאָמַר לוֹ כֹּל כֶּף יִגִיעוֹת יִגַעְתִּי וְכֹל כֶּף נַעֲלִים קִרְעֵתִי עַד שֶׁהִבְאֵתִיף לִיָּדִי כֶּף וְכו'] (אָמַר הַמַּעֲתִיק כִּי כֵן דֶּרֶךְ הַבַּעַל דְּבַר לְפִתּוֹת וְאַחַר כֶּף רִיִּיצַט עַר זִיךְ [הוּא מִתְגַּרְחַ] כְּמוֹבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲנִין הַרְבֵּה וּבֵן יַחִיד וְכו'): מַה שְׁמוּבָא בְּשִׂיחוֹת הַר"ן שְׂאָמַר עִם דְּבַר אֶחָד הַצִּלְחָתִי וְעַל יָדִי זֶה זְכִיתִי לְמָה שְׂזָכִיתִי, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: מִיט אֵיין זֶאךְ אִיז מִיר גַּעֲרָאטִין וְלֹא נִתְפָּרַשׁ שָׁם מַהוּ הַדְּבַר, וְשְׁמַעְתִּי שְׂאָמַר כִּי אִיתָא בְּדַבְרֵי הַמַּקְבָּלִים אֲשֶׁר אָדָם הָרָאוּשׁוֹן בַּעַת שְׂאָכַל מַעַץ הַדַּעַת טַעְמוֹ כֹּל הַנְּשָׁמוֹת, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה זְכָתָה שְׁלֹא טַעְמָה כֹּלֵל מַעַץ הַדַּעַת.

ב

מעשה שספר רבנו ז"ל. מעשה בעני אחד שהתפרנס עצמו מחפירת טיט למפר. פעם אחת חפר טיט, ומצא במקום שחפר אבן טוב שהיה שויו הון רב מאד, ולא ידע שויו. והלך לאמן שיאמיד אותה בשויו, וענה לו שאין בזה המדינה שיוכל לשלם שויו, וצריך לסע ללונדון לעיר המלוכה. אבל הוא היה עני ולא היה לו כסף לסע. והלך ומכר כל אשר לו, והלך מבית לבית בשביל הנדבות, עד שהספיק לו לסע עד הים. ורצה לעלות על הספינה ולא היה לו מעות, והלך להקאפיטאן [רב החובל] והראה לו המרגליות. ולקח אותו תכף הקאפיטאן על הספינה בכבוד גדול ואמר לו אתה בטוח גדול. ונתן לו חדר מיוחד ערשטע קלאס [מחלקה ראשונה] ובכל התענוגים כאחד מהנגידים הגדולים. והחדר שלו היה לו חלון לתוך הים, והוא היה תמיד מתעלם ומשמח נפשו עם הדימענט [היהלום], ובפרט בעת האכילה, שעל ידי השמחה והרחבת הלב טוב ורפואה שיתעכל המאכל בנקל. ופעם אחת ישב לאכל והדימענט היה מנח על השלחן להתעלם בו וישן. בינתיים בא המשרת ולקח המפה והפרורים ולא ידע מהדימענט והשלחן הכל לים. וכשהקיץ מהשנה והבין כל זה היה לו צער גדול, כמעט שיצא מהדעת ומה יעשה, והקפיטאן הוא גזלן שיהרג אותו בעד מחיר נסיעת הספינה. על כן עשה את עצמו שמח כאלו לא ידע. ודרך הקפיטאן היה בכל יום לדבר אתו איזה שעות, וכן בא ביום הזה והוא עשה את עצמו שמח עד שלא הפיר בו שום שנוי. ואמר לו הקאפיטאן, הלא אני יודע שאתה חכם וישר לב, ואני רוצה לקנות תבואה הרבה למכור בלונדון, ואוכל להרויח הרבה ואני ירא שלא יאמרו שאני גונב מאוצר

המֶלֶךְ, על כן יְהִי־הַקִּנּוּן על שְׁמֶךָ, וְאֲנִי אֶשְׁלֵם לְךָ בְּמִיטֵב. וְהוּטַב בְּעֵינָיו וְעָשׂוּ כֵן. תִּכְרַךְ כְּשֶׁבֵּאוּ לְלוֹנְדוֹן, מֵת הַקִּפְיִטָאן וְנִשְׁאַר הַכֵּל אֶצֶל זֶה הָאִישׁ, וְהָיָה כְּפֶל כְּפֶל מִהַשְׁוִיּוֹן שֶׁל הַדִּמְעָנֵט. וְסִים רַבְּנֵנוּ ז"ל שֶׁהַדִּמְעָנֵט לֹא הָיָה שְׁלוֹ, וְהָא רֵאִיָּה שֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ. וְהַתְּבוּאָה הָיָה שְׁלוֹ, וְהָא רֵאִיָּה שֶׁנִּשְׁאַר אֶצְלוֹ. אֹוֹן וְוֹאס עַר אִיז גַּעְקוּמַעַן צו זַיִן זֶאךְ אִיז נָאָר וְוִיל עַר הָאט זִיךְ דַּעַר הַאֲלֵטִין [וְכָל מַה שֶׁהִגִּיעַ לְעֵינָיו, הוּא רַק כִּי הַחֲזִיק מֵעַמְד] וְכו'.

* * * *

מַעֲשֵׂה שֶׁסֵּפֵר אֲדָמוֹ"ר מִקֶּאֱפִצִּין פֶּאֶשָׁא

ג

פַּעַם אַחַת הָיָה אֶצֶל הַמֶּלֶךְ הַתּוֹרָג אִישׁ אֶחָד מֵאֲחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה חָשׁוּב בְּעֵינָיו מְאֹד מְכַל שְׂרֵי הַמְּלוּכָה אֲשֶׁר לוֹ, וַיֵּאֱהָבֵהוּ אֶהְבָּה גְדוֹלָה וְעִצּוּמָה מְאֹד יוֹתֵר מְכַל שְׂרֵי הַמְּלוּכָה אֲשֶׁר לוֹ. וּבְכָל יוֹם וְיוֹם הָיָה קוֹרָא אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִמּוֹ יַחַד. וַיִּקְנָאוּ בוֹ שְׂרֵי הַמְּלוּכָה, וְחָשְׁבוּ מַחֲשָׁבוֹת לְהַעֲלִיל עָלָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּאֲבֹדוּהוּ מִן הָעוֹלָם. וְהָיָה בִּינֵיהֶם פֶּאֶשָׁא אֶחָד שֶׁהָיָה נִקְרָא קֶאֱפִצִּין פֶּאֶשָׁא, שֶׁשֵּׁנְאָתוֹ לְהִישְׁרָאֵל הָיָה הֵתָה גְדוֹלָה יוֹתֵר מְכַל הַשְּׂרִים. וְלְפָנֵי הַיִּשְׂרָאֵל הִרְאָה עֲצָמוֹ כְּאוֹהֵב לוֹ, וּבְכָל יוֹם חָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת חֶפְצוֹ שִׁיִּצְלִיחַ בִּידוֹ לְמִצָּא עָלָיו אֵיזָה עֲלִילָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. פַּעַם אַחַת בָּא הַפֶּאֶשָׁא הַנ"ל לְהִישְׁרָאֵל הַנ"ל, וְהַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעֶרְמָה, וַיִּסְפֵּר לוֹ בְּאֶשֶׁר שֶׁהָיָה אֶצֶל הַמֶּלֶךְ, וְשָׁמַע מִפִּיו אֵיךְ שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתָךְ, אַךְ יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מְדַבֵּר אֶחָד, כִּי כִּשְׂאֲתָהּ בָּא לְפָנָיו לְדַבֵּר אֵתוֹ אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּל רִיחַ פִּיךָ, כִּי הוּא מְרַגֵּשׁ רִיחַ רַע נוֹדֵךְ מִפִּיךָ, וְהוּא אֵינּוּ יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּלַעֲדֶיךָ, וַיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה,

לזאת עצתי כי בכל עת שתבוא לפני המלך, תאחז מטפחת עם בשמים לפני פיה, כדי שלא ירגיש המלך הריח הרע מפיה, כי הבשמים יבטלו הריח רע למען לא תבאש בעיני המלך. והישראל הנ"ל מחמת תמימותו האמין לדבריו, ונסכם בדעתו לעשות כן. אחר כך הלך הפאשא הנ"ל אל המלך ויספר לו כי שמע מהישראל הנ"ל, שאמר שיש לו יסורים גדולים, כי בכל עת שמדבר עם המלך מרגיש ריח רע יוצא מפי המלך, על כן נסכם עצתו כשיבוא לדבר עמו, אדוני המלך, יאחז מטפחת עם בשמים נגד פיו כדי שלא ירגיש ריח רע מפי המלך, וזה לך האות כי פנים דברי, כי למחר כאשר יבא לדבר עמו תראה בעיניך שיאחז את המטפחת נגד פיו. כששמע זאת המלך נתפעס מאד, ואמר לו כשאראה אשר פנים דבריו אז אאבד אותו מן העולם. והנה הישראל הנ"ל בא ביום מחר לפני המלך, ויאחז המטפחת נגד פיו כאשר יעץ לו הפאשא, כי האמין לדבריו. והמלך כשאראה זאת ויוכח לדעת כי פנים הם דברי הפאשא, תכף כתב מכתב בדברים האלה, "כאשר יבא האיש המוסר כתב זה לפניכם תשליכו אותו תכף לכבשן האש אשר כל חיבי מיתות נשרפים שם". והמלך חתם את המכתב בחותמו, ואמר לזה האיש, אבקש ממך שאתה בעצמך תביא את המכתב הזה להאיש שנכתב על האדרעס [הכתבת] שהוא במקום פלוני. והישראלי הנ"ל לקח המכתב, והבטיח למלך אשר יעשה כדבריו. ולא ידע מה פתוב בו והלך לביתו. והנה זה האיש ישראלי הנ"ל, היה מחזיק מאד במצוה למול ילדי ישראל, ובכל עת שכפדוהו במצות חתוך, לא פנה אל שום מניעה שהיה לו כי המצוה היתה יקרה בעיניו מאד. ואז באותו היום שהיה צריך לנסע למסר המכתב מהמלך למקום אשר נשלח, וה' אשר חפץ להציל ידידו הנאמן, סבב שבא אחד מכפר אחד וכבדו שישע עמו

להפּפּר וּלְמוֹל אֶת בְּנוֹ. וּמַחֲמַת כִּי דָרְכוּ הִיָּה לְבַלִּי לְהַנִּיחַ אֶת
 הַמְצוּהָ הַזֹּאת בְּשׁוּם אַפֶּן, הַתְּחִיל לַחֲשׁב מָה אַעֲשֶׂה לְצׁוּי הַמְּלֶךְ
 בְּדַבֵּר מִכְתָּבוֹ. וְסָבַב ה' שֶׁבֶא לְנִגְדוֹ הַפֹּאֲשָׁא הַנִּ"ל. וַיִּסְפֵּר לְהַפֹּאֲשָׁא
 שֶׁהִיָּה אֶצֶל הַמְּלֶךְ, וְהַמְּלֶךְ מָסַר לוֹ מִכְתָּב שִׁימְסֵרְהוּ לְהָאִישׁ
 שֶׁנִּשְׁלַח לוֹ, וְהַיּוֹם הַזֶּמִּין לוֹ ה' מְצוֹת חַתּוּף, וְדַרְפֵי לְבַלִּי לְהַנִּיחַ
 אֶת הַמְצוּהָ הַזֹּאת בְּשׁוּם אַפֶּן, עַל כֵּן אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִמֶּךָ שֶׁתִּקַּח אֶת
 הַמִּכְתָּב וְתוֹלִיךְ אוֹתוֹ לְשֵׁם. וְהִנֵּה הַפֹּאֲשָׁא הַנִּ"ל שֶׁמַּח מְאֹד, כִּי
 עֵתָה יוּכַל לְהַלְשִׁין עָלָיו עוֹד לְפָנַי הַמְּלֶךְ, כִּי לֹא עָשָׂה רְצוֹן הַמְּלֶךְ
 עִם הַמִּכְתָּב. וַיִּקַּח הַפֹּאֲשָׁא הַמִּכְתָּב מִיָּדוֹ וּמְסָרוֹ לְזוֹה הָאִישׁ שֶׁנִּשְׁלַח
 אֵלָיו. וְזוֹה הִיָּה מְמֻנָּה לְשֶׁרֶף הַחַיִּבִי מִיִּתּוֹת שֶׁל הַמְּלֶךְ, וְתַכְּף חֲטָף
 אֶת הַפֹּאֲשָׁא הַנִּ"ל וַיִּזְרַק אוֹתוֹ לְתוֹף כְּבִשּׁוֹן הָאֵשׁ וְנִשְׂרַף, כִּפְאֶשֶׁר
 מְגִיעַ מִשְׁפָּטוֹ עַל פִּי ה' מִדָּה כְּנִגְדַּ מִדָּה. וְהִנֵּה הַיִּשְׂרָאֵלִי לֹא יָדַע
 כָּלֵל מִהַנִּ"ל שֶׁנִּעֲשֶׂה לוֹ, לְמַחֵר חָזַר וּבֵא לְפָנַי הַמְּלֶךְ. וּכְשֶׁרָאָה אוֹתוֹ
 הַמְּלֶךְ תָּמָה מְאֹד, וְאָמַר לוֹ הַעוֹד לֹא מְסַרְתָּ אֶת הַמִּכְתָּב שֶׁנִּתְּתִי
 בְּיָדְךָ לְהָאִישׁ הַנִּ"ל. הַשִּׁיב לוֹ אֲדוּנִי הַמְּלֶךְ אֶת הַמִּכְתָּב מְסַרְתִּי
 לְקַאֲפָצִין פֹּאֲשָׁא הַנִּ"ל, שֶׁהוּא יִמְסֵרְנָה לְהָאִישׁ, יַעַן כִּי הִשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 הַזֶּמִּין לִי מְצוֹת חַתּוּף, וְדַרְפֵי לְבַלִּי לְהַנִּיחַ אֶת הַמְצוּהָ הַזֹּאת. אֲזִי
 הִבִּין הַמְּלֶךְ הֲלֹא דָבַר הוּא שִׁישְׂרַף זֶה הַפֹּאֲשָׁא שֶׁהַלְשִׁין עָלָיו
 לְפָנָיו. וְשָׂאֵל הַמְּלֶךְ תַּכְּף אֶת הָאִישׁ, מָה זֶה שָׂאתָ אוֹחֵז מִטְּפַחַת
 עִם בְּשָׂמִים נִגְדַּ פִּיךָ בַּעַת שָׂאתָ מְדַבֵּר עִמִּי. הַשִּׁיב לוֹ שֶׁהַפֹּאֲשָׁא
 נָתַן לוֹ עֵצָה הַזֹּאת, כִּי אָמַר לִי שֶׁשָּׁמַע מִמֶּךָ שְׂאִינְךָ יְכוּל לְסַבֵּל רִיחַ
 פִּי. אֲזִי סָפַר לוֹ הַמְּלֶךְ אֵיךְ שֶׁהַפֹּאֲשָׁא הַלְשִׁין עָלָיו לְפָנָיו שְׂאִמְרַת
 לוֹ שְׂאִינְךָ יְכוּל לְסַבֵּל רִיחַ פִּי, וְעַל כֵּן תֵּאָחֵז מִטְּפַחַת עִם בְּשָׂמִים
 שְׂלֹא תִרְגִּישׁ רִיחַ רַע מִפִּי. וַיִּסְפֵּר לוֹ הַמְּלֶךְ מָה שֶׁהִיָּה כְּתוּב
 בְּהַמִּכְתָּב שֶׁנָּתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ עֵתָה אֲנִי יוֹדַע אֲשֶׁר ה' הַשְּׁלִיט בְּאַרְצֵךְ
 אֲשֶׁר מִצִּיל יְדִידָיו מִכָּל רַע, וְלַהַפֹּאֲשָׁא הַנִּ"ל כִּפְאֶשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת

בָּהּ, כֵּן נַעֲשֶׂה לּוֹ, וַיֵּשֶׁב לוֹ ה' גְּמוּלוֹ בְּרֵאשׁוֹ. וּמֵאֵז וְהִלָּאָה נִתְגַּדֵּל
בְּחִשְׁבוֹתָיו בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ, וְהָיָה חָשׁוּב
וַיִּקָּר בְּעֵינָיו מְאֹד מְאֹד.

* * * *

ד

מעשה ממטר, מענין שהשם יתברך יכבש המלחמה רק עם
הפשוטים אומרי תהלים בפשיטות וכו' ולא עם
ההולכים בחכמות. ספר רבנו ז"ל משל ממלך שהלך לצוד חיות
(נאוולאוי) ונסע לבוש כאיש פשוט, כדי שיהיה נקל להצחוק.
ובאמצע פתאם ירד מטר גדול ממש מבול מים, וכל השרי מלוכה
נתפזרו אחד לאחד וכו'. והמלך היה בספנה גדולה, וחפש עד
שמצא בית כפרי אחד. והיה שם איש כפרי, ולקח את המלך
והלבישו, ונתן לו אכילה שלו גריץ [מרק גריסים] וכו', והסיק את
התנור, והניחו לישן על הפיעקליק [סמוך לתנור] וכו'. וכל כך היה
ערב ומתוק להמלך, שמעולם לא טעם טעם ערב כזה, כי היה עיף
ויגע וכו'. והשרי מלוכה חפשו את המלך עד שבאו לשם, וראו
שהוא ישן. ורצו שיחזר המלך לביתו עמהם. ואמר להם, כיון
שאתם לא הצלתם אותי וכל אחד נתפזר להציל את עצמו, וזה
הציל אותי, ופה טעמתי טעם מתוק כזה, על כן הוא יביא אותי
בעגלה שלו ובאלו המלבושים, והוא ישב אותי על כסא המלוכה.
וסים על זה רבנו ז"ל כאשר מובא שבקבות משיחא יהיה מבול
- מען וועט שייסען מיט אפיקורסות - [יירו עם אפיקורסות] לא
של מים, רק של מחשבות זרות. ויכסו כל ההרים הגבוהים, ואפלו
בארץ ישראל שלא היה מבול, רק מחמת שהלך בכח נתזו שם

הַמַּיִם, דָּאָס הַיֵּיסֵט עִם וועט אַרײַן שְׁפָרִיצֶען אַפֶּלּוּ אִין דֵּי כֶּשֶׁר'ה
הַעֲרָצֶער [הֵינּוּ שְׁיִתִּיז גַּם בְּתוֹךְ הַלְּבָבוֹת הַפְּשָׁרִים]. וְעַם חֲכָמוֹת לֹא
יִכְלּוּ לְתַן עֲצָה, וְכָל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה נִתְפָּזְרוּ וְכָל הַמְּלוּכָה לֹא יִתְחַזֵּק
עַל עֲמֻדוֹ, וועט זײַךְ נִיט דְּעַר הַאֲלֵטִין נָאָר [לֹא יִחֲזִיקוּ מֵעֲמֻד רַק]
פְּשוּטֵי יִשְׂרָאֵל שְׂאוּמְרִים תְּהִלִּים בְּפִשְׁטוֹת וְכוּ'. עַל כֵּן שְׁכַשְׁיבּוּא
מְשִׁיחַ הֵם יִתְּנוּ הַכְּתָר מְלוּכָה בְּרֵאשׁוֹ.

* * * *

מִשְׁלַל מווערדא, שְׁסִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל שְׂאִישׁ אֶחָד נָסַע עִם בַּעַל עֲגָלָה
(לְבַעֲרֵלִין אוּ שְׂאָר עִירוֹת הַגְּדוֹלוֹת), וְהָאִישׁ הֵלֵךְ לַעֲשׂוֹת
צָרְכָיו, וְנִשְׂאָר הַבַּעַל עֲגָלָה שְׁשָׂמוּ יוּאָן (הַמְּגִשֵּׁם בְּלֵי הַרְגֵּשׁ) עִם
הַעֲגָלָה בְּאֲמֻצֵּעַ הַשּׁוּק. וְהֵלֵךְ אֵלָיו אִישׁ חֵיל [שׁוֹטֵר] וְשָׂאָלוּ מִדּוּעַ
עוֹמֵד שָׁם, וְאָמַר לוֹ ווערדא [מִי כָּאן]. וְהוּא חוֹשֵׁב שְׁשׂוֹאָלוֹ אֶת
שְׂמוֹ וְאָמַר לוֹ יוּאָן, וְהוּא מִכָּה אוֹתוֹ וְאָמַר ווערדא, וְהוּא צוּעַק
יוּאָן, וְהוּא מִכָּה אוֹתוֹ וְצוּעַק ווערדא עַד שֶׁלְקָחוּ עִם הַעֲגָלָה
לְאִיזָה רְחוּב מִן הַצַּד. וְכִשְׁבָּא הָאִישׁ חֲפָשׁוֹ עַד שְׁמַצָּאוּ, וְאָמַר לוֹ
יוּאָן וְכוּ', הוּא עוֹנָה לוֹ בְּלַחֵשׁ וּבְפַחַד אֶל תֵּאמַר יוּאָן אֵלָּא
ווערדא, וְכִיּוֹן שְׁיַצֵּא מֵהַעִיר הוּא אוֹמֵר לוֹ עֲכָשׁוּ אֶתְּהָ יְכוּל לְקַרָּא
אוֹתִי יוּאָן. שָׁם נִקְרָא ווערדא וְשָׁם נִקְרָא יוּאָן. וְסִיִּם רַבֵּנוּ ז"ל בַּא
מִיר אִיז ווערדא [אַצְלֵי הוּא ווערדא] כְּלוּמַר "מִי הוּא" שְׁיִוְדַע
פְּחִיתוֹתוֹ וְגַם נִזְדַּכֵּךְ הַגּוֹף (הַיּוּאָן) וְנִקְרָא בְּבַחֲיַת מִי וּמָה ווערדא
אִין מַעַן גֵּיִיט אַרוּס פִּין מִיר אִיז ווידער יוּאָן [וְכִשְׁיּוֹצָאִים מִמֶּנִּי
חוּזֵר לַהֲיִוֹת יוּאָן]. הַחֲמֵר הוּא חֲמֵר.

* * * *

מַעֲשֵׂה מִמְּרוֹר שְׁסִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל. שְׁפַעַם אַחַת הִלְכוּ יְהוּדֵי וְגֵרְמָנֵי
יַחַד נְדוּד, וְלִמַּד הַיְהוּדֵי אֶת הַגֵּרְמָנֵי שְׁיַעֲשֶׂה אֶת עֲצָמוֹ

כמו יהודי (פיון שהלשון הוא אחד), והיהודים רחמנים וירחמו עליו. וכיון שבא סמוך לפסח למדו איך שיתנהג (שיקרא אותו בעל הבית לבית על הסדר) בכל הסדר, שעושין קדוש, ורוחצים ידים, רק שכח לאמר לו שאוכלים מרור. וכיון שבא להסדר רעב מפל היום, ומצפה שיאכל הדברים טובים שאמר לו היהודי, אבל נותנים לו חתיכת כרפס במי מלח, ושאר הדברים הנוהגים בסדר, ואומרים ההגדה. וכבר הוא בעינים צופיות להאכילה, והוא שמח כבר שאוכלים כבר המצה. פתאם נותנים לו מרור, ונגעשה לו מר בפיו, והוא חשב שזהו הסעדה שרק זה יאכלו. ברח תקף במרירות ורעבון, וחשב אל עצמו יהודים ארורים, אחר כל הצערמנא [טקס] נותנים זה לאכל. ובא לבית המדרש וישן, ואחר כך בא היהודי בפנים שמחות, שבע מאכילה ושתיה, ושאלו איך היה לך הסדר. ספר לו בכעס. אמר לו הוי גרמני שוטה, אם היית מחכה עוד מעט, היית אוכל כל טוב כמוני. כן הוא בענין רבנו (ועבודת ה') שאחר כל היגיעות והטרחות עד שבאים (ונתקרים לרבנו או לעבודת ה' לזכר הגוף) נותנים מעט מרור מרירות, כי זכוף הגוף בא במרירות, אבל האיש חושב שתמיד יהיה רק המרירות, אך זהו הכל רק המרירות וכו' על פן בורח תקף. אבל פיון שמחכה מעט וסובל זה המרירות מעט מזכוף הגוף, אז מרגיש אחר כך כל מיני חיות ותענוג (ואלו המשלים יכולים ללמד מהם עצות לכל עניני עבודת ה'). כן הוא בענין זה של עבודת השם, שמקדם עובר המרירות של זכוף הגוף, אבל אחר כך מרגישים החיות וכו'.

* * * *

מעשה שספר מהאוצר שתחת הגשר. שפעם אחת חלם לאיש אחד מאיזה עיר שבוינה תחת הגשר יש שם אוצר, על

בן נסע לשם ועומד אצל הגשר ומחפש עצות איך לעשות, כי ביום אינו יכול מחמת הגנבים, ועבר שם איש חיל ואמר לו מה אתה עומד וחושב. חשב בדעתו שטוב שיאמר לו כְּדִי שֶׁהוּא יִסְיְעוּ ויתחלקו, ספר לו כל הענין. ענה ואמר לו איי יהודי נאר קוקט אויף א חלום, אלא מאי מיר האט זיך אויף גיחולקמת אז דא אין דא בא דעם אין דעם (והזכיר העיר של האיש ושמו של האיש הזה) אין מאקזאן איז דא איין אוצר וועל איך פארין ציא יענום? ונסע האיש לביתו וחפר בהמקאזאן שלו ומצא האוצר. ואמר אחר כך איצט ווייס איך שוין "דער אוצר איז בא מיר, נאר וויסען פום דעם אוצר מוז מען פארין קיין ווין" [הוי יהודי שם לב לחלום אלא מאי גם אני חלמתי שבמקום פלוני אצל פלוני במחסן יש אוצר, האסע לשם. ונסע האיש לביתו וחפר במחסן שלו ומצא האוצר. ואמר אחר כך, "עתה ידעתי: האוצר הוא אצלי אבל כדי לדעת מזה עלי לנסע עד וינה"]. כך בענין עבודת השם, שהאוצר הוא אצל כל אחד בעצמו, רק לידע מהאוצר מכרח לסע להצדיק.

* * * *

הַמְשִׁיל מההינדיק [תרנגול הדן]. שפעם אחת בן המלך נפל לישגעון שהוא עוף הנקרא הינדיק, וצריך לישב ערם תחת השלחן ולגרר חתיכות לחם ועצמות כמו הינדיק, וכל הרופאים נואשו מלעזר לו ולרפאותו מזה, והמלך היה בצער גדול מזה. עד שבא חכם אחד ואמר אני מקבל על עצמי לרפאותו, והפשיט גם בן את עצמו ערם וישב תחת השלחן אצל בן המלך הנ"ל, וגם בן גרר פוררים ועצמות. ושאלו בן המלך מי אתה ומה אתה עושה פה?, והשיב לו ומה אתה עושה פה?, אמר לו אני הינדיק, אמר לו אני גם בן הינדיק. וישבו שניהם יחד כך איזה

זמן עד שנגעשו רגילים זה עם זה. ואז רמז החכם והשליכו להם פתנת, ואמר החכם ההינדיק להבן מלך אתה חושב שהינדיק אינו יכול לילך עם פתנת, יכולים להיות לבוש פתנת ואף על פי כן יהא הינדיק, ולבשו שניהם הפתנת. ואחר איזה זמן רמז והשליכו להם מכנסים. ואמר לו גם כן כנ"ל, אתה חושב שעם מכנסים לא יכולים להיות הינדיק וכו' עד שלבשו המכנסים וכן עם שאר הבגדים. ואחר כך רמז והשליכו להם מאכלי אדם מהשלחן ואמר לו, אתה חושב שאם אוכלים מאכלים טובים אוז מען שוין קיין הינדיק ניט, מען קען עסין און אויף זיין הינדיק [וכבר לא נקראים הינדיק, אפשר לאכל ולהמשיך להיות הינדיק] ואכלו. ואחר כך אמר לו אתה חושב שהינדיק מכרח להיות דוקא תחת השלחן, יכולים להיות הינדיק ולהיות אצל השלחן. וכן התנהג עמו עד שרפא אותו לגמרי. והנמשל מובן למבינים (אמר המעתיק: יכולים לומר שהאדם רוצה להתקרב לעבודת השם הלא הוא הינדיק מלבש בחמירות וכו'. ובדרך זה יכולים מעט מעט לקרב את עצמו לעבודת השם עד שנגכנסים לגמרי. וכן בהתקרבות אנשים על דרך זה. ודי לחכימא).

* * * *

המשל מהתבואה. שפעם אחת אמר המלך לאהובו השני למלך באשר אני חוזה בכוכבים, רואה אני שכל התבואה שיגדל בשנה זאת, מי שיאכל ממנה יהיה נעשה משגע, אם כן יטכס עצה וענה לו, שעל כן יכינו בעדם תבואה שלא יצטרכו לאכל מתבואה הנ"ל. וענה לו המלך אם כן כשאנחנו לבד לא נהיה משגעים. וכל העולם יהיה משגע, אז יהיה להפך (ולהכין בשביל כלם אי אפשר) שאנחנו יהיו המשגעים. על כן בודאי נצטרך גם כן לאכל

מהתבואה, אבל רק זה שנשמון סימן על מצחנו שנדע על כל פנים שאנחנו משגוע. שאם אהיה מסתפל על מצחקי וכן כשתסתפל על מצחי נדע מהסימן שאנחנו משגוע.

המושל ממלך שרץ אחר צבי ולא יכל להשיגו, והעמידו את עצמם השרי מלוכה ואמרו אדונינו המלך נחזר וכו', ענה המלך ואמר אני את הצבי מכרח לצוד ומי שרוצה לחזר יחזר וכו'.

* * * *

עוד מעשה שספר רבנו ז"ל. שהיה מלך אחד והיה חוזה בכוכבים, וראה שאם לא יקצרו התבואה בשנה זו עד זה הזמן, יהא נתקלקל כל התבואה וכו' וכו', והזמן היה קצר. ונתיעץ לקח קוצרים ולתן להם כל התענוגים וכל צרכם כדי שיהיה להם הרחבת הדעת לעבד ביום ובלילה, ויספיקו לקצר קדם הזמן הנ"ל. והם אדרבא התענוגו ושכחו, ועבר הזמן הנ"ל ולא קצרו התבואה. ונתקלקלה כל התבואה. ולא ידעו מה לעשות שהמלך יכעס אליהם. ואמר להם חכם אחד עצה, איך שהמלך אוהב איזה צפור, ובזה שביבאו לו זה הצפור, אז על ידי הנחת רוח והתענוג מזה יכפר על הכל. אבל קשה מאד להשיג הצפור, כי הוא באויר במקום גבוה ואין להם סלם, והזמן קצר. ונתן להם החכם עצה, כמו שהם כמה אנשים, אז יעמידו את עצמם אחד על חברו למעלה מעלה עד שיגיעו להצפור. אבל הם רבו זה עם זה כי כל אחד רצה שהוא יהיה למעלה וחברו תחתיו. ועל ידי מריבתם התרשלו והצפור פרח. ועל ידי זה נשאר להם הפעם מהמלך על התרשלותם מקצירת התבואה הנ"ל. (והענין הוא שהשם יתברך ברא האדם ונתן לו כל התענוגים והכל שיקצרו התבואה קדם שיקלקל בפגם הברית, ולעבד השם יתברך וכו' במחין נקיים. אבל

הוא מתרשל על ידי התענוגים, עד שנכשל בהתבואה שפבר נתקלקל ונפגם המחין מעונות רחמנא לצלן. אבל עדן היה עצה על ידי הצפור שהוא הצדיק שבזה היה נתפכר הכל. אבל על ידי המחלקת והקנאה שפל אחד רוצה להיות למעלה, מזה מתרחקין ולא מתקשרין להצדיק וכו'. ודי לחכימא).

* * * *

נמצא במגלת סתרים זה המעשה, מענין ספר אלים. והוא ספר יקר מאד שחברו איש אלקים רבי יוסף קאנדיא ז"ל. בימיו נתקבצו חמש מאות תלמידים מפלגי תורה, והתחילו ללמד בספרי חקירה ובמורה נבוכים עד שנתפקרו וכפרו באלקים חיים ואמרו שהעולם וכו' ואין השגחת אלקים על העולם חס ושלום. ויבאו כל התלמידים הנ"ל להצדיק רבי יוסף קאנדיא ז"ל שגם הוא יספיק עמהם על הדבר הרע הזה. והצדיק הנ"ל כששמע הדבר הזה אחזתו פלצות. והתחילו להראות ראיות ולהתנפח עמו, ולא היה יכול להשיבם מדבר הזה. ויען ויאמר להם תנו לי איזה זמן ואשיב אתכם. ויתנו לו איזה זמן והלכו להם. והצדיק הנ"ל שלח אגרות לכל הרבנים הגדולים שיבאו אליו מהרה. ויבואו אליו. ויספר להם הדבר הנ"ל, ויתפללו כלם אל ה' ויצומו לילה ויום, וגם הצדיק הנ"ל נפל על פניו ארצה שלשה ימים ושלוש לילות לחם לא אכל ומים לא שתה. אחר השלשה ימים ויקם מהרה מעל הארץ, ויאמר: "עת לעשות לה' הפרו תורתך", ויקח עט סופר בידו ויכתב בלי מרגוע לא אכל ולא שתה לא למד ולא התפלל רק כתב בעט סופר, ויחבר את הספר הנ"ל הנקרא ספר אלים, ואחר כך כשבאו כל התלמידים ויקח את הספר הנ"ל ויתן בידם. ועם הספר

הִזָּה נִצַּח אוֹתָם (פִּי שָׁם יֵשׁ כֹּל הַחֲכָמוֹת וְרָאוּ חֲכָמָתוֹ וְאָף עַל פִּי
 כֵּן מֵאֲמִין בֶּן נִרְאָה לִי) וְנִעְשׂוּ כָּלֶם צַדִּיקִים גְּמוּרִים.

* * * *

המהרש"א ז"ל הִיא רַב בְּאַיְזָה קַהֲלָה וְהִיא יוֹשֵׁב וְלוֹמַד עִם
 הַיְשִׁיבָה שְׁלוֹ כֹּל הַיּוֹם כְּלוּ. וְהִיא אֵז רַב דְּמַדִּינָה
 בְּאוֹתוֹ הָאִיקָלִים [אָזוֹר] שְׁהִיא הַמַּהְרֶשׁ"א ז"ל תַּחַת מְמַשְׁלָה אוֹתוֹ
 הָרַב דְּמַדִּינָה, וְהָיוּ מְכַרְחִים כֹּל הַרְבָּנִים שֶׁל הַקְּהָלוֹת שְׁשִׁיכִים
 לְהָרַב דְּמַדִּינָה לְבוֹא לְפָנָי הָרַב דְּמַדִּינָה לְקַבֵּל פְּנָיו וְלִטֵּל מִמֶּנּוּ
 רְשׁוֹת, כְּנֶהוּג בְּדוֹרוֹת שְׁלִפְנֵינוּ. וְכֵן הִיא, שְׁבָאוּ כֹּל הַרְבָּנִים כָּלֶם
 שֶׁל כֹּל הַקְּהָלוֹת לְהָרַב דְּמַדִּינָה לְקַבֵּל פְּנָיו. וְהָרַב הַמַּהְרֶשׁ"א ז"ל
 לֹא בָּא אֵלָיו רַק הִיא יוֹשֵׁב וְלוֹמַד תָּמִיד. וְדָן אוֹתוֹ הָרַב דְּמַדִּינָה
 לְכַף זְכוּת וְאָמַר, אוֹלֵי מַחְמַת שְׁטָרוּד בְּגֵרָסָה עַל פֶּן לֹא בָּא אֶל
 שְׁלַחַן הַמְּלוֹךְ. וְנִתְיָשֵׁב הָרַב דְּמַדִּינָה וְנִסְעָ אֶצְלוֹ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר
 הִיא חוֹנָה שָׁם הָרַב הַקְּדוֹשׁ הַמַּהְרֶשׁ"א ז"ל, וּבָּא אֶל הָעִיר וַיַּחְרְדוּ
 כֹּל הָעִיר לְקִרְאָתוֹ כְּנֶהוּג, וּבָּאוּ כָּלֶם לְקַבֵּל פְּנָיו, וְהָרַב הַמַּהְרֶשׁ"א
 ז"ל לֹא אָבָה לְלַכֵּת אֵלָיו. וְדָנוּ הָרַב דְּמַדִּינָה גַם בֶּן לְכַף זְכוּת, וְתִלְתָּה
 גַּם זֹאת בְּבִטּוֹל תּוֹרָה שְׂאִינוּ רוֹצִה לְבִטֵּל מִלְמוּדוֹ. וְאָמַר הָרַב
 דְּמַדִּינָה אֲנִי אֵלֶיךָ אֵלָיו, וְעַמַּד הָרַב דְּמַדִּינָה וְהִלֵּךְ אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת
 שְׁהִיא יוֹשֵׁב שָׁם הַמַּהְרֶשׁ"א ז"ל עִם תִּלְמִידָיו, וּבָּא אֶל הַבַּיִת
 הַכְּנֶסֶת. וְהָרַב הַמַּהְרֶשׁ"א לֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא הִפְסִיק מִלְמוּדוֹ, וְלֹא
 נָתַן לוֹ שְׁלוֹם כְּלָל. אָף עַל פִּי כֵּן דָּנוּ לְכַף זְכוּת גַּם עֲכָשׁוּ, וְאָמַר
 אוֹלֵי גַם זֶה מַחְמַת שְׂאִינוּ רוֹצִה לְפַסֵּק פּוּמָה מְגֵרָסָה, בְּתוֹךְ כֶּף בָּא
 בַּחוּר אֶחָד יִפֶּה עֵינָיִם לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמִיָּד חָרַד הַמַּהְרֶשׁ"א לְקִרְאָתוֹ
 וְקָם מִלְּפָנָיו מֵלֵא קוֹמָתוֹ וְחָלַק לוֹ כְּבוֹד, וְדַבֵּר עִמּוֹ הָרַבָּה מְאֹד.
 אֵז קִצַּף הָרַב דְּמַדִּינָה מְאֹד עַל הַמַּהְרֶשׁ"א ז"ל וְכַעַם עָלָיו מְאֹד

ובזה אותו, ואמר, בתחלה פשלא באתם אלי למקומי דנתי אתכם
 לכף זכות, ותליתי בבטול תורה; אחר כך פשבאתי למקומכם ולא
 באתם אלי, דנתי אתכם גם כן לכף זכות, ותליתי גם כן בבטול
 תורה. אחר כך פשבאתי לבית הנקסת ולא נתתם לי שלום, דנתי
 גם כן לכף זכות, ותליתי גם כן בבטול תורה, שאין אתם רוצים
 להפסיק מן התורה כלל. עכשו אני רואה ששקר הוא, כי הלא את
 הבחור כפדתם ודברתם עמו הרבה באמצע הלמוד. וכעס עליו
 מאד. ואמר המרש"א לאות ולמופת שהבחור הזה בעוד שתי
 שעות יהרג, ולא רצה הרב להאמין ולקח את הבחור הנ"ל והלך
 עמו אחת הנה ואחת הנה, ודבר עמו הרבה הרבה לבל יניחנו
 להתעלם מן העין עד עבר השתי שעות להכחיש דברי המרש"א
 ז"ל. ויהי מדי עברם בעיר וחלף וחלף אצלם איזה אדון, והיה
 מושך בקנה שרפה [רוכה] לפי תמו לירות איזה עוף וכיוצא
 בדרך, ויך את הבחור הנ"ל ונהרג אחר שתי שעות מיד פדברי
 המרש"א ז"ל, לא נפל דבר. ורץ הרב דמדינה הנ"ל ובא אל
 המהרש"א ז"ל ואמר לו המרש"א ז"ל שבסמוך יביאו הרוג לפה.
 בתוך כך שהיו מדברים נשמע מיד שהביאו איזה הרוג אל העיר.
 אז נתבהל הרב דמדינה הנ"ל, ושאל להמהרש"א מה זאת. אז ספר
 המרש"א וגלה לו כל הענין, היות שזה הבחור היה גלגול אחאב
 מלך ישראל ומחמת זה חלק לו כבוד כל כך. ומחמת שאחאב מלך
 ישראל נהרג היה מכרח זה הבחור להיות נהרג גם כן. ותכף שיצא
 לעולם זה הבחור אזי תקף נברא משחית אחד בשביל להרג את
 אותו הבחור הנ"ל והיה עומד במקום שהוא דהינו סמוך לעיר
 הזאת והיה מצפה עד שיגיע זמנו של זה הבחור הנ"ל שיהיה נהרג
 על ידו. ומחמת שאתם עכבתם אותו כנ"ל, עד שנהרג בכאן על
 ידי האדון הנ"ל, על ידי זה היו מכרחים לתן להמשחית הנ"ל איש

אחר במקומו, וזה ההרוג שנהרג על ידו. על פן צריכים אתם לקבל תשובה, כי על ידכם נהרג זה ההרוג, כי אתם סבבתם זאת על ידי העכוב שעכבתם את הבחור פה פנ"ל. אז נפל הרב דמדינה לפני רגלי המרש"א ופיס אותו והתחנן לפניו שימחל לו. ובקש אותו שיתן לו תשובה. ואמר לו המרש"א, שתשובתך שתסלק מידך את פתר הרבנות ותהיה בעל עגלה. וקבל על עצמו כה, ונעשה בעל עגלה: ודבר אלהינו יקום לעולם.

* * * *

מעשה שני מהמרש"א ז"ל. באוסטרה מקום המרש"א ז"ל היה טמאה להגויים, כשהיו היהודים צריכים לילך עם נפטר דרך המקום הזה (כי לא היה להם דרך אחרת) אז היו מצלצלים וכו', וכל מי שהלך דרך שם המיר דתו רחמנא לצלן. וצוה המרש"א ז"ל, שכאשר יהיה נפטר מהעולם וישאו דרך שם, יניחו עליו חבור המהרש"א שעשה. ועשו כן. ושם התאספו כל הכומרים והתחילו לצלצל. והעמידו את מטתו, וישוב המהרש"א ז"ל את עצמו והתחיל לדפדף את הדפים, והתחילה הטמאה עם האנשים להבלע בארץ, ונבלעו כלם בארץ. ועד היום יש סימן מזה שנבלעה בארץ.

* * * *

מעשה שלישי מהמרש"א ז"ל. בעת שבנו בית הנסות באוסטרה והיו צריכים פסך רב לבנותו, ועל פן עשו הנחת אבן הפנה בקהל רב. והכריזו למכר את הנחת אבן הפנה, עד שגביר אחד קנה את זה בשק מלא זהובים. ואחר כך פבד את המהרש"א ז"ל שהוא יניח את האבן. ואמר לו המהרש"א שיבקש ממנו איזה

דָּבַר בְּשִׁבִיל זֶה וּבִקֵּשׁ שִׁיחֶיהָ לֹו בֶן פְּהַמְרֵשׁ"א, וְעָנָה לוֹ הַמְהַרְשָׁ"א שְׁזֶה קִשָּׁה מְאֹד וְשִׁיבִקֵּשׁ דְּבַר אַחֵר, וְהוּא הִתְעַקֵּשׁ דּוֹקָא בְּזֶה הַדְּבַר. וְאָמַר לוֹ הַמְהַרְשָׁ"א אִם כֵּן כִּשְׁתַּהֲרֵ אֶשְׁתַּךְ תַּמּוּת אֶתְּהָ, וּכְשִׁתְּלִד תַּמּוּת הִיא גַם כֵּן. וְאֲנִי אֶקְבֵּל אֶת הַיֶּלֶד וְאֶגְדְּלוֹ אֶצְלִי. וְהִסְפִּימוּ עַל זֶה. וְכֵן הוּא, וְנִתְגַּדֵּל אֶצֶל הַמְהַרְשָׁ"א ז"ל. וְהָיָה נִסְתָּר, שֶׁלֹא רָאוּ אֶצְלוֹ שׁוֹם גְּדֻלוֹת. וְלִפְנֵי פְטִירַת הַמְהַרְשָׁ"א צָוָה שֶׁהוּא יִמְלֵא מְקוֹמוֹ, וְכֵן הוּא. וְהָרַב הִזָּה לֹא יֵצֵא לְשׁוֹם לְוִיָּה מִחֲשׁוּבֵי הָעִיר, וְהָיָה קִשָּׁה בְּעֵינֵי הַקְּהָל וְהוֹכִיחוּ אוֹתוֹ עַל זֶה. וְאָמַר לְהַמְשַׁמֵּשׁ כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה לְוִיָּה מְרֵאשֵׁי הַקְּהָל יִקְרָא אוֹתוֹ, וְכֵן הוּא, וַיֵּצֵא הָרַב וְנִטָּה בַּמִּפְּחָה עַל הַמַּטָּה, וְרָאוּ כָּלֶם אִיךָ הַמְלַאכֵי חֲבֵלָה חִטְּפוּ אֶת הַנִּפְטָר מִהַמַּטָּה וְכוּ'. וְאָמַר לָהֶם אִם כֵּן הוּא הַחֲשׁוּבִים שְׁלָכֶם, אִיךָ אַתֶּם רוֹצִים שְׂאֵלְךָ לְלוּוֹתֶם. וַיִּמְאָז הַכִּירוּ כָּלֶם גְּדֻלְתוֹ שֶׁהוּא רָאוּי לְהִיּוֹת בְּמִקְוֹם הַמְהַרְשָׁ"א ז"ל.

* * * *

הַמְעֵשָׂה שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁבְּזִמְנֵן הִבְעֵל שָׁם טוֹב ז"ל הָיָה מְנַגֵּן (כְּלַעְזֵמֶר) אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹר, וְהָיָה מְנַגֵּן עַל הַחֲתָנוּת וְזֶה הָיְתָה פְּרִנְסָתוֹ, וְאַחֵר פְּטִירָתוֹ נִתְוַדְּעוּ שֶׁלֹא הָיָה עוֹר כִּלְלֵ וְהָיָה לוֹ עֵינַיִם טוֹבוֹת, וְרַק כִּדֵי שֶׁלֹא יִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים עֲשֵׂה עֲצָמוֹ כֵּל יְמֵי חַיָּו כְּעוֹר וְכֵל הַעוֹלָם חֲשָׁבוּהוּ לְעוֹר. וְעוֹד הָיָה אִישׁ אֶחָד גְּבִיר גְּדוֹל, שֶׁהָיָה קִמְצָן גְּדוֹל שֶׁלֹא נָתַן אֶפְלוֹ פְּרוּסַת לַחֵם לְצַדִּיקָה, וְהָיָה נִבְזָה בְּעֵינֵי כָּלֶם בְּשִׁבִיל זֶה, וְהָיָה אִזּוֹ אֶחָד בְּעַל צַדִּיקָה גְּדוֹל, שֶׁהָיָה מַחְזִיק כָּל הָעֲנִיִּים בְּאַכִּילָה וּשְׁתִּיָּה וְכֵל מַחְסוֹרִם וְכוּ'. וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר נִפְטָר הַגְּבִיר הַנִּ"ל, שֶׁכָּלֶם בָּזוּ אוֹתוֹ מִחֲמַת קִמְצָנוּתוֹ. וְלִמְחַרְתּוֹ כִּשְׁחָלְכוּ הָעֲנִיִּים לְהִבְעֵל צַדִּיקָה הַנִּ"ל שִׁיפְרִנְסֵם וְעָנָה לָהֶם שֶׁעֲכָשׁוּ אִין לוֹ מַה לְתַתֵּן לָהֶם, שֶׁהַכֵּל מַה שֶׁנָּתַן לָהֶם כֵּל הַזִּמְנֵן, הָיָה רַק שֶׁל

זה הגביר הקמץן שמת; ולא רצה להנות מהפבוד שיתנו לו על נדיבות לבו, ושיהיה המצוה נקיה בלי פניות לכן היה נותן את הצדקות לאיש הזה שיחלקם, ואותו חשבו כלם לקמץן גדול. ועכשו שמת אין מי שיתן, ואז ידעו כלם גדלתו. ואמר הבעל שם טוב ז"ל, ששניהם המנגן העור הנ"ל והגביר הקמץן הזה שניהם הם במדרגה אחת. וזכו למה שזכו, אשרי להם.

המעשה שספר רבנו ז"ל מהטענדע ורענדע (מלבוש של כמר). שפעם אחת היה רב אחד שהלך לקבץ נדבות (עבור פדיון שבויים או הכנסת פלה יתומה), והיה צריך איזה מאות אדמים ובא לגביר אחד ותבעו. ואמר לו הגביר פאשר יש אצלו (טענדא ורענדא) מלבוש של כמר שאם ילבש אותה, וילך כל הרחובות של העיר לבוש כה, אז יתן לו כל הכסף הנצרך לו לצדקה הנ"ל. והסכים על זה ועשה כה. ולקח ממנו הכסף הנצרך להצדקה. ואחר כה בקש ממנו שיתן לו במתנה (הטענדא ורענדא) המלבוש הנ"ל ונתן לו. וקדם פטירת הרב הניח צואה שמזה המלבוש (הטענדא ורענדא) יעשו לו התכריכין. וכן עשו לו, ונשאר חתיכה קטנה מהרגל שלא הספיק המלבוש הזה, ועשו החתיכה מדבר אחר. ולאחר הרבה שנים היה סבה שהכריחו לפנות את קברו, ומצאו שכל הגוף היה שלם ולא שלטה בו רמה, מלבד החתיכה קטנה של הרגל שלא היה מלבש מהטענדע ורענדא. (המעשה הזה ספר אחד מאנשי שלומנו מורנו הרב ר' פינחס קיבליצער בשם רבנו ז"ל. ואמר ר' אברהם ז"ל אף על פי שלא שמע זאת מאביו הרב ר' נחמן מטולשין ז"ל אף כיון שר' פינחס ז"ל ספר זאת, זה אמת).

משלים מרבי אברהם ז"ל לענין שטות הבלי עולם הזה והתכלית

איש אחד שנחרץ משפטו, וכבר נמסר להוציא לפעל, והאדם נמסר להמוציאים לפעל, וישבו אותו בעגלה עם סוסים עם התלן המוציא לפעל את המשפט. והאדם הנחרץ למשפט יודע כי אין כבר שום מנוס ומפלט להנצל מהמשפט ורואה איך העגלה עם הסוסים הולכים הלוך וקרוב למקום התגליה ואינם עומדים כהרף עין ואפלו רגע אחד אינם עומדים, וכל פסיעה הוא מתקרב למקום ההריגה. ורק שאינו יודע כמה זמן ישהה הנסיעה למקום ההריגה אם שנה או יום או שעה וכו' ורק רואה שהולך ומתקרב בודאי אם היה רואה איזה קאמעדיא [משחק של צחוק] בודאי לא היה משים לבו לזה. כן הוא אצל כל אדם שכל אדם יודע שסוף כל סוף מכרח למות, והשני סוסים הם היום והלילה הרצים ושטים ופורחים ואינם עומדים כהרף עין, ורק הנחמה שלו שאינו יודע אם קרוב יומו, או עוד יש לו יותר לחיות. ועל כל פנים הולך וקרוב, על כן בודאי צריך להיות לו במחו להכין צדה לדרך ולא יבלבלו בקאמדיעם והשטותים של התאוה מלשפח מלהכין את עצמו צדה לדרך.

האיש האמת הצדיק רואה ומביט את העולם האנשים המלבשים בגשמיות וגופנית ובזה הם מבליים זמנם ויגיעם, כמו למשל שחרצו משפט על אנשים ונתנו אותם בבור עמק מקר במוחצות, ולא יכולים להביט אל העולם הרחב והיפה, ומזוונותם שנותנים להם הוא מה שיוצא ^(בהקנאל) במי שופכים שיוצאים חוץ לעיר מהמותרות של פלטין המלך. והם מחפשים ומוציאים שם חתיכות בשר קטנים קישקעליך [מעים] וכדומה. אחד מצא

חתיכה יותר גדולה, וזה מקנא את זה שהוא מצא חתיכה יותר קטנה, און איז פאר קלעמט דער פון [והוא מדכא] מזה שיש לו חתיכה גדולה, והצדיק מביט עליהם ברחמנות על זה איך שהם משפלים בזה, והם חושבים שאין יותר טוב מזה, ואינם רואים וטועמים הטוב שיש בפלטין המלך. והצדיק מחפש עצות איך להוציא מזה, ולהטעימו מטוב עדן התענוגים שיש ושיכולים לזכות בזה העולם.

לענין הסכנה של זה העולם. למשל כמו שעומדים במלחמה, והוא רואה שבכל פעם נופל עוד איש אצלו מהחצים, עד שממש החצים אצלו ממש, ואין יודעים איך להמליט את עצמו. וממש אין בכחו להחזיק החרב ללחם, מחמת פחד וחלישות דעת, שאז החילים מחזקים זה את זה לבלי לפל, ולחזק עצמו להגן את עצמו אין ניט נאך גיבען דעם שונא [ולא לותר לשונא] שיבא למבקשו לגמרי. וכן צריך התעוררות מהסכנה שבזה העולם, שבכל פעם הבעל דבר תופש וכו' וכו' עד שנופלים. ואין עצה רק להחזיק את עצמו על כל פנים להגן על עצמו, ניט אפ לאזין הענד און פיס [לא להרפות ידים ורגלים], ולאחז פלי זין וללחם עמו ולא להכניע את עצמו תחת השונא שרוצה להכריתו משני עולמות חס ושלום, רק להחזיק נגדו ולהמלט ממנו מה שיכול.

אמר המעתיק:

שמעתי מאנשי שלומנו ששמעו מרבי אברהם ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל ששאלו אותו בענין הגאולה, איך יכול הדבר להיות שבזמן הדורות הקודמים וכמו בדור רבנו הקדוש לא בא הגאולה, ובדורות האחרונים אשר הולכים מטה מטה יבא הגאולה. והסביר

על פי משל, שהיה בעולם כרך גדול, וסביבה חומה בצורה וחקקה עד להפליא. וכל המלכים רצו לכבשה והניחו כל פחותיהם, ותקנתם נשאר מעל. כי כל החילים שלהם נפלו מהחצים שזרקו משם. ואחר כך היה מלך אחד חכם מאד, שהלך סביב החומה והביט ונדמה בדעתו שפעת יקח כל הגבורים מחילותיו ויפו על החומה עד שיכבשנה. ועשה כן ונפלו כל חילותיו, ונשאר רק הוא לבדו. והלך סביב החומה לראות מה פעל שם, וראה בחכמתו שפעת (שפבר החומה מבפנים פלה זעזוע רק מבחוץ לא נפר), אפלו בזקנים ובחולים וילדים יכבשה. ועשה כן, וקבץ כל השאר נשים וילדים וחולים מה שנשאר לו, והלך וכבש והרס החומה כליל. וכעת מי כבש החומה, אם האחרונים החלושים הלא אפלו יעבדו בכל פחותם אלף אלפים שנה לא היו עושים אפלו רשם, ורק הכח של הגבורים הראשונים שזעזעו את החומה עד להריסה. ואם הראשונים הלא לא כבשו, רק האחרונים גמרו וכבשו. וכן הוא לענין הגאולה, שהראשונים כמו הצדיקי אמת ואנשיהם, כמו משה רבנו עליו השלום, רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום, הארי הקדוש, הפעל שם טוב הקדוש, ורבנו הקדוש ושאר הצדיקים זרקו חצים להנחש להסטרטא אחרת הס"מ וסיעתו, וכבר זעזעו כל כך הסטרטא אחרת עד שאפלו יהיה מי שיהיה מדורות האחרונים, יוכלו לכבש את הסטרטא אחרת ולגמר הברור שיבא הגאולה.

ובבאמת זה המשל מועיל מאד לעבודת ה' בכל האפנים, בהתחזקות לענין עבודת ה' תפלה והתבודדות, ובענין שבירות תאות ומדות שאף על פי שזה כמה שנים, ועשה מה שעשה ונדמה לו שעדין לא פעל כלום, אף על פי כן יתחזק ויתחזק לעשות את שלו עד שיגמר. וכן בענין דרך ארץ כמו

שָׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיכִין חֲזוּק וְכוּ'. וְדִי לְחַפְּיָמָא
כִּי הַמְּשַׁל הַנ"ל הוּא לְכָל הָעֲנִינִים.

אָמַר הַמְּעַתִּיק:

שְׁמַעְתִּי מֵהָרֵב הַגָּאוֹן רַבִּי מְרִדְכֵי מוֹרָה צָדֵק דִּקְהַלְתָּ קֹדֶשׁ
סֵאקְלוּב שְׁשֻׁמַע מֵאֵת בַּעַל הַמַּחְבֵּר רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל
בְּעִנְיַן שְׁאֵלַת הַגְּאֵלָה הַנ"ל, שֶׁהֲלֹא אָנוּ רוֹאִים שְׁפָל דוֹר וְדוֹר
מִתְדַלְדֵּל בְּתוֹרָה וְעִבּוּדָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וְאִיךָ תֵּבֵא הַגְּאֵלָה בִּימֵיהֶם
שֶׁלֹּא בָּאָה בְּדוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ צְדִיקִים נוֹרָאִים עוֹבְדֵי ה'
בְּאֵמֶת. וְהַשִּׁיב ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן כִּי הֲלֹא קָשָׁה לְכַאוֹרָה עַל דְּבָרֵי
חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמִסְכַּת סוּטָה פָּרָק ט', מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בּוֹשׁוּ
חֲבָרִים וְכוּ' עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן עַל אֲבֵינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם. מִשְׁחָרֵב בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ וְכוּ' וְכוּ' שָׂרוּ חֲכָמֵיָא וְכוּ' עַל מִי לְהַשְׁעֵן וְכוּ' וְכוּ',
בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא וְכוּ' עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן וְכוּ'. וְכִי מָה מוֹדִיעִים לָנוּ
בְּזֶה (כִּי הַדְרָף הוּא לְהוֹדִיעַ הָעֵצָה וְאִיזָה עֵצָה הִיא), וְהֲלֹא זֶה אָנוּ
יּוֹדְעִים גַּם כֵּן כִּי אֵין עַל מִי לְהַשְׁעֵן וְכוּ'. אֲבָל הָעִנְיָן כֶּף כִּי יֵשׁ
אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלֵא מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעִצְמוֹ בְּרַחֲמֵנוּתוֹ, וְכַמּוּבָא
בְּלִקוּטֵי מוֹהֲר"ן תוֹרָה ב' עֵין שָׁם, וַיֵּשׂ אֲתַעְרוּתָא דְלַתְתָּא מֵעִבּוּדָה
שֶׁלָּנוּ מִתוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם וְכוּ', וּבְאֵמֶת אָנַחְנוּ (בְּשֵׁר וְדָם) הוֹלְכִים
בְּכָל פַּעַם מִטָּה מִטָּה, וְכָל דוֹר גְּרוּעַ מִהַדוֹר הַקּוֹדֵם, אֲבָל הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ הוֹלֵךְ בְּכָל פַּעַם גְּדוֹל יוֹתֵר, כִּי זֶה עֵקֶר גְּדֻלָּתוֹ (כִּי גְדֻלָּה זֶה
חֶסֶד וְכַמּוּבָא בְּדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל), וְכַמּוּ שְׁמוּבָא בְּהַשְׁיָחוֹת שֶׁהַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָם בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר יָפָה (שַׁעֲנִיחַ). וְעַל כֵּן מִסְפָּר
בְּהַמְשָׁנוֹת הָאֵלוּ אִיךָ שֶׁהַדוֹרוֹת הוֹלְכִים וּמִתְמַעְטִים בְּעוֹנוֹתֵינוּ
הַרְבִּים, אֲבָל הָעֵצָה שְׁלַעֲנִין זֶה הָאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלֵא (רַחֲמֵנוּת הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ הוֹלֵךְ וְגְדוֹל, וּבִפְרָט אֲדַרְבָּא כָּל מָה שֶׁהַדוֹר יוֹתֵר גְּרוּעַ
הַרְחַמְנוֹת יוֹתֵר גְּדוֹל וְכוּ' וְדִי לְחַפְּיָמָא) מְסִים עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן

(כי הלא האתערוותא דלתתא שלנו הולך וקטן) על אבינו שבשמים (על אתערוותא דלעלא של רחמנותו יתברך שהולך וגדול וכל מה שיותר גרוע ויותר חולה הרחמנות יותר גדול עליו). וכמו למשל שראה השם יתברך הרחמנות שעל העולם בימי דור המבול ושלח להם את נח. ואחר כך שלח את אברהם אבינו וכו', ובמצרים שהיו במדרגה התחתונה במ"ט שערי טמאה נכמרו רחמיו ושלח להם רועה נאמן משה רבנו עליו השלום לגאלם. וכן אחר כך בחרבן בית המקדש נכמרו רחמיו, ושלח להם עזרא הסופר שראוי היה וכו' אלמלא משה קדמו. ובחרבן בית שני דחמיר לן, העמיד לנו בוצינא קדישא רבי שמעון בר יוחאי זכותו יגן עלינו אמן וכו'.

ואחר כך התחיל ניצוץ משיח האר"י הקדוש זכותו יגן עלינו אמן. ואחר כך נכמרו רחמיו על הדורות שהולכים ומתמעטים והעמיד את הבעל שם טוב הקדוש והחבריא. ואחר כך שהלכו ונתמעטו הלבבות עוד בימי רבנו שהתחיל אור הבעל שם טוב לשקע, נכמרו רחמי השם יתברך מאד, ושלח את רבנו הקדוש, שכבר הכין עד משיח צדקנו. ובאמת שיהיו הדורות גרועים ושפלים מאד, יכמרו רחמיו מאד מאד וישלח לנו משיח צדקנו בעצמו ויהיה גאלה שלמה במהרה בימינו אמן.

(ובאמת) זה ענין נפלא להתחזקות לגאלה פרטית של האדם בעצמו לגאלת נפשו (וכן לגאלת גופו ורחמנותו) שהאדם רואה שבכל פעם הולך מטה מטה, ידע ויאמין שבכל מה שהוא עושה את שלו לקרב את עצמו להשם יתברך ואינו רואה חס ושלום תועלת ואדרבא וכו', אזי הרחמנות של השם יתברך עליו יותר ויותר עד שבאמת שלפעמים כשהאדם בדיוטא התחתונה אז הרחמנות גדול עד שתחלת המחשבה וסוף המעשה

קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה. וְזֶהוּ עֲנִין חֲצוּת, וְעֲנִין הַלְבָּנָה כְּשֶׁהיא בְּמַעוֹטָה שְׂאִין מַעוֹט יוֹתֵר אִז דִּיקָא נולָדָה מִחֲדָשׁ וְכֵן גִּרְעִין כְּשֶׁנִּתְבַּלְּה בְּעַפְרָא אִז דִּיקָא יִצִּין וַיִּפְרַח. עֵין בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת אֶרַח חַיִּים הַלְכָה א', וְדִי לְחַפְיָמָא.

נְצִיג פְּרוּשׁ הַשׁוּמֵר אֶמֶת לְעוֹלָם עַל פִּי מוֹזֵל מוֹזֵהֶרֶנ'ת ז"ל

סֵפֶר מוֹזֵהֶרֶנ'ת, אִיךְ שְׁבַהתְּגַבְרוֹת הַמַּחְלֶקֶת שְׁגִבֵר הַשְּׁקֵר מָאֵד וְהַצְּלִיחַ, וְהָאֶמֶת מְשַׁלֵּךְ כָּל כֶּךָ אֶרְצָה, עַד שְׁכַמְעַט אִין לְהָאֵמִין בְּקִיּוּמוֹ, וְגַם הַפְּתוּב מַעִיד עַל זֶה "וְתִשְׁלַךְ אֶמֶת אֶרְצָה". וְכֵל זֶה הַתְּעוּרֵר בְּקִרְבּוֹ פַּעַם בְּבִקּוּר קֶדֶם הַתְּפִלָּה עַד שְׁמַחְמַת זֶה לֹא הָיָה בִּיכְלִתּוֹ לְהַתְּפַלֵּל כְּמוֹ שְׁצָרִיכִים לְהַתְּפַלֵּל. וְכֵן בְּקִטְנוּת מוֹחִין אֵלּוֹ הַתְּחִיל לְהַתְּפַלֵּל עַד שֶׁהִגִּיעַ לְפִסְקֵי דְזִמְרָה, וְכַמְעַט שְׁהָיָה לְאַחַר יְאוּשׁ בַּתְּפִלָּה זֶה לְבוֹא בְּגִדְלוֹת הַמּוֹחִין. אֲמָנָם כְּשֶׁהִגִּיעַ לְהַפְּסוּק "הַשׁוּמֵר אֶמֶת לְעוֹלָם", פְּתָאם זָכָה לְהַתְּנוּצָצוּת הַתְּרוֹמְמוֹת הַמּוֹחִין וְשִׁמְחָה בְּלִבּוֹ. וּבְאֵר לְעַצְמוֹ הַפְּסוּק עַל פִּי מוֹזֵל. לְדַכָּס אֶחָד הָיָה לוֹ גֵּן נִפְלָא, שְׁבּוֹ נִמְצָאוּ וְגִדְלוּ כָּל מִינֵי חֲלָקֵי הַצּוּמַח שְׁבַעֲוֹלָם, לְבַד מִין אֶחָד, שְׁחֲלָפוּ שְׁנַיִם הַרְבֵּה וְלֹא נִמְצָא בְּהֵגֵן הַזֶּה מַחְמַת שְׁהוּא יְקָר הַמְּצִיאוֹת. עַד שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן וְהַשִּׁיג גִּרְעִין אֶחָד מִמֵּין הַצּוּמַח הַזֶּה וְהַזְרִיעַ אוֹתוֹ בְּגֵנוֹ. וּמַחְמַת שְׁהַגְרָעִין הַזֶּה הָיָה יְחִיד מִיְחָד וּמִיְחָס בְּגֵנוֹ, וְדוֹקָא עַל גִּרְעִין כְּמוֹהוּ, הַסְּפִנָּה מִרְחַפֵּת בִּיּוֹתֵר עַד שְׂרוּאִין אוֹתוֹ מְגִדְלֵל, הֵן מִצַּד הַמְּכַשִּׁירִים לְגִדּוּלוֹ שְׁצָרִיכִים לְהִיּוֹת מְכֻוָּנִים בְּשַׁעָה שְׁהוּא צָרִיךְ לָהֶם, וּבְמִדָּה מְצַמְצַמֶּת לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וְהֵן מִצַּד הַצְּפָרִים הָאוֹרְבִים עַל הַגְּרַעֲיָנִים, וּבְכֵן הַפְּקִיד עַל גִּרְעִין זֶה שׁוֹמְרֵי־שְׁעוֹת מִיְחָדִים שְׁתַּמִּיד יִשְׁגִּיחוּ עַל גִּרְעִין זֶה בְּעֵינָא פְּקִיחָא, לֹא יִסִּירוּ עֵין

מַעְלִיו אַף רַגַע אֶחָד. בֵּן עִם הָאֲמַת הַיְקָר הַמְצִיאֹת וּמִשְׁלָךְ אַרְצָה
וְעוֹבֵר עָלָיו מִה שְׁעוֹבֵר, אֲבָל אֵין לְפָחַד עַל הָאֲמַת הַמִּשְׁלִיךְ אֲמַת
אַרְצָה, וְהוּא בְּעֶצְמוֹ "הַשׁוֹמֵר אֲמַת לְעוֹלָם" עֵינָיו עָלָיו תִּמְיָד, עַדִּי
אֲמַת מֵאַרְץ תִּצְמַח תִּגְדֵּל וְתִצְלִיחַ וְתַעֲשֶׂה פְרִי וּשְׂפֹת אֲמַת תִּכּוֹן
לְעַד. וְאַחֲרֵי זֶה הִיְתָה תִּפְלֹתוֹ תִּפְלֹת צַדִּיקִים, בְּגִילָה רַנָּה דִּיצָה
וְחֻדָּה.

אַחַד הַתְּאוּנָן לְפָנַי מוֹהֲרַנְתָּ ז"ל אֹדוֹת עֲבוֹדַת ה' וְנַחַם אוֹתוֹ בְּזֶה
שָׁאֵמַר לוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: טוֹסֵט אַ קוֹק אֵיךְ בֵּין שׁוֹיֵן אַ גְּרֵאוֹעֵר
יְהוּד, אֵין בְּעֶנְק אוֹיֵף צו זֵיין אֵיין הַעֲרֵלִיכֵר יְהוּד [תִּסְתַּכֵּל אֲנִי
כְּבָר יְהוּדִי עִם זָקֵן אָפוֹר וְאֲנִי עוֹד מִתְּגַעֵג לְהִיּוֹת יְהוּדִי כְּשֵׁר].

עוֹד אָמַר, מֵעַן דָּאַרְף אֵין דְּעַר יוֹגַעֵנְד אַסְאַף הָאַרְעוֹעֵן מֵעַן זָאַל
הַעֲרֵשֵׁט אוֹיֵף דְּעַר עֲלֵטֵר זֵיין אַפְרָאֶסְטֵר הַעֲרֵלִיכֵר יְהוּד
[בִּימֵי הַנְּעוּרִים צְרִיכִים לְעַמֵּל הַרְבֵּה כְּדֵי שְׂבִימֵי הַזְקֵנָה יְהִיו
לְפָחוֹת יְהוּדִי כְּשֵׁר פְּשׁוּט].

צואת הרב מטשעהרין

יום א' דחנכה תרנ"ג

להדליק נר חנכה גימטריא תקיח. וכן על מקרא מגלה גימטריא תקיט. נחמן בן צבי אריה גימטריא תקיח. חבלים נפלו לי בנעימים גם פן גימטריא תקיח. וראשי תבות של הפסוק חבלים נפלו לי בנעימים נחמן בן חיה לאה (כל זה נעתק מכתב ידו הקדושה של הרב הקדוש מטשערין ז"ל). וכן הספר "לשון חסידים" שלי גימטריא גם פן תקיח. וכן הספר לקוטי עצות החדש שלקט הרב הקדוש, הוא קרא אותו בשם "אוצר היראה" גם פן גימטריא תקיח. ושם כזה נאה לו, כי כל דברי הספר הקדוש הזה נובעים מהנחל נובע מקור חכמה שאמר על עצמו אני אוצר של יראת שמים, כמבאר בספר "חיי מוהר"ן" אף למרות רצונו נשתנה שם הספר על ידי המביא לבית הדפוס לשם לקוטי עצות חדש. והספר הזה התחיל באות אמת עם הפסוק "הורני ה' דרךך אהלך באמתך". נקוד על תבת 'אהלך באמתך' גם פן גימטריא תקיט. וכן אחר כך באות אמונה התחיל עם הפסוק 'אהבו את ה' כל חסידיו אמנים ניצר ה'" נקוד על תבות 'אמנים ניצר ה'" גם פן גימטריא תקיט שמו עם הכולל.

העתקת צואה מהרב הקדוש מטשעהרין זצ"ל

שבתתבה בשנת תרל"ט, ונפל למשכב על ערש דוי בימי חנכה הקדושים, ונסתלק אור ליום ד' תענית אסתר שנת תרנ"ד לפ"ק בעיר טשעהרין. ומזה תבין שרוח הקדש נזרקה בו במה שחבר בשנת תרנ"ג אשר להדליק נר חנכה וכן על מקרא מגלה גימטריא מנן שמו הקדוש כמבאר לעיל.

צואת שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי

מצוה לקיים דברי המת

א

כְּשִׁירָאוּ שִׁכְבַּד הַחַי רַחֲמָנָא לְצַלֵּן לֹא יִנְחֹו אוֹתִי לְבִדִי אֶפְלוּ רַגַע אַחַת, רַק יִהְיוּ יוֹשְׁבִים בְּחֹדֶר מִשְׁכְּבִי שָׁנִים, או אֶחָד עַל כָּל פְּנִים, שְׁיַעֲסֵק בַּתּוֹרָה אוּ בְּאַמִּירַת תְּהִלִּים. וַיִּחְלִיפוּ הַמְּשֻׁמְרוֹת בְּכַדִּי שְׁיִהְיֶה הָעֵסֶק בְּזֶה בְּתַמִּידוֹת יוֹמָם וְלַיְלָה, עַד אַחֵר הַהוֹצָאָה מֵהַבֵּית. וְלֹא יִסִּירוּ מִמֶּנִּי הַטְּלִית קֶטֶן עִם הַצִּיצִית כְּשֵׁרִים כָּל יְמֵי חַלְיִי רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, אִף שְׁלֹא אֶהְיֶה שְׁפוּי חֵס וְשְׁלוֹם. וְלִמְעַן הַשֵּׁם לְזַרְזֹא אוֹתִי לֹאמֹר וְדוּי וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל וְכוּ', (עין מַעֲבָר יִבְק פֶּרֶק ז' דף מ"ג, ע"ד דף מ"ח, וּבְדָף ס"ז, וְדוּי הַרְמַב"ן פֶּרֶק ט', עין שֵׁם הַיִּטְב), וְלִבְקָשׁ מַחִילָה מֵהַכֹּל, הֵן עַל עֵסְקִי צַעַר הַנְּפֶשׁ וְהַגּוּף שְׁצַעַרְתִּי לְאַחֲרַיִם, הֵן עַל עֵסְקִי מִמוֹן אֲשֶׁר לֹא נָתַן לְהַשְׁבוֹן בְּשְׁלֵמוֹת פְּרָאוּי.

ב

בְּהַתְּחֵלֶת הַגְּסִיסָה יִתְקַבְּצוּ מִנֵּן עֲשָׂרָה, וַיֹּאמְרוּ תְּהִלִּים וְכָל הַמְּבָאָר בְּמַעֲבַר יִבְק מִן דָּף מ"ח, וְלַחֲלֹן בְּפֶרֶק ז'. וְקִצַּת מֵהֶם יֹאמְרוּ **שְׁמוֹת הַצְּדִיקִים**. וַיִּבְקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי בְּזִכּוֹת הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים, וְאַפְלוּ בְּלִשׁוֹן אֲשַׁנְּזוּ, רַק בְּכּוֹנֵת הַלֵּב בְּאַמַּת וּבְתַמִּימוֹת. וַיִּזְרְזוּ וַיִּזְהִירוּ אוֹתִי וּנְפִשִׁי וְרוּחִי וּנְשַׁמְתִּי לְזַכֵּר הַיִּטֵּב בְּזִכּוֹת קִדְשֵׁת אַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, וְכָל הַשְּׁבֵטִים הַקְּדוּשִׁים וְהָאֲמָהוֹת הַקְּדוּשׁוֹת וְכָל הַשְּׁבַעָה רוּעִים, וְכֵן בְּכָל הַצְּדִיקִים שֶׁהָיוּ מִיְמֹוֹת עוֹלָם, וְשְׁיִהְיוּ עַד סוּף כָּל הַדּוֹרוֹת וּבְכָלֵלֶם קִדְשֵׁת הַבְּעַל שֵׁם טוֹב וְתַלְמִידָיו הַקְּדוּשִׁים ז"ל, וְקִדְשֵׁת

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ הֵרַב רַבִּי נַחֲמָן מְבַרְסֶלֶב וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר שָׁמַם הַקְּדוֹשׁ נִקְרָא עָלֵינוּ וּמְפִיחַם אָנוּ חַיִּים, וְלִהְתַּקְשֵׁר עִם קְדֻשָׁתָם בַּקֶּשֶׁר אֲמִיץ בַּל יִנְתַּק לְעוֹלָם. וְאִם אֵינִי כְּדָאֵי לְזֶה מַחְמַת מַעֲשֵׂי, אִף עַל פִּי כֵן אֲבַטַח וְאֶתְחַזַּק בְּזֶה בְּבִטְחוֹן חֲזָק, וְעַל רֵב מִדַּת טוֹבָם וְחֶסֶדָם וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים שֶׁהָיָה לָהֶם עַל כָּל נַפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל גַּם בַּחַיִּים חַיּוֹתָם, וּמִכָּל שָׂכָן כַּעַת אַחַר פְּטִירְתּוֹ, כִּי גְדוֹלִים צְדִיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם כַּמֶּאֱמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל: וְלִהְזַהִיר אוֹתִי עַל זֶה בְּאַזְהָרָה רַבָּה בְּכַמּוֹה פְּעָמִים, עַד אַחַר שִׁיסָתָם הַגּוֹלָל וְיִשׁוּב הַעֶפֶר אֶל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְכוּ': וַיִּזְהַירוּ אוֹתִי הֵיטֵב לְבַלִּי לְהַסִּיחַ דַּעְתִּי מִזֶּה כְּרָגַע, רַק לְדַבֵּק מִחֲשַׁבְתִּי בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבִהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְכֻלָּל קְדֻשַׁת יִשְׂרָאֵל. כִּי קְדֻשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרֵיתָא וְיִשְׂרָאֵל כְּלָהּ חַד: וּבְכֻלָּל קְדֻשַׁת הַצְּדִיקִי אֲמַת שְׁהִיוּ בְּכָל דּוֹר כִּי צְדִיקָא אֲנִפִּי שְׁכִינְתָא. וַיִּבְקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי הַרְבֵּה שְׁלֵא יִנְרָמוּ עֲוֹנוֹתַי חֶסֶם וְשְׁלוֹם לְשַׁכַּח בְּזֶה אוֹ לְהַסִּיחַ דַּעְתִּי מִזֶּה חֶסֶם וְשְׁלוֹם. גַּם לְהַזְכִּיר אוֹתִי הֵיטֵב כַּמּוֹה פְּעָמִים מִקְרָא שְׁכָתוּב "גַּם כִּי אֵלֶךְ בְּגִיא צְלָמוֹת לֹא אִירָא" וְכוּ'.

ג

בְּשַׁעַת גְּסִיסָה יִפְזְרוּ בְּנֵי בֵּיתִי לְצַדִּיקָה בְּעַבּוּרִי, אִם מַעֲטָא וְאִם הַרְבֵּה כְּפִי מַסַּת יָדָם. וַיִּבְקְשׁוּ עָלַי רַחֲמִים שְׁלֵא אֲצַטְעַר הַרְבֵּה חֶסֶם וְשְׁלוֹם, וְתִהְיֶה מִיתַתִּי כְּפָרָה שְׁלָמָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי, וְאֲצַא מִהָעוֹלָם הַזֶּה בְּשְׁלוֹם וְאֵלֶיךָ בְּשְׁלוֹם. "נַפְשִׁי יִשׁוּבָב" וְכוּ'. וַיִּקְיָם בִּי מִקְרָא שְׁכָתוּב "בְּהַתְּהַלֵּךְ תִּנְחָה אוֹתְךָ בְּשַׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ" וְכוּ' וַיִּכְמוּ שְׁדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, וְנֶאֱמַר "יְבֵא שְׁלוֹם יִנּוּחוּ עַל מִשְׁכַּבּוֹתָם" וְכוּ'. וְאֲשַׁתִּי וְשׁוֹם אַחַד מִזְרַעֵי לֹא יִכְפוּ אַחַר פְּטִירְתִּי בַּחֲדָר שְׁאֲשַׁכְּבִי שָׁם. וְלֹא יִלוּ אוֹתִי רַק הַרְחוּקִים. וּבַעַת יִצְיָאָת

הנפש ישגוהו שלא אוציא שום אבר חוץ למטתי, ועל כן יעמידו
כסאות סביב למטה בכדי שלא יצא שום אבר לחוץ.

ד

בַּדְּאִי רְצוֹנִי שְׁסֻמוֹךְ לְגִסְיָהּ וְתֹאסְפוּ עַל כָּל פָּנִים עֲשֶׂה אֲנָשִׁים
כְּשָׂרִים, וַיֹּאמְרוּ הַפְּסוּקִים שְׁבַמְעַבְרַי יִבְק כַּנְּ"ל בְּאוֹת ב' /
וּמִזְמוּרֵי תְהִלִּים וְשִׁמּוֹת הַצְּדִיקִים. וּבָאֵם יְהִי אֵיזָה טְנוּף בְּמִטָּה
אֲז יָכֶסוּ כְּרֵאוֹי וַיִּרְחִיקוּ מִמָּקוֹם שְׁכֻלָּה הַרִיחַ אַרְבַּע אַמּוֹת. וּבָאֵם
יְהִי דַחַק בְּבֵית מִשְׁכְּבֵי מֵהָאֲנָשִׁים הַמְתַּקְבְּצִים, בְּקִשְׁתִּי שְׁיַעֲמְדוּ
מִרְחוֹק מִמִּטְּתִי לְפָחוֹת אַרְבַּע אַמּוֹת, שְׁלֵא יִרְבֵּה הַהֶבֶל וְהַחֶם
שְׁגוֹרֶם קְרוֹב מֵיְתֵה חֶם וְשְׁלוֹם וְהוּא צֶעַר לְחוֹלָה. עַל כֵּן יוֹתֵר טוֹב
שְׁיַעֲמְדוּ מִרְחוֹק וְאֶפְלוּ בְּחֶדֶר הַסֻּמוּךְ, לְבַד מֵאֵיזָה אֲנָשִׁים שְׁיִהְיֶה
לְהַמְטִיהַ צָרָךְ בְּהֶם. וְגַם אֲז אֲשֵׁתִי וְזַרְעִי לֹא יִהְיוּ בְּבֵית מִשְׁכְּבֵי שְׁלֵא
יַצְעֲרוּ אוֹתִי בְּקוֹל בְּכִיֶּתֶם.

ה

לְעֵינַי הַמְּסִירֵת מוֹדְעָה וְכו', הַנְּנִי אוֹמֵר מֵעַכְשָׁו בְּפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
שְׁמוֹ הַגְּדוֹל בְּרוּךְ הוּא וְשְׁכִינְתִּיהָ, וּבְפָנֵי בֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה
וּבְפָנֵי בֵית דִּין שֶׁל מִטָּה, שְׁהַנְּנִי מוֹסֵר מוֹדְעָה, אִם חֶם וְשְׁלוֹם
שְׁאֵהֲרֵה אֵיזָה מִחֻשְׁבָּה שֶׁהוּא כְּנֶגֶד רְצוֹנִי יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אוֹ שְׁאֲדַבֵּר
אֵיזָה דְבוּר שֶׁהוּא שְׁלֵא כְּרְצוֹנִי בְּאֵיזָה רְגַע מִכָּל יְמֵי חַיִּי, וּבְכֻלֵּל זֶה
גַּם כֵּן סְמוּךְ לַעֲת פְּטִירְתִּי מִן הָעוֹלָם לְשְׁלוֹם, אֲנִי מְגַלֶּה דַעְתִּי
וְרְצוֹנִי בְּפָה מְלֵא, שְׁכֻלֵּ מַחֲשָׁבוֹת וְדְבוּרִים אֵלָיו יְהִי בְּטָלִין וּמִבְטָלִין
לֹא שְׁרִירִין וְלֹא קִיּוּן, וְאִין בְּהֶם שׁוֹם מִמֶּשׁ. וְהַדְּבוּרִים שֶׁל עַכְשָׁו
הֵן קִיּוּן וְשְׁרִירִין וְחֻזְקִין בְּכָל מֵינֵי קִיּוּם וְחֻזְקִין גְּמוּר, כְּאֲשֶׁר אֲנִי
מְקַבֵּל עַל עַצְמִי אֱלֹהוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְעַל מַלְכוּתוֹ וְאֶמּוֹנָתוֹ יִתְבָּרַךְ

ואמונת כל תורתנו הקדושה השלמה והתמימה שבכתב ושבעל פה, הינו תורה נביאים כתובים, משנה, גמרא, תוספתא, ספרא. ספרי, מכילתות, בריתות, וכל המדרשים כלם, וכל ספרי הזהר הקדוש ותקוני הזהר, וכל דברי החכמים והצדיקים הקדושים שנתקדשו על דבוריהם הקדושים, ובכלל זה בכל דברי המפרשים והפוסקים ובעלי מוסר, ובכל דברי המקבליים הקדושים והנאמנים, ובכל הדבורים הקדושים שנתגלו על ידי האר"י ז"ל הקדוש ותלמידיו הקדושים, ושנתגלו על ידי רבי ישראל בעל שם טוב הקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה, ועל ידי תלמידיו הקדושים זצ"ל ובכל הדבורים הקדושים שנתגלו על ידי רבינו הקדוש הרב רבי נחמן מברסלב זכר צדיק וקדוש לברכה, ועל ידי תלמידיו הקדושים זכר צדיקים לברכה, וכן בכל מה שנתחדש ונתגלה על ידי החכמים וצדיקי אמת שמימות עולם בכל דור עד עכשו, ובכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. בכל הדבורים האלו אני מאמין באמונה שלמה ישרה ותמימה ונאמנה. ואין אני מהרהר אחר שום דבר מפל הנזכר אף בקוצו של יוד.

ואם חס ושלוש עבר עלי מעולם באיזה עת ורגע, שום מחשבה שהיא קצת כנגד איזה פרט מפל הנ"ל. או אם חס ושלוש יעלה עלי מעכשו איזה מחשבה כנגד זה, ומפל שפן אם אדבר חס ושלוש איזה דבור כנגד דבורים הנזכרים, אזי יהיה כל זה בטל ומבטל ואין בו שום ממש, וכל הדבורים שהזכרתי עכשו הן קמיין מעכשו ולעולמי עולמים.

כאשר אני מקבל על עצמי אלהותו יתברך, ומעיד אני שהקדוש ברוך הוא הוא מסבב כל הסבות ומהנה כל ההיות, והוא יתברך נצחי ראשון לראשונים ואחרון לאחרונים. שמע ישראל ה'

אלהינו וכו' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. משה אמת ותורתו אמת. וכל דברי הנביאים וחכמים הקדושים וצדיקים אמתיים, אמת ויציב ונכון וקיים וישר וכו' עד והמליכו ואמרו ה' ימלך לעולם ועד, וכן כל שאר הפרטים ופרטי פרטים הפוללים בשלמות אמונתנו הקדושה, אמונת בני ישראל הקדושים, הן והן הדבורים שאני מקבל עלי מעכשו ולעולמי ועלמיים.

ומדאגה בדבר שלא יתבלבל דעתי חס ושלוש, או שיהיה הדבור קשה עלי חס ושלוש סמוך לפטירתתי לדבר אז כל הנ"ל, ולכפר בפה מלא בכל מיני עבודה זרה ואמונות פזביות ובכל הדבורים שאסור להאמין בהם על פי דיני תורתנו הקדושה, שכל הכופר בעבודה זרה כמודה בכל התורה כלה. וכן להפך לקבל עלי אז בפה מלא על מלכות שמים באהבה ובמסירת נפש עצום, בעבור קדשת אמתת אמונתנו הקדושה בכלליות ובפרטיות, כראוי לכל איש ישראל לקבל עליו כל זאת בכל רגע ורגע מימי חיי ובפרט סמוך לפטירתו. בכך הנני נותן פה והרשאה להעומדים עלי אז, שהמה יעשו כל אלה בעבורי למסר מודעה ולכפר בכל מה שצריכין לכפר על פי דת תורתנו הקדושה, ולקבל על מלכות שמים אמתת אמונתנו הקדושה בכלליות ובפרטיות, ואפלו במסירת נפש וגוף וממון בפעל ממש בעבורי (כי לפני מותי בודאי אני מרצה לזה בכל לבבי, מי יתן והיה שאזנפה לזה). ותהיה עשייתם פעשיתי ודבורם כדבורי. אך לטובה ולקדשה נאמנה כרצונו יתברך וכרצון יראוי הקדושים, ולא לאיזה הפך ופגם, נגד רצונו יתברך חס ושלוש. כי פוננתי רק לטובה, ולעשות רצונו יתברך, עשיתי אותם לשלוחים נאמנים בעבורי ולא להפוך חס ושלוש. ולתקוני שדרתים ולא לעותי. ומעתה אין בי פה להפך אף חצי דבר ולבטל הרשאה זו או אפלו מקצת ממנה כל ימי חיי

הַבְּלִי רַק הוּא שְׂרִירָא וְקִימָא. וְכָל הַמַּחְשְׁבוֹת וְהַרְהוּרִים וְקָל וְחִמּוּר
אֵיזָה דְבוּר וּמַעֲשֵׂה שְׂיִהִיָּה נֶגֶד זֶה חֲלִילָה. כָּלֵם בְּטָלִים וּמְבַטְלִים
לֹא שְׂרִירִין וְלֹא קִימִין, רַק הַרְשָׁאָה זֹו בְּקִיּוּמָה עוֹמֶדֶת כָּל יְמֵי
עוֹלָם.

וְאִם חֶסֶד וְשְׁלוֹם שְׁלֵא יְהֵא שׁוּם אָדָם אֲצִלִּי סְמוּךְ לְפִטְרִיתִי, בְּכֵן
הִנְנִי מִבְּקֵשׁ מַעֲכָשׁוּ בְּבִקְשָׁה עֲצוּמָה וְגְדוּלָה וּבְרִשׁוֹת וּרְצוֹן
הַקְּדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְיִנְתָּה שְׂיִבְאוּ אֵלַי אֵיזָה נְשִׁמוֹת קְדוּשׁוֹת
מִקְרוּבֵי וּמִמְשִׁפְּחֹתֵי הַכְּשָׁרִים וְהַנְּאֻמָּנִים, וְכֵן מִמְלֶאכִים הַקְּדוּשִׁים
מִלְּאֲכֵי רַחֲמִים, וְשָׂאֵר דְּבָרִים רוּחָנִיִּים הַקְּדוּשִׁים הַעוֹמְדִים עַל כָּל
אִישׁ יִשְׂרָאֵל לְמַחְסֵה וּלְשִׁמְרָה, בְּבִקְשָׁה מֵהֶם אֵל יַעֲזֹבֻנִי גַם אַז.
הַגַּם פִּי מַעֲשֵׂי אֵינֶם עוֹלִים יָפָה כָּלֵל וּבּוֹדָאֵי כְּסֻתָּה כְּלָמָה פְּנִי
לְעַמֵּד בְּמַחְצָתָם, אַף עַל פִּי כֵן הֲלֹא בְּכָלֵל קְדָשֶׁת יִשְׂרָאֵל אֲנִי. וְכִי
אִין לָךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ גּוֹאֵל. וּבְטוּחַ אֲנִי בְּגִדְל רַחֲמִיו
וְחֻסְדָּיו יִתְבָּרַךְ שְׂיִתֵּן לָהֶם רִשׁוֹת לְבֵא אֵלַי אַז, עַל פֶּן הִנְנִי נוֹתֵן
לָהֶם רִשׁוֹת וְכֹחַ וְהַרְשָׁאָה מַעֲכָשׁוּ, שְׁהֵמָה יַעֲשׂוּ כָּל הַנִּ"ל בְּעֵבּוּרֵי,
לְמַסַּר מוֹדְעָה כְּרָאוּי בְּכָל הַשְּׁלֵמוֹת וּלְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם
בְּעֵבּוּרֵי בְּאַהֲבָה גְדוּלָה וּמְסִירוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּם. וְתִהְיֶה עֲשִׂיתָם
וְדַבְּרוּם בְּרוּחָנִיּוֹת, כְּעֲשִׂיתִי וְדַבּוּרֵי כָּל זֹאת בְּדַבּוּר פֶּה וּבְמַעֲשֵׂה
נְכוֹנָה וְקְדוּשָׁה בְּפַעַל מִמֶּשׁ כְּרֻצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְכָכֵל הַנְּזַכֵּר לְעֵיל.

ו

בְּעֵינֵין שְׁמִירַת הַנְּפֻטָר יִזְהָרוּ מְאֹד. וְאִם יַצְטָרְכוּ לְהַלִּין אוֹתִי, אֲזִי
מֵה טוֹב שְׂיִהִיו שׁוֹמְרִים אֲנָשִׁים לוֹמְדִים וְכֹשְׁרִים. וְיֵאמְרוּ
תְּהִלִּים, וְלֹא יְדַבְּרוּ שָׁם שׁוּם דְּבָרִים בְּטָלִים רַק מְזֻמּוּרֵי תְּהִלִּים
וְכִיּוּצָא וְעֵינֵינִי הַמֵּת. וְאִם יַצְטָרְכוּ לִישׁן יַחֲלִיפוּ הַמְשֻׁמְרוֹת.

ז

טָרָם וַיִּנְחֹו אוֹתִי עַל גְּבִי קַרְקַע, יִקְחוּ אֶת גְּלִמִי אֲנָשִׁים פְּשָׁרִים
 וַיְהִי עָרֶם מִמֶּשׁ, וַיִּכְסּוּ אֶת הַגֶּלֶם רַק קִצַּת מִלְפָּנָיו טַפַּח,
 וַיִּחְזִיקוּ אוֹתוֹ בְּגִבָּה הָאוִיר קִצַּת לְמַעַלָּה מְגִימֵל טַפְחִים, וְאַחַר כֵּן
 וַיִּנְחֹו אוֹתוֹ מִיָּדָם, בְּאִפְּן שִׁיפֵל מֵעֲצָמוֹ עַל הַקַּרְקַע מִמֶּשׁ בְּלִי
 הַפֶּסֶק שׁוּם דְּבַר. וְכִכָּה יֹאמְרוּ: "אִם נִתְחַיֵּב זֶה הַנֶּפֶשׁ הַנֶּפְטָר
 סְקִילָה, יְהִי רְצוֹן מִלְפָּנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְהִי נֶחֱשָׁב כְּאִלוֹ נִסְקַל בְּבֵית
 דִּין הַגְּדוֹל שְׁבִירוֹשָׁלַיִם". וַיִּנְחֹו אָבֵן כְּבֵד קִצַּת עַל לְבִי. וְאַחַר כֵּן
 יִגְבִּיחוּ הַגֶּלֶם עוֹד הַפְּעַם וַיִּנְחֹו אוֹתוֹ שׁוּב עַל הַקַּרְקַע מִמֶּשׁ,
 וַיִּשְׁימוּ הָאָבֵן עַל לְבִי וַיֹּאמְרוּ (אִם נִתְחַיֵּב הַנֶּפֶטָר שְׂרָפָה יֶחֱשָׁב זֶה
 בְּמָקוֹם שְׂרָפָה). פִּי מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּשֵׁתִי מֵיִתּוֹת נִדוֹן בְּחַמּוּרָה.
 וְסְקִילָה חַמּוּרָה מִשְׂרָפָה, דְּקִימָא לֵן כְּרַבְּנֵן נִגְד רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאָמַר
 שְׂרָפָה חַמּוּרָה, וְאָף עַל פִּי כֵן יִקְחוּ אִיזָה נֵר וַיִּחְזִיקוּ הַשְּׁלֵהֶבֶת קִצַּת
 תַּחַת זְרוּעוֹתַי וְכֵן כִּנְגַד לְבִי זָכַר לְשְׂרָפָה מִמֶּשׁ. וְעַיִן בְּצִוְאַת כְּנֶסֶת
 יִחְזַקְאֵל, מִבְּאֵר שְׁלִמְעֵלָה הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּשְׂרָפָה חַמּוּרָה, עַל
 כֵּן יַעֲשׂוּ כְּהַנִּ"ל. וְאַחַר כֵּן יִגְבִּיחוּ אוֹתִי שׁוּב כְּנִ"ל וַיִּנְחֹו אוֹתִי עַל
 הַקַּרְקַע וַיִּשְׁימוּ הָאָבֵן עַל לְבִי, וַיֹּאמְרוּ (אִם נִתְחַיֵּב זֶה הַנֶּפֶטָר הֶרֶג
 תְּהָא סְקִילָה זֹו בְּמָקוֹם הֶרֶג) פִּי סְקִילָה חַמּוּרָה מִהֶרֶג, וְרַצּוֹנִי הִיָּה
 שִׁיקְחוּ סַפִּין חַד וַיִּחְתְּכוּ קִצַּת מַעוֹר הַצּוֹאֵר זָכַר לְהֶרֶג, אִף חוֹשֵׁשׁ
 אֲנִי לְאִיזָה עֲלִילָה חֶס וְשְׁלוֹם, עַל כֵּן עַל כָּל פְּנִים יִקְחוּ סַפִּין שְׂאִינֵו
 חַד וַיַּעֲבִירוּ עַל צְוֹאֵרֵי זָכַר לְהֶרֶג. וְאַחַר כֵּן יִגְבִּיחוּ אֶת הַגֶּלֶם עוֹד
 הַפְּעַם כְּנִ"ל, וַיִּנְחֹו אוֹתוֹ עָרֶם עַל הַקַּרְקַע מִמֶּשׁ כְּנִ"ל וַיִּשְׁימוּ הָאָבֵן
 עַל לְבִי וַיֹּאמְרוּ (אִם נִתְחַיֵּב זֶה הַנֶּפֶטָר חֲנֵק תְּהָא סְקִילָה זֹו בְּמָקוֹם
 חֲנֵק) פִּי סְקִילָה חַמּוּרָה מִחֲנֵק אֶלְבָּא דְכָלִּי עֲלֵמָא. וַיִּקְחוּ חֶבֶל אוֹ
 אִיזָה חֶפֶץ אַחַר וַיִּקְשְׁרוּ סָבִיב צְוֹאֵרֵי, וַיִּמְשְׁכוּ אוֹתוֹ זֶה לְצַד זֶה וְזֶה

לְצַד זֶה זָכַר לְחֻנֵּק. וּבִקְשָׁתִי מָאֵד לְקַיֵּם כָּל הַנִּלְבָּשׁ בְּפִשְׁטוֹת. וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עָלַי שִׁיְהִיָּה בְּאֵמֶת נֶחֱשָׁב לִפְנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאִלוֹ נִתְקַיֵּם בִּי כָּל הָאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין בַּחַיִּים חַיּוּתִי בְּפַעַל מִמֶּשׁ, וַיִּתְכַּפְּרוּ כָּל עֲוֹנוֹתַי כַּפֶּרָה גְּמוּרָה וַיִּתְקַנּוּ כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בְּשִׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים. וְאִם אֶזְכֶּר, בְּטוֹחַ אֲנִי בְּרַחֲמֵי הַגְּדוֹלִים שֶׁבְּכָל פַּעַם שִׁיקְיָמוּ בִּי כָּל הַנְּזָכֵר, אֲזִי אֲרַגִּישׁ מִמֶּשׁ זֶה הַצַּעַר שֶׁהָיָה לְהַנְהַרְגַּ בְּהַמִּיתוֹת הַנִּלְבָּשׁ, וְזֶה בְּעֲצָמוֹ יְהִיָּה לִי לְנֶחֱת גְּדוֹל וּלְשִׁמְחַת לֵב וְנֶפֶשׁ. וְאֵל יִלְעִיגוּ עָלַי בְּזֶה, מֵאַחַר שֶׁמְצִינּוּ בְּצוּאת הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי נִפְתָּלִי הַכַּהֵן זצ"ל שְׂצוּהָ לְקַיֵּם בּוֹ כְּכֹל הַנְּזָכֵר, וַיִּמָּה נֹאמַר וַיִּמָּה גְּדַבֵּר מִלְּאִים חֹטֵא וְעוֹן וּפְשַׁע כְּמוֹנִי, רַק שְׂאֲנִי הוֹסַפְתִּי קִצַּת עַל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּעֵנְוֵן זֶה. כִּי אֲשֶׁר יִרְאֶה הַמַּעֲיִן שֶׁם וְכֵאן.

וְשִׁמְעָתִי בְּשֶׁם הָרֵב הַקְּדוֹשׁ וְכוּ' בְּעַל הַמַּחְבֵּר סֵפֶר 'סוּד וְשֵׁרֶשׁ הַעֲבוּדָה', שְׂצוּהָ גַם כֵּן לְקַיֵּם בּוֹ אַחַר פְּטִירָתוֹ כְּמוֹ עֵינֵן סְקִילָה מִמֶּשׁ, שִׁיפִּילוּ אוֹתוֹ מִמְּקוֹם גְּבוּהַ קִצַּת. וְהַבְּטִיחַ לָהֶם שֶׁכִּי אֲשֶׁר יִקְיָמוּ דְבָרָיו, יַעֲמֵד לָהֶם לְעִזְרָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ בְּעַת דְּחֻקָּם, וְכֵן הָיָה וְנִתְקַיֵּם וְהָיָה בְּזֶה מַעֲשֵׂה נוֹרָאָה מָאֵד, וְעַל כֵּן רָאוּי וְנִכּוֹן לְאִישׁ כְּעָרְפִי בּוֹדְאֵי לְצוּוֹת עַל זֶה. וְהַלּוֹאֵי שִׁיקְיָמוּ דְבָרֵי, בּוֹדְאֵי יְהִיָּה גַם לָהֶם לְזִכּוֹת, בְּפָרֵט כִּי מְצוּהָ לְקַיֵּם דְּבָרֵי הַמֵּת אֵת אֲשֶׁר צוּהָ בְּחַיָּו. וְאוֹלָי יְהִיָּה מִזֶּה אֵיזָה טוֹבָה וְהַצְּלָה לְנַפְשִׁי. וְאַחַר כֵּן יִגְבִּיהוּ אוֹתִי מַעַט בְּאוֹיֵר כְּפִי זְקִיפַת קוֹמְתִי רֹאשִׁי לְמַעְלָה וְרַגְלֵי לְאֶרֶץ כְּאִלוֹ קִיָּמוּ בִּי מְצוּת תְּלִיָּה, כִּי כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין. וְאַחַר כֵּן יִנַּחוּ אוֹתִי עַל הַקְּרָקַע כְּדָרֶךְ כָּל הָאֶרֶץ. וְכֵן מְבָאֵר בְּצוּאת הָר' נִפְתָּלִי הַכַּהֵן זצ"ל. וּבְכָל פַּעַם שִׁיעֲשׂוּ כִּנְ"ל יִפְרִישׁוּ לְצַדָּקָה בְּעֵבוֹר תְּקוּן נִשְׁמָתִי. וַיִּתְפַּלְלוּ עָלַי הַתְּפִלָּה הַקְּצָרָה שֶׁל 'יֵאל מְלֵא רַחֲמִים' וְכוּ'. וַיֹּאמְרוּ בְּכּוֹנֵת הַלֵּב כְּרֹאֵי לְהַרְגִּישׁ בְּאֵמֶת, גְּדֹל עֲצָם הַרַחֲמָנוּת שִׁישׁ עַל נַפְשׁ הַדָּל הַנִּפְטָר שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לוֹ עוֹד לְעַסֵּק בְּעֲצָמוֹ

בתקונו נפשו, ומצפה רק שיעסקו אחרים בתקונו ולעורר רחמי השם יתברך עליו ושיתן רחמים בלב הצדיקי אמת החיים והנפטרים שישתדלו בתקונו נפשו בשלמות. גם בשעה שישפכו העפר לקבר יכוננו לסקל הארון כדי לכפר על עון סקילה. ויאמרו פסוק "והוא רחום" כמה פעמים. ולסוף שלשה פעמים פסוק: "וסר עונך וחסאתך תכפר".

ח

בשעת השכיבה על הארץ יסובבו אותי כמה אנשים לומדים וכשרים, ואם אפשר יטבלו מקדם, וילמדו משניות הפרקים המתחילין באותיות שמי, ויגידו מזמורי תהלים (קלא) המתחילין באותיות נשמה ובאותיות שמי (ובסוף הקנטרס יהיה רשום אם ירצה ה' כל מזמורי תהלים על פי אותיות א"ב וכו') ויבקשו רחמים עלי שלא אשפח חס ושלום את שמי כשישאלו אותי בעלמא דקשוט, ויהיה שמי רגיל על לשוני שלא אבוש ולא אפלים. לאמרו תכף. גם יכוננו לתקן את שמי ונשמתי. ואם יהיה באפשר להארץ קצת בקשתי לומר מזמורי תהלים המתחילין באותיות השמות הקדושים אהי הוי' אדני. ואם אפשר לשלב האותיות מה טוב. הינו לומר מזמור המתחיל באות א' כנגד אלה של שם אהיה ואחר כך מזמור המתחיל ב'יד כנגד יוד של שם הוי"ה. ואחר כך מזמור המתחיל בא' נגד הא' של שם אדני. ואחר

(קלא) אמר הפעתיק: הגני להעתיק פה מה שכתב לי מחותני הנכבד ירא ושלם ר' מויכל גרו יאיר מטולטשין אודות מה שמזמורי תהלים מועלין לנשמות המתים מרובו בתהלים בפסוק "הלמתיים תעשה פלא", תהלים אותיות הלמתיים והמם בתבה זאת כתיוב במלוואה, וגם תהלים גימטריא תפה ראשי תבות ה'למתיים ת'עשה פ'לא. ומה שכתוב בהא התמיה כבר נודע להמדקדקים יש תמיהות שהן קצמות ודברי פי חכם חן.

כִּף מְזֻמֹּר הַמִּתְחִיל בְּנוֹן נֶגֶד נוֹן שֶׁל נִשְׁמָה וְאַחַר כִּף מְזֻמֹּר הַמִּתְחִיל בְּנוֹן נֶגֶד אוֹת הַרְאשׁוֹן שֶׁל שְׁמִי. וּיְכוֹנּוּ בְלָבָם וּיְבַקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי שְׂיִתְקֶנּוּ כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בַּעֲוֹנוֹתַי בְּאוֹתִיּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָאֵלוֹ שֶׁל הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֹהִי, וְכֵן בְּשֵׁאֵר שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים, וְכֵן מִה שֶׁפָּגַמְתִּי בְּאוֹת הַרְאשׁוֹן שֶׁל אוֹתִיּוֹת נִשְׁמָה, וּבְאוֹת רֵאשׁוֹן שֶׁל שְׁמִי. וְאַחַר כִּף יֹאמְרוּ מְזֻמֹּרִים הַמִּתְחִילִים בְּאוֹתִיּוֹת שְׁנִיּוֹת שֶׁל הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים הַנִּזְכָּרִים. וּבְאוֹתִיּוֹת שֶׁל נִשְׁמָה וְשֶׁל שְׁמִי, וְכֵן עוֹד אַחַר כִּף כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת וּרְבִיעִיּוֹת מִכָּל הַנִּלְ, וּבְכָל פַּעַם יְכוֹנּוּ אֶת לִבָּם וּיְבַקְשׁוּ רַחֲמִים כְּנִל אֶף בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶז, וְאִם יִהְיֶה בְּלִתי אֶפְשָׁר לְהֵאָרִיךְ כָּל כִּף יֹאמְרוּ עַל כָּל פְּנִים כְּפִי סֵדֵר הַנִּל מְאוֹתִיּוֹת הָא"ב שֶׁבְּמְזֻמֹּר קִי"ט אֲשָׁרִי תְּמִימִי דָּרָךְ וְכוּ' וְאַחַר כִּף יֹאמְרוּ הַפְּסוּקִים שֶׁבְּמְזֻמֹּר הַנִּל נֶגֶד אוֹתִיּוֹת שְׁדֵי קִרְע שֶׁטוֹן. וּיְכוֹנּוּ לְהַמְתִּיק כָּל הַדֵּינִים מְעָלִי, וְלִבְטֵל כָּל הַמַּקְטָרְגִים וְהַמְשַׁטְינִים מְעַל גּוּפִי וְנַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי. וְגוּפִי יִנוּחַ עַל מִשְׁכְּבוֹ בְּשָׁלוֹם וְנַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי יַעֲלוּ בְּשָׁלוֹם לְמָקוֹם קִדְשָׁתָם. וְתִהְיֶינָה צְרוּרוֹת בְּצְרוּר הַחַיִּים וְכוּ' וְלַחֲזוֹת בְּנַעַם ה' וְלִבְקֹר בְּהִיכָלוֹ. וְאַחַר כִּף יֹאמְרוּ הַתְּפִלָּה שֶׁל 'אַל מְלֵא רַחֲמִים' וְכוּ'.

ט

בְּשַׁעַת רַחֲיצַת מֵי טְהָרָה, יֹאמְרוּ "מְזֻמֹּר הָבו לַה' בְּנֵי אֱלִים" שֶׁהֵם שְׁבָעָה קוֹלוֹת שְׁאָמַר דָּוִד עַל הַמַּיִם, וְלִכְנוֹן בְּתְפִלָּה לְהַקְל מְעָלֵי הַדֵּינִים שֶׁל שְׁבָעָה עֲדָנִים הַחוֹלְפִים עַל הָאָדָם. וַיִּשְׁפְּכוּ עַל גּוּפִי תְשֻׁעָה קָבִין בְּפַעַם אַחַת וְכֵן יַעֲשׂוּ אַרְבַּעַה פַּעַמִּים וּיְכוֹנּוּ לְתַקֵּן הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים הַנִּל שֶׁהֵם אֵה"ה הוּי"ה אֲדנ"י, וּבְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת נִשְׁמָה, וּבְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמִי. וּבְשַׁעַת רַחֲיצָה וְכֵן בְּשַׁעַת לְבִישָׁה, וּבְשַׁעַת הַכְּנָסָה לְקַבֵּר

יאמרו הפסוקים שבסוף מעבר יבק. ואם אפשר שיתעסקו בי
טבולי יום בודאי מה טוב. אך על כל פנים יתודו כלם. ויהרהרו
בתשובה באמת. ועל דרך שאמרו חכמינו ז"ל יבא זכאי ויכפר על
החיב.

,

באשר שהמנהג פה לעשות ארון שלם. בקשתי שיעשו אותו
מנסרים דקים. ויעשו בהם נקבים הרבה וגדולים קצת,
באפן שיכנס בהם עפר הארץ ברוח בכדי שיתעכל הבשר במהרה.
ואם ידעתי שאין קפידא לשנות המנהג בזה, הייתי מצוה שלא
להניח הקרש התחתונה כלל רק מן הצדדין והגולל, וגם הם יהיו
מנקבים הרבה כנ"ל. ועל כל פנים יעשו בקרש התחתונה שבועה
נקבים. שלשה מהם יהיה כל אחד טפח על טפח מרבעין. וארבע
יהיו כל אחד אצבעים על אצבעים כמבאר בצואת כנסת יחזקאל.
ויזהרו שלא יהיה בתמונת שתי וערב חס ושלוש כנדפס שם
בטעות.

יא

בשעת לוויה ובשעת הכנסה לקבר יתנו לצדקה כפי היכלת
ויבקשו רחמים. גם בקשתי מבני ביתי לשלם בעד מקום
קבורה וכן להמתעסקים בזה, באפן שיהיה הכל באהבה וברצון
טוב ובכבוד ולא בקנטור ומחלקת חס ושלוש. גם כל הדבורים
בענין זה הכל יהיה בדברי נחת ותחנונים, באפן שיתרצו כלם
ברצון טוב לקבל מידם את אשר יתנו כפי יכלתם ומסת ידם.

יב

על עלית ביתי מנח פעת שני טארביליך [שקיקים] עם עפר ארץ ישראל. ויש בהם עפר פשוט ונשחק, ועפר לבן וקשה כאבן. על כן יכתישו זה העפר לבן גם כן, ויפזרו היטב מזה העפר של ארץ ישראל על גופי הרבה, ועל כל אברי ובפרט על ברית קדש, ויאמרו שלש פעמים הפסוק "כי דם עבדיו יקום וכו' וכפר אדמתו עמו". וכל זה יהיה בשעת ההנחה לקבר.

ומגדל חבת אדמת קדש לכל ישראל על כן ישאירו קצת מהעפר הלבן שלא נשחק אצל בני ביתי לקיים: "כי רצו עבדיך את אבניה" וכו', ולהיות להם לזכר עולם שזכיתי בעולם הזה להיות בחיים חיותי בארץ הקדושה, ולנשק את אדמתה אדמת קדש. ועל ידי כל זאת יתעורר התשוקה גם אצלם לזכות לזה. ואולי אזכה עוד אני והם, או על כל פנים הם לבדם לישיבת ארץ ישראל ולקבע דירתם שם, בודאי אשרי להם ואשרי חלקם. מי יתן שאזכה לזה בחיי גם אני וכל בני ביתי שיחיו.

יג

בשעת ההכנסה לקבר יעמדו שבעה אנשים כשרים מאוהבי באמת, ואם עשרה מה טוב. ויאמרו שבעה פעמים "ויהי נעם" עד גמירא. ויבקשו רחמים בעדי להצילנו מענשים קשים ומכל מיני הטעויות ועקמימות שבלב ובלבולי הדעת שיוכל להיות גם אז חס ושלום פידוע. ובכל ימי השלשים על כל פנים ילמדו בכל יום עשרה אנשים כשרים עבור זכות נשמתו, ואחר כך יתנו כלם לצדקה מה שיתנו. וכלם יבקשו רחמים בעדי פנ"ל, ואם מהצורך לשלם להם בעד זה יתנו מביתו באהבה ובכבוד, והשם

יִתְּבַרְךָ יְמֵלֵא לְבָם בְּרוּחַ. וּבְכֹל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה יִדְלִיקוּ
נְרוֹת בְּשִׁבְלֵי בֵּיתֵי מִדְרָשׁוֹת. וּבְכֹל עָרֵב רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְלִמּוּד מְשֻׁנִּיּוֹת
וְלִתְנוּ צְדָקָה כָּל מָה דְאֶפְשָׁר, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עָלֶי אִף לְאַחַר שָׁנָה
רִאשׁוֹנָה. וּבְכֹל יוֹם וַיּוֹם מְשֻׁנָּה רִאשׁוֹנָה אוֹ בְּכֹל שְׁבוּעַ עַל כָּל פְּנִים,
וּבִפְרָט בְּשִׁבְתַּת קֹדֶשׁ. יִתְּנוּ דַעְתָּם לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמֵי לְטוֹבָה, וְלַחֲזוֹר
וְלוֹמַר אֵיזָה דְבוּר טוֹב וְכִשֶׁר מִדְּבוּרֵי אֱמֶת וְאִמוּנָה שְׁשֻׁמְעוּ מִפִּי.
אִף עַל פִּי שְׁלֵא אֶמְרָתִי אוֹתוֹ מִדַּעְתִּי, רַק בְּשֵׁם אֲבוֹתַי וּרְבוֹתַי אוֹ
מִפִּי סוֹפְרִים וְסוֹפְרִים.

וְאִם אֶפְשָׁר לְקַיֵּם זֹאת גַּם לְאַחַר שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, מַה טוֹב. וּבְכֹל
יָמִים נוֹרָאִים תִּתְּנוּ לְצְדָקָה בְּעִבּוּר נְשֻׁמְתֵי וּבִקְשׁוּ רַחֲמִים
עָלֶי. וְכֵן בְּכֹל זְמַן אֶמִירַת יִזְכֵּר וְכוּ' תֹאמְרוּ בְּהִתְעוֹרְרוֹת גְּדוֹל
מִעֵמֶק הַלֵּב, כִּי צָרִיךְ אֲנִי רַחֲמִים גְּדוֹלִים וְנִפְלְאִים מְאֹד. וְכֵן בְּכֹל
עָרֵב שִׁבְתַּת קֹדֶשׁ בְּעֵת אֶמִירַת מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשִּׁבְתַּת, שְׂאֵז
עוֹסְקִים הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים בְּנֵי עֲלִיָּה גַם אַחַר פְּטִירָתָם בְּצוֹתָא
חֻדָּא עִם מִשָּׁה רַבְּנֵי עֲלִיּוֹ הַשְּׁלוֹם, לְהַעֲלוֹת הַנְּשֻׁמּוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לְעַמְקֵי
הַשְּׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת כִּידוּעַ. עַל כֵּן בְּקִשְׁתִּי מְאֹד שֶׁתְּהַרְהֵרוּ אֲזַ בְּתִשׁוּבָה
שְׁלֵמָה, וְתִבְקְשׁוּ רַחֲמִים שֶׁיַּעֲלוּ גַם נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה שְׁלָכֶם מִעַמְקֵי
נִפְּלִיתְכֶם וְשִׁתְּזַכּוּ לְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלְהַרְבּוֹת בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים כָּל
יְמֵי חַיֵּיכֶם. וְתִקְשְׁרוּ עֲצַמְכֶם אֲזַ בְּלִבְבְּכֶם וּמַחֲשֻׁבוֹתֵיכֶם
בְּהִתְקַשְׁרוֹת חֹזֵק לְהֶשֶׁם יִתְּבַרְךָ, וְלִנְשֻׁמַּת מִשָּׁה רַבְּנֵי עֲלִיּוֹ הַשְּׁלוֹם
וְלִנְשֻׁמַּת שְׂאֵר הַצְּדִיקִים שְׁעִמּוּ שְׁעוֹסְקִין אֲזַ בְּתַקּוּן נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל.
וְאֲזַ תִּבְקְשׁוּ רַחֲמִים בְּפִיכֶם אוֹ עַל כָּל פְּנִים בְּמַחֲשֻׁבוֹתֵיכֶם, גַּם עַל
נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה שְׁלֵי, וְכֵן עַל כָּל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים הַשִּׁיכִים לְהֶם
שֶׁיַּעֲלוּ מִעֵמֶק נִפְּלִיתְכֶם וְשִׁיתְּתַקְּנוּ בְּתַקּוּן שְׁלֵם בְּאֱמֶת וְכֹל מַה
שֶׁתִּבְקְשׁוּ עָלֶי, רְשׁוֹת בִּידְכֶם לֹא מִרְגָּם גַּם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנָז שְׂאֵנֵי מִדְּבָרִים
בוֹ, וּבִלְבָד שִׁיחִיָּה בְּכּוֹנֶת הַלֵּב כְּרֹאוּי לְפִי מִדְּרָגָתָם. וּבְכֹל פְּעַם

שֶׁתִּבְקָשׁוּ עָלַי רַחֲמִים תִּזְכְּרוּ זְכוֹת שֶׁל הַצְּדִיקִי אֲמַת שְׁבִדוֹרְנוּ וְשֶׁל הַצְּדִיקִים שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם. וּבְכֻלָּם בְּזְכוֹת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנוֹרָא רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם טוֹב וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים ז"ל וּבְזְכוֹת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנוֹרָא רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֵב וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים ז"ל. וְתִבְקָשׁוּ רַחֲמִים הַרְבֵּה עָלַי שְׂאֵזְכָּה גַם אֲנִי לְהַתְקַשֵּׁר הַיֵּטֵב לְאוֹר זְכוֹת קְדוּשָׁתְכֶם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִזְכְּנוּ לְהַאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים בְּתוֹרָה וְעִבּוּדַת ה' בְּטוֹב וּבִנְעִימִים וְלֹא יִמוּשׁוּ דְבָרֵיהֶם מִפִּינוּ וּמִפִּי זָרְעֵנוּ וְכָל יוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ עַד עוֹלָם. וְנִזְכָּה לְהַתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם בְּאֲמַת כָּל יָמֵי חַיֵּינוּ לְעוֹלָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלַהֲיוֹת עִמָּהֶם גַּם בְּעוֹלָם הַבָּא אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

י

בְּקִשְׁתִּי מָאֵד שָׁלָא יִשְׁבַּחוּנִי בְּשׁוּם תַּאֲר וְשִׁבְחָה. לֹא צְדִיק וְלֹא חֲסִיד וְלֹא לְמַדָּן וְלֹא בְּעַל מְדוּת טוֹבוֹת, וְכִיּוֹצֵא בְּשִׁבְחִים כְּאֵלוֹ שְׂאִין בִּי אֶפְלוֹ הַמְקַצֵּת מֵהֶם כִּי הַכֹּל בְּטָעוֹת. בְּפֶרֶט "כִּי הָאָדָם יֵרָאֶה לְעֵינָיִם וְהוּא יֵרָאֶה לְלֵבָב". נִמְצָא כִּי כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרֵעַ, וְאִדְרָבָא לְחַרְפָּה וְלִכְלֻמָּה יַחֲשֵׁב. כִּי אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁהַעוֹלָם טוֹעִין בוֹ, בְּפֶרֶט לְאַחַר הַפְּטִירָה, שֶׁכָּל תְּקוּנֹתֵי לְהַנְצִיל מָאֵד אֵז עַל כָּל פְּנִים מִכָּל הַחֲבָלִים וְהַשְּׁקָרִים וְהַטְּעוּיֹת שֶׁבָּזָה הָעוֹלָם, וְלַהֲתַדְבֵּק בְּאֲמַת בְּנִקְדַת הָאֲמַת דְּקְדוּשָׁה, וְלִזְכוֹת לְאִיזָה הַתְּנוּצָצוֹת מִזִּיו נְעִימַת קְדוּשַׁת אוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. וְלָמָּה לִּי אֵז כָּל הַשִּׁבְחִים שֶׁל שְׁקָר וְטָעוֹת. וְגַם עַל הַמְצָבָה לֹא יִחְקְקוּ שׁוּם שִׁבְחָה, רַק הָרֵב וְכוּ' מוֹרָה צְדָק לְעֵדְתוֹ כְּמָה שְׁנַיִם בְּקַהֲלַת קְדוּשַׁת שְׂעָרָיו. וְלִקְט וְקִבֵּץ סֶפֶר לְשׁוֹן חֲסִידִים וְסֶפֶר דֶּרֶךְ חֲסִידִים וְשֶׂאֵר סֶפְרִים. כֵּן הָרֵב וְכוּ' שֶׁהִיא מוֹרָה צְדָק כְּמָה שְׁנַיִם בְּקַהֲלַת קְדוּשַׁת בְּרֶסְלֵב וְיִכְתֹּב גַּם כֵּן הַפֶּרֶט שֶׁל הַיּוֹם וְהַחֲדָשׁ וְהַשָּׁנָה.

טו

הגם כי פה אין המנהג לשא על מטה רק מוליכין בעגלה, בקשתי לשא אותי על מטה. ואם אפשר שיהיו נושאים כלם טבולי יום מה טוב. ואם יצטרכו לשלם להם שכר, וגם לחמם המקוה בשבילם בודאי בודאי וראוי. והשם יתברך ימלא לכם פי אם לא עכשו, אימתי יעשו עוד עמדי חסד של אמת כזה. "והחי יתן אל לבו", כמו שדרשו חכמינו ז"ל. ונושאי המטה יאמרו שיר של פגעים, הינו ויהי נעם ויושב בסתר. ועל כל פנים יעמידו המטה שבעה פעמים ובכל פעם יאמרו שיר של פגעים כנ"ל.

והנני מבקש מזוגתי וכל בני ביתי שיהיו שלא ילונני אחר מטתי. וגם אחר שנייחוני בקבר שאז יבאו לומר קדיש יעמדו מרחוק ארבע אמות. ורצוני שלא יבא שום אדם על קברי גם איזה שנים אחר פטירתי, כי ידעתי את מכאובי, אם לא מבני ויוצאי חלצי אם ירצו. וגם זה לאחר י"ב חדש ובאפן שיהיו טהורים טבולי יום. וגם בזה לא ניחא לי כל כך. וזה שאני מבקש שיהיו טהורים דיקא, לא בגין רמות רוחא והתפארות בטהרת קדשת קברי חס ושלום, רק אדרבא מגדל שברון לבי ושפלות מדרגותי בעולם הזה חושש אני ביותר שיהיו טהורים דיקא. וגם נקבות מיוצאי חלצי אם ירצו להתפלל על קברי לא יבאו רק בעת טהרתם, וגם אז בקשתי שיעמדו מרחוק ארבע אמות.

טז

בין פטירה לקבורה יחלקו בני ביתי לצדקה שלשה פעמים כמנן שמי מאיזו מטבע שירצו כפי יכלתם ומתת ידם, ויכוננו בלבם ויבקשו רחמים עלי לפדות את נפשי בזה מפל צרה בבחינת "נפש

חיה הוא שמו" פידוע. גם יכריזו כמה פעמים בקול הן בהיותי עדין בביתי והן ביציאתי מן הבית בשעת לוויה, והן קדם ההכנסה לקבר, שאני מבקש מחילה מכל מי שצערתי אותו או שפגמתי בכבודו, או באיזה דבר שעשיתי נגדו שלא פשורה, ואפלו בשוגג או באנס, על פלם אני מבקש בבקשה גדולה, ויהיה דומה בעיניהם כאלו אני משתטח ארצה לפניהם בהכנעה גדולה ואמתיית, ומבקש מהם שירחמו עלי וימחלו לי מחילה גמורה באמת בכל לב, כל מי שהעויתי נגדו, יהיה מי שיהיה, הן יחיד הן רבים, זכרים או נקבות, קטנים או גדולים, מפלם אני מבקש מחילה גמורה בחד וברחמים. ואפלו אם פגמתי נגדם וגרמתי להם צער בגוף חס ושלום או באיזה עניני ממון שגרמתי להם, בקשתי מהם שימחלו לי, בפרט פי הם דברים שאינם ידועים לי, רק אף על פי כן למיחש מיהא בעי, ומה בצע שינטרו שגאה ותרעומות בלבם עלי, בדבר אשר לא נתן להשבון, ורק על צד הספק. ויותר קרוב להיות שהכל הוא בחנם ועל לא דבר. יותר טוב וכשר הדבר גם לפנייהם ולטובת נפשם, שיעבירו על מדתם וירחמו עלי וימחלו לי פלם בכל לבם. וכן אני במחילה גמורה לכלם ולכל מי שגרם לי צער מעודי עד היום הזה. ולא יענש שום אדם על ידי חס ושלום.

ולא מבני אדם לבד מה שפגמתי נגדם בגשמיות אני מבקש מחילה. רק אפלו על מה שגרמתי להם איזה צער ברוחניות על ידי עונותי הרבים שהכריעו את העולם חס ושלום וכו' כמו שדרשו חכמינו ז"ל. וכן אני מבקש מחילה מפל הנבראים שבעולם. דומם צומח חי מדבר. על מה שהעויתי נגדם וצערתי אותם. הן בגשמיות ממש או ברוחניות, פכל הנזכר. וכן מפל הנשמות של החיים והמתים. ומפל ברואי מעלה הרוחניים.

ממדרגה ובחינה התחתונה שבתחתונות כביכול, עד מדרגה העליונה שבעליונות כביכול, מכלם אני מבקש בבקשה גדולה שירחמו עלי וימחלו לי במחילה גמורה בחסד וברחמים, כל מה שחטאתי והעויתי נגדם, וגרמתי להם חס ושלום איזה בחינת צער ופגם כביכול. ומכלם אני מבקש שאדרבא לא די שלא יקטרגו עלי ולא יזכירו את עונותי והפגמים שפגמתי, רק אדרבא ימליצו טוב בעדי ויכריעוני לכף זכות. ויבקשו רחמים מלפני השם יתברך שימחל לי על הכל ובצל כנפיו יסתירנו. ויעלני ממעלה למעלה בקדשה עליונה שאזכה לבא לתכלית השלמות, אשר בשביל זה נאצלו נפש רוח ונשמה שלי מתחלת אצילות המחשבה העליונה יתברך שמו. גם בקשתי מכלם לעורר רחמים אצל הצדיקי אמת אשר נשמתם בגנוי מרומים, ובכללם אצל נשמת רבנו ז"ל הרב רבי נחמן מברסלב זצ"ל. שיעסקו הם בטובת גופי ונפשי ורוחי ונשמותי. באפן שאזכה להנצל מכל מיני ענשים רחמנא לצלן. ובכללם מענש הגלגול אשר הוא אחריות גדול, בפרט לאיש כמוני. ושאזכה לבא תכף לתכלית שלמות מנוחתי בקדשה עליונה כי רבים רחמיו יתברך כנ"ל כמה פעמים, והעקר שהעוסקים בזה יבקשו רחמים עלי בכל לבם. והשם יתברך ישמע לתפלתם כי הוא יתברך שומע לתפלת כל פה וכו'.

יז

כל ימי השבעה לאחר התפלה שיתפללו בביתי, ילמדו קצת משניות וקצת מספר הזהר הקדוש, וגם יאמרו איזה מזמורי תהלים במנין, ויבקשו רחמים עלי. וכל השנה כלה בקשתי מבני ובני ביתי שיחיו, שילמדו משניות וזהר הקדוש ותקוניהם. גם יאמרו תהלים בכל יום, ויכונו גם לתקון נפש רוח נשמה שלי. ואם

יבקשו רחמים עלי על זה בפה מלא, בודאי מה טוב. ואם יזכו ללמד ולגמור גם שאר ספרים קדושים עוד בשנה הזאת מה טוב, ועל כל פנים ספרי רבנו ז"ל כלם. ואם אפשר גם להשתדל אצל אחרים שילמדו בעבורי אף בשכר מה טוב. וממילא מובן כי על בני ויוצאי חלצי, בודאי מטל לעסק בשנה ראשונה בהתמדה גדולה ביותר גם בלמוד הקבוע שלהם, הינו בש"ס ופוסקים. ובקשתי מהם מאד לבל יסיחו דעתם ממני. ולא ישכחו בי בכל מה דאפשר בשנה ראשונה על כל פנים. רק בכל פעם יזכרו בי, בגדל הרחמנות שיש עלי, ויבקשו עלי רחמים לפני השם יתברך שיעמד בעזרתי, ובצל כנפיו יסתרני מכל רע, ויזכני לכל טוב, ויעלה נפש רוח נשמה שלי למעלה בקדשה העליונה, בכל רגע ורגע למעלה עליונה ביותר. ויקים בי מקרא שכתוב: "ילכו מחיל אל חיל" וכו'. וכבר מבאר לעיל שיש לכם רשות להתפלל עלי גם תפלה קצרה, ובלשון אשכנז שאנו מדברים בו, כי הקדוש ברוך הוא שומע תפלת כל פה. אך אף על פי כן אני מזהיר אותם לבל יבכו וידאגו עלי ביותר. עצבות היא מדה מגנה, וצריכין להתרחק ממנה מאד. ומי יתן שאזכה גם אני בעצמי לשמחה תמידית דקדשה כל ימי חיי, וכן גם אחר פטירתתי, ויקים בי מקרא שכתוב: "יעלזו חסידים בכבוד ורגנו על משכבותם". ונאמר "תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח".

ועתה הנני להעתיק מה שכתב הרב מטשעהרין ז"ל יחוס משפחתו.

בציאות ר' שפעטיל ז"ל הזהיר שכל אחד ירשם יחוסו למען יהיה למשמרת לזרעו ולזרע זרעו וכו'. לכן אמרתי לרשם מענין משפחתנו:

אבי ז"ל שמו הרב רבי **צבי אריה** דין בברסלב ואחריו מלא מקומו אחי הוא הוא הרב רבי חיים ז"ל. ואבי אבי ז"ל הוא הרב רבי **אהרן** ז"ל נתמנה לראב"ד בברסלב ברצון ובפקדת רבנו ז"ל אור האורות וכו' הוא רבנו הר' **נחמן** זכר צדיק וקדוש לברכה מברסלב, בעל המחבר ספר **לקוטי מוהר"ן** הקדוש ושאר ספרים קדושים הרבה במפרסם. ורבנו זצ"ל היה לו השתדלות גדול בענין זה של התמנות הרבנות של אבי אבי ז"ל בברסלב. ויש בענין זה כמה ספורים נפלאים הרבה ואין פאן מקומו. אביו של אדוני אבי זקני רבי אהרן ז"ל, הוא הרב רבי משה שהיה ראב"ד בקארסין ונסתלק ונקבר שם שנת תקפ"ז לפ"ק זקן ושבע ימים. וזכה לקבל פניו של הבעל שם טוב ז"ל שני פעמים בימי נעוריו, והיה איש צדיק וכשר מאד. וכן אשתו ז"ל הייתה אשה פשרה וצנועה פנשמע קצת משבחים מפי רבנו ז"ל. ושמעתי מפי אדוני אבי ז"ל שאמר שרבי משה הנ"ל ואחיו רבי אבילי ז"ל נשאו יתומים קטנים, ונתרחקו מארץ מולדתם וממקור משפחתם, ונתגדלו בבית הרב הצדיק הקדוש רבי אבילי משדה לבן שהיו קרובים ושאים. וכן היה בשדה לבן גאון אחד וצדיק גדול והיה נקרא הר' אהרן פשוט, מחמת שלא היה מסכים להחלוקים בחריפות גדול שנתפשטו בימיו ביותר, רק היה אוהב ללמד במתון בתמימות ובפשיטות. וכשבא הרב הגאון רבי זלמן לשדה לבן ואמר איזה חלוק ופלפול בחריפות גדול, אחר כך היה חוקר ודורש איך למד הר' אהרן הקדוש זה הענין, וכשנודע לו איך שלמד הקדוש זה הענין בלמודו הפשוט נתישבנו ממילא כל השאלות והקשיות שהיה להגאון הר' זלמן בזה, ונתבטל כל החלוק והפלפול. והיה עושה מופתים גדולים וישועות נפלאות עם למודו הפשוט. וכפי הנראה היה השם של אבי אבי ז"ל רבי

אהרן, על שם רבי אהרן הנ"ל, פי היה גם פן משארנו וממשפחתנו. וענין יחוס משפחתנו לא נודע לאבי אבי ז"ל בפרטיות, מחמת שאביו הרב רבי משה נתרחק מקטנותו מארץ מולדתו וממקור משפחתו. אך בכלל נודע לו שהם מגזע הרב הגאון וצדיק נפלא ראב"ד דקהלת קדש בוטשאטש. כפי הנראה שהיה רב ואב בית דין במאה החמישית. ופעם אחת נחלק עם איזה גדול אודות איזה פרי אין לברך עליה. ואמר שהסימן יהיה מן השמים לדעתו הקדושה שיהיה על קברו מין פרי כזה, וכן הוה.

ועוד נודע לי שהיה מאבותם צדיק אחד קדוש וגאון נפלא, ונקרא בשמו רבי ר' אחיעזר. וספרו ממנו ענין נפלא של תחית המתים ממש. ועוד היה מאבותם דער גרוסער (הגדול) רבי אברהם יהושע העשיל המפרסם שמו בעולם. וכפי הנראה היה הרב הקדוש מאפטא וממעזבוז נקרא על שמו ז"ל, והוא היה גם פן משארנו. זקנתי אשת הרב רבי אהרן הנ"ל היתה אשה כשרה וצנועה מאד כמפרסם, ושמה שרה בת הרב ר' ניסן. והוא היה עשיר גדול ונכבד מאד ונשתדף עם גדולי הדור, הינו עם הרב הקדוש רבי חיים מקראסנע ז"ל ועם הרב הקדוש מחמעלניק ז"ל ועוד בדומה. ושמעתי ממנה שמקור משפחתה היה מאוסטרא ואליק, מגזע קדש של עשירים ומיחסים גדולים. **והרב המגיד ממעזריטש** ז"ל היה גם פן ממשפחתה, וכן הרב הקדוש רבי **ליבער מפארדיטשוב**, ועוד כמה גדולים. **והרב הקדוש הר' גדליה מליניץ** הפליג מאד בשבח משפחתה, ואמר שהיה יודע ומפיר בהם יותר מעשרים רבנים גדולים, ועוד פיוצא בדברים האלה. אמי ז"ל מרת חיה לאה ז"ל היא בת הר' חיים מברסלב והיה איש פשר מאד ומקרב לרבנו ז"ל רבי נחמן מברסלב ז"ל, ויש בזה ספורים הרבה ואין כאן מקומם. והיה מתענה שני פעמים

משבת לשבת בכל שנה, הינו פרשת כי תצא ופרשת כי תבא בפקדת רבנו ז"ל שנים הרבה, ובמסירות נפש עצום מאד. ומענין האחרון ופטירתו יש ספור נפלא ואיך שראה רבנו בחלום וכו': אם אמי חנה בת ר' דב ז"ל גם כן אשה צנועה וכשרה ממשפחת רבנים וגדולים, ומקור משפחתי שמעתי ממנה שמצד אמה מרת רבקה היא מאוסטרא ממשפחת עשירים וגדולים מימי קדם קצת: אשתי הראשונה מרת טשארא בת הר' יצחק ז"ל מצד אביה הוא ר' יצחק בן ר' אברהם מוויניצא הנקרא ר' אבריימל סאנים, איש כשר ונכבד ולמדן. ומצד אמה מקור משפחתה מגזע בעל המחבר ספר תבואות שור ז"ל. אשתי השניה מרת פיגא תחיה מצד אביה הוא רבי יואל לאדיזשונסקע מקרימענטשאק ממשפחת עשירים ונכבדים בימי קדם, קצת יכנו בשם ברעגיר על שם מסחרם אצל הברעג. ומקור משפחתה מלאדיזשין ממשפחת לומדים וכשרים. ומהם היה גם הרב ר' דוד דין בלאדיזשין, שהיה מקרב לרבנו ז"ל, ומצד אמה לא נודע לי מקור משפחתה כי היה ממדינת ליטא ורייסין. ר' אבילי אחיו של אבי אבי ז"ל רבי משה הנ"ל, נתגדל בשדה לבן ונקרא בשם ר' אבילי דעם חאזנס ולא ידעתי הטעם ואולי היה הוא חתן של רב"ז דשם והיה איש נכבד מאד. ושם בננו האחד נקרא ר' מיכל זאסלאווער. והשני גביר אחד ביזטאמיר ולא נודע לי שמו. והיה לו גם כן בנות אחת שמה מרים ואחת שמה העלקא. ורב המשפחה מיוצאי חלציו בשדה לבן.

ואל יעלה בדעתכם כי רשמתי קצת יחוס משפחתנו להתפאר ולהתגאה בזה חס ושלום פי מה אני ומה חיי, כי פסטה כלמה פני בזכרי איך רחוק מעשי ממעשה אבותי הקדושים הנ"ל. ואם רבותינו ז"ל התפללו על זה שלא נבזש מאבותינו, מה נאמר ומה נדבר אנחנו. אך זה בעצמו גם כן קצת ממטרת כונתי ברשמי

זאת, למען נזכר זאת בכל עת כי ממקור קדש נחצבנו ולא יאות לנו לעזב קדשת דרכי אבותינו, ולילך בדרך תועים חס ושלום, כי מה לתבן את הבר. ולעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי לידי מעשה אבותי וכו' וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שזכות אבותם מסיעתם וכו', ואמרו חכמינו ז"ל לא ימוש מפיה וכו' התורה מחזרת על אכסניה שלה. ועלינו החיוב יותר לחזק את לבנו בהשם יתברך ולהיות בה' מבטחיו ולהתפלל ולהרבות תחנונים לפני השם יתברך לקרב אותנו לעבודתו יתברך למען יחלצון ידיך הושיעה מינך וענני. אמן כן יהי רצון.

סֵפֶר

שיחות וספורים

והוא מעשיות והודעות נחוצות. אשר הוצאתי
מצרופי ופּלפולי דברי אדמו"ר אור האורות
רבנו נחמן מברסלב זכר צדיק וקדוש לברכה
ותלמידו מורנו הר' נתן זצ"ל בכתב ובעל פה
המרכבים בדברי האר"י ז"ל והזהר הקדוש

הנרד הראשון נדפס פה עיר הקדש בשנת
כ"איל תער"ג על ידי המחבר בעצמו הרב הגאון
איש אלקי נורא מאד מורנו הרב ר' אברהם ז"ל
בן רבי נחמן מטולמישין זצ"ל

נאסף ונתקבץ גם שאר המרכבים מהכתב יד על
ידי שמואל הלוי הורוויץ. והוצא לאור על ידו
בשנת תרצ"ג

שיחות וספורים

א

כפי המבאר מדברי רבנו ז"ל, שאף על פי שעצם המעשיות שספר גבהו ונעלמו בתעלומות לאין חקר, אבל ברב הלבשתם במדרגה למטה ממדרגה, עד גשמייות זה העולם השפל, יש ללמד מאתם מוסר השכל אפלו בפשיטות (להבין משל ומליצה), נפלאותי קצת בראותי ספור המעשה מהחכם והתם, אשר נהפך הדבר כל כך שהחכם בחכמתו נלפד ונשקע ביון מצולה, וכנגדו התם הרחוק מהחכמה, אשר גם מלאכת תפירת המנעלים לא היה ביכלתו ללמד פראוי, נתעלה ונתרומם מאד כמבאר שם. כי למה באמת יהיה כן, הלא כל עצם החכמה ואור המוח אשר בקרב האדם, הוא מנשמת ורוח הבורא בעצמו יתברך, אשר נפח באפו מתחלת הבריאה, ולפי זה ממילא מבאר, שכל אשר יאיר בו יותר זה האור, היה לו להתעלות ולהתרומם, ולא התם ברחוקו מהחכמה. והנה עוד ראה ראיתי כי גם בזאת הפליאה בעצמה, יש להתפלא במאמר המשנה (באבות פרק ג') 'כל שחכמתו מרבה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין והרוח בא ועוקרתו והופכתו על פניו וכו'. ומהחלטת לשון המשנה בסתם, נראה שהיא סובבת גם על חכמת התורה. ואשר לפי זה מכרח לפרש, שגם כל שבח החכם הנזכר בספר משלי, לא תסובב רק על החכם האמתי המקדים יראת חטאו ומרבה במעשים טובים וכלשון הפתוב (בספר איוב) "יראת ה' היא חכמה" וכו'. וגם מפה לפה שמעתי מאבי מורי ששמע ממורנ"ת בשם רבנו ז"ל, שדבר מזה בפרטיות לענין גדולי

החכמים בחכמת התורה שהיו בימיו, וגם היו פְּשִׁימִים וְהַחֲזִיקוּ
 בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה כְּכֹל הַהֲמוֹן הַבְּלִי תִּחְכְּמִים כֹּל כָּף. וְאָמַר עֲלֵיהֶם רַבֵּנוּ
 ז"ל שְׁבַכְל זֹאת אִם לֹא יִרְבוּ וַיִּגְדִּילוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם עַל זֹלַתָּם. כְּפִי
 הַמְּכָרָח לְמִדְרַגַּת חֲכָמָתָם תִּזְיַק לָהֶם חֲכָמָתָם, כְּפִי הַמְּבֹאֵר מִלְּשׁוֹן
 הַמְּשֻׁנָּה הַנ"ל. וְתַתְּחִזֵּק לְפִי כֹל זֶה הַפְּלִיאָה הַנ"ל, אֲשֶׁר לָמָּה בְּאֵמַת
 יִהְיֶה כֵּן. וְאוּלָּם בְּסִבַּת הַפְּלִיאָה הַזֹּאת, חִפְּשֵׁתִי וּמִצְאֵתִי מִפְּלִפּוּלֵי
 צְרוּפֵי דְבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, כִּי אֵין הַכּוֹנֵה בְּדַבַּר הַחֲסָרוֹן שֶׁנִּמְצָא בְּמִדַּת
 הַחֲכָמָה כְּנ"ל, שֶׁהִיא מֵצֵד עֲצָמָה רְעָה חֵס וְשָׁלוֹם. כִּי אֲדַרְבָּא כֹּל
 חֲסָרוֹן מִדַּת הַחֲכָמָה הִיא מֵרַב הַטּוֹב שֶׁנִּמְצָא בָּהּ, כִּי מִחֲמַת זֶה
 בְּעֲצָמוֹ שֶׁהַחֲכָמָה וְהַמַּחֵם הוּא מְאוּר זְרִיחַת הַבוֹרָא הָאֵין סוֹף בְּעֲצָמוֹ
 יִתְבָּרַךְ, אֵין בִּיכְלֵת הָאָדָם הַמְּגַבֵּל לְבֹא בָּהּ, אִם לֹא בְּצִמְצוּם
 הָאֲמוּנָה וְהִירָאָה כְּנ"ל. וְכֹכֵל אֲשֶׁר בְּאַרְתִּי מִדְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּלִקְוֹטֵי
 א' סִימָן ה' (עַל הַפְּתוּב בְּחִצּוֹצְרוֹת וְכו') בְּמִשָּׁל וְדִגְמָא מִמִּימֵי הַיָּם
 אֲשֶׁר סִגְלָתָם לְרִפְאוֹת מֵהִרְבֵּה מַחְלוֹת, אֲבָל כֹּל הַרְפּוּאָה וְהַחֲיִים
 אֲשֶׁר בָּהֶם, לֹא יִהְיֶה רַק אִם הַרוּחִץ בָּהֶם שׁוֹמֵר אֶת רִגְלָיו וְאֶת
 פְּסִיעוֹתָיו מִלְּבוֹא בָּהֶם יוֹתֵר מִכְּפִי מִדְּתוֹ. וְכֵן בְּדַבַּר הַתּוֹעֵלֶת
 הַמְּגִיעַ מִמִּימֵי הַיָּם לְשׁוֹט וְלְבוֹא בָּהֶם מִמְּדִינָה לְמְדִינָה בְּמִסְחָרָם
 זֶה עִם זֶה, שְׁגָם זֶה לֹא יִהְיֶה רַק בְּכִלֵּי הַסְּפִינָה שֶׁהִיא כְּעֵין הַצְּמִצּוּם
 הַמְּכָרָח לְמִימֵי הַדְּעַת הַנ"ל, שְׁזוֹלֵת זֶה הַצְּמִצּוּם נִטְבָּעִים וְנִשְׁקָעִים
 בָּהֶם לְגַמְרֵי חֵס וְשָׁלוֹם. וְזֶה כֹּל מַעֲלַת הַתָּם בְּתַמִּימוֹתוֹ הַנ"ל אֲשֶׁר
 גַּם בְּבוֹאוֹ לְהַחֲכָמָה כְּנִזְכָּר בְּמַעֲשֵׂה הַנ"ל, לֹא רָצָה לְסוּר מִדְּרַכֵּי
 הַתְּמִימוֹת וְהָאֲמוּנָה וְהִירָאָה שֶׁהַקָּדִים לָזֶה, כִּי גַם אִזְּ הַחֲזִיק אֶת
 עֲצָמוֹ בְּמִדְרַגַּת הַתְּמִימוֹת. וּמִחֲמַת זֶה לְבַד הַעֲלָה אוֹתוֹ מִלְּכוֹ שֶׁל
 עוֹלָם בְּרַב הַמְּשָׁרָה וְהַמְּשָׁלָה עַל כָּל הַשָּׂרִים (כְּמוֹבֵן בְּזֶה מִצְרוּפֵי
 דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים עִם הַשִּׁיחוֹת הַמּוֹבָאוֹת אַחַר הַמַּעֲשֵׂה הַזֹּאת).

ב

מוֹהַרְנ"ת ז"ל יצא פעם אחת מטבילתו במים, ונהנה אז מאד מהמים. ואמר אז לאבי שמחמות שהמים נמשכים ממקום עליון לאין ערך ברוחניות (כמובא מזה בכתבי האר"י ז"ל). על כן גם בגשמיות יגיע מהם טובה וענג להאדם. ואף על פי שההודעה הזאת מהמשכת הגשמיות מהרוחניות, נודע ומבאר גם בלי זה מספרי אמת, אבל ברב להבת שלהבת כל דבור שיצא מפיו הקדוש, נתחדשה אצלי זאת ההודעה. וראה ראיתי כי הוא נחוצה ומכרחת בכמה דברים. כי אף על פי שכל קיום התורה כפי האמונה בטעמים הרוחניים שבה כפי חיוב דעת הבורא יתברך לאין סוף (פאשר נכתב מזה לקמן), אבל מאלה הטעמים הרוחניים בעצמם, נמשכים ברב המצות גם טעמים בגשמיות, וכפי שאבאר לקמן. תופס אני לדגמא מלת זך שזכר בשמן המנורה שנמצא גם בפשיטות שני טעמים בהכרח הדבר. טעם אחד, הוא שלא יכבה אפלו נר אחד (ואפלו בלילי טבת הארזים) בסבת הפסלת והשמרים הנמצאים בהשמן הבלתי מזכך. טעם השני, שלא יגרמו שבעת הנרות שום עשון ושחרות חס ושלוש לכתלי ותקרת החיכל, אם לא יהא מזכך השמן בתכלית הזכור (פידוע להבקיאים במלאכה הזאת). ותפסתי זאת לדגמא פדי להודיע אנכי אורחא לאנשי שלומנו, כי מאד מאד הם מכרחים להזהר בהדלקת הנר תמיד שבבית ציון רבנו ז"ל (וכנהוג כן בכמה צדיקים). שלא יביאו על זה משמן הפסלת והשמרים אשר יעשן וישחיר את התקרה והפתלים מבית ציונו הקדוש. וכמה פעמים נזדמן בתחלת הלילה, או באמצע הלילה שנכבה לגמרי, ולא יאיר כלל אורו הנפלא והמכרח כל כך בסגלתו לכל בני ישראל בגוף ובנפש, כמבאר בזה

מהדברים בעל פה ששמעתי מאבי ומורי ששמע ממורנ"ת ז"ל. וברב שקידת אבי על דלתי תמידות הנר הקדוש והנורא הנ"ל, חקר ודרש גם בדבר הפתילה איך לעשותה, ואודות הפלי שלא תהיה רחבה יותר מכפי שנסה ובחן לכל זה (כי במעוט רחבה נתוסף בכל שעה נקדה חדשה מהפתילה פנודע להבקי בזה). וגם שלא תהיה הפלי קצרה יותר מדאי.

ג

וְיִדְעֵתִי יש הכרח גדול להודיע כל זה, כי מי יודע כמה יתארכו עוד חס ושלום ימי הגלות, ואף על פי שיצא מפיו הקדוש (בלשון זשרגאן) [אידיש מדברת] מ"ין פ"יערל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומען (האש שלי תוקד עד ביאת המשיח), מכרח בכל זאת לכל אחד מאנשי שלומנו להמציא לזה אתערותא דלתתא בכל ימי חייו. כי כפי עצם פרוש טלואין בלשוננו, יש בזה לצדד בפרושים שונים, כי גם אם לא נשאר מהתבערה והמוקדה, רק ניצוצות קטנות ומעטות נקרא זאת בלשוננו בשם טלואין.

ד

וּבְדָבָר אספתנו בימי ראש השנה, מבאר מדברי מוהרנ"ת זכר צדיק וקדוש לברכה (ששמעתי מאבי ומורי ששמע מפי בנו ר' יצחק מטולטשין ששמע מפיו הקדוש) שאף על פי שלבבו היתה חזקה בבטחון ומבטח שתתקיים האספה הזאת עד ביאת הגואל צדק, אבל גם זה לא נאמר רק כדיוק המדרש מהפתוב "וצדיק ככפיר יבטח" (ולא פארי שאין מתירא כלל), כי בכל זאת לא היתה ביכלתו לברר בזה ידיעה ברורה ומחלטת. ואין רצוני

לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה שֶׁכָּתַב וְכֵן סֵפֶר פְּעַם אַחַת בְּשֵׁם רַבְּנוּ ז"ל, שֵׁיִצְא מִפְּוֵי הַקְּדוּשׁ בְּזֶה הַלְשׁוֹן, אֲזִיִּיא טִישׁ וּוִיא בִּיִּיא מִיר וּוְעַט שׁוִין נִיט זִיין בִּיז מְשִׁיחַ וּוְעַט קוֹמֶען [בְּזֶה שֶׁלַּחַן כְּמוֹ אֲצִלִי כְּבָר לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ], וְכֹאֲשֶׁר דִּבֶּר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל מְקִיּוּם זֶה הַמַּאֲמָר מִיּוֹם הַסֶּתֶלְקוּתוֹ וְהִלָּאָה. הוֹסִיף בְּזֶה מַעֲצָמוֹ וְאָמַר אֲזִיִּיא טִישׁ וּוִיא בִּיִּיא מִיר, וּוְעַט שׁוִין אוֹיךְ נִישְׁט זִיין בִּיז מְשִׁיחַ וּוְעַט קוֹמֶען [בְּזֶה שֶׁלַּחַן כְּמוֹ אֲצִלִי כְּבָר גַּם לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ]. (וְגַם זֹאת הַהוֹסֵפָה אִם לֹא בְּפִרוּשׁ אֶתְמַר מִפְּלֵאָא אֶתְמַר, כְּפִי הַמּוּבָן בְּזֶה מַדְבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּעַל פֶּה). וְאֵף עַל פִּי כֵן הַבֵּין וְהַשְׂכִּיל גַּם זֶה מַדְבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים שֶׁבְּכָל זֹאת יִהְיֶה נִמְצָא מִפְּלִטַת הַשְּׂאֲרָתוֹ עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן, דָּא וּוְעֵלִין זִיךְ שֶׁאֲשַׁקֶּען עֲטְלִיכֶע מְעַנְטִשׁוִין, אִין דָּא וּוְעֵלִין זִיךְ שֶׁאֲשַׁקֶּען עֲטְלִיכֶע מְעַנְטִשׁוִין [פֶּה יִתְלַחֲשׁוּ כְּמָה אֲנָשִׁים וּפֶה יִתְלַחֲשׁוּ כְּמָה אֲנָשִׁים]. וְכַלְשׁוֹן הַכְּתוּב בְּמִלְאֲכֵי "אֲזוֹ נְדַבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" וְכוּ', וְכֵן מְרַגְּלָא בְּפּוּמָה דְרִשְׁתַּ חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמַדְרָשׁ לְהַכְּתוּב "הַקִּיצוּתִי" וְכוּ' בְּאֵתִי עַד קֵץ כָּל הַדּוֹרוֹת וְעוֹדֵי עִמָּךְ.

וְכֵן אָמַר פְּעַם אַחַת שֶׁסּוֹבֵב עַל רַבְּנוּ ז"ל, כְּעֵין הַנֶּסֶח שֶׁנִּזְכָּר בְּבִרְכַּת הַהַפְּטָרָה. "כִּי בְשֵׁם קְדֻשָּׁךְ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד". גַּם אָמַר פְּעַם אַחַת שֶׁהוּא מְקַנֶּה וּמִיַּחַל שִׁיקִים בְּזֶה הַנֵּר, מַאֲמַר הַכְּתוּב "וְאָרַח צְדִיקִים כְּאוֹר נֶגְהָ, הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם". וְכֵן דִּבֶּר פְּעַם אַחַת מִהַפְּלֶגֶת הַשְּׁטֵף מִיַּם רַבִּים הַנִּמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, תְּאֹת רְעוֹת, וּמִדּוֹת רְעוֹת, שְׂאֵלוֹת וּמְבוּכוֹת, אֲמוֹנוֹת כְּזַבִּיּוֹת וְכַדּוּמָה, וְאָמַר שֶׁבְּכָל זֹאת יְקִים כְּמוֹבָא בְּרִשׁ"י פְּרִשְׁתַּ וַיֵּשֶׁב בְּמִשְׁלַל הַפְּחָמֵי וְכוּ' נִיצוּץ אֶחָד יוֹצֵא מִיּוֹסֵף שֶׁמְכַלָּה וְשׁוֹרֵף אֶת הַכֹּל. וְהַנֶּרְאָה מִכְּתִלֵי מַאֲמָרֵי הַנ"ל כְּמִשְׁלַל הָאֲגוּז (שֶׁנִּמְשָׁלִים בּוֹ נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹבָא בְּזֶהרַק הַקְּדוּשׁ בְּעִנְיַן הַכְּתוּב: "אֵל גִּנַּת אֲגוּז

יִרְדְּתִי") שֶׁבְגִמְר הַבְּשׂוּל נִמְצָא בְּתוֹכוֹ פְּרֵי יָקָר וַיִּפֶּה לְמֵאֵכֶל בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר זֹאת הַפְּרִי צְמוּחָה וּגְדֻלָּה מִיּוֹם לְיוֹם בְּלֵי הַפֶּסֶק, וּכְעֵין זֶה נִמְצָא צְמִיחַת הָאֲמֶת מְדוּר לְדוּר (כַּמּוּבָא בְּדַבְּרֵי מוֹהֲרַנ"ת בְּשֵׁם הָאָר"י ז"ל) וְשֶׁעַל זֶה אֲנַחְנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם: "מְצִמִּיחַ קָרוֹן יִשׁוּעָה". וְאֵף עַל פִּי שֶׁכָּנָגַד זֶה גַם הַקְּלָפוֹת הַמְּסַבְּבוֹת אוֹתָהּ צוֹמְחִים וּגְדֻלִּים מִיּוֹם לְיוֹם לְהִסְתִּירָהּ מֵעֵינֵי בְּנֵי אָדָם בְּכָל עֵת וְעַת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי לְעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְחוֹשִׁיָּהֶם לֹא נִרְאָה וְנִרְגָּשׁ רַק הַקְּלָפָה שֶׁבְּחוּץ, וְהַפְּרִי גְנוּזָה וְצִפּוּנָה בְּתוֹכָהּ שֶׁלֹּא נִרְאָה כְּלָל, וְעַלֵּיו נֵאמַר: "וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב", כִּי טוֹב לְגִנּוּ. אֲבָל סוּף כָּל סוּף "יֵצֵא חֹטֵר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל" אֲשֶׁר יִשְׁבֵּר וַיַּעֲבִיר רוּחַ הַטְּמָאָה מִן הָאָרֶץ, וּבְהַתְּגַלּוֹת הַפְּרִי יִרְאוּ עֵין בְּעֵין כִּי בְּכָל יְמֵי הַגְּדוּל נִמְצָא הַכֶּרֶחַ גַּם בְּהַקְּלָפוֹת הַמְּסַתִּירוֹת אוֹתָהּ, לְהַצִּילָהּ וּלְשַׁמְרָהּ דִּיקָא עַל יְדֵי זֶה (וּכְעֵנֶן הַמוּבָא בְּדַבְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים בְּעֵנֶן הַכְּתוּב "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק" וכו'). וַיֵּשׁ בְּכָל זֶה הַרְבֵּה לְבָאֵר, וְאִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי אֲבָאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר. גַּם עֵין לְקָמוֹן בְּהַרְמְזִים אֲשֶׁר מְצִאֵי בְּהַמַּעֲשֶׂה הַזְּבוּב וְעַכְבִּישׁ, אֲשֶׁר סִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהוּן הוּן רְדִיפוֹת כַּח הַרְע וְהַנְּגָדִי מְקַלְפֵת עֵשׂוֹ וְעַמְלֵק יִמַּח שָׁמַם הַנִּקְרָא בְּשֵׁם שְׁמִמִּית (מִמִּין עַכְבִּישׁ כְּנֹדַע) כַּמּוּבָא בְּפִירוּשׁ רִש"י בְּסִפְר מִשְׁלֵי (ל כח) בְּדַבֵּר הַכְּתוּב "שְׁמִמִּית בִּידֵים תִּתְּפֹשׁ" שְׁזָה עֵשׂוֹ. וְהוּא שְׁנֵאמַר עַלֵּיו הַכְּתוּב בְּעוֹבְדֵיהָ "בְּזוּי אֶתָּה מְאֹד", כִּי הוּא הַמְּבֻזָּה מִכָּל הַשְּׂקָצִים שְׁנִמְשָׁכִים מְקַלְפֵת עֵשׂוֹ (כַּמּוּבָא בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת תוֹלְעִים בְּשֵׁם סִפֵּר הַכּוֹנֹת). וְכֵאֲשֶׁר תִּתְּפֹשׁ בְּהִיכַל מֶלֶךְ הָעֲלִיּוֹן יִתְבַּרַךְ, וַיִּגִיעַ עִם עַקְב'וֹ וְרָגְלוֹ עַל הַדָּף (שְׁכֵתוֹב בּוֹ שֵׁם ה', כַּמּוּבָן מִהַשִּׁיחוֹת שְׂאֵחַר הַמַּעֲשֶׂה) תִּתְחִיל לִירֹד מִטָּה מִטָּה עַד שִׁיְהִיָּה נִמְחָה זָכְרוּ לְגַמְרֵי, וְכַמְבָּאֵר מִלְשׁוֹן חֲכָמֵינוּ ז"ל וּמוּבָא בְּפִירוּשׁ רִש"י פְּרִשְׁתׁ תוֹלְדוֹת עַל אוֹדוֹת הַכְּתוּב "וַיִּדּוּ אוֹחֲזֵת בַּעַקְב' עֵשׂוֹ", שֶׁלֹּא

יספיק זה לגמור מלכותו עד שבא זה ונוטלה הימנו. וכלשון הכתוב שם בעובדיהו "אם תגביה כנשר" וכו'.

ופעם אחת עמד מוהרנ"ת ז"ל בדבריו הקדושים פנגד הנבוכים שהיו באומין, אשר התפארו ברב השתדלותם שיגמרו כרצונם (להשכיח שם ישראל והבדלו מן העמים). וכאשר עמדו כנגדו בראיותיהם ממה שכבר גמרו בזה הרבה גם בימיו במדינות הרחוקות פנודע, ענה ואמר: זאת ברור לדעתי שאם תגמרו כרצונכם יחזור העולם לתהו ובהו, פי לא לאלה התהפכות נברא העולם. ויש בזה להאריך קצת כפי המבאר מצרופי ופלפולי דבריו הקדושים בכתב ובפה על אודות אשר האין סוף יתברך באחדותו הפשוט בעצמו המציא כביכול השתנות בין מדותיו העליונות, זה לדין וזה לחסד, אשר אלו ואלו דברי אלהים חיים, ואחדותם בכתוב השלישי גבוה מעל גבוה. ואשר בזה נתנפה אברהם אבינו עליו השלום בעת העקדה, אשר בתחלה שמע חסדי השם יתברך ומאמרו, "כי ביצחק יקרא לך זרע", ואחר כך בשמעו ממדת הדין להעלות אותו לעולה, לא הכריע ברצונו הגופני וחבת בנו לסמוך על הדבור הראשון "כי ביצחק" וכו', אבל בטל את עצמו ורצונו בתכלית הבטול להשם יתברך, עד שהשם יתברך בעצמו הכריע מדת הדין למדת הרחמים ואמר לו "אל תשלח ידך" וכו'. וכן מרדכי ידע את כל אשר נעשה בגזר דין להשמיד וכו' שנגזר גם למעלה כמבאר מדברי חכמינו ז"ל. ולכאורה לא היה לו להתירא כלל, פי הלא פנגד זה היינו מחיבים להאמין בדברי הנביא ירמיה ממדת רחמי השם יתברך ומאמרו: "לקחן שבעים שנה אפקד אתכם" (פחיובנו בזה הגלות להאמין בדברי הנביאים על ביאת הגואל שאנו מחפים אליו), ואולם ברוממות ההכרעה הנ"ל נתירא ונפחד עד אשר הרבה לזעק וזעקה

גְּדוּלָה וּמְרָה, עַד שַׁיְצָא אֶל הַפֶּעַל מֵאִמֵּר הַכְּתוּב הַנ"ל "לְקַץ שִׁבְעִים שָׁנָה" וְכוּ'. (כִּי גַם מִתְחִלָּה יָדַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׂוֵיתֵעוֹרֵר הַצְּדִיק מְרַדְכִי וַיְבַטֵּל גְּזוּרָתוֹ, וַיִּדְעֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא תִבְטַל כַּח הַבְּחִירָה, כַּמְבֹאֵר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר). וְכֹל הַמְּלַחְמָה הַזֹּאת לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה שֶׁהִתְגַּבְּרָה בְּסוּף גְּלוּת בְּכָל הוּא עֲנִין הַמְּבֹאֵר מְדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּדִבְרֵי הַכְּתוּב: "לִפְתַּח חֲטָאת רוּבִי". שֶׁכִּשְׁהָאֲדָם סָמוּךְ לִפְתַּח וְשַׁעַר הַקְּדוּשָׁה מִתְגַּבֵּר עָלָיו יוֹתֵר כַּח הַמְּסִית, כַּמְּשַׁל הַנְּאֻבָּקִים זֶה עִם זֶה. (שְׁמוּבָא בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת שְׁאֵחֵר הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂוֹת) וּמֵהַפֶּרֶט לְמַד מוֹהֲרַנ"ת ז"ל עַל הַפֶּלֶל, וְהוֹדִיעֵנו מֵרְחוֹק בְּעֵצִם הַמְּלַחְמָה לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה שְׁנִמְצָא כָּעַת בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא, בְּפְתַח הַגְּאֻלָּה נְצַחִית שְׁאֵנוּ מְחִפִּים אֵלֶיהָ, כִּי בְּהִתְגַּבְּרוֹת הַהֶסְתוֹת וְהַפְּתוּיִים לְמַטָּה לְנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שִׁיסוּרוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הִתְגַּבְּרוֹת הַסְּתוֹת מִדַּת הַדִּין לְמַעַלָּה בְּקַטְרוּגִים לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁיסִיר מִנַּפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁמִידָם חֶסֶד וְשְׁלוֹם, וְכֹל הָעוֹלָם הָיָה חוֹזֵר לְתַהוּ וְבַהוּ עַל יְדֵי זֶה. (וְעֵין לְקַמּוֹן בְּהַרְמְזִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי מִצְרוּפֵי דְבָרֵי רַבְּנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַזְּבוּב הַנ"ל), וְכֵן מְבֹאֵר מִצְרוּפֵי דְבָרֵי מוֹהֲרַנ"ת בְּפִרוּשׁ הַמַּעֲשֵׂה מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה (שְׁבַסְפֵּר סְפוּרֵי מַעֲשִׂוֹת), אֲשֶׁר מִדַּת הַגְּבוּרָה (שֶׁהוּא מִדַּת הַדִּין הַנִּמְצָא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ בְּתוֹכָהּ וּקְלָלוֹת) תִּתְקַרֵּב בְּכָל עַת יוֹתֵר לְהַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם הַנִּקְרָא בְּשֵׁם מִדַּת תְּאוֹת מָמוֹן, (וְעַקֵּר רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמִדַּת גְּבוּרָתוֹ הַנ"ל הוּא הַכְּנָעָה וְהַבְּטוּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָשׁוֹן רַבְּנוּ ז"ל בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֵׂה הַנ"ל. שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַכְּתוּב בְּתוֹכָהּ: "אוּ אֲזִי יִפְנַע לְבַבְּם") וְגַם אִם קוֹמַת מִדַּת הַתְּפִלָּה (שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם בְּעַל תְּפִלָּה) וּמִדַּת הַמְּמַנָּה שֶׁהִיא הַצְּדִיקָה מַעֲבִירִין אֶת רַע הַגְּזֵרָה, לֹא יִהְיֶה עַקֵּר הָעֵבְרֶתֶם וּפְיוּסָם לְמִדַּת הַדִּין וְהַגְּבוּרָה הַנ"ל. רַק בְּדַחְיָה וְעִפּוּב לְזִמּוֹן קָצוּב, אֲבָל בְּטוּל הַגְּזֵרָה לְגַמְרֵי הוּא

בתשובה לבד (שהוא שלמות ההכנעה והבטול הנ"ל) שיזכו נפשות ישראל בעת גאולתם. ומה נכון ונפלא לפי זה מליצת הנביא מלאכי בהכתוב "הנה אנכי שולח לכם את אליה" וכו' (אשר אין לנו נחמה יותר מזה) ואחר כך בסוף מסים ואומר "פן אבא והפיתי את הארץ חרם" (כי אם חס ושלום לא יצא אל הפעל הכרעת מדת הרחמים. יצא חס ושלום אל הפעל תכלית ההפך פנ"ל) וגם למרחוק תבין בכל זה מה גדלו זכויות האחד בעיר ושנים במשפחה המתרחקים גם היום ממבוכות הנבוכים ולצניהם והולכים בעקבות אבותינו.

ו

והנה בענין הודעת חכמינו ז"ל זה סמוך לשמונה עשר מאות שנה (בקבלתם איש מפי איש עד דורות הנביאים) שבעקבות משיחא חצפא יסגי וכו' (וחכמתם אשר קראוה בשם) חכמת סופרים תסרח יראי חטא ימאסו, כבר הודיענו רבנו ז"ל, שלא היתה פונתם רק על התגברות האפיקורסות וחסרון אמונה שבאלה הדורות, כי רק זה עקר אבי אבות כל הטמאות שבעולם דא בה פלא בה. כי אפלו העברות שבין אדם לחברו, גנבה גזלה רציחה אם לא נשמר מהם האדם רק על פי דעת האנושי המסכמת לזה, אין בזה שום ממש כלל. כי דעת האנושי לא נמצא תמיד במשקל אחד, ולפעמים מגיעים להאדם סברות וראיות עד שתחייב דעתו באופן אחר. וכאשר עינינו הרואות באלה הדורות, שבדעת האנושי מהפכים בתכלית ההפך, שחייב גדול לגזל מהעשירים את ממונם, להשוות כל הפיסים (וכמה פעמים נדמה להם על אחד שהוא עשיר, והאמת כל ממונו הוא ממון אחרים שלוה מהם למשא ומתן כמנהג העולם, ובגזלתם, לבד שגוזלים

מאתו, הם נחשבים להורגים אותו. וכמה פעמים רוצחים והורגים את העשירים בידיים ממש פנודע) ונחזר לדברי רבנו ז"ל הנ"ל שזאת היתה מטרת חכמינו ז"ל בדבריהם הנ"ל בעקבות משיחא וכו'. כי כל זה מחבר ומצרף לראית הפתוב הנ"ל לפתח חטאת וכו'. וסיום דברי חכמינו ז"ל על מי לנו להשען על אבינו שבשמים, הוא כענין ירידה תכלית העליה כמובא בדברי רבנו ז"ל במקום אחר. כי גם כל אלה המים הזידונים אשר באלה הימים, לא יוכלו לכבות לגמרי נקדת האמונה המשרשת גם עתה ברבם ככלם מנפשות ישראל (כאשר נדבר מזה לקמן באות ח'), ואדרבא על ידי כל אלה המים הזידונים, גדול ועצום כפלי כפלים רוממות כל נקדה ושערה טובה שנמצא ברבם ככלם. וכאשר יצא אז מפי רבנו ז"ל בזה הלשון, עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש פשר פשוט אז ער וועט זיך וואשען צום עסין [שיטול ידיו קדם האכל] יהיה חדוש גדול כמו הבעל שם טוב עד כאן לשונו. ולא בלשון גזמא והפלקה אמר זאת, כי באמת הוא פן ורק בזכות אלה הנקדות טובות יצמח בן דוד, לגלות האמת לעיני כל.

ז

ועוד לאלוק מלין בדבר האמונה. והנני להציע תחלה שלש הצעות:

הצעה ראשונה הוא בהכרח האמונה, כי גם חוץ ההכרח שהזכרתי לעיל, כדי לעמוד על ידה בהנסינות שנתנסה האדם בזה העולם, עוד נמצא בה הכרח גדול לחיי עד. כי בזאת לבד תתקשר הנשמה במקורה (בכסא כבודו יתברך) אשר נחצבה משם. כי זה השער לה, אשר בדורות הראשונים זכו הצדיקים

לְהַשְׁפֵּעַת הַנְּבוּאָה עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה. וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל מְצָא עֲבוּר זֶה רְמֵז נִפְלֵא בְּרֵאשֵׁי תְבוֹת הַפְּתוּב "נִפְתָּחוּ הַשְּׁמַיִם וְאִרְאֶה מִרְאוֹת אֱלֹקִים" [אוֹתִיּוֹת אֱמוּנֵי"ה].

הַצָּעָה שְׁנִיָּה הוּא הַמְּבֹאֵר בְּצִרּוּפֵי דְבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁהָאֱמוּנָה בְּלֵב הָאָדָם הוּא מֵצַד הַהוֹלָדָה וּמֵצַד הַמְּעֻשִׂים. כִּי הַנוֹלָד בְּקִדְשָׁה פְּרָאוּי, וְגַם אֶת מַעֲשָׂיו לֹא קִלְקַל (וּכְכֹל אֲשֶׁר אָכְתָּב מִזֶּה לְקִמּוֹן בָּאוֹת י' עֵין שָׁם), נֶאֱמַן לָבְבוּ בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּה' וּבַעֲבָדָיו הָאֱמֵתִיִּים, עַד שֶׁגַם אִם מְדַבְּרִים לְפָנָיו כֹּל מִיְּנֵי פִפְרֹת וּמְבוּכוֹת, אֵינָם נִכְנָסִים כָּלֵל בְּלָבְבוּ מִמֶּשׁ כְּמוֹ שְׁמַדְבְּרִים לְפָנָי הַסְּרִיס מִתְּאוֹת מִשְׁגָּל.

ח

הַצָּעָה שְׁלִישִׁית הוּא מֵה שֶׁנִּרְאָה מִצִּרּוּפֵי דְבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהַשְּׁנֵי הַפְּכִים הַנִּמְצָאִים בְּהִדְיָעָה וְהַבְּחִירָה, נִחְשָׁבִים וְעוֹמְדִים אֵלֶּה הַשְּׁנֵי הַפְּכִים גַּם בְּדְבָרֵי הַנְּשִׁמָּה וְהַבְּחִירָה. כִּי אִף עַל פִּי שִׁגְם צַד הַנְּשִׁמָּה וְהִדְיָעָה אֶמֶת וַיִּצְיֵב, אֲבָל בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לָנוּ לְסַלֵּק אֶת דְּעִתָּנוּ וּלְבַבְנוּ מִלְּבוּא כָּלֵל בְּדָבָר הַנְּשִׁמָּה וְהִדְיָעָה, וְאֵין לָנוּ לְשׁוּם אֵל לָבְנוּ רַק צַד הַבְּחִירָה. כִּי בְּאֶמֶת הָאֱמֵתִי נִמְצָא יְכֻלֵּת בְּכֹל אָדָם לְהַתְקַנָּא בְּהַצְדִּיקִים הָאֱמֵתִיִּים, וּלְבַחֵר בְּטוֹב וּלְסוּר מִרַע עַד שְׁיִזְכֶּה גַם כֵּן לְתַכְלִית מְדֻרְגָה הָעֲלִיּוֹנָה, וּמִחֲמַת זֶה מִגִּיעַ עֲנֵשׁ לְחוּטָאִים. וְכִבֵּר הִבְאִיתִי בְּכֹלֵל הַשָּׁנִים עֲשָׂר שְׁבַהֲקִדְמַת סְפָרֵי בְּאוּר הַלְקוּטִים. שְׁמֵבֹאֵר מִדְּבָרֵי רַבְּנוּ וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל שֶׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה דְבָרִים הַנִּרְאִים לְדַעְתָּנוּ הָאֲנוּשָׁה כְּשֵׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא אֶחָד, וְלַהֲעֲדָר גְּבוּל חֲכָמַת וְדַעַת הַבוּרָא יִתְבָּרַךְ לְבִלְתֵּי הַפְּכִים יִחְשְׁבוּ. וּמִפְּלֵ זֶה נְבוּא בְּדָבָר הָאֱמוּנָה הַנִּל. כִּי פַעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת

ז"ל בזה הלשון, אני מאמין בכל אדם מישראל, ואם אני שומע מפיו דברים רעים בודאי אני מאמין, רק אפלו אם אני שומע באזני דברים רעים יוצאים מפיו, אני מאמין שלא נמצאים בלבבו ככל אשר הם יוצאים מפיו. עד כאן לשונו. ויש לזה עוד שיחות נחוצות אשר הוצאתי מדבריו, כי לולא השרשת נקדת האמונה בלב נפשות ישראל, לא היו עומדים רבם ככלם בנסיונות רדיפתם מהאמות ובנסיונות יציאת נפשם ממש, שנתנסו מאז היו לגוי. ושקר וכזב בפי כל הבודים מלבבם פרושים על זה. אבל האמת הוא שגם כל ההשרשה הוא בהעלם נפלא ומכל שפן וכל שפן באלה הדורות אשר גברו יותר ההעלם וההסתרה. עד שהם בעצמם אינם מבינים ואינם יודעים כלל מה שנמצא בהם. וכמבאר משיחות רבנו ז"ל שאחר הספורי מעשיות, שהרשעים הם מלאי חרטות (וכונתו על רשעי ישראל כמבאר מזה בדברי מוהרנ"ת במקום אחר), ושהם בעצמם אינם יודעים מזה כי גם כל אשר יתגברו ברשעתם, הוא מחמת החרטה שנשרש בהם ושנסתר ונעלם בקרבם. וכמשל הנאבקים והנלחמים זה כנגד זה, שכשאחד רואה שחברו מתגבר יותר, כמו כן ממש כשהרע רואה שמתחיל איזה טוב להתעורר אצו הוא מתגבר יותר, עין שם. וגם לפי זה אין מקום כלל לשאלת הנבוכים ותמיהתם מהיכן יזכו לאמונה אפלו אם ירצו. ויש מהם שנבוכו כל כך עד שנדמה להם גם על זולתם וכו'. ואין להאריך בדבריהם המטעים והמתעים פי האמת הוא בתכלית ההפך, שכל הנשמות הנמצאות בזרע יעקב, חוט המשלש באברהם ויצחק שיצא מהם, יוצאים ונמשכים משלשת השמות הנמצאות בהפתוב שמע ישראל. 'א' ' (אברהם) יצחק יעקב) העומדים בסוד השלשה רגלים שבכסא כבודו יתברך (כמבאר כל זה מצרופי דברי רבנו ז"ל), שמחמת זה אין שום אפן

כלל שלא יהיה נמצא בהם איזה נקדה מהאמונה האמתית, ובזאת הנקדה יש ביכלתם לבוא להשלמת האמונה, באפן שתתגלה בלבבם. ויש להאריך בזה קצת. והנני לכתב מזה לקמן. פי אגב אורחא אמרתי להפסיק את הענין, ולהציע לפני המעין הסגנון השני הנמצא בלקוטי א' אודות החרטות הנמצאות בהרשעים (שזה בעצמו שהם מתגברים וכו' פנ"ל). כי בלקוטי א' סימן רע"ד מאריך יותר בדבר ההתגברות שהרשעים מתגברים ברשעתם, ושיש מהם שעובדים ויגיעים כל ימיהם, כדי לעקר את עצמן מהשם יתברך ומתורתו לגמרי, כי הנקדה הקדושה של קדשת ישראל שיש עדין בתוכם היא מבבלבלת אותם ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת הדין. ומחמת זה אין להם תענוג מהעברות והתאות שלהם. ושעל כן הם מתאווים ויגיעים שיגיעו לכפירה גמורה בדתם חס ושלוש, באפן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנטות אל האמת. אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאד מאד כמה וכמה שנים (רחמנא לצלן) כי היהדות שבהם אינה מנחת אותם ומבבלבלת אותם תמיד. גם מבאר שם, שיש מהם שכשמוגיעים ובאים למה שהתאוו, דהינו לכפירה גמורה חס ושלוש בלי שום נטיה אל האמת, אזי תכף ומיד מתים ויוצאים מן העולם (ויש לבאר שזה מחמת שכל עצם נשמת ישראל נמשכת מנשמת האבות שבפעם האמונה כאשר אכתב מזה לקמן). ובעקירת האמונה מהאדם נעקר מאתו ממילא גם הנשמה. כי נפשות ישראל אפלו אם נופלים לעבודה זרה ממש, נקראים על כל פנים בשם פושעי ישראל (אף על פי שחטא ישראל הוא, פנודע מדברי חכמינו ז"ל).

ט

ועתה נחזר לענין ראשון אשר כתבנו ברוממות נפשות ישראל, ולהקדים תחלה את המכון היוצא מהכלל הרביעי שבהקדמת ספרי "באור הלקוטים" (ומהדגמאות אשר הבאתי מהכתובים שבפרשת ואהבת וכו' אשר תבין משם) על אודות השני יחודים, שמע ישראל, וברוך שם. שבהודעתם את האמונה נמצאים הם עצמם בעקר האמונה. ומכל שכן וכל שכן השלשה שמות הנ"ל הנזכרות בהכתוב שמע ישראל: ונפש אברהם אבינו שנמשך משם עומד בראש המאמינים במציאות הבורא יתברך ונתקים בו הפסוק הנ"ל, "נפתחו השמים ואראה" וכו', אבל מחמת שלא היתה עדין הולדתו בקדשה, נתעלה עליו בנו יצחק אבינו שנולד בקדשה מאברהם ושרה. כי ברב אמונתו בהתמלאות כל הארץ מכבוד המלך העליון יתברך נתירא ונפחד מפחדו ויראתו, עד שעמד במדת היראה פנוּדע, כי האמונה הזאת היא מפלגת יותר מהאמונה סתם שבמציאותו יתברך הנ"ל (כי בדבר האמונה הזאת שמלא כל הארץ כבודו, אף על פי שבאמת איה מקום כבודו. נמצאים שאלות ותרוצים לאין תכלית אשר לא יתגלה רק בעולם הנצחי. כמבאר בזה מדברי רבנו ז"ל במקום אחר). ואחר כך גבוה מעל גבוה נתעלה גם עליו בנו יעקב אבינו בחיר שבאבות, (חוט המשלש כנ"ל) אשר בו נתיחדה האמונה עם האמת (שהיא חכמה פנוּדע), וברב זה היחוד והשלמת האמונה שזכה לא נקרא אצלו האמונה רק בשם אמת. אף על פי שלכאורה יש לפרש מדברי רבנו שבסימן ז' בלקוטי א' שבתחלה יש להקדים את האמת. אבל כפי המבאר עוד מדבריו הקדושים בכמה מקומות, וגם מהדברים שבעל פה שעל כרחק דבריו

הקדושים שבסימן זה הנ"ל אומרים פְּרִשׁוּנִי, שְׁהֵאמוּנָה וְהֵאמַתּוּ מְקַשְׂרִים זה לזה, וּשְׂבָכָל זה "תבואי תשורי מראש אמנה", שְׁזָה לְבַד פֶּל הָרֵאשׁ וְהֵהֲתַחְלָה. רק שְׂבַעֲצָם קִשְׂרִיהֶם זה לזה מְכָרַח מִיַּד לְהִשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּמִדַּת הָאֵמֶת (שֶׁהוּא חֲכָמָה פְּנוּדָע) כְּדִי לְהַנְצִל וּלְהִשְׁמֵר מֵאֲמוּנוֹת כְּזָבוֹת. וַיַּעֲקֹב אֲבִינוּ בְּעֵצָם הִשְׁלַמְתוּ כִּנ"ל, הִיתָה מִשְׁתּוֹ שְׁלָמָה, אֲשֶׁר מִסְפֵּר בְּנָיו מְכוּן מִמֶּשׁ כְּמִסְפֵּר הַתְּבוֹת שְׂבַשְׂמֵעַ וּבְרוּךְ שֵׁם. וְגַם מִסְפֵּר הָאוֹתִיּוֹת שְׂבַשְׂמוֹתֵיהֶם מְכוּן מִמֶּשׁ לְמִסְפֵּר הָאוֹתִיּוֹת שְׂבַשְׂמֵעַ וּבְרוּךְ שֵׁם. וְגַם עַל יָדָם בְּעֵצָמָם נִתְגַּלָּה זֶה הַיְחֻד שֶׁהֵם אָמְרוּ שְׂמַע יִשְׂרָאֵל וְכוּ' כְּמוּבָא בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמִסְכַּת פְּסָחִים. וְעַבּוּר זֶה הַתְּפָאֵר עֲצָמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְפָנָי נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַנְּבִיא יִרְמְיָה בְּהַפְתּוֹב: "וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק כְּלֵה זָרַע אָמַת" וּפְרַשׁ רַש"י שֵׁם בְּכוֹנֶת הַכְּתוּב עַל אֲשֶׁר נוֹלְדוֹ וַיִּצְאֹ מֵהָאֲבוֹת. וּמִמִּילָא מוּבָן שֶׁהֶעֱקֵר הוּא מַה שִּׁיִּצְאֹ מֵעֵקֶב כִּנ"ל. וּבְכַח נִקְדַּת הָאֲמוּנָה שֶׁנִּשְׂרַשׁ בְּהַעֲלֵם בְּלֵב נֶפֶשׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, יֵשׁ בְּכַחוֹ לְבָא בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה עַד שִׁיִּזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה בְּעֲצָמוֹ לְשִׁלְמוֹת הָאֲמוּנָה. כִּי עַל יְדֵי זֶה יִסּוּבְבוּ כָּל הַתְּרִי"ג מִצְּוֹת שֶׁנִּתְּנוּ מֵהָאוֹר אֵין סוּף יִתְבָּרַךְ. וְהַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ קוֹרָא אוֹתָם בְּשֵׁם תְּרִי"ג עֲטִין. וְכַמְשָׁל הָרוּפָא הַחֲכָם וְהַבְּקִי בְּהַפְּלָאָת הַכַּחוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּחֻלְקֵי הַבְּרִיאָה וּבְבָאוּ לְהַחֲלוֹה מֵיַעֲזַן וּמוֹדִיעַ לוֹ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הַמְזִיקִים שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִשְׁמֵר מֵהֶם שְׁלֵא יִקְלַקְלוּ וַיִּמְנְעוּ מֵאֲתוֹ אֵת הַרְפּוּאָה, וְגַם מוֹסִיף לַיַּעֲזַן וְלַהוֹדִיעַ לְהַחֲלוֹה אֵת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים לְרְפוּאָתוֹ, כִּן יוֹדִיעֵנוּ הָאוֹר אֵין סוּף יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי עֲבָדָיו הַנְּאֻמָּנִים שְׂכָפֵי הַטְּבַעִיּוֹת הָרוּחָנִיּוֹת אֲשֶׁר הַטְּבִיעַ וְהַלְבִּישׁ בָּאֻמְצָעוֹת חֻלְקֵי הַבְּרִיאָה (וְהַטְּבַעִיּוֹת הַגִּשְׁמִיּוֹת הַנִּמְשַׁכּוֹת מֵהֶם) יֵשׁ לָנוּ לְהַתִּירָא מְכַל חֲטָא וְעוֹן וּפְשַׁע הַגּוֹרְמִים הַזְּקוֹת וּמוֹנְעִים גְּדוֹלִים לְהַנְפֹּשׁ מֵהָאֲמוּנָה וְהַדְּבָקוֹת בְּמִקּוֹר הַחַיִּים הַנִּצְחָיִים. וַיֵּשׁ מֵהֶם שֶׁהֵם

גורמים להנפש פרת וכריתה לגמרי מהאמונה (ולהיות נאבד לגמרי חס ושלום). ובתכלית ההפך נמצאים סגלות נפלאות ונעלמות בכל רמ"ח מצות עשה, אשר על ידם נתרפא האדם ויתעלה על ידם להאמונה והחיים הנצחיים. ומצוה גוררת מצוה, כי כל אשר יזכה האדם יותר להגדיל בלבבו את האמונה, יסור יותר על ידי זה בעצמו מהרע אל הטוב (ועוד יש בזה שיחות נחוצות, ואם יהיה אלקים עמדי יבארו במקום אחר).

יא

והנה העקר שבכל המעשים המרחקים מהאדם את המבוכות ומביאים בלבבו את האמונה, הוא מה שגורמז בסמיכת הפתוב אחרי לבבכם וכו' כפי דרשת חכמינו ז"ל "אחרי לבבכם" - זהו מינות, ו"אחרי עיניכם" - זהו נאוף. פי הקדשה והטהרה מזאת התאוה נקרא בשם תקון הכללי. ויש בזה רבבות רבבות מדרגות. ומרחוק תבין לפי זה ברוממות והתעלות יוסף על כל אחיו, כי בירידתו לערות מצרים והתנסותו שם בתקף רתיחת הדמים, "ותשב באיתן קשתו" נתעלה גם ברוחניות למדרגת פי שנים ברוח אביו בעצמו (כמוכא מזה במקום אחר). פי "בית יעקב אש, ובית יוסף להבה". ומהולדתו השניה אשר קרא בשם אפרים, נשתלשל גם משיח בן יוסף פנודע. וגם משה ודוד נתאחדו אתו בהסתלקותם ברעוא דרעוין. ובאחדותם יחדו עומדים עם בנו אפרים ברגל הרביעי מהכפא, שהוא תבה הרביעית והמצרפת לשלשה שמות הנ"ל, 'א' 'א' 'א' אחד. גם מבאר מצרופי דברי מוהרנ"ת המיסדים גם בדברי האר"י ז"ל בפרי עץ חיים, שהשני שמות יעקב יוסף עולים י"ג פעמים הויה. פי יעקב עולה שבעה פעמים הויה, המכונים לשבעה לילות חנפה, ובליל שמיני פאשר

יאיר מספר שם הוי"ו שבשם יוסף (אף על פי שבצרוף שמו נמשכים המספרים עד י"ג כנ"ל) מרחק לעמד ואי אפשר להדליק יותר. כי הוא הלהבה בפני החמה שלעתיד. ובשם יוסף מוסיף והולך להאיר מעצמו מיום ליום. ונסח האר"י ז"ל בברכת הנרות להדליק נר ח'נכה שבזה סובב גם כן על הנח"ל הנובע ומוסיף לשפף מימי הדעת והחכמה מיום ליום כנ"ל (הנמשכים ויוצאים ממקור החכמה שלמעלה). וברב רוממותו נעלם ונסתר הוא גם מדעת אחיו הקדושים והצדיקים בהסתרה והעלמה כנ"ל, עד שבתכלית ההפך אמרו 'איש אל אחיו לכו ונהרגהו' (אין מקרא יוצא מידי פשוטו). ובאמת הוא השליט והראש לכל נשמות ישראל אשר ברוחניות, ובהעלם נפלא יוצאים ונמשכים מאתו כל הדורות (פמוכן מדברי רבנו ז"ל על אודות הפתוב "קורא הדורות מראש") ובהמשכתם מאתו אין ביכלת הרע לבלע אותם בשום אפן בעולם כלל. וכל אשר יעמדו זה לעמת זה כל השבעה מדרגות הרעות לבלע לנפשות ישראל עד שלא יודע כי באו אל קרבנת, ולא יזכר שם ישראל עוד. כן בתכלית ההפך יותר יקראו אותם עד שיוסיפו להקיא גם עצמות חיותם (כמובא מזה במקום אחר בדברי מוהרנ"ת על אודות תשלומי כפל וארבעה וחמשה חמשה תחת השור) וכאשר הוא בעצמו נתעלה ויצא (בראש השנה) מחשך לאור. כן בכחו כי עז וגבורתו, כי קשתה מים רבים לא יוכלו לכבות את תבערת לב נפשות ישראל הנמשכים מאתו עד עת קץ. ודי לחכימא ברמיזה. ובדבר הי"ג פעמים מספר הויה שפתבתי לעיל מדברי מוהרנ"ת שבשם האר"י ז"ל נדבר לקמן בפרוש הדבר, אשר הוצאתי בבאורי את המאמר ראיתי מנורת זהב שבלקוטי א' סימן ח'.

יב

כבר הודיענו רבנו ז"ל, שגם המצות שיש עליהם טעמים הגשמיים, יש להאמין שהעקר הוא טעמים הרוחניים לאין סוף שנמצא בה, כי אורייתא וקדשא בריך הוא פלא חד (וכבר הזכרתי מזה להענין אשר כתבתי באות ב' הנ"ל). וכן במצות תלמוד תורה העולה על כל המצות (כמבאר מזה גם בספר המדות בזה הלשון הרגל הלמוד עולה על קיום כל המצות) אף על פי שבפשיטות כל טעם הנגלה היא למען דעת איך להתנהג בכל דבר, את הדרך אשר נלך בה ואת המעשה וכו'. אבל גם בזה כל עקר המצוה הוא בלשון סגלה להצלחת הנפש, כפי טעמים הרוחניים אשר בה. (ועין בספר המדות בזה הלשון כל ידיעה במשפטי התורה וכו' הידיעה הזאת בעצמה הוא הצלחת הנפש) וכן מבאר מדברי חכמינו ז"ל מסכת זבחים, לענין הלמוד שבהלכות קדשים שהוא הלכתא למשיחא, אבל דרש וקבל שכר.

והנה כאשר יצא מפי רבנו ז"ל כמה דברים נוראים בהכרח למוד ספרו, כי גם מיום התגלות הסתרי תורה שבזהר הקדוש תהיה בזה לבד הסגלה להצלחת הנפש כמבאר בזה מדברי האר"י ז"ל. גם לענין הלמוד בכל חכמת הקבלה שנתגלה על ידו (רק שלא כל אחד ראוי לזה הלמוד שבקבלת האר"י ז"ל מלשונות ההגשמה אשר בה. ולהבלתי ראוי מגיע קלקול חס ושלוש כמובא מזה בספר חיי מוהר"ן, אבל להראויים לזה מאד מאד מכרחים דבריו והשגותיו הקדושים). ורבנו ז"ל קרא פעם אחת לספר עץ החיים בשם ספר מוסר, ואמר בזה הלשון: סע א טייער מוסר ספר סע איז ואיזה ספר מוסר יקר הוא, והפליג מאד ביקר מעלתו. ועתה כפי המובן ברוממות רבנו ז"ל. יש גם מזה בעצמו להבין

מרחוק מרוממות למוד תורתו והצלחת הנפש שזוכים על ידי כל דבור ודבור שבה. ואגב אורחא הנני להזכיר מה שמובא מזה קצת בהשיחות שאחר הספורי מעשיות (וגם בלקוטי הלכות מובא מזה) שרבנו ז"ל הפליג מאד לפני מוהרנ"ת בעצם פח התורה להוציא את האדם מכל מיני טנפת. ואמר לו בזה הלשון: גלייך דיא וויסט דעם פח פון דער תורה ונכי אתה יודע הפח של התורה?]. ומאמר רבנו ז"ל (שמובא בחיי מוהר"ן סימן של"ב) אני נחל המטהר וכו', מבאר גם כן מדברי מוהרנ"ת ששובב העקר על דברי תורתו הקדושה. ובספר המדות באות צדקה, מבאר מעלת יקר הלמוד, כי התורה והמעשר והשבת נותנים חיים גשמים גם כן. ועוד הנני לספר אשר ראיתי בבית אבי איש זקן אשר בימי נעוריו התחיל לנסע לרבנו ז"ל עם דודו שהיה מאנשי רבנו ז"ל, ודודו שבח אותו קצת לפני רבנו ז"ל, שהוא בר אורן. והתחיל רבנו ז"ל לעוררו על התמדת הלמוד, ואמר לו בזה הלשון: דיא ליפען זאלין דיר גיט צו שטיין [שהשפתים לא יעמדו] (כי עדין היה סמוך על שלחן חותנו). גם אמר לו רבנו בזה הלשון: דיא תורה וועט דיר קוויקען, דיא תורה וועט דיר שטארקען [התורה תחיה אותך, התורה תחזק אותך]. ועוד כמה שבחים חשב אז. ובסוף הרים את קולו ואמר לו בזה הלשון: דיא תורה מאכט רייך [התורה מעשירה]. גם מבאר מדברי רבנו ז"ל לענין הצדיקים יחידי הדורות, שקדם ירידת הצדיקים לזה העולם, יש ביכלת להיות איש פשוט ועובד את ה', גם זולת זה הצדיק ותורתו, ומשבא לזה העולם אין ביכלת פלל לזכות זולתו וזולת תורתו למה שצריך לזכות. וכפי הנראה מדבריו הקדושים שזה נמשך מדרכי השם יתברך בהנהגת העולם זה לעמת זה. ובירידת הצדיק הרופא נפשות לזה העולם, ברפואות ותחבושות יקרות ונפלאות שלא

נתגלו עדין מעולם, נתחדשים כנגד זה מחלות ומכאובים חדשים שלא היו עדין בעולם, ושאינן ביכלת לעמד כלל כנגדם, אם לא בסגלות ורפואות הצדיק שנתחדשו וירדו כנגדם באלה העתים, והבלתי מתרפא בהם אבדה תקותו חס ושלום. ולפי כל זה תבין ותתבונן ברב ועצם חיוב והכרח הלמוד בתורה שבנסתר שזכינו על ידי רבנו ז"ל. כי הן המה התבלין המכרחים להיצר הרע שבעת הזאת. שעל זה אמרו חכמינו ז"ל 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין' (מסכת קדושין דף ל' ע"ב). והעקר הוא למוד העיון שבה, כמבאר מדבריו הקדושים בלקוטי א' סימן ק"א, שזה הוא הלמוד המסגל להנצל על ידו מהתאוות והמדות הרעות.

ובספר המדות באות סוד. מבאר שבעיון עמק בסודות התורה, יכולים לפקד עקריות ולרפאות חולאת חזק (שגם מזה מובן גדל ועצם מעלת זה הלמוד), וכאשר נקראים בשם סודות התורה כל דברי רבי שמעון בר יוחאי בהזהר הקדוש והתקונים שנפתחו ויצאו ממקור החכמה דעתיקא סתימאה. כן גם כל דברי הנחל הנובע משם על ידי רבנו ז"ל. שמחמת זה מבאר מדבריו הקדושים, שגם הקובע לעצמו בכל יום שעור הלמוד בספריו הקדושים, לא יסתפק את עצמו בשעור למוד הפשוט, אבל יחלק את העתים ויוסיף לקבוע לעצמו שעור למוד העיון בספריו הקדושים.

יג

והנה בימי נעורי, חלפו ועברו אצלי כמה שנים שנפלאתי קצת בפרוש מלת העיון שהזכיר רבנו ז"ל לענין הלמוד שבספריו הקדושים. כי לכאורה אין יכלת כלל שיכפל זה הלמוד

לְפֶשׁוּט וְעִיּוּן. כִּי בַתּוֹרָה שֶׁבִּנְגְלָה, תִּלְמוּד בְּבִלְי וִירוּשְׁלָמִי, גַּם אִם נִמְצָא בָּהֶם לְמוּד אֶחָד פְּשׁוּט (לְהַבִּין עַל כָּל פְּנִים בְּפִשְׁטוּת מֵאֲמֹר הַגְּמָרָא, כִּי בְלִי זֶה לֹא נִקְרָא בְּשֵׁם לְמוּד כָּלֵל) נִמְצָא בְּכָל זֶה לְמוּד הָעִיּוּן, אֲשֶׁר הַלּוּמְדִים בָּהֶם יִשְׁמְרוּ עֵינֵיהֶם לְעֵין וּלְהַעֲמִיק יוֹתֵר בְּפִלְפוּלִים שׁוֹנִים (וְלֹא בְדֶרֶשׁ, כִּי הַדֶּרֶשׁ הוּא עֲנִין אַחַר כְּנוּדָע), אֲבָל בְּלְמוּד כְּזֶה לְכַאוּרָה לֹא נִמְצָא כָּלֵל יוֹתֵר מִפְּרוּשׁ הַפְּשׁוּט, עַד שֶׁבְּאֲמַת נִמְצָאִים גְּדוּלִים מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ (וּמֵהֶם רַבִּי יְחִיאֵל מְעַדִּיל בְּהַקְדַּמַת הַמִּפְתָּחוֹת) הַמְּפָרְשִׁים מִחֲמַת זֶה כְּוֹנֵת הַמֵּאֲמֹר הַנִּזְכָּר עַל פְּרוּשׁ הַדֶּרֶשׁ. אֲבָל בְּהַמְשָׁךְ הַזְּמַן מֵדִי שֶׁקָּדִי עַל דַּלְתֵי סְפָרֵי מוֹהֲרַנְ"ת, אֲשֶׁר עָלְיוּ סִמְךָ רַבֵּנוּ ז"ל אֶת יָדָיו לְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּרוּחַ אֱלֹקִים לְקוֹם לְדֶרֶשׁ בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים, עַד שֶׁגַּם כָּל דְּרָשׁוֹתָיו כְּנִים וְאֲמַתִּים (וּבְלִי שׁוֹם תַּעֲרוּבוֹת חֵס וְשְׁלוֹם מִבְּלָבוֹל הַמְדַמָּה בַּתְּכֵלִית הַהַפֵּךְ שֶׁהַזְּכִיר מִזֶּה רַבֵּנוּ ז"ל בְּלִקוּטֵי א' סִימָן נ"ד עִין שָׁם) רָאָה רְאִיתִי שֶׁבְּאֲמַצְעוֹת הַדֶּרֶשׁ חָתַר וּמְצָא מַסְלוֹת נִפְלְאוֹת בְּלְמוּד תּוֹרַת רַבֵּנוּ ז"ל גַּם בְּפִשְׁטוּת, וּלְהוֹסְפוֹת הֵם נְחֻשְׁבִים עַל הַרְמָז וְהַדֶּרֶשׁ אֲשֶׁר יִדְרֹשׁ בָּהֶם בְּעֶשֶׂר דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל מִמְקוֹמוֹת אַחֲרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב וּבַעַל פֶּה (אוּ מִמֵּאֲמָרִים אַחֲרִים שֶׁבְּסֵפֶר רַבֵּנוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ, שֶׁגַּם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם דֶּרֶשׁ וְעוֹשֵׁר מִמְקוֹם אַחֵר). כִּי עוֹד בְּהוֹסְפָה וְתוֹסְפוֹת עַל כָּל זֶה מְצָא פְּרוּשִׁים נְחֻמְדִים (כֵּל) בְּקִצַּת מֵאֲמָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁבְּכָל מֵאֲמֹר וּמֵאֲמֹר יִפְרֹשׁ מִנֵּה וּבֵה כְּפִי הַכָּלֵל הָרְאוּשׁוֹן (וְהָעֲקָרִי) לְכָל הַפְּלָלִים אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי בְּהַקְדַּמַת סְפָרֵי בְּאוֹר הַלִּקוּטִים. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ ז"ל לְפָרֵשׁ בְּכָל מֵאֲמֹר וּמֵאֲמֹר מִנֵּה וּבֵה תַחֲלָתוֹ מְסוּפּוֹ וְסוּפּוֹ מִתַּחֲלָתוֹ. וּבִאֲפִן שָׂאִין נִרְאָה כָּלֵל

(קל"ב) וְהֵם מְבַלְעִים וּמְבַלְלִים בְּאֲמַצְעוֹת דֶּרֶשׁוֹ הַנִּזְכָּר עַד שֶׁקָּשָׁה וּכְבֹד לְהַבְחִין כָּלֵל בָּהֶם. וְאִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמּוֹי הַנְּנִי לְיַחַד עַל זֶה בְּסֵפֶרֵי דְבוּרִים מוֹחֲדִים.

רק למי שחותר ומעמיק בהם, וכאשר ירמז מוהרנ"ת זה הפלל בהקדמותיו אשר כתב ללקוטי הראשון ולקוטי תנ"א.

(ועינין) שם מה שכתב שפפי עצם העמק היה צריך לכתב בכל דבור ודבור, ודוק או והבן היטב). וגם אנב אורחא ראה ראיתי שלפי זה מפרש שיחת רבנו ז"ל, שאחר הספורי מעשיות סימן קצ"ח. שאין מי שיבין את תורתו רק מי שיכול לאמרה פנים ואחור עד כאן לשונו. כי כשחוזר הקורא לאחוריו מסוף המאמר לתחלתו מבין יותר פונת רבנו ז"ל. ושגם לפי זה מבאר מה שכתב מוהרנ"ת בסוף הקדמתו לספר לקוטי הלכות (פרק הראשון והאחרון) שהוא כעין באור על ספר רבנו ז"ל. ולכאורה יש להתפלג על זה, כי הלא מהדרש לבד אשר ידרש בהם אין ראיה כל כך על יתרון דברי רבנו ז"ל ורוממותם (כמבאר לכל בקי בספרי הדרשות שאין מזה ראיה כל כך), אבל פפי הדלאותיו את החספא אשר הדלה לנו בספריו הקדושים למצא את הפלל הראשון הנ"ל, וגם שאר הפללים אשר כתבתי בהקדמת ספר באורי הנ"ל, נחשבים ספריו הקדושים לבאור ופרוש ממש ללקוטי הקדושים. ואדברה בתורתו נגד מלכים ולא אבוש. ונתעוררתי מכל זה להציג בזה הספר כמה מאמרים מהלקוטי מוהר"ן עם הבאורים פפי המסלה והפלל הנ"ל, ולהרכיבם ולבללם עם אלה השיחות והספורים. ובראשונה הנני להציג פה קצת מהדורא בתרא לבאור המאמר שבסימן ח' שבלקוטי א' על הכתוב ראיתי "והנה מנורת זהב". כי מחמת שלא כתבתי אותה כעין כתיבתי לבאור המאמרים שאחרי זה (בתחלה ישר וכסדר, ואחר כך שלא פסדר עין שם) וגם קצתי בה יותר מדאי, קשה וכבד מאד להתבונן בה. ועתה הנני לכתבה שלא בקצרה כל כך וגם לצרף לה קצת ראשי פרקים מגוף

המאמר שבלקוטי מוהר"ן פדי להקל על הקורא, ובכל מקום שדלגתי פתבתי שלש נקודות כזה... לסימן ואות שדלגתי שם:

**ראשי פרקים מהמאמר בלקוטי א' סימן ח' על הפתוב
ראיתי וכו' (זכריה ד') והוא הפטרת שבת הגכה**

ראיתי וחנה מנורת זהב בלה. וגלה על ראשה וכו'. הנה יקר גנוחי... מאיש ישראל. פי היא שלמות החסרונות פי על ידי... הרוח חיים נברא העולם כמו שפתוב "וברוח פיו כל צבאם"... והוא גם כן חיות האדם... כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכשיש חסרון באיזה דבר, עקר החסרון הוא בבחינת החיות... הרוח חיים של אותו הדבר... והאנחה הוא אריכות הנשימה והוא בבחינת ארך אפים, דהינו מאריך רוחה. ועל כן פשמתאנח על החסרון ומאריך רוחה, הוא ממשיך הרוח חיים להחסרון... ועל כן האנחה משלים החסרון:

ב

אך מאין מקבלין הרוח חיים. דע שעקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור. פי עקר הרוח חיים הוא בהתורה... והצדיקים דבקים בהתורה. ועל כן עקר הרוח חיים הוא אצלם. וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחה, ממשיך רוח חיים מהצדיק שבדור שהוא דבוק בהתורה אשר שם הרוח. וזהו שנקרא הצדיק איש אשר רוח בו, שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד... וזה בחינת רוח צפונית המנשבת בפנור של דוד... חמש נימין כנגד חמשה חמשי תורה... ורוח צפון... הוא בחינת רוח הצפון בלבו של אדם, שהוא בחינת הרוח חיים, פי צפון חסר... ועקר הרוח חיים הוא בלב וכמו שפתוב

בתקוני זהר... והחסרון הוא הסתלקות הרוח שמקומו בלב. ועל כן נרגש החסרון בלב, ועל כן כשנתמלא החסרון... נאמר "ויתן לך משאלות לבך, ימלא ה'" וכו'...

ג

אך רשעים... דע שיש רב דקלפה שהוא בחינת עשן... יש לי רב. והוא בחינת "אלופי עשן" וכמו שמתרגם אוינקלוס 'רברבי עשן'... ומהם מקבלין הרשעים הרוח. והוא בחינת רוח השמאה בחינת רוח סערה, כמו שכתוב "הן עשו אחי איש שעיר"... כמו רוח סערה שהוא גדול בשעתו... אך שאין לו קיום כלל... ומסער גופה ונשמתה:

ד

ועל כן "ואיש חכם יכפרנה". כי החסרון הוא מחמת עונות... הממשיך הרוח חיים, ומשלים החסרון מכפר העון. והוא מגדל רחמנות וחינוך מהבורא יתברך שמו, שצמצם עצמו להיות הרוח אצל הצדיקים... וזה בחינת שלש עשרה מדות, ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים... ורב חסד... הפך עשן רב דקלפה, שהוא אדמוני תקף הדין... "תורת אמת היתה בפיהו"... נוצר וממתיק אלופי עשן... "נושא עון ופושע":

ה

והנה כשמתאנה ממשיך הרוח חיים... אך להתגרות ברשעים אי אפשר. כי כשמתגרה בהרשע והוא מתאנה... אם לא מי שהוא צדיק גמור... לא יאנה לצדיק כל און. והענין כי יש ארבעה

יסודות... ולמעלה בשרשם הם ארבע אותיות הויה ולמטה הם מערבים טוב ורע. והצדיק גמור שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי... מתר להתגרות ברשעים. והענין כי כל רשע ההכרח שיהיה לו צנור שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון, והצנור הוא דרך המדה רעה מהארבעה יסודות שהמשיך והגביר על עצמו, הוא הדרך... וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מכרח לירד להמדה רעה ההיא שהגביר עליו הרשע להכניעה, ולקלקל הצנור ההוא של הרשע שמקבל דרך שם החיות שלו. ועל כן מכרח שיהיה זה הצדיק צדיק גמור שאין בו שום רע. למען לא יהיה פח להרוח סערה... לשלט ולהזיק חס ושלום להצדיק... כי אין להרשע שום תפיסא בו... מה שאין כן צדיק שאינו גמור... הרע עדין בכח... אבל צדיק גמור אינו בולע... הצדיק גמור וכל הנלוים אליו מתרים להתגרות ברשעים.

ו

ולבא לזה להפריש ולהבדיל ולברר הרע מהטוב הוא על ידי תורה ותפלה. ולמוד התורה יהיה ללון לעמקה של הלכה... כי יש בהתורה אחיזת הטוב והרע שנאחזין מבחינת אסור והתר טמא וטהור פשר ופסול שיש בהתורה. וכל זמן שאינו מברר ההלכה, הוא מערב... אף לזכות לזה השכל... הוא על ידי תפלה כי משם נמשך השכל:

ז

והענין כמו שכתוב בתקוני זהר, גן דא אורייתא, ונשמות ישראל המענינים ומבינים בהתורה, הם בחינת עשבין ודשאין דאתרביאו בגן. ומאין הם גדלים, הוא ממעין החכמה כמו שכתוב

"מענין גנים". "ומענין מבית ה' יצא" - הוא התפלה, כמו שכתוב: "כי ביתי בית תפלה". והוא בחינת מביא מכח אל הפעל. כי תפלה הוא בחינת חדוש העולם... והוא בחינת בריאה בלח. כמו שכתוב: "כלם בחכמה עשית", שהוא בחינת התפלה שמשם יוצא מעין החכמה. והתורה הוא בחינת בריאה בפעל... כי בהתורה נברא העולם... וזהו שאמרו רבותינו ז"ל: 'המעין בתפלתו בא לידי כאב לב'... מאי תקנתו יעסק בתורה... נעשה בקשתו על ידי שיוצא מכח אל הפעל... ונהר היוצא מעדן... עדן הוא בחינת התפלה... כי עדן עין לא ראתה... תפלה שהוא למעלה מהטבע.. להשקות את הגן הוא התורה. ומשם יפרד, כי על ידי זה נפרד הרע מהארבעה יסודות ולא נשאר רק הטוב. והיה לארבעה ראשים, הם ארבע אותיות הויה שהם שרש הטוב של הארבעה יסודות...

ח

...**מארבע** רוחות ... ציצית הוא מלשון שער (בשין שמאלית) כי על ידם נכנע עשו איש שעיר בחינת רוח סערה... דהו דמו כמבסמו פרוש רש"י כשתווי יין בחינת עשו אדמוני... ראיתי והנה מנורת זהב... אור הגנוז לעתיד... אילנא דחיי ואילנא דמותא הינו טוב ורע וזהו לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וכו' מי אתה הר הגדול לפני זרבבל למישור... כלם יתבטלו על ידי הרוח חיים... גם דבר אז מענין י"ב שעות היום וי"ב שעות הלילה שיש בהם שנים עשר צרופי הוי"ה בכל שעה צרוף אחר, וכל שעה נחלקת לתת"ף חלקים וכל חלק מהתת"ף חלקים... והמשפילים יבינו, "רכב אחד רבתיים" בחינת קבלת התורה שמשם מקבלין הרוח חיים הרבנים דקדשה, על ידי זה נתבטליו ונכנעין אלופי עשו ורכבי עשו, שהם הרב דקלפה, בבחינת אלפי שאינן:

באור הלקוטים

וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כִּי הָאָדָם הוּא חֶלֶק אֱלֹקֵי כְּנוּדָע, וּבְאֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא שְׂמֵאֲרִיף אֶת רוּחוֹ, גֹרֵם גַּם מְלַמְעֵלָה הַמְשַׁכֵּת הַרוּחַ חַיִּים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ, לְהַשְׁלִים לְזֶה הַחֶסְרוֹן:

מִשְׁלִים הַחֶסְרוֹן יֵשׁ לְבָאֵר בְּכֹנְנָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, שְׁגַם מַחֲמַת זֶה הַטְּבִיעַ הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ בְּטִבֵּעַ הָאָדָם לְהַאֲרִיף אֶת רוּחוֹ בְּגַנְיָחָה וְאִנְחָה כְּשֵׁשׁ לוֹ אֵיזָה חֶסְרוֹן, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה בְּעֲצָמוֹ יִגְרַם כְּמָה פְעָמִים הַשְׁלָמָה לְהַחֶסְרוֹן.

וְהוּא מְגַדֵּל רַחֲמָנוּת וְחִנּוּנֵת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׂמוֹ. אֵלֶּה הַדְּבָרִים נִרְאִים לְכֹאזְרָה כְּשֶׁפֶת יִתֵּר, כִּי מִי לֹא יָדַע בְּכָל אֵלֶּה שֶׁהַשְׁלָמַת הַחֶסְרוֹן וְכַפֶּרֶת הָעוֹנוֹת הוּא מִמְדַּת הַרַחֲמִים. וְאוּלָם בְּסִתֵּר דְּבָרָיו וְהַשְׁגָּתוֹ הַזֹּאת עַל אוֹדוֹת הַכְּנַעַת הַרֵב דְּקִלְפָּה שֶׁהוּא אֲדַמוּנֵי בְּתַקְּףָה הַדִּין (כְּמוֹבָא לְקַמֵּן בְּפָנִים) וּמִבְּאֵר מֵהַשִּׁיחָה (שְׁבִסְפָר חַיִּי מוֹהֲר"ן) הַשִּׁיכֵת לְזֹאת הַהֲשָׁגָה, שְׁבִהַשְׁגָּתוֹ וְתוֹרָתוֹ הַזֹּאת בְּעֲצָמָה, הַשְׁתַּדֵּל לְהַכְנִיעַ אֶת הַרְשָׁע (הָעוֹמֵד מֵאֲדוֹ) שְׁבִתְקָף הַדִּין כְּנִ"ל. יֵשׁ לְבָאֵר שֶׁעַל זֶה טָרַח בְּפִרְטוּיּוֹת לְבָאֵר כָּל הַמַּדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, כִּי בָּהֶם לְבַד כָּל הַכְּנַעַת הַרְשָׁע (שְׁבִתְקָף הַדִּין כְּנִ"ל):

זֶה בַחֲנִינַת שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת וְכוּ'. כְּפִי הָעוֹלָה מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁכָּל הַמַּדּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת נִמְצְאוֹת בְּהַרֵב דְּקִדְשָׁה. נִרְאֶה מִבְּאֵר כִּי הוּיָה הֵן בְּאֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא שְׁבוּ לְעוֹרֵר אוֹתָם לְמַעְלָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ.

נוֹצֵר וּמִמְתִּיק שֶׁהוּא נוֹצֵר [וְשׁוֹמֵר] וּמִמְתִּיק אֶת הָאֱלוֹפִים שְׁלֵא יִזְקּוּ אֶת הָעוֹלָם [כִּי לְשׁוֹן שְׁמִירָה סוֹבֵב לְפַעְמִים עַל הַמַּזִּיק, כְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק: "וְהוֹעֵד בְּבַעֲלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ"].

נושא עון ופשע בהכרח האתערותא דלתתא הנ"ל בדבור המתחיל וזה בחינת י"ג מדות. יש להתפלא קצת אשר לא יסים בפרושו לכל השלש עשרה מדות. ואם בתבת "וחטאה" יש לפרש שאינו צריך לחשבה, כי היא מחברת לתבת "נושא" הנ"ל (שהנשיאה תסובב גם על החטאה). אבל על כל פנים יש להתפלא אשר לא פרט והזכיר גם מדת "ונקה" שבסוף המדות. אבל מרחוק תבין שגם זה פרט והזכיר בדבריו הנפלאים שכתב אחר כך על אודות הרב העליון אשר ינקה ויזכך עצמו, עד שלא יאנה אליו כל און גם בידו וכחו. ובהמבאר שם מדבריו הקדושים שבזה מנקה ומציל גם הנלוים אליו שלא יתאחז בהם הרע, עד שגם הם לא ייראו ויפחדו מהרשע. וממילא נמצא לפי זה גם מדת "ונקה" ברוח הרב לעורר אותה באתערותא דלעלא כנ"ל:

ובאמת אין זה נאמר רק על הרב העליון שהוא בן דוד בעצמו שאנו מחפים אליו (עין בפרוש באורי הקודם בהגה על אות כ"ד).

והנלוים מכרח לפרש על הנלוים המקשרים אליו בקשר אמת (קשר אהבה כמובא במקום אחר) בשלמות כראוי.

גן דא אורייתא, ונשמות ישראל וכו' דאתרביאו בגן סוכב בזה להמבאר מצרופי דבריו הקדושים לעיל באות א' שכל נשמת החיים הוא מרוח החיים שבתורה:

בריאה בכח לפי זה יש לבאר בכפלים בכוננתו הקדושה שבדבריו הנ"ל. שמבאר מהם שפעלית הרב להבריה בכח שבתפלה, מזכך גם לכחו. שגם בכחו לא יתאחז בו הרע חס ושלום (וחוץ זכוכו מהרע שזוכה בברור החלכה על ידי השכל שנמשך מהתפלה):

התורה שהוא בחינת בריאה בפעל, סובב בזה להעולה מצרופי דבריו הקדושים באות א' ובאות ב' שכל בריאת העולם הוא מהרוח חיים שנמצא בהתורה. ואולם בדבריו הקדושים שבזה האות ז' מוסיף והולך להודיע שכל זה נמשך מהתפלה, שהוא העדן והבריאה בכח:

ונגהר יוצא מעדן הינו מהתפלה וכו' להשקות את הגן הוא התורה בהודעתו הזאת שהוא מודיע ברוממות התפלה שהיא בעדן ולמעלה מגן התורה. יש לסובב עקר פונתו על תפלת האדם שהוא מתפלל על אודות התורה בעצמה שיזכה לברר ההלכה בכל דבר, באפן שידחה מאתו כל הרע, עד שיזכה לקיום התורה (קלד). ומפתלי דבריו הקדושים בדבר הכתוב ראיתי וכו' אור הגנוז וכו' יש לבאר עוד שזה מחמת שהתפלה והעדן הוא ממדרגת הנסתר שבתורה, וזה ענין ההסתרה (עין לא ראתה) שהזכיר בדבר העדן (וכמובא מזה במקום אחר). גם יש לבאר בטעם בריאת הגן (והשקאתו מהעדן) שזה מחמת שהעדן אין לו גבול וסוף, כי הוא העדן והענג בסתרי תורת האין סוף יתברר, אשר לא נמצא כלל יכלת ואפשרות בהאדם המגבל לבא בו. ולא כן הגן (שהוא בתורה שבנגלה) שהוא העומד במדרגת הכלים המכשרים והמכרחים, לקבלת אור העדן והבאותיו בגבולים וצמצומים (קלד).

(קלד) וכמובאר מדברי מוהרנ"ת שהתפלה קואת נקראת בשם חיי עולם יותר מעצם התורה. [וגם פאשר והפלה האדם על דבר גשמי וחי שעה, מוכרח על כל פנים שיהיה פונת האדם כרי לזכות להתורה].

(קלד) כי מזה שנאמר בשבח התורה: "ארבה מארץ מדה" הוא מצד הנסתר שבה (ומצד הדרש והרמז והאגדה, שגם הם נחשבים ענין הנסתר שבה). אבל ההלכות אשר בתורה שבנגלה, יתצמצמו בבוא בן דוד, כל פלפולי הפוסקים בספר הלכה ברורה אשר יחבר

וּמִשֵּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רְאִשִׁים בְּפְרוּשׁ הַפְּשׁוּט מֵהַכְּתוּב
 סוֹבֵב הַפְּרוּד עַל הַתְּחַלְקוֹת הָאַרְבַּע נְהוּרוֹת (מֵאַחַדְוֵתָם
 שֶׁבְנֵהָר הַעֲדָן) זֶה מִזֶּה. וּבְפְרוּשׁ הַדְּרָשׁ מֵרַבְּנוּ ז"ל יְסוֹבֵב הַפְּרוּד
 עַל הָרַע לְבַד שֶׁנִּפְרָד וְנוֹפֵל מֵאַתָּם. וּבְכֻלָּל אֶחָד עֶשֶׂר (הַנְּזָכָר
 בְּהַקְדַּמַת סֵפֶר בְּאוּרֵי הַקּוּדֶם) שֶׁבְרַב הַמְקַרְאוֹת שֶׁרַבְּנוּ ז"ל מִפְּרֹשׁ
 בָּהֶם בְּפְרוּשׁ הַדְּרָשׁ, נִרְאֶה אוֹתָם בְּעֵמֶק הַפְּלֶאֶת הַמְּסֻלָּה
 שֶׁבְלַמּוּדִיּוֹ, שֶׁמַּחְבֵּר אוֹתָם בְּפְרוּשׁ הַפְּשׁוּט שֶׁבָּהֶם, יֵשׁ לְלַמּוּד
 מֵהַמְפְּרֵשׁ אֶל הַסְּתוּמִים, שְׁגֵם בְּזֶה הַכְּתוּב כּוֹנֵת רַבְּנוּ בְּדַבְרֵי הַפְּרוּד
 לְשֵׁנֵי הַפְּרוּשִׁים הַנ"ל (קל"ה). כִּי כַּדֵּי לְהַפְרִיד וּלְחַלֵּק אֶת הָרַע
 מֵאַחֲזִיזָתוֹ בְּהָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, מְכַרַח לְהַפְרִיד וּלְחַלֵּק אֶת הָאוֹתִיּוֹת
 בְּעֵצָמָם, שֶׁלֹּא יֵהיוּ בְּאַחַדוֹת וּדְבָקוֹת לְגַמְרֵי, כְּאַחַדוֹתָם בְּהַעֲדָן
 וְהַנְּהָר שֶׁמֵּאַתּוֹ. גַּם כְּפִי הַעוֹלָה מִדְּבָרֵי הַקְּדוּשִׁים שֶׁהָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת
 הַנִּפְרָדִים בְּהַגֵּן וְהַפְּעֵל נִמְצְאִים גַּם כֵּן בְּכַח וּבְעֲדָן שֶׁמֵּתְאַחֲדִים שָׁם
 בְּנֵהָר אֶחָד. מִבְּאֵר בְּזֶה אֲנִי אֹרְחָא לְפְרוּשׁ הַי"ג מִדּוֹת שֶׁמֵּתְחִילִים
 בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת הַי"ה:

וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רְאִשִׁים בְּהַעוֹלָה מֵאַלֶּה צְרוּפֵי הַדְּבָרִים שֶׁבְּסִימָן ה'
 וְסִימָן ז', שְׁגֵם כָּל הַתְּהוּוֹת הַגּוֹפִים בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּבִנְיָן אַרְבַּעָה
 יְסוּדוֹת נִמְשָׁךְ וְיוֹצֵא מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם (אַרְבַּעָה רְאִשִׁים) שֶׁבִּנְיָן
 הַתּוֹרָה (וְכֵן גְּדוּלֵי הַנְּשִׁמוֹת כַּנ"ל בְּדַבְּרוֹר הַמֵּתְחִיל דָּא אוֹרִיתָא וְכו')
 סוֹבֵב גַּם כֵּן לְהַעוֹלָה מִצְרוּפֵי דְבָרֵי הַקְּדוּשִׁים הַנ"ל שֶׁבְּסִימָן א"ב,
 שֶׁכָּל בְּרִיאַת הָעוֹלָם הוּא מֵהַרוּחַ חַיִּים שֶׁנִּמְצָא בְּהַתּוֹרָה. אֲבָל
 בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים שֶׁבְּזֶה הַסִּימָן ז' מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּל זֶה
 נִמְשָׁךְ מֵהַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא הַעֲדָן וְהַבְּרִיאָה בְּכַח:

וּכְמוֹכֵן בְּזֶה מִדְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּמָקוֹם אַחֵר.

(קל"ה) כַּעֲשֵׂי הַמְּבֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר מִדְּבָרֵי מוֹהַרֲנ"ת בְּשֵׁם הָאֵר"י ז"ל.

מַעֲדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן בְּדַבַּר הָעֵדָן הַנִּלְהַדוּל וְעֲצוֹם לְאִין עֶרְךָ
 מִמְדַּרְגַּת הַגֶּן, וְגַם כָּל חַיּוֹת הַגֶּן וְהָרוּחַ שָׁבוּ נִמְשָׁךְ וְנִשְׁקָה
 מִהָעֵדָן. וּמִמִּילָא יְבֵאֵר לְפִי זֶה שְׁכֵמוֹ כֵּן זֶה הָרוּחַ שֶׁבְעֵדָן, גְּדוּל
 וְעֲצוֹם לְאִין עֶרְךָ מִהָרוּחַ שֶׁבְּגֶן הַתּוֹרָה עַד שֶׁנֶּחֱשֵׁב כְּנִגְדוֹ לְשַׁעַר
 וְסַעֲרָה כְּפִלֵי כְּפִלִים לְאִין עֶרְךָ. תְּבִין וְתִתְבּוֹנֵן לְפִי זֶה בְּהַמְבָּאָר
 מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים בְּאוֹת ח' שֶׁנִּמְצָא סַעֲרָה דְקִדְשָׁה (שֶׁעַר הַצִּיצִית)
 שֶׁהוּא הָעוֹמֵד בְּקִדְשָׁה זֶה לְעַמַּת זֶה לְהַכְנִיעַ אֶת הַסַּעַר וְאִישׁ
 הַשְּׁעִיר בְּסַעֲרָתוֹ (עֵין שֵׁם הַיֵּטֵב בְּאוֹת ח'). וְגַם לְפִי זֶה מְבֵאֵר בְּשָׁנֵי
 טַעֲמִים לְמִצִּיאוֹת הַפֶּחַ וְהַגְּבוּרָה בְּהֶרֶב הָעוֹלָה לְהָעֵדָן לְהַכְנִיעַ
 וְלִכְלוֹת אֶת הָאֲדָמוּנֵי טַעַם אֶחָד מִפְּרֹשׁ בְּדְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, שֶׁעַל
 יְדֵי זֶה יֵשׁ בִּיכְלֵת הָרֵב לְכַנֵּס לְתוֹךְ צְנוּר הָרֶשַׁע כְּדֵי לְשַׁבְּרוֹ. טַעַם
 הַשְּׁנַי מְבֵאֵר גַּם כֵּן לְמַעֲמִיק בְּדְבָרָיו הַנִּלְהַדוּל, שֶׁזֶה מַחֲמַת שְׁבָאָמַת
 יוֹצֵא וְלוֹחֵם כְּנִגְדוֹ זֶה הָרֵב בְּסַעֲרָה חֲזָקָה כְּפִלֵי כְּפִלִים. כִּי לְפִי
 הַנִּלְהַדוּל תְּבִין מִרְחוֹק שֶׁזֶה שְׂאִין בִּיכְלֵת סַעֲרַת הָרֶשַׁע לְהַתְקִים, הוּא
 מַחֲמַת שְׂאִין לוֹ כָּלֵל כְּלֵי הַתּוֹרָה הַנִּלְהַדוּל הַמְּכַרְחִים לְקַבֵּל הַטוֹב
 מִסַּעֲרַת הָעֵדָן כִּי הוּא רְחוֹק מִהַתּוֹרָה וּמִכָּל הַמַּדּוֹת טוֹבוֹת שָׁבָה.
 רַק מֵצֵד הַנְּסִיּוֹן שֶׁמְכַרְח שִׁיחִיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם (עֵין לְקַמֵּן בְּהַשִּׁיחוֹת
 וְהַסְּפוּרִים בְּאוֹת כ'), מְכַרְח כְּבִיכּוֹל הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ לְשָׁנוֹת אֶת דְּרָכָיו
 (רֶשַׁע וְטוֹב לוֹ) בְּהַשְׁפַּעַת הָעֵדָן וְאוֹר הַגְּנוּז הַנִּלְהַדוּל (שֶׁגַם מוֹשֶׁה רִבְּנוּ
 עָלָיו הַשְּׁלוֹם עֵדִין לֹא עָלָה לְשֵׁם לְהַשִּׁיגוֹ) וְלִהְיוֹת שֶׁגַם לְרֶשַׁע,
 כְּעֹשֶׂה בְּכִיתוֹ וְאַנְחָתוֹ. אֲבָל בְּחֶסֶד וְהָעֵדָר הַכְּלִים שֶׁלוֹ נִהְפָּךְ לוֹ
 זֹאת הַסַּעֲרָה בְּתַכְלִית הַחֶפֶץ, וּמִסַּעַר גּוֹפָה וְנִשְׁמַתָּה. וְלֹא כֵן הָרֵב
 הָעֵלְיוֹן (כְּבֵן דָּוִד בְּעֲצָמוֹ שְׂאֵנוּ מַחֲכִים אֵלָיו) בְּעֵלְיָתוֹ לְשֵׁם בְּרַב
 וְעֲצָם הַכְּלִים הַנִּפְלְאִים הַנִּתְהוּיִם בְּרַב וְעֲצָם הַנְּסִיּוֹנוֹת שִׁיעֲמַד
 בָּהֶם בְּכָל גְּלוּל שִׁיתְגַּלְגַּל בָּהֶם בְּאַרְיִכוֹת הַגְּלוּת (כְּמוֹכֵן בְּזֶה
 מִדְּבָרֵי מוֹרְנוּ הָרֵב רַבִּי חַיִּים וַיִּטָּאֵל בְּשֵׁם הָאֲרִי ז"ל). וְגַם מִמִּילָא

מובן שברב הפלים יש ביכלתו לקבל משם סערה גדולה וחזקה כפל כפלים כפי שנמצא להרב דקלפה, ושאחר כך לא יהיה נחשב אצלו גם זאת הסערה רק לרוח סתם מרב הפלים כנ"ל:

מי אתה הר הגדול את הפרוש מזה הכתוב הציג מוהרנ"ת ז"ל בין שני חצאי עגול. יען אשר לא יצא בזה הלשון מפי רבנו ז"ל, ולא בפרוש אתמר אלא מכללא אתמר. שהוא כלל החמישי שבהקדמת ספר באורי הקודם, שכל מקרא או מאמר חכמינו ז"ל שרבנו ז"ל מזכיר קצת מאתו לאיזה ענין, נכנס ונתבאר כל המקרא והמאמר חכמינו ז"ל בזה הענין:

דבר אז... רוח החיים שבדפק שמעתי מאבי ומורי ששמע ממוהרנ"ת שגראה מדברי רבנו ז"ל, שהדפק הדופק ונוקש בהאדם בכל חלק, יוצא ונמשך מהחלק אשר מצרוף (ארבע אותיות) השם. שמכון לזה החלק מהאלף פ"א חלקים הנמצאים בזאת השעה (כי הארבע אותיות הן הן הארבע רוחות כנ"ל):

ועוד יש להאריך קצת בכל זה ולשוב להכתוב הנ"ל. "ונהר יוצא מעדן" וכו' שאף על פי שבבאורינו הנ"ל בדבריו הקדושים, לא תהיה מדת "ונקה" רק במדרגת התפלה והעדן ולא במדרגת הגן והתורה. אבל עוד יש לבאר בדבריו הקדושים, שבאמצעות הנהר הנמשך מזה לזה, יש שמצטרפים לתן בזה את האמור בזה, ותחשב התפלה בכל הי"ג מדות שתתקבל בהם. וכן תחשב התורה בכל הי"ג מדות שמכרחים להדרש בהם. וען אשר בכל זאת נחשבים הגן והעדן לשני מדרגות אשר לא ראי זה פראי זה. ובמדת "ונקה" (תכלית הזכוף) לבד, פרט רבנו ז"ל ואמר שמכרח לעלות לעדן התפלה, יש לבאר (כמוכן במקום אחר) שבאפן אחד מצרף אותם, ובאפן אחד מבדיל ביניהם, ושכל ההבדל הוא למדה

האחרונה הזאת, שאף על פי שנוגע בה גם הצרופ כנ"ל, נבדלת בכל זאת ונחשבת (מחמת ההבדל) ברוממות העדן יותר מכלם (קלו). וגם אגב אורחא נוסף ונבוא מפל זה לדבריו הנ"ל, כי בהעולה מדבריו הנ"ל שפפי ההבדל שביניהם לא נמצא במדרגת הגן יותר מי"ב מדות ובאמצעות הארבעה (ראשים) אותיות הויה שפירט בו, ואשר לפי זה יש לבאר שבכל מדה ומדה מהגן נמצא בו אלה הארבע אותיות, ושם שנויי המדות זה מזה. גם שנויי הצרופים (שהם הארבע אותיות) זה מזה, ושון הן י"ב צרופי הויה שהזכיר בזה הענין. וגם מחמת שבכל זאת נמצאים אלה הארבעה ראשים (בי"ב צרופיהם) גם בשרשם שבעדן (ואחדות הנהר כנ"ל) ושם האור גנוז ונסתר עד שממילא נקרא בשם חשף, ותכלית ההפך מהאור (קלו). תבין ותתבונן כמו כן בי"ב צרופי הויה שבלילה וחשף שדבר לענין זה. גם לפי זה תראה אגב אורחא נפלאות גם בפשיטות פרוש הכתוב: "ונקה לא ינקה" וכו', אשר בפשיטות דעתנו יש לפרש אותו במדת הדין ותכלית ההפך ממדת הרחמים. ולפליאה גדולה נחשב זאת, כי הלא בכל זה המקרא חושב ממדה למדה בדבר הרחמים והטוב, ובסוף וסיום דבריו מהפך ומדבר בתכלית ההפך ומדת הדין, אשר לא זה בלבד כי נקה לא ינקה, עוד פוקד עון אבות על בנים ובני בנים על שלשים ועל רבעים, וגם אפלו לפרוש חכמינו ז"ל כי מלת "ונקה"

(קלו) וגם פאשר תתבונן בדבריו הקדושים וכפי באורנו הנ"ל, תבין מרחוק שהצורף וההבדל שניהם מברחים. כי הצורף מברח להשפעת העדן להגן, ולכלליות מרומתיהם זה מזה כנ"ל. וההבדל מברח להיות לצמצום והגבלה להגן, באפן שלא יהיה רק במדרגת הכלים כנ"ל. וענין בבאורי הקודם באות כ"ו שהוספתי שם לבאר בהכרח ההבדל למדת ונקה יותר מכלם כנ"ל.

(קלו) וכמוכן מזה גם במקום אחר, שהחשף הנשמו מוקשר להחשף הרוחני שבעמק המשג.

סובב למעלה, החליטו אותו בסיומו "לא ינקה", לשני פתובים המכחישים זה את זה. ואולם בהסתרת ונגיזת האור שבפדון והתחשבותו לחשך ותכלית ההפך אשר בארתי לעיל בדבריו הקדושים. שיף לעיל (שהארבע אותיות הנפרדים בהגן והפעל הנ"ל נמצאים כמו כן גם בכח ובעדן שמתאחדים שם בנהר, אשר מבאר בזה אגב אורחא לפי הי"ג מדות שמתחילים בשני שמות הוי"ה. ולדעת האר"י ז"ל אינם נחשבים אלה שני שמות במספר הי"ג מדות). יש לבאר עוד שגם מחמת זה נגזו ונסתר אור הרחמים שבו ונחשב ונראה בתכלית ההפך למדת הדין. ובאמת הוא נהפך חס ושלום להבלתי שבים על כל פנים אחר החטא. לשוב על כל פנים מעתה לכלי התורה המכרחים להם פנ"ל:

"רַכַּב אֱלֹקִים רַבּוּתִים" - בחינת קבלת התורה שמשם מקבלין הרוח חיים הרבנים דקדשה. לבאר קצת בזה, שוב נשוב לדבר י"ב המדות והצופים משם ה' שהזכרנו לעיל בדבור המתחיל דבר אז וכו'. כי אף על פי שהזפתי שם מאלה הי"ב צופים שנמצאים גם בשרשם שבפדון, אבל עוד יש לבאר שברב התאחדות כל הארבעה נהרות (והאותיות) שבפדון להיות לנהר אחד, כן גם י"ב הצופים שבאלה (אותיות) הנהרות שעליהם עומדים י"ב המדות נכללים שם כלם במדה אחת, וממילא מובן שהיא מדת "ונקה". כי התחונן נכלל בעליון ורוממותה גדלה ועצמה על כלם. כנזכר בבאורי הקודם באות כ"ו עין שם:

והוא הראש והמקור של כל המדות הרחמים הנמצאים (בהגן) הנמשך מאתו וזה אגב אורחא ישמע חכם יוסף לקח בדבר המחלקת שנמצא בין תנאים ואמוראים שזה אוסר וזה מתיר, לפי הנ"ל מה נורא ונפלא הפלאת חז"ל אשר החליטו ואמרו: אליו ואלו

דברי אלקים חיים' פי מאלוף תבין שברוממות התנא לא נחשב לו זה הרע (שמצד ההסתרה) לרע ממש חס ושלום, אדרבא בתכלית ההפך נהפך לו זה בעצמו לכלו טוב. וגם בהעולה מדבריו הקדושים שפדי לברר את ההלכה מכרחים למדת העדן והתפלה הנ"ל, יש לבאר לפי הנ"ל בכפלים לתושיה, כי גם מחמת זה נמצא בה הכרח לברור ההלכה מחמת שזאת המדה שבסוף מספר השלש עשרה מדות, מכוונת ומצרפת לסוף מספר השלש עשרה שבמדות התורה. בפתוב השלישי המכריע בין שני פתובים המכחישים (וסותרים) זה את זה שהיא פעין סתירת דברי התנאים הנ"ל זה לזה].

והנה כפי הנודע בדבר המדות, שאף על פי שכל מדה כלולה מכל המדות, נחלקה בכל זאת כל אחת להיות למדה בפני עצמה, יש לבאר שמחמת זה גם משיגי המדות (שהמדות נמצאים בהם) שהם הרבנים דקדשה, אף על פי שכל רב ורב זוכה להמדות הנ"ל, נתחלק בכל זאת כל רב ורב במדה בפני עצמה. וממילא מובן שהרב העולה על כלם הוא העולה למדה השלש עשרה כנ"ל. ולפי זה ראה תראה נפלאות כי מכון ממש המספר לרב רבי ישראל (קלח) שנים עשר אשר על פרשת חנפתם בבית ה' הנ"ל סובבת זאת ההפטה שבפתוב "ראיתי" וכו' (הנרשם בתחלת המאמר). ועליהם מדת השלש עשרה שבפתוב "ובבא משה" וכו' (שהוא הפתוב השלישי המכריע כמובא שם ברש"י) שהוא מדת הרב השלש עשרה הנ"ל, ששלו יפה משלהם.

(קלח) פתגום האלופים רב רבי המובא בפנים בן 'זה לעמת זה' בקנשה תרגום הנשיאים: "רב רבי".

ועוד זה כל עצם פרוש הפתוב גם לפי פשוטו. ובה מוכר
 להאריר קצת ולהציע לכל זה שלש הצעות: הצעה ראשונה
 כי בכל הנ"ל תבין מרחוק כי לא דבר ריק הוא רוממות עצתו
 להתגרות עם האדמוני. וגם ממילא מובן שכמו שכל נפשות
 ישראל מכרחים להתקשר להרב דקדשה לקבל את הרוח חיים,
 כמו כן כל הרבנים בעצמם מכרחים להתקשר לרב העליון הנ"ל
 שמאתו לבד נמשך כל התקונו, ושגם בדברי הרב בעצמו נמצאים
 מדרגות למעלה ממדרגות. פי גם אהרן שמאתו כל מנורת (תורת)
 זהב (המובא שם בפרוש הפתוב "ראיתי" וכו'), לא הגיע במדרגתו
 למדרגת משה רבנו עליו השלום (שלא קם כמוהו) אשר אליו לבד
 נתגלו כל השלש עשרה מדות בתפלתו. ושגם הוא עדין לא
 נתעלה בעליתו שלעתיד, בהתלבשותו בבן דוד (שבעצם התפלה)
 להתגרות עם האדמוני ולמחות זכר האלוף עמלק כאשר נבאר
 לקמן. הצעה שנייה; הוא בהנ"ל. שכל חלקי התורה והגן הן הן
 הכלים המכרחים והמכשורים לקבל בהם מדרגת העדן והתפלה
 (כי התורה והתפלה תלויים זה בזה פנזכר בספר באורי הקודם
 באות י'). וכפי המבאר מדבריו הקדושים שנשמות ישראל הם
 העשבים והדשאים שבחלקי הגן. נראה מבאר שגם להרב העליון
 בעצמו לא נתן גדלת העדן רק בשביל רב רבני דקדשה עם כל
 נפשות ישראל הנלוים אליו. כי בלתי הכלים לא יתקבל כלל
 בקדשה. הצעה שלישית; בענין בית ה' (שמשם יציאת המעין),
 שבפרוש רבנו ז"ל סובב זאת על עדן (עין לא ראתה כמובא
 בפרוש), ובאחדותו לפרוש הפשוט (פנזכר בהכללים שבבאורי
 הקודם). ממילא מובן שעקר נקדת העדן הזה (עין לא ראתה
 פנ"ל) היא בקדש הקדשים. אשר גם כל כלליות הכלים שבחלקי
 המקדש והמשכן היה באפן שתתקבל בהם הארת עצם לעדן הזה.

ויש לבאר לפי זה שגם הם נחשבים כנגד עצם נקדת העדן הזה לכלי הגן והתורה שבנשיאי ישראל (שמהם הרוחות והנשמות לכל נפשות ישראל כנ"ל) אשר בהם תתקבל הארת זה העדן והרב העולה לשם כנ"ל:

ועתה שוב נשוב מכל זה להכתוב הנ"ל "ובבא משה" וכו'. כי לכאורה נחשב קצת לפליאה סמיכות זה הפתוב בסוף הפרשה הזאת, אשר לא תספר כלל בעצם בנין המשפן, שיהיה שיך אחר כך לספר נפלאות זה הבנין והמשפן, ששם זכה משה רבנו עליו השלום שנשמע אליו קול השם יתברך. כי הלא בתחלת הפרשה מבאר שפבר פלה משה להקים את המשפן, וכל זאת הפרשה לא תדבר רק בעבודת הנשיאים וקרבתותיהם שהקריבו מיום פלות הקמת המשפן והלאה. ורש"י (בשם רבותינו ז"ל) מפרש טעם נפלא ונכון על אשר נסמכה פרשת המנורה לקרבתות הנשיאים, ועתה למה יבא זה הפתוב (ובבא משה וכו') בתכלית ההפך להפסיק ביניהם. אבל כפי אמרי רבנו ז"ל הנ"ל והמובאים פה, מאד מאד מחבר זה הפתוב להענין ואינו נחשב להפסק כלל. כי כפי כל הנ"ל תבין ותתבונן כי אף ורק בבא הנשיאים אל משה והצטרפותם אליו בחלקי עבודתם יצא אל הפעל הפתוב ובבא משה וכו', ששמע וקבל קול חכמת העדן לאין סוף יתברך השוכן בין שני הכרובים לברור התורה. גם מבאר מצרופי דבריו הקדושים שפאשר התחיל לעסק באלה התקונים בעת אמירתו והשגתו זה המאמר (כנ"ל בדבור המתחיל: 'והוא מגדל רחמנותו'), כן גם מאז והלאה בחייו ולאחר הסתלקותו לא ינוח ולא ישקט מלעסק בזה, על כל פנים על ידי הנלוים אליו, כפי השערות טובות שמוצא בכל אחד ואחד מתורה ותפלה ורצינות על כל פנים, להתגלות הרב העליון שמאמינים ומחכים עליו. וגם רב

תודה לאל־יחי אשר זכינו לראש תלמידיו והנלוים אליו מוהרנ"ת ז"ל. כי הוא אשר הרבה לגלל את האבן מעל פי הבאר בהלכותיו הקדושות, והודיענו על כל פנים מזה. גם נראה לעניות דעתי מפתלי וצרופי דבריו הקדושים בכתב ובפה שזה לעמת זה אלוף עמלק הנ"ל, גרוע ברשעתו יותר מכל שנים עשר רבבי בני עשו שהיו בימיו. והנני להציגם פה בשמותיהם שהם מזכרים בפרשת וישלח ותרגום אונקלוס שמביא בזה רבנו ז"ל מתרגם על כל אחד ואחד בשם רבא. (א) רבא תימן (ב) רבא אומר (ג) רבא צפו (ד) רבא קנז (ה) רבא קרח (ו) רבא געתם והשביעי רבא עמלק, והוא המכון לאמצעי וממצע ביניהם. כי הוא באמת אלוף השלשה עשר שבסטרא אחרא, כנ"ל דנחשבים ועומדים ששה בצד זה וגם ששה מצד זה ואלו הן. (א) רבא נחת (ב) רבא זרח (ג) רבא שמה (ד) רבא מזה (ה) רבא יעוש (ו) רבא יעלם. וקרח השני אין לחשב כי זה הוא בעצמו קרח הראשון, כמבאר שם מקדם מפרוש רש"י, שאף על פי שנחשב מבני עשו, ובאמת היה בן בנו אליפז שבא על אשת עשו, ונחשב מחמת זה פעם ראשון מבני אליפז. ובדבר אלופי שער החורי נמצא עוד קצת דברים שאין רצוני להרחיב בזה שלא לצאת מהענין. והאלופים הנזכרים בסוף הסדרה אף על פי שנקראו גם כן בשם אלופי עשו אבל לא היו כלל בעת הזאת, רק אחר פלות מלכיהם בימי דוד כמובא, אבל אלופי בני עשו ובני בניו שנחשבים גם כן לבנים, מכונים ממש למספר שנים עשר חוץ השלש עשרה האמצעי והעקרי אלוף עמלק (שעליו אמר עשו "יש לי רב" כמובא בפנים) וההכרח להאריך בזה עוד. כי בתחלת אות ה' שכתב שם בזה הלשון: 'והנה כשמתאנח ממשוך רוח החיים אל החסרון ומשלים אותו, אף להתגרות ברשעים אי אפשר, כי כשמתגרה בהרשע והוא מתאנח' וכי' עד כאן לשונו. יש

להתפלא בזה קצת, כי לכאורה מאחר שיש ביכלתנו להמשיך רוח
 החיים מרבותינו הקדושים עד שלא יהיה לנו שום חסרון כלל,
 וגם החטאים (שמהם החסרונות כמובא בפנים) יתפפרו על ידי
 זה, למה לנו להתגרות כלל בהרשע, ומה אכפת לנו כלל שהרשע
 יש לו גם כן כל טוב. ואדרבא מבאר מדבריו הקדושים שגם אם
 לא נתגרה אתו משלם השם יתברך לשונאיו אל פניו להאבידו
 ולהשמידו על ידי זה הטוב בעצמו שמקבלים מרכביהם. ועתה
 למה נבקש כלל עצה להתגרות עם הרשע ולהשמידו מיד. ואולם
 אם נשים את לבבנו להכליל "זה לעמת זה" הנזכר בהקדמת באורי
 הקודם, נבין ונתבונן שאף על פי שפפרת העונות הוא על ידי
 הרב רבי דקדשה, והעקר על ידי הרב העליון הנ"ל בעליתו לעצם
 נקדת עין בית ה' פנ"ל, אבל בהקדם הקלפה לפרי עומד כנגד
 זה רבא עמלק (עם כל רב רביא המקבלים מאתו פנ"ל) לרחק
 ולהרחיק מזה הרב דקדשה וכל הנלוים אליו, עד שממילא מתגבר
 בכל אחד ואחד יצר מחשבת הלב רק רע' פל' היום' בחטאים
 ועונות, שמהם נתחדשים חסרונותיהם מיום ליום. ואם כי
 ביכלתנו להתגרות אתו ולהחרימו ולמחותו, כבר היו נחרמים
 ונתבטלים על ידי זה מנפשות ישראל כל החטאים שלא יחטאו
 כלל (פלשון הפתוב: "לך והחרמת את החטאים" וכו' והחוטאים
 לא פתיב). ומדור לדור נמצא בזה מלחמה גדולה, כי הוא שרצה
 להתגבר על ישראל בשעתו ויומו שבמדת השלש עשרה, זה
 לעמת זה הנ"ל. ובהחדש שבשנת דין ועבור יגיע גם כן למספר
 השלש עשרה. ואף על פי כן זוכים בכל זאת נפשות ישראל בכח
 הרב דקדשה לכנס לצנור ימי עשית עשו בעצמם, להכניע ולהפך
 אותה לימים טובים כמו בתקוני חנכה הנ"ל. וגם אגב אורחא
 תראה נפלאות בסמיכות הפתוב (לסוף פרשת האלופים הנ"ל)

"אלה תולדות" (כמובא בעין זה ברש"י עין שם) יען אשר ביוסף לבד והתחלקותו לשנים נתגבר יעקב אבינו שיעלו ויעמדו תולדותיו ובניו במספר השלש עשרה להכניע ולבטל מספר השלש עשרה שבבני עשו הנ"ל. ושגם לפי זה נתישב פליאת מאמר האר"י ז"ל שהביא מוהרנ"ת במקום אחר (והזפרתי מזה לעיל בהשיחות והספורים אות י"א), שבתקוני חנכה הנ"ל נמשכים שלש עשרה פעמים מספר שם הויה שנמצאים במספר השני שמות יעקב יוסף. וכפי הנודע בשם העצם שהוא באחדות המחלט יש להתפלא בזה, כי למה באמת יתכפל זה השם בכפלי כפלים על שלש עשרה, הלא גם על כפל אחד הכרחו חכמינו ז"ל לפרש בו שזה יאמר קדם שיחטא האדם וכו'. והזהר הקדוש פרש בו בענין אחר: 'קדמאה שלים' וכו' ועתה איך שיקר להוסיף עוד ולשלוש ולרבעו וכו' עד שלש עשרה. אבל מה נמלצו לחק אלה אמרותיו, כפי העולה בתקוני חנכה הנ"ל (שמבאר רבנו ז"ל בזה המאמר), שאף על פי שיוצא מהעדן רק כלו אחדות (ונהר אחד), אבל בהכרח הבריא יפרד ויהיה לארבע אותיות ה'. אשר יצטרפו ויעמדו על ידי זה בשנים עשר שמות הנמצאים בהגן, כל שם ושם בצרוף אחר (שהם שנים עשר צרופים הנ"ל). ובהתחשבות זה השם גם באחדות נהר העדן, יצטרף לאלה השנים עשר גם מספר השלשה עשר. וכל זאת העליה זוכים גם כן על ידי יוסף כנ"ל. וניצוץ אחד יוצא מיוסף, אשר יכלה ויבטל גם המבחר שבאלופי עשו שהוא אלוף עמלק הנ"ל. כי זה המעין הנ"ל היוצא מבית ה' הוא הנחל והנהר היוצא מהעדן כמבאר בפנים מדבריו הקדושים. וכבר הבאתי לעיל (בהשיחות וספורים שבאות י"א הנ"ל) נסח האר"י ז"ל להדליק נר חנכה לרמוז על זה הנחל' אשר יוסיף והולך בנבעו לשפך מימי הדעת מיום וביום ולילה האחרונה

שְׁמַדְלִיקִין וּמַאֲרִין מִסְפֵּר שֵׁם אֶחָד שֶׁנִּמְצָא בְיוֹסֵף (עֵין שֵׁם בְּדַבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת), וְגַם בְּפִרְשֵׁת הַנְּשִׂאִים הַנ"ל, כְּשֶׁמְגִיעִים לַנְּשִׂאֵי שְׁבִטֵי יוֹסֵף מִכְרָחִים לַעֲמֹד עֵין שֵׁם.

ואם יְהִי אֱלֻקִים עֲמָדֵי הַנְּנִי לְהַדְפִּיס גַּם שְׂאֵר הַמַּהְדוּרָא בַתְּרָא אֲשֶׁר לְזוֹה הַמַּאֲמָר וְעַתָּה נָשׁוּב מִכָּל זֶה לְהַשִּׁיחֹת וְהַסְפּוּרִים הַנ"ל:

יד

מבאר מִצְרוּפֵי דְבָרֵי מוֹהֲרַנ"ת בְּכֹתֵב וּבִפֶּה (שֶׁשֶׁמְעָתִי מֵאֲבִי ז"ל) שֶׁבֶרֶב הַפְּלָאוֹת הַסְּבִרוֹת דְּבָרֵי רַבְּנּוּ ז"ל שִׁיתְּגַלּוּ בְּהַעֲבֵרֶת רוּחַ הַטְּמֵאָה יָקִים עַל יָדָם מֵאֲמֹר הַכְּתוּב: "כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוּב וְכוּ' וְהַמּוֹבֵן בְּדַבְרֵי מוֹהֲרַנ"ת בְּפִרוּשׁ קְרִיאַת הַלּוּחֹת בְּשֵׁם 'עֲדוּת', שֶׁגַּם לְעֲדוּת נִפְלָא תַחֲשֵׁב תוֹרַת רַבְּנּוּ ז"ל אֲשֶׁר תַּעֲיֵד עַל אֲמַתּוֹ וְאֲמַתּוֹת כָּל הַצְּדִיקִים שֶׁהִיָּה מֵעוֹלָם, בְּלִי הַכְּרַח כָּלֵל לְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים:

טו

כפי הַזְמַן לְאִין תַּכְלִית בְּאֶרֶךְ הַגְּאֻלָּה שֶׁאֲנִי מַחֲכִים אֵלֶיהָ, אִין לְהַתְּפִלָּא עַל רַב הָעָרֵב וְחֻשֶׁף הַגְּלוּת שֶׁנִּתְקַדֵּם לָזוֹה. כִּי עַל כָּל פְּנִים לְעֵינֵי בְּנֵי אָדָם מְכָרַח (זֶה לְעַמַּת זֶה) שִׁיְהִיָּה גַם הַחֻשֶׁף הַקּוֹדֵם לָזוֹה נַחֲשֵׁב וְנִדְמָה לְאִין תַּכְלִית:

טז

כל יְחִידֵי סְגָלָה שֶׁהִיוּ בַדּוֹרוֹת הַסְּמוּכִים כְּמוֹ הָאֲרִי ז"ל וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל וּמוֹהֲרַן ז"ל, כָּלָם נַחֲשִׁבִים וְעוֹמְדִים מִצַּד מְשִׁיחַ

בן יוסף. כי כל הכרח משיח בן יוסף הוא מהכרח הצדיקים שנסתלקו, כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. כי גם בגאולתנו ממצרים הכרח משה רבנו עליו השלום לקח את עצמות יוסף, שעל ידי זה נתקשר אתו, וכל נפשות ישראל נתקשרו אליו באמצעות משה רבנו עליו השלום (פי יוסף לא השביע את אחיו לקברו עם אבותיו, ובהשבעתו אותם להעלות עצמותיו, היתה פונתו מכפלת בשני טעמים, טעם אחד כדי להקבר בארץ ישראל, וטעם השני כדי שיתקשרו אליו על ידי זה).

גם בכל הספר "באור הלקוטים" (של חמשה מאמרים בלקוטי מוהר"ן) אשר כתבתי בתכלית הקצור, ראה ראיתי שגם זולת הקצור, עוד רבו הטעותים שנתהוו בהעתקת והדפסת זה הספר, ויש מקומות שנחסר בהם תבות שלמות עד שאין יכלת ואפן כלל לעמוד בהם על המכון. ויש שגם עלי בעצמי קשה לזכר מה שכתבתי בהם, ובפרט בבאור מאמר הראשון על הפתוב ראיתי וכו' שנכתב שלא כסדר. נמצא בו על ידי זה הרבה יותר ענינים שקשה לעמוד בהם על המכון. ונתעוררתי לכתב לעת עתה קצת מהדורה בתרא הנ"ל ואם יהיה השם עמדי, הנני להוסיף מהדורה בתרא על כל הבאור שמזה המאמר.

יז

השמחה בהלולא דרבי שמעון בר יוחאי אם כבר היא מקבלת, ונודע מהאר"י ז"ל ושאר גדולים שהוא דבר גדול מאד, עוד מבאר בזה טעם נפלא מצרופי דברי רבנו ז"ל, שזה מחמת שבאמת היו צריכים כל נפשות ישראל (שהם חלקי אלקי ממעל) להיות קדושים בקדש קדשתו עד שתופיע להם השגת תורתו

שְׁבִנְסֶתֶר שְׁזָכָה לְשֵׁאב מֵהַמַּעַן וְהַנְּחַל הַנּוֹבֵעַ וַיֵּצֵא מִקֶּדֶשׁ הַקְּדוֹשִׁים (וְכֹאשֶׁר נִכְתַּב מִזֶּה לְקַמּוֹ). אֲבָל מִחֲמַת שְׁלָאוּ כָּל אָדָם זֹכָה, וְעַל רַבֶּם כָּלֵם שׁוֹטֵף וְעוֹבֵר תְּכֵלִית הַחֶפֶץ חֵס וְשְׁלוֹם, שְׁאִין לְהֶאֱרִיךְ בָּזֶה, מְכַרְחִים עַל כָּל פְּנִים לְקַיֵּם מִצְוֹת "וְבוּ תִדְבַק" כְּפָרוּשׁ חֲכָמֵינוּ ז"ל 'הִדְבַק בְּחַכְמִים' וְכו'. וְכָל הַדְּבָקוֹת וְהַקְּשָׁר בְּהַצְדִּיק הוּא עַל יְדֵי מַדּוֹת הָאֵהָבָה שְׁמַמְשִׁיךְ הָאָדָם עַל עֲצָמוֹ כְּמִבְאֵר בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (מִהַפְּתוּב "וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ". וְתִרְגוּמוֹ: 'חֲבִיבָא לֵה כְּנִפְשָׁה'). וְהָאֵהָבָה הִיא הַגּוֹרֶמֶת הַשְּׂמִיחָה בְּלֵב (כְּמִבְאֵר גַּם בְּזֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים), וּבִפְרָט בַּיּוֹם עֲלִיתוֹ כְּכֹל שָׁנָה לְתוֹרָה וְהַשְּׂגָה חֲדָשָׁה, שְׁזֶה נִקְרָא יוֹם חֲתָנְתּוֹ (חֲתָנָה וְהַלּוּלָא כְּבִיכּוֹל) עִם הַתּוֹרָה שְׁנִקְרָאָה בְּשֵׁם כְּלָה כְּנֹדַע. וְכִפִּי הַשְּׂמִיחָה וְהַהֲתַקְשָׁרוֹת בּוֹ שְׁזֹכָה כָּל אֶחָד, כֵּן יִזְכֶּה גַם כֵּן לְמָה שְׁיִזְכֶּה.

יה

וְעַל יוֹם הַהַלּוּלָא מִרַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהוּא הַנְּחַל בְּעֲצָמוֹ (כְּמִבְאֵר גַּם בְּזֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים) כּוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (בְּתוֹרָתוֹ שְׁבַעֲלֵ פָה) שְׁיִהִי בְּאֲמֻצְעוֹת שְׂמִיחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה (וְכָל שְׁלָא רָאָה שְׂמִיחַת בֵּית הַשּׁוֹאֲבָה לֹא רָאָה שְׂמִיחָה מִיָּמָיו) שְׁהִיא עַל שֵׁם הַפְּתוּב: "וּשְׂאֲבָתֶם מִיָּם בְּשָׁשׁוֹן מִמַּעֲיָנֵי הַיְּשׁוּעָה", וְתִרְגוּם יוֹנְתָן: "וְתִקְבְּלוּן אוּלְפָן חֲדַת בְּחֻדָּה מִבְּחִירֵי צְדִיקָא, כְּאֶשֶׁר שְׁמַעְתִּי בְּזֶה מֵאֲבִי (שְׁשַׁמַּע מִמּוֹרְנֵי ת). וְזֶה מְכוֹן מִמֶּשׁ גַּם לְפִרְשַׁת הַשְּׁבוּעַ (וְזֹאת הַבְּרָכָה) בְּדַבַּר הַפְּתוּב: "וַיָּמַת שֵׁם מִשָּׁה" וְכו'. וְהַקּוּרָא (הַעוּלָה) בְּעֵנָן זֶה הַפְּתוּב, נוֹחֵגִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְקִרְאוֹ בְּשֵׁם 'חֲתָן־תּוֹרָה', כִּי אֵף עַל פִּי שְׂאִינִים נְבִיאִים בְּנֵי נְבִיאִים הֵם. וְאֵף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לֹא חֲזִי מִזְלִייהוּ חֲזִי:

יט

גם כפי המבאר מדברי המקבילים שהתחלת עלית הנפש ביום השנה (יארצייט) הוא מתחלת ראש החדש (באמצעות עלית העולמות והנבראים אשר בהם, כאשר נכתב בזה לקמן), מבאר ונראה שזה מה שגם בחייו הקדושים אמר פעם אחת: 'כל הענין שלי הוא ראש השנה' גאר מיין זאך איז ראש השנה. ורבונו ז"ל היה מאריך מאד בתפלת ערבית שבלי לראשון בראש השנה. ואמר פעם אחת שזה מחמת שהוא מזדרז להמשיך מיד כל התקונים הנמשכים בכל זה החדש. וכפי הנודע מדברי חכמינו ז"ל ועל פי האר"י ז"ל שבתחלה נמשך הפתיחה והמשכחה עד יום הפורים, שאז מתחיל החתימה. וגמר החתימה הוא בהושענה רבה ושמיני עצרת. ובמאמר רבנו ז"ל הנ"ל נראה מבאר, שזה מה שאמרו חכמינו ז"ל צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים:

כ

בדבר מדת הדין המתגבר יותר בסוף הגלות בהסתות וקטרוגים למעלה ומניעות ההסתות למטה, אשר הבאתי מזה לעיל באות ה', שקצת מענין זה נמצא גם בסוף גלות בכל עין שם. עוד אמר פעם אחת לענין סוף גלות בכל, שאף על פי שגמר השם יתברך במדת רחמיו לבטל מדת הדין וגזרות כליה שהיתה למעלה ולמטה, וגם נהפך הוא להמשיך לדורות בכל שנה ושנה הארת פורים ומחית עמלק ימח שמו, באלה הימים, אין זה רק בכלליות ישראל, אבל בפרטיות האנשי בליעל והפושעים אשר בפשעיהם נגזרה הגזרה הזאת (אשר בכבד התשובה לא זכו גם

אחר כך לשוב), יכול להיות שעד היום לא נפסק מהם הענש (כי "תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה"). ושכמו כן בזה הגלות והתגברות מדת הדין הנ"ל, אף על פי שבכלליות ישראל יגמור השם יתברך במדת רחמיו, כי עד עת קץ לא יהיה נפסק מישראל אנשים תמימים וישרים הבלתי חפצים כלל במבוכותיהם ובכנותיהם (הנרמזים בהמעשה של הבעל תפלה), ובזוהרים בדרך התמימות והפשיטות שדרכו בו אבותינו מעולם, "והנשאָר בציון והנוֹתֵר בירושלים קדוש יאמר לו" והכל יתהפך לטובה. אבל בפרטיות ישראל כל אשר שקעו וצללו בקלפות החרופים והלצנות (עין לקמן) יעבר עליהם מה שיעבר. וכפי שנכתב לקמן בבאור המעשיות, נמצא לזה רמז בסוף המעשה מהבערגי, שהקיסר הזקן גם אחר כך לא היה לו גדלה, יען אשר על ידו עבר כל זה:

כא

שמעתי מאבי ז"ל ששמע מהאיש שנשלח מהרב הקדוש רבי שלום מפראבישטש ז"ל לשבות אצל רבנו ז"ל, והעיד ששמע בזה הלשון מפי רבנו ז"ל מיין מוסר ספר איז תנ"ך [הספר מוסר שלי הוא תנ"ך] (תורה נביאים וכתובים). ומוהרנ"ת ז"ל האריך בזה ואמר שצעקת ונבואת כל נביא סובבת לנפשות ישראל גם עתה. (פענן הכתוב בישעיה "ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם כי פלה" וכו'. שעל זה אמרו חכמינו ז"ל 'קשה לצנות שתחלתן יסורים וסופן בליה'. ומה שתפסתי לדגמא זה הכתוב, כי לבי אומר לי מכתלי צרופי עוד כמה דברים בעל פה. כי גזרת הפליה שנמצא פעם למעלה (ורמזתי מזה לעיל באות ה'

עין שם) הוא שנגזרה בעת יציאת קלפת הלצון וכו'... ודי לחכימא ברמיזא, כי אין ביכלת להאריך אלה הדברים בכתב).

כב

מאד מאד הקפיד אבי ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל על הפוגמים בדבריהם כנגד הממשלה. כי "פלגי מים לב מלך ביד ה'" וכו', וכל הגזרות המציקות לנפשות ישראל לא יצאו רק מלמעלה, כמאמר הפתוב: "אשור שבט אפי", ופרוש הפתוב "ואהבת לרעך" כי "כמוך" וכו', שמובא בלקוטי א' סובב זה הפרוש גם על הכלל:

כג

פעם אחת שמעתי מאבי ז"ל, שהקפיד מאד מאד על החוטא בדבריהם להרהר אחר מדת הדין. ואמר אז את הפתוב בישעיה "והעם לא שב עד המפכה". כי יש לנו להאמין שאין הקדוש־ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. וכמאמר רבנו ז"ל שאין הקדוש־ברוך הוא שולח מניעה שאין ביכלת לעמוד בה, כי גם עתה יש ביכלת כל אחד לעמד בכל הנסיונות. ועל כל פנים לא ירהר אחר מדת הדין חס ושלום פשאינו עומד בנסיון, ולא ישאל ויאמר למה אשתנה מזולתו. ובתכלית הקצור יאמין שאין קשה כלל:

כד

ומוהרנ"ת ז"ל כשעמדו עליו הרודפים בשנת תקצ"ה, ורדפוהו והתנפלו עליו להמיתו, אותו ואת כל אנשיו, בחנם על לא חמס בכפו, לא הרהר אחר מדת הדין חס ושלום, ועל

תעלומות דרכי הבורא יתברך אשר פועלי שקר עשו חיל ועשו. והביא זאת גם בלב אנשיו להאמין באמונה שלמה כי אין זה רק להשמידם עדי עד מחיים הנצחיים, ו"להגיד כי ישר ה'" וכו'.

כה

כמו בדבר הפרצופים ופעלותיהם הנזכרים בכתבי האר"י ז"ל אין לדעתנו המושמה שום תפיסה כלל, ואף על פי כן בנים ואמתים כל דבריו בלי שום דפי חס ושלום, כן גבוה מעל גבוה נמצאים עולמות למעלה מעולמות (רוחניות ונעלמות שאין לדעתנו שום תפיסה בהם כלל) בפעלות והנהגות ומעשיות נפלאות שגם בהם בעצמם נשתלשלים כל הפעלות והמעשים הנמצאים בזה העולם הנשמי, רק שבסבת ההשתלשלות מעולם לעולם נאחזים היכלי התמורות להמיר ולהחליף כל פעלה וכל מעשה, ובתמורות וחלופים שונים מדור לדור. ובדרך כלל אמת ונכון כל דבור ודבור שיצא מפי רבנו ז"ל בספור המעשיות (למשל כשמספר שפעם אחת היה מלך וכו'), אף על פי שבאמת לית מחשבה תפיסא בהם כלל כו'. כל זה שמעתי והבנתי מדברי מוהרנ"ת ז"ל בעל פה, וגם בכתב מובא קצת מעין זה, שכל מעשה מועשה במקום שנעשה.

כו

בלקוטי תנינא סימן י"ב בפרושו להכתוב "ואיה השה לעולה" אשר נראה שם מדבריו הקדושים שכל עצת החפוש והשאלה והבקשה 'איה' וכו', שמיעץ שם הוא למי שיורד ונופל לספקות, אשר בזאת הירידה יורדים לתחתיות המדרגות אשר לשם לא נשפע החיות רק מהמאמר סתום, יש להתפלא בפרוש

העצה הזאת ומה פּוֹנְתוּ בְּזֶה בַּפְּשִׁיטוֹת לְעֵבְדָא וּלְמַעֲשָׂה. כִּי זֹאת יִדְעֵנוּ שְׂרַבְנוּ ז"ל כְּכֹר אָמַר וּנְתַפְאָר (כְּמוֹבָא בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהֲרָן) אֲנִי קִנְקֵן חֲדָשׁ מְלֵא יִשׁוּ'. וְכָל הָעֲצוֹת וְהָעֲבָדוֹת אֲשֶׁר יִדְעֵנוּ בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, לֹא לְתוֹרָה חֲדָשָׁה יַחֲשֹׁבוּ. כִּי כָּל עֶסְקֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּדִבְרֵי הַקְּדוּשִׁים לֹא יִהְיֶה רַק לְחֲדָשׁ אֶת הַתּוֹרָה הַיְשָׁנָה בְּכֹתֵב וּבִפֶּה אֲשֶׁר הוֹרִישוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (כִּי הִתְחַדְּשׁוֹת לֹא דָבָר רִיק הוּא, וְאִין דְּבַר גְּדוֹל מִזֶּה. וְאִין בִּיכְלֵת לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה שְׁלֵא לְהַפְסִיק אֶת הָעֵינָן), וְעַתָּה הֵיכָן מְצִינּוּ עֲצָה וְעֵבְדָא כְּזֹאת. וְאִין לְפָרֵשׁ מִצְרוּפּוֹ לְזֶה מֵלֵת בְּקִשָּׁה הַנ"ל, שְׁכּוֹנְתוֹ עַל תְּפִלָּה שְׁנִקְרָאָה גַם בְּשֵׁם בְּקִשָּׁה, כִּי לְפִי זֶה תִּהְיֶה מִכְרַח לְפָרֵשׁ גַּם בְּמֵלֵת הַחֲפוּשׁ הַנ"ל שְׁכּוֹנְתוֹ עַל תְּפִלָּה. וְאִין זֶה רַק דְּחַק גְּדוֹל לְפָרֵשׁ בֶּן, וְגַם אַחֵר הַדְּחַק לֹא תִמְצָא לְפִי זֶה פְּרוּשׁ לְכָלִּיּוֹת דְּבָרֵי הַקְּדוּשִׁים שֶׁבְּפֵרוּשׁ הַכְּתוּב וְאִיָּה וְכו'. כִּי הֵלֵא עֲצַת הַתְּפִלָּה הִיא עֲצָה הַכְּלָלִיּוֹת אֲצִלוֹ לְכָל מִינֵי יִשׁוּעוֹת, וּמִמִּילָא נִכְלָל בְּזֶה גַם הַיְשׁוּעָה בְּבִירוֹת הַסְּפָקוֹת. וְלֹא כֵן נִרְאָה מְבֹאָר מִזֶּה הַמְּאָמֵר לְמַעֲמִיק בּוֹ. כִּי מִזֶּה הַמְּאָמֵר נִרְאָה מְבֹאָר שְׁמִצָּא רַבְּנוּ ז"ל עֲצָה נִפְלְאָה וּמִיַּחַדָּת לְאֵלֶּה הַסְּפָקוֹת, אֲשֶׁר לֹא יוֹעִילוּ כָּלֵל שְׂאָר הָעֲצוֹת הַמוֹעִילוֹת בְּהַמְדַּרְגּוֹת שְׁלִמְעֵלָה מִזֶּה. וְטָרַם נְבֵא לְבֹאָר בְּזֶה, הִנְנִי לְהַקְדִּים מֵהַ שְׁמֵבֹאָר מִשֵּׁם שְׁגַם גְּדוּלֵי גְדוּלִים קִדְּם שְׁמִחֲדָשִׁים חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, מְכַרְחִים לְבֵא בְּסִפְקוֹת שְׁבִקְלָפוֹת נִגְהָ וְעִץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע, עַד שְׁגַם הֵם מְכַרְחִים אֶז לְעֲצוֹת הַחֲפוּשׁ וְהַדְרִישָׁה אִיָּה וְכו'. הַנ"ל. וְכַפִּי הַנִּרְאָה בְּפֵרוּשׁ הַפְּשׁוּט מִזֶּה הַמְּאָמֵר לְקִיּוּם וּלְמַעֲשָׂה. כִּי מֵלֵת אִיָּה הוּא מִשְׂרָשׁ אֶחָד עִם מֵלֵת אִיָּכָה שְׁנִזְכָּר בְּהַקִּינּוֹת (וְעַם מֵלֵת אִיָּכָה שֶׁבְּפָרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית). וּמִכּוֹן לְפִי זֶה מֵהַ שְׁשִׁמְעֵתִי מֵאֲבִי מוֹרִי ז"ל בְּשֵׁם מוֹהֲרַנ"ת ז"ל עַל אוֹדוֹת אֲשֶׁר נַחֲלַשׁ דְּעַתוֹ בְּרֵאוֹתוֹ כְּמָה פְּעָמִים שְׁגַם בְּעֶסְקֵי הַנֶּפֶשׁ נִתְקַיֵּם הַכְּתוּב: "גַּם כִּי אֲזַעַק וְאֲשׁוּעַ"

שְׁתֵּם תִּפְלְתִי". וְאָמַר בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: אִיךָ קָעַן מִיר מְעַרְרִיר נִיט קִילְעוֹן דָּאָס הָאָרֶץ, נָאֵר תִּשְׁעָה בְּאָב וּבֵין הַמְּצָרִים בֵּינָא דִּיא קִינּוּת, אִין אַנְאֵנְךָ יָאֵהֵר בֵּינָא תִּפְלְתִי חֲצוּת. חֲאָטְשׁ קְלֵאָגֵעֵן אוֹיף דְּעֵם חֶרְבֵּן (בֵּית הַמּוֹחִין בְּכַלְלִיּוֹת וּבִפְרָטִיּוֹת) וְוֵאָס מַעַ אִיז נִיט אַזוֹי וְוִיא מְעוֹן דֶּאָרְךָ צוּא זֵיין [אִינְנִי יִכּוֹל עוֹד לְקַרֵּר אֶת לְבַי רַק בְּתִשְׁעָה בְּאָב וּבֵין הַמְּצָרִים בַּקִּנּוּת, וּבְכָל הַשָּׁנָה בְּתִפְלַת חֲצוּת. וְלוֹ רַק לְבַכּוֹת עַל הַחֶרְבֵּן שְׂאִינְנוּ מִתְנַהֲגִים פְּרָאוּי]. וּבְצִרוּף הַמְּבֹאָר מְדַבְּרִיו הַקְּדוּשִׁים בְּפִרוּשׁ הַמַּעֲשֶׂה מִהַשְׁבָּעָה בְּעִטְלֵעֵרְס עַל אוֹדוֹת הַשְּׁתִי צְפָרִים הַנּוֹזְכֵרוֹת שֶׁם בְּסִפּוּר יוֹם הַרְבִּיעִי. שְׁהֵם כְּעִין הַשְּׁנַי פְּרוּבִים שְׁהִיוּ בְּבֵית הַמְּקֻדָּשׁ אֲשֶׁר בָּא בְּסוֹד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתָהּ (כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּנוּדֵעַ). וּבְזִמָּן שְׂאִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׁין רְצוּנוֹ שֶׁל מְקוֹם שְׁזָה עֲנִין אֲבֵדָה שְׁנֹאֲבֵדֶת (וּמְחֻזְרֵת פְּנִים) מֵאֲתוֹ. גּוֹרְמִים כְּמוֹ כֵּן שְׁגָם הוּא מְחֻזֵּר מֵהֶם אֶת פְּנִיו וְכַעֲיִן אֲבֵדָה ("אֲסוּר בְּזִקִּים" כְּבִיכּוֹל) שְׁכִבְכִיכּוֹל אִין בִּיכְלֵתוֹ לְמַצָּאָם (מֵאֲחֻדוֹתוֹ בְּמִדּוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו), וְאִז "קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה" וְכוּ', וְכַנְגָדָה "ה' מִמְרוֹם יִשְׂאֵג" וְכוּ' עַל נוּה דִּילָה וְיִקְרָא' וְכוּ'. וְאִף עַל פִּי שְׁבַכְל בְּקֵר מִתְנַחֲמִים בְּנַחֲמָה וְשִׁמְחָה (וְקוֹל פְּסוּקֵי דְזִמְרָה) שְׁסוּף כָּל סוּף נְגַמֵר הַתְּקוּן, אֲבָל זֶה הַקּוֹל לֹא נִשְׁמָע כָּל כָּף לְמַרְחֹק, וְהַעֲקֵר מֵהַ שְׁנִשְׁמָע הַקּוֹל לְמַרְחֹק מֵאֵד הוּא הַקּוֹל יִלְלָה הַנִּ"ל שְׁבִלְיָה עֵין שֶׁם. וְכֵל עֲצַת הַשׁוֹשְׁבִין הַעוֹסֵק בְּהַתְּקוּן הוּא לְזֹרֵק וְלִהְמַצִּיא אֵלָה הַקּוֹלוֹת בְּעֲצָמָם מִזָּה לְזָה, עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה לְבַד יִהְיוּ כָּל הַתְּקָרְבוֹתֵם וּמְצִיאוֹתֵיהֶם זֶה לְזָה, וּבְצִרוּף הַמְּבֹאָר מְדַבְּרִיו הַקְּדוּשִׁים שְׁכְּמוֹ כֵּן גַּם לְגֵאלֵת הַנֶּפֶשׁ בְּפְרָטִיּוֹת מְכָרְחָ גַּם לְאֵלָה הַעֲצוֹת בְּעֲצָמָם, לְקִים אֶת הַכְּתוּב: "קוּמִי רֵנִי בְּלִילָה וְכוּ' שְׁפָכִי כַּמִּים לְבַר" וְכוּ'. (וְהַעֲקֵר הוּא בְּחֲצוֹת כְּנוּדֵעַ) וְכֵן מְכָרְחָ אַחַר כָּף לְבִלֵי לְהַשְׂאֵר וְלִהְאָרִיךְ יוֹתֵר מְדֵאִי בְּדַבֵּר הַקִּינּוּת וְהִילְלָה, כִּי

כֹּל זֹאת הִילְלָה אֲשֶׁר בְּלִילָהּ הִיא מֵהַהֲכָרַח הַמִּתְקַת הַדִּין בְּשֶׁרֶשׁוֹ
 בְּעֶצְמוֹ, וּבְבֵאֵי הָאָדָם לְשֶׁרֶשׁ הַדִּין (שְׁמִשָּׁם גַּם שֶׁרֶשׁ הַיִּצָר הִרְעָה
 וְהַקְלִפָּה שֶׁנִּקְרָאָה עַל שֵׁם זֹאת הִילְלָה), יֵשׁ שְׁמִתְגַּבֵּר עָלָיו יוֹתֵר
 עַל יְדֵי זֶה בְּעֶצְמוֹ קִלְפַת הָעֶצְבוֹת וְהִילְלָה (כִּי נִמְצָא בְּזֶה מִלְחָמָה
 גְּדוֹלָה כַּמְבֹאֵר כֹּל זֶה גַּם בְּמָקוֹם אַחֵר) מְכַרַח מְאֹד לְהַזְהִיר "בְּרֵן
 יַחַד כּוֹכְבֵי בִקְר", לְהַתְחַזֵּק בְּקוֹל רִנָּה וְשִׁמְחָה, שֵׁיִשׁ תִּקְוָה
 לְאַחֲרִיתֵנוּ (וְ"בְאַחֲרִית הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה" וכו'). עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה
 בְּעֶצְמוֹ עוֹסֵק בְּתַקוּנוֹ (נְשִׁמַּת מִשָּׁה) הַשּׁוֹשֵׁבִין הַנִּלְלָה לְקָרֵב אוֹתוֹ
 גַּם עֵתָה בְּהֲכָרַח וְהַשְׁגַּת אֱלֻקוֹתוֹ וְתוֹרָתוֹ וְצַדִּיקוֹ הָאֲמִתִּיִּים.

כז

עוד בְּעֵנֶן הַנִּלְלָה שֶׁמִּעֲתִי מְאֵבִי ז"ל שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרֵנֵי ז"ל, שֶׁעָקַר
 שְׁבִירַת לְבָבוֹ בְּחֻצוֹת וּבְקִינּוֹת, הוּא בְּהַרְגָּשׁתוֹ מֵלֵת אֵיכָה
 (אֵיכָה נִחְרַב וכו'). וְגַם מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים בְּלֻקוּטֵי הַלְכוּת שֶׁזֹּאת
 הִיְתָה עֲצַת יְרֵמְיָה הַנְּבִיא בְּעַת הַגְּלוּת וְהַחֲרָבָן לְפִתּוֹחַ בְּאֵיכָה בְּכֹל
 הַשְּׁלִשָּׁה קִינּוֹת שֶׁחִבֵּר בְּתַחֲלָה (כַּמְבֹאֵר בְּדְבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל) שֶׁהוּא
 מְלִשׁוֹן אֵיכָה כִּידוּעַ. וְהַכֶּף הוּא מִכְּבוֹדוֹ בְּעֶצְמוֹ יִתְבַּרַךְ כַּמְבֹאֵר גַּם
 זֶה מִדְּבָרֵי רַבֵּנוּ וּמוֹחֲרַנֵי ז"ל. וְהַנֶּרְאָה מִכֹּל זֶה שֶׁזֶה עֵנֶן הָעֶצָה
 הַנִּלְלָה לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ "אֵיךְ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ". וּמִמְּיֻלָּא מוֹבֵן שֶׁהָעָקַר
 הַזֶּמֶן לָזֶה הוּא בְּחֻצוֹת (וְעַל כָּל פְּנִיִּים אֵיזָה שְׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם קִדָּם
 אוֹר הַבִּקְר כַּמְבֹאֵר לְקַמּוֹן). וְאֵף עַל פִּי שְׁגָם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם תְּפִלָּה,
 מְבֹאֵר בְּכֹל זֶה מִדְּבָרֵי רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁמִּעֲלָתָהּ גְּדוֹלָה כֹּל כֶּף עַד
 שֶׁלְּפָעִמִּים לֹא יִקְרָאָה כֹּלל בְּשֵׁם תְּפִלָּה, רַק בְּשֵׁם צַעֲקַת הַלֵּב, שֶׁעַל
 זֶה יְסוּבֵב הַפְּתוּב "צַעֲקַת לֵבָם" וְכו' הַנִּסְמָךְ לְהַפְּתוּב הַנִּלְלָה "קוּמֵי
 רִנִּי" וכו' (וְהוּא שְׁגָם בְּעַת שֶׁהַתְּפִלוֹת אֵינָם נִתְקַבְּלִים, יֵשׁ בִּיכְלָתָהּ
 לְהוֹעִיל וְלְהַתְּקַבֵּל):

כה

עוד יש לפרש שגם זה פל ענין ודוי דברים שהאדם מחיב על פי התורה כמאמר הפתוב: "והתודו את עונם". כי גם בדברי הודוי האדם מילל ומקונן על עצמו בחרטתו 'אשמנו בגדנו' וכו', ובנסח אנשי כנסת הגדולה שפנונו לסיים בזה תעינו תעתענו, (וכנ"ל בדבר הצפרים והפרובים שנתעו ונבוכו זה מזה). וזה פל ההתחלה בתקון חצות שעל פי האר"י ז"ל. כי גם פל אשר הוסיף רבנו ז"ל על השלשה תפלות ביום, והזהיר למקרביו לשיח ולספר לפני השם יתברך בכל יום פל מה שעובר עליו נכנס לסוג תפלת חצות, אשר לדעת האר"י ז"ל יש בה הכרח ונחיצות גדול מאד. כי גם האפלה והחשך הרוחני אשר בלב האדם הוא מתאחד עם האפלה והחשך הגשמי כמובן מדברי הקדושים. והנתעורר מאמצעות האפלה והחשך הזה לקונן ולבקש לפני השם יתברך נקרא גם פן בשם תפלת חצות. רק מחמת זה בעצמו שהם מתאחדים זה בזה, מסגל יותר לכון זאת התפלה בחצות לילה ממש. וכן מבאר מדברי הקדושים שעקר אמירת תקון חצות הוא על מה שנעשה עכשו עם האדם, ושייש לפרש בזה את שיחתו לפני השם יתברך ככל אשר עם לבבו. ויען אשר בכל זה מבאר מצרופי דבריו הקדושים, שגם פאשר יתבודד האדם להתודות ולקונן פנ"ל, יבקש ויתפלל בפרטיות על פל דבר (ומדברי מוהרנ"ת ז"ל מבאר שיש לצרף לזאת התפלה גם תהלה ותודה על העבר). יש לפרש בעניות דעתי לפי הנ"ל שזה מה שנחלק גם תפלת חצות לשנים, תקון רחל ותקון לאה. כי עקר הקינות הוא בתקון רחל (ובימים שאין אומרים בהם תחנון מדלגים אותו) ולא תקון לאה כנודע.

כט

כפי הנ"ל נראה מבאר, שהוא ההכרח על פי התורה להספיד ולקונן על נפש הנפטר (שזה ענין אבדה פמוכן מדבריו הקדושים במקום אחר). וְשִׁזָּה מַה שְּׁמִבְּאָר מִדְּבָרֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁעַל יְדֵי זֶה חוֹזְרִים וּמוֹצְאִים אֶת הָאֶרֶתּוֹ בְּיִרְשָׁיו (וּמְכַל שְׁפָן בְּזָרְעוֹ). וְשִׁזָּה מַה שְּׁאָסְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל לְהֶאֱרִיךְ בְּבָכִי וְהֶסְפֵּד יוֹתֵר מִהַזְמֵן שְׁקָצְבוֹ לָזֶה (שְׂבָעָה לְבָכִי וְכו') שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר יוֹתֵר עַל יְדֵי זֶה מִדַּת הַדִּין וְהֶאֱבִלוֹת חֶסֶד וְשְׁלוֹם (וְכֵנ"ל בְּאוֹת ז' עֵין שֵׁם). וְשִׁישׁ לְהֶאֱבֵל לְקַבֵּל אֶת הַנְּחֻמִּים שְׁמֻנְחָמִים אוֹתוֹ. וְכַעֲנָן הַחַיּוֹב בְּכֻלָּיוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַפְטִיר אַחַר תְּשֻׁעָה בְּאֵב ז' דְּנַחְמָתָא.

ל

מה שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְעִיל שְׁעַל כָּל פְּנִים יָקוּם כָּל אָדָם שְׁעָה אוֹ שְׁתֵּי יָמִים קֹדֶם אוֹר הַבִּקּוּר (וּבִקְוִי עַל כָּל פְּנִים בְּהַשְׁכָּמָה בְּכָל הָאֲפָשָׁרוֹת). שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי ז"ל בְּשֵׁם מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁזֶּה מַה שְּׁנִזְכָּר בְּפֶרֶק שִׁירָה שְׂבָעָה קוֹלוֹת מֵהַתְּרַנְּגוּל, אֲשֶׁר הַמְצִיא בְּטַבְעוֹ הַבוֹרָא יִתְבַּרַךְ לְעוֹרֵר בְּנֵי אָדָם מֵהַשְּׁנָה. וְכֹאֲשֶׁר יְעוֹרֵרם בְּחֻצוֹת לֵילָה עוֹד יְכַפֵּל וַיִּשְׁלַשׁ וְכו' לְעוֹרֵר בְּכָל שְׁעָה עַד הַבִּקּוּר. שְׂאֵם לֹא יִתְעוֹרֵר הָאָדָם בְּחֻצוֹת יָקוּם עַל כָּל פְּנִים אַחַר כֶּף בְּכָל הָאֲפָשָׁרוֹתוֹ לְהַקְדִּים. כִּי אִם לֹא נִתְעוֹרֵר לְקוּם גַּם בְּשְׁעָה הַשְּׁנִית שְׂאֲחַר חֻצוֹת, יָקוּם עַל כָּל פְּנִים בְּשְׁעָה שְׁלִישִׁית וְכו' לְהֵלֵךְ. וְזֶה הַפֶּלֶל נִמְצָא לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל גַּם מִשְׂאֵר עֲבָדוֹת, כֹּאֲשֶׁר נִסְפָּר וּנְבִאָר בְּזֶה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְקַמּוֹ:

לא

בדבר המאמרים הפליאים וסותרים זה לזה הנמצאים באגדות חכמינו ז"ל. נראה ומבאר מצרופי דבריו הקדושים ומשאך ספרי אמת שפמו בדבר ההלכה יש מי שאומר לעבדא ולמעשה בנגלה ובפשיטות דעתנו ויש מי שדבריו בתכלית ההפך (פי זה אוסר וזה מתיר), ואף על פי שגם דבריו דברי אלקים חיים, אבל "רעם גבורותיו מי יתבונן", כי בפשיטות לתבונתנו ודעתנו שבנגלה אין הלכה כמותו. פן גם באגדות חכמינו ז"ל. ויש מי שאומר ומאמרו פנים ונכונים בנגלה ובפשיטות דעתנו, ויש מי שמאמרו גם פן פנים ואמתיים (ודברי אלקים חיים פנ"ל) אבל לא בפשיטות דעתנו, גם מבאר מדברי רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן ר', שהצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול. ובמקום אחר מבאר מדבריו הקדושים, שהוא משנת רב נחמן הנזכר בדברי חכמינו ז"ל. אשר עליו פפלו חכמינו ז"ל את דבריהם, הלכה כרב נחמן והלכה כרב נחמן. ויש ללמד מדבריו הקדושים ברורים וחלטים באגדות חכמינו ז"ל:

לב

מדי דברי בדברי האמונה הקדושה אשר הוצאתי מדבר רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל, הנני להזכיר גם מה שמבאר מדברי מוהרנ"ת ז"ל על אודות אשר בדורות הנבואה אשר המציא אז הבורא יתברך השפעת הנבואה להזכים בה, נשפע קצת מחמת זה גם לאמות העולם, כמו לכן ובלעם, ויש לפרש לפי זה שפמו כן בדבר המראות וחזיונות שגם היום זוכים להם הצדיקים האמתיים.

כמובא בַּלְקוּטִי א' סִימָן רנ"ד. מְגִיעַ לַפְעָמִים דַּפְעָמִים קָצַת מִזָּה
גַּם לְהַבְלִתִי זֹכִים:

לג

מֵאֲמֹר רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁנֵי פְעָמִים דָּבָר אֶחָד
(שְׁמוּבָא מִזָּה בְּהַשְׁיָחוֹת שְׂאֵחַר הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת), מִצָּרֶף
לְהַמוּבָא בְּהַשְׁיָחוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְנַהֵיג עִתָּה הָעוֹלָם יָפָה יוֹתֵר
מִקֶּדֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פִּירֵט הֵינְט שְׁעֲנֵעַר דִּיא וּוְעֵלֵט, וְאֵף עַל פִּי
שְׂכּוֹתֵב שֶׁם זֹאת לְעֵנִן גְּשָׁמִיּוֹת, מִמִּילָא מוּבָן שְׂכָמוּ כֵן גַּם
בְּרוּחַנִיּוֹת. וַיֵּשׁ בָּזָה לְהַאַרִיף בְּעֵנִיּוֹת דְּעֵתִי פִי זֶה עֵנִן מַה שְּׁגַם
גְּאֻלְתָּנוּ מִמּוֹצְרִים וְגֻאֻלְתָּנוּ מִבְּבַל לֹא נִשְׁתָּוּוּ זֶה לְזָחַ. כִּי אֵף עַל פִּי
שְׂבָרֵב הַחֲטָא בְּגֻאֻלָּה הַשְּׁנִיָּה (פְּעֵנִן מִכְּשׁוֹל הַנְּשִׁים נִכְרִיּוֹת) לֹא
זְכִינוּ לְעֵלוֹת בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּמוֹ בְּגֻאֻלָּה הַרְּאִשׁוֹנָה, בְּכֹל זֶה
הַפְּלִיגוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּקִדְשָׁה שְׁנִיָּה (כֹּל מְקוֹם שְׂפָכְשׁוּ עוֹלֵי בְּבַל)
שְׁהוּא קִדְשָׁה לְשַׁעֲתָה וְקִדְשָׁה גַּם לְעֵתִיד לְבֵא. וְעֵין לְקַמָּן:

לד

פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: הֶעֱקַר מַה שֶּׁהַפְּרִתִי אֵת
רַבְּנוּ ז"ל, הֵייתָ מְשִׁיחוֹתִיו הַקְּדוּשׁוֹת אֲשֶׁר בַּחַל (כְּפִי אֲשֶׁר
בְּכַמָּה עֵתִים וַיָּמִים לֹא מָשׁ מִתּוֹף אֲהֵלוּ, וְשָׁקַד עַל דְּלֹתוֹתַי יוֹם
יוֹם, וּבְהַלְבֵּשֵׁת רַבְּנוּ ז"ל אֹר תּוֹרָתוֹ וְהוֹדַעַת גְּדֻלְתּוֹ בְּשִׁיחוֹתָיו
הַקְּדוּשׁוֹת אֲשֶׁר בַּחַל וְנִקְרָאוּ אֲצֵלוּ בְּשֵׁם שִׁיחוֹת חֲלִין).

לה

וְכֵן הִבְנֵתִי גַם מֵאֲבֵי ז"ל, שְׁעֵקַר הַפְּרִתוֹ בְּגִדְלַת וְרוּמָמוֹת מוֹהֲרַנ"ת
ז"ל וַיְדִיעוּתוֹ שְׁזָכָה עַל יְדוֹ לִידַע מִגְּדֻלַּת וְרוּמָמוֹת רַבְּנוּ ז"ל,

היתה גם כן ברב שקידתו על דלתי מוהרנ"ת ז"ל, ונסיעותיו התמידיות שני פעמים בכל החדש שבת אחד בביתו בטולטשין, ושבת אחד בבית מוהרנ"ת ז"ל עם קצת ימים קדם השבת וכן לאחרי. וחוג נסיעותיו אשר נסע אתו לשמשו לעת זקנתו, והנסיעה נתארכה כל פעם הן בקיץ והן בחורף:

לו

העתקה מספרי כוכבי אור חלק ג' הנקרא בשם חכמה ובינה, ובשנוי לשון קצת. מודעת זאת בדברי האר"י ז"ל אשר יבאר לקמן, כי אמנם אשר לא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל הוא בעצמו עוד יקום לנאלנו גם מהגלות הזו. כי משיח הוא משה ומה שהיה הוא בעצמו שיהיה ביתר שאת. (ואם מדברי הא"ח ז"ל לא משמע הכי. אבל כבר נודע שכל היראים והחרדים לדבר ה' תפסו בענינים כאלה לעקר גדול ועצום דברי האר"י ז"ל, אשר קבל תורה מפי אליהו זכור לטוב) כי בא יבא גם בשער החמשים, וישיג אותו בשלמות עצום ונשגב עד שלא ירד עוד מאתו. (ועל אודות שאמרו חכמינו ז"ל "שלח נא" וכו' שאינו גואלם לעתיד, הבט נא וראה מה שמובא בשיחות הר"ן בסימן נ"ד בענין גלגולים, ומובא גם בשאר ספרי אמת, שאין הנשמה מתגלגלת כמו שהיתה, רק זה הנפש עם זה הרוח וכו'. כי בזה תבין שלא סתרו זה את זה מאמרי חכמינו ז"ל האלה). ועתה כפי אשר נודע הדבר אשר דבר רבנו ז"ל בעת שגלה את המאמר שבלקוטי תנינא סימן כ"ח, דע שיש חלוקים בין התורות וכו'. ומוהרנ"ת ז"ל מעצם הרגשו בזכות לבבו את עמק נוראות דבריו הקדושים, עד כי בערו בקרבו פלהבת שלהבת ממש, לא יכל להתאפק, ונתן את קולו בפני כל הנצבים עליו, אולי כן הוא הפרוש מה שאמרו חכמינו ז"ל אין

בן דוד בא אלא בהסח הדעת, הינו שיהיה בעולם ולא ידעו פי
 כבר הוא. (ובבבאור יותר שמעתי מאבי ז"ל שאמר בזה הלשון: מע
 וועט שמיסען משיח משיח, צום סוף האט איז ער [ישוחחו משיח
 משיח, ולבסוף הנה הוא]). ורבנו ז"ל גלה את עיניו והראה לו פי
 גם רב נחמן אמר כן, אי מן חיי אנא (בסנהדרין פרק חלק איתא
 'כגון אנא', אבל כמדמה לי מאשר שמעתי מאבי ז"ל שרבנו ז"ל
 סים אז אנא הוא). ועין בחיי מוהר"ן בשיחות השכינים להתורות
 שיש צדיק שהוא כלול מתרין משיחין יחדו. וכפי הנראה ומבאר
 מדבריו הקדושים בעל פה שאלה הדברים סבבו על רבנו ז"ל
 בעצמו. ושאר על פי שנמצא בו גם מנשמת בן דוד, היה העקר
 מצד משיח בן יוסף. ושאר על פי שגם האר"י ז"ל ועוד מיחידי
 הדורות היו מצד משיח בן יוסף, אבל בו נתקום מאמר הפתוב
 (שבשבח התלמיד חכם שנקרא בשם אשת חיל), רבות בנות עשו
 חיל ואת עלית על כלנה.

לו

גם מבאר מצרופי דברי מוהרנ"ת ז"ל שבהכרח השנויים הנזכר
 לעיל באות ל"ג. נשתנה כמו כן הכרח התקשרות נפשות
 ישראל לעצמות יוסף. כי בגאולה הראשונה היתה התקשרותם
 אליו על ידי קיחת עצמותיו (כנ"ל), ועתה יזכו מדור לדור אלפים
 נפשות ישראל להתקשר לעצמותיו על ידי ההשתטחות על
 קבורת עצמותיו. ושזה מה שהבטיח רבנו ז"ל בהבטחה גדולה
 לכל הבאים על קברו הקדוש, כי גם זה מעקרי אתחלתא דגאולה:

לח

והנה כבר מוכן מדברי מוהרנ"ת ז"ל היוצאים מדברי רבנו ז"ל המצרפים לדברי הזחר הקדוש וכתבי האר"י ז"ל שעקר רעת הגלות ולהפך טובת הגאולה הוא ברוחניות להפדת החיים נצחיים בדבקות המחין בענג התורה שבנסתר המיסדת על התורה שבנגלה. ושמחמת זה לא היתה כלל השלמה בגאולתנו ממצרים קדם קבלת התורה. וגם אחר כך מקבלתה על כל פנים בנגלה נתקלקל מחמת חטא העגל, שלא זכינו אחר כך לקבל את הנסתר שבה (שבזה היינו זוכים לחרות ממלאך המות), וכאשר בארתי מדברי רבנו ז"ל בסימן כ"ב לקוטי א' חותם בתוך חותם עין שם. ועתה בירידתנו לזה הגלות האחרון בחרפן בית שני דחמיר לו, להשתקע בשער הנון ושבר הים דסטרא אחרא, יותר ויותר הקדים השם יתברך רפואה למכה, שנתעורר רבי עקיבא בערך עשרה שנים קדם החרפן ללמד וללמד, עד שהיה ראוי שתנתן התורה על ידו, עד שנתיחד בו אחר כך תלמידו רבי שמעון בר יוחאי, שנמצא בו פי שנים ברוחו. כי הוא שנתן לו רשות להוציא על פני תבל תורה שבנסתר (שהיא מצד שער הנון דקדשה. כי היה בו מנשמת משה, ועתה עלה יותר והתפאר בהאדרא... בלשון הפתוב: "ומשה לא ידע" וכו' - ואנא ידענא). ואף על פי שמרב קלקולי הדורות נסתתרה אחר כך תורתו בעצמה כמה מאות שנים, אבל בכל זאת גמר השם יתברך להוציאה שנית מתערה והסתרתה, עד שבאה וירדה אחר כך נשמתו ברבנו האר"י ז"ל להתחיל ולגלות יותר תורה שבנסתר (ועין לקמן). וזאת אשר העתקתי מספר של"ה מפרשת ואתחנן וזה לשונו, ומשה עלה אל האלקים שהיא הבינה, והשיג אף שער החמשים עד כאן לשונו.

ועוד מבאר שם בתחלת הענין מה שמצא פתוב בשם המקבל מורנו הרב ר' חיים, תלמיד מבהק של האר"י ז"ל... בכל דור בא משה בסוד העבור... וקדם שחטאו ישראל היתה משה בתכלית השלמות והיה משיג שער החמשים... וכשחטאו ישראל נעלם ממנו, וזה שאמר ה' "לך רד" כנ"ל רד ממנין לך. וזה שאמרו רבותינו ז"ל 'חמשים שערי בינה נבראו בעולם ונתנו למשה חסר אחד' פרוש, מעקרא כלם נתנו לו, ואחר כך חסרהו אחד. וזה שכתוב: "ותחסרהו מעט מאלקים"... "ויעל מערבות מואב אל הר נבו" נ' בו. ונכנס הנון בשמו ונעשה נשמה, וידוע פי נשמה בבינה... וזה נרמז בפסוק "נביא אקים להם מקרב אחיהם... הנה ישפיל עבדי", הוא משה והוא משיח, ואמרו רבותינו ז"ל 'גואל הראשון כך גואל האחרון'. וכן הדור שהולך הוא הדור שבא... ואמר "הנה ישפיל" וכו' כי המעלות יהיו בהדרגה, בתחלה ישפיל ואחר כך ירום ואחר כך "ונשא" ואחר כך "וגבה" וכו' והולך הפסוק ומגלה מה שיעבר עליו באלו הדורות. עד שבשביל כך ראוי לעלות לכל אותה מעלה. ואמר (ישעיה נב) "כאשר שממו עליך רבים פן משחת מאיש מראהו ותארו" ועליו מדברת כל הפרשה. ואמר "מי האמין וזרוע ה' על מי נגלתה" עד כאן לשונו. והנה בדבר הפסוק הנ"ל המגלה מה שיעבר עליו באלו הדורות, וענין כל הפרשה הנ"ל הסובבת עליו, כל אשר יעין בהם היטב יראה בעיניו שמבאר מהם כל אשר עבר על רבנו ז"ל מענין המריבה והמחלקת. ולעתיד בהתגלות האמת, יאמר כל אחד לחברו מי האמין לשמועתנו וכו'. ויעל כיוצא לפניו וכשרש מארץ ציה. לא תאר לו ולא הדר, ונראהו ולא מראה ונחמדהו. נבזה וחדל אישים, איש מכאובות וידוע חלי. וכמסתר פנים ממנו... ואנחנו חשבנוהו נגוע וכו'. גם אם תוסיף לעין שם בשל"ה אשר יסובב עליו גם

הכתוב שבסוף הפרשה הנ"ל, וזה לשונו: לכן אֶחָלֵק לוֹ בְּרַבִּים, רָצָה לוֹמַר שִׁיְקַח שָׂכָר כַּנֶּגֶד כָּלָם... וְאֵת עֲצוּמִים יַחְלֶק - פְּרוּשׁ הוּא יִקְבַּל חֵלְקוֹ מֵהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשׁ. וְשָׂאֵר הַצְּדִיקִים יִקְבְּלוּ עַל יָדָיו. וְתִרְאֶה בְּעֵינֶיךָ שֵׁשׁ לְבָאָר שֶׁזֶה זֶה מְאֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל שֵׁשׁ לוֹ נִגּוֹן לְשִׁיר, אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבֵּא שֶׁל כָּל הַצְּדִיקִים וְחַסִּידִים (וְשֶׁזֶה עֲנִין מֵה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁר לֹא נֹאמֵר אֶלָּא יִשִּׁיר) כִּי כִּבְר נוֹדַע וּמוֹבָן... שֶׁכָּל שָׂכָר הַמְּקוּוֹה לְהַצְּדִיקִים הוּא בְּאִמְצָעוֹת הַנִּגּוֹן שֶׁיִּתְעַר לְעֵתִיד. גַּם מִכָּל דְּבָרֵי הַשְּׁלִ"ה הַנ"ל וּבִשְׁם הָאָר"י ז"ל נִרְאֶה מְבֹאָר גַּם כֵּן בְּפְרוּשׁ הַכְּתוּב "וְלֹא קָם" וְכו', כִּנ"ל שֶׁבְּכָל דוֹר (הוֹלֵךְ שֶׁהוּא דוֹר שֶׁבֵּא עַד כָּל הַשָּׁשִׁים רְבּוּא נְשָׂמוֹת יִשְׂרָאֵל) לֹא נִמְצָא וְלֹא קָם עוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כְּמוֹשָׁה, אֲבָל הוּא בְּעֲצוּמוֹ נִתְעַלָּה מְדוֹר לְדוֹר יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמְּדֻרְגָה לְמְדֻרְגָה (וְאִם חֲסוּר).

ואגב אורחא הנני לפרש קצת דברי השל"ה המרכבים בדברי מורנו הרב ר' חיים ויטאל והאריז"ל בענין השם אלקים הנזכר בהכתוב הנ"ל (ומושה וכו') שהיא הבינה (שנמצא בה חמשים שיערים ^{כ"ג}ל). כי זה מבאר מדברי חז"ל בעצמם בענין הכתוב "ותחסרהו" וכו' אשר פרושו וסבבו את השם אלקים על הבינה (הנחלקת לנו שיערים ^{כ"ג}ל) אשר מזה למדו שנחסר קצת מושה.

לט

בדבר המחלקת הנ"ל שהיתה עליו. עין בזהר הקדוש פרשת בראשית שכתב שם לענין מושה: 'ואדם איתקרי איהו. ובגינה אתמר בגלותא בתראה, ולאדם לא מצא עזר אלא כלחו כנגדו'. וכאשר יצא מפיו הקדוש על כלליות הצדיקים שהיו בימיו: אזוי ווי דיא וואס קריגען אויף מיר ווייסען ניט פון מיר, אזוי דיא

וואס האלטען פון מיר ווייסען אויף ניט פון מיר [כמו שאָלו שחולקים עלי אינם יודעים ממני, כִּף אלו שאוחזים ממני לא יודעים ממני].

מ

גם כבר כתבתי במקום אחר, שפפי המבאר בדברי הארי ז"ל שכל שער (מהחמשים שערים הנ"ל) נחשב ונקרא בשם מח מיחד בבינה (והשגה באלקותו יתברך) אותיות בולטות ומצטרפות בשמו הקדוש נ' מ'ח' (אותיות הנרגשות במבטא) או בדרך זה מ'ח' נ' שהנון כפולה כנגדת, ובהתאחדותו עם משה ממילא מבאר שהוא ה'נ'ש'מ'ה' שבכלליות העולם אשר העקר שבהם היא כלליות ישראל והצדיקים אשר בהם:

מא

והנה כבר הבאתי לעיל משיחות רבנו ז"ל (שאחר הספורי מעשיות), שבגלגולי הנשמות מדור לדור מחליף השם יתברך צרופי הנפש רוח ונשמה שלא היו בצרוף הראשון לבא באיש אחד כנ"ל. כי כאשר תרד הנפש באיש אחד, נצטרף לה הרוח מאיש אחר. וכפי הנראה לעניות דעתי מצרופי דברי רבנו ז"ל בכתב ובפה, שאף על פי שגם רבנו ישראל הפעל שם טוב זכר צדיק וקדוש לברכה נחשב בין יחידי הדורות רבי שמעון בר יוחאי והארי ז"ל הנ"ל, אבל בו נמצא עקר גדול מנשמת יעקב אבינו, שנקרא אחר כך בשם 'ישראל'. וכאשר זכה תחלה בעבודתו להמשיך בעולם נשמת יוסף ואחר כך נשמת משה רבנו עליו השלום שאחר כמה דורות נצטרף להם דוד אשר על ידו פ'ד'ה' ה' את יעקב בפדיון העליון שברעוא דרעוין וגאלו וכו'. כי בבנין

שיז

אור

שיחות וספורים

כוכבי

בית דוד האירו יותר המחין שביציאת מצרים וקבלת התורה הנ"ל, כן גם עתה שנפשות ישראל מוכנים לקיום הפתוב "כי פדה וכו' וגאלו" וכו' בגאלה נצחית, הקדים לנו השם יתברך נשמת ישראל סבא פנ"ל, להמשיך בעבודתו ומזרעו הקדוש נשמת מוהר"ן זכר צדיק וקדוש לברכה (בגין מחין מח נון הנ"ל) המכרח והעקר בנשמה הפלליות שבמ"ש'ה הנ"ל. כי תורותיו ומעשיותיו הן הן סתרי תורה ופנימיותיו הנמצאים מצד הנון (כאשר הבאתי במקום אחר) והמכרחים לגאלתנו הנצחיית:

מב

ויען אשר מחמת זה נקרא גם כן בשם פודה וגואל, יש לבאר שזה מה שמובא בספר פסא מלך, בפרושו על התקונים (בהקדמת התקונים) בזה הלשון, יתער פרקנא וכו' בשנת ה' תק"ל ולא יעבר מחזור רצ"ב הנשלם בשנת ה' תקמ"ט עד שיבא בן דוד. כי כפי ששמעתי מאבי ז"ל ששמע מפי מוהרנ"ת ז"ל מכון יותר הגרסא המובא בספר חיי מוהר"ן, שהיתה הלדת רבנו ז"ל בשנת תקל"א בחדש ניסן. ואשר לפי זה היתה הורדת נשמתו לזה העולם בסוף שנת תק"ל הנ"ל. ותחלת פרסומו והתגלותו בעולם היתה אחר כך בשנת תקמ"ט מכון ממש (וכבר כתבתי לעיל שהוא נקרא גם בשם בן דוד. ואם לא עצת הס"מ להעמיד עליו עלילות בחנם על לא דבר, היתה גאלה שלמה בימיו).

מג

גם כפי הנודע בספרי אמת שנשמת משיח הוא בסוד השכינה, יש לבאר שזה מה שמבאר בסדור יעב"ץ בפתרון חלומות, שהרואה אדם שנמצא בשמו נון, ויש אומרים דוקא שתי נונים,

כאלו ראה פני השכינה. וזה הפתרון מתיחס בקבלתו מיוסף הצדיק בעצמו (כנרשם בו לסימן השני אותיות י"ה שהם ראשי תבות יוסף הצדיק כמבאר שם בהקדמת הפתרון). גם שמעתי מאבי ז"ל שזה מה שיצא מפי יעקב אבינו בתרעמתו על השבטים (אשר הם הם היו כלליות צדיקי הדור שבאלה הימים) והתרעמות היתה על מכירת יוסף (כמובן ממה שקנטר אחר כך שמעון ולוי שהיו העקרים בזה) ואמר להם "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים". כי גם אז בהתגלות יוסף (היוסף והולך נחל נובע ומתחדש וכו') פלכם תריבו עליו, כי גם אז אף על פי שרק שמעון ולוי אמרו איש אל אחיו "לכו ונהרגו". אבל מהחלטת הפתוב בלשון סתם הכולל את כלם, וגם מדברי יהודה שלא אמר (בעצתו על המכירה) רק "וידינו אל תהי בו" (כי בעבודתו בבית הפראים הערבים ממילא קרוב הדבר בתבערת חרון אפם על איזה משגה, שיכנו אותו עד שתצא נפשו. רק שעל כל פנים ידיהם בעצמם אל ישפכו את דמו) ובאמת האמתי היתה מעלת יוסף נעלה ונשגב על כלם, כי רק הוא נחשב בין השבעה רועים, ועוד בשין הארבע ראשים המורים על הפודים והגואלים של ישראל. פי על ידי משה ואהרן ועצמות יוסף (פנ"ל) יצאנו ממצרים. וגם עתה מזה הגלות בצאתנו על ידי בן דוד, נמצא הכרח גדול בעצמותו פנ"ל.

הרב ז"ל מטשערין ששמע מאבי אביו הרב רבי אהרן ז"ל מברסלב, שנכנס פעם אחת לרבונו ז"ל ואמר לו (קצת בלשון תוכחה), למה לא תקח את ספרי ותעין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא, ואחר כך תוסיף ותעין בו עד שתבין ותדע את התרוץ שעל זה. וכשמע הרב את דבריו חזר לביתו ופתח את הספר לקוטי מוהר"ן והתחיל לעין בו, עד שעלה

על דעתו קשיא ופליאה בדבריו, ואחר כך הוסיף ללמוד ולעין בו עד שעה על דעתו התרוץ והתשובה שעל הקשיא הזאת. וחזר אחר כך לרבנו ז"ל ואמר לפניו את הקשיא והתרוץ והוטבו דבריו בעיני רבנו ז"ל. ואמר לו אני יודע מאחד שחבר פרוש על הזהר ולא ברוח הקדש, ואף על פי כן פון אל האמת. (כל זה שמעתי מאיש אחד ששמע זאת מפי הרב ז"ל מטשערין ובצרוף כל זה והנ"ל באות י"ב תבין גם פן ברב ההכרח וחיוב והסגלה שבלמוד העיון אשר בתורתו, וגם בפשיטות לא בדרך דרש):

כרך שלישי

לקצת מעשיות והודעות נחוצות אשר הוצאתי מצרופי דברי מוהר"ן ומוהרנ"ת ז"ל בכתב ובעל פה (והפלוילים אשר בהם) המכרחים בדברי האר"י ז"ל והזהר הקדוש. ובתחלתם הוספתי להציג גם הבאורים:

ועוד הבאתי בזה הפרק גם כמה מעשיות מאנשי מוהרנ"ת ז"ל אשר כל ימי גדלתי ביניהם.

מד

ועתה נשוב עוד הפעם להשיחות והספורים הנ"ל בענין השגת משה לאחר הסתלקותו הנ"ל. וממילא מובן שגם פני משה בחייו, שבנאלה הראשונה נחשב כפני חמה, לא נחשב כלל כנגד פני החמה שבעתים וכו', שזכה פעת בהכנתו את עצמו לגאולה האחרונה שהוא פני החמה שלעתיד, אשר נבא על זה ישעיה בפתוב "והיה אור הלבנה" וכו', ושזה מה שאמר שילמד לעתיד תורה עם כל השבעה רועים (אשר גם משה בכללן). ממילא מובן

לפי זה גם בגדלת מוהרנ"ת ז"ל שאף על פי שלא נחשב כנגד רבנו ז"ל רק לפני הלבנה (כמבאר מהתורה שבסימן ו' לקוטי א' שאמר רבנו ז"ל בהתקרבותו, ומהתורה שבסימן ז' לקוטי תנינא, שאמר בסמיכתו שלפני הסתלקותו). אבל אין דומה כלל אור פני הלבנה שזכה זה התלמיד בגאולה הראשונה בקבלתו מפני החמה שבעולם הזה (שאין זה רק במדת הנצח כנודע) לאור פני הלבנה שזכה פעם בקבלתו מפני החמה שלעתידי. ויש לפרש שכפי רב האור לאין ערך שבפני החמה הזאת, נחשב גם אור פני הלבנה שמקבל מאתו כאור פני החמה שבעולם הזה שהוא מדרגת פני משה בעצמו. ויבאר לפי זה גם מה שייצא מפי מוהרנ"ת ז"ל קדם הסתלקותו בזה הלשון: אז עזרא הסופר גייט אוועק [שעזרא הסופר הולך]. פי כבר אמרו חכמינו ז"ל (במסכת הוריות) 'ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו אלמלא קדמו משה' (ועין לקמן). וגם לפי זה נתעוררתי להפיר ולהתבונן בגדלת אבי הרב ר' נחמן ז"ל מטאלטשין, פי הוא אשר אמר עליו מוהרנ"ת ז"ל (בפני רבי אהרן בן ר' אברהם חיים מאומין) בזה הלשון, אני מכין את הכל עם העט, ואחר כך יהיה יכלת גם לר' נחמן מטאלטשין להנהיג (המון אנשי שלומנו אשר פנה אותם אז בשם) הגלגל (ובלשון אשכנזי בזה הלשון, איך גרייט צוא אלדינג מיט דער פּען, דער נאך וועט נחמן טאלטשינר אויך קענען פירען עס רעדיל). פי אף על פי שמחמת שהיה יתום בלא אב ואם, לא עלה כל כך במעלת הלמוד, אבל גם הוא קרא ושנה הרבה מחמת שהעקר הוא השמוש והשקיפה תמיד על דלתי הרב, ולא נמצא כלל בכל אנשי מוהרנ"ת ז"ל שוקד על דלתותיו כמוהו בערך ארבעה עשר שנים. פי אפלו ר' משה ואחיו ר' זיינוועל כל ימי היותם בבבבסלב לא היו באים למוהרנ"ת ז"ל רק בשבת בסוף הסעודה שבבבבסלב ויום

השבת ובסעדה שלישית ומוצאי שבת קדש, ואחר כך נתרחקו להתישב בטשעהרין ולא זכו לעמוד לפניו רק בקצת הזמן שנתעכב בטשעהרין, שבוע או שתיים בחרף, ואחר כך בקיץ שבוע או שתיים ובימי ראש השנה באומין, ושתי פעמים או יותר נסע אתו יחד גם ר' משה הנ"ל ז"ל, אבל אין זה עולה כלל כנגד הדבקות והשמוש ורבוי העמידה לפניו שזכה אבי ז"ל.

והשם יתברך סבב נפלאותיו להושיבו טולטשין, אשר לא רחוקה היא מברסלב כערך רחוק העיר נעמרוב מברסלב. כפי המובן מדברי רבנו ז"ל, שהיתה בזה פונה נפלאה מה שנתישב בברסלב סמוך למוהרנ"ת ז"ל שישב בנעמירוב, ולא עם מוהרנ"ת בעיר אחת. פי מוהרנ"ת ז"ל רצה פעם אחת בחיי רבנו ז"ל להתישב גם כן בברסלב ולא הסכים על זה רבנו ז"ל (ברב הכרח המניעות אשר על ידם כל התהוות הפלים לקבל), אבל מחמת שעל כל פנים לא יבאו מניעות רק במשקל ובמדה מאת השם יתברך שיצא רבנו ז"ל להתישב בברסלב, ולא נמצא מברסלב לנעמרוב אפלו שני פרסאות (רוסיאות) פנודע. וכן סבב אחר כך השם יתברך ברחוק אבי ממוהרנ"ת ז"ל, זה בברסלב וזה בטולטשין, שגם ביניהם לא נמצא רחוק אפלו שני פרסאות כנ"ל.

מה

גם אם נבא בעמק דברי רבנו ז"ל שבלקוטי תנינא סימן ז' כי מרחמם' וכו' הנ"ל, ונביט ונראה ברב נפלאות הבן אליעזר והתלמיד יהושע, המובא שם, ונבין ונתבונן כמו כן בשנוייהם זה מזה, כי אליעזר על שם העזר, ויהושע על שם הישועה. והחלוק וההבדל שבפרושים הוא מה ששם עזר אין שיה רק אם האדם

בעצמו משתדל ועובד פראוי, רק שאף על פי כן מכרח על כל פנים שיעשה לו השם יתברך עזר (באפן שייגיע אל המכון שבכל עבדא בענין הכתוב "אעשה לו עזר" שנאמר על האשה, ועקר העבדה על ידי האיש פלשון החכמים בהתפתה 'אפלה ואוקיר' וכו'), ולא כן פרוש הלשון ישועה, שזה נאמר על דלית מגרמה כלום, עד שמכרח לו לגמרי הישועה מהשם יתברך. ואם נוסף להביט ולהתבונן בהם, נבין ונראה שזה זה החלוק וההבדל כביכול שבין שני השמות של השם יתברך הנמצאות באלה השמות אליעזר ויהושע, כפי דברי רבנו ז"ל בסימן ז' שבלקוטי תננינא (פי מרחמם וכו') הנ"ל. פי מבאר שם מדברי רבנו ז"ל שנמצאות מהם בהמקיפים עין שם, ש"ע נהורין (שני פעמים הקף עין שם) ומפרש בזה מלת מעשה מ'ה ש"ע, ושמשם כל קבלת המלכות (ועין היטב בהבאורים אשר בארתי בהם) אשר נודע על פי האר"י ז"ל שהוא הא האחרונה של השם הוי' יתברך. וממילא יעלה לנו לפי זה במלת יהושע, כל הארבע אותיות שבשם הוי' יתברך (כי לפי זה ממילא מובן שזאת ההא האחרונה שהוא המלכות שמאירים בה אלה הש"ע. נקראה מחמת זה כל פעם גם היא בעצמה על שם הש"ע). וכבר נודע שזה השם הוא במדת הרחמים הגדול לאין ערוף מהחסד סתם, שבשם 'אל' שהוא בשם אליעזר כנ"ל. פי לפי הנ"ל ממילא יש לפרש שזה מחמת שהבן אליעזר אשר אין צריך רק לעזר (לא לישועה לגמרי) די והותר לפניו החסד סתם שבשם אל הנמצא בשמו, ולא כן התלמיד שהוא המכרח לישועה לגמרי, הוא המכרח למדת הרחמים לגמרי שבשם הויה בעצמו יתברך כנודע.

מו

ולולא דמסתפינא מלהפליג יותר בעמק הדבר, הייתי אומר שזה מה שנסתלק יהושע ביום כ"ו ניסן שהוא מספרי השם הויה יתברך פנדע. וכפי אשר בארתי לעיל ברוממות מוהרנ"ת ז"ל, שכנגד רבנו ז"ל נקרא גם כן בשם התלמיד יהושע דלית לה מגרמה כלום, אבל פנגד כלליות נפשות ישראל עלה ונתעלה גם כן למדרגות פני משה רבנו עליו השלום בעצמו, שהוא פני עזרא פנ"ל מדברי חכמינו ז"ל (ועין לקמן). וממילא מבאר גם לראש תלמידיו ומשרתיו ומשמשי, שהוא אבי הרב ר' נחמן ז"ל מטאלטשין שפנגדנו וכלליות הנפשות, נקרא גם כן בשם יהושע, ושה מה שגם הסתלקותו היתה מכון ביום הזה כ"ו ניסן (זה הרמז שמעתי בשם איש אחד מאנשי שלומנו). ועין לקמן שאוסף לדבר בענין אבי ז"ל.

מז

ואם הייתי זוכה בימי חייו הקדושים להפיר ולידע כל כך מחשיבותו ומעלתו, כאשר שמתי אל לבבי זה ערך שלשה שנים, יודע אני ברור שלא היו עוברים עלי התלאות המשנות ועניות ודחקות פזה אשר עד היום לא יצאתי מהם. כי הנה שמתי אל לבבי בדבר הכתובים שבענין יהושע בן נון, ואשר מאלינו נבין שגם זולת השבח שנאמר עליו "לא מש" וכו', היה עובד ה' ובורח מן החטא. ואף על פי כן, אם גם גדלה עבודתו בכפלי כפלים, ולא להדבק כל כך למשה רבנו עליו השלום, נראה מדברי חכמינו ז"ל שלא היה זוכה אחר כך למלאות את מקומו ולקבל מאתו סמיכות ידיו במעלה מפלגת כל כך. וגם עינינו הרואות שבהרבה מקומות

קראתו אתו התורה בשם משרת למשה רבנו עליו השלום. פי
 בפרשת פי תשא ובמשפטים בסופה נזכר בלשון הכתוב
 "ומשרתו" וכו', ובפרשת בהעלתך בהכתוב "ויען וכו' משרת
 משה", וגם בתחלת ספר יהושע מתחיל הכתוב "ויהי אחרי" וכו',
 משרת משה". וכפי רוממות מוהרנ"ת הנ"ל אשר זכה בכח רבנו
 לפני משה בעצמו, הלא דבר הוא מה שהזכרתי לעיל שבכל אנשי
 מוהרנ"ת ז"ל לא נמצא משרת ומשמש ודבוק למוהרנ"ת כמוהו,
 ומקבל מאתו כל הדבורים מפה לפה, המכרחים להדבורים בכתב.
 וברב הרגשתו את דברי מוהרנ"ת, הפקיר את עצמו מנעוריו שלא
 רצה לחשב כלל בעסקי מלאכה ועבודה גשמיות, והלך אליו רגלי
 שני פעמים בכל חודש כדי לשמע מפיו הקדוש דברי אלקים חיים
 שקבל מרבנו ז"ל, ואשר חידש בהם בסמיכתו מידי רבנו ז"ל
 (כמובא ומוכן מזה במקום אחר) אשר הן הן ספרי לקוטי הלכות
 אשר כבר זכו את הרבים לאין ערך פנודע ומפרסם בכל אנשי
 שלומנו, ומכל שכן שאינו דומה הרואה אותם בספר להשומע
 אותם מפיו הקדוש (כמובא גם מזה בדברי רבנו ז"ל). וברב
 הרגשת אבי ז"ל שזכה להרגיש בהם, קבל על עצמו עניות מפלג
 ועצום כמה שנים, וטרח ויגע להעתיק כל הששה פרכים באפן
 שיהיו ראויים לדפס מהם (פי מפתיעת מוהרנ"ת ז"ל ברב מהירותו
 נדבקו הרבה מהאותיות זה לזה עד שהיה קשה לדפס מהם). ולא
 קבל על זה פרס ומעות ממוהרנ"ת ז"ל אפלו פרוטה אחת. ומאמר
 רבנו ז"ל לאנשי שלומנו על מוהרנ"ת ז"ל שיש להם להחזיק לו
 טובה כי לולא הוא לא היה להם אפלו דף אחד, סבב אחר כך זה
 המאמר גם על אבי ז"ל בשקידתו ויגיעותיו להוציא לאור ספרי
 מוהרנ"ת ז"ל ושמעתי מאתו שבעת גמרו את כתיבת ספרי לקוטי
 הלכות שאל אותו פעם אחת מוהרנ"ת ז"ל, ההרגשת בספרי

התנוצצות אלקות. ובלשון אשכנז בזה הלשון: האסט דו געפילט אין מיינע ספרים התנוצצות אלקות. והשיב לו הן. (והיה מבאר מדבריו שפמה פעמים ברב הרגשתו והתנוצצות אלקות שזרח עליו, מחמת זה הכרח להניח את הקלמוס מתוך ידו ולפסק לגמרי מהכתיבה). ואחר כך חגר מתניו להדפיס על כל פנים את הכרך הראשון (ארח חיים חלק א'). אבל על זה נתעורר מוהרנ"ת ז"ל לתן לו קצת על הוצאות הדרך לעיר יאס שבמדינות וואלאכייא (רומניה). וזוגתו פששמעה בטאלטשין שנסע למדינת וואללכיע, נסעה לברסלב להודיע למוהרנ"ת ז"ל שאם לא יספיקה על כל פנים בלחם צר ומים לחץ, תגוע חס ושלום ברעב היא וזרעה. והכרח מוהרנ"ת לכתב לבנו ר' יצחק ז"ל מטאלטשין לתן לה בכל שבוע איזה סכום באפן שתתפרנס על כל פנים בצמצום. ואבי ז"ל בעצמו בכל משך הדרך הרבה מאד לצמצם ולמעט בהוצאות וגם בתחלת הדרך הלך רגלי כמה פעמים. כי גם הוצאות הדפוס בעצמה היתה קשה וכבד על מוהרנ"ת ז"ל כפי עצם עניותו והסתרתו מאנשי תבל:

מח

ומדי עסקי לכתב ולהודיע לדורות חשיבות ומעלות אבי ז"ל, הנני להודיע מה שזכה פעם אחת בליל שבת קדש פרשת בשלח (שנקרא שבת שירה) שנתחבר אז עם מוהרנ"ת ז"ל בנסיעתו לליפיוועץ, ולילך אתו שם על שמחת בן זכר בבית איש אחד שהיה לו הפרות עם מוהרנ"ת ז"ל. אבל נמצא אז בזאת הבית חזן אחד אשר מוהרנ"ת ז"ל בקש מזה החזן לנגן לכבוד שמחת שבת הנ"ל, וזה החזן היה מצד המתנגדים, וכדי להכעיס למוהרנ"ת ז"ל לא רצה בשום אפן לנגן. וענה ואמר מוהרנ"ת לאבי

ז"ל נגן אתה (זינג דיא). והתחיל אבי ז"ל לנגן ולשורר את השירה בנעימה נפלאה לכל און השומע. ומוהרנ"ת ז"ל אמר לו אחר כך לא ידעתי כלל, הלא יש ביכלתך לנגן. והחזן הנ"ל נתביש אחר כך לפני כל העומדים שם. והרב ז"ל מטשעהרין אמר פעם אחת ששמע מאנשים הבקיאים באבי בימי בחרותו, שבאמת לא היה לו כלל בתחלת ימיו קול נגינה נפלאה כזה. ומאז והלאה התחיל לנגן לפני מוהרנ"ת ז"ל בסעדת שבת קדש וכדומה. ולפני העמוד נתירא מוהרנ"ת ז"ל להעמידו יען אשר ידע שברב תבערת לבבו והרגשו דבורי התפלה, ובתוספות אימתא דצבורא יכול להגביה את קולו עד שיהיה נזוק חס ושלום בהראה (כמו שגזדמן לפעמים בין החזנים). ואף על פי כן אחר פטירת מוהרנ"ת ז"ל נתעוררו אנשי שלומנו להעמידו לפני העמוד בראש השנה ויום הכפורים. והתעוררות הצבור מתפלתו קשה וכבד לבאר בכתב. והגביר רבי אבא ז"ל מטשעהרין הוכיח פעם אחת לחתנו אברהם ייבין אשר לא נסע לאומין על ראש השנה, ואמר לו שאם לא היינו זוכים באומין רק לשמע תפלת רבי נחמן שבמוסף ראש השנה גם כן פדאי לנסע. וכל אנשי אומין, אפלו המתנגדים, היו נבהלים ומשתוממים בשמעם את נגינתו ותפלתו.

מז

ומה מאד נפלאים דרכי השם יתברך וסבותיו אשר סבב שהיתה גם שם פנויו (פאמעליע [שם משפחה]) חזן, וגם לוי (אשר הנגינה מסטרא דלואי). וגם נשמע פעם אחד מרבנו ז"ל בעצמו שהיה מצפה על שלשה דברים. א) טלית נאה וחזק (אשר לא נמצא עדין בימיהם רק כמו טליתים הישמעאלים שאין בהם נוי כלל), והדבר השני הוא, שתהיה הספר תורה כתובה בסדר, ולא

בתקונו הגה שאחר כך, (וכעין תפלין ומזוזות שהם פסולים לגמרי כשנכתבים שלא כסדרן). והדבר השלישי, הוא שיהיה קול החזן נעים ומתקבל למטה ולמעלה (וכפי הנראה לעניות דעתי מצרופי דבריו הקדושים שהעקר פונתו היתה על תפלת החזן, ושזה מחמת שגם קול התפלה בראש השנה מכרחת להיות כעין קול השופר לעורך למטה מהשנה, וגם לעורך בביכול למעלה מהשנה והדורמיטא המובא בכתבי האר"י ז"ל, ושזה מה שנקרא ראש השנה בשם יום הזכרון). כי כפי הנ"ל בסמיכות אבי מוהרנ"ת ז"ל נראה ומבאר לעניות דעתי שהיתה פונתו על אבי ז"ל:

ג

ועין לקמן באות שאחר זה (ובאות שנוסיף לדבר בענין אבי ז"ל) והנה גם רבם ככלם משאר אנשי מוהרנ"ת ז"ל היו מפלגים במעלה לאין ערוך. והנני לפרט קצת דקצת בפרטיות שמותיהם ושבחייהם:

בנו ר' יצחק ז"ל מטאלטשין, אשר אליו נכתבו רבם ככלם מהמכתבים שבספר 'עלים לתרופה', ובספר מכתבי מוהרנ"ת ז"ל, אף על פי שקרא אותו פעם אחת מוהרנ"ת ז"ל אותו ואת ר' אפרים ז"ל בשם אנשי שוק (יען אשר ידע בהם שיש ביכלתם להתעלות בכפל כפלים), אבל בתוך השוק בעצמו הרבו לקיים קביעת עתים לתורה ולתפלה וברב האמונה אשר במשאם ומתנם הרבו לקדש ה' ברבים. ועל אודות המכתבים הנ"ל מוהרנ"ת שגשגלו לר' יצחק הנ"ל, אמר פעם אחת מוהרנ"ת ז"ל שברצונותיו וכסופיו הוציאם מאתו. ואף על פי כן עקר ההשתדלות לקבצם ולחברם להעתיקם היתה על ידי אבי ז"ל.

ומוהרנ"ת לא צוה על זה בפרוש (רק כתב ובקש קצת פעמים במכתביו שיהיה גנוזים), אבל אבי ז"ל עשה זאת מדעת עצמו לחברם בחבור שלם פנ"ל. ועל אשר מחמת זה יש לחשבו כחבורו בעצמו, וכפי הנ"ל במספר כ"ו ניסן יש לפרש שמחמת זה גם המכתב הראשון שבשנת תקפ"ב הנמצא שם נכתב גם כן מכון ממש בזה היום כ"ו ניסן (ועין לקמן).

נא

ר' עוזר מאומין (הנזכר בספרי פוכבי אור עין שם) היה מהמקורבים הראשונים אשר למוהרנ"ת ז"ל. ובהיותו בין המתנגדים והמחרפים הרבה למסור את נפשו גם על עצם התקרבות, ומכל שכן על תהלוכותיו רגלי למוהרנ"ת ז"ל. והרבה בתורה ותפלה ולבלי להביט על השוחקים והלצים. ומוהרנ"ת ז"ל העיד עליו לאחר פטירתו שהוא אשר קיים בשלמות מאמר חכמינו ז"ל על הפתוב "אם נבלת" וכ"ו, 'כל המנבל עצמו על דברי תורה' וכ"ו. ובתחלת התקרבותו רצה דודו (מחסידי...) להרגו, ובנסים גדולים נמלט מאתו.

נב

ר' מענדיל מלאדיזען הנ"ל, היה בתולדתו ומנעוריו מצד המתנגדים. ונתקרב למוהרנ"ת ז"ל על ידי רבי יצחק חזן מברסלב, שנתועד אתו בכפר במקום למודו עם נערים אשר נשכר להם לצרכי פרנסתו. ורבי יצחק היה דרכו לומר דברי צחות (ווערטליך) בכל עת. ובהתודעו עם ר' מענדיל הנ"ל ואמר איזה דברי צחות, וענה ואמר לו ר' יצחק, אתה חכם, אבל בברסלב נמצא איש חכם יותר ממך. ושאל אותו מי הוא והשיב לו, רבי נתן. ונכנס זה הדבור באזני ר' מענדיל יען אשר ראה והבין בזה

הַאִישׁ ר' יִצְחָק שָׁגַם הוּא אִישׁ חָכֵם וְנָבוֹן. וְהִתְחִיל לְכַסֵּף לְנִסְעַת לְבָרְסֶלֶב לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל. אָבֵל לֹא הָיָה יָכוֹל לְנִסְעַת בְּאִמְצַע הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁכַּר בּוֹ לְלַמֵּד עִם הַנְּעָרִים הַנִּלְלִי, וְזֶה הָיָה בַּחֲרָף, אֲשֶׁר הִכְרַח לְהִמָּתִין עַד קֹדֶם פֶּסַח שֶׁחֹזֵר לְבֵיתוֹ לְטָאֵלְטֵשׁיִן. וּבַחֵל הַמוֹעֵד פֶּסַח נִתְּוַעַד אֹתוֹ בְּשׁוּק ר' מֵאִיר יְהוּדָה (שִׁישֵׁב אִזּוּ בְּטָאֵלְטֵשׁיִן), בְּעֵת שֶׁרָצָה לְנִסְעַת לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל עַל יָמִים אַחֲרוֹנִים שֶׁל פֶּסַח. וְנִתְּוַעַר עוֹד הַפֶּעַם עַל יְדֵי ר' מֵאִיר יְהוּדָה הַנִּלְלִי, עַד שֶׁשָּׁכַר אֹתוֹ בְּיַחַד אֶת הַעֲגֻלָּה. וּבֵא לְפָנָי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, וְסִפֵּר לְפָנָי אֶת כָּל לְבָבוֹ בְּדַבָּר מְבוֹכּוֹתָיו מִסְפָּרֵי הַחֲקִירוֹת אֲשֶׁר נִטְעָה וְנִתְּעָה בָּהֶם קֹדֶם הַתְּקָרְבוֹתָיו. וּמוֹהֲרַנ"ת ז"ל יָדַע מָה לְהַשִּׁיבּוֹ, עַד שֶׁנִּהְפָּךְ לְאִישׁ כֶּשֶׁר בְּכָל יְמֵי חַיָּיו, וְכֹאֲשֶׁר נִסְפֵר לְקַמּוֹן (כָּל זֶה שֶׁמַּעֲתִי מֵאִבֵי ז"ל):

נג

וּמִר' נֶתַן בֶּן ר' לֵיִבְלֵי רְאוּבֵן ז"ל שֶׁמַּעֲתִי שָׂרָאָה אֹתוֹ פֶּעַם אַחַת בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ בְּעֵת לְבִישַׁת הַטְּלִית שֶׁהָיָה שֹׁמֵחַ מְאֹד, וְסִפֵּר לּוֹ שֶׁבָּיִום הַתְּוַעֲדוֹתָיו עִם ר' יִצְחָק (כְּנ"ל) מְכֻוֹן מִמֶּשׁ טָרָם שֶׁנִּתְּוַעַד אֹתוֹ נִכְנָס בְּלִבָּבוֹ (כְּפִי עֵצָם מְבוֹכּוֹתָיו כְּנ"ל) שִׁיפְסֵק לְגַמְרֵי מִלְּבַשׁ טְלִית וְתַפְלִין. אָבֵל מִיָּד בְּשִׁמְעוֹ שֶׁבָּחֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל מִפִּי ר' יִצְחָק הַנִּלְלִי, חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ לְהִמָּתִין עַל כָּל פְּנִים עַד שֶׁיִּדְבֹּר תַּחֲלָה עִם מוֹהֲרַנ"ת. וְכֵן הָיָה שֶׁזָּכָה מוֹהֲרַנ"ת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא מִלְּבָבוֹ כָּל מְבוֹכּוֹתָיו עַד שֶׁנִּהְפָּךְ לְאִישׁ כֶּשֶׁר וּמֵאֲמִין כְּנ"ל. וְהָיָה שֹׁמֵחַ וְשֵׁשׁ עַל זֶה בְּכָל יְמֵי חַיָּיו כְּמוֹצֵא שְׁלֵל רַב.

וְר' מַעֲנִדֵל הַנִּלְלִי, וְר' חַיִּים נַחֻם מְזוּוֹיִנוֹרָאֲדָקָא אֲשֶׁר לְמַדּוֹ אֶת עֵצָמָם קָצַת מִלְּאֲכַת סְדוּר אוֹתִיּוֹת, כְּדֵי לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים בְּהַדְפַּסַת הַסְּפָרִים לְקוֹטֵי מוֹהֲרַנ"ן וְלְקוֹטֵי תַּפְלוֹת בְּבֵית מוֹהֲרַנ"ת

ז"ל, ובלי שום קבלת פרס ממוהרנ"ת ז"ל, רק אנשי שלומנו נתעוררו מעצמם לנדב קצת על פרנסתם בתורת נדבה. והיו מפלגים במעלה מאד. גם ר' אייזיק ועוד איזה אנשים מלאדיזין שנתקרבו אל מוהרנ"ת ז"ל פלם היו עובדי ה' בתורה ותפלה, ומפלגים במעלה פנ"ל:

ר' אברהם צבי מברסלב הרבה לקים קביעת עתים לתורה ולתפלה. וואבי ז"ל היה רגיל לדבר ממנו כמה פעמים בפרטיות. והיה רגיל לקים פפקודת רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן נ"ב על המשנה: הנעור בלילה וכו'. ומוהרנ"ת ז"ל אמר עליו, שבקיום זאת הפקדה - הוא חדוש נפלא בין כל אנשיו ומקרבו.

נד

ופעם אחת שמעתי מאבי ז"ל ספור בנין הבית הכנסת אשר באומין (ששמע אבי מפיו מוהרנ"ת ז"ל), כי בשנה הראשונה שאחר הסתלקות רבנו ז"ל, לא נמצא יותר מששים אנשים (שבאו להשתטח על קברו הקדוש בערב ראש השנה), וגם זה המספר חרים מאד את הבטחון בלב מוהרנ"ת ז"ל שתהיה נקבעה זאת האספה לדורות (כנהוג עד היום). כי בתחלה לא עלה על דעתו כלל שיתעורר גם זה המספר לנסע לרבנו ז"ל על ראש השנה לאחר הסתלקותו כמו בימי חייו (ואשר יספר לקמן בחלק רביעי). ובערב ראש השנה נספם בלב ר' יודיל ור' שמואל אייזיק ז"ל ועוד מגדולי תלמידי רבנו ז"ל להתפלל על זה המקום שהתפלל בו רבנו ז"ל בעצמו בראש השנה האחרון שקדם הסתלקותו (שנקרא בשם האמבאר פמובא בספר חיי מוהר"ן). אבל מוהרנ"ת ז"ל נתעקש ועמד כנגדם בטענתו ששמע מפיו רבנו

ז"ל שאמר פעם אחת אליו ולחברו רבי נפתלי ז"ל אני רוצה
 שתהיו מערבים עם העולם (ובלשון המרגל בזה הלשון איך וויל
 איר זאלט זיין אויס געמישט מיט דער וועלט). ורצה מחמת זה
 שיתפללו כל הצבור בבית הכנסת שנקרא בשם 'שומרים לבקר',
 שהוא נבנה אז בסמוך על ידי איש אחד שרצה וחשק שאנשי
 שלומנו יתפללו שם. וגם כל אנשי הצבור התמידי שבזה הבית
 הכנסת הסכימו על זה. (כי המחלקת שהיתה בחיי רבנו ז"ל,
 נשקט ונשתקע אחר פטירת רבנו ז"ל מלב רבם ככלם של אנשי
 העיר. ונתמהמה זה ההשקט עד תחלת שנת תקצ"ה, שעמד מי
 שעמד באשר נספר לקמן. ועד זאת השנה היו רגילים אנשי העיר
 לבקש אורחים מאנשי שלומנו לסעד אצלם בסעדת ראש השנה).
 אבל מחמת ששאר תלמידי רבנו ז"ל עמדו בזה כנגד מוהרנ"ת
 ז"ל, נספם הדבר להתפלל בהאמבר הנ"ל (שהתפלל בו רבנו ז"ל
 כנ"ל). ולפנות ערב כשנתאספו לתפלת המנחה נתעורר לאין ערך
 תבערת לב מוהרנ"ת ז"ל בצער ויסורים על עברם על דברי רבנו
 ז"ל (להיות מערב עם שאר נפשות ישראל כנ"ל). עד שחזר
 ונתלבש במלבוש העליון, לילך אל החוץ ולבא להבית המדרש
 הנ"ל ולבלי להתפלל כלל עם תלמידי רבנו ז"ל. ורבי נפתלי
 בראות פן ממורנ"ת ז"ל, נתעורר גם פן לילך אל הבית המדרש
 הנ"ל, ועד שנתעוררו גם שאר התלמידים לילך אל הבית המדרש
 הנ"ל. ואנשי הבית המדרש הנ"ל קבלו אותם ברב כבוד, והתפללו
 עמהם יחד עד עשרה שנים. אבל מחמת שמשנה לשנה נתוסף
 הצבור הנוסעים לאומין על ראש השנה. ראו אחר כך בסוף
 העשרה שנים שאין שום אפן ויכלת כלל לסבל את הדחק בזה
 הבית הכנסת, וחזרו לזה המקום הנ"ל (האמבאר שהתפלל שם
 רבנו ז"ל). ואחר כך במשך שנה או שנתים נתקלקל ונחרב קצת

על פי איזה סבה זה האמבאר, עד שגם שם לא היה באפשר להתפלל. והתחיל מוהרנ"ת לשפר איזה חדר גדול אשר חפש ומצא בכל שנה שיהיה ביכלת שיפנסו שם כל הצבור להתפלל בראש השנה. אבל אחר כך סבב השם יתברך בקצת השנים שהיה קשה וכבד לאין ערך למצא חדר כזה לשכרו. וראה מוהרנ"ת שאם לא ישתדל לבנות עבור זה בית הפנסת מיחד להתפלל שם באספת הקבוץ בראש השנה לא תתקים כלל אספת הקבוץ, כי בלי ספק יהיה נמצא לפעמים שנה אחת שלא יהיה לשפר חדר כזה, ותתבטל האספה לגמרי חס ושלום מחמת זה. ונתעורר באמצע השנה לסבב בכל העירות שנוסעים מהם לאומין לימי ראש השנה פנ"ל ולהציע לפני אנשי שלומנו בכל עיר ועיר להתנדב מעות לצרכי זה הבנין. ונסע תחלה ללאדיזין, שנמצא שם בעת הזאת קצת מאנשי שלומנו והציע לפניהם דברי התעוררות כפי רוממות רבנו ז"ל, וכפי גדלת ונוראות האספה על שמו בימי ראש השנה הקדושים. ורבי מנחם מענדיל הנ"ל (באות נ"ג) היה בעת הזאת מתושבי לאדיזין מתפרנס ממעשה ידיו, אבל עניותו ודחקו היה גדול ועצום בעת הזאת, אבל מכון ממש ביום בוא מוהרנ"ת פנ"ל נמצא תחת ידו שני רוביל אשר זאת היתה כל רכושו ולא יותר. וברב להבת לבבו בשמעו דברי מוהרנ"ת, רץ לביתו וחסרף את אלה השני רוביל כסף והביאם למוהרנ"ת לצורך הבנין. ולא רצה תחלה מוהרנ"ת לקבל אותם כלל מידו (כי אף על פי שמובא בספרים שבשביל תשובה מתר להפריז יותר מחמש, אבל בכל זה כפי עצם עניותו לא רצה מוהרנ"ת בשום אופן לקבלה), מחמת הרחמנות אשר עליו מעצם עניותו והתחיל רבי מענדיל ז"ל לבקש ולהתחנן ממוהרנ"ת לרחם עליו בתכלית ההפך ולזכות אותו בזכות נורא ועצום כזה, עד שעלה על דעת

מוהרנ"ת ז"ל שבאמת אין בילקת לידע באיזה אפן גדול ביותר הרחמנות, עד שקבלם מאתו. כי כפי שמסר את נפשו כל כך על הנדבה הזאת שיהיה לו חלק הראשון בבנין הזה, ידע והאמין שזה יהיה אם ירצה ה' יסוד גדול וחזק לזה הבנין באפן שיהיה ביכלתו לגמרו:

נו

ר' יהודה אליעזר שנסע עם מוהרנ"ת לארץ ישראל נתקרב תחלה לרבנו ז"ל בסוף ימיו, והתחיל להתודות לפני רבנו ז"ל. ובאותו העת לא היה נוהג עוד רבנו ז"ל לשמע ודוי דברים מהטעמים הכמוסים אתו. אבל ר' יהודה אליעזר הנ"ל לא ידע מזה והתחיל להתודות, והפסיק אותו רבנו ז"ל והודיעו שאין נוהג פעת בזאת ההנהגה. רק שפבר התחיל קצת להתודות, אמר לו קצת תקונים. ועל השאר צוה עליו לדבר עם מוהרנ"ת ז"ל (ובדרך כלל ולא לפרט לפניו את החטאים). והשעה הזאת שנתועד עם רבנו ז"ל היתה קדם סעדתו. וצוה עליו רבנו ז"ל שישעך אתו יחדו. ואמר לו רבנו ז"ל בכל הבטה והבטה שאביט עליך איטיב עמך וועל איך דיר אטובה טאן. ועוד יש בזה קצת דבורים ומאהבת הקצור קצרת).

נז

ר' יצחק אייזיק יוסף ז"ל (אביו של ר' פינחס יהושע ז"ל מטשעהרין מהמקרבים הראשונים אשר למוהרנ"ת) מאד מאד היה מפלג במעלה, ופעם אחת ביום הפורים בעת השתיה התפאר לפני מוהרנ"ת שאין מתירא עוד מפני היצר הרע. ואחר הפורים למחרתו נכנס עוד הפעם למוהרנ"ת ז"ל. ושאל אותו

מוהרנ"ת אם הוא זוכר מה שהתפאר אתמול בעת השתיה. והשיב לו, גם היום אני אומר כן. ושמעתי מר' פינחס יהושע ז"ל, שאמר לו פעם אחת מוהרנ"ת אביך היה צדיק דין טאטע איז גיווען א צדיק. (אמר המעתיק מפתבי רבי אברהם ז"ל על ידי ר' מאיר אנשין) קדם התקרבותו בברסלב. פעם אחת בליל יום כפור הלך מוהרנ"ת ז"ל דרך הבית המדרש וראה בעד החלון את הר' יצחק אייזיק יוסף סופר (הנ"ל) עומד וגומר תהלים בקול רם ובהתלהבות עצומה. ונתודע עוד, שזה גומר עתה פעם שני תהלים (כמנין כפר). ובעת גמר הפעם השני עדין בהתעוררות והתלהבות עצום כמו בהתחלת פעם הראשון. ובכן ראה מוהרנ"ת ז"ל שנפש יקרה זו ראוי לאנשי שלומנו לקרבו. ובכן התחיל לעסק עמו לקרבו, אבל לא היה כל כך באתגליא עד פורים שנה זו, שהיה מעט מבשם, בא בעצמו למוהרנ"ת ז"ל ועמד על פתחו וצעק דער רבי, דער רבי, זיין גרויסקייט [הרבי! הרבי! גדלתו!]. קדם פורים היה צריך להיות בטולטשין, ובשביל שהיה עני כדרך הסופרים, הלך רגלי. ובחזירתו לברסלב נזדמן לו נסיון גדול ועמד בנסיון. ומה מאד שבח מוהרנ"ת ז"ל את כתיבת תפלין שלו, וחפץ היה שכל אנשי שלומנו יתפללו בתפלין כתב ידו. וכן פעם אחר פטירת הסופר הנ"ל, שהיה אצל אחד תפלין ונתנם לסופר לבדקו, כשפתח הסופר את התפלין וראה את הנחת הפרשיות איך שמנחים בבתים מכון פהלכה בכל הפרטים ודקדוקים והכתיבה. אמר עדות היא על צדקת הסופר, ותפלין כאלו אין צריכין בדיקה.

אמר המעתיק:

העתק מכתב יד מוהרנ"ת ז"ל (ביום ג' תצוה, י"א אדר תקפ"ח לפ"ק, נפטר ר' יצחק אייזיק יוסף סופר זצ"ל. בין

המצרים תקפ"ז לפ"ק נפטר ר' ישראל, ורמ"ע זעליג גיסו ז"ל. ביום א' ערב שביעי של פסח שנת תקצ"א, נפטר ר' מענדיל ז"ל מלאדיזין על ידי חולאת החלירע, שהיתה בשנה הזאת. גם מקדם נפטר בביתו על ידי חולאת הנ"ל ר' שמואל מנעמרוב. ואחר כך באותו החרף נפטר ר' אברהם הירש כהן ז"ל. בשנת תק"צ לפ"ק נפטר בטעפליק ר' שואל ז"ל.

ר' שואל מטעפליק היה חדוש נפלא בתבערת לבבו וריצתו לקים בעצת רבנו ז"ל, על פי המשנה 'הנעור בליה' וכו' וכו' (עין לקוטי מוהר"ן חלק א סימן נ"ב), וכל תפלתו ותורתו היתה בהתלהבות גדולה. ועל ידו נתעורר ונתקרב גם ר' מאיר ז"ל מטעפליק. ושמעתי מאבי ז"ל ששמע מר' מאיר ז"ל דרכו של ר' שואל הנ"ל, שכאשר באו אליו בני הנעורים בבית המדרש ושאלו מאתו בגמרא או בתוספות וכו' איזה דברים שהיה קשה להולמם, והשיב להם שיגיד להם לאחר שעה, ובתוך כך נכנס לחלק השני מהבית המדרש (שהנשים מתפללים שם בבקר) והשתטח ובקש מהשם יתברך "גל עיני וכו', עד שנתגלה לו הפרוש. ואף על פי כן שמעתי מאבי ז"ל שמרב הכרח הנפילות (המגיעים מלמעלה פמובא במקום אחר) אמר לו פעם אחת מוהר"נ ז"ל בזה הלשון, שואלו עדין אין לי הנאה ממך, ושארף על פי כן אם הייתי רואה שאתה נופל ונתחזקת ונשארת על עמך אז הייתי נהנה שואלו! איך האב נאך פון דיר קיין הנאה ניט. איך זאל זייען ווי דוא פאלסט אראפ אין דער נאך זאל איך זעהין ווי די דער האלסט זיך, וואלט איך פון דיר הנאה געהאט. גם שמעתי פעם אחת בשם ר' מאיר הנ"ל, שהבין מדברי מוהר"נ, ששמחמת זה לא האריך ימים, ונתקיים בו הפתוב בחנוך, "ואיננו כי לקח אותו אלקים". מחמת שידע בו השם יתברך שיפל ולא יתחזק באפן שישוב ויתעלה.

נה

וְר' מאיר ז"ל בְּעֶצְמוֹ עָלָה וְנִתְעַלָּה אַחַר כֵּךְ עַל יְדֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל
בְּהַדְרָגָה.

הַסּוּף וְהַפֶּרֶךְ רַבִּיעִי וְחֲמִישִׁי נֶאֱבְדוּ לְכַשֵּׁי־עֶזֶר ה' שִׁמְצָאוּ יִדְפְּסוּ

(אמר המעתיק, מכתבי ר' אברהם אצל ר' מאיר אנשין ז"ל) בסוף
ימיו של מוהרנ"ת ז"ל שאלו אותו אנשי שלומנו מי ימלא מקומו,
ענה להם, דער וואס טראגט בא מיר פעמיניצעס [זה שפוחב אצלי
את עביטי השופכין]. וכן היה, שהר' נחמן מטאלטשין זצ"ל שהוא
היה משמשו ולא מש מתוך אהלו הוא היה כל הממלא מקום, הוא
דר באומין סמוך להקלויז בתור גבאי וחזן גם משגיח על הנה
תמיד על ציון רבנו הקדוש. ומרב ענותנותו היה מרגיל בפי כל
לקראו רק בשם שמש דקלויז. וכן חתם את עצמו "נחמן שמש
דקלויז". והוא היה כל העוסק בהעתיקת והדפסת ספרי מוהרנ"ת
ז"ל.

ופעם כשנתעורר מחלקת מאנשי טיראוועע עליו, ובעת הקבוצן
שהיו בהקלויז כל אנשי טירוויצע, וגם הר' מאיר
טעפליקער הנ"ל גם כן היה פנהוג. ובמכון התחילו לדבר אודות
הרב ר' נחמן טולשינער לשמע מה שיאמר ר' מאיר הנ"ל.
כשנתעורר ר' מאיר להשיב דבר, לא ענה כלום. כי אם התחיל
לצעק בקול, הר' נחמן הר' נחמן, אתם יודעים מי הוא ר' נחמן,
ר' נחמן האט בא ר' נתן געטראגין די פאמיניצעס [ר' נחמן אצל
ר' נתן סחב את עביטי השופכין]:

פרק שישי

כל הנזכר בספר שיחות וספורים אודות סגלת הקריאה בדברי רבנו ז"ל, סובבים גם על המעשיות, ובאפן אחד יותר:

הקדמה לקצת רמזים במעשיות שבספר הספורי מעשיות, הוא מה שכתבתי לעיל בכרך שני אות כ"ה, שהבנתי מדברי מוהרנ"ת ז"ל שכל מעשה נעשה במקום שנעשה. ושהם נמשכים ונשתלשלים גם כל המעשיות שבתורה נביאים וכתובים. ושבהשתלשלותם באמצעות היכל התמורות נמורים ונחלפים מעולם לעולם בשנויים שונים:

א

במעשה הראשונה מאבדת בת מלך. כבר כתבתי קצת רמזים בבאור המאמר שבלקוטי א' סימן ס' (פתח רבי שמעון) ועין שם:

ב

במעשה השלישית מהחגור, בדבר הרמז שיצא מפי רבנו ז"ל בעצמו, בענין הכתוב: "והיה כעץ שתול וכו' אשר פרו וכו' ועלהו וכו' וכל אשר יעשה יצליח", שזה מרמז על העץ והאילן שספרה השמש לפני הירח. ובקשרי דבריו הקדושים הנזכרים בספר לקוטי מוהר"ן כפי מסלתי אשר בארתי בספר באור הנ"ל, יש לבאר גם פן שזה זה הוא האילן שהזכיר אחר כך שבהשקאתו נתבטלים כל הקלפות והשדים, שלפי זה נבא במאמר ירח אל השמש: 'אתה דואג דאגות אחרות ואני אספר לך דאגה שלי', אשר דאגתה מהשדים היונקים מאתה. ולפי הנ"ל על

פָּרַחַף דְּבָרָיו אוֹמְרִים פְּרָשׁוֹנֵי בְכוּנַת הַיָּרֵחַ שֶׁזֶה בְּעֲצָמוֹ מִדְּאָנָה
 שְׁלָה, כִּי מֵאַחַר שֶׁהָאֵילָן אֵינּוּ נִשְׁקָה וְגַם הוֹלֵךְ וְיָבֵשׁ, מִמֵּילָא מוּבָן
 מִשֵּׁם כְּפִי סְפוּרוֹ הַקְּדוּשׁ, שֶׁבְּזֶה הוֹלְכִים וּמִתְנַבְּרִים בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר
 הַקְּלָפוֹת וְהַשְּׂדִים לֵינֵק יוֹתֵר מִרְגְּלֵי הַיָּרֵחַ. (שְׁמֵהֲרַגְלִין עֶקֶר הַיְנִיקָה
 כְּמוּבָן מִזֶּה גַם מִסְפָּרוֹ לְקוּטֵי תַנְיָנָא) וְגַם כְּפִי סְפוּרוֹ שֶׁם נִרְאָה
 מִבְּאֵר שֶׁזֶה זֶה מֵה שֶׁצֹּהָה הַחֲכָם לְבָנָיו שֶׁעֶקֶר פְּרִנְסָתָם יִהְיֶה
 מִהַשְּׁקָאֵת אֵילָנוֹת. וְעוֹד יֵשׁ לְפִי זֶה לְפָרֵשׁ שֶׁכֵּלֶם הָיוּ בְּדַבַּר הַיָּרֵחַ,
 אֲשֶׁר הַשְּׁקָאֵת הָאֵילָן מְסַגֶּלֶת לָהּ כְּמוּבָא בְּפָנִים, וְכִפִּי שֶׁיֵּצֵא מִפִּיו
 הַקְּדוּשׁ בְּדַבַּר הַמְזֻמּוֹר הָרֵאשׁוֹן שֶׁבִּתְהֵלִים, נִרְאָה מִבְּאֵר שֶׁהַמְבַּחַר
 שֶׁבְּבָנָיו שֶׁעֲמַד בְּדַבַּר הַיָּרֵחַ הַנִּ"ל, הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר בְּתַחֲלָה לֹא הִלֵּךְ
 וְאַחַר כֵּן לֹא עָמַד. וּבְתַכְלִית הַהִפָּךְ מִהַמּוֹשֵׁב לְצִים מִהַקְּלָפוֹת
 הַנִּ"ל, וְהוּא אֲשֶׁר זָכָה עַל יְדֵי הָאֶבֶן טוֹב הַמוּבָא שֶׁם לְעַמֵּד בִּיחּוּד
 הַשְּׂמֵשׁ וְהַיָּרֵחַ. וְשֶׁאֵז דִּיקָא בַּהֵיוֹתוֹ גַּם הוּא עִמָּהֶם בִּיחּוּדָם, הֵיִתָּה
 סְפוּרָם וְהוֹדְעָתָם הַנִּ"ל זֶה לְזֶה, עַיִן שֶׁם הֵיטֵב. (וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁזֶה
 מִחֲמַת שְׁגָם הוּא הַכְּרַח לָהֶם בִּיחּוּדָם וְסְפוּרֵיהֶם הַנִּ"ל) וְשֶׁמִּחֲמַת
 זֶה זָכָה הוּא בְּעֲצָמוֹ לְרִפּוּאֵת הַרְגְּלִים עַל יְדֵי הָאֶבֶק אֲשֶׁר הוֹדִיעָה
 הַשְּׂמֵשׁ כִּי עֶקֶר הַשְּׁלֵמַת הַיָּרֵחַ, וְזֶה הָאִישׁ שֶׁעֲמַד בְּמִדְרַגְתָּהּ הוּא
 מִהַשְּׂמֵשׁ (כְּמוּבָן מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר), וְאֵז בְּרִפּוּאֵתוֹ בִּיעַר תַּחֲלָה אֵת
 הַרְשָׁעִים הַגְּזֻלָּנִים שֶׁנִּרְמּוּ לוֹ הַתְּגַבְּרוֹת חֲלֹשַׁת הַרְגְּלִים כְּמוּבָא.
 וְאַחַר כֵּן בְּהַשְּׁגָחָתוֹ בְּהַלְצִים הַנְּזָכָר שֵׁם, הֵיִתָּה סִבַּת הַשְּׁקָאֵת
 הָאֵילָן בְּרַעֲיֵדַת הָאֶרֶץ, עַד שֶׁנִּתְבַּטְּלוּ הַקְּלָפוֹת לְגַמְרֵי. וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף
 וּלְבָאֵר שְׁגָם מִחֲמַת זֶה הֵיִתָּה כָּל הַתַּחֲלַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם
 אֵת סְפָרוֹ בְּזֶה הַמְזֻמּוֹר, כִּי הוּא בְּעֲצָמוֹ בְּמִדְרַגַּת הַיָּרֵחַ כְּנֹדָע,
 וְשֶׁעַל יָדוֹ יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַקְּלָפוֹת כְּנֹדָע. וְלַעֲבָדָא וּלְמַעֲשֵׂה תְבִין
 וְתַתְּבוּנָן לְפִי כָּל זֶה עַד הֵיכַן גְּדוֹל וְנִפְלָא מַעֲלַת הָעֵסֶק בְּאִמִּירַת
 תְּהֵלִים, שֶׁכָּל בְּטוֹל הַקְּלָפוֹת הוּא עַל יְדֵי זֶה, וְכְמוּבָן גַּם בְּסְפוּרוֹ

הקדוש לקוטי תנינא, שכל בטול התגברות הקלפות המונעים מלבא בשערי תשובה, הוא ברב הסגלה הנמצאת באמירת תהלים עין שם:

ג

מעשה הזבוב ועפביש ספר רבנו ז"ל כשבא מנסיעתו לנוריתש הנזכר בספר חיי מוהר"ן. ובנסיעתו לקח עמו איש עשיר ונכבד וירא אלקים ר' שמואל מטעפליק שהיתה פרנסתו בחנות (מאנאפאקטור) אשר גם זוגתו בעצמה היתה ביכלת להשגיח על החנות, ועם ר' שמואל לקח בתחלה את רבי נפתלי מנעמירוב לנסע אתו עד ליפיוועץ. ובלפיוועץ הכרח להחזיר את רבי נפתלי לביתו, כי היה איש חלוש ולא היה ביכלתו להיות נע ונד בדרך רחוק פזה, ומכון בימי הקר והחרף אשר מחצי טבת והלאה. ולקח בלפיוועץ במקום רבי נפתלי ז"ל את ר' אייזיק יוסף מליפיוועץ. והוא ור' שמואל הנ"ל הן הן השני אנשים הנרמזים במעשה הנ"ל (כי אף על פי שגם זאת היא מהמעשיות שבשנים קדמוניות, אבל בהשתלשלותם אשר הזכרתי בכרך שני עין שם, ועד זה העולם הנשמי, נמצא מעין זה גם בנסיעה הזאת מרבנו ז"ל, כי מאן מלכי רבנן). ושנה את לבושו בתחלת הנסיעה להיות נדמה בסוחר, והזהיר מאד את שני האנשים הנ"ל שלא יודיעו בשום מקום מי הוא. וקדם הנסיעה לקח רבנו ז"ל שלשים רענדליך ונתן לר' שמואל הנ"ל, וקנה בעד זה עגלה עם סוסים וגם שכר איש אחד שיהיה מיחד להוליך את הסוסים. ואלה האנשים לא ידעו כלל להיכן הם נוסעים, רק בכל פרשת דרכים שאלו את רבנו ז"ל באיזה דרך לנסע והראה להם. והיה לר' שמואל ולר' אייזיק יוסף הנ"ל כמה ספורים מזאת הנסיעה. ואלה שני הספורים שמעתי

מֵאָבִי ז"ל שְׁשָׁמַע אוֹתָהּ מִפִּי ר' שְׁמוּאֵל הַנ"ל, הֵינּוּ מֵה שְׁעֵמְדוּ פַּעַם אַחַת עִם הָעֲגֻלָּה אֶצֶל אַכְסֵנְיָא, וְרַבְנּוּ ז"ל וְר' שְׁמוּאֵל נִכְנְסוּ לְהַאכְסֵנְיָא וּמִצְאוּ שָׁם אֶת בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנִּשְׂא בַּחֲקִיּוֹ תִינּוֹק בַּעֲרָף שְׁתֵּי שָׁנִים. וּמִיָּד בְּכִנְיַסְתָּ רַבְנּוּ ז"ל רָאָה ר' שְׁמוּאֵל שֶׁזֶּה הַתִּינּוֹק מֵרָאָה לְאָבִיו עַל רַבְנּוּ ז"ל, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: הָאִט גּוֹטְעַר יוֹד [הִנֵּה יְהוּדֵי טוֹב - אֲדַמּוּ"ר]. וְאָבִיו הַבַּעַל הַבַּיִת הַנ"ל בְּרַב טְרַדְתּוֹ בְּמִכִּירַת הַי"ש לְהַעֲרִילִים שֶׁנִּמְצְאִים שָׁם לֹא הָיִט וְלֹא הִטָּה כָּלֵל אֶת אֲזֵנוֹ לְדַבְּרֵי הַתִּינּוֹק. וְר' שְׁמוּאֵל נִבְהַל מְאֹד בְּשָׁמְעוֹ זֹאת מִפִּי הַתִּינּוֹק, כִּי בְּכָל הָאֲלָפִים אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִתְּוָדְעוּ עִמָּהֶם בְּדַרְכָּם הֶרְחוֹק לֹא נִמְצָא שׁוֹם אִישׁ שִׂדַע וַיִּכִּיר בְּפָנָי רַבְנּוּ ז"ל כִּי רַב וְגָדוֹל הוּא בִּישְׂרָאֵל (שֶׁנִּקְרָא בְּלִשׁוֹנֵנוּ גּוֹטְעַר יוֹד) מְרַב הַתְּדַמּוֹתוֹ פְּאִישׁ סוֹחֵר כְּנ"ל. וְאוּלָּם מִחֲמַת שָׁגַם ר' שְׁמוּאֵל עִמָּד בְּסַמוּף לְרַבְנּוּ ז"ל, חִשַּׁשׁ ר' שְׁמוּאֵל פֶּן עֲלִיו בְּעֶצְמוֹ הֵרָאָה הַתִּינּוֹק בִּידּוֹ לְאָבִיו (כִּי הִיָּה בַּעַל צוּרָה כְּמוֹ אֲדַמּוּ"ר גְּדוֹל). וְהוֹצִיא ר' שְׁמוּאֵל מִטְּבַע מִכִּסּוֹ וְחָלַף לְהַתִּינּוֹק וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ אַ יָא אֵיךְ בֵּין אַ גּוֹטְעַר יוֹד? [כִּכּוֹן אֲנִי הוּא הָאֲדַמּוּ"ר?] וְהָשִׁיב הַתִּינּוֹק לֹא. וְהֵרָאָה לוֹ עוֹד הַפַּעַם בִּידּוֹ עַל רַבְנּוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ וְאָמַר לוֹ זֶה הוּא גּוֹטְעַר יוֹד [אֲדַמּוּ"ר]. וְרַבְנּוּ ז"ל יָצָא מִיָּד אֶל הַחוּץ וַיֵּשֶׁב עַל הָעֲגֻלָּה. וּבִנְסִיעַתָּם הַתַּחֲוִיל ר' שְׁמוּאֵל לְתַמָּה עַל דַּבְּרֵי הַתִּינּוֹק, וְעָנָה רַבְנּוּ ז"ל וְאָמַר, וּועַר דַּעַן זַאל זַיִן בְּאַלְהַ הַיָּמִים אַ מִבִּינְ? [וְכִי מִי יְהִיָּה בְּיָמִים אֵלּוֹ מִבִּינְ?]:

ד

וְהִנֵּה בְּנִסְיַתָּם אֲשֶׁר בְּכָל פְּרֻשַׁת דְּרָכִים הֵרָאָה לָהֶם רַבְנּוּ ז"ל לְהִיכֵן לְנִסְעַ כְּנ"ל, נִזְדַּמְּן קֶצֶת פְּעָמִים שְׁהִיוּ נוֹסְעִים עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁכָּבַר נִסְעוּ בּוֹ פַּעַם אַחַת. וְכַמָּה יָמִים אַחַר מַעֲשֵׂה הַתִּינּוֹק הַנ"ל נִזְדַּמְּן גַּם כֵּן שֶׁנִּסְעוּ עוֹד הַפַּעַם בְּדֶרֶךְ הָאֲכַסְנְיָא הַנ"ל שְׁהִיָּה

שם זה התינוק, וכאשר ראה ר' שמואל שזאת היא האכסניא, בקש מהמוליך את העגלה שיעמד שם, ונכנס להאכסניא כדי לראות עוד הפעם את התינוק הנ"ל. ומצא להבעל הבית יושב על הארץ באבלות אחר התינוק הנ"ל:

ה

ספור השני, שלנו פעם אחת בבית המלון שנמצא שם הרבה אורחים מהעירות הסמוכות אשר הכירו זה את זה. וכל נסיעתם היתה במדינת פאליסע אשר עקר המסחרים הוא בכל היוצא מהעירות והחרשים הגדולים הנמצאים שם עצים, קרשים, גלגלים, זפת וכדומה. ובזמן החרף הנ"ל שהלילות ארוכות ושבו סוחרים רבים סביב השלחן הגדול שעמד שם באמצע הבית, ודברו זה עם זה במסחריהם בדרך הסוחרים. ורבנו ז"ל ישב ביניהם והרפיב את דבריו גם כן באמצעות דבריהם ובפרטי מספרי הסכומים שבקניניהם, ושמות האדונים שסחרו עמם כמי שכבר נמצא ביניהם מזמן רב. ור' שמואל הנ"ל עמד מאחוריו ומשתומם ונתפלא מאד בשמעו ובהביטו על כל זה. וגם הרבה להתפלא על אשר לא שאלו ודרשו מאתו הסוחרים מי הוא ומאיזה מקום הוא, הבקי כל כך בפרטי מסחריהם כנ"ל. ואחר כך בערך שעה או שתים, נתפרדו הסוחרים כל אחד למקומו שרצה לישן שם. ולא נשאר אצל השלחן רק רבנו ז"ל ועוד איש אחד מהסוחרים שעדין נתעכב בישיבתו אצל השלחן. וזה הסוחר התחיל להביט בפני רבנו ז"ל ואמר לרבנו ז"ל אתם נודעים לי מאד איר זענט מיר זייער קענטליך. והשיב לו רבנו ז"ל אתם סוברים שאני פלוני זה והזכיר לו שם הפלוני, וכונן לדעת הסוחר שבאמת היתה עליו פונתו. וכאשר ראה הסוחר שעדין לא נודע

לו, ענה ואמר שנית לרבנו ז"ל, אני יודע איך ווייס שוין. והשיב לו רבנו ז"ל עוד הפעם אתם סוברים שאני פלוני והזכיר אותו עוד הפעם בשמו. וכון גם כן עוד הפעם לשם זה האיש אשר עליו נדמה להסוחר על רבנו ז"ל שזה הוא, ובתוך כך פנה זה הסוחר גם כן למקומו. והשגחה נפלאה, לא עלה כלל על דעתו של הסוחר לתמה ולהתפלא עד שיעמד על זה, וירצה דוקא לחקר ולידע מי הוא זה האיש המכון כל כך לדעתו, הבקי כל כך במסחרי שאר הסוחרים כנ"ל. וקדם אור היום השפים רבנו ז"ל ונסע לדרכו כנ"ל:

ו

ויען אשר יצאתי להודיע קצת מעשיות מרבנו ז"ל הנני אגב אורחא לספר גם מה ששמעתי מר' יחיאל מענדיל ז"ל, ששמע מהרב ר' שמואל יצחק ז"ל מטשעהרין. שנסע עם רבנו ז"ל לוואלטשיסק (בעת הנשואין של בתו מרים ז"ל). באמצע הדרך פעם אחת בתחלת הלילה, צוה עליו רבנו ז"ל שישב אתו על העגלה, ושיצוה להערל הבעל עגלה שיקשר את החבלים מהסוסים להעגלה בעצמה (ולא שיאחז אותם בתוך ידו) ולהניח את הסוסים שילכו מעצמם. ומיד נתכפל עליהם אפלות וחשכת הלילה בכפל כפול ומכפל כזה, עד שבישיבתו סמוך לרבנו ז"ל על העגלה, ולא היה ביכלתו לראות את רבנו ז"ל. ונתעכב הדבר עד ערך שעה או שתים. והעגלה עם הסוסים הגיעו ובאו לעיר אשר בתחלה לא ידע כלל הרב הנ"ל שם העיר. והסוסים עמדו מעצמן אצל בית אכסניא שלא היה גג על הבית. ורבנו ז"ל ירד עמו מהעגלה ונכנסו אל הבית. ונמצא שם בהבית איש משרת אשר הכין מיד לרבנו ז"ל חדר מיחד ושכב שם לישן. והרב ר'

שמואל יצחק הנ"ל ישב שם בפית הגדול עם המשרת ביחד. וקדם ששכב רבנו ז"ל בחדר הנ"ל, צוה להכין עבורו תבשיל לסעדת הלילה. ורבנו ז"ל שכב שם בחדר הנ"ל עד שנגמר הבשול מהתבשיל הנ"ל. אחר שאמרה המשרתת להמשרת שנגמר הבשול מהתבשיל, אמר המשרת להרב הנ"ל להקיץ לרבנו ז"ל מהשנה (כי המשרת לא ידע כלל מי הוא, והרב ר' שמואל יצחק הבין מעצמו שכן רצון רבנו ז"ל שלא יגלה מי הוא). ולא רצה הרב להקיץ בעצמו לרבנו ז"ל, וענה להמשרת, אם אתה רוצה לך והקיצו בזה הלשון: יוד יוד שטייט אויף עסען וועטשערע (יהודי יהודי, קום בשביל לאכול ארוחת ערב). ונתעורר רבנו ז"ל, אף לא רצה לאכל, אבל צוה שגם בלי זה ישלם בעד התבשיל פנהוג. וחזר ועלה עמו מיד עוד הפעם על העגלה וצוה עוד הפעם שהערל יקשר את החבלים מעל הסוסים להעגלה שילכו וירוצו הסוסים מעצמם פנ"ל. עד שחזרו ובאו לתוף העיר והבית מלון שנסעו משם בתחלת הלילה פנ"ל. ובעת ישיבת הרב עם המשרת פנ"ל, שאל מהמשרת שם העיר הנ"ל והשיב לו. וידע והבין הרב שזאת העיר הוא בערך כמה מאות פרסאות ממקום העיר והבית מלון הנ"ל שנסעו משם וחזרו לשם, ובאמצע חזרתם פנ"ל אמר רבנו ז"ל שהוא מחזיק טובה להמשרת שהקיץ אותו.

ועוד מעשה אחת שמעתי מר' יחיאל מענדיל הנ"ל ששמע מהרב ר' שמואל יצחק הנ"ל מטשעהרין. שפעם אחד נסע לרבנו ז"ל לברסלב ולן בביתו הגדול שהיה מקום האורחים. ומחדר רבנו ז"ל לא נמצא שום פתח אל החוץ רק לזאת הבית, ומהבית נמצא פתח אל החוץ מצד מערב. ופתאם באמצע הלילה שמע הרב הנ"ל קול רעש מחדר רבנו ז"ל, כמו מכמה אלפים אנשים, והרב ידע ברור שלא נמצא שם בהחדר שום אדם חוץ רבנו ז"ל, יען

אשר לא נמצא כלל מזה החדר הקטן שום פתח אל החוץ רק דרך זאת הבית ששכב שם הרב פנ"ל, והבית היתה סגורה מבפנים בלילה פנהוג (וגם חדר רבנו היה קטן מהכיל כלל הרבה אנשים ומכל שכן וכל שכן אלפים אנשים כפי הרעש הנ"ל שיצא משם). ונפל על הרב פחד ורעד גדול ועצום מקול הרעש הזה, עד שמרב הרעד והחרדה שחרדו בו כל אבריו נפל מהמשכב על הארץ, וגם נתירא אחר כך מלהזיז את עצמו ולקום מהארץ עד שנשקע הרעש. ויקם אחר כך מהארץ ויצא אל החוץ, ונתעפב שם בחוץ עד שהאיר היום. וגם אחר כך נתביש ונתירא מרבנו ז"ל לשאל מאתו מה זה ועל מה זה, כי הבין שאין זה רצונו שישאלנו:

ז

ו**נחזור** לענייננו מה שנראה לי רמזים ממששה הזבוב וכו' פנ"ל מספורי מעשיותיו עין שם. כי כפי הנזכר בסוף המאמר שבלקוטי א' סימן כ' (תשעה תקונין וכו') בזה הלשון: 'קדם שבא לבחינת ארץ ישראל אזי אל יתהלל חוגר כמפתח. אבל אחר כך כשנוצח, אז נקרא איש מלחמה' (וממילא מובן שאין זה רק מי שבא לארץ ישראל באמצעות התשעה תקונים הנזכרים שם, ושאין זה רק מי שגלה זאת) כי מכל זה בא נבא בהנזכר בנסיעת רבנו ז"ל לארץ ישראל שמכון ממש לימי ראש השנה נכנס בעיר חיפה (ועין שם בספור הנסיעה ברב שמחתו שהיתה בזאת הלילה), כי לפי הנ"ל יש לבאר שזה מה שקבע מאז והלאה לכל אנשיו את יום אספתם אליו בראש השנה. ומה שכתב שם שבאספת כל השרים שנמצא שם היו עושים עניי צחוק, יש לבאר שזה מה שמבאר מדברי הזחר הקדוש והארי" ז"ל, שכל ענין ראש השנה הוא בסוד יצחק (שנקרא על שם "צחוק עשה

ל"י" וכו'). ומה שבהצחוק מכל האמות תפס לדגמא את ישמעאל
 יש לבאר שזה מה שזכר ישמעאל בקריאת הספר הנזכר שם.
 והזבוב הנזכר שם יש לבאר שזה ענין החלושי כח שבישראל
 הנרדפים מקלפת עשו עמלק ימח שמם הנמשל לשממית (שהוא
 מין עכביש כנודע). כמובן מרש"י בשם המדרש, שהוא שנשא
 עליו הכתוב (בעובדיה שנבא עליו) "בזוי אתה מאד", כי הוא
 מבזה יותר מכל השקצים (כאשר כבר הזכרתי מעין זה בשיחות
 וספורים שפרך הראשון עין שם). שאחר שכבר חטפה את עצמה
 ברגל אחד על הדף וכו' נשארה מטה מטה עד שלא נשאר ממנה
 כלום. (שזה שמובא ברש"י בשם המדרש, על הכתוב "וידו אוחזת
 בעקב עשו" וכו', שלא יספיק זה לגמור מלכותו עד שבא זה
 ונוטלה הימנו. והינו כנ"ל, שדיקא פשהגיע העכביש בעקבו ורגלו
 על הדף, עד שנדמה שאפס תקוה להזבוב. כי בלי ספק תשחת
 חס ושלום לגמרי מקלפת העכביש כנ"ל. ואז דוקא התחיל
 העכביש לירד מטה מטה עד שנמחה לגמרי. וגם ממילא מובן
 יותר לפי זה (מה שמובא גם בשם ר' שמשון מאוסטריפאלי)
 שהזבוב הוא מרמז בראשי תבות, "ז'כרון ב'ספר ו'שים ב'אזני" וכו'
 שנאמר בפרשת עמלק ימח שמו. כי גם מה שנתנמנם המלך וישן
 עד שהיה קשה להקיצו, עין שם, יש לבאר שזה ענין מה שמבאר
 מצרופי דברי האר"י ז"ל ודברי רבנו ז"ל (בסימן נ"ד שבלקוטי א')
 שבראש השנה מתגבר כח המדמה שפשנה, לבלע ולהעלים את
 הזכרון בספר הנ"ל. ושכל התקון והברור הוא על ידי יוסף שהוא
 בן פ'ו'ר'ת ופ'ו'ת'ר חלום הפ'ר'ו'ת (שבראש השנה כנודע).
 שבהתגברות המדמה (שנזכר בלקוטי א' סימן נ"ד הנ"ל) הסומך
 בכל עת לבלע את הטוב, ולא יודע פי באו אל קרבנה. והתקון
 הוא על ידי יוסף, כי אף על פי שגם הוא נבלע תחלה בבית

האסורים, וגם עליו סובב הכתוב "רבים קמים עלי" (פמובן מהמזמור שרמז בו רבנו ז"ל את המעשה הזאת) רבים וגדולים בתורה וכו' שבטי י"ה בעצמם. והוא בבאו זכה לברר גם חלום פרעה שבלי ראש השנה, עד שיצא מבית האסורים, ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו, פי על ידו לבד יהיה עקר התקון. ובפרט בראש השנה, "מי יעלה בהר ה' וכו' נקי כפים ובר לבב" בל"ב שנים (פמובן מזה בדברי מוהרנ"ת ז"ל). גם אם נדקדק בספור המעשה הזאת בענין המלך שפאשר הבין את האמת. ורצה להחזיר למוטב את כל העולם, נספם בדעתו שיסע ויחפש את החכם והנבון שיפתור לו את החלום, ולכאורה יש להתפלא בזה. כי מה ענין הפתרון להחזרת העולם למוטב. ואולם כפי הנ"ל תבין מרחוק שהפתרון נוגע לברור הטוב מהרע העוסק לבלע את כל העולם. גם בענין השבויים שלקח בשביה שנמצא ביניהם יפת תאר וכו' יש לרמז גם כן בדבר המזמור הנ"ל שאמר דוד בברחו מפני אבשלום שהיה בן יפת תאר כמובא בדברי חכמינו ז"ל, וממילא מובן לפי זה שידע דוד שנמצא בו נפש יקר מצד הזכרון הנ"ל רק מחמת שנבלע ברע המדמה בתכלית ההפך (עין שם בסימן נ"ד הנ"ל):

במעשה החכם ותם. מבאר משיחות רבנו שמוכא שם אחר המעשה, בענין עמלק שהיה חוקר וכופר, וכאשר נודע מספרי אמת שהוא קלפת עשו שיצא מאתו, יש לבאר בזה שנתגדל עשו עם יעקב איש תם. ויען אשר זה לעמת זה נמצאים גם חלקי נפש יעקב בזרעו אחריו. ודור הולך הוא דור שבא, וכפי שספר רבנו ז"ל סדר האכילה והשתיה והמלבושים של התם וכו', יש לבאר שזה שספרה התורה בפרשת בשלח את דבר העננים אשר מבאר מדברי רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן נ"ח שזה ענין

המלבושים ושמרמז זאת בהכתוב "בשים ענן לבושו". וגם נראה מהכתוב בפרשת עקב, "שמלתך" וכו' שלא הצטרכו כלל להחליף את המלבושים בכל משך הליכתם עם העננים. וגם שם בפרשת בשלח ספרה התורה בדבר הלחם (מן השמים) שהרגישו בו טעם כל המאכלים, וגם שם בפרשת בשלח ספרה התורה בדבר הבאר אשר נודע בספרי אמת שגם במימי הבאר הרגישו טעם כל המשקאות, שוב מובן מכל זה לענן המעשה הנ"ל שאחר שספר רבנו ז"ל בדבר האכילה והשתיה והמלבושים של התם, ענה ואמר בתוך כך נעשה רעש שהחכם נוסע ובא. ויש לבאר שמזאת המעשה שבשנים קדמוניות נשתלשל אחר כך בימי משה רבנו עליו השלום שאחר כל ספור ענין האכילה והשתיה והמלבושים (שכל זה זכו ישראל שהם הם האיש תם הנ"ל) סובב הפתוב בסוף פרשת בשלח ו"יבא עמלק". ואהבת החכם להתם יש לבאר (כמובן מדברי רבנו ז"ל במקום אחר) שהוא גרועה משנאה מרב הלצון והשחוק ששחק מאתו, כי גם עתה נקרא זאת בשם מלחמת עמלק כמובן מדבריו הקדושים:

והנה אחר כל זה סמכה התורה פרשת יתרו שממשם מבאר ששלח המלך עליון יתברך לכלל ישראל (שנקראים בשם תם כנ"ל) מכתב אלקים, והם ענו נעשה ונשמע קדם שקראו כלל בהמכתב. "וזרח משעיר למו" שגם לבני עשו שלח את המכתב אבל חקרו כל כך עד שלא נתקברו כלל להמלך עליון יתברך. ואף על פי כן סוף סוף יתברך גם מהם חלקי נפשות ישראל להתתקן על ידי התם והבעל שם טוב. כי גם מבני בניו של המן למדו תורה וכו'. יש שהם רע לגמרי להמחות עדי עד:

אמר מוהרנ"ת ז"ל היכן שמתקבצים עשרה מאנשי שלומנו, ראוי לפע את כל קצוי העולם לתחב את ראשו ביניהם, ודבר אז

לְעַנְנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה כְּשֶׁנֶּאֱסָפִין כָּל הַקְּבוּצֵי הַקְּדוּשׁ כַּמָּה גְּדוֹל הוּא
מֵאֵד:

הוֹסְפוֹת הַשִּׁיבִים לְסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת

מִכְתַּב יַד הַמַּחְבֵּר זְכוּתוֹ יְגַן עֲלֵינוּ אָמֵן

א

רֵאשִׁי פָּרְקִים לְבֵאוֹר הַמַּעֲשֵׂה מֵהַשְּׁתֵי צַפְרִים שְׁבִיּוֹם ה' שְׁבַמְעֵשָׁה הַשְּׁבָעָה בְּעֵטְלִירִס. "קוֹל דּוֹדֵי דוֹפֵק וְכו' יוֹנְתֵי תַמְתִּי" (שֶׁהִיא תַמָּה לְבַת זוּגָה הָעוֹמְדַת לְמִינְהוּ כְּנֹדָע) "וְדוֹדֵי חֶמֶק עֶבֶר וְכו' בְּקִשְׁתֵּיהֶו וְלֹא מִצְאֵתִיהֶו" וְכו' - וְהוּא עֲנִין הַחֶרֶבֶן, כְּנֹדָע שְׁנִפְרָדוֹ (כְּעֵין אַבְדָּה) שְׁנֵי הַפְּרוּבִים וְהַצְּפָרִים הַנִּלְזָה מִזֶּה עַד יוֹם הַבְּנִיין, שְׁאֵז יִשׁוּבוּ וְיִמְצְאוּ זֶה אֶת זֶה לְהַתְחַבֵּר "כְּמַעַר אִישׁ וְלוֹתוֹ".

שִׁיבֵי לְמַעֲשֵׂה הַבְּעֵרְגִיר:

ב

גַּם בְּהַמַּעֲשֵׂה הַבְּעֵרְגִיר וְהַעֲנִי נָבֵא לְרַמֵּז קֶצֶת לְפִי הַנִּלְזָה. כִּי לְכֹאֲרָה יֵשׁ לְהַתְפַּלֵּא עַל אוֹדוֹת הַכְּנִיסָה לְפָרְדֵס וּמְקוֹם הַיִּפְתַּ תֵּאֵר, שְׁגַם לְפִי שְׁעָה זֶה הַצִּיץ וְנִפְגַע וְזֶה הַצִּיץ וְנִתְעַלֵּף (כְּנִגּוּעַ וּמַת), מַעֲצָם בְּהִירוֹת אוֹר פְּנִיָה עֵין שָׁם. וְלְכֹאֲרָה גַם אִם הִיְתָה רְצוּנָה וְהוּסַב בְּעֵינֶיהָ הַבְּחוֹר וְהַנְּבָחֵר מִכָּלֵם בְּכַתֵּב הָעֵדוֹת שֶׁל הַשְּׁבָעָה מִימּוֹת הַמוֹבָא שָׁם, אֲבָל גַּם הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא הִיָּה לוֹ שׁוֹם יִכְלַת לָזֶה. כִּי אִיָּה וְאִיפֹה הָעֵצָה וְהַתְקַנָּה לְהִיּוֹת נִכְנָס וְיוֹצֵא

כָּלֵל בַּמָּקוֹם הַנּוֹרָא וְהַנְּשָׁבֵב שְׁבַנְפְּלָאוֹת אֹר הַפְּנִים הַנִּ"ל. וְאוֹלָם מֵרְחוֹק תִּבִּין לְפִי הַנִּ"ל בְּתַעֲלוּמוֹת וְנַעֲלָמוֹת דְּבַרְיוֹ הַקְּדוּשִׁים עַל אִוֹדוֹת הַנְּסִיווֹנוֹת שְׁבַשְׁבְּעָה מִיּוֹמֵת הַנִּ"ל, אֲשֶׁר גַּם בְּתַחֲלָה עַל יָדָם לְבַד יֵצְאָה אֶל הַפֶּעַל פְּקֻדַת הַלְדָתָם כְּמוֹבָא שָׁם.

וּמִמָּה שֶׁהָשׂוּה אֲדָמוֹר ז"ל שְׁבַעַת הַקּוֹלוֹת (שֶׁל הַלְדָת הַמַּחֲוִין וְשְׁבַעַת הַמַּדּוֹת שֶׁלֹּהֲבָאָתָם לְפָנִים) לְסוֹכֵב עַל שְׁנֵיהֶם בְּדַבְרֵי הַכְּתוּב "תִּתְּלַם שְׁבַעָה יָמִים". וְכַפִּי שֵׁישׁ לְבָאָר בְּעֵנִיּוֹת דְּעַתִּי שָׁמָּה שֶׁהִזְכִּיר לְעִנְיַן הַקּוֹלוֹת תּוֹרָה וְתַפְלָה, הוּא מַחְמַת שְׁכָל בְּחִינָה כָּלוּל מִכָּל הַבְּחִינּוֹת. אֲבָל בְּדֶרֶךְ כָּלֵל יִהְיֶה עֶשֶׂר הַע' קָלִין בְּהַתְּפַלָּה הַנִּ"ל, בְּהִבָּאָת וְהַתְּגַלוֹת הַמַּחֲוִין שֶׁל הַתּוֹרָה בְּאוֹר הַפְּנִים, שֶׁהוּא עַל פִּי עֲמוּדֵי מִצּוֹתֶיהָ וּמַדּוֹתֶיהָ שְׁבַכְלֵלִיּוֹת, חֲצָבָה וְחֻלְקָה אוֹתָם בְּתַקּוּנֵי שְׁבַעָה מַדּוֹתֶיהָ וְנִרְוֹתֶיהָ הַנִּ"ל. מֵהַמּוֹב"פ:

בְּמַעֲשֵׂה הָאוֹנִס:

ג

שְׁהִיא מְרַמְזַת בְּמִזְמוֹר "לָמָּה רָגַשׁוּ" וְכו', וְגַם מְלִשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשׁ בְּבִאוֹר הַכְּתוּב (שְׁבַסִּימָן קנ"ה) וַיִּקְוֹד וְכו' (כִּיקוּד אֵשׁ) אַרְךְ אִפְסִים רָאָה, תִּבִּין מֵרְחוֹק בְּבִאוֹרוֹ מַעֲשֵׂה הָאוֹנִס שְׁבַמִּזְמוֹר "לָמָּה רָגַשׁוּ וְכו' פֶּן יֵאָנַף וְתֵאבְדוּ דֶרֶךְ כִּי יִבְעַר כְּמַעֲט אָפוֹ". כִּי אַף עַל פִּי שְׁכָל הַדְּרָכִים הַנִּתְּאֲבָדִים יִהְיֶה מִמְּלֶאךָ הָאֵף וְהַכַּעַס שְׁמִמְנָה עַל כָּל הַמְּשַׁחֲיִתִּים וְהַדֵּינִים, אֲבָל דֶּרֶךְ הָאֵשׁ וְהַתְּבַעֲרָה הוּא מַעֲשֶׂר הָאֵף וְהַמַּדַּת הַדִּין הַנִּ"ל וּבְתַכְלִית בְּטוּלוֹ שְׁבַצִּיּוֹן הַר קָדְשׁוֹ (שְׁבַאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל), נִתְּבַטַּל מַדַּת הַדִּין שְׁלִמְעָלָה וְנִהַפֵּךְ לִיקוּד אֵשׁ. וְגַם מִמִּילָא מְבִאָר שְׁבִיקוּד הָאֵשׁ דְּקָדְשָׁה לְצִיּוֹן הַר קָדְשׁוֹ (הַנְּזָפֵר שָׁם) נִתְּבַטַּל הַדִּין וְאֵשׁ הַגִּיהֶנֶם מֵעַל הָאָדָם:

שידך להמעשה מהבנים שנהלפו על פי התורה 'תקעו ממנשה'

ד

על אודות מה שזכה משה רבנו עליו השלום לאחיזתו בכסאו (שבתו יתברך) ועל הכסא והגן (שפלו אחד פמובא שם) "דמות כמראה אדם" וכו'. אשר על ידו לבד נצול מרדיפות המתקנאים במי ששידך אליו הממשלה והמלכות (ועין שם בהבאור שכתבתי על התורה הזאת). כי גם לפי זה תבין מרחוק במה שאמרו חכמינו ז"ל על אודות (הכניסה לפרדס) התגלות המרכבה שמכרח להיות חכם ומבין מדעתו, (ומעצמו דבר מתוך דבר) ושחמת זה לא היה אפשר גם למשה להתעלות בזה עד שזכה תחלה להבין (להוסיף) מדעתו, כי כל העם מכרחים לעמד מרחוק פן יהרסו ויגיעו לשם בהעדר כלי התבונה הזאת - "סקול יסקל או ירה יירה" וכו'. ועל זה באמת כל תקותנו הוא לחפשו וכו' (לפי מעשה הזבוב "מי יעלה בהר" וכו').

להספור מהאילן ביום החמישי שבמעשה השבעה
בעטלערס:

ה

כי במה שכתב שהאילן למעלה מהמקום, מבאר ומפרש גם במה שלא נמצא שום חיה ועוף שלא יהיה לו שם מקום הראוי לו (מאחר שהוא בלי גבול). גם נראה מבאר שחמת זה נמצא האילן במדת הענוה והאמת (שבתכלית האחדות ולמעלה מהמקום פמובא במקום אחר), והאמונה והיראה יהיה בעקרי הפלים

המכרחים לזה. וגם מחמת זה יושב כל איש תחתיו, ויתרחק
מלבוא במקום חברו, מאחר שהוא למעלה מהמקום:

שיך להמעשה הזבוב ועכביש ומחבר לה...

ו

לכאורה יש להתפלא בהמבאר מדבריו להחזרת העולם למוטב
נסכמה עצתו לפתח החלום, כי מה ענין הפתרון
להחזרה למוטב (ועינינו הרואות שגם בספורי מעשיות ספר
ודבר בלשון בני אדם), אבל בבאורנו הנ"ל תבין מרחוק שגם שנת
המלך והתעוררותו שבפתיחת ספרו (בראש השנה) הנ"ל, יהיה גם
בעצם הפעלות הסובבות ביום הזה פנודע. כי המלכות הוא בסוף
ותכלית כל המדרגות והמחנות, ומחלישותה וחסרון כחה דלית
לה מגרמה כלום נחשבת כזבוב ממש. וזה שהבין במראה (הזבוב
ורודפה) הנ"ל שעליו בעצמו היא סובבת. וגם בסבת הרדיפה
הזאת בעצמה נפלה עליו תרדמה. והנה אימה גדולה נופלת עליו
בהביטו וראותו לעצם ורב רדיפותיו מהמלכות דסטרא אחרא
שבפקרם היא קלפת עשו (הוא אדום) הנ"ל, אשר כל כחה
ליניקתה והתגברותה היא בעלותה דרך השנה והמדמה
שבתערבת הטוב והרע (כמובן בסימן י"ט שבלקוטי א'), והיא
קלפת נגה שנקראה עבור זה בשם "ראש מסבי (כמובא בסימן
י"ט הנ"ל).

ז

והנה בכל הנ"ל תבין מרחוק בנפלאות דבוריו הקדושים לכנות
ולקרא לכת הרודף הנ"ל בשם "ראש מסבי". ובכל הנ"ל

תְּבִין מֵרְחוֹק לְמָה שֶׁזָּכָה בְּהַתְעוֹרְרוֹתָיו לְהִבְחַנֵּת הָאֲמֵת הוּא בְּרַבֵּת
הָאֲמוּנָה שֶׁנִּתְחַדְּשָׁה אֲצֵלוֹ לְבַקֵּר הַתְעוֹרְרוֹת הַזֹּאת. וְלִשְׁלֹמוֹת
הַתְקוּן הַכָּרַח גַּם אַחַר כֵּן לְנִסְעוֹ וְלִדְרֹשׁ וְלַחֲפֹשׂ אִיּה מְקוֹם כְּבוֹד
הַבְּרוּר הַכִּלְלִי (וְנוֹדַע וְנִתְגַּלָּה לוֹ אַחַר כֵּן בְּאַחַד עֶשֶׂר סִימְנֵי
הַקְטָרֶת שֶׁמְעֻשָּׂנִים לְתַקוּן הַבְּרוּר וְהַפְתָּרוֹן הַנִּלְ).

ח

שָׂאם נְשִׁימָה נָא אֶת לִבְבֵנו לְפְרוֹשׁ הַמְדָמָה הַנִּלְ שֶׁהוּא בְּרַבּוֹת
דְּמִיּוּנֵי הַמַּחְשְׁבוֹת הַמְעַרְבוֹת בְּלֵב הָאִישׁ בְּעֻצּוֹת רַעוֹת
וּמְהַפְּכוֹת מִן הָאֲמֵת, אֲשֶׁר עַל זֶה הַזְהִיר מְאֹד לְבַקְשֵׁת הַתְקוּן
וּבְרוּר עֻצַת ה' לְבַד (לְהַקִּימָה לְנִצָּח וּלְרוֹמְמָה מִשְׁפְּלוֹתָהּ), תְּבִין
מֵרְחוֹק וְתִתְבּוֹנֵן בְּצַחוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים עַל אוֹדוֹת הַרוּדֵף הַנִּלְ
"רַבּוֹת מַחְשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ":

ט

שָׂגַם בְּכֹל הַנִּלְ תְּבִין מֵרְחוֹק בְּחִלּוֹם הַמְלָךְ וּפְתָרוֹנוֹ בְּיוֹסֵף
שֶׁבְּרָאשׁ הַשָּׁנָה הַנִּלְ, וְכֹל עֲנִין הַחִלּוֹם הוּא בְּהַתְגַּבְּרוֹת הָרַע
לְהַבְלִיעַ לְטוֹב הַשֶּׁבַע שֶׁנִּתְעַרְבַּ, עַד שֶׁלֹּא יוֹדַע עוֹד בּוֹ אֲבָל עֻצַת
ה' לְעוֹלָם תַּעֲמֹד וְתַעֲלֶה וְכוּ' (וְכַמוּכֵן מִכֹּל זֶה בְּסִימָן נ"ד שֶׁבְּלִקְוֵי
מוֹהַר"ן עֵין שָׁם):

,

שָׂגַם בְּכֹל הַנִּלְ מִבְּאֵר יוֹתֵר מֵה שֶׁפְּתַבְּתִי (בְּסֵפֶר פּוֹכְבֵי אוֹר חֲלָק
ג') עַל אוֹדוֹת הַשֵּׁם הַשְּׁמִינִי שֶׁקָּרָא לְהִיצֵר הָרַע כַּח הַמְדָמָה,
שֶׁהוּא שֶׁנִּתְגַּבֵּר זֶה לְעַמֵּת זֶה בְּיוֹם שֶׁעָלָה אֲדָמוֹר ז"ל לְתִבְנוֹתוֹ
מְעַצְמוֹ דְּבַר מֵתוֹךְ דְּבַר שֶׁבְּמִדָּה הַשְּׁמִינִית עֵין שָׁם.

וענין הצחוק שמדמים את עצמם כקוף בפני אדם הוא עקר קלפת המדמה.

וגם בהמובא בסימן ח' לקוטי תנינא ובסימן ח' לקוטי א'. נראה מבאר שביד וכח המלך מהעלה המגן עליו לבלתי לבלעו בשום אפן חס ושלום, חוזר קלפת העשו (אשר ציד בפיו) להקיא ולהוציא גם מעצמות חיותו שהן הן השבויים והגרים הנזכרים בהמעשה והתורה שבסימן ח' לקוטי תנינא הנ"ל. ומחמת שלפעמים חוזר הקלפה לבלע אותם (פמבאר בדברי מוהרנ"ת שעל התורה הזאת), וממילא מובן שבזה נהפכים חס ושלום למהות המבלעם ואוכלם, ולרדף גם כן לזבוב המלכות, תבין מרחוק גם בדבר אבשלום (שבמזמור הנ"ל) שהוא מהיפת תאר שבשביט דוד המלך פמובא בדברי חכמינו ז"ל:

כתב יד הרב מטשעהרין ז"ל

העתקה מכתב יד הרב החסיד הירא הנעלה מאנשי שלומנו האמתיים מורנו הרב שמואל העשיל בן רבי אברהם צבי פרידמן ז"ל נפטר בעיר הקדש יפו שנת תרע"ח י"ד פסלו תנצב"ה.

העתקה מכתב יד הרב הגאון החסיד וכו' מורנו הרב ר' נחמן ז"ל אב בית דין דקהלת קדש טשעהרין.

שמעתי מר' דוד צבי ששמע מזקנו הרב ר' ישעיה שולם ז"ל, שפעם אחת ספר רבנו ז"ל בזה הלשון, אני הייתי במקום אחד, ושם נתנו לי ליינען [מטלה לקרא], הינו שאמר הצרופי אותיות מפל התורה מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל".

וּמִזָּה יְכוּלִים לְהִבִּין מֵעַט גְּדֻלַּת רַבְּנוּ ז״ל, כִּי הִתְפָּאֵר עֲצֻמוֹ בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים (אוֹת כ״ב) בְּזֶה הַלְשׁוֹן הַתּוֹרָה שְׁלִי גְבוּהָ מְאֹד וּבְכָל מְקוֹם שֶׁאֲנִי מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הַיָּא גְדוּלָּהּ בְּיִתְרָה וְכוּ׳] וְאִמְרָתִי אֶת הַלְיִינְעוּ, וְאַחַר כֵּן נִתְּנוּ לִי עוֹד הַפֶּעַם לְיִינְעוּן שֶׁאִמַר הַצְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת בְּבַחֲיִנַת תִּשְׁר״ק מִן לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל עַד בְּרֵאשִׁית, וְאִמְרָתִי גַם זֹאת הַלְיִינְעוּ. וְאַחַר כֵּן חִלְקוּ אֶת הַתּוֹרָה לְשְׁנֵי חֻלְקִים, וְהֶעֱמִידוּ אֶת הַחֻלְק הָאַחֲרוֹן מִן הַתּוֹרָה בְּרֵאשִׁיטָה, וְהַחֻלְק הָרֵאשׁוֹן בְּאַחֲרוֹנָה, וְאָמְרוּ לִי שֶׁאִמַר הַצְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת וְלֹא יִכְלָתִי. וְהָיָה לִי בּוֹשָׁה גְדוּלָּה אֲזוּ וְיֵאָמֵר מֵעַן גִּיט אֲגוּט יוֹנְגַעֵל אֶ לְיִינְעוּן אוֹן עַר קָעוּן נִיט, אוֹן סַע שְׁטִיין דְּעַר בֵּיִיא מְעַנְטְשִׁין הָאֵט עַר בּוֹשָׁה. הָאֵב אִיךְ מִיךְ דְּעַרמָאָנְט וְיֵאָמֵר בְּאַלְדֵּ חֶסְרוֹן אִיז זִיךְ אַחֲסָרוֹן הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת וְהֵן בְּרוּחַנִיּוֹת, וְזֵהוּ וְתַחֲסָרְהוּ מֵעַט מְאַלְהִים, הָאֵב אִיךְ נִיט גִּיקָאָנְט דִּינְעוּן לְהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁמְחָה. הָאֵב אִיךְ זִיךְ מִיִּשְׁבֵּב גִּיווּעוּן וְעַר בִּין אִיךְ [כְּמוֹ שְׁנוֹתָנִים לִילֵד טוֹב לְקָרָא, וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ, וְעוֹמְדִים שָׁם אֲנָשִׁים וְיֵשׁ לוֹ בּוֹשָׁה. אֲזוּ נִזְכַּרְתִּי הַיּוֹת וְחֶסְרוֹן הוּא הָרִי חֶסְרוֹן בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִיּוֹת, וְזֵהוּ וְתַחֲסָרְהוּ מֵעַט מְאַלְהִים, לֹא יְכוּלָתִי לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁמְחָה. הַתִּישְׁבְּתִי בְּדַעְתִּי מִי אֲנִי] שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּעֲצֻמוֹ יִסְפֵּר לוֹ הַחֶסְרוֹן שְׁלוֹ כְּבִיכּוֹל, הַיֵּשׁ כְּבוֹד גְּדוֹל מִזָּה. וּמִזָּה בְּעֲצֻמוֹ בְּאַתִּי לְשִׁמְחָה גְדוּלָּה, וְזֵהוּ ״וְכַבּוֹד וְהַדָּר תִּעֲטָרְהוּ״, וּבְמַחֲוִין חֲדָשִׁים. וְאֲזוּ אִמְרָתִי הַלְיִינְעוּן הַזֹּאת (וְעִין לְקוּטֵי מוֹהֲר״ן חֻלְק א׳ סִימָן פ״ט):

שְׂמֵעֵתִי שֶׁאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ נִסַּע לְאִיזָה מְחוּז וּבֵא לְאִיזָה עִיר בְּמִרְחָקִים, וְלֹא הִיְתָה לוֹ שׁוּם הַפְּרוּת עִם שׁוּם אִישׁ. וַיִּלְךְ לְבֵית הָרַב לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ, כִּי הַפְּלִיגוּ לוֹ בְּשִׁבְחַת הָרַב הַנִּלְכֵי הוּא אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְלִמְדוֹן גְּדוֹל וּמְקַבֵּל, עַל כֵּן בָּא אֵלָיו. וּכְשֶׁבֵּא לְבֵיתוֹ רָאָה הַסֵּפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר״ן מִנַּח עַל שְׁלַחְנוּ, וְתַכְף שָׂאל לְהַרְבֵּ מֵאִין לְכֶם

זה הספר, השיב הרב, וכי גם אתם ידעתם אותו ומי מחברו, ענה להרב הלא אני מכיר גם את המחבר בעצמו וגם אני מקרב אליו (ברסלבר חסיד). השיב הרב אמרו באמת יש לכם איזה תפיסה בספר הזה, אמר האיש לפי מדרגתי אני תופס. השיב הרב אדמה כי אין שום אדם תופס גדלת הספר הזה. ואמר עוד הלא תראו בעיניכם שבתחלת הספר תכף אחר השיר, נכתב המאמר מרבי שמעון בר יוחאי, ומה שיכות לכתבו בתחלת הספר היקר הזה. אמר האיש הנ"ל אדרבא אמרו אתם, אמר לו נראה שרבנו ז"ל רמז שיש בו נשמת רבי שמעון בר יוחאי, כי רבי "שמעון בן יוחאי" גימטריא רבי "נחמן בן שמחה". יהי רצון שנזכה להבין השיחות חליו של רבנו ז"ל בגן עדן אמן סלה. (אמר המעתיק, עין בחיי מוהר"ן מה שרבנו ז"ל אמר להרב מברסלב הלא אני אוהב אותך מאד, ואני מברכך שתזכה להבין בעולם הבא שיחות חליו שלי וזה היה קדם שהיה בארץ ישראל):

שמעתי מר' יח"ד ששמע מרבי נפתלי ז"ל וכו' וכו':

שמעתי מאבי ששמע מאנשי שלומנו המקרבים אליו ז"ל. שפעם אחת בראש השנה אמר רבנו ז"ל לאנשיו, מה אתם נוסעים אלי, מה אתם רוצים ממני, הלא אם לא הייתם אצלי הייתי ישן, וכשהיו תוקעין בשופר הייתי נעור ובלשון אשכנז: וואלט איך מיר געשלאפין מע וואלט א בלאז געטאהן מיט דעם שופר וואלט איך מייך אוף געחאפט והמשכיל יבין עד היכן הדברים מגיעים:

שמעתי שספר ר' ניסן קאוליר (והוא היה מגדולי החשובים של הרב הקדוש רבי ברוך זצ"ל, והוא היה עיל אצלו בלא בר) לפני הרב המגיד מטירהווצע איך שבא פעם אחת לתדר של

הַרְב ר' בְּרוּךְ ז"ל, וְרָאָה אוֹתוֹ בְּעֶצְבוֹת מְאֹד וְכו' (פְּנִדָּפֶס בְּחַיֵּי מוֹהֲר"ו שְׁנִדָּפֶס מִחֻדָּשׁ):

שְׁמִיעַתִּי מֵאֲבִי שְׁשָׁמַע מִפִּי ר' יִצְחָק חֲתָן הַמְּגִיד מְסִירָהוּוֹצֵעַ וְכו' וְכו':

שְׁמִיעַתִּי מֵאֲבִי שְׂרַבְנוּ ז"ל צוּה לְקַצַּת מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁנִתְקַרְבוּ אֵלָיו בְּמַעֲדוֹדָאוֹקֵעַ, וְלִפִּי שְׁעָה צוּה עֲלֵיהֶם בְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹת לְלַמֵּד סֵפֶר מִסֵּלַת יְשָׁרִים:

שְׁמִיעַתִּי מֵאֲבִי שְׁפַעַם אַחַת נִתְקַרְבוּ אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים אֵלָיו ז"ל, וְהָיָה אוֹמֵר לְפָנֵיהֶם תּוֹרָה גְבוּהָ כְּדָרְכוּ ז"ל. אַחַר כֵּן סִפְרוּ לְפָנָיו עַל אֵלוֹ הָאֲנָשִׁים שְׁאוּמְרִים שְׁאִינָם מְבִינִים תּוֹרָתוֹ, כִּי מֵאִי נִפְקָא מִינָהּ לָהֶם בְּתוֹרָתוֹ הַגְּבוּהָ, כִּי הֵם צָרִיכִים תּוֹרָה פְּשוּטָה וְדַבְרֵי מוֹסֵר פְּשוּטִים כִּפִּי מְדַרְגָתָם הַפְּשוּטָה וְהַנְמוּכָה. וְחָרָה לוֹ ז"ל עֲלֵיהֶם וְאָמַר אִז מִי שְׁאוּמֵר שְׁאִינוּ יָכוֹל לְמַצֵּא עֲצֻמוֹ בְּדַבְרֵי תּוֹרָתוֹ, הוּא אֶפִיקוֹרוֹס. כִּי בְּאֶמֶת תּוֹרָתוֹ הִיא כְּלָלִיּוֹת גְּדוֹל מְרִישׁ כֹּל דְּרָגִין עַד סוֹף כֹּל דְּרָגִין:

שְׁמִיעַתִּי מֵר' יִשְׁעִיָּה שְׁלוֹם שְׁשָׁמַע מֵאֲבִיו שְׁפַעַם אַחַת סֵפֶר רַבְּנוּ ז"ל עֲמָהֶם מַעֲנִין עוֹלָם הִתְהוּ. וְאִז אָמַר עֲצָה לָזֶה שִׁישְׁבַע בְּנִקִּיטַת חֶפְצֵי כֶּשֶׁר שְׁכָל יָמֵי חַיָּיו לֹא יַעֲבֹר עָלָיו אַחַד מִשְׁלֹשָׁה זְמַנִּים הַקְּבוּעִים לְהִיּוֹת אֲצֻלוֹ. הֵינּוּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַל שְׁבוּעוֹת וְעַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה, כִּי אִז הָיָה זְמַן קַהֲלָה לְכָל וְהַשָּׁנָה זְמַנִּים אַחֲרֵים הָיָה הַחַיּוּב רַק עַל אוֹתָם שְׁאִינָם רְחוּקִים מִמְּקוֹמוֹ כֹּל כֵּן. וְהַרְחוּקִים הָיָה לָהֶם זְמַנִּים אַחֲרֵים, הֵינּוּ שַׁבַּת שִׁירָה, וְשַׁבַּת נְחֻמוֹ כִּי אִז הָיָה ז"ל נוֹסַע אֵלֵיהֶם. וְגַם לְשַׁבַּע שְׁתַּכְּף אַחַר הַמִּיתָה וְהַהִסְתַּלְקוֹת הוּא מְכַרַח לְבָא אֵלָיו ז"ל, וְאִז יְהִיָּה הַכֹּל עַל נְכוּן.

וספר לענין זה מעשה (כמדמה שאמר שכתוב באיזה פנקס)
 שבעיר אחת היה שם איזה רב שהיה לו אהבה גדולה עם בעל
 הבית אחד מהעיר. פעם אחת נתקשרו בתקיעת כף שכל מי
 שיסתלק קדם יבוא ויספר לחברו מהנעשה עמו. ונסתלק הרב
 מקדם ונשתתה הדבר עשר שנים. והגיע עת הסתלקות הבעל
 הבית הנ"ל, וספר את הדבר לבנו ומסר לו כח התקיעת כף,
 ונשתתה עוד עשרה שנים, ונסתלק גם הבן ומסר התקיעת כף
 לבנו ונשתתה עוד שמונה שנים, ובא הרב הנ"ל בחלום לכן בנו
 הנ"ל וספר לו מה שעבר עליו. בעת שהניחו אותו בקבר נדמה לו
 שהוא חזק ובריא על כל אבריו, ומה זאת שיעשו עול כזה לקח
 אדם חי ובריא ולקברו בחייו, רק מה לעשות, אחר כף בא על
 דעתו לנסות את עצמו אולי יוכל לעלות מקברו. ונדמה לו שהרים
 את הגולל עם עפר הקבר ויצא מקברו. רק איך אפשר לננס לעיר
 הלא הוא מלבש בתכריכין של מתים. והיה בדעתו להמתין עד
 חשכת לילה בין השמשות, ואז יכנס לביתו, ומרחוק הסתכל על
 העיר והכיר את הבתים, וגם את ביתו הכיר. אחר כף בא על דעתו
 כי אי אפשר לו לננס כף אף לביתו, כי יפחדו בני ביתו. בתוך כף
 נדמה לו שהולך סרסור (טענדלער) ונושא מלבושים, ויש לו גם
 מלבושים ששייכים לו כמלבושי הרבנים. ודבר עמו אולי יעשה
 עמו חלוף על התכריכים כי הם טובים וחדשים עדין, וזה יום אחד
 שלבשם. והסכים הסרסור ונתן לו המלבושים ונכנס לעיר.
 כשנכנס ראה שאין זה העיר שלו, כי יש שם בתים אחרים. וסבר
 בדעתו אולי טעה ונתעה לאיזה עיר אחרת קרובה. בתוך כף
 נשתתה קצת לתוך הלילה ובכל בית העיר כפו את הנרות כנהוג,
 רק בבית אחד האיר עדין. ונכנס לבית זה והוא רעב מאד כשנכנס
 ראה ששם הוא (גארקער) בית תבשיל. ושאל יש כאן מה לאכל

וְהַשִּׁיבוּ לוֹ יֵשׁ, אֲבָל יֵשׁ לָךְ מְעוֹת הַשִּׁיב אִין לִי. אָמְרוּ לוֹ בְּכָאן אִין
אֲכַל בְּלִי מְעוֹת כִּי הוּא גְאָרְקֶעף, וַיֵּצֵא בְּפִיחִי נַפְשִׁי. בְּתוֹךְ כֶּף הָאִיר
הַיּוֹם, כִּי אַז הָיָה לִילוֹת הַקִּיץ וְרָאָה מִרְחוֹק שְׁנֵי אַנְשִׁים וַיֵּשׁ לָהֶם
אֵיזָה דִין וּדְבָרִים בֵּינֵיהֶם. וְנִתְקַרַב אֲלֵיהֶם וּפְסַק לָהֶם דִּין תּוֹרָה
אַמְתִּי (כֶּף סֵפֶר ז"ל), וְנָתַן לוֹ אֶחָד שְׁנֵי זָהָב וְנִכְנַס לְגְאָרְקֶעף וְצוּה
לִיתַת לוֹ אֲכַל וּמְזוּגוֹ לוֹ קֶצֶת יי"ש וְרָצָה לְשִׁתּוֹת. בְּתוֹךְ כֶּף בָּאוּ שְׁנֵי
שְׁלִיחִים וְאָמְרוּ הַבֵּית דִּין שְׁלַח אַחֲרֶיךָ לִילָךְ תִּכְרֶךְ וּמְכַרְח לִילָךְ
עִמָּהֶם. כְּשָׁבָא אֶל הַבֵּית דִּין, נִתְרַגְזוּ עָלָיו הַבֵּית דִּין מְאֹד וְשָׂאֲלוּ
אוֹתוֹ מִדּוּעַ בָּאת לְכָאן אִישׁ זֶר לְפִסַּק בְּכָאן דִּין תּוֹרָה אַמְתִּי. כְּמָה
זְמַן מִמְתִּינִים אֲנַחְנוּ לָזָה שְׁיָבוֹא לְפָנֵינוּ דִּין תּוֹרָה אַמְתִּי, וְעַכְשָׁו
בָּאת לְכָאן וּפְסַקְתָּ דִּין תּוֹרָה אַמְתִּי. וְצוּוּ לְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ אוּלַי לְקַח
שְׁחָד וְחַפְשָׁו אֲצִלוּ וּמְצָאוּ שְׁנֵי זְהוּבִים הַנ"ל וּפְסַקוּ הַבֵּית דִּין עָלָיו
לְהַעֲבִיר וְלְהַפְשִׁיט מֵעָלָיו כָּל הַמְלַבּוּשִׁים וְלְדַחֵף אוֹתוֹ לְחוּץ עָרִם,
וְעָשׂוּ כֶּף. וְהָיָה לוֹ לְהַרְבֵּ הַנ"ל צַעַר גְּדוֹל מְזָה וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ שְׁטוּב
לְפָנָיו לִילָךְ וּלְחֹזֵר אֶל קְבָרוֹ כִּי מַחֲיִים כְּאֵלוֹ טוֹב מֵהֶם הַמּוֹת. אֲבָל
אֵיךְ חוֹזְרִים אֶל הַקְּבָר הֲלֹא אִין לוֹ תְּכַרִּיכִים, בְּתוֹךְ כֶּף הִתְחִיל אֶחָד
לְטַעַן בְּשִׁבְלֵוֹ עַד מְתִי יִצְעֵרוּ אוֹתוֹ כָּל כֶּף, יִקְחוּ אוֹתוֹ לְמִשְׁפָּט
וּיִקְבֹּל אֶת דֵּינוֹ וּפְטֵר (וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל מִסְתַּמָּא הַזְּכִיּוֹת שְׁלוֹ טַעֲנוּ
כֶּף בְּשִׁבְלֵוֹ), וְהַשִּׁיבוּ כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְקָרֵב אוֹתוֹ עֲדִין אֶל הַמִּשְׁפָּט
מִחַמַּת הַתְּקִיעֵת כֶּף שְׁנָתַן בְּזָה הָעוֹלָם, וּמְכַרְח מִקְדָּם לִילָךְ
וְלְהוֹדִיעַ וְלְהַפְטֵר מִהַתְּקִיעֵת כֶּף. וְאִז הִלֵּךְ וְהוֹדִיעַ לְבָן בְּנוֹ אַחַר
עֲשָׂרִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים כַּנ"ל. (אָמַר הַמוֹצֵיא לְאוּר: שְׁמַעְתִּי בְּאוּמִין
מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמִנוּ, שְׂרַבְנוּ ז"ל סִיִּם כֶּף, אֲבָל מִי שְׂזָכָה לְהֵיּוֹת אֲצִלִּי
הַשְּׁלֵשָׁה פְעָמִים בְּשָׁנָה, הֵינִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁבוּעוֹת שְׁבַת חֲנֻכָּה יִנְצַל
מֵעוֹלָם הַתְּהוּ. ה' יִצְלֵנוּ אָמֵן):

ספר אַבְנֵי־הַבְּרִזָּל

בו יספר התקרבות מוהרנ"ת לאדמו"ר זצוק"ל
באריכות קצת מהדברים שלא נזכרו בכוכבי
אור ומעט מזעיר שיחות וספורים מרבנו
הקדוש נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן
מברסלב זצוק"ל

חברו תלמידי הרב הגאון איש אלקים ותיק
ותסיד מורנו הרב אברהם ז"ל בן רבי נחמן
מטולטשין זצ"ל ששמעו מפיו הקדוש ומפי
תלמידו המובהק האברהם הנעלה ירא אלקים
ועובד ה' מורנו הרב ישראל פהן ז"ל שנהרג על
קדוש השם

הוצא לאור בשנת תרצ"ה על ידי הרב ר'
שמואל הלוי הורוויץ ז"ל

הקדמת המוציא לאור

הנה פאָשר זָפנו השם יתברך להיות על ציון רבנו הקדוש באומין ביחד עם תלמידי רבי אברהם ז"ל וכו', נתעוררו על ידי תלמידי רבי אברהם ז"ל, ובפרט הרב ר' לוי יצחק ז"ל, והרב ר' משה גלידמן מטשענסטחוב ז"ל, והרב ר' משה שמואל ז"ל והרב ר' אליהו חיים רוזין ז"ל, והרב ר' יוחנן בן ר' ברוך מפארדיטשוב גלנט ז"ל, וכתבנו כל יום שעה או יותר ערך שני חדשים השיחות והספורים המובא בזה הספר, ששמעו מפי רבי אברהם ז"ל. והתקרבות מוהרנ"ת ששמעו מפי רבי אברהם ז"ל באריכות. ושספר גם רבי ישראל פהן [ויזנפלד] ז"ל אחר פטירת רבי אברהם ז"ל, ומאד נהנו והתלהבו מזה הרב ר' געצי ז"ל ושאר אנשי שלומנו הגדולים העובדים מאומן. והנה פאָשר ידוע גדלת וצדקת הרב אברהם ז"ל ועבודתו הנלהבה במסירות נפש בעבודת השם, עד שאנשי שלומנו אמרו עליו אחד היה אברהם, וכן עבודתו הנלהבה של תלמידו המבהק מורנו הרב ר' ישראל פהן [ויזנפלד] ז"ל אשר ממש לאו כל מחא סביל להשיג עבודתם, ואשרי עין ראתה אותם, הלא למשמע אֶזן דאבה נפשו, ושניהם נפטרו בשם טוב וזכר אחריהם הניחו רק בתלמידיהם ובספוריהם ודבריהם הקדושים, על פן קראנו הספר הזה על שם אבנ"ה ברזל ראשי תבות אברהם בן רבי נחמן ישראל הפהן, ברזל, שהיו מחדדין בעבודת השם כפרזל. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

אבני"ה ברזל

התקרבות מוהרנ"ת לאדמו"ר זצוק"ל באריכות קצת מהדברים שלא נזכרו ב"כוכבי אור", שספר הרב ר' ישראל כהן ז"ל, ששמע מפי רבי אברהם ז"ל.

א

קְשִׁיָּה תינוק עדין, נכנס בלבו יום המיתה. פי היה רגיל לישיב עם זקנו הרב ר' יצחק דאנציג ז"ל במזרח, והיה מכיר היטב כל הזקנים שישבו במזרח, והיו רגילים להשתעשע עמו, ופעם אחת מת אחד מהזקנים הנ"ל, והיה קשה לו איפה הזקן הנ"ל וישאל את זקנו הנ"ל, והשיב לו שמת, ושאל מה זה מת והשיב לו וכו' וישאל מה נעשה עמו, והשיב לו שמטמינים אותו בארץ ומכסין אותו בעפר. ומאז היה קשה לו מה זה, זהו התכלית של כל העולם הזה אט דאס איז דער תכלית פון דער וועלט ומאז התחיל לבער בלבו והתחיל לחפש מהו התכלית וכו', ואמר מוהרנ"ת שמאז היה קשה לו קשיא, ועדין קשה לו "הזהו התכלית של כל עניני עולם הזה? וכי זה הוא העולם?", וגם מקטנותו התנהג בתמימות ובפשטות, וכשהתנסה לפני המלמד בתלמודו ושאר הילדים היו מחפשיין קשיות ותרוצים, ומוהרנ"ת זצ"ל אמר בפשיטות, ואמר: מה אעשה שאין לי קשיות. והשאר חפשו קשיות עד שקלקלו הפשט, והיה המלמד אומר שטוב לו יותר אמירת הפשט של מוהרנ"ת מהקשיות של האחרים.

אחר כף נתגדל כדרך הלומדים ונשא לשאריגראד עם בת הגאון הצדיק רבי דוד צבי ז"ל אב בית דין דשם, וכל הגלילות.

ואביו היה מתנגד על פלליות החסידים וגם חותנו היה מתנגד גדול, מאחר שבתחלה רצה להתקרב לכת החסידים, ונסע להרב הצדיק הרב ר' פינחס מקאריץ זצ"ל ונראה ישר בעיניו, אך שמע שמדברים מאד על הרב הצדיק הרב ר' מיכלי זצ"ל מזלאטשוב. ואחר כך נסע להרב ר' מיכלי מזלאטשוב, וגם הוא ישר בעיניו אך מזה נפל ששמע שגם הם מדברים על הרב ר' פינחס הנ"ל ואנשיו דער איז בייא דעם אפ גפאסקיט ער מיט זיינע מענטשין אין דער בא דעם [הוא כבר נפסק - מפרך אצלו, וכן השני אצל הראשון]. ואמר אני מאמין ששניהם אמת, מה שזה מדבר על זה, וזה מדבר על זה כלו אמת. ומחמת זה נתרחק מכלם והיה רגיל לקבע לו שעור בכל יום במקוון לדבר על החסידים בכדי להתרחק מהם. ואף על פי שהיה צדיק גדול כמו שאמר רבנו זצ"ל למוהרנ"ת, "דיין שווער איז א צדיק [חמיה הוא צדיק], והיה קשה למוהרנ"ת קצת יען שהיה מתנגד, ואמר אליו וואס מיינסטי, עהר וועט האפין מיט עטלוכע שמיץ מעהר פין אנדערע צדיקים [מה אתה חושב, הוא יחטף קצת יותר מכות משאר הצדיקים]. ומוהרנ"ת זצ"ל אמר פי קדם שנתקרב לרבנו זצ"ל, לא היה מבין מעלתו וצדקתו של משה רבנו יותר מחמיו. כי ארבעים שנה לא שכב על מטתו לישן מפני שהיה מתירא מפגם הברית, רק סמך את עצמו על השלחן. וכשישן אצל השלחן היה אויז נר בידו, וכשהגיע האש על ידו הכרח להקיץ וחזר ולמד. וכל השבוע לא נטל ידיו לאכילת קבע מחמת חמרות נטילת ידים, רק אכל פת פסנין. אך בשבת היה נוטל ידיו לאכילה בחמרות גדולות. והוא נשאר יתום בקטנותו, ובא אליו אביו אחר הסתלקותו ללמד עמו תורה. וכשהתחיל הדבר להתודע בין אנשים לא בא עוד. (ובענין הדבור הנ"ל ממושה רבנו, אמר פעם אחת מוהרנ"ת קדם שנתקרבתי

לְרַבְּנוּ זצ"ל לֹא יִכְלֹתִי לְצַיֵּר בְּמוֹחֵי אֵיךְ אֶפְשֵׁר שֶׁהִיָּה מִשָּׁה רַבְּנוּ אָדָם כְּמוֹ שְׂאֵר אֲנָשִׁים, אֶךְ אַחֵר כֶּף שְׁנַתְּקַרְבְּתִי לְרַבְּנוּ זְצוּק"ל וְרֵאִיתִי גְדֻלְתּוֹ זְצוּק"ל, וְאֵף עַל פִּי כֵן רֵאִיתִי שֶׁהוּא אָדָם, אִזְ הִבְנֵתִי שְׁגָם מִשָּׁה רַבְּנוּ הִיָּה אָדָם). וּבְעֵנָן חֲמִיו אָמַר שְׂאֵחֵר כֶּף כְּשֶׁנִּתְקַרְבְּתִי לְהַצְדִּיקִים מִתְלַמְּיָדֵי הַמַּגִּיד זְכַר צְדִיקִים לְבִרְכָּהּ, הִבִּין אֲשֶׁר חֲלוּק גְדוּל יֵשׁ בֵּין חֲמִיו וּבֵין הַצְדִּיקִים הַמִּתְנַהֲגִים בְּדֶרֶךְ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב. כִּי חֲמִיו אֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה צְדִיק כְּנ"ל, אֲבָל כָּל עֲבוֹדָתוֹ לֹא הִיָּתָה בְּהַתְּלַהּבוֹת כְּדֶרֶךְ הַצְדִּיקִים הַנ"ל. וּפְעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנ"ת זצ"ל שְׁזָה הַחֲלוּק בֵּין חֲסִיד לְמִתְנַגֵּד כְּמוֹ הַחֲלוּק שְׂיֵשׁ בֵּין כְּנִיזֵשׁ [מִין תְּבַשִּׁיל] קַר לְחֵם, אֵף עַל פִּי שְׁכָל הַמִּינִים שְׂיֵשׁ בְּזָה יֵשְׁנָם בְּזָה, רַק זֶה מִחֲמַת שֶׁהוּא חֵם יֵשׁ בּוֹ טַעַם יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהוּא קַר, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא קַר אֵין בּוֹ כָּל כֶּף טַעַם כְּמוֹ בְּהַחֵם (וּכְמוֹ שֶׁהַפְּלִיא פְּעַם אַחַת הִרְבַּ ר' נַחֲמָן טוּלְטְשִׁינְעֵר כְּשֶׁהִיָּה בְּמִדֵּינַת קִיר"ה וְאָכַל אֶצֶל אֶחָד בְּשֶׁבֶת וְנִתְּנוּ לוֹ הַמֶּרֶק לְאָכַל. וְאָמַר לוֹ הַבְּעַל הַבֵּית אָכְלוּ אָכְלוּ פִי הוּא חֵם, וְכִפְּל זֶה כְּמֹה פְּעָמִים. וְאָמַר הִרְבַּ ר' נַחֲמָן טוּלְטְשִׁינְעֵר כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה הַמֶּרֶק כְּחוּשׁ, אֵף עַל פִּי כֵן מִחֲמַת שֶׁהִיָּה חֵם הִיָּה טוֹב, כֵּן גַּם בְּדַרְכֵי הַיְהוּדוֹת, אֵיךְ שֶׁהוּא מֵאַחַר שֶׁהוּא חֵם הוּא טוֹב. וְהִרְבַּ ר' אַבְרָהָם ז"ל אָמַר שְׁזָה מְבֹאֵר בְּהַתּוֹרָה ס' 'יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂיֵשְׁנִים' וְכו').

ב

וּמוֹהֲרַנ"ת ז"ל מֵאַחַר שֶׁהִיָּה בֵּין מִתְנַגְּדִים, הִיָּה קָשָׁה לוֹ לְהַתְּקַרֵּב לְהַחֲסִידִים. אֶךְ אַחֵר שְׁתֵּי שָׁנִים שְׂאָכַל מְזוֹנוֹת עַל שְׁלַחן חוֹתְנּוֹ, חָזַר לְאָכַל מְזוֹנוֹת עַל שְׁלַחן אָבִיו וְאִזְ נִתְּחַבֵּר עִם ר' לִיפָא וְהַתּוֹפַח עִמּוֹ ר' לִיפָא, וְטַעַן כִּי הַחֲסִידִים אֲנָשֵׁי אֲמַת וְרֵאוּי לְהַתְּקַרֵּב אֲלֵיהֶם וְלְהַתְּחַבֵּר עִמָּהֶם. וּפְעַם אַחַת בָּא אִישׁ

מֵהַאֲנִיפָאֲלִיעַ (אֲשֶׁר הָרַב ר' זֹשָׁא זצ"ל הָיָה שָׁם) לְנַעֲמִירוֹב, וְקִימוֹ
 בּוֹ הַכְּנָסַת אוֹרְחִים, וְנִטְלָ יָדָיו לְאֲכִילָה וּבִרְךָ בְּרַפְת נְטִילַת יָדַיִם
 וּבְרַפְת הַמוֹצֵיא בְכוּנָה, וְנִרְאָה וַיֵּשֶׁר מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם. וַיִּשְׁאַלוּ אוֹתוֹ
 הָאֵם אַתֶּם מְפִירִים אֶת הָר' זֹשָׁא, וְעָנָה בְּיָדָאֵי אֲנִי מְפִירוֹ, וְגַם אֲנִי
 רָגִיל לְכַנֵּס אֲצִלוֹ, וְכָל הַהֲתַעֲרוּרוֹת לְעִבּוּדַת ה' קִבְּלֹתִי מִמֶּנּוּ. וְסִפֵּר
 לָהֶם קֶצֶת מְסֻדֵּר עִבּוּדָתוֹ, וְכִי בַחֲצוֹת הַלַּיְלָה מִפִּיל עֲצָמוֹ מִמִּשְׁתּוֹ
 וְצוּעֵק: זֹשָׁא זֹשָׁא הַיֵּיב זֵיךְ שׁוֹיֵן אוּיָךְ, דֵּי רַעֲשֵׁט וְעֶסְטוֹ שׁוֹיֵן
 דְּעַר שְׁלֹאפִין אִין קִבֵּר [זֹשָׁא זֹשָׁא, תָּרִים אֶת עֲצָמְךָ כְּבָר, אֶת
 הַשְּׂאָר כְּבָר תִּישֵׁן בְּקִבְרֵךְ], וְעוֹד שְׂאָר עִבּוּדוֹת. וְנִתְעוּרְרוּ מְאֹד לְנִסְעַ
 לְאֲנָשֵׁי הַבַּעַל שָׁם טוֹב, כִּי רָאוּ שֶׁהֵם אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים, וְזֶה הָיָה שֵׁשׁ
 שָׁנִים קֹדֶם הַהֲתַקְרְבוֹת לְרַבֵּנוּ ז"ל, וְאִז נִשְׁתַּנָּה לְטוֹבָה כִּי רָאָה
 שֶׁהָאֲמַת עִם הַחֲסִידִים. וּמֵאֵז הַתַּחֲלִיל לְנִסְעַ אֶל הַצְּדִיקִים הַהוֹלְכִים
 בְּדֶרֶךְ הַבַּעַל שָׁם טוֹב, לְהַרְבֵּי ר' מְרֻדְכֵי מְקַרְעֵמְעֵמִינִץ וּלְהַרְבֵּי
 הַצְּדִיק מִבֶּאֱרֵדִיטְשׁוֹב וְשְׂאָר צְדִיקִים. וְהָיָה לְמוֹהַרנ"ת יְסוּרִים
 גְּדוֹלִים מִחֲמַת מְנִיעוֹת אֲבִיו וְחוֹתְנּוֹ וְאִשְׁתּוֹ, וְאָף עַל פִּי כֵן אִם הָיָה
 מְרַגֵּשׁ שֵׁשׁ לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה בְּעִבּוּדַת ה' לֹא הָיָה מְסַתְּפֵל עֲלֵיהֶם
 כֻּלָּל. אֶף כִּינּוֹן שְׁלֹא הָיָה לוֹ עֲדִין טוֹבָה שְׁלֵמָה כִּי אִם מְעַט, עַל כֵּן
 לֹא הָיָה חֲזָק כָּל כָּף בְּזֶה:

ג

פַּעַם אַחַת יָשַׁב עִם הַחֲסִידִים תַּלְמִידֵי הַרְבֵּי מִבֶּאֱרֵדִיטְשׁוֹב בְּסַעֲדַת
 מְלוֹנָה מְלֻכָּה, וְהַפִּילוּ גוֹרֵל אֶת מִי לְשַׁלַּח לְקִנּוֹת בִּיגִיל, וְנִפְל
 הַגּוֹרֵל עַל הָרַב ר' נֶתָן זצ"ל, וְהִלָּךְ. וּבְאֲמָצַע הַדֶּרֶךְ נִפְל עָלָיו
 מְרִירוֹת מְעַנֵּן הָעֲלִיּוֹת וְהִירִידוֹת שֶׁהָיָה רָגִיל בָּהֶם אֲפִלוּ אַחַר
 הַהֲתַקְרְבוֹת לְחֲסִידִים, וְנִכְנָסוּ בּוֹ הַרְהוּרֵי תְשׁוּבָה, וְכִי עַל זֶה נִבְרָא
 לִילָךְ לְקִנּוֹת בִּיגִיל, וְהָיָה קֶשֶׁה עָלָיו לְהַתְחַזֵּק עֲצָמוֹ. וְאִז הַתַּחֲלִיל

לְשַׁקֵּעַ קֶצֶת אֹר הַפֶּעַל שֵׁם טוֹב, וּמוֹהַרְנִ"ת עָלָה וַיֵּרֵד כִּמְה פְּעָמִים
 וְלֹא יָדַע עֵצָה לָזוֹת. וְקָנָא מְאֹד שָׂרָאָה אֲנָשִׁים זְקָנִים בְּנַעֲמִירוֹב
 שְׂאוּמָרִים שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם בְּאַמֶּת, וְאִזְ הֵלֶךְ לְעִזְרַת נָשִׁים שֶׁל הַבַּיִת
 הַמְדַרְשׁ וְהַתְּחִיל לִזְמֹר תְּהִלִּים וְאָמַר עַד קִפְיִטְל נִו"ן, וּבְכָל פְּסוּק
 הַתְּגוּלָּל עֲצָמוּ בְּאַרְץ מֵרֵב הַצֵּעַר, עַד שִׁינַע וְנִפְל לְאַרְץ. וַיִּישֹׁן
 וַיַּחֲלֵם וְהִנֵּה סֵלֶם מֵצֵב אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוּ מֵאִיעַ הַשְּׂמִימָה, וְהַתְּחִיל
 לְעֵלוֹת וְעָלָה קֶצֶת וְנִפְל, וְעָלָה עוֹד קֶצֶת וַחֲזַר וְנִפְל, וְכֵן עוֹד
 הַפְּעַם, וּבְכָל פְּעַם כָּל מָה שֶׁעָלָה יוֹתֵר, הַנְּפִילָה הֵיטָה יוֹתֵר גְּדוּלָּה,
 וְשׁוֹב עָלָה עַד לְרוֹם הַמְדַרְגוֹת, וְאִז נִפְל וְלֹא יָכַל לְעֵלוֹת עוֹד, וּבֵא
 אֶחָד וְאָמַר לוֹ דְרֵאפֶּע זִיךְ אֹן הַאֲלֵט זִיךְ [טַפְּס וְהַחֲזִק מַעֲמֵד]. וְזֶה
 הָיָה עֶרֶךְ שְׁנָה קֹדֶם הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְרַבְּנוּ זְצוּק"ל. וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁבֵּא אֶל
 רַבְּנוּ זְצוּק"ל, הַפִּיר בּוֹ, שֶׁזָּהוּ הָאִישׁ הַנִּ"ל שֶׁאָמַר לוֹ דְרֵאפֶּע זִיךְ אֹן
 הַאֲלֵט זִיךְ [טַפְּס וְהַחֲזִק מַעֲמֵד]:

ד

אַחַר כֵּן כְּשֶׁהִכְרַח שׁוֹב לְאָכַל עַל שְׁלַחַן חַמּוּי, וְהַבִּינוּ הַחֲסִידִים
 שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים לְהַמְפוֹרְסָמִים שֶׁאֲצֵל חוֹתְנָו לֹא יוּכַל לְהֵיוֹת
 חֲסִיד, וַיַּעֲזוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא לֹא יִסַּע עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ אֶל חַמּוּי, רַק הָיָה
 תִּסַּע לְבִדְדָה. וְאִז נָתַן ה' בְּרַעֲיוֹנוֹתָיו שְׁלֵא לְצִיַּת לָהֶם. וְנָתַן תְּמִיד
 שִׁבַּח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁלֵא שָׁמַע אֲלֵיהֶם, כִּי אִם הָיָה פִּלְג
 גּוֹף לֹא הָיָה לוֹ כְּלִים אַחַר כֵּן לְקַבֵּל דַּעַת רַבְּנוּ זְצוּק"ל. כִּי עַל יָדֵי
 פְּגַם הַבְּרִית נִתְקַלְקְלוּן הַמּוֹחִין רַחֲמָנָא לְצֵלָן. וְאִז מָסַר לוֹ אֶחָד
 אֲגַרַת שְׂמִסְרוּהוּ לְיַד הַרְב ר' מְרֻדְכִי מְקַרְעֵמִינִין. וּמוֹהַרְנִ"ת מַחֲמַת
 שְׁהִיָּה יֵרָא מַחֲמוּי שְׁלֵא יִרְגִישׁ עַל שְׁנַעֲשֶׂה חֲסִיד, לֹא נִכְנַס לְבֵית
 הַרְב ר' מְרֻדְכִי זְצ"ל עַד הַפְּסַח שֶׁאִז יוֹשֵׁב כָּל אֶחָד בְּבֵיתוֹ וְלֹא

יִרְגִישׁ שׁוֹם אָדָם, וְאִזּוֹ נִכְנָס לְר' מְרֹדְכִי וְתָמָה עַל זֶה שֶׁהַזְּמַן שֶׁל
הַאֲגֻרָת הִיא מֵיָמִים כְּבִירִים:

ה

כְּשֶׁנִּכְנָס רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל לְבִרְסֵלָב. אִזּוֹ אָמַר מוֹהֲרַנ"ת זצ"ל אֵט אֲצִינֵד
קָאן זֵיין אַז אִיךְ וְעֵל וְעֵרִין אִין עֲרֵלִיכֵר יוֹד [וְהִנֵּה עֲתָה
יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֲנִי אֶהְיָ יְהוּדִי כְּשֶׁר]. וְגַם רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל אָמַר אִזּוֹ: אִיךְ
זָעָה אֶ נְשָׂמָה אוֹיֵף דְּעַר אוֹקְרִינֵעַ סְמוּךְ לְבִרְסֵלָב" [שְׂאֲנִי רוֹאָה
נְשָׂמָה עַל אוֹקְרִינֵעַ סְמוּךְ לְבִרְסֵלָב]. וְאָמַר זֹאת לְרַבִּי יוֹדִיל, וְשִׁבַּח
מְאֹד אֶת הַנְּשָׂמָה. וּמַחֲמַת רַבּוּי הַשְּׁבָחִים לֹא רָצָה רַבִּי יוֹדִיל
לְהֶאֱמִין שֶׁרַבְּנּוֹ זְצוּק"ל כִּנּוֹן עַל ר' נֶתָן. אִךְ אַחֵר הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנּוֹ
זְצוּק"ל, אִזּוֹ הִבִּין שֶׁרַבְּנּוֹ זְצוּק"ל כִּנּוֹן עַל מוֹהֲרַנ"ת. וְעַל כֵּן שָׁלַח בְּנָיו
לְמוֹהֲרַנ"ת זְצוּק"ל, וְאָמַר שְׁלִסְחֹר עִם נְעָרִים הֵינּוּ לְעִסְקָ עִם בְּנֵי
הַנְּעוּרִים בְּעֵנָן יִרְאֵת שְׂמִים, זֹאת מָסַר רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל לְמוֹהֲרַנ"ת
זצ"ל. וְאִזּוֹ כְּשֶׁנִּכְנָס רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל לְבִרְסֵלָב אָמַר מוֹהֲרַנ"ת זְצוּק"ל
עֲכָשׁוּ אֲנִי נוֹסֵעַ לְבִרְסֵלָב. וְאִזּוֹ הָיוּ אוֹמְרִים אֶפְיִטְקַע אֲגוּטֵעַר יוֹד
הֵינּוּ בְּעַד פֵּיטְאָקִיל יְכוֹלִין לִסַּע לְרַבְּנּוֹ זְצוּק"ל כִּי בְּרַחֲזִיק הִיא קִשָּׁה
לִסַּע מַחֲמַת מְנִיעַת אָבִיו וְחִמּוֹ וְאֲשֵׁתוֹ, וְגַם מַחֲמַת מְנִיעַת הַמּוֹחַ
הֵינּוּ שְׂאִינוֹ מְרֹגִישׁ טוֹבָה שְׁלֵמָה בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל עֲתָה
מַחֲמַת שְׁהוּא קְרוֹב יִתְבַּטְּלוּ קֶצֶת הַמְּנִיעוֹת:

ו

רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל בָּא לְבִרְסֵלָב בְּיוֹם ג' וְאִזּוֹ הִיא יוֹם הַשּׁוּק (יְרִיד), וּבָאוּ
אֲנָשִׁים וְסִפְרוּ עֵנָן רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל שֶׁהוּא מְמַאֵס בְּמִנְהַגֵּי
הַמְּפָרְסָמִים, הֵינּוּ שֶׁעָשׂוּ הַחֲתָאֲסָפוֹת שֶׁל אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה עֵקֶר
בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (וּפְעַם אַחַת אָמַר רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל אִיךְ קָאן שׁוֹין

ניט אויס שטיין זיערע פראזניקעס | איני יכול לסבול את החגיגות
 (שלהם)), אבל רבנו זצוק"ל אינו מדבר אלא מתורה ותפלה, והוא
 מצוה להתודות לפניו. ואחד ששמו וואלטשי נתנאלים, אמר על
 אחד מאנשי רבנו זצוק"ל אני ראיתי וידיניק. וכל זה ספר לגנאי
 בדרך לצנות. וכאשר שמע זאת רבי נפתלי, בזה את וואלטשי
 נתנאלים הנ"ל וקלל אותו באביו ואמר, את זה אתה מבזה, זאת
 חפצי ורצוני דיקא. ורבי ליפא נסע לרבנו זצוק"ל על שבת. ואז
 היו משך ימי הסליחות ארפים, ובא הר' ליפא בחזרה מרבנו
 זצוק"ל לביתו. ובמוצאי שבת קדש עמד תחת הריבע [תנור הרף]
 ואמר סליחות ועננו בכונה גדולה ובקול חזק. וישר בעיני
 מוהרנ"ת ורבי נפתלי זצוק"ל אמירתו מאד. פי הוא היה כבר קצת
 חסיד ישן, ואף על פי כן נתחמם ונתחדש, אם כן זהו חדוש. על
 כן נסעו גם הם תכף. והלכו הר' נתן והר' נפתלי לשוק לשכר
 עגלה לברסלב ופגעו בר' ליבוש שרצה לסע לאיזה מקום גם כן
 דרך ברסלב. ויאמר להם שגם הוא יסע עמם לרבנו זצוק"ל.
 ויסעו יחדו ובאו לבית רבי בעריל דוברישים. ויראו את בית ר'
 בעריל דוברישים שהוא מלא מעשיות ומופתים מרבנו זצוק"ל.
 וספר מוהרנ"ת בזה הלשון: האב איך געזען אז די שטוב איז שוין
 פול מיט דעם רעבין [ראיתי שהבית היה כבר 'מלא' מרבנו]. ואחר
 כך נכנסו לרבנו זצ"ל, וסדר כל אחד את יחוסו מאבותיו פי גם
 רבי נפתלי היה יחסן נכד הרב מסקאהל, וגם הר' ליבוש היה יחסן
 וענה רבנו זצ"ל ואמר גאלע גוטע יודין [כלם יהודים טובים]. ואחר
 כך אמר מוהרנ"ת זצ"ל שהוא קרוב קצת עם רבנו זצ"ל מחמת
 מחתנות מחמיו עם הרב רבי נחמן מהארידענקע. ואז אמר רבנו
 זצוק"ל אצינד בין איך שוין ניט עלינט [עכשיו אני כבר לא בודד].
 ואמר רבנו זצוק"ל מיר קאנען זיך שוין פון לאנג, נאר מיר האבן

זִיף שׁוֹיִן אַ צַיִט נִיט גַעזעהן אַנאָנחנוּ כָּבֵר מִכִּירִים מִזְמַן, רַק זֶה זְמַן
שְׁלֵא הִתְרַאֲינוּ וְאִז סֵפֶר רַבְּנוּ זְצוּק"ל שְׁלִשָּׁה מַעֲשִׂוֹת.

מַעֲשֵׂה ראשון מהרב מורנו הרב מרדכי מנעסקיז, שפעם אחת
בא אליו אחד מאנשיו והתנצל לפניו בענין פרנסה
ומעות דירה וכו', ואמר לו הרב הנ"ל אני רוצה שכל הבית שאתה
דר בה יהא שלך. והאיש הנ"ל היה בדירה גדולה שדרו עמו שכנים
הרבה וגם אכסניא היה שם, וכשנכנס האיש לביתו ואחר כך מת
הבעל הבית ונפל בירשה להיורשים ונפל הבית מהצלחתו כי (עם
האקט זיף אריין געחאפט די ניט גיטס) היה שם רוחות וכו' ומתו
בה כמה אנשים שקנו הבית הנ"ל, ונעשה מזה שם רע על הדירה,
ועל בן פסקו ממנה העוברי דרכים לאכסניא. וגם השכנים יצאו
ועשו הכרזה למכרה, ולא היה עליה שום קונה מחמת השם רע,
ועל בן בכל פעם פחתו ממחירה עד שעלה מחירה מעט מעות.
ואז נכנס בלב האיש הנ"ל דברי רבו מנעסקיז ז"ל הנ"ל והלך וקנה
אותה, ומאז התחיל לחזר ההצלחה של כל הבית והתחילו לעבר
בה עוברי דרכים הרבה ונעשה עשיר. ואחר כך נסע לרבו הנ"ל,
כשרצה שוב לנסע לביתו נכנס לטל רשות מרבו לסע לביתו.
והבין מתנועותיו שאינו נותן לו רשות בלב שלם כמו שהיה רגיל
תמיד. ויירא לסע וכן היה כמה פעמים שבכל פעם שנכנס לטל
רשות וכו' כנ"ל ועל בן נתמהמה שם שלש עשרה שנים. ואמר
רבנו ז"ל שכשהיה שם בעת שחזר מארץ ישראל עוד מצא שם
האיש הנ"ל (והפחד היה שלא ימות כמו שמתו הבעלי בית
הקודמים, ואחר החמשה ימים שהיה שם רבנו ז"ל ונפטר הרב
הנ"ל ונסע לביתו ונפטר תקף) ובזה המעשה רמז להם רבנו ז"ל
שיתנו מאד את לבכם לכל דבור ודבור שיוצא מפיו הקדוש אפלו

במלי דעלמא (ואפלו על תנועותיו) ולבל ידמו בנפשם שעל פי פשוט הוא מדבר את דבריו חלילה.

מעשה שני מהרב רבי שניאור זלמן מלאדי ז"ל שהיה לו תלמיד שאמר שמונה שנים תורה על תורה אחת מהרב ובזה רמז מיד על מוהרנ"ת ז"ל שירבה מאד לחדש בתורתו הקדושה.

מעשה שלישי מהתקרות רבי מיכל מזלאתשוב ז"ל להפעל שם טוב ז"ל, ובעת שנכנס ר' מיכל להפעל שם טוב נפל עליו יראה מהפעל שם טוב, ואחר כך נפל מהיראה מהפעל שם טוב, ועלה בדעתו של הר' מיכל ז"ל אולי הוא עם הארץ. ומפני כך נפל הפעל שם טוב ז"ל בעיניו כמו שמוכא בגמרא עם הארץ בתחלה התלמיד חכם דומה עליו ככלי זהב וכו' ואחר כך ככלי חרס, כיון שנשבר אין לו תקנה. ואז אחז אותו הפעל שם טוב ז"ל ואמר לו: מיכלי ביסט א עם הארץ [מיכלי אתה עם הארץ]. ובאותו העת כשבא מוהרנ"ת לרבנו ז"ל, היה גם כן פנ"ל. ונפל בדעתו גם כן ענין הנ"ל, וספר לו רבנו ז"ל זאת המעשה, ואחז אותו בידו ואמר לו מיכל ביסט א עם הארץ [מיכלי אתה עם הארץ]. ובזה כיון לו מחשבתו שחשב אז, ונתבהל ונשתומם מאד בראותו בעיניו כי לא נעלם מאתו כל מחשבותיו ורעיונותיו העולים על לבו. ומאז נמשכו אליו בהתקרות גדול מאד וכו' כמוכא בספר "כוכבי אור" חלק אנשי מוהר"ן סימן ג':

ז

ואחר כך מחמת שתכף שמעו אשר אצל רבנו ז"ל העקר הוא להיות אצלו על ראש השנה וכו', הבינו שאי אפשר להיות שם שמונה ימים רצופים, ולהתמהמה עד ראש השנה. על כן נסעו

תִּכְּף לְבֵיתָם וּבָאוּ בַחֲזָרָה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּכְמִדְמוּהָ שָׂאז הָיָה גַם
כֵּן מַעֲשֵׂה שְׂרָמוֹז רַבְּנוּ ז"ל לְמוֹהֲרַנ"ת זְצוּק"ל שִׂיאֲכַל עִמוֹ בְּיַחַד
וְנִתְבַּיֵּשׁ לְאָכַל עִמוֹ. וְאַחַר כֵּן נִתְחַרֵּט עַל זֶה כֹּל יְמֵי חַיָּיו. (וְהֶרֶב ר'
אַבְרָהָם ז"ל הִסְבִּיר אֶת זֶה עַל פִּי הַתּוֹרָה ס"ב וַיִּסַּב, 'תִּקְרֹב וּבִתָּא
מִלֶּכָּא בְּמִלְכָּא' עַל יְדֵי אֲכִילָה):

ח

וּכְשָׂבֵא מוֹהֲרַנ"ת ז"ל עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רָאָה שְׂיֵשׁ אֲנָשִׁים
שֹׁמְתֵפְלִים פְּרָאוּי וְהִתְקַנָּא בְּהֵם מְאֹד, כִּי הוּא לֹא הָיָה
יָכוֹל אֲזֵ לְהִתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה כְּרָאוּי. וְאַחַר כֵּן שָׁמַע מֵרַבְּנוּ ז"ל הַתּוֹרָה
בַּחֲצוּצוֹת סִימָן ה'. וְאָמַר שְׂלֵא הָיָה לוֹ שׁוֹם הַשָּׁנָה בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל
אֶלָּא הָיָה נִרְאָה לוֹ הַפֶּשֶׁט שֶׁל הַפְּסוּק "אֲזַן שׁוֹמֵעַת תּוֹכַחַת חַיִּים"
וְכוּ', כִּי זֹאת הָיָה נִצְרָךְ לוֹ מְאֹד כִּדֵּי שִׁיתַּרְץ לוֹ עִקְר הַקְּשִׂיא שֶׁל
חֻתְנֹו הֶרֶב ר' דָּוִד צְבִי ז"ל, מַה שֶּׁהַחֲסִידִים חוֹלְקִים זֶה עַל זֶה.
וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַנ"ל לָקַח מוֹהֲרַנ"ת ז"ל עִמוֹ אֶת רַבִּי זֶלְמָן הַקְּטָן
שֶׁהוּא גַם כֵּן לֹא הָיָה מְסַפֵּים עִם הַשְּׂתִית יִין שְׂרָף, וְאָמַר לוֹ
מוֹהֲרַנ"ת ז"ל אֶתְּהָ שִׁיךְ אֶצְלֵנוּ. וּמִקֵּדָם זֶה זְמַן רַב הָיָה מַעֲשֵׂה
שֶׁכַּעַס מוֹהֲרַנ"ת ז"ל עַל הֶרֶב ר' זֶלְמָן עַל שֶׁהָיָה בְּכַעַס עַל
הַחֲסִידִים עַל שֶׁמְשַׁכְּנֵנו הַתְּפִלִּין שְׁלֵהֵם עַל יִין שְׂרָף, וְאַחַר כֵּן הֵבִין
מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁצְדָקוֹ דְּבָרָיו שֶׁל הֶרֶב ר' זֶלְמָן הַקְּטָן הַנ"ל:

ט

אַחַר כֵּן בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה נִכְנַס לְרַבְּנוּ זְצוּק"ל, וְסִפֵּר לְפָנָיו כֹּל
לְבוֹ. וְאָז אָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל אוֹן וּוְיִיטְעַר אִיז גוּט אֲז מִירְעֵט
זִיךְ אוֹיִם וְכוּ' [וּמַעֲתָה זֶה טוֹב שֶׁמְפָרְשִׁים כֹּל שִׁיחַתֵּם וְכוּ']. וְאָז
בְּשִׁבְתַּת תְּשׁוּבָה אָמַר רַבְּנוּ ז"ל הַתּוֹרָה ו', קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ, וְאָז הָיָה

לו הרגשה גדולה כמבאר בחיי מוהר"ן. ובעשרת ימי תשובה נתן לו רבנו ז"ל הנהגות לפי שרש נשמתו, ח"י פרקים משניות בכל יום, ומעת לעת בשבוע לא יאכל דבר מן החי, ויהיה נעור פעם אחת שני ימים ולילה אחד רצופים. ואחר כך נסע לביתו, ובשמחת תורה נתקבצו כמה אנשים מאנשי שלומנו אצל מוהרנ"ת ז"ל לשמח בשמחת יום טוב ונזכרו בגדלת רבנו זצוק"ל ובהזמירות שלו. האבין זיי זיך גיזרפּעט אויף די ווענט [והם טפסו על הקירות] מגדל הדבקות והגעגועים, והיה להם חרטה גדולה על מה שלא נסעו כל ימי החג לרבנו זצוק"ל. ועל כן הסכימו בדעתם לסע תכף במוצאי יום טוב אחר הבדלה. ובאותו העת שהיו אנשי שלומנו בבית מוהרנ"ת זצוק"ל, היה רגיל מוהרנ"ת זצוק"ל לכנס בכל פעם לחדרו בכדי להשלים הח"י פרקים משניות. וכראות אביו את זאת נתפלא על זה שבכל פעם הוא בורח מן האנשים לחדרו, ואין זה דרך כבוד. ושאל על זה את המשרת בבית, ואמר לו שהוא לומד בעת הזאת הח"י פרקים משניות שצוה עליו רבנו זצוק"ל, ועוד ספר לו שנסכם ביניהם לסע תכף במוצאי יום טוב אל רבנו זצוק"ל. ואז חרה אפו מאד על זה, פי לבנו שהוא למדן גדול כזה נתן רבנו זצוק"ל תקון ח"י פרקים משניות, ועוד מפני הנסיעה. ואמר למוהרנ"ת זצוק"ל בכך לא תבוא עוד אל ביתי. ואף על פי כן נסע מוהרנ"ת זצוק"ל עם אנשי שלומנו במוצאי יום טוב. ומצאו עוד את רבנו זצוק"ל יושב על השלחן עם הבעלי בתים, שהיה רגיל לישב בשמחת תורה עם הבעלי בתים לבד אף על פי שהיו אז עוד גם כן הר' שמואל אייזיק ור' יודיל שלא נסעו לביתם מפני רחוק הדרך. ואז זמרו אנשי שלומנו בשוק "צהלי ורני יושבת ברסלב". ואז אמר רבנו זצוק"ל התורה מ"ח, 'על אשר מעלתם בי'. והוא פלא כי היא תורה

של סכות, אך רבנו זצוק"ל המתין עם התורה, כי היה רוצה בעקר שישמע מוהרנ"ת זצוק"ל:

,

אחר כִּי נסע מוהרנ"ת זצוק"ל לביתו ולא הלך לבית אביו, רק לבית זקנו אבי אביו הרב ר' יצחק ז"ל מדאנציג. ואחר כִּי עבר שם הרב ר' דוד צבי חותנו, וספרו לו על חתנו מוהרנ"ת זצוק"ל כי נעשה חסיד. והיו להם ספקות לקבל ממנו גט פטורין, כי זוגתו הייתה מרצה לקבל ממנו גט, וגם אביו הרב ר' נפתלי הערץ יעץ אותה לקבל דיקא גט פטורין. ושאל רבי דוד צבי לערינט ער האטש [לומד הוא לפחות], ותען ותאמר שהוא לומד דוקא הרבה יותר מבתחלה, ואמר אליה כיון שפן אני אומר שלא לקבל ממנו גט. ותאמר אליו "ומאין אקח פרנסה" ויען ויאמר אליה ביי אזוי אמאן ווילסטו פרנסה? מיט דער נאז זאלסטו אקערין אין אים גיבען ברויט, [מבעל כזה את רוצה פרנסה? עם האף תחרשי ותתני לו פרנסה] תקח מדת מלח ותמכר בשוק, ואתה תתן לו פרנסה. אחר כִּי נתפשרו שישע לפרקים בשביל מסחר ושלעת עתה לא ישע לרבנו זצוק"ל עד חנכה, הינו על זמנים הקבועים. והוא היה מכרח לתוך עמהם מפני השלום.

יא

אחר כִּי עמד פעם אחת להתפלל, ולא היה יכול להתפלל כראוי. ורצה לסע לרבנו זצוק"ל, אך היה ירא מפני הצווי הנ"ל, והיה מר לו מאד. וחשב בדעתו הלא בסמוך בברסלב יושב איש שיכול להאיר לי ואני אינני יכול לנסע אליו, ויתיעץ בנפשו שפאשר יאכל אביו סעדת הצהרים, בתוך כִּי ישע לרבנו זצוק"ל,

וקדם סעדת ערבית יוכל לבא בחזרה לביתו ולא ירגיש אביו בזה ככל. וכן עשה, ונסע. ובאמצע הדרך ירד גשם שוטף כביר, ובכן בא אל רבנו זצוק"ל בלילה ונכנס אל רבנו זצוק"ל אחר תפלת ערבית, ויספר לרבנו זצוק"ל את כל המניעות, ויאמר לו רבנו זצוק"ל אז סי איז גאר שלעכט ציהט מען זיך צום אמת, ווי איז פארט דער אמת [כשזה לגמרי רע מושכים את עצמו להאמת, איפה בכל זאת האמת], ואז אמר לו רבנו זצוק"ל כל התורה קי"ב 'צהר תעשה' וכו'. ויסע לביתו אל זקנו הרב ר' יצחק הנ"ל ויאמר אליו מה הנחת עצמך על חיי אביך, כי אביו היה לו מחוש של חלי מעים רחמנא לצלן ואז מחמת הכעס נתעורר בו החלי מעים הנ"ל רחמנא לצלן:

יב

אחר כך היה מעשה מנסיעת חנכה במבאר בחיי מוהר"ן ובימי מוהרנ"ת. אחר כך היה מעשה שהשיא רבנו זצוק"ל את בתו שרה למעודו ודובקא עם בן הרב ר' ליב דאבראוונער, ושלחה אשת רבנו זצוק"ל לנעמרב לקנות לעקיף [עוגה] כדי לקחו למעודו ודובקא. ונודע למוהרנ"ת זצוק"ל מזה ורצה לסע על החתנה. והבין שעתה מי יודע אם יניחו אותו עוד לבוא לביתו אם יסע כעת לרבנו זצוק"ל. כי הבין שיהיה מרחק להיות שם עד אחר חג הפסח מחמת שהדרך רחוק מאד. ולקח [אתו] על כל פנים (שטערין טיכעל [מטפחת ראש]) של זוגתו כדי שיהיה לו על כל פנים איזה חפץ יקר וחשוב. אחר כך התיעץ עם חברו הרב ר' ליפא אודות זה ויאמר לו, שאם תקח השטערין טיכעל [מטפחת ראש] בודאי יהיה גט, כי תתביש שלא יהיה לה במה לילך לבית הכנסת. אלא יותר טוב שיהיה לך בטחון. וישמע לדבריו. ולא היה

יודע הדרך למעדודובקא, ויֵישב עצמו לסע לקהלת קדש ליניץ, ושם יתודע הדרך למעדודובקא. וכן עשה ונסע לליניץ. ותכף כשנסע הרב ר' נתן, הבין אביו שמסתמא יהיה שם אצל הרב ר' גדליה מליניץ. ולכן שלח אביו שליח עם אגרת להרב ר' גדליה, שפאשר יבא בנו ר' נתן תכף ישלח אותו בחזרה בגזרת כבוד אב. ומחמת שנתעה הרב ר' נתן בדרך, על פן בא השליח לליניץ עוד טרם שבא הר' נתן, וכאשר בא לליניץ ונכנס לבית הרב ר' גדליה ושאל אם יוכל לנכנס אליו, והשיבו לו שהוא ישן כעת, ועוד ספרו לו מהשליח של אביו. ותכף נסע הרב ר' נתן למעדודובקא ונסע לרבנו זצוק"ל תכף בעוד שר' גדליה היה ישן עוד. ובדרך פגע את הר' יודיל בכפר אחד, וקרא אז רבי יודיל את המגלה. ובתחלה היה מעין בכונות האר"י זצוק"ל בסדור של מוהרנ"ת, שהוא היה מתפלל עם כונות האר"י על פי צואת רבנו זצוק"ל. ובאו לרבנו זצוק"ל קדם סעדת פורים. ותכף הלך רבנו זצוק"ל וישב לסעדה. ואז אמר לו רבנו זצוק"ל שושן פורים איז אויך איום טוב [שושן פורים זה גם יום טוב] (ורבי אברהם אמר כי שושן פורים הוא ענין יהושע) והיה על החתנה, ואמר אז רבנו זצוק"ל שזמר אז נגון ובזה הנגון קרא לכל האבות הקדושים):

יג

ואז היה מוהרנ"ת פסח במעדודובקא אצל רבנו זצוק"ל. ומנהגו של רבנו ז"ל בלילי פסח היה להסב עם בני ביתו אצל השלחן לקים על כל פנים פעם אחת בשנה "ושמח את" וכיו, ועל פן לא ישב אצלו שום אורח אל הסדר. ומוהרנ"ת היה מתפלל עם כל המניין בחדר הפנימי. ובחדר החיצון ישב רבנו זצוק"ל על הסדר אצל השלחן. ואז שמע רבנו זצוק"ל את ברפת ההלל של

מוהרנ"ת, ואמר אשרי האם שיש לה בן כזה! ואז אחר התפלה כשרצה הר' נתן לצאת, הכרח לצאת דרך חדר של רבנו זצוק"ל. ורבנו זצוק"ל כבר ישב על הסדר. וראה אז מוהרנ"ת את רבנו זצוק"ל יושב על הסדר, ונהנה מאד ואמר אשרי לו שעל כל פנים זכה לראות את רבנו זצוק"ל יושב על הסדר פעם אחת כל ימי חייו:

יד

אחר הפסח כשנסע בחזרה עם רבנו זצוק"ל לביתו, אז היה אצל הרב רבי גדליה ז"ל. והתפללו אנשי שלומנו בקול רם, ובפרט מוהרנ"ת. וישאל הרב ר' גדליה את רבנו זצוק"ל הלא כשנכנסין למלך נכנסין בקול דממה דקה, והשיב לו רבנו זצוק"ל איך האלט פון אמאלדיגע חסידים וואס זענען אריין גישפרונגען מיט דעם פאר-שמאלצינעם ארבייל אין היכל המלך אריין ואני אויח מהחסידים של פעם, שקפצו פנימה אל היכל המלך עם השרוול המשמן].

טו

ובקיץ היה מעשה שנסע הר' נתן אל רבנו זצוק"ל, ואז היה הר' ברוך זצוק"ל בטולטשין, ואז נסע רבנו זצוק"ל להרב ר' ברוך. ובקש מוהרנ"ת מרבנו זצוק"ל שיקחהו אתו ולא רצה רבנו זצוק"ל. והפציר בו עוד הפעם, ואמר לו רבנו זצוק"ל "פארשטייסט, ס'שטייט דיר ניט אהן ווי אזוי דיא וועסט מיר אנקוקען" [אתה מבין, לא תוכל לעמוד בזה איך שתראה אותי]. והבין מוהרנ"ת זצוק"ל שאינו צריך להתעקש עמו. ונסע רבנו זצוק"ל לבדו. ונהנה מוהרנ"ת מזה כל ימי חייו. ובא רבנו זצוק"ל

אֶל הָרֵב ר' בְּרוּךְ, וְכֹאשֶׁר יָשָׁב רַבְּנֵי זְצוּק"ל אֶצְלוּ הָיָה מִתְאַנָּח. וַיֹּאמֶר לוֹ הַר' בְּרוּךְ עַל מָה אַתֶּם מִתְאַנְּחִים? וְהָשִׁיב לוֹ רַבְּנֵי זְצוּק"ל שְׂאֵנִי מִתְנַעֲגֵג לְבָא לְמַדְרַגְתּוֹ. וְאָמַר לוֹ הָרֵב ר' בְּרוּךְ הֲלֹא אַתֶּם כְּבָר כְּצָדִיק פְּלוֹנִי, וְהָשִׁיב לוֹ כְּבָר הִנֵּעֲתִי לְמַדְרַגְתּוֹ. וַיַּחֲשֹׁב לוֹ כְּמָה מַדְרַגוֹת שֶׁל צָדִיקִים עַד שֶׁבָּא לְמַדְרַגַּת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל וְהָשִׁיב לוֹ רַבְּנֵי זְצוּק"ל שֶׁגַם לְמַדְרַגְתּוֹ הִגִּיעַ, וְשֶׁהִגִּיעַ לְזֶה בַּעַת שֶׁהָיָה י"ג שָׁנִים. (וְאִזְּ דַּחַף אוֹתוֹ הָרֵב ר' בְּרוּךְ עַד שֶׁכִּמְעַט נָפַל מִן הָעֲלִיָּה, עַד שֶׁבָּאָה אִמּוֹ מֵרַת פִּינָא ז"ל מֵעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן וְלֹא הִנִּיחְתּוּ לְפָלוֹ). וַיֵּאָזֵר הַתַּחִּיל הַמַּחֲלָקֶת בֵּינֵיהֶם. וְקִדְּם לְזֶה הָיָה מַעֲשֵׂה שֶׁשָּׂאֵל הָרֵב ר' בְּרוּךְ לְאַחַד שְׁנַסֵּעַ אֶל רַבְּנֵי זְצוּק"ל, מָה עוֹשֶׂה הַפְּלִימְעָנִיק [הָאֲחִינ] שְׁלִי, וְהָשִׁיב לוֹ הֵייתִי שֵׁם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהָיָה מִתְפַּלְּלִים שְׁמַעוּלָם לֹא רְאִיתִי תְּפִלָּה כְּזוֹ, וְאָמַר תּוֹרָה שְׁמַעוּלָם לֹא שְׁמַעְתִּי תּוֹרָה כְּזוֹ. וְאָמַר הָרֵב ר' בְּרוּךְ זְצוּק"ל וְוֹאסְזִשְׁע אִיז עַר, גָּאט [מָה הוּא, אֱלֹקִים?]. וְאַחֲרַי כִּן כִּשְׁהָיָה רַבְּנֵי זְצוּק"ל בְּלַעַמְבֶּעֶרְג, הָיָה רְגִיל הָרֵב ר' בְּרוּךְ לְשָׂאֵל מֵאַחֲוֹת רַבְּנֵי זְצוּק"ל עַל בְּרִיאוֹתָיו וְשִׁלּוּמוֹ. פְּעַם אֶחָד שָׂאֵלָה אוֹתוֹ מִפְּנֵי מָה הוּא חוֹלֵק עָלָיו, וְסִפֵּר לָהּ שֶׁפְּעַם אֶחָת לֹא יָדַע פְּרוּשׁ בְּאִיזָה מְקוֹם בְּזֹהַר, וְקִבַּל עַל עֲצָמוֹ שְׁלֹא יַחֲלֵק עוֹד עַל רַבְּנֵי זְצוּק"ל, וּמִיָּד נוֹדַע לוֹ הַפְּרוּשׁ שֶׁל הַזֹּהַר. וַיִּמְאַלּוּ הַדְּבֻרִים חֲשֹׁבָה אַחֲוֹת רַבְּנֵי זְצוּק"ל שְׁמַעְתָּה אֵינִי חוֹלֵק עָלָיו. וְעַל כֵּן כִּשְׁבָּא רַבְּנֵי זְצוּק"ל מְלַעַמְבֶּעֶרְג, הִפְצִירָה מֵאֵת רַבְּנֵי זְצוּק"ל שִׁיִּסַּע אֲלָיו וְאִז בּוֹדָאֵי יְהִיָּה נַעֲשֶׂה שְׁלוֹם אִמְתִּי. וְאָמַר אִז רַבְּנֵי זְצוּק"ל שְׁאֲפִלוּ יָבֵא מִלְּאָךְ מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לוֹ שֶׁהָרֵב ר' בְּרוּךְ דוֹדוֹ הוּא בְּשְׁלוֹם עִמּוֹ, גַּם כֵּן לֹא יֵאֱמִין לוֹ, אֶךְ מִחֲמַת שְׂאִין דְּרַכּוֹ לְהַתְעַקֵּשׁ עַל שׁוֹם דְּבַר עַל כֵּן אֲנִי מְכַרְח לְפַעַם, וְנִסַּע וְכוּ'. וּבְאֹתוֹ שֶׁבַת בְּקִיץ הָרֵאשׁוֹן שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת, שְׁנַסֵּעַ אִז רַבְּנֵי זְצוּק"ל לְהָרֵב ר' בְּרוּךְ, הָיָה אִז מוֹהֲרַנְ"ת אֶצֶל הַר' יוֹדִיל, וְאֶצְלוּ הָיוּ כְּתָבִים מִן

התורות שְנֵאמְרוּ קֹדֶם שְנִתְקַרְב מוֹהֲרַנ"ת. וְלִקַּח אֶז מוֹהֲרַנ"ת אֵלָיו הַכְּתָבִים אֲצִלוֹ וְהִסְתַּפֵּל בָּהֶם כָּל יוֹם הַשְּׁבִיט קֹדֶשׁ וְכִמְעַט כָּל הַלַּיְלָה. וְנִכְנַס אֶז בְּלַבּוֹ שִׁכְעַת יוֹכַל לְקַיֵּם הַצּוּי שֶׁל רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל שְׂיִהְיֶה נְעוּר שְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה. שֶׁבְּכָל הַלַּיְלָה הִיָּה מְעִין בְּפִתְבִּיִּים. וּמֵאֲחֵר יָבֵא רַבְּנּוֹ זְצוּק"ל לְבֵיתוֹ וְלֹא יִהְיֶה לוֹ פְּנָאֵי לִישׁוֹן, וְאַחֲרֵי כֵן יִצְטַרֵּךְ לִשְׁעַ לְבֵיתוֹ וְגַם כֵּן לֹא יוֹכַל לִישׁוֹן. וְכֵן הִיָּה:

טז

ובימי הקיץ הנ"ל כְּשֶׁרָאוּ אִמְצָן לְבָבוֹ וְכוּ', הִתְחִיל אָבִיו מְחַדֵּשׁ לְהַתְפִּיֵס קֶצֶת. וְעַם כָּל זֶה גָּרָה עָלָיו בְּנֵי בֵיתוֹ, וְאֶז הִיָּתָה רְגִילָה אֲשֶׁתוֹ לְשַׁלַּח אֵלָיו אֶת גִּיסוֹ לְבֵית הַמְדַרְשׁ לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּשִׁבִיל עֶסֶק פְּרִנְסָה, כִּי בְּבֵיתוֹ לֹא הִיָּה לָהּ פְּנָאֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ, כִּי תִכַּף כְּשֶׁאֲכַל אֲכִילתוֹ רִץ לְבֵית הַמְדַרְשׁ לְלַמּוּדוֹ. בְּכֵן הִלֵּךְ גִּיסוֹ לְבֵית הַמְדַרְשׁ וְדַבֵּר אִתּוֹ מַה יִּהְיֶה אוֹדוֹת פְּרִנְסָה? וַיַּעַן לוֹ רַבֵּי נֶתָן: 'עַם כָּל זֶה הֵלֵא מְכַרְחִין לְמוֹת'. וּבְזֶה הִלְשׁוֹן: דֵּי בִּיסַט טְאָקִי גִירְעֵכַט נָאָר וּוֹאס זָאָהֶל אִיךְ פֶּאָרַט טְהָאָן, מְעַן וועט אָבֵער פֶּאָרַט מוּזַעַן לִיגַעַן מִיט דֵּי פִּיס צו דַּעַר טִיָּהָר וְאָמְנָם אַתָּה צוֹדֵק, רַק מַה אַעֲשֶׂה שְׁנִצְטַרֵּךְ בְּכָל זֹאת לְשִׁכַּב עִם רַגְלִים מוּל הַדֶּלֶת]. וְאַחֲרֵי כֵן לְאַחֵר זְמַן הִיָּה מְעִשָּׂה שְׁחֵלָה הַבְּרִי־יָחִיד שֶׁל גִּיסוֹ הַנַּ"ל. וְהִלֵּךְ גִּיסוֹ אֶל הָאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ וּבִכָּה, וְאָמַר שֶׁהוּא נוֹתֵן אֶת עֲצָמוֹ בְּשִׁבִיל בְּנוֹ, וְנִתְקַיֵּם כֵּן. כִּי תִכַּף וּמִיד הִתְחִיל בְּנוֹ לְהַתְרַפֵּא וְהוּא בְּעֲצָמוֹ נִחְלָה וּמָת. וְכָתַב אֲגֻרָת לְהַרְבֵּי ר' נֶתָן שִׁירָאָה לְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּנוֹ וְהַזְכִּיר אֶת דְּבָרֵי מוֹהֲרַנ"ת שֶׁאָמַר, הֵלֵא מְכַרְחִים לְמוֹת. וְאָמַר: אִי טִיט מִיר בְּאַנְק, אִי זַעֲנַט אִיָּהָר גִּירְעֵכַט און הָאָט גוּט צו גִּיטְרַאפִּין אֶז מִיוועט אָמַאל לִיגַעַן מִיט דֵּי פִּיס צו דַּעַר טִיָּהָר [אִוִי זֶה מְצִיק לִי, אִוִי הִיָּיתֶם צוֹדֵקִים וְטוֹב נַחֲשֶׁתֶם שִׁיִּצְטַרְכוּ פֶּעַם לְשִׁכַּב עִם רַגְלִים

אֶל הַדֵּלֶת, וְאָמַר: אוֹי בֵּין אֵיךְ דִּיךְ מְקַנָּא [אוֹי אֲנִי מְקַנָּא בְּךָ]. וְאַחַר
כֶּךָ הִתְפָּשְׂרוּ עִם הָרַב ר' נָתָן כִּי יִסַּע לְבִארְדֵיטְשׁוֹב רַק לְקִנּוּת
סְחוּרָה אָבֵל שְׁאָר הַטְּרָדוֹת לֹא יִהְיוּ עֲלָיו כֻּלָּל. וְעָשָׂה כֵּן וְכוּ'
וְכַמוֹכָא בְּאַרְיכוֹת בְּסֵפֶר פּוֹכְבֵי אוֹר, בְּחֵלֶק אֲנָשֵׁי מוֹהֲרֵן:

וּפְעַם אַחַת בְּתַחֲלַת הַהִתְקַרְבוֹת רָאָה מוֹהֲרַנְ"ת אֶצֶל רַבְנּוּ זְצוּק"ל
סֵפֶר שְׁבַחֵי הָאָרִי ז"ל, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ. וְאַחַר כֶּךָ
כִּשְׁהַחֲזִירוּ שָׂאֵל אוֹתוֹ רַבְנּוּ זְצוּק"ל, וְוַאֲס הָאֶסְטוּ דִּיר עָפִיס אַרוֹיס
גַּענְעֵמֶען פּוֹן דָּאָרְט [מָה הוֹצֵאתָ לְעֶצְמְךָ מִשְׁהוּ מִשְׁמִם?]. עֲנָה וְאָמַר
מָה שְׁכַתּוֹב שָׁם שׁוֹר' חַיִּים וַיִּטְאַל זְצוּק"ל הִיָּה עֲנֹ וְהִיָּה בְּעֵינָיו שְׁפָל
מְאֹד, וְכִשְׁנַכְנַס אֶל הָאָרִי ז"ל וְנִתְקַרַב אֵלָיו וְהוּא הִתְחִיל לְשַׁבְּחוֹ
וּלְפָאָרוּ מְאֹד וְהִיָּה אֶצְלוֹ פְּלֵא גְדוֹל מָה זֹאת! וְאָמַר אֵלָיו הֲלֹא אֲנִי
יּוֹדֵעַ בְּעֶצְמִי אֵת שְׁפִלוּתִי וְכוּ' וּמַעֲלַת כְּבוֹדוֹ מְרוֹמִם וּמִשְׁבַּח אוֹתִי
כֹּל כֶּךָ. עֲנָה הָאָרִי זְצוּק"ל וְאָמַר לוֹ, בְּעַקְבוֹתָא דְמִשְׁיַחָא בְּמַעוּט
פְּעֻלוֹת יִגִּיעוּ לְמַדְרַגַּת רַבִּי עַקִּיבָא. וּמָה שְׁתַּפֵּס לוֹ דְּוָקָא רַבִּי
עַקִּיבָא כִּי מִבְּאָר בְּכַתְבֵי הָאָרִי ז"ל שְׂרַבִּי חַיִּים וַיִּטְאַל הִיָּה לוֹ
נִשְׁמַת רַבִּי עַקִּיבָא. עֲנָה רַבְנּוּ ז"ל וְאָמַר לוֹ "אַט דָּאָס הָאֵב אֵיךְ
טַאקִי גַעמִיִינְט" [הִנֵּה לָזָה בְּאֵמַת הַתְּפִוּנָתִי] כִּי זֶה הָעֲנִין בְּעֶצְמוֹ
הִיָּה גַם כֵּן אֶצֶל מוֹהֲרַנְ"ת זְצוּק"ל שֶׁהִיָּה בְּעֵינָיו עֲנֹ וְשְׁפָל וְסַבְּלָן
מִמֶּשׁ אַ שְׁטִיקָל בְּלֵאטֵעַ [חֲתִיכַת בּוּץ]. כַּאֲשֶׁר רַבְנּוּ זְצוּק"ל בְּעֶצְמוֹ
הַעִיד עֲלָיו, וְכִשְׁנִתְקַרַב לְרַבְנּוּ זְצוּק"ל וְהוּא שַׁבְּחוֹ וּפָאָרוּ וְכוּ' וְהִיָּה
אֶצְלוֹ חֲדוּשׁ וּפְלֵא, וּמִזָּה מִתְרַץ לוֹ כְּנִ"ל.

פְּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת זְצוּק"ל שְׁבַתַּחֲלַת הַתְּקַרְבוֹת לְרַבְנּוּ
זְצוּק"ל אִם לֹא הִיָּה רוֹאָה אֶצֶל רַבְנּוּ זְצוּק"ל מְנוֹרוֹת שֶׁל
כֶּסֶף (זִילְבְּעֵרְנֵעַ לִיִּכְטֵעַר), לֹא הִיָּה מִתְקַרַב (כְּמוֹבֵן בְּחַיֵּי מוֹהֲרֵן
סִימֹן ר"א), שְׁזָה מָה שֶׁהָאֲנָשִׁים כְּשָׂרִים מְלַבְּשִׁים וְכוּ', כִּי אֶפְלוּ

השם יתברך פשרצה לתן לנו התורה הלביש את עצמו בספורי מעשיות. כי כל ספר בראשית וכו' עין שם).

ומוהרנ"ת זצ"ל היה מספר פשנתקרבתי לרבנו זצוק"ל האב איך מיין מח אין גאנצען אוועק גילייקט [הנחתי את מוחי לגמרי] פאלו אין לי שום שכל. וכששמעתי דבור מרבנו זצוק"ל האב איך א שטיקעל שכל, נאך א דבור נאך א שטיקעל שכל [יש לי חתיכת שכל עוד דבור עוד חתיכת שכל]. וכן אמרו עליו מגדולי אנשי שלומנו שזה החלוק בין מוהרנ"ת לשאר תלמידי רבנו זצוק"ל, שהם ידעו שרבנו זצוק"ל הוא העקר. אבל הם גם פן (זענען אויך עפים [הם גם פן משהו]) יש להם איזה דעה, אבל מוהרנ"ת ז"ל ידע בעצמו שהוא בלעדי רבנו ז"ל אינו כלום גאר ניט [כלום לא] פאין ממש. אשרי לו:

שיחות וספורים מרבנו ז"ל

א

רבנו זצוק"ל אמר, פארבענדיוון אין עסין איז תאות אכילה (הינו ש'מדקדק איזה מאכל אוהב לאכל וכו'). וכמו ש'מספרים מר' נחמן טולטשינער זצוק"ל, ש'מעולם האט ער נישט צו געזאלצען דאס עסין [הוא לא מלח את האכל]:

ב

רבנו זצוק"ל דבר עם בתו שרה'קי ז"ל מענין הכנסת אורחים, ושפח מאד גדל המצוה הזאת פדי שתרגיל את עצמה בכך. והיתה דואגת איך יכולין לצאת ידי חובתה בזה, אמר לה רבנו

זצוק"ל א אורח - נאך א שטיקעל בולקע און אשטיקעל טישטיף
[אורח, עוד חתיכת לחמניה, עוד חתיכת מפח]:

ג

בַּעַת שְׁדַבֵּר רַבְּנוּ ז"ל, כְּשֶׁאָדָם בְּצַעַר וְדַחַק שְׂרִיט עַר גָּאָר אֲנִדְרִישׁ
[צועק לגמרי אחרת] מַעֲמָקָא דְּלָבָא. וְסִפֵּר אָז, אַז מ'הָאֵט
אִים גַּעֲצוֹנְעֵן אַבְלָאז דְּרִי טָאָג [מִשְׁכּוֹ אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים]. וְאָמַר
אָז: אִיךְ הָאָב אָבְעַר דְּעֵנְעֵסְמָאָל גִּישְׁמָאָק גִּישְׂרִינְעֵן צוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
[אני אבל צעקתי אז במתיקות להשם יתברך]:

ד

רַבְּנוּ ז"ל אָמַר אַ יוֹד בְּעֵדְאָרְךָ בְּעֵטִין עַר זָאל הָאָבְעֵן אַ סָאָךְ
קִינְדֵּער ווי אַזוי זיי וועלין זיין, וואַרין אַז מְשִׁיחַ וועט
קומען, און וועט פֿאַרעכְטען די גאַנְצֵע וועלט, וועט זיין אַ תְּקוּן
צוֹ אַלֶּע דוֹרוֹת עַד אָדָם הָרֵאשׁוֹן. [יְהוּדֵי צְרִיךְ לְבַקֵּשׁ שְׂיִהְיוּ לוֹ
הַרְבֵּה יְלָדִים שְׂיִהְיוּ כְּמוֹ שְׂיִהְיוּ, כִּי כְּשֶׁמְשִׁיחַ יָבוא ויתקן אַת כָּל
הָעוֹלָם יִהְיֶה תְּקוּן לְכָל הַדוֹרוֹת עַד אָדָם הָרֵאשׁוֹן]:

ה

פַּעַם אַחַת קָדָם פֿסַח הָיוּ מְטִיחִין בְּסִיד אֶת בֵּית רַבְּנוּ זצוק"ל
בְּבֵרְסֵלֶב, וְהָיוּ מוֹצִיאִים אֶת כָּל כְּלֵי הַבַּיִת לַחוּץ כְּנֶהוּג. וְעַל
הַפְּלִים הַנִּשְׁאָרִים הָיוּ פּוֹרְשִׁים וּילָאוֹת פְּדֵי שְׁלָא יִתְלַכְּלוּ. וּפְרָשָׁה
בֵּת רַבְּנוּ ז"ל מֵרַת אָדִיל עַל הַזַּיִגֵּער [הַשְּׁעוֹן] כִּפַּת רֵאשׁ (קָאָפִין
טִיכְעַל [מְטִפַּחַת רֵאשׁ]). וְכַאֲשֶׁר בָּא רַבְּנוּ זצוק"ל אֶל הַבַּיִת וְרָאָה
זֹאת, אָמַר לֵה נִיט מִיט אַזוי אַ זַאךְ פֿאַר שְׂפְרִיט מַעַן, וְוָאוּרֹם עַס

איז פֿערהאנדין היינט אַזעלכע פארמישטע מחות, וואס אַפלו דאס איז זיי מבלבל אין פורשים בדבר כזה, פי קימים היום מוחות פה מבלבלים שאפלו זה מבלבל אותם:

ו

פעם אחת בראש חדש, כשהיו מתחילין להתפלל הודו כנהוג, הלך רבנו זצוק"ל אל מקום רבי נפתלי שהיה מתפלל גם כן שם, ואמר לו 'נפתלי, מקוה'. ויען ויאמר אלך אחר התפלה. ואמר לו רבנו זצוק"ל, בראש חדש דארף מען פריער גייען אין וואסער אריין [בראש חודש צריכים קדם להפנס לתוך המים]. ותכף חלץ הר' נפתלי הטלית ותפליו, והלך אל המקוה:

ז

כשהלך רבנו זצוק"ל לנחם את בתו אדיל, והיתה קובלת ומתנצלת לפניו על שיש לה צער גדול בנים הרבה רחמנא לצלן, והיה בעלה הר' יוסקי ז"ל יושב בצד אחד והיא ישבה בצד השני, ורבנו זצוק"ל ישב ביניהם. ענה רבנו זצוק"ל ואמר: גליבט מיר, די וועלט וועט אייך נאך מקנא זיין מיט דיינע קינדער. דו וועסט נאך דער לעבין קינדער [תאמינו לי העולם עוד יקנאו בככם עם הילדים שלך, אתה עוד תחיה ותראה ילדים] (ורמז בקידיו על הר' יוסקי והפך פניו אליה וסיים) און קינדס קינדער [ובני־בנים] וכן נתקיים. פי הר' יוסקי לא האריך ימים רחמנא לצלן, אף היא האריכה ימים וזכתה לראות בנים ובני בנים:

ח

בַּעֲרֵב ראש השנה האחרון באומין אחר הזכר-בְּרִית נכנס מוהרנ"ת לרבנו זצוק"ל לחדרו. ענה רבנו ואמר לו בזה הלשון: אונזערע צרות אונזערע יסורים - טעמין גרויסע פֿעריל, און שִׁרְהֶקִין קלײַנע פֿעריל [הצרות שלנו היסורים שלנו - לטעמא פֿנינים גדולות ולשִׁרְה פֿנינים קטנות]. שְׁלֵבְתוּ שֶׁל מִפְּרָסָם פֿלוֹנִי קָנָה לָהּ חוֹתָנָה הַר' לֵיב מְדוּבְרָאוֹונע גְרוֹיִסֶע פֿעריל [פֿנינים גדולות] וּלְבִתּוֹ שִׁרָה (גם בן פֿלתו) קָנָה קלײַנע פֿעריל [פֿנינים קטנות]:

ט

דְּרָבוּ שֶׁל רַבְּנוּ זְצוּק"ל הִיָּה בְּהַעֲלֵם גְּדוּל שְׁאֶפְלוֹ לְפָנֵי חוֹתָנוּ הִיָּה מִסְתִּיר אֶת עֲצָמוֹ מְאֹד. וּבַעֲת שֶׁנִּסַּע חוֹתָנוּ בַּחֲרָף עַל הַנְּהָר הַנִּקְפָּא, וְרָאָה אֶת רַבְּנוּ זְצוּק"ל שֶׁהֵלֵךְ אֶל הַנְּהָר לְמוֹט בִּיחָד עִם הַנְּעָרִים הַקְּטַנִּים. וְסִבֵּר חוֹתָנוּ שְׁאִינוֹ לֹמֵד כָּלָל. וְהוּא הִיָּה מְכַנִּים אוֹרַח גְּדוּל, וְכָל הַצְּדִיקִים הָיוּ רְגִילִים לְהִתְאַכְסֵן אֲצָלוֹ. וּפְעַם אַחַת נִתְאַכְסֵן אֲצָלוֹ אֶחָד מִתְלַמִּידֵי הַמַּגִּיד, וְסִפֵּר לְפָנָיו צִעְרוֹ שֶׁלִּקַּח לְחֻתָּן נֶכַד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, אֲבָל אִינוֹ לֹמֵד כָּלָל, וְאֶפְלוֹ הַעֲבָרִי בּוֹדָאֵי שְׂכַח. וְאָמַר הָאוֹרַח שְׁבוֹדָאֵי אִינוֹ כֵּן, כִּי יֵרָא לְדַבֵּר עַל נֶכַד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב. וְחוֹתָנוּ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל הִתְכַּחַס אִתּוֹ, עַד שְׁאָמַר לוֹ הָאוֹרַח אִם כֵּן אַתָּן לוֹ לִיִּנְעוּ [לְקַרְא] וְהִתְחִיל לְנִסּוֹת אֶת רַבְּנוּ זְצוּק"ל בְּהַמְשִׁנָּה: 'הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקִּפְצוּ מִרֹאשׁ הַגֵּי' (בְּכַבָּא קְמָא כֹּא): וְהִתְחִיל רַבְּנוּ ז"ל וְאָמַר: 'הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקִּפְצוּ מִרֹאשׁ', וְנִתְבַּשֵּׁשׁ הָאוֹרַח הַנ"ל מְאֹד. וַיֹּאמֶר לוֹ חוֹתָנוּ הֲלֹא אִמְרָתִי לָכֶם שְׁאֶפְלוֹ הַעֲבָרִי שְׂכַח. וְעַם כָּל זֶה לֹא הִקְפִּיד עַל רַבְּנוּ זְצוּק"ל לְפָנֵי חוֹתָנוּ,

מפני שהיה ירא לעשות איבה ושנאה לחותנו עליו. מחמת שהוא מזרע הבעל שם טוב. אבל אחר כך פגע ברבנו זצוק"ל תחת פתל הבית בהצנע, שאלו 'היתכן כזאת? הלא אתה נכד הבעל שם טוב ונכד רבי נחמן מהארידענקא! וחותנכם פזר לנדן סך רב מחמת היחוס, ואתה לא תלמד כלל עד שאפלו העברי שכחת. ובתוך אלו הדברים נתן לו שני פעטש הכאות על הלחי. ורבנו ז"ל בכה הרבה ולא ענה אותו דבר. ואחר כך היה מעשה שהאיש הנ"ל נסע בדרך דרך היער, ושמע קול צעקה. ויאמר להבעל עגלה שיטה אָזנו, והטו אָזניהם ושמעו שהוא קול אדם, והטה הוא אָזנו יותר ושמע שזה קול תפלה. וירד האיש מן העגלה והלך אחר הקול, ובא עד מקום רבנו זצוק"ל ומצאו מעטף בטלית ותפלין וצועק בקולי קולות עד לב השמים, וסביבו היה כמו נהר מן הדמעות והבכיות, והתפלל הללויות בפסוקי דזמרה, ונתבהל מאד. והמתין לו עד שרבנו זצוק"ל סים תפלתו. ואז התחיל לבקש ממנו שימחל לו על ההפאות והזלזולים. ויאמר אליו רבנו זצוק"ל, שלא ימחל לו עד שייבטיח לו בודאי שלא יפרסם הדבר כל ימי חיי רבנו ז"ל. אבל זאת פעל אצלו שיחזר אל חותנו ויאמר לו שלא יתערב בדבריו, ולא יפריד אותו מדרך, כי אין אנו יודעים פשטים על נכדי הבעל שם טוב ז"ל. ומחמת שהוא האריך ימים אחר הסתלקות רבנו זצוק"ל, ספר כל המעשה הנ"ל לפני הרב ר' חייקיל אחר הסתלקותו עליו השלום:

,

רבנו זצוק"ל, אמר: אזוי ווי די וואס קריגען אויף מיר ווייסען ניט פון מיר, און אזוי די וואס האלטין פון מיר ווייסין אויך ניט פון מיר, נאר נתן און נפתלי אביסעל נכמו שאלו החולקים עלי

אין יודעים ממני, כך אלו שאוחזים ממני גם לא יודעים ממני, רק נתן ונפתלי קצת):

יא

על החתנה של בתו מרים שנסע רבנו זצוק"ל עם בני ביתו להרב לוואלטשטיק מחמת כבודו של הרב. ואחר כך ספר הרב את צערו לפני רבנו זצוק"ל שיש לו עינים רעים. ואמר רבנו ז"ל לאנשיו בשתיקה קצת כדי שלא ישמע הרב בזה הלשון: איך ווייס איך ווייס, דו האסט שלעכטי אויגען, זאלסט האבין גוטע אויגען וואלסטו צו מיר גיפארין אויף חתנה, נישט איך צו דיר [אני יודע, אני יודע שיש לך עינים רעות, אם היו לך עינים טובות היית נוסע אלי לחתנה ולא אני אליך]:

יב

פעם אחת היה הרב מחמעלניק אצל רבנו זצוק"ל בברסלב והיו צריכים להמתין עליו בסעדה יען שהלך לצרכיו. ובין כך ספר רבנו זצוק"ל המעשה מהעגול. ואמר אז רבנו זצוק"ל אם הוא היה צריך לספר מעשה כזאת, כמה הכנות היה צריך לעשות מקדם:

יג

פעם אחת ספר רבנו זצוק"ל לבתו אדיל ממפרסם אחד, שתשע שנים היה מתפלל בהתלהבות מאד, יען שחתול גררה והקיישה אצל הדלת ונדמה לו שהחסידיים דוחפים את עצמם אצל הדלת, ואחר כך נודע לו שהוא חתול. נמצא שהיה מתפלל לשם החתול רחמנא לצלן:

י

דָּרְכוּ שֶׁל רַבְּנֵנוּ זְצוּק"ל בְּקַטְנוּתוֹ הָיָה בְּהַצָּנֵעַ, וְהָיָה דָּרְכוֹ לַתּוֹן לְהַבְעֵל עֲגָלָה שֶׁל חוֹתְנוֹ אִיזוֹ סְכוּם לְנִסְעַ עִמּוֹ בְּכָל בִּקְרוּ קֶדֶם אֹר הַיּוֹם בַּחֲרָף עַל קִבְר (כַּמְדַּמְנִי) שֶׁל רַבִּי יִשְׁעִיָּה מִיאֲנָאוּעַ, וּבָא בַּחֲזָרָה עוֹד קֶדֶם אֹר הַיּוֹם עַד שֶׁלֹּא הִרְגִישׁ חוֹתְנוֹ מְאוּמָה. פַּעַם אַחַת בָּא חוֹתְנוֹ וְרָאָה שֶׁהַסּוּסִים מְלֵאִים זְעָה, וְהַבִּין שֶׁהֲלֵא דָּבָר הוּא, וְשָׂאֵל לְמִשְׁרְתּוֹ וְהִכְרַח לְהַגִּיד לוֹ הָאֲמַת:

טו

רַבְּנֵנוּ זְצוּק"ל אָמַר לְפָנָי מוֹהֲרַנ"ת "וְהֵייתִי רִגִיל בְּנִדְרִים", שָׂאֵל אוֹתוֹ מוֹהֲרַנ"ת הֲלֵא עַל פִּי הַגְּמָרָא אֵין נִכּוֹן לְנִדְרָה, וְהִשִּׁיב: דָּאִם מִיֵּינַט מַעַן אֲזוּינַע שְׁלִימַעְזְאֲלִינִיקַעַס וּוִי אֵיהֵר [מִתְפֹּנִים לְשְׁלוּמֵיֵאֵלִים כְּמוֹכֶם].

טז

אָמַר לְעֵינַי קַעֲסַט [הַמְנַהֵג הָיָה שֶׁהִחֲתָן הָיָה סְמוּךְ עַל שְׁלַחַן חוֹתְנוֹ בְּשָׁנִים הִרְאִשׁוֹנוֹת לְאַחַר נְשׂוּאָיו], שְׂאָפְלוֹ אִם זוֹרְקִים הַפְּרִים לַחוּץ אֶף מְכַנְיָסִים אוֹתָם בַּחֲזָרָה לְבֵית, אִז לֹא יִרְחִיק עֲצָמוֹ מִן הַקַּעֲסַט לִילָף אֶל הַמִּשָּׂא וּמִתָּן וְלִסְחוֹר. וְדָבָר מוֹהֲרַנ"ת מִזָּה וְאָמַר שֶׁהֵי מְלִי בְּתוֹרְתוֹ אֲמִנּוֹתוֹ, אֲבָל אִם לוֹמַד קָצַת וְהִשָּׂאֵר הוּא מְבַטֵּל מִלְמוּדוֹ, מִצָּוָה לְדָבָר עִם הָאֲבָרָף הַזֶּה שְׁיִלָּף לִסְחוֹר בְּמִשָּׂא וּמִתָּן וְיִקְבַע עֵתִים לְתוֹרָה:

יז

אִישׁ אֶחָד עָשָׂה סֶכָה יְקָרָה וְעָלָה לוֹ בְּסְכוּם רַב, וּבִקֵּשׁ אֶת רַבְּנֵנוּ זְצוּק"ל עַל קְדוּשׁ לְחִסְפָּה. וְהִלָּף עִמּוֹ מוֹהֲרַנ"ת. וְדָבָר

מוהרנ"ת שהספכה אינה על פי הדין, ורבנו זצוק"ל שתק. ומחמת שמוהרנ"ת הסתפל תמיד על פני רבנו זצוק"ל, כיון שראה שרבנו זצוק"ל שתק וישתק גם הוא. ובדרך בחזרה לביתו אמר רבנו זצוק"ל למוהרנ"ת, יהודי שמגיע עצמו כל כך, ומוציא כל כך הוצאות על הסכה, אתה רוצה לעשות שאלות לפסלה מחמת חמרות:

יח

בשהיה רבנו ז"ל בלעמבערג בקש אותו אחד בעל מכנים אורח גדול שהיו אוכלים אצלו הרבה אורחים, ואמר לו רבנו זצוק"ל הלא יש לך בלא זה הרבה אורחים. ויאמר לו האיש הנ"ל אני רוצה לעשות מצוה בכם. ענה לו רבנו זצוק"ל, אני רוצה המצוה בעצמי. אף על פי כן הפציר בו כל כך, עד שהכרח להבטיחו שיאכל אצלו סעדה אחת וכן הוה. אחר כך אמר רבנו זצוק"ל שהוא מקנא אותו שהוא יושב כמו גיטר יוד [כנוי לאדמו"ר] עם חסידים. ולא עוד כל הגוטי יודין כשנוסעים מהם נותנים להם מעות, והוא נתן לכל אחד מעות:

יט

מוהרנ"ת היה לו צער גדול בנים רחמנא לצלן. ולא היה מספר לרבנו ז"ל מפני שהיה דבוק בעבודת השם יתברך כל כך, וזה היה אצלו העקר לדבר עם רבנו זצוק"ל. אף מחמת שהיה אז רגיל לספר כל מארעותיו לפניו זצוק"ל, היה נכנס צערו בתוך ספורו. ופעם אחת אמר אליו רבנו ז"ל, שנכנס קצת במחי ענין הצער גדול בנים שלך, אף על זה תתן לי מעות. ואמר לו מוהרנ"ת הן חשבתי מכבר בדעתי לעשות לכם ששה פסאות (ביינקלעך

שְׁטוּלְעוֹן). אָמַר לוֹ רַבְּנוּ זְצוּק"ל לֹא מִפְּנֵי הַהֲתַקְרְבוּת, כִּי בַשְּׁבִיל
זֶה אֲנִי צָרִיךְ לִתֵּן לָךְ מְעוֹת. כִּי זְכָאָה מָאן דְּאָחִיד בִּידָא דְחִיבֵי'א
[אֲשָׁרֵי מִי שְׁמַחְזִיק בְּיַד הַרְשָׁעִים]. אַךְ עַל זֶה הִנְלִי אֶתְּה צָרִיךְ לִתֵּן
לִי מְעוֹת, וְכֵן הָיָה. שְׁעָשָׂה לוֹ שְׂשָׂה כְּסָאוֹת, וְהָיָה לוֹ חֲמִשָּׁה בָּנִים
וּבַת אַחַת:

ב

אָחַד עָשָׂה כְּסֵא לְרַבְּנוּ זְצוּק"ל, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ רַבְּנוּ ז"ל כְּמָה זְמַן
עֲשִׂיתְ אוֹתָהּ, עָנָה לוֹ בְּחֻצֵי שָׁנָה. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ רַבְּנוּ זְצוּק"ל
הֵאֵם כָּל הַיּוֹם עֲשִׂיתְ אוֹתָהּ, עָנָה לוֹ לֹא, רַק בְּכָל יוֹם עֲבַדְתִּי שְׁעָה
אַחַת (וַעַן כִּי הָיָה כְּסֵא נָאָה וּמְצִירַת בְּצִיּוּרִים נְאִים). אָמַר לוֹ רַבְּנוּ
זְצוּק"ל. אַזּוּי! הֲאִסְטוּ מִיר אֵין זִינְעֵן גִּיהֲאֵט אַהֲלֵב יְאֹהֵר אֲלַע טָאג
אַ שְׁעָה [כְּךָ! חֲשַׁבְתְ עָלֵי חֻצֵי שָׁנָה כָּל יוֹם שְׁעָה]:

כא

כַּעַם אַחַת בָּאוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ אֶל רַבְּנוּ זְצוּק"ל וְחָסַר אָחַד
מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הָיָה חָשׁוּב כָּל כְּךָ. וְשָׂאֵל רַבְּנוּ זְצוּק"ל הֵיכֵן
הוּא? וְהָיָה תְּמִיחָא גְדוּלָה לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ עַל שְׂאֲלָתוֹ עָלָיו, וְאָמַר
רַבְּנוּ זְצוּק"ל מִפְּנֵי זֶה אֲנִי מְכָרְח לְנִסְעָ לְלַעֲמָרְגָ:

כב

כַּעַם אַחַת נָסְעוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מִנְּמִירוּב לְכַרְסֵלֵב לְרַבְּנוּ זְצוּק"ל,
וְתַעוּ מְאֹד בְּדַרְךָ וְנָסְעוּ כָּל הַלַּיְלָה, וּבְדַרְךָ רָאוּ שְׂבָאוּ בַּחֲזָרָה
לְנִמְרוּב. וּכְשֶׁבָאוּ אַחַר כְּךָ לְרַבְּנוּ זְצוּק"ל וְסִפְרוּ לוֹ הַנְּסִיעָה הַנְּלִי.
אָמַר הַכֹּל הוּא בַשְּׁבִיל אָחַד שֶׁלֹּא רָצָה בְּלֵב שְׁלָם, וְהוּא הָיָה ר'י

לִפְאָ, אֵיהֶר זְאֵלֵט גִּיּוּעֵזֶן אֵיִנְעֵם אַרְאָפּ וּוּאָרְפִין [הֵיָה עֲלֵיכֶם לְזַרְק
אָחָד]:

כג

פֵּעִם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: וּוּאָס יוּדִין פּאַרְמאַגִין "אַקְדָּמוֹת"
מֵיט דָּעם נַגּוֹן [מַה שְׂיֵהוּדִים אוֹצְרִים בְּרַכּוּשֵׁם - אַקְדָּמוֹת
עִם הַנַּגּוֹן]:

כד

אַחָד שְׂאָל אֶת הַר' גְּרֵשׁוֹן נֶכֶד הַמַּגִּיד מְטִירָאוּיֶצֶע זְצוּק"ל, סִפֵּר
לִי אֵיזוֹ גְּדֻלוֹת מְרַבְּנוּ זְצוּק"ל, וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁלֹשׁ דְּבָרִים: א.
אִם הֵיָה מִסְתַּפְּל בְּאַחַד, אֶפְלוּ מֵאַחֲרָיו, תַּכְּף הֵיָה מְרַגִּישׁ הָאִישׁ.
ב. שְׁכַשְׁפְּנָיו הֵיָה לַפְּעָמִים מְצַפֶּה בְּזָבוּבִים וְלֹא נָשָׂא יָדָיו לְהַבְרִיחַם
מְעַלְיו, ג. פֵּעִם אַחַת הוֹכִיחַ אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַל שְׂאִינוּ מִתְּפַלֵּל
כְּרָאוּי, וְהֵיָה קִשָּׁה לוֹ שְׁהוּא הֵיָה מִתְּפַלֵּל בְּהַתְּלַהֲבוֹת וּבְכַחוֹת
גְּדוּלוֹת, וַאֲמַר לְרַבְּנוּ ז"ל דַּאֲכַט זִיךְ אַז אֵיךְ דַּאוּוֶען [נִרְאָה לִי שְׂאִנִּי
מִתְּפַלֵּל], וַאֲמַר אֵלָיו רַבֵּנוּ זְצוּק"ל נֵיט דַּאוּוֶען און מֵיִנְען אַז
מ'דַּאוּוֶינט [לֹא לְהַתְּפַלֵּל וּלְחַשֵּׁב שְׂמִתְּפַלֵּלִים], וְהֵיָה קִשָּׁה לוֹ עוֹד
יּוֹתֵר. אַחַר כֵּךְ לַעֲת עָרַב פֶּשְׁנֹכְנֵס עִם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְבֵית הַמְּדַרְשׁ
צוּה עֲלָיו רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְכַנֵּס קִדָּם, וּרַבֵּנוּ זְצוּק"ל הֵלֶךְ אַחֲרָיו עַד
מְקוֹם רַבֵּנוּ ז"ל, וְהִכְרַח אַז לְהַתְּפַלֵּל מִנְחָה סְמוּךְ לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל.
וְנִתְּפַעַל אַז מְאֹד מִתְּפַלֵּת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל וְהַרְגִישׁ אַז דְּבִיקוֹת, וְהַבִּין
אַז שְׂמַעוּלָם לֹא הִתְּפַלֵּל. פֵּעִם אַחַד רָצָה רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְתַן לוֹ
עֲשִׂירוֹת וְלֹא רָצָה וְכוּ', כַּמּוּבָא בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים:

כה

פַּעַם אחת נסע רבנו זצוק"ל בדרך, ועבר דרך עיר זשירין ושם היה אחד ממקרביו רבי יהושע, ושמע רבנו זצוק"ל שמתפלל מנחה והוטב בעיניו מאד. וכל מי שבא אליו אמר לו, אה, האט מיין יהושע'לע גידאווינט מנחה [אה! יהושע'לה שלי התפלל מנחה]. ומורנ"ת ספר ולי אמר א שטיק מנחה [חתיכת מנחה]:

כו

פַּעַם אחת אמר רבנו ז"ל שלשה דברים פעלתי אצל השם יתברך. (א) דאס גדלות האב איך שוין פון אייך צובראכען; ווי אזוי איהר וועט דאווינען וועט מען זאגען, איי ער איז אבראסליווער [את הגדלות כבר שברתי מכס, איך שתתפללו יגידו, אי, הוא ברסלבר]. (ב) איין עברה וועט אייך קרענקען, עס וועט אייך שוין ניט באקומען, אפלו איהר וועט טאהן וועט דאס זיין אהן הענט און אהן פיס [עברה תציק לכם היא כבר לא תקבל אתכם, אפילו אם תעשו, זה יהיה בלי ידים ובלי רגלים]. (ג) מפרסמים של שקר וועט איהר זייער פנים ניט אן קוקען, איהר האט שוין פארזיכט אוינגארישען וויין [מפרסמים של שקר לא תוכלו להביט בפרצופם, אתם כבר טעמתם מהיין ההונגרי]:

כז

מעשה שהיה בשבועות או בחנכה, שאמר רבנו זצוק"ל בעת שהיה יושב על השלחן עם אנשי שלומנו, ווער האט דאס אין זיך אזא עצות צו האבען ביי מיין טיש א הרהור רחמנא

לְצֶלֶן. וְאָמַר, אִיךְ מֵיִן נִיט טְשַׁעְרִינְעַר, נִיט בְּרַסְלֶבֶר, נִיט טַעֲפֶלִיקַר.
 [מִי יֵשׁ לֹוּ בַּעֲצָמוֹ עֲזוּת כְּזוֹ בַּשְּׁלַחַן שְׁלִי שִׁיְהִיָּה לֹוּ הַרְהוּר, וְאָמַר
 אָנִי לֹא מִתְפֹּן לְבִנִי טְשַׁהֲעֵרִין, לֹא מִבְּרַסְלֶב וְלֹא מִטַּעֲפֶלִיקַר].
 וְטִירָאוּיֶצֶר לֹא הַזְּפִיר. וְהִבִּינוּ מִי הוּא אוֹתוֹ הָאִישׁ. כִּי הִיָּה שָׁם
 אֶחָד מְטִירָאוּיֶצֶע שְׁלֹא הִיָּה לֹוּ שְׁלוֹם בֵּית כְּשִׁתֵּי שָׁנִים. וְתַכְף קָם
 רִבְנֹו זְצוּק"ל מִן הַשְּׁלַחַן וְנִכְנַס לְחִדְרוֹ. וְהָאִישׁ הַנִּ"ל עֵמֵד עַל הַפֶּתַח
 וּבִכָּה הַרְבֵּה מְאֹד. וְגַם אָנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּקִשׁוֹ מִרְבֵּנוּ זְצוּק"ל בַּעֲדֹו,
 וְהָאִישׁ הַבְּטִיחַ שִׁיעֲשֶׂה תַכְף שְׁלוֹם עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ:

כח

פַּעַם אֶחָד נָסַע הָרַב מִבֶּאֱרֵדִיטְשׁוֹב בְּדֶרֶךְ, וּפָגַע אֶת הָר' יֶצְחָק חֲתָן
 הַמְּגִיד מְטִירָאוּיֶצֶא וְנִתְבַּהֵל מְאֹד מִצּוֹרְתוֹ. וְשָׂאֵל לְמִי הוּא
 מְקַרְב. וְאָמְרוּ לֹוּ שֶׁהוּא מְקַרְב לְרִבְנֹו זְצוּק"ל. עָנָה וְאָמַר אֵהּ וּוּא
 אִיךְ פֶּאָר דָּאךְ אַרוֹם, זַעַה אִיךְ אַז וּוִי עַפְעַם רַעֲכֻטֶס הָאֵט עַר
 פֶּאָרְכֶאֶפֶט [אִיפֹה שְׂאָנִי נוֹסַע וּמִסְתּוֹבֵב אָנִי רוֹאָה אִיפֹה שִׁישׁ אִיזָה
 טוֹב - הוּא כְּבָר חֲטָף זֹאת]:

כט

עַל הַנְּמִרָא (חֲגִיגָה ה.) 'הָאִי צוֹרְבָא מִרְבֵּנָן וְכוּ' מִיֶּסֶפְנָא לְהו'.
 וְהִקְשָׁה רִבְנֹו זְצוּק"ל, וְכִי מִלְאָךְ הַמְּנוֹת אוֹהֵב לְתַלְמִיד חֲכָם,
 אֶלָּא דְאִיתָא כִּינֹן שְׁעַבְרוּ רַב שְׁנוֹתֵי שְׁל אָדָם וְלֹא חֲטָא מְבֻטַח
 שְׁלֹא יַחֲטָא, עַל כֵּן מוֹסִיף לֹוּ עוֹד שָׁנִים כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיוּ רַב שְׁנוֹתֵי:

ל

אָחָד שָׂאֵל אֶת רִבְנֹו זְצוּק"ל מִדּוּעַ אִין שׁוּם סִפְר מִכֶּם כְּמוֹ הַשְּׁבַחִי
 הַבַּעַל שֵׁם טוֹב מִהַבַּעַל שֵׁם טוֹב זְצוּק"ל. וְהַשִּׁיב לֹוּ

רבנו מהיכן נעשה השבחי הפעל שם טוב. לאחר הסתלקות הפעל שם טוב נתקבצו התלמידים וספרו כל אחד מה שידע. והקבוצה הייתה אצל הרב ר' גדליה והוא ידע כל המעשיות מהפעל שם טוב זצוק"ל, ושוב הייתה אחד שהיה יודע גם כן מעשיות, ומזה נעשה השבחי בעל שם טוב. וכמדומה שהרב ר' גדליה מליניץ עשה את השבחי בעל שם טוב. אחר כך אמר רבנו זצוק"ל בזה הלשון: ס'ועט פון מיר אויך זיין וואס צו דערציילין [ייתה גם ממני מה לספר]:

לא

מגלת סתרים הראשון, בעת שנסע רבנו זצוק"ל בדרך מלאדיזשין לברסלב, ועברו קאזאקין. והתחיל רבנו זצ"ל לדבר ממדינת רוסיא ומה שיהיה עד ביאת הגואל, ומביאת הגואל עד תחית המתים. וישב אצל רבנו זצוק"ל הר' יוסקא חתנו עם מוהרנ"ת והר' נפתלי זצוק"ל, ושני אנשים מטעפליק ישבו על המדרגה של העגלה מזה ומזה. אחר כך רצה מוהרנ"ת לחזור איזה דבור עם הר' יוסקי, וראה מוהרנ"ת שאינו יודע כלום, רק ספר שזאת שמע שאמר רבנו זצוק"ל לבסוף א בויים מיט גילדענע בלעטער [עץ עם עלים זהובים]. וגם השני אנשים מטעפליק לא שמעו כלל, וכשראו הר' נתן ור' נפתלי זאת, הבינו שרבנו זצוק"ל רוצה שיהיה בסוד וכן היה. ועל כן כתב מוהרנ"ת המגלת סתרים בראשי תבות:

לב

מגלת סתרים השני נאמר אחר פטירת הילד הקדוש רבי שלמה אפרים ז"ל בעת שקבלה אשתו של רבנו זצוק"ל לפני הר'

נָתַן וְהָרַ' נִפְתְּלֵי עַל רַבְּנֵנוּ זְצוּק"ל, א. שְׂאִינוּ מִסְתַּפֵּל עַל עַצְמוֹ. ב. מִפְּנֵי מָה הוּא מְטַלְטֵל עַצְמוֹ בְּדָרְכִים. ג. עַל שֶׁהֵנִיחַ שְׂיִסְתַּלַּק הַיֵּלֵד. וְאָמַר רַבְּנֵנוּ זְצוּק"ל לְהַרְבֵּי ר' נָתַן וּלְהַרְבֵּי ר' נִפְתְּלֵי אֲדַרְבְּהוּ! תְּהִי אִתְּם דִּינִים, אִיְהָר אִיז אֲשָׁאד דָּאס קִינְד [לָה חֲבַל עַל הַיֵּלֵד], וְנָתַן קוּלוֹ בְּבָכֵי וּבְדַמְעוֹת שְׁלִישׁ עַד שֶׁבְּרַחוּ הַרְבֵּי ר' נָתַן וְהַרְבֵּי ר' נִפְתְּלֵי מִלְּפָנָיו מִפְּנֵי הַבוּשָׁה. וְזֹאת מוּבָא בְּחֵי מוֹהֲרֵי"ן וּבִימֵי מוֹהֲרֵי"ת. בְּבַקֵּר הִיָּה הִיָּאָר צִיִּט שֶׁל הָאָרִי ז"ל אָמַר לָהֶם רַבְּנֵנוּ זְצוּק"ל מִפְּנֵי מָה בְּרַחֲתֶם, אִם לֹא בְּרַחֲתֶם הֵיִיתִי מְסַפֵּר לָכֶם שְׂיִינְס [דְּבָרִים יָפִים] פִּמְבָּאָר קָצַת; וְאָמַר אִז הַתּוֹרָה ס"ה וְיֵאמַר בְּעַז אֵל רוּת' וְכוּ', אַחַר כֵּן קָרָא אוֹתָם וּפְתַח אֶת הַדֹּלֶת שֶׁל הַבַּיִת הַמְדַרְשׁ שֶׁהָיָה אֲצֵל בַּיִת רַבְּנֵנוּ ז"ל. וְאִז הָיָה הַרְבֵּי מִבְּרַסְלָב בְּבַיִת הַמְדַרְשׁ וְלֹא רָצָה רַבְּנֵנוּ זְצ"ל שֶׁיְהִיָּה בְּעַת הַסְּפּוּר, וְכִיּוֹן שֶׁפְּתַח רַבְּנֵנוּ ז"ל אֶת הַדֹּלֶת פְּתַח הַרְבֵּי הַנֶּ"ל אֶת הַדֹּלֶת הַשְּׂנִיָּה וַיֵּצֵא לַחוּץ. אִז הֵלֵךְ רַבְּנֵנוּ ז"ל תַּכְּרָף וּמִיד וּסְגַר אֶת הַדֹּלֶת וְסִפֵּר לָהֶם שְׂנִיָּת אֶת הַמְּגִלַּת סֵתֵרִים:

לג

רַבְּנֵנוּ זְצוּק"ל אָמַר כְּשֶׁשׁוֹכְבִים בְּעִצִּימַת עֵינַיִם חֲצִי שָׁעָה אֶף עַל פִּי שְׂאִין יִשְׁנִים הִיא הַתְּחַדְּשׁוֹת הַמּוֹחִין. עוֹד אָמַר לְאַחַד שְׂצָרִיכִין לְשֹׁמֵר אֶת הַלִּינְקָע זֵיט [הַצַּד הַשְּׂמְאֵלִי], שְׂאִם אִין לוֹ אֶלָּא כִּר אַחַד יִנִּיחַ אוֹתוֹ תַּחַת הַגֵּב כִּי לְהֵרָאֵשׁ אִינוּ מִזִּיק כָּל כֵּן אִם אִין לוֹ כִּר. וְאָמַר שְׂצָרִיכִין לְשֹׁמֵר הַשְּׂנָה, מִיְדָאָרְף הִיטִין דְּעַם שְׁלָאָף. עוֹד אָמַר: אִז מְעַן חַאפֵּט זִיךְ אוֹיֵף בְּדָאָרְף מְעַן זִיךְ אוֹיֵף הֵיִיבִין. אִין מִיט דְּעַם שְׁלָאָף בְּעַדָּאָרְף מְעַן זִיךְ אָפּ רַעֲכִינְעֵן נָאָף דְּעַם דְּאוּוֹנְעֵן [כְּשֶׁמְתַעוֹרְרִים צְרִיכִים תִּכְרָף לְקוּם, וְעַם הַשְּׂנָה לְהַתְּחַשֵּׁב לְאַחַר הַתְּפִלָּה]:

לד

רבנו זצוק"ל אמר שצריכין לכל ילד להעמיד פאקין [חסון אבעבועות] קדם רבע שנה. ווארום אויב ניט [שאם לא] הוא כמו שופך דמים. אפלו אם דרים הרחק מן העיר, ולפע אפלו בזמן שהקר גדול להעמיד פאקין [חסון] קדם רבע שנה:

לה

אמר על איגערקעס [מלפפון] שצריכין שלא לטל קלפתם לגמרי. כי קלפתם היא קלפת נגה, וצריכין לברר ממנו הטוב. ומשמע שבכל דבר שראוי לאכל הקלפה שלו צריכים להניח קצת מהקלפה כדי לברר הטוב:

לו

פעם אחת היה נער קטן ישן אצל רבנו זצוק"ל. ושמע שרבנו יש לו התבודדות תחת הסדין בהתלהבות עצום, ונתעורר מאד. והלך הנער אל רבנו זצוק"ל וגלה את הסדין ואמר לו אני רוצה להיות איש כשר, ואז למד אותו רבנו זצוק"ל לשפט את עצמו אם למד באותו היום יתן תודה ויתפלל שלמחר ילמד יותר, ואם לא, יתפלל היתכן וכו'. (והר' אברהם ז"ל אמר שמפני זה נתן לו רבנו זצוק"ל התבודדות הנ"ל מפני שהוא בעצמו עסק אז בזה ביותר) וכמדומה שזה הנער היה הרב ר' שמואל יצחק:

לז

זקנו של הרב מטשעהרין אמר עליו רבנו זצוק"ל שיש לו חסיד אחד בעיר ברסלב. ופעם אחת התענה משבת לשבת ואמר

רַבְּנוּ זְצוּק"ל שְׁהִיָּה צְרִיף לְפַעַל אֵיזָה דְּבַר וְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם עֲבוּדָה
שֶׁל הָרַ' חַיִּים שְׁרָה'ס. וְאָמַר אֲזֵי מָה שְׁמוּבָא בְּהַשְׁיָחוֹת לֹא בְּחִנּוּם
הָיָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, שְׁהִיָּה לוֹ תְּלַמִּידִים פְּאָלוּ:

לח

פַּעַם אַחַת הָיָה רַבְּנוּ זְצוּק"ל עַל חֲתָנָה וְהָיָה שֵׁם בְּדָחוֹן וְהַחֲלִיף
אֶת בְּגָדָיו פַּעַם עַל כְּמוֹ, וּפַעַם עַל מַפְרָסָם (רַבִּי). אֲזֵי אָמַר
רַבְּנוּ זְצוּק"ל, אֵט אֵיזֵי מְעוֹן אֵי מְלֶאֱךָ אֵט אֵיזֵי מְעוֹן אֵי גִלְחָה (הַנְּהָה
מִתְנַהֲגִים כְּמוֹ מְלֶאֱךָ, וְהַנְּהָה כְּמוֹ כְּמוֹ):

לט

פַּעַם אַחַת הָיָה רַבְּנוּ זְצוּק"ל עַל חֲתָנָה, וְהָיָה רְגִילִים שְׁעַם הַפְּלִי
הַזְּמֵר הָיָה אַחַד מִכָּה בְּתַף וְהָיָה צוּעַק פְּרִיילִיךְ פְּרִיילִיךְ
[שְׂמֻחָה שְׂמֻחָה]. וּבְתַף שְׁהִיָּה מִכָּה וְצוּעַק הָיָה מִתְמַנְּנִים, וְנָתַן לוֹ
אַחַד הַפְּאָה עַל הַלְּחִי וְאָמַר לוֹ, קְלֶאֱפ פְּרִיילִיךְ [דְּפּוֹק בְּשְׂמֻחָה]
וְהָיָה בּוֹכָה קְלֶאֱפ פְּרִיילִיךְ. אֲזֵי אָמַר רַבְּנוּ זְצוּק"ל אֵי פֶאָטֶשׁ גִּיחֶאֱפֶט
אוֹן פְּרִיילִיךְ גִּיקְלֶאֱפֶט [סְפַג סְטִירָה וּבְשְׂמֻחָה דְּפַק]:

מ

עַל הַחֲתָנָה שֶׁל בְּתוֹ שְׁרָה'קַע הָיָה הַמִּכָּה בְּתַף נְכָרִי, וְצוּהָ רַבְּנוּ
זְצוּק"ל לְשַׁלְּחוֹ:

מז

הַשְׁוִיחָה 'נוֹקֶם וְנוֹטֵר פְּנָחֶשׁ', נְאֻמָּרָה בְּוּאָךְ נֶאֱכַט [לִילָה שְׁלִפְנֵי
הַבְּרִית] שֶׁל הַיֶּלֶד ר' יַעֲקֹב ז"ל. וְאַחַר הַבְּרִית פְּשָׁבָאוּ

כוכבי

אבני"ה ברנזל

אור

שצה

אליו אנשי שלומנו אמר להם רבנו זצוק"ל, נאך וואס פארט איהר צו מיר, איך האב אייך פיינד [מדוע אתם נוסעים אלי אני שונא אתכם]:

מב

רבנו זצוק"ל אמר, אפלו מ'איז שוין א ערליכער יוד אין דעם גלגול ווער ווייסט וואס מ'האט אן גיארבעט אין יענעם גלגול [אפילו אם הוא כבר איש פשר בגלגול זה, מי יודע מה עולל בגלגול שעבר]:

מוג

דרבנו של רבנו זצוק"ל היה לילך אחרון של פסח לבתו הצדקת אדיל, והיא היתה מכבדתו בשני קניידליך פופתאות]. והיא היתה לה צער גדול בנים רחמנא לצלן. פעם אחת אמר לה רבנו זצוק"ל בשכר שני קניידליך יהיו לך שני בנים שהעולם יקנאו אותך בהם. ונתחרטה כל ימיה על שלא נתנה לו יותר, שאלו נתנה לו יותר אפשר היה לה יותר בנים:

מד

בתו מרים, הקפיד מוהרנ"ת זצוק"ל על חמיה שלא הניחה לרקד עם רבנו זצוק"ל על החתנה... ובשביל זה לא היה לה בנים. ויש בזה הרבה לדבר על פי התורה סימן כ"א כי התורה שיכת להנ"ל:

מה

פַּעַם אחת הָיָה יוֹשֵׁב רַבֵּנוּ ז"ל בְּחֹדֶר מִיַּחַד בְּשֵׁלֶשׁ סְעֻדוֹת כְּדָרְכּוֹ תְּמִיד, וּבְבֵיַת הַגְּדוֹל יָשְׁבוּ מוֹהֲרַנְ"ת וְר' נִפְתָּלִי. וְשָׁלַח אֲלֵיהֶם אֶת הַמְּשָׁרֵת לִזְמַר לָהֶם שְׂיִזְמְרוּ זְמִירוֹת. וְתַכְף כְּשִׁמְעַ מוֹהֲרַנְ"ת הַתַּחִּיל לִזְמַר. אַחַר כֵּן שָׁאַל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל רֵאשִׁית מַדּוּעַ לֹא הֵייתֶם מְזַמְרִים, וְהַשְּׁנִית כְּשִׁצְוִיתִי לִזְמַר הִיָּה צָרִיךְ רַבִּי נִפְתָּלִי לִזְמַר כִּי הָיָה לוֹ קוֹל נְגִינָה. וּרַבֵּנוּ זְצוּק"ל הִיָּה מִשְׁתַּוָּקֵק שְׂיִהְיָה חֵזֶן שְׂיִוָּכַל לִזְמַר וְגַם יִהְיָה אִישׁ כְּפֶשֶׁר:

מו

בְּעַת שְׁהָיָה רַבֵּנוּ ז"ל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל הִבְטִיחַ לְהַרְבֵּ ר' אַבְרָהָם ז"ל קֵאלִיסקֶעֶר כִּי תַכְף כְּשִׁיבּוֹא לְחוּץ לְאַרְץ תַּכְף יִסַּע אֶל הַרְבַּ מְלֵאדֵי הַרְבֵּ ר' שְׁנִיאֹר זְלַמֵּן לְדַבֵּר עִמּוֹ בַּעֲנֵן מַעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְקִים זֹאת, כִּי בְּבֹאוֹ לְבֵיתוֹ לֹא יֵרֵד מֵעַגְלָה לְכַנֵּס לְבֵיתוֹ, אֶלֶּא תַכְף נִסַּע לְהַרְבֵּ מְלֵאדֵי. וּבְבֹאוֹ לְשֵׁם דְּבַר עִם שְׁנֵי אַנְשִׁים שֶׁל הַרְבַּ מַעֲנֵן חֲב"ד. וּרַבֵּנוּ זְצוּק"ל בִּקֵּשׁ מֵהֶם שְׂיִפְרְשׁוּ לוֹ אֵיזָה עֲנִין. אַחַר כֵּן בִּקֵּשׁ אֶת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לִזְמַר לְפָנָיו תּוֹרָה וְלֹא רִצָּה. וְאָמַר הַרְבַּ תּוֹרָה בְּעֶרְךָ שְׁמוֹנֶה שְׁעוֹת, וְאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל שְׁבַדְבַּר זֶה הָאֵט עַר צו גִּיטְרָאפִין [הוּא כּוֹן הִיטִיב], שְׁסִים אָז עַל הַפֶּסוּק "רַחֲמִיךָ רַבִּים ה'", עַם אֵיזוֹ אוֹיֵף דִּיר גָּאט אַגְרוֹיִם רַחֲמָנוּת [זֶה עֲלֶיךָ אֱלֹקִים רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה]. פַּעַם אַחַת הִיָּה הַרְבַּ זְצוּק"ל בְּבִרְסֻלָּב אֶצֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בְּעַת שְׁנִסַּע לְמַעַזְבוֹ; וְאָז הִיָּה עֲלָיו הַמַּחְלָקֶת שֶׁל הַרְבֵּ ר' בְּרוּךְ זְצוּק"ל. וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְאַנְשִׁים שָׁלוֹ עַל הַרְבֵּ: 'תִּנּוּ כְּבוֹד לְשֵׁר אֶלְךָ'. וְשָׁאַל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אֶת הַרְבֵּ הָאֵם אָמַת מֵה שְׂאוּמְרִים עֲלֵיכֶם שְׂיִשׁ לְכֶם שְׁמוֹנִים אֶלְךָ חֲסִידִים. וַיֹּאמֶר אֵלָיו

הרב, שיש לו חסידים מלמדים, וכל אחד יש לו קפה של צדקה בשבילו, והנערים מאחר שנותנים צדקה בשבילו מסתמא לא יהיו מתנגדים עליו. והרב התנצל את עצמו אז לפני רבנו זצוק"ל על הרב הר' ברוך זצוק"ל. ויאמר אליו רבנו זצוק"ל, פעטערבורג זענט איהר איבער גיקומען, פעטער ברוך וועט איהר ניט איבער קומען וכו' [פעטערבורג עברתם אבל פעטער-ברוך (דוד-ברוך) אתם לא תעבורו]:

מז

פעם אחת היה סעודה אצל מרת אדיל בת רבנו ז"ל באומן שבאז אליה הגבירות מהעיר, וישבו פנהוג הגברים בחדר אחד והנשים בחדר אחר, ואנשי שלומנו דברו ביניהם איזה זמן, וסברו הנשים שכבר ברכו אנשי שלומנו ברפת המזון. ואמרה להם אדיל שעוד לא ברכו ברפת המזון, ווארום מיין טאטינס לייט אז זיי בענטשין הערט מען [כי אנשי אבי כשמברכים שומעים]. ותכף נשמע כמו רעש מאנשי שלומנו קול הברפת המזון וכו'.

מח

פעם אחת בא הר' בער מטשערין אל רבנו זצוק"ל על שבת, ולא על השבת שהיה לו קביעות לבוא אל רבנו זצוק"ל. ושאל אותו רבנו זצוק"ל מדוע לא באת על שבת שאתה רגיל לבוא. והשיב לרבנו זצוק"ל שהיה אצלו נכד הפעל שם טוב מפני זה לא היה יכול לבוא. ויאמר לו רבנו זצוק"ל, הצרכת לקחת מקל ולהפכותו מפני שאינו יושב בביתו על התורה ועל העבודה, ופרנסה יתן לו השם יתברך:

מט

זֶה הַכֵּל שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת קִדְּם שָׂרְצָה רַבְּנֵי זְצוּק"ל לומר תּוֹרָה, צָוָה לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁיתְּפִלְלוּ מִנְּחָה בְּכוֹנֶה גְדוֹלָה כְּמוֹ בְּעָרְב יוֹם כְּפוּר וְיִתְדוּ. וּבְרֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה אוֹמֵר תּוֹרָה בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת מִיּוֹם א' לְב'. בְּשָׁבוּעוֹת גַּם כֵּן כְּמוֹ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְשִׁמְעֵתִי שִׁפְעַם אַחַת יֵשֵׁב רַבְּנֵי זְצוּק"ל לומר תּוֹרָה בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת אַחַר מִנְּחָה בְּעוֹד שֶׁהִיָּתָה הַחֲמָה זֹרְחָת, וְיֵשֵׁבוּ כָּל הַלְיָלָה אֶצֶל הַשִּׁלְחָן וְהַתְּפִלָּל עֲרֵבִית בְּתוֹךְ הַסְּעָדָה. וְיֵשֵׁבוּ עַד שֶׁהַחֲמָה הַתְּחִילָה עוֹד הַפְּעַם לְזֹרַח בְּבֹקֶר יוֹם הַשְּׁנִי עָנָה רַבְּנֵי ז"ל וְאָמַר, דִּי זוֹן קַעַר זִיף פֶּאָר חֲדוּשִׁין, זִי הָאֵט אִיבְעַר גִּילְאֲזַט מְעַנְטְשִׁין בֵּיִם טִישׁ, אוֹן הָאֵט צוּרִיק גִּיפּוֹנְעֵן דִּי אִיִּנְעֵנְע מְעַנְטְשִׁין בֵּיִם טִישׁ [הַשְּׂמֻשׁ עֲשׂוּיָה לְהַתְּפִלָּא הִיא הַשְּׂאִירָה אֶת הָאֲנָשִׁים אֶצֶל הַשִּׁלְחָן, וְהִיא שׁוֹב פְּגִישָׁה אוֹתָם אֲנָשִׁים לִיד הַשִּׁלְחָן]. וְשִׁמְעֵתִי אֲשֶׁר רַבְּנֵי זְצוּק"ל לֹא הָיָה יֵשֵׁן בְּשָׁבוּעוֹת שְׁנֵי הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת. רַבְּנֵי זְצוּק"ל אָמַר בְּשָׁבוּעוֹת אִיז דְּעַר עֶקֶר דָּאֵס אוֹיף זַיִן, אוֹן הוֹשְׁעָנָא רַבָּה דְּעַר עֶקֶר דָּאֵס זַאֲגִין [בְּשָׁבוּעוֹת הָעֶקֶר הוּא לְהִיּוֹת עַר, וּבַחֹשְׁעָנָא רַבָּה הָעֶקֶר הוּא הָאֲמִירָה]:

ג

הַמְּעֻשָׂה מֵהִינּוּקָא בְּעַת שְׁנִסְעַ רַבְּנֵי זְצוּק"ל עִם ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק, סִפֵּר הָר' אַבְרָהָם ז"ל וְאָמַר כִּי אֵלּוּ הַתִּינּוּקוֹת קִשָּׁה שִׁיחִיו, וְזֶה הָיָה חֲדוּשׁ שֶׁל רַבְּנֵי זְצוּק"ל שֶׁהָיָה ל"ח שָׁנִים וְחָצִי, שְׁגַם כֵּן הִינּוּקָא הָר' נַחְמָן חֲטוּפָא שֶׁהַתְּנַבָּא עַל מְשִׁיחַ וְכו':

נא

איתא בחיי מוה"ר"ן בהשיחות שר' שמעון זכה שישמש את רבנו
 זצוק"ל אחר הסתלקותו כמו ששמשו בחייו, ויש בזה
 מעשה עין שם. וזה הוא המעשה, שאחר שבא ר' שמעון מעבר
 לנהר דאן. בקש מרבנו זצוק"ל שיבטיח לו שישמשנו. והבין
 שרבנו זצוק"ל אינו רוצה, ושתק. ולאחר זמן בקש עוד הפעם
 מרבנו זצוק"ל שיבטיח לו כנ"ל, והזכיר אז לרבנו זצוק"ל את
 המעשה שהציל אותו פעם אחת מן המיתה בעת שנסעו מכפר
 אוסאטין למעדוועדווקי או להפף, שנסעו בשפוע ההר, והבין ר'
 שמעון שהעגלה תתהפף. והיו אז כלם בסכנת מות, כי הדרך היה
 מלא אבנים וחפירות. וקפץ הר' שמעון מהעגלה ועכב את העגלה
 והציל את כל האנשים. והשיב לו רבנו זצוק"ל אודאי האסטו גוט
 גימאכט [ודאי עשית טוב]. ורמז לו דמשום זה לבד אינו יכול
 לזכות עדין לדבר גדול כזה. ושוב שתק הר' שמעון. לאחר זמן
 בקש עוד הפעם מרבנו זצוק"ל וספר לו רבנו זצוק"ל האיך שאמו
 באה אצלו בחלום מפני מה שאינו מבטיח לו על זה, ועל כן
 הבטיח לו אז. וספר הר' נחמן מטולטשין שמוהרנ"ת קנא אותו
 מאד. והר' שמעון הנ"ל בא פעם אחת מארץ ישראל לעשות שדוך
 עם בנו מחוץ לארץ, והיה אז בשבועות הגדול אצל מוהרנ"ת,
 ואמר אז על מוהרנ"ת אה וואה, חשבתי שזה תלמיד רבנו זצוק"ל,
 ולבסוף הוא רבנו בעצמו דער רבי אליין, ואמר אז לחתן המגיד
 מטירהאוצי הלא אני מבין על גוטיין יוד [אדמו"ר] שהשלכתי כל
 המפרסמים, וקרבתי את עצמי ליונגיל (לבחור) קדם החתנה, כי
 נתקרב לרבנו זצוק"ל קדם חפתו, זאג איך דיר אז היינט איז ער
 דער מנהיג הדור [אני אומר לך שהיום הוא המנהיג הדור]:

נב

רַבְּנוּ זְצוּק"ל אָמַר עַל רַבִּי אֶהְרֵן זְצוּק"ל מִבְּרַסְלָב אִז נִיט נָאֵר אִים דְּאַרְפֵּעַן מִיר דְּאַנְקֵען וואס ער איז בײַ אונז רב, נאר אַפֿלו די פֿערד וואס האָבן אײַהם גײַבראַכט. [שְׂלֵא רַק לֹו צָרִיךְ לַהֲוֹדוֹת שֶׁהוּא אֶצְלֵינוּ רַב, אֶלֶּא אַפִּילוּ אֶת הַסּוּסִים שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ]. וּפְעַם אַחַת אָמַר עָלָיו אײַךְ הָאֵב אִים גײַגעבײַן אַ בְּרוּר הַמְדַמָּה אײַן פֿסקײַנען שְׂאַלוֹת [נִתְתִּי לֹו בְּרוּר הַמְדַמָּה לְפִסּוּק שְׂאַלוֹת]. וּפְעַם אַחַת אָמַר אִז אויף אַפִּינְדִיל וועל אײַךְ אײַהם אַקעגן טְרַאגײַן מְשִׁיחַ [עַל נִס אַרְכִּיב אוֹתוֹ לְקִרְאַת מְשִׁיחַ]:

נג

מַעֲשֵׂה מִבֵּת רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁבֵּא רַבְּנוּ הַקְדוֹשׁ לְבֵיתָהּ וְהִיתָה חוּלָה מֵאֵד. וַיֵּשֶׁב רַבְּנוּ בְּצַעַר גְּדוֹל וְנִרְדָּם וּבֵא אֵלָיו הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל וְאָמַר לֹו מָה אַתָּה כָּל כֶּף בְּצַעַר. אָמַר אֵלָיו הֲלֵא בֵּיתִי כָּל כֶּף חוּלָה, אָמַר לֹו הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, הֲלֵא מָה שֶׁנִּתּוּב בְּתֵהִלִּים פִּסּוּק "מִגְדִּיל יִשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לְמְשִׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם" (פְּרוֹשׁ מִגְדִּיל יִשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ 'מֵאַן מַלְכֵי רַבְּנָן. וְעוֹשֶׂה חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֶסֶד לְמְשִׁיחוֹ לְמִי שֶׁמְשִׁיחַ וּמְסַפֵּר מֵהֶם "לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם", זֶהוּ רַבְּנוּ וַיּוֹצֵא חֲלָצֵי שְׂבָאִים מִזֶּרַע דְּדוֹד הַמְלִיךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם) וְסִפֵּר אִז רַבְּנוּ ז"ל הַמַּעֲשֵׂה מֵהַמְהַרְש"א לְבֵתוֹ אֲדִיל וְהָיָה לָהּ רְפוּאָה. (נִרְאֶה לִי הַמַּעֲשֵׂה שֶׁהוֹבִילוּ אוֹתוֹ לְקַבּוּרָה וְהָיָה שֵׁם בְּאוּסְטֵרָה טְמֵאָה וְכו' שֶׁכָּל מִי שֶׁחִלְּךְ דֶּרֶךְ שֵׁם הַמִּיר דָּתוֹ, וְכָל מִת וְכו' וּבִעַת שֶׁהוֹלִיכוֹ הַמְהַרְש"א דֶּרֶךְ שֵׁם וְכו' וּנְבַלְעָה הַבֵּית תַּפְלָה שְׁלָהֶם וְכו' וְסִים אִז "מִגְדִּיל" וְכו'). וְהִיא סִפְרָה לְכֻמָּה חוּלָּים

וְהָיָה לָהֶם רְפוּאָה, וְכֵן רַבֵּי נַחֲמָן מְטוּלְטְשֵׁין ז"ל גַּם בֵּן סֵפֶר וְהָיָה
בֵּן וְכוּ':

נד

וְעוֹד הָיָה מְעֻשָּׂה מְאֹדִיל בֵּת רַבְּנֵי שְׁהִיתָה חוּלָה (נִרְאָה לִי כָּאֵב
שְׁנַיִם) וְנִכְנַס אֵלֶיהָ רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר לָהּ שְׁתְּצִיר
בְּמַחְשָׁבְתָּה שְׁטוּב לָהּ מִקֶּדֶם, וְעִנְתָּה לוֹ הֲלֵא אֵיךְ יְכוּלִין לְהַצְטִיר
בְּמַחְשָׁבָה הֲלֵא מְרַגִּישֵׁין כָּאֵב גְּדוֹל. וְאָמַר לָהּ רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ הֲלֵא
הַמַּחְשָׁבָה יֵשׁ לָהּ כַּח גְּדוֹל אִם תְּצִיר יִהְיֶה בֵּן. וּפְעַם אַחַת הִיתָה
חוּלָה מְאֹד וְנִכְנַס אֵלֶיהָ רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר לָהּ אִם תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה
יִהְיֶה לָךְ רְפוּאָה. וְעִנְתָּה הֲלֵא אֵיךְ יְכוּלִין לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאָמַר לָהּ
רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ עוֹד יִהְיֶה זְמַן שְׂאֵת תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה מְאֹד. וְעַל כֵּן יִהְיֶה
לָךְ רְפוּאָה, וְכֵן הָיָה. (וְעֵין בְּאַרְיִכוֹת בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים):

נה

פְּעַם אַחַת אָמַר רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ אִם הָיָה לִי רַבֵּי כְּמוֹתְכֶם (וּוְעַן אֵיךְ
הָאֵב אֲזַא רְעִבִין) הִיִּיתִי הוֹלֵךְ בְּרַגְלֵי (וּוְאֵלֵט אֵיךְ צִי פִיס
גִּיאַנְגֵּעַן). וְעִמַּד שֶׁם אֶחָד מִן הַצַּד וְשָׂאֵל לְרַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וּבַחֲזָרָה
מֵאֵי, עָנָה לוֹ רַבְּנֵי ז"ל וּבַחֲזָרָה הִיִּיתִי רֵץ:

נו

פְּעַם אַחַת שְׂאָלוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ לְרַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ עֵינֵין חֲצוֹת אִם
יְכוּלִים לְהִיּוֹת נְעוּר עַד חֲצוֹת וְלֹא מִרְחֵק חֲצוֹת. וְהַשִּׁיב לָהֶם
רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ שְׁעַקֵּר הָעֲבוּדָה שֶׁל חֲצוֹת הוּא, לְקוּם מִהַשְׁנָה וְלֹא מִרְחֵק
חֲצוֹת:

נז

לְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ הָיוּ מִקְרָבִים רַבִּי מִתְתִּיָה לִיב מִיפְּאֵלִי וְרַבִּי יַעֲקֹב בְּעַל מְגִיָּה וְהֵם הָיוּ אַחִים. וְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ קָרַב יוֹתֵר אֶת רַבִּי מִתְתִּיָה הַנֶּ"ל כִּי הָיָה יוֹתֵר יָרָא שְׁמַיִם, וְהָיָה לְרַבִּי יַעֲקֹב חֲלִישוֹת דַּעַת כִּי הוּא הָיָה אָחִיו הַגְּדוֹל, וְהַרְגִּישׁ בְּזָה רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר לוֹ בְּזָה הַלְּשׁוֹן: וְוַאֲס אִזּו אַזּוֹי קָשָׁה, אִיִּן מְאֵל שְׁטִיִּיט אִיִּן דְּעַר תּוֹרָה [מָה כָּל כֶּף קָשָׁה א' פְּתוּב בְּתוֹרָה] "וְאוֹלָם אָחִיו הַקָּטָן יִגְדֵל מִמֶּנּוּ". אֹן וּוִידְעַר עֵס שְׁטִיִּיט דָּאךְ [וְעוֹד פְּתוּב] "וְאִישׁ כִּי יִהְיֶה טְהוֹר וּבִדְרָךְ לֹא הָיָה", וְרַבִּי יַעֲקֹב הַנֶּ"ל הָיָה בְּעַל מְגִיָּה וְהָיָה דְרָכּוֹ עַל פִּי רַב לֵהִיּוֹת בְּדְרָךְ:

נה

פַּעַם אַחַת אָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, אִם הָיָה לִי זִוְגָתִי הַרְאִשׁוֹנָה הָיִיתִי עוֹלָה לְמָרוֹם בְּאֲמֻצָּע הַיּוֹם בְּשׁוֹק מְעֻזְבוֹז לְעֵינַי כֹּל וְלֹא כְּמוֹ אֲלִיהוֹ שְׁעָלָה בְּמִדְבָּר. וּפַעַם אַחַת אָמַר רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ גְּדֹל הַעֲנָן שֶׁל הַזּוּוֹג הַרְאִשׁוֹן, הָיִיתִי אוֹמֵר קְרַעֲנִקִּין זְאֵלְסְטוֹ אֹן לְעֵבִין זְאֵלְסְטוֹ [תַּחֲלִי אָבֵל תַּחֲיִין]. כִּי זִוְגָתוֹ הָיְתָה חוֹלָה זְמַן רַב:

נט

פַּעַם אַחַת הָיָה מְדַבֵּר מוֹהֲרַנִּ"ת ז"ל עִם רַבְּנוּ ז"ל מִהַצְּדִיק רַבִּי הִירֵשׁ לִיב מֵאֲלִיק, אַז עַר הָאֵט גִּימָאכְט זִייעַר גוֹט אִין יוֹדִישְׁקִיִּיט וְוַאֲרִין עַר אִזּו זִייעַר פְּרוּם [הוּא עָשָׂה טוֹב בִּיְהוּדוֹת כִּי הוּא הָיָה יָרָא]. וְעֵנָה רַבְּנוּ ז"ל אָפְלוֹ עַר זָאל זִיין וְוִי אַזּוֹי פְּרוּם,

דער עקר איז וואס ער איז גיווען קלוג ואפילו שיהיה כל כך ירא, העיקר שהוא היה חכם:]

ס

ר' שמעון בקש את רבנו ז"ל שיעתיר עבור הילד שלו (שהיה חולה מאד) שיתרפא, ואדמו"ר ז"ל לא ענה לו כלל. ואחר כך בליטה ישבה אשתו אצל העריסה של הילד והתפללה על הילד בדרך הנשים. ובבקר בא ר' שמעון אל רבנו ז"ל, וכשראה אותו רבנו ז"ל אמר לו בלשון תמה הראית (גדל כח התפלה) שנחתם כבר גזר דינו למות, והיא בתפלתה לא די שפעלה שיחיה, אף פעלה שיאריך ימים שהועילה תפלתה של אשתך שיתרפא ויהיה לו אריכות ימים. וכן הוה שהילד שב לאיתנו והאריך ימים הרבה קרוב למאה שנים:

סא

הרב ר' יצחק מחרשוואטע שהיה מקרב לרבנו זצוק"ל, היה לו אח ולקחו ראנדאר [מוכסן] אחד לחתן לכפר הסמוך לראיד שישב על התורה ועל העבודה, שהיה בחור טוב. והוא כשהיה שם ולא היו לו החברים נתבטל מלמודו ויצא מבית המדרש אל הנהר. והיה שם נפח שעשה מלאכתו, והביט על הנפח ועל הדגים שצודין שם, ועמד כך בלי מלבוש עליון ובלי חגורה. ופעם אחת נסע רבנו זצוק"ל דרך שם, וראה האברך הנ"ל איך שעגלה עוברת והיא מלאה מאנשים ועל השטאגעס [המדרגות] שמבחוץ עומדים אנשים מכאן ומכאן, והבין שזה גוטער יוד [אדמו"ר] ויסע דרך עליו פי שם היה הדרך. ונתביש מעט והתחיל לרוץ לביתו. אבל תכף רמז רבנו זצוק"ל (שנסע אז)

בְּיָדוֹ שִׁיבּוֹא אֲצִלוֹ וְהִכְרַח לְבוֹא. וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ שִׁירָאָה לָהֶם
אֲכַסְנִיָּא, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מִי הוּא, וְעָנָה לוֹ. אָמַר רַבְּנּוּ אַזּוּי מִיּוֹן
יִצְחָק'לֵם בְּרִוּדְעָר [כִּף אַח שֶׁל יִצְחָק שְׁלִי]. וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ
מִסְתָּמָא לָקַח אוֹתָךְ חוֹתְנֵךְ פֶּאָר דְּעַם גּוֹטְעַן קִינְד [בְּתוֹר בַּחוּר
טוֹב] כְּדֵי שֶׁתִּלְמַד וְכוּ', וְאַתָּה מְבַטֵּל וְיוֹצֵא לְהַסְתַּכֵּל עַל הַנֶּפֶח
וְהַדְּגִים וְכוּ', עַד שֶׁנִּתְמַלֵּא תְּשׁוּבָה וְחֲרֻטָּה וּבּוֹשָׁה. וּבִכָּה הִרְבָּה
מְאֹד וּמְאֹד נַעֲשָׂה מִתְמִיד גְּדוֹל. וְרַבְּנּוּ זְצוּק"ל קָרַב אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד.
וְאָמַר מִסְתָּמָא וּוְעַסְטוּ וְוְעֵלִין פֶּאָרִין צוּ מִיר [מִסְתָּמָא תְּרַצָּה לְנִסּוּעַ
אֵילִין] וְיִהְיֶה לָךְ מְנִיעוֹת וְתִשְׁבֵּר אוֹתָם. תִּדַע שֶׁעֲנִין שְׁלִי הוּא רַק
רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְכֵן הוּא וּבָא עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהִיָּה עֵיף וְהִנִּיחַ אֶת
עַצְמוֹ לִישׁוֹן אֲצֵל הַשְּׁטִיבֵל [בֵּית הַתְּפִלָּה] שֶׁל רַבְּנּוּ זְצוּק"ל קָדָם
הַזְּכָר בְּרִית. וּכְשֶׁהִקִּין רָאָה רַעַשׁ שְׁאֲנָשִׁים נִכְנָסִים עִם פְּדִיוֹנוֹת
לְרַבְּנּוּ ז"ל. וְרַצָּה גַם כֵּן לִכְנֹס וְשָׂאֵל מָה עוֹשִׂין שָׁם וְהִשִּׁיבוּ לוֹ
שֶׁעוֹשִׂין וְדוּי דְּבָרִים. וְרָאָה שֶׁהָאֲנָשִׁים הַיּוֹצֵאִים, פְּנִיָּהֶם אֲדָמִים,
מִיט אוֹים גְּיוּוִינְטֵטֵעַ אוֹיגִין [עִם עֵינַיִם בְּכוֹיּוֹת], וְהִיָּה לוֹ חֲרֻטָּה עַל
שִׁבָּא, וּמָה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת. וְדַחַף אֶת עַצְמוֹ לִכְנֹס עִם עוֹד אֶחָד,
וְתִכַּף רְמוֹז רַבְּנּוּ זְצוּק"ל לְהֶאֱחָד שִׁיִּצֵּא וְיִצֵּא. וְסָגַר רַבְּנּוּ זְצוּק"ל אֶת
הַדְּלֵת וְאָמַר לוֹ נוּ, זָאג [תִּגִּיד] מָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֲנִי וְאַתָּה
יּוֹדְעִים. וְלֹא רַצָּה, וְעָנָה שְׂאִין לוֹ מָה לְהַתְּדוּדוֹת. וְאָמַר לוֹ רַבְּנּוּ
זְצוּק"ל כְּמָה פְּעָמִים אָמַר (הִינּוּ הַתְּדוּדָה) וְהוּא עָנָה בְּכֹל פְּעַם אֵין
מָה לְהַתְּדוּדוֹת. אַזּ אָמַר לוֹ רַבְּנּוּ זְצוּק"ל, מִיָּךְ וּוְעַסְטוּ נֶאֱרַעַן [אוֹתִי
אַתָּה תְּרַמָּה]. וְשִׁמְעֵתִי כְּשֶׁאָמַר רַבְּנּוּ זְצוּק"ל הַדְּבָרִים הַנִּלְכָּה
עִם אֲצַבְעוֹ עַל חֲטָמוֹ, וּמִשָּׁךְ הַתְּבוֹת מִיָּךְ וּוְעַסְטוּ נֶאֱרַעַן [אוֹתִי אַתָּה
תְּרַמָּה], הִלֵּא אֲנִי יוֹדֵעַ מָה שֶׁנַּעֲשָׂה עִמָּךְ גַּם בְּשִׁכְבְּךָ עַל מִשְׁכְּבְּךָ.
וְדַחְפוּ רַבְּנּוּ זְצ"ל לַחוּץ, וְנִסַּע אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְבֵיתוֹ. וְאַחַר אֵיזָה
שָׁנִים בָּא עוֹד פְּעַם לְרַבְּנּוּ ז"ל, וְאָמַר עָלָיו רַבְּנּוּ ז"ל אֵיזָה וּוְעַרְטִיל

[בְּדִיחָה] וְנִעְשָׂה צְחוּק, וְנִדְחָה מִזֶּה וְלֹא נִסַּע יוֹתֵר. וְאַחַר כֵּן אַחַר זְמַן רַב אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ ז"ל דְּבַר עִם ר' מֵאִיר מְטַעֲפֵלִיק זצ"ל, סִפֵּר לֹו שֶׁרַבְּנוּ זְצוּק"ל רַחֲקוּ. אָמַר לוֹ זֶהוּ נִקְרָא הַתְּרַחֲקוּתָּ? בֵּי אֲזַא רַעֲבִין וּוּאֹלֵט אִיף [אַצֵּל כְּזֶה רַבִּי הֵייתִי] אֶפְלוּ מִנִּיחַ אֶת עֲצָמֵי שְׂדִישׁ עָלַי, עַר זָאֵל טְרַעֲטִין אוֹיֵף מִיר. [וְרַבִּי אַבְרָהָם ז"ל הַסְּבִיר שֶׁרַבְּנוּ ז"ל קִיָּם אֲזִי מַה שֶׁמְבִיא בְּסִפֵּר הַמַּדּוֹת, שָׂאָם מִקְרַבִּין לְאָדָם (לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ) וְהוּא מְסַרְבִּי מִתֵּר לְדַחֲפוּ בְּשִׁתֵּי יָדַיִם. כִּי רַבְּנוּ קָרַב אוֹתוֹ מֵאֵד וְלֹא רָצָה, עַל כֵּן רַחֲקוּ]:

מִכְתָּב יַד ר' מֵאִיר אֲנִישֵׁין שֶׁכְּתַב מִרַבִּי אַבְרָהָם ז"ל וְרַבִּי אַבְרָהָם הַגִּיָּהֵם:

סב

רַבְּנוּ ז"ל אָמַר, הֵי צַר הָרַע שֶׁל הַכְּשָׁרִים הוּא דְבוּק. דְּעַר יֵצֵר הָרַע פּוֹן אֵיין עֲרְלִיכֶען יוֹדִין אִיזוּ אֵיין דְבוּק. עוֹד אָמַר, דְּעַר יֵצֵר הָרַע אֲזִי עַר ווִיל זִיף נַעֲמִין צוּ אֵיין עֲרְלִיכֶען יוֹדִין, טְשֶׁעֲפִיט עַר אֵייהָם צוּ אֵיין שְׁגַעוֹן רַחֲמָנָא לְצַלֵּן [הֵי צַר הָרַע כְּשֶׁהוּא לֹוקַח אֶת עֲצָמוֹ לִיהוּדֵי כְּשֶׁר, הוּא מְדַבֵּיק לוֹ אֵיזֶה שְׁגַעוֹן רַחֲמָנָא לְצַלֵּן]. עוֹד אָמַר רַבְּנוּ ז"ל שֶׁכִּמָּה צְדִיקִים זַעֲנִין עֲרֻשְׁט אוֹיִם גִּיבְרָאכִין גִּינְאָרִין פּוֹן זֵייעֶרַע תַּאֲזוֹת עֶהֱרֻשְׁט אוֹיֵף דֵי עֲלֵטֶער [שְׁבָרוּ אֶת עֲצָמָם מִהַתְּאֲזוֹת לְגַמְרֵי רַק בַּעַת הַזְּקָנָה] (וְעַם זֶה נִמְשָׁךְ שִׂיחָה שְׁלִי עִם רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל, שֶׁכְּזֶה נִיחָא מַה שֶׁבְּאַר אָבִיו הֵר' נַחֲמָן טוֹלְטְשֵׁינֵר ז"ל אֶת מֵאִמֵּר חֲכָמֵינוּ ז"ל אוֹדוֹת זְקֵנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ כֹּל זְמַן שֶׁמְזַקֵּינִים דַּעֲתָן מִטְרַפֶּת וְכוּ', עַל פִּי מִשָּׁל מִסּוּחַר אַחַד שֶׁנִּסְעָ עִם בַּעַל עֲגָלָה גוֹי שְׂכוֹר, שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁהִגִּיעוּ לְקַרְעֻטְשֶׁמַּע [לְפּוֹנְדִיק] נִכְנָס הַגּוֹי לְשִׁתּוֹת וְשָׁתָה עִם הַשְּׂכוֹרִים זְמַן רַב. אַגַּב הִגִּיעוּ עִם

הַדָּרֶךְ לְקַרְעַטְשֶׁמֶע חֲרָבָה, וְגַם אִז יָרַד הַגּוֹי מֵהַעֲגֵלָה אֶל הַחֲרָבָה, וּבְכָל חֲלוֹן פֶּתַח וְהַסְתַּפֵּל וּגְנָח. כְּשַׁעֲלָה בַחֲזָרָה עַל הַעֲגֵלָה שְׂאֵלוֹ הַסּוֹחֵר מַה זֶה שָׁגַם אֶצֶל הַחֲרָבָה יִרְדֹּת מֵהַעֲגֵלָה לְהַסְתַּפֵּל וּלְגָנַח. הַשִּׁיב לוֹ הַגּוֹי, שְׂזֵאת עָשָׂה בְּזָכְרוֹ הָרֵאוּנוֹת הַיָּמִים הַטּוֹבִים, פֶּה שְׂתִיתִי עִם הַחֲבֵרִים, אָכַלְנוּ וְשָׂתִינוּ וְשָׁכַרְנוּ וְהֵינּוּ שְׂמֵחִים, וְעַכְשָׁו אוֹי וְאָבוֹי, עַל זֶה יֵשׁ לְקוֹנֵנוּ. כֵּן זָקֵנִי עִם הָאָרֶץ שְׂמַנְעוּרִיהֶם הִרְגָּלוּ בְּתֵאוֹתֵיהֶם וְלֹא הָיָה לָהֶם שׁוֹם גְּעוּגוּעִים לְשִׁבְרֵי אֵיזָה תֵאוֹה, וּבִכֵּן לַעַת זָקֵנוֹתָם שְׁהֵיֶצֶר מֵתֵאוֹתֵיהֶם נִשְׂאָר, אֲבָל הַגּוֹף וְאֲבָרָיו חֲרָב, אֵין בְּמָה לְמַלְאוֹת תֵּאוֹתֵיהֶם וְזוֹכְרִים אֵיךְ שְׂבָאֲבָרִים אֵלוֹ עָשׂוּ מַה שְׁעָשׂוּ, וְהָיָה לָהֶם תַּעֲנוּג וְעַכְשָׁו אֵינָם יְכוּלִים לְמַלְאוֹת תֵּאוֹתֵיהֶם, אוֹי וְאָבוֹי לָהֶם. פֶּשׁוּט דַּעֲתָם מְטֹרְפֵת וּמְבַלְבֵּלָת וּמְשַׁנְעַת מִזֶּה. אֲבָל זָקֵנִי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁפָל יָמֵי נַעוּרֵיהֶם הָיוּ מְלֵאֵי גְעוּגוּעִים לְאֵי הַתְּמַלְאוֹת הַתֵּאוֹת וּלְשִׁבְרָם וּלְנִתְצָם, וְאֵךְ בִּימֵי הַנַּעוּרִים הָיוּ מְלֵאֵי צַעַר מֵהַתֵּאוֹת וְהָאֵיבָרִים הַבְּרִיאִים וְהַשְּׁלֵמִים הַמְּסֻגְלִים לָהֶם, וּבְכָל פַּעַם נָסוּ לְשִׁבְרָם וְהָיָה לָהֶם יִסּוּרִים וְכוּ'. אֲמַנָּם כְּשֶׁהִגִּיעוּ יָמֵי הַזְּקֵנָה וְהָאֵיבָרִים נִחְלְשׁוּ כְּמָה מְסַכְּמִים לְגַעוּגוּעֵיהֶם, וּבִכֵּן דַּעֲתָן מִתִּישְׁבֵּת עֲלֵיהֶם, אֵין לָהֶם עוֹד מְלַחֲמָה כְּמוֹ בִּימֵי נַעוּרֵיהֶם. וְעַל כֵּן פָּנִים בְּסוּף יָמֵיהֶם זָכוּ לְמָה שְׂרָצוּ:

סג

פַּעַם פִּלְפְּלוֹ וְהַתּוֹכַחוֹ לַפְּנֵי רַבֵּנוּ ז"ל אֵיזָה אֲנָשִׁים בְּאֵיזָה בְּאוּר וּפְרוּשׁ אֵיזָה דְּבַר, זֶה אָמַר שְׁכָן הַפֶּשֶׁט וְזֶה אָמַר שְׁכָן הַפֶּשֶׁט, וְכֵן שְׁלִישֵׁי וּרְבִיעֵי אָמְרוּ פֶּשֶׁטִים אַחֲרָיִם. עַד שְׂאָמְרוּ רַבֵּנוּ ז"ל עַל פֶּשֶׁט אַחַד שֶׁהוּא רֵיחַ הַקֹּדֶשׁ, וּפֶשֶׁט זֶה אָמַר הָאוֹמֵר בְּשֵׁם הַט"ז [הַטּוֹרֵי זֶהב]. וְכֵן שִׁבַּח רַבֵּנוּ ז"ל אֶת הַבְּאֵר הַיֵּטֵב. (אָמַר הָרַב אַבְרָהָם ז"ל שְׁכָלֵל הוּא שְׂבָאֵיזָה פּוֹסֵק שְׂגוּמֵר הַבְּאֵר הַיֵּטֵב דְּבָרָיו,

כּן דַּעְתּוֹ לְהִלְכָהּ). וּפְעַם אַחַת הַתּוֹפַח אַחַד עִם מוֹהֲרַנ"ת בְּפְרוּשׁ דְּבַר אַחַד בְּמִגְן אַבְרָהָם, וְהָאִישׁ הָיָה מְסַרְבֵּי מְאֹד בְּפְרוּשׁ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, עַד שְׂמוֹהֲרַנ"ת ז"ל אָמַר לוֹ: 'דִּי לָךְ לְפִלְפֵּל עֲמִי. הַמְגֵן אַבְרָהָם בְּעֲצֻמוֹ הָיָה אֲצִלִּי וּפְרַשׁ לִי דְבַר זֶה כְּמוֹ שְׂאֲנִי מְפָרֵשׁ לָךְ'. וּפְעַם אַחַת בָּא אַחַד לְפָנַי רַבִּי נִפְתָּלִי בְּתִימָא, אִיךְ שְׁבַעַל בֵּית פֶּשׁוּט בְּאוּמָן שְׁהִיָּה דְרַכּוֹ לְבִלּוֹת כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת עַל לְמוּד אוֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ, שְׁפַעַם אַחַת הָיָה קִשָּׁה לוֹ לְהַבִּין אֵיזָה דְבַר בְּאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ, וְעַסַּק בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ עַד שֶׁעַל הַשְּׁלַחֵן שְׁהִיָּה נִשְׁעָן עַל יְדוֹ נִרְדָּם. וּבָא אֵלָיו הָאוֹר הַחַיִּים בְּעֲצֻמוֹ וּבִיאַר לוֹ הַדְּבַר הַקִּשָּׁה לוֹ. אָמַר לוֹ הֵר' נִפְתָּלִי אֲפָשֶׁר לְהֶאֱמִין בְּזֶה מְגַדֵּל הַדְּבָקוֹת שְׁהִיָּה לוֹ עִם פְּרוּשׁ הָאוֹר הַחַיִּים:

סד

אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, עַל מְלֶאכֶּה הַמּוֹת לְהַמִּית כָּל עוֹלָם בְּנִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת יְכַפֵּד עֲלֵיו הַדְּבַר, וּבְכֵן הַעֲמִיד לוֹ עוֹזְרִים בְּכָל מְקוֹם הָרוּפְאִים לְהַמִּית בְּנִשְׁמִיּוֹת, וְהַמְּפָרְסְמִים שֶׁל שְׁקַר לְהַמִּית בְּרוּחָנִיּוֹת. (וּפְעַם אַחַת כְּשִׁהִיָּה מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּטַעֲפִילִיק, וְנִפְּל לְעֶרֶשׁ דְּוִי. וּבִלֵּא שְׂאֵלֶת פִּיּוּ הִבִּיאוּ לוֹ אֶת הָרוּפֵא, כְּשָׁבֵא הָרוּפֵא הַסֵּב מוֹהֲרַנ"ת אֶת פְּנָיו אֶל הַקִּיר, וְאָמַר הִבְאֵתֶם לִי שְׁלִיחַ הַמְּלֶאכֶּה הַמּוֹת, אִיְהִר הָאֵט מִיר גִּיבְרַעֲנַנְט דְּעַם שְׁלִיחַ פּוֹן מְלֶאכֶּה הַמּוֹת. וּפְעַם אַחַת הָיָה נִתְחַב לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל מְסַמֵּר שֶׁל בְּרַזֵּל בְּרַגְלוֹ. וְהָיָה לוֹ כָּאֵב גְּדוֹל מְזֹה, וְהִבִּיאוּ לוֹ עֲלָה אַחַד שְׂמִסְגֵּל לְזוֹה, וְאָמְרוּ לוֹ שְׁהוּא רַק מְצַד הַסְּגִלָּה וְלֹא מְצַד רְפוּאָה וְלֹא רְצָה. עָנָה וְאָמַר אִם יֵשׁ בְּכַחוֹ לְרַפְּאוֹת יֵשׁ בְּכַחוֹ לְקַלְקֵל גַּם כֵּן, וְנִתְרַפֵּא בְּלִי זֶה בְּעֲזַרַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ). וְעוֹד אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: אִז דִּי דְאֶקְטוֹרִים פֶּאֲרִיכְטֵעֵן יֵא אַמֵּאֵהֶל, אִיז נֶאֱר וּוִי מְעַן פֶּאֲרִלֵאטְטַעט אַזוֹי וּוִי מְעַן לֵיִגֵּט אַ לֵאטְטַעט

[כשֶׁהַרֹּפְאִים כָּבַר בְּן מִתְקַנִּים פֶּעַם, זֶה כְּמוֹ שְׁמַטְלִיָּאִים שְׁשָׁמִים אֵיזְהוּ טְלָאִי]. גַּם אָמַר: פֶּאֶר צְווי הָאֵב אִיךְ מוֹרָא, פֶּאֶר אֵיין גּוֹי אֵין פֶּאֶר אֵיין פֶּאֲלֶשִׁין גּוֹטִין יוֹדִין, זַיי וויסן גָּאָר נִיט אַזוֹי ווִיט פּוֹן זַיִער כַּח, זַיי זְאָלִין דָּאָס ווִיסן, וּוּאָלְטִין זַיִיא נֶאָךְ עֶרְנֶער גִּיווען ה' יִשְׁמְרֵנוּ [מְשָׁנִים אָנִי מִפְּחַד מְגוֹי וּמֵאֲדָמוֹר רַמְאִי, הֵם לֹא יוֹדְעִים כְּלָל מִכַּחַם, אִם הֵם רַק הֵיוּ יוֹדְעִים הֵם הֵיוּ עוֹד יוֹתֵר גְּרוּעִים ה' יִשְׁמְרֵנוּ]. רַבְּנּוּ ז"ל אָמַר אַז מְעַן אִיז גִּיזוֹנֵד דְּאָרְךָ מְעַן טוּהֵן און טוּהֵן און טוּהֵן (בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם) און אַז מְעַן ווערט נִיט גִּיזוֹנֵט אִיז אַוועק גִּילִיגְט שְׁעַר און אֵיזוֹן [כְּשִׁבְרִיאִים צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְלַעֲשׂוֹת, וּכְשִׁנְהִיִּים חוֹלִים צְרִיךְ לַעֲזוֹב אֶת הַמַּסְפָּרִים וְהַבְּרָזְלִים] (וְרַק לַעֲסֹק בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם הַמְּכַרְחַ עַל פִּי הַשְּׁלַחֵן עֶרוּךְ לְפִי מִצַּב בְּרִיאוֹתוֹ) וְצְרִיכִים לְקַיֵּם מִצְוֹת "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם" וכו':

מִבְּתַב יַד ר' נִתָּן מִטְרוֹוִיצֶע ז"ל

סה

ר' שְׁמֵעוֹן ז"ל רָצָה לְלַמֵּד אֶת עֲצֻמוֹ שְׁחִיטוֹת וְשָׂאֵל אֶת אֲדָמוֹר ז"ל, הַשִּׁיב לוֹ רַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ שְׁיִלְמַד אֶת עֲצֻמוֹ דְּאֶקְטְרִיא [רַפּוּאָה]. אָמַר לוֹ ר' שְׁמֵעוֹן אַתֶּם רוֹצִים שְׂאָהִיָּה רוֹצִיחַ? הַשִּׁיב אֲדָמוֹר ז"ל: וְכִי אֵין זֶה רְצִיחָה שְׁלוֹקְחִין אֶת הַתְּרַנְגוּל מִגְּלֹגוּל שֶׁל אִישׁ זָקֵן, וְהוּא תוֹפֵס אוֹתוֹ בְּזָקְנוֹ וְשׁוֹחֲטוֹ? וּמֵאֵז בְּטַל מִלְּלַמֵּד לְהִיּוֹת שׁוֹחֲט וּבּוֹדֵק:

סו

ר' חֵיקוּל ז"ל הָיָה מְנַגֵּן בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּבַתוֹךְ הַנְּגוּן הַזֶּדֶמֶן לוֹ לּוֹמַר תַּבַּת אוֹי. וְאָמַר לוֹ רַבְּנּוּ זְצוּק"ל, בְּשַׁבַּת אֵין אוֹמְרִים אוֹי:

סז

שמעתי מר"נ בעת שאמר אדמו"ר התורה סימן כ"ב מענין תורת ה' ותפלת ה', אמר שאריכין לבא לבטול פזה עד שיזכח לתורת ה' ולתפלת ה' ושיוכל לומר יהי רצון מלפני. ר' מאיר ז"ל ספר אשר אברך ספר לפני רבנו ז"ל שסיים מסכת נדה. ושאל אותו רבנו ז"ל אם פן אמרו לי מפני מה פשיש לאדם עין הרע, מנהק ופוער פיו דהינו גענעצין [מפחק], ובסמוך אמר התורה סימן נ"ה בלקוטי א' ושם מרמז ענין הנ"ל:

סח

בעת שאמר אדמו"ר התורה תשעה תקונין, אמר מוהרנ"ת ז"ל שהרגיש קולות וברקים במחו:

סט

שמעתי מאנשי שלומנו אשר רבנו ז"ל אמר על כל דבר תורה, חוץ משלשה דברים: על מה שכל שתינוק עושה הויה חכמה, והשנית מה שישנים מניחים היד תחת הלחי, והשלישי איני זוכר, כמדמה מה שנותנים שלום ביד:

ע

שמעתי מר' נתן, פעם אחת היה ר' בער מחתנה של אדיל בת אדמו"ר ז"ל בטירהוויץ. ובלילה לא היה לו אש להדליק הנר, והלך לבית אחד והקיץ הפעל הבית מהשנה ולקח אצלו אש להדליק הנר. ורצה הפעל בית לישן עוד. ואמר לו רבי דב ז"ל

שַׁיֵשׁ לוֹ קַבְלָה מְרַבְּנוּ ז"ל כְּשֶׁמְקִיצִין אֶחָד מֵהַשְּׁנָה בְּלִילָה הוּא בּוֹדָאי מִן הַשָּׁמַיִם וְאֵל יֵנִיחַ אֶת עֲצָמוֹ עוֹד לִישׁוֹן שְׁנִית. הֵר' דָּב הַנִּלְ הָיָה לוֹ מִסְחָר עִם שְׂתָפִים וְאַחַר כֵּן בָּא לוֹ יְדִיעָה אֲשֶׁר הַמִּסְחָר לֹא טוֹב וַיֵּשׁ הֵזֶק בְּהַמִּסְחָר. וּבָעֵת שֶׁקִּבַּל הַמְּכַתֵּב לֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ וְקָרָא לְהֵרֵב וְסִפֵּר לוֹ אֲשֶׁר בְּדַעְתּוֹ הָיָה לְקַח חֵלֶק בְּהַעֲסָק, וְעָשָׂה כֵּן כְּדִי שֶׁהַבַּעַל דָּבָר לֹא יִפְתָּה אוֹתוֹ לְשָׁנוֹת מִכִּפֵּי שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ בְּעַת הַשְּׂתָפוֹת:

עא

ר' יודיל מדאשיב היה לו ברית מילה בערב שבת קדש, ותכף ומיד אחר הברפת המזון הלך לביתו וספר לאדמו"ר ז"ל. וגער בו אדמו"ר ז"ל על זה שהלך תכף ומיד לביתו. ואמר הלא יכולים לעת ערב גם כן לילך למקוה, ואם הייתם עוד שם, אפשר הייתם מאירים להם איזה דבור או הייתם מעוררים אחד מהם לתן צדקה, והיה טובה להם ולכם. ושמעתי ממחנתי י"מ מטשעהרין שספר אשר במעודוודוקע היה אצל אברך אחד שאשתו היתה מקשה לילד עד למאד, וראה אשר כבר עבר מעת לעת ויותר, ועדין לא ילדה. וליל שבת קדש הלך להרב רבי יודיל ז"ל ובא בעת שאמר שלום עליכם. וכשגמר שאל אותו רבי יודיל מה אתה רוצה, השיב שאשתו מקשה לילד. ולקח הר' יודיל הפושקעלי של הטוביקע [קופסת הטבק] ואמר לו פתח הפושקע ולא היה יכול, ואמר לו, אתה שלום-מזלניק [שלומיאל], תן לי הפושקעלי. ואמר לה לביתך ובדרךך יתנו לך מזל טוב, וכן היה בדרךך אמרו לו מזל טוב שאשתו כבר ילדה, עד כאן מהכתב יד:

עב

פּעם אחת הָיָה רַבֵּנוּ ז"ל אֶצֶל דּוּדוּ רַבִּי בְרוּךְ ז"ל וְאָמַר אֶז דּוּדוּ ז"ל תּוֹרָה, וְרַבֵּנוּ ז"ל לֹא נִתְפַּעַל מִהַתּוֹרָה שְׁלוֹ וּסְפָרוּ לְהֵרֵב ר' בְּרוּךְ ז"ל. וְאָמַר הֵר' בְּרוּךְ ז"ל וְאִם אֵין יְכוּלִים לִזְמַר תּוֹרָה אִיז מְעַן שׁוֹיִן קֵיִין גּוּטְעֵר יוּד נִיט [אִז הוּא כָּבֵר לֹא אֲדַמּוּ"ר]. הֲלֵא הַמְּגִיד ז"ל מְמַעֲזְרִיטֵשׁ לֹא יִדַע מַהוּ עֲנִין אֲטֵר יֵד, אִיז עַר שׁוֹיִן קֵיִין גּוּטְעֵר יוּד נִיט גִּיוּוֹעַן [אִז הוּא לֹא הִיָּה אֲדַמּוּ"ר]. שְׁמַע רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר אִם כֵּן נִתְּנוּ לִי לֵיִנְעַן [לְקֵרָא - מְשִׁימָה] שְׁצָרִיךְ אֲנִי לִידַע מַהוּ עֲנִין אֲטֵר יֵד. וּבְקִרּוֹב אָמַר הַתּוֹרָה ס"ו וְשֵׁם מְדַבֵּר מְעַנִּין אֲטֵר יֵד:

עג

פּעם אחת דָּבַר רַבֵּנוּ ז"ל עִם רַבִּי חֵיִיקִיל, וְרַבִּי חֵיִיקִיל הַסְּבִיר לְרַבֵּנוּ ז"ל עַל פִּי חֲכָמָה שְׂיִכוּלִים לְאַחַז נַחֵשׁ בְּרֵאשׁוֹ וְלֹא יִזִּיק. זָרַק רַבֵּנוּ ז"ל אֶת הַמְּטַפַּחַת שְׁלוֹ לְאַרְץ וְנִעֲשָׂה נַחֵשׁ, וְאָמַר לְרַבִּי חֵיִיקִיל אַחַז אוֹתָהּ בְּיַדִּיךְ, וְאַחַז אוֹתָהּ בְּיַדִּי וְאָמַר לוֹ אַחַז אוֹתָהּ בְּיַדִּיךְ נִיט וְוִיִּיל אִיךְ הִיִּים דִּיר [לֹא בַגְּלֵל שְׁאַנִּי מְצֻוָה אוֹתָךְ]. רַק מַחֲמַת חֲכָמָה, וְלֹא רְצָה:

עד

ר' שְׁמוּאֵל יִצְחָק מְטַעֲפֵלִיק סֵפֶר שְׁפַעַם אחת כְּשֶׁהָיָה בְּלַעַמְבֵּעֵרְג עִם רַבֵּנוּ ז"ל, וְרָאוּ שְׁהָיוּ מוֹלִיכִים רֵאטֶע [גְּדוּד] אֲנָשֵׁי חֵיל. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל שְׁיִלָךְ וְיִסְפֵּר כֶּךָ וְכֶךָ שׁוֹרוֹת וּבִשׁוּרָה הַזֹּאת יִסְפֵּר כֶּךָ וְכֶךָ אֲנָשִׁים, אֵין זֶאל אִיהֶם אַרוֹף רִיקֶעַן דַּעַם אַרְבִּיל [וְשִׁיִּסֵּיט לוֹ כְּלַפֵּי מַעְלָה אֶת הַשְּׁרוּוֹל] וְכֵן עֲשֵׂה. וְרָאָה שֶׁהוּא מְלַבֵּשׁ בְּתַכְרִיכִים,

ואמר רבנו ז"ל שפה הדרך שהמלאכי חבלה מוליכין את האדם להגינםם, ועוד ספר ר' שמואל הנ"ל, שפעם אחת נסע עם רבנו ז"ל ודרכו היה אז שצוה להעגלון שיניח הסוסים לילך בעצמם. ופעם אחת נכנסו לאיזה יער ור' שמואל יצחק ראה מרחוק איזה בית והיו שם חדרים ריקים. ונכנסו לחדר אחד והיה שם איש אחד יושב ומשחק בש"ך [שחמט] עם אשה אחת. ואמר לו רבנו ז"ל איך קענט מ'ך [אתה מכיר אותי]. וענה שאינו מכירו. שאל אותו רבנו ז"ל הלא סחרת כ'ך וכך חטים אצל זה הפריץ. ענה, חטים סחרתי ואתכם אינני מכיר. וכן הזכיר לו רבנו ז"ל כמה וכמה סימנים והוא באחת שאינו מכירו. אחר כ'ך נתן עיניו בו ובזה המשיך אותו אצלו. וכשיצא רבנו ז"ל הלך אחריו עד שר' שמואל יצחק הטה את עצמו מעט לצד אחר, נגש הוא אל רבנו ז"ל. ורבנו ז"ל דבר עמו איזה דבורים, והוא בכה הרבה מאד בדמעות שלישי. ואחר כ'ך ישבו רבנו ז"ל ור' שמואל יצחק על העגלה ונסעו לדרפם:

עה

כשנסע רבנו ז"ל לברסלב נסע דרך אומן ואז היה המעשה מה שנסע על יד בית הקברות הישן, והוטב בעיניו כמובא בחיי מוהר"ן ובימי מוהרנ"ת. ואז כשהיה באומן היה שם שוחט אדם גדול ונתקרב אצלו, ושאל לרבנו ז"ל אם ישע אליו על ראש השנה (פי ידע שענין רבנו ז"ל הוא רק ראש השנה) על ידי קבלה מעשית. כי רב היום עוסק בשחיטת עופות, וזה פרנסתו ומאומן לברסלב ערך מאה וויערסט [מרחק פלשהו]. ענה לו רבנו ז"ל, לא. אצלי צריכים לסע בעגלות ובסוסים:

עו

כְּשֵׁיִשֵׁב רַבְּנוּ ז"ל בְּבִרְסֻלָּב נִסְעוּ אֵלָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תַּק"ע.
 ר' אָבָא שׁוֹחַט מְטַשְׁעֵרִין וּבְנוּ רַבִּי שְׁמוּאֵל. וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה
 חָל אַז בְּיוֹם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי וּבָאוּ עַל שַׁבַּת שְׁקֵדָם רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוּמָן.
 וּבְמוֹצָאֵי שַׁבַּת קִדְשׁ שֶׁהוּא עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה יָרַד גֶּשֶׁם מְאֹד עַד
 שֶׁלֹּא הָיָה שׁוּם דְּרָךְ הַטֶּבַע שֶׁיָּבֵאוּ לְבִרְסֻלָּב עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְהָיוּ
 לָהֶם יְסוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה. וּבָא בְּעַל עֲגֻלָּה אַחַד וְאָמַר לָהֶם שֶׁהוּא
 מְבִיאֵם לְבִרְסֻלָּב עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רַק דָּרַשׁ מֵאַתֶּם סְכוּם רַב שֶׁלֹּא
 הָיָה לָהֶם. וְהִכְרָחוּ לְמִכַּר הַחֲפָצִים שֶׁלָּהֶם, לְשִׁלּוֹם לְהַבְעֵל עֲגֻלָּה
 (וְהָיָה לָהֶם גְּבִיעַ שֶׁל זָהָב לְהַבִּיאֹו מִתְּנָה לְרַבְּנוּ ז"ל, וְהִכְרָחוּ
 לְמִכְרוֹ. וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל שֶׁיִּקַּח מֵהֵס"ם הַשְּׁנַיִם וְהַעֵינִים עֲבוּר
 הַגְּבִיעַ), וְנִסְעוּ וּבָאוּ לְבִרְסֻלָּב בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְפָנוֹת עֶרֶב. וּקְבִלוּ
 מִיַּד שְׁלוֹם מֵאֲדָמוֹר ז"ל קִדְּם מִנְחָה. וְאַחַר כֵּךְ בִּלְיָלָה בְּעַת
 הַסַּעֲדָה אָמַר אֲדָמוֹר ז"ל לְרַבִּי אָבָא הֲנִי לְבָזָה הַלְשׁוֹן: מִיט וְוֹאִם
 זָאל אִיךְ דִּיר אָפּ דְּאַנְקֶען פֿאַר דִּיא נְסִיעָה. אוֹף דְּעַר וְוֵעֶלְט אִיז
 נִיט פֿדֵאִי. אִין דִּיר שְׁמוּאֵל נָא דִיר דִּי יוֹךְ [עִם מָה אוֹדָה לָךְ עַל
 הַנְּסִיעָה, בְּעוֹלָם הַזֶּה זֶה לֹא פֿדֵאִי, וְלָךְ שְׁמוּאֵל הִנֵּה לָךְ הַמְּרָק]
 וְנִתֵּן לּוֹ הַמְּרָק. וְכִשְׁבָּאוּ לְבֵיתָם נִפְטָר רַבִּי אָבָא, וּבְנוּ ר' שְׁמוּאֵל
 נִתְעַשֵּׂר בְּכָל פַּעַם לְמַעְלָה מֵעֻלָּה. וְאִז הִבִּינוּ פֶּלֶם דְּבוּר אֲדָמוֹר
 זְצוּק"ל:

שיחות וספורים ממוהרנ"ת ז"ל

א

אָחַד קָבַל לִפְנֵי מוֹהֲרַנ"ת זצ"ל שְׁאִין לוֹ דְּבוּרִים בְּשַׁעַת הַתְּבוּדָּוֹת. וְגַעַר בּוֹ מוֹהֲרַנ"ת וְאָמַר לוֹ, הֲכִי אֵינְךָ יָכוֹל לֹמַר רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם רֵאטִּיוּעַ מִיךָ זָאנְט מְעַן טוֹיזִינְט מֵאֵל [תְּצִיל אוֹתִי אוֹמְרִים אֵלֶּךָ פְּעָמִים] רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְעַל כֵּן כְּשֶׁאַרְעַ פְּעַם אַחַת שָׁבָא לְמִדָּן גְּדוֹל וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהוּא יָכוֹל אֵלֶּךָ דָּף גְּמֵרָא בְּעַל פֶּה, וְעָנָה רַבִּי עוֹזֵר וְאָמַר עוֹזֵר קָאן טוֹיזִינְט מֵאֵל זָאנִין רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם [עוֹזֵר יָכוֹל לֹמַר אֵלֶּךָ פְּעָמִים רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם].

ב

אָחַד שָׁאַל לְמוֹהֲרַנ"ת שְׂרָצָה לְהִיּוֹת מְקַבֵּל, וְרָצָה לְעֹזֵב אֶת הַחַנּוּת. וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"ת עֲכָשׁוּ לְבָרְךָ בּוֹעֵר לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הַאֲלֹסְטוֹ דְּעַר בֵּיִיא [אַתָּה אוֹחַז בְּזָה], וְאַחַר כֵּךְ כְּשֶׁתְּפַל מִזֶּה הַהִתְלַהְבוּת וְלֹא יִהְיֶה לָךְ פְּרִנְסָה, גַּם כֵּן אַז יִהְיֶה מָה שְׂיִהְיֶה, וְלֹא הַסְּפִים לוֹ. אֲלָא אָמַר לוֹ עֲשֵׂה לָךְ שְׁעוּרִים קִדְּם שְׂתַלְּךָ לְחַנּוּת וְגַם בְּהַחַנּוּת בְּעֲצָמָה תִּכְוִן לָךְ סְפָרִים, וּבִעַת שְׁלֹא יִהְיֶה לָךְ קוֹנִים תִּלְמִד בָּהֶם. וְתִשְׁתַּוְּקַק לְזֶה שְׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִסְבֵּב סְבוּת לְטוֹבָה שְׂתַפְּטֵר לְגַמְרֵי וְכוּ'. וְכֵן הָיָה שְׁהַשְׁתַּוְּקַק כָּל כֵּךְ עַל זֶה וְכוּ' כִּנ"ל מְמַדְמָה שְׁהָאִישׁ הַנ"ל הָיָה ר' חַיִּים לִירִיסְמֵן הַזְּקֵן:

ג

אִישׁ אָחַד רָצָה לְעֲשׂוֹת לְעֲצָמוֹ מְלַמְדוֹת, וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"ת הַשְּׂפָר אֶת עֲצָמְךָ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְהַתְּפַלֵּל בְּשִׁבִּיל פְּרִנְסָה וּבִפְרוּשׁ

בשביל פרנסה. כי זאת אתה מרגיש היטב, ומסתמא תתבייש ותתפלל גם על רוחניות:

ד

מוהרנ"ת היה רגיל לקח אורח הנשאָר בבית המדרש אשר שום אדם לא רצה לקח אותו (מארחי פרחי) ולקח אותו הוא. ופעם אחת לקח אורח שפּל בבגדים נבזים מהנ"ל, ובנו לא רצה להתקרב אל השלחן לאכל אצלו סעדת שבת מפני כיחה וניעה והוסען [והשעול] שלו, והכה אותו מוהרנ"ת. וכשבא אל רבנו זצוק"ל ודרכו היה לספר הכל לפני רבנו זצוק"ל. ואז אמר לו רבנו זצוק"ל איין מאהל וויל איך טאקע זאלסט נעמען א אורח הגון, פדי שתוכל לדבר עמו תורה. און ווידער א קינד שלאגט מען? [ראשית אני רוצה פעם אחת שתקח באמת אורח הגון כדי שתוכל לדבר עמו תורה, ועוד לילד מכים?] בתמיה:

ה

פעם אחת אמר מוהרנ"ת זצוק"ל די צדיקים וואס איך ווייס אז זיי זענען גיווען צדיקים, אויב זיי זענען נאך גיווען צופראכין אזוי ווי איך, ווייס איך ניט ווי עס וועט זיך גיפיניען גן עדן פאר זיערסט וועגין [אלו הצדיקים שאני יודע שהם היו צדיקים, אם הם היו גם שבורי לב פמונני, איני יודע איפה נמצא גן עדן בעבורם]:

ו

אחד שאל למוהרנ"ת אם יקרא את שם בנו נחמן על שם רבנו זצוק"ל או אייזיק (מסתמא על שם אחד ממשפחתו ששמו

הָיָה אִיזִיק). וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"ת זְצוּק"ל שְׁנֵם אִיזִיק הוּא עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל. שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בְּבִרְאֵד וְהָעֲלִים אֶת עֲצָמוֹ שְׁלֵא יִתְפַּרְסֵם. וְנִכְנַס בְּכִמְהָ בְּתַיִם וּבְכָל בַּיִת הָיָה לוֹ אֲמִתְלֹאוֹת וְסִבּוֹת אַחֲרוֹת עַד שֶׁבְּכָל בַּיִת הָיָה נִיחָא לְהֵם כְּנִיסְתוֹ וְלֹא הָיָה קָשָׁה לְהֵם כָּלֵל. וּבְכָל בַּיִת קָרָא אֶת עֲצָמוֹ שֵׁם אַחֲרָ. וּבְבַיִת אֶחָד קָרָא אֶת שְׁמוֹ אִיזִיק וְהֵשֵׁם אִיזִיק עָלָה עַל כְּלָנָה, וְאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בְּזֶה הִלְשׁוֹן אוֹן פֶּאָר וְוֹאֵם הָאֵב אִיךְ מִיךְ גִּירוּפֵעַן אִיזִיק [וְלִמָּה קָרָאִי לְעֲצָמִי אִיזִיק] וְכוּ' וְלֹא סִיֵּם. (וְהָר' אֲבִרְהָם ז"ל הִסְבִּיר, כִּי כָל אִיזִיק נִקְרָא גַם כֵּן יִצְחָק וּפְחָד יִצְחָק זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל אָמַר כִּי כָל עֲנִין שְׁלוֹ הוּא רַק רֹאשׁ הַשָּׁנָה):

אין לעשות שימוש מסחרי ללא רשות המוציא לאור

ז

מוֹהֲרַנ"ת זְצוּק"ל אָמַר לְעֲנִין הַמִּתְנַגְּדִים, זֵי זְאֵלִין מִיר נִיט מְעַהָר טוּהָן נָאָר וְוֹאֵם זֵי זְעֲנִין מִיר מְקַפְּח פְּרַנְסָה לֹא הֵיִתִי דוֹאָג כָּלֵל. וְוֹאֵרֹם אִיךְ הָאֵב בְּרוּךְ ה' בְּטַחֲוֹן [שְׁהֵם לֹא יַעֲשׂוּ לִי רַק מִה שְׁמֻקְפָּחִים לִי פְּרַנְסָה לֹא הֵיִתִי דוֹאָג כָּלֵל, יֵשׁ לִי בְּרוּךְ ה' בְּטַחֲוֹן]. וְכִךְ הָיָה שְׁהָאִישׁ שְׁהָיָה (ר') יִצְחָק טְשַׁעְרוּוְעָצָעָר שְׁמוֹ) אֲצַל מוֹשֶׁה חִינְקִיס שְׁנַתְקָרַב לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַל יְדֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר לוֹ מוֹשֶׁה הַנ"ל, הָיָה נוֹתֵן לְמוֹהֲרַנ"ת קָמַח בְּהַצָּנֵעַ, וְגַם הָיָה רִגִּיל לְתַן לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ גְּבִינָה וְחֻמָּאָה, וְהָיוּ רִגִּילִים אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ לוֹמַר וְוֹאֲרַעֲנִיקֵם זְעֲנִין מִיר בְּרוּךְ ה' נִיט דְּזַעֲדָנֵעַ [בְּזָכוֹתוֹ בְּרוּךְ ה' אֵינְנוּ בְּעֵלֵי מַחְסוֹר]. וּמוֹשֶׁה צָוָה שְׁאוֹתוֹ לֹא יִקְפְּחוּ פְּרַנְסָתוֹ:

ח

הר' יצחק הנ"ל אם כי לא היה ידוע להמתנגדים לאוהב כל כף את מוהרנ"ת זצוק"ל, אבל גם זאת חרה להם שראו שאינו מחרף ומקלל אותו פמוהם. ובכן נסו להסית את משה חינוקעס שיפטרוהו מן משרתו בהרחים שלו. אבל נקדה טובה זה נשארה בו שמאן בדבר, וכמדמה שהיה לו צד קרבות עמו קצת שאר בשרו:

ט

פעם אחת דבר מוהרנ"ת מענין הקבוצים של יין שרף שהתחלה הייתה מחמת שראו אז הצדיקים שטוב להתקבץ יחד כדי לדבר דבורים טובים ובפרט מדבורי הפעל שם טוב זכותו יגן עלינו שהאיר אז בעולם. ועל זה הכרחו לשבת על מעט יין שרף כדי שעל ידי זה יהיה קבוץ. אבל אחר כך נתמעטו הלכבות ונתרבו התאוות ונשארו רק על היין שרף לבדו. על כן רבנו זצוק"ל ראה את זאת ודחה זאת לגמרי. ופעם אחת אמר רבנו זצוק"ל איך קאן שוין נישט פערטראגין (פאר ליידען) זייערע פראזניקים [איני יכול לשאת כבר את החגיגות שלהם] (מועדים). ואצל רבנו זצוק"ל היה רק קבוץ של תורה ותפלה ושיחה מהתכלית לבד, וזאת היה נראה למוהרנ"ת זצוק"ל מאד. אך אחר כך בימי הר' נחמן טולטשינער התחילו להנהיג לשתות תה ואמר הר' נחמן זה הוא מנהג יפה, שלא ישתכרו על ידי זה ויכלו לדבר על ידי זה דבורים טובים מהתכלית:

,

מוֹהֲרַנ"ת אָמַר שָׂרְבֵנוּ זְצוּק"ל חֵבֶר יַחַד הַטּוֹב מִן הַפְּרוּשִׁים
וְהַטּוֹב מִן הַחֲסִידִים. הֵינּוּ שֶׁהַפְּרוּשִׁים הֶעֱקָר אֶצְלָם
הוּא הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֲבָל מִהַתְּפִלָּה הֵם רְחוּקִים; וְהַחֲסִידִים
הֶעֱקָר אֶצְלָם הוּא הַתְּפִלָּה, אֲבָל מִהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הֵם רְחוּקִים;
וְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל כָּלָלָם וְחִבְּרָם יַחַד דְּהֵינּוּ לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה יַחַד:

יא

מוֹהֲרַנ"ת אָמַר לְעֵנִין מַה שִּׁמְשָׁה חֵינְקִים אָמַר שְׂרוּצָה לְמַכּוֹר
הַצְּדָקוֹת שֶׁנָּתַן לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל, אָמַר מוֹהֲרַנ"ת שְׂרַבֵּנוּ
זְצוּק"ל הוּא בְּעַל כַּח גְּדוּל, שְׂאָף עַל פִּי כֵן לֹא יוֹצִיא מֵרַבֵּנוּ זְצ"ל
הַצְּדָקוֹת; שֶׁבַת הוּא בַּחֲיִנַּת נְשָׁמָה לְכָל הַשְּׁבוּעַ, וְלֹהֲכִי כָּלֵתָה
הַמְּלָאכָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׂאֵז נִגְמְרָה הַנְּשָׁמָה. "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי
אוֹר" זֶה בַּחֲיִנַּת תְּפִלַּת ה' שְׂאֵז לֹא הָיָה שׁוּם אָדָם שֶׁיִּתְּפַלֵּל, וְהִכְרַח
הַשֵּׁם יִתְּבַרֵךְ בְּעֲצֻמוֹ לְהַתְּפַלֵּל:

אין לעשות שימוש מסחרי ללא רשות המוציא לאור

יב

פַּעַם אַחַת הָיָה הַר' נַחֲמָן מְטוּלְטָשִׁין מִיַּגַּע אֶת עֲצֻמוֹ כֹּל הַיּוֹם
בְּעִשִׂית הַסֵּכָה שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת זְצוּק"ל, שֶׁהָיָה דִּרְכוֹ לֵאכֹל אֶצֶל
מוֹהֲרַנ"ת. וּבָעֵת אֲכִילָהּ אָמַר הַר' נַחֲמָן לְמוֹהֲרַנ"ת שְׂאָם מִיַּגַּעִין אֶת
עֲצֻמוֹ כֹּל הַיּוֹם בְּעִשִׂית הַסֵּכָה אֲזִי טוֹעֵמִין טַעַם אַחַר בְּהַסְּפָה. וְאָמַר
לוֹ מוֹהֲרַנ"ת זְצוּק"ל זֹאת לֹא טַעֲמַתְ עֵדִין לְצַעֵק כֹּל הַיּוֹם רַבּוֹנוּ
שֶׁל עוֹלָם הַטַּעֲמִינוּ נָא טַעַם סֵכָה, אִיזָה טַעַם שְׂטוֹעֵמִין אַחַר כֵּךְ
ב"הַסְּפָה":

יג

פַּעַם אחת ספר מוהרנ"ת שפּעַם אחת בערב פורים (בתענית אַסְתֵּר) צַעֲקָתִי לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ "הַצִּילֵנִי מִקְּלַפַּת הַמֶּן עִמְלֶק" כֹּאֲלוֹ הַמֶּן עִמְלֶק עוֹמֵד עָלַי מֵיֵט אֲדָרָאֲנִי [עַם קִרְשׁ]:

יד

בְּבִרְסֻלָּב הָיָה אִישׁ אֶחָד מְשֻׁעַ וְדָרְכוֹ הָיָה לְצַעֲקַ מִיַּיִן זַיִדֵּעַ הָאֵט גִּיהָאט טוֹיזִינֵט רַעֲנֵדְלֶאך [לְזַקְנֵי הָיו אֶלְךָ רַעֲנֵדְלֶיךָ (סוג מִטְבַּע)] וּפַעַם אַחַת כְּשִׁישֵׁב מוֹהֲרֵנ"ת בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית בַּא הַמְשֻׁעַ הַנִּלְ, וְהַתְּחִיל לְצַעֲקַ כְּדָרְכוֹ הַנִּלְ, וּמַחֲמַת זֶה נִתְּבַלְבַּל הַשְּׁלֶחֶן. וְאָז הַתְּחִיל לְדַבֵּר מוֹהֲרֵנ"ת מִהַמְדָּרֶשׁ שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ אוֹצֵר שֶׁל מְשֻׁעִים, וְהַזְכִּיר אֵז מֵאֵמֶר הָאֲר"י ז"ל שֶׁכֵּל אֶחָד מַחֲמַת הַעֲבֵרוֹת שְׁלוֹ הָיָה רְאוּי לִהְיוֹת מְשֻׁעַ וְכַמּוּבָא בְּהַתּוֹרָה אֲשֶׁרִי תַמִּימִי, וּבְהַתּוֹרָה כִּי מִרְחַמֶּם, אֶךְ נִשְׁאָרוּ בּוֹ נִיצוּצֵי הַדַּעַת. וְאָמַר אֵז בְּזֶה הַלְשׁוֹן: דֵּי גֵאֲנָצֶע וועלט איז מְשֻׁעַ "און איך אויך" נָאֵר אִיךְ הָאֵב גִּיקָאֲנֵט אַ קְלָאָרִין [כֵּל הָעוֹלָם מְשֻׁעַ וְגַם אֲנִי, רַק הַפְּרַתִּי אֶחָד שְׁפוּי]. לְבִסּוּף סִיִּם, אֵז פּוֹן אַ מְשֻׁגִּינֵעַם קָאן ווערין אַזאַ שְׁמוּעֶס דָּאָרְךָ מַעַן מְשֻׁעִים אויך [אֵם מְשֻׁעַ יְכוּלָה לְצַאֲת שִׁיחָה כְּזוֹ, צָרִיךְ גַּם מְשֻׁעִים]:

טו

פַּעַם אחת הָיָה יֵשׁוֹן הַר' נַחְמָן טוֹלְטִשְׁיֵנֶער בְּחֶדֶר מוֹהֲרֵנ"ת, וְשָׁמַע שְׁמוֹהֲרֵנ"ת אָמַר אֵז תַּקּוֹן חֲצוֹת, וְאָמַר "אַתָּה יוֹדֵעַ רְזִי עוֹלָם" (דוּא ווִיִּסְט דַּעַם סוֹד פּוֹנִים רַעֲבִין) ווִי דַּעַר רַבִּי אִיז אַ סוֹד בַּא דַּעַר וועלט [אַתָּה יוֹדֵעַ אֵת הַסּוֹד שֶׁל הַרְבֵּי אִיךְ שְׁהַרְבֵּי הוּא סוֹד

אֶצֶל אַנְשֵׁי הָעוֹלָם] וְאוֹתֵי קִרְבַּת לְרַבֵּי כְּזֹה. וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ לְהִשָּׁם
יִתְבָּרַךְ שְׂעִיזִית אֶת רַבְּנוּ זְצוּק"ל וְיִתְקַרֵּב אֵלָיו בְּאַמֶּת:

טז

אָחַד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ אָמַר פֶּעַם אַחַת שְׁמָה שְׁמוֹהֲרַנ"ת מְשִׁיג בְּלֵיל
ה' בַּעַת שְׁאוּכַל הַטֵּיִיגְלִיף [מֵאַכַּל בִּצְק מְטָגָן]. אֵינוּ מְשִׁיג הַר'
מֵאַטְאֵלִי בַּעַת הַקְּדוּשׁ. וְרָצוּ לְדַחְפוּ מִבֵּית הַמְּדַרְשׁ. בְּתוֹךְ כֶּף בָּא
מוֹהֲרַנ"ת וְסָפְרוּ לוֹ וְאָמַר לָהֶם מָה אַתֶּם רוֹצִים לְדַחֵף אוֹתוֹ הֲלֹא
דַּחְפוּ אוֹתִי (שְׁבִשְׁבִילִי אָמַר כֶּף):

יז

פֶּעַם אַחַת שָׁאַל מוֹהֲרַנ"ת אֶת אָחַד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מְדוּעַ לֹא בָא
לְסַעֲדַת שְׁבַת קִדְשׁ, וְהַשִּׁיב לוֹ שֶׁהָיָה עַל חֲתֻנָּה שֶׁל אַחוֹתוֹ.
וְשִׁתַּק מוֹהֲרַנ"ת, וְעָנָה אָחַד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּקוֹל וְאָמַר: "אָמַר
לְחַכְמָה אַחוֹתִי אֵת":

יח

אָמַר, וְאִם מִיר שְׁמוּסְעֵן אֲדוֹרְךָ אֵין אַ פְּרָאסְטִין מִיטְוּוּאָה, וְעוּט
קִיין אַנְדְּעֶרְעֶר גּוּטְעֶר יוּד נִיט מְשִׁיג זֵיין אֵין גֵּן עֵדֶן [מָה
שָׁאָנוּ מְשׁוּחַחִים בְּיוֹם רַבִּיעִי פֶּשׁוּט, לֹא יִשְׁיג יְהוּדֵי טוֹב אַחֵר בְּגֵן
עֵדֶן]:

יט

פֶּעַם אַחַת בָּאוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ אֶל מוֹהֲרַנ"ת וְחָסַר אָחַד מֵהֶם.
וְשָׁאַל עָלָיו הֵיכֵן הוּא, וְאָמְרוּ שֶׁלֹּא בָּא. וְאָמַר אֲנִי מְרַצָּה כֶּף.
וְאָמְרוּ לוֹ מָה הָיָה אֵלּוּ הָיָה בָּא, אָמַר הֵיחֵי מְרַצָּה כֶּף:

ב

בְּשִׁרְצָה מוֹהַרְנֵת לִסְע לְבְרָאד כִּי הָיָה לוֹ רְמִזִּים מְרַבְּנוּ זְצוּק"ל לִסְע לְשָׁם, וְרָצָה לִסְע לְהַדְפִּים אֶת הַלְקוּטֵי הַלְכוּת, כִּי בְּמַדִּינַת רוּסְיָא לֹא יָכְלוּ לְהַדְפִּים כִּי הָיָה מְשַׁבְּעָה סְפָרִים שְׁלֹא הִנִּיחוּ לְהַדְפִּים (הֵינּוּ סֵפֶר הַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ וְסֵפֶרֵי הָרַב וְכו') מִטַּעַם שְׁאָמְרוּ שְׁעוֹשִׁין אֶת הָעוֹלָם עֶצֶב וּמְרָה שְׁחוּרָה וְהַצָּרְכוּ לְנִסְע חוּץ לְמַדִּינָה. וְאָז הָיָה שְׁנַת ת"ר, כִּי הָעוֹלָם דְּבָרוּ שְׁיָבוֹא מְשִׁיחַ. וְאָמַר מוֹהַרְנֵת שְׁלֹא יָבֹא בְּשָׁנָה זֹאת, וְמָה שְׁפָתוֹב בְּזֶהר שְׁבִשְׁנַת ת"ר יִפְתָּחוּן תְּרַעֲוֵי דְחֻכְמָתָא [שְׁעָרֵי הַחֻכְמָה], יְכוּל לְהוֹיֹת שְׁמַהִיּוּם אִם יִתְחִיל אָדָם דְּבַר שְׁבִקְדָּשָׁה יוּכַל לְגַמְר. וְנִתְעוֹרַר אַז וְשָׂאֵל אֶת הָר' נַחְמָן מְטוּלְטְשִׁין אִם יִסְע גַּם כֵּן עִמּוֹ; אִף עַל פִּי שָׂר' נַחְמָן לֹא הָיָה לוֹ חֶשֶׁק, אִף אִף עַל פִּי כֵּן הָיָה יָרָא לְעִשׂוֹת תְּנוּעָה מְשֻׁנָּה, כִּי תִכְף לֹא יִרְצָה לְדַבֵּר אֶתֹּו אֹדוֹת זֶה. עַל כֵּן הִשִּׁיב לוֹ מִיַּד אַבִּי אִיךָ וְוַעַל נֶאֱדַר אֲזַכִּיחַ הָאֲבִין, אַז אִיר זְאֵלֵט מִיךָ מִיֵּט נַעֲמִין [הַעֲקָר שְׁתַּהִיָּה לִּי זְכִיָּה שְׁתַּקַּח אוֹתִי עִמָּךְ]. וְכֵן הוּוּ וְנִהְנָה מִזֶּה הָר' נַחְמָן מְטוּלְטְשִׁין כָּל יְמֵי חַיָּו. וַיֵּשׁ כְּמָה מַעֲשִׂיּוֹת מִהַנְּסִיעָה הַנִּל. וְנִסְעוּ דְרָךְ בְּרָאד לְלַעֲמַבְעֶרְג, וְהָיָה שָׁם מוֹהַרְנֵת אֶצֶל קְרוּבִיו, וּמִשָּׁם נִסְעוּ לְזֵאֵלְקוֹי. וְאָז הָיָה הַמְרִידָה בְּפּוֹלִין, וְהָיָה מַחְפְּשִׁין וְשׂוֹאֲלִין בְּכָל הָאֲכַסְנִיּוֹת עַל פְּאֶסְפּוֹרְט [דְּרַכּוֹן]. וְהֵם לֹא הָיָה לָהֶם פְּסּוֹרְט, וְשָׂאֵל אוֹתָם בְּעַל הָאֲכַסְנִיָּה אִם יֵשׁ לָהֶם פְּאֶסְפּוֹרְט, וְאָמַר הָר' נַחְמָן מְטוּלְטְשִׁין הַיּוֹם נוֹסְעִים בְּלֵי פְּסּוֹרְט? בְּתַמִּיָּה. וְהָיָה שָׁם בְּהָאֲכַסְנִיָּה וְלֹא יֵצְאוּ מִפְּתַח הַבַּיִת. וּכְשֶׁהָיוּ צְרִיכִים לִילֵךְ לְמַקְוָה, הָיוּ הוֹלְכִין דְרָךְ עֲקַלְתוֹן בְּהַצְנַע. וּפְעַם אַחַת הִלְכוּ דְרָךְ בֵּית הַנִּסְתָּת אַחַד, וְאָמַר לוֹ מוֹהַרְנֵת זֶה בֵּית הַנִּסְתָּת שֶׁל הָר' הַעֲנִיָּה. וְהַמְעֵשָׂה הָיָה כֵּן, כִּי זֶה הָר' הַעֲנִיָּה דָר בְּכַפֵּר אַחַד בְּקִרְעֻטְשְׁמַע

[בפונדק] ששכר מהאדון. וזה האדון מטה אצלו אשתו, ונשא אחרת והיה לו בן מהראשונה והיא לא יכלה לסבל ממנו והכרח לגרשו. וזה הר' העניף לקחו לביתו למשרת, והאכילו והלבישו וכו'. פעם אחת נסע צדיק אחד דרך הכפר ההוא ונתאכסן אצל הר' העניף הנ"ל, וראה את המשרת. ואמר להר' העניף שיש לו נימוס המלכות, וישים עינו עלי. אחר איזה זמן מת אביו האדון, ובפולין היה מנהג שבכל איזו שנים נתקבצו כל האדונים לורשא ובחרו קיסר על ידי בחירות או גורל, וצוה הר' העניף למשרתו הנ"ל שישע גם כן על מקום אביו. ונתן לו סוס טוב, והרפיבו עליו וראה מהרכיבה הראשונה שיש לו נימוס של מלכות. ונתן לו אדרעס [פתבת] שלו ונסע לורשא, ונבחר למלך על פולין. ושלח לקרא את הר' העניף וישאלהו מה בקשתך וכו', בקש ממנו שיבנה בית הכנסת על שמו, וזה הוא הבית הכנסת. והעולם מספרים שבזה הבית הכנסת למדו שני גיסים ויכו זה את זה עם הנמרות, ומוהרנ"ת ז"ל יצא מחלציהם. ורבנו זצוק"ל אמר אליו פעם אחת, שהוא יהיה תקון לאבותיו ויתקן אותם. וכן היה. ויצו מוהרנ"ת שיבשלו לו תבשיל לאכל, ונכנס לבית הכנסת וסגר את עצמו לזמן רב ועסק בתקונם. ואחר כך התלהב ודבר מהתורה ס"ה לקוטי מוהר"ן א'. וכשהיה בלעמברג נתן לו הרב כתב שהוא למדן והראה להרב דשם. והמנהג היה שאורח למדן היה צריך לומר חלוק [פלפול] ויאמר אליו שיאמר ולא רצה, ויאמר הרב, ולא ישר בעיני מוהרנ"ת, ואף על פי כן בקשו שיאכל אצלו ולא רצה. והתפלא הר' נחמן מטולטשין הלא דרך רבנו זצוק"ל היה שלא להתעקש על שום דבר מה. וכשיצא מוהרנ"ת אמר: (משלי כג) "אל תלחם את לחם רע עין". והיה פלא יותר בעיני ר' נחמן מטולטשין, מאין יודע שהוא רע עין. והסוף היה שלא יכלו

להדפיס שם, והכרחו לסע משם. ואמר אז מוהרנ"ת שפה בודאי ידפסו. ואחר כך אחר זמן רב נתעורר ושלח את הר' נחמן מטולטשין בעצמו, (וכשנסע הרב ר' נחמן הנ"ל להדפיס הלקוטי הלכות, נסעה אשתו למוהרנ"ת אודות פרנסה. ושאל אותה כמה היא צריכה בצמצום ואמרה כך וכך, והבטיח לה שייכתב לבנו הר' יצחק שיתן לה כדי צרכה, וגם לעשות לה מלבוש טוב על חג הפסח. כי נתמהמה עם ההדפסה עד אחר הפסח, וכן הוה, ואחר כך התפארה לפני בעלה כי לא היה לה כל ימי חייה מלבוש טוב כזה). ודבר עם המדפיסים וספר להם ממוהרנ"ת, שאמר על הרב "אל תלחם את לחם רע עין", ויתפלאו האנשים מאד מאד מאיפה ידע זאת כי באמת הוא כך וכו'. והיו אז הרב ר' נתן עם הר' נחמן טולטשינער בבראד בשבת חזון. וכמובא באריכות במכתבים עין שם. ובערב תשעה באב סגר מוהרנ"ת את עצמו בחדר מיוחד, והיה מסגר כל ליל תשעה באב ויומו עד חצות. כי בן היה מנהגו תמיד אחר פטירת רבנו זצוק"ל, שבין המצרים היה אומר תקון חצות בקעלער [מרתף] עמק, ובפרט בתשעה באב היה סוגר את עצמו כנ"ל. ופעם אחת אמר, איך קאן זיך ניט קילען דאס הארץ נאר תמיד בחצות, און בין המצרים און תשעה באב בא קינות [איני יכול לקרר את הלב כי אם תמיד בחצות וימי בין המצרים ותשעה באב בקינות]. ואחר חצות דבר עם בני הנעורים עד הלילה מרבנו זצוק"ל, והיה להם תענוג גדול מדבוריו. ואמרו עהר האט זיי פארשטערט זייער יום טוב [הוא הפריע להם את החג שלהם]. כי מנהגם היה לזרק זה לזה בארליך [מין פרי הגדל על הברושים] אחר חצות, ועל ידי דבוריו שכחו באלו השטותים. והלכו להאכסניה וצוו לבשל קערה גדולה טיגליך וכו'. וכשנכנס מוהרנ"ת לאכל ותחב את הפך הראשון תכף חטפו הכל. כי

חֲשֹׁבוּהוּ לְגוֹטְעַר יוֹד [לְאֲדָמוֹ"ר] וְחֲטָפוּ שִׁירִים, וְחָרָה לוֹ עַל זֶה
 וְעֶצֶר בְּעָסוֹ. וְנָתַן תּוֹדָה לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ שְׁנָסַע בְּעַת זְקָנְתוֹ שִׁיכּוֹל
 לְעֶצֶר בְּעָסוֹ, כִּי מִנְעוּרָיו לֹא הָיָה יָכוֹל לְעֶצֶר בְּעָסוֹ וְלֹא הָיוּ
 מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ מַעַט הַטּוֹב. וְכָל אֱלוֹ הַיָּמִים הָיוּ אִתּוֹ תְּמִיד, וְלֹא
 הָיוּ מְנִיחִים אוֹתוֹ כִּף לַיְלָךְ, אֲפִלּוּ לְבֵית הַכֶּסֶף הִלְכוּ אַחֲרָיו. וְאָמְרוּ
 זֶה לְזֶה, הָיָה לוֹ רַבִּי כְּזֶה שֶׁתְּמִיד יִנַּק מִמֶּנּוּ חֶלֶב וּדְבַשׁ. וְכִשְׁנָסַע
 מִהֶם לווֹהוּ שׁוֹרָה אֲנָשִׁים מִפֶּה וְשׁוֹרָה אֲנָשִׁים מִפֶּה חֲמוּשָׁה וְעוֹרְסָט
 פְּסִיעָה בְּפְסִיעָה. וְר' נַחֲמָן מְטוּלְטָשִׁין יָשָׁב אֶצֶל הַסּוֹסִיסִים,
 וּמוֹהֲרָנִ"ת אָמַר אֲזִי הַתּוֹרָה נ"ב הַנֶּעוֹר בְּלִילָה וְהַחֲזִיר פָּנָיו לְהָר'
 נַחֲמָן מְטוּלְטָשִׁין וְאָמַר, נַחֲמָן בֵּא דִיר אִיז דִּי תּוֹרָה אֱלֵט, בֵּי מִיר
 אִיז זִיא שְׁפִינְעֵל נֵיִיא [נַחֲמָן אֶצְלָךְ הַתּוֹרָה הַזֹּאת, יִשְׁנָה אֶצְלִי זֶה דְּבַר
 חֲדָשׁ וְנוֹצֵץ כְּמוֹ רֵאִי]. וְשֵׁם הָיָה אֶחָד שֶׁנִּתְּוֹדַע לוֹ שֶׁהוּא בְּעַל
 הַמַּחְבֵּר הַלְקוּטֵי תַפְלוֹת, וְנָשַׁק אוֹתוֹ עַל רַגְלָיו, עַד שֶׁהֲרֵגִישׁ
 הַנְּשִׁיקָה וְאָמַר לוֹ דָּאֵס אִיז פֶּאָר אֵיִיעָרִי תַפְלוֹת [זֶה בְּשִׁבִיל
 הַתַּפְלוֹת שְׁלָךְ]. וְנִעְשָׂה אֲזִי חֲבֵרָה 'הַנֶּעוֹר בְּלִילָה'. (וְכִשְׁהָיָה הָר'
 נַחֲמָן מְטוּלְטָשִׁין עוֹד הַפֶּעַם מִצָּא עוֹד הַחֲבֵרָה הַנֶּעוֹר בְּלִילָה). וְהָיוּ
 שֵׁם חֲסִידֵי הָרַב הַקְּדוֹשׁ ר' אוּרִי זְצוּק"ל מְסֻטְרַעֲלִיִּסְקָה. וְסִפְרוּ
 שֶׁהָרַב ר' אוּרִי זְצוּק"ל הָיָה אוֹמֵר אוּרִי אוּרִי, וְוִי קַעֲנִסְטוּ זְאֲגִין
 תּוֹרָה, אֲזִי דְעַר לְקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן אִיז דָּא אוּיָף דְעַר וְעוּלֵט [אוּרִי אוּרִי
 אִיךְ תּוּכַל לֹמַר תּוֹרָה, אִם יֵשׁ אֵת הַלְקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן בְּעוֹלָם]. וְאָמְרוּ,
 אִם הָיָה הָרַב ר' אוּרִי חַי, הָיָה נוֹשֵׂא הַפְּלִים שְׁלָכְם לְמִרְחָץ. אַחַר
 כֵּךְ כִּשְׁנָסַע הָר' נַחֲמָן מְטוּלְטָשִׁין לְשֵׁם פְּנ"ל, הַסּוּף הָיָה שֶׁהַדְּפִיס
 שֵׁם הַלְקוּטֵי הַלְכוֹת. וְרָצָה לְסַע עִם הַסְּפָרִים עַל שְׁבוּעוֹת
 לְמוֹהֲרָנִ"ת. וּבְאֲמָצַע הַדֶּרֶךְ שָׁמַע שֶׁמַּחֲפָשִׁין אֶצֶל הַמְּצָרִים [עוֹרְכִים
 בְּדִיקָה בְּגִבּוֹל], וּמַחֲמַת פֶּחַד נָסַע בְּחֲזָרָה עֵרֶךְ עֲשָׂרִים וְעוֹרְסָט,
 וְשֵׁם אָכַל בְּלִיל שֶׁבֶת קֹדֶשׁ אֶצֶל אֶחָד וְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבוּרִים נִפְלְאִים,

ואמר לו שזה מהאיש שחבר אלו הספרים. ונתלהב האיש ואמר
 עם ספרים כאלו הייתי הולך עמהם המצרים אפלו באמצע היום.
 ונתעורר הר' נחמן מטולטשין ונסע ובא לשלום לביתו, וספר זאת
 למוהרנ"ת ואמר אליו מוהרנ"ת אתה היית צריך להישועה אצל
 הגבול, הייתה צריך להיות אצל הגבול, ולהתפלל ולחפנות על רגע
 של הישועה, מדוע ברחת, הלא כשיבא הזמן של הישועה הייתה
 רחוק וכו'. וכשבא הר' נחמן מטולטשין עם הלקוטי הלכות לביתו
 נהנה מוהרנ"ת מאד, וגם אנשי שלומנו. ואמרו אנשי שלומנו פעת
 צריכין אנו לנהג כבוד בהר' נחמן מטולטשין. ואמר מוהרנ"ת
 בדרך הלצה וויס איך וואס, נעמט און שמייסט איהם אפ [מה]
 פתאום, קחו אותו ותכו אותו. ואמר כך מפני שלדבר רבנו
 זצוק"ל היו צריכין להיות נקי מן הקנאה והתאוה והפבוד מפל
 וכל לגמרי. אך מה יכולין לעשות אם הוא מקנא או נכשל בתאוה
 הלא אנוס פעם אחת, ועל כן מקרב אותו רבנו זצוק"ל, אבל
 כשרוצה עוד כבוד נו שטייזשע אין דער זייט [נו, תעמד בצד].
 ומוהרנ"ת ז"ל אמר פעם אחת קנאה תאוה הרבי מקבל אותך אבל
 כבוד מכרח לזרק לגמרי. ופעם אחת היה הר' נחמן מטולטשין
 בעיר יאס (רומניא) ובשבת בבקר אחר הסעדה נצמא לשתות.
 ונכנס אל הרב, ונתן לו הרב שלום ושאל אותו מאין אתם, ונתירא
 לומר מברסלב ואמר לו מטולטשין. וישאל אותו איפה היא, ויאמר
 לו סמוך לברסלב. ויאמר לו הרב ברסלב, אפשר קאנט איהר
 נתילע א ברסלבר חסיד [אולי אתם מכירים נתילע חסיד ברסלב].
 והבין ר' נחמן שאינו מתנגד, וספר לו שנוסע ממנו והוא תלמידו.
 וספר הרב מאיפה הוא יודע ממוהרנ"ת שאביו היה רב
 בלעמבערג, והוא היה עדין אברך. ורבנו ז"ל נתאכסן לא רחוק
 מביתם, והיה רגיל לכנס אל רבנו זצוק"ל. ורבנו זצוק"ל לא היה

אומר תורה, ואפלו שום דבור לא היה מדבר מחמת חולאת הראה שקשה לה הדבור. ורק כל הדבורים היו פלולים בתנועותיו ורמזיו. ולפעמים פשרצה לדבר, ובפרט לספר מעשה, ובפרט מעשה מארץ ישראל, תכף נתקבצה כל העיר. ופעם אחת בסעדה שלישית של שבת ספר מעשה מארץ ישראל, ובא רבנו זצוק"ל לדבקות גדול כל כך עד לכלות הנפש, והיה חשך. ואני הפרתי והרגשתי שקרוב ליציאת נשמתו, והבאתי נר ונפסק הדבקות ושב לחיותו. ואחר כך כשנתודע לרבנו זצוק"ל נתן לי תודה, וספר לי אז מר' נתן, ואמר איי האב איך א נתלע [אי יש לי נתלע]. וכשאתה תסע אלי לברסלב אעשה ממך חדוש כמו נתלע, אבל גשמיות וחשכת העולם הזה נתן שכחה בלבי ושכחתי מלנסע. ואמר פיסתולין פיסתולין (הינו חצים) שישען מיר אין הארצין, אז איך בין איך אויף דעם ציון ניט גיועזין [חצים חצים יורים לי בלב שעוד לא הייתי על הציון]. והביט בהספר ואמר עס איז דעם רבינס מח און ר' נתנס מויל. [המוח של הרבי, והפה של ר' נתן]. וכשבא ר' נחמן מטולטשין למוהרנ"ת וספר לו, אמר אני גם כן אומר כך (על הלקוטי הלכות) דעם רבינס מח און מיין מויל [המוח של הרבי והפה שלי]:

כא

רבי אפרים אמר למוהרנ"ת מיט אייער דאווענען מאכט איהר א פרוש אויף דעם דאוונען [עם התפלות שלכם אתם עושים פרוש לתפלה]:

כב

בְּשֵׁהֵיְתָה זוגתו של מוהרנ"ת מעֲבַרְת עִם בְּנוֹ הַר' שְׁכָנָא ז"ל וְהָיוּ יְרֵאִים מְאֹד שְׁלֹא תִפְּיֵל (כִּי הָיוּ סוֹבְלִים הֶרְבֵּה בְּצַעַר גְּדוֹל בְּנִים כַּמְבָּאָר לְעֵיל בְּשִׁיחוֹת רַבְּנוּ ז"ל שֶׁעָשָׂה כְּסֹאוֹת לְרַבְּנוּ וְשָׂרְבְּנוּ נַחַם אוֹתָם וְכו', וְאִזּוּ הָיָה הָעֵבוֹר שֶׁל רַבֵּי שְׁכָנָא, וְגַם הִרְגִּישָׁה אֶת עֲצָמָה חוֹלְנִית מְאֹד וְקָרְאוּ לְרוֹפֵא, כִּי מוֹהֲרֵנ"ת לֹא הָיָה עֲדִין חֲזַק בְּדַעְתּוֹ כֹּל כֶּף בְּעֵינָיו הָרוֹפְאִים וְכו', כִּי הָיָה כַּמַּעַט בְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹתָיו וְהָרוֹפֵא לֹא נִגַּשׁ אֵלָיָה רַק עָמַד מִרְחוֹק, וְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר בְּלֵי עֶזֶר הָרוֹפְאִים. וְאַחַר כֶּף בְּשָׂבֵא מוֹהֲרֵנ"ת אֶל רַבְּנוּ זְצוּק"ל, וְסִפֵּר לוֹ כֹּל הַנִּלְ, הֶחֱיָה אוֹתוֹ רַבְּנוּ זְצוּק"ל, וְחִזַּק אוֹתוֹ מְאֹד בְּזֶה שְׁלֹא הִשְׁתַּמְשָׁה עִם הָרוֹפֵא כָּלָל. וְאָמַר אִזּוּ הַתּוֹרָה "וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמַעוּן" וְכו' הַדֵּינִין בְּחֵינֵית רְצִין וְכו' עֵין שָׁם. וְאָמַר רַבְּנוּ זְצוּק"ל שֶׁהָרְצִים הַנְּזַפְרִים שָׁם הֵם הָרוֹפְאִים וְכו', וּמִפְּנֵי זֶה מְרַגֵּל בְּפִי הָעוֹלָם לֹמַר צְרִיךְ לְרוֹץ אַחַר הָרוֹפֵא מֵעַן דְּאֵרְךָ לֹיִפְעֵן נֶאֱרָא אַ דְּאֵקְטֵער וְכו'. וְשָׁם בְּהַתּוֹרָה מְרַמֵּז מֵהוֹלְדָה וְכו' עֵין שָׁם:

כג

פְּעַם אַחַת הָיָה מוֹהֲרֵנ"ת בְּבִרְסָלֵב בְּאַכְסֵנִיא אַחַת עִם ר' דָּוִד מְטֵאֲלָנָא, וּמוֹהֲרֵנ"ת לֹא אָכַל שָׁם, וְאַחַר כֶּף נִתְּוֹדַע שֶׁהַשּׁוֹחֲטִים הָיוּ רוֹצְחִים רַחֲמָנָא לְצַלֵּן. וּפְעַם אַחַת נִתְּנוּ הַמְרָק עַל הַשְּׁלֶחֶן וְדַבֵּר הוּא זְצוּק"ל מֵהַתּוֹרָה "כִּי מִרְחָמִם יִנְהַגִּם", וּבִתּוֹךְ כֶּף נִתְּקַרַר הַמְרָק וְשָׁלֵם בְּעַד הַמְרָק וְלֹא אָכַל. וְאַחַר כֶּף נִתְּוֹדַע שֶׁהָיָה אֵיזָה שְׂאֵלָה עָלֶיהָ:

כד

בעת שאמר רבנו זצוק"ל התורה ס"ו דבר עם מוהרנ"ת מענין מערת אליהו ז"ל והבין מוהרנ"ת שלא בא למדרגתו כי אם על ידי התבודדות, ונתעורר מוהרנ"ת והלך לעזרת נשים ועסק בתהלים והתבודדות בהתעוררות גדול. ובתוך כך היה אחד מאנשי העיר עושה תנאים ורצה שמוהרנ"ת גם כן יהיה על התנאים. וחפשו אותו ולא מצאו אותו, והבינו מסתמא הוא עוסק בהתבודדות והתחילו לצעק ברחובות הר' נתן, הר' נתן, ואז יצא לחוץ והלך אתו על התנאים:

כה

אחד שאל למוהרנ"ת אם עדיף להתפלל במהירות כדי שלא יהיה לו מחשבות זרות. ענה מוהרנ"ת ואמר במהירות יכולין להתפלל כל התפלה במחשבה זרה אחת, אבל במתינות על כל פנים יפסקו המחשבות זרות כמה פעמים:

כו

אמר לר' חיים בעל מגיה, איידער אזא סוחר איז שוין גלייכער א מלמד ווארום א סוחר האן התבודדות איז שוין בעסער א מלמד [במקום כזה סוחר כבר יותר טוב מלמד, כי סוחר בלי התבודדות כבר יותר טוב מלמד], כי נכנס במקומו חברו:

כז

פעם אחת הלך מוהרנ"ת זצוק"ל, עם הרב ר' אפרים מן נהר דניפער, ולא מצאו עגלה והכרח לשא המשא שלו, וכן הרב

ר' אפרים המשא ש'לו. והבין מוהרנ"ת זצוק"ל שיש לרבי אפרים חלישות הדעת מזה, ובאמת כך היה. ענה מוהרנ"ת זצוק"ל ואמר אליו: גיי רעכט זיך (די וועלט זאל וויסען) אז דער וואס גייט דא איז קלוגער פון דער גאנצער וועלט [לך תעריף, שהעולם ידע שמי שהולך פה הוא יותר חכם מכל העולם] המוח של העולם (דער שכל הכולל השכל הכולל) וכו':

כח

מוהרנ"ת זצוק"ל כתב לרבי עוזר, שמעתי שר' עוזר איז נאר פרום [הוא רק ירא] לא כך קבלתי מרבנו זצוק"ל, דער עקר איז נאר פרייליך, און פרום אויף [העקר הוא רק שמחה ויראה גם]:

כט

אמר לר' משה ברסלב, איך גיב דיר ארויס א תשובה דוא זאלסט טאנצין אלע טאג [אני נותן לך תשובה שתקד בכ"ל יום], וקיים זאת איזה זמן:

ל

לאחר פטירת רבנו זצוק"ל נתאוה מאד מוהרנ"ת לקבע דירתו בברסלב, אך אשתו לא רצתה, ולא היה יכול לסע בלי רצונה. אך אחר כך היה שרפה במקומה, והספימה גם כן לסע לברסלב. אחר כך היה שרפה גם בברסלב, ורצתה שיעקר דירתו משם גם כן. והתחיל מוהרנ"ת לשא עיניו למרום ואמר אנה מפניך אברה. ובתחלה לא היה לו בברסלב דירה מיחדת פי אם חדר אצל

נגר אחד. ואמר אז מוהרנ"ת, הוא עושה במלאכתו ואני עושה במלאכתי. אחר כך התחילו לכנס אצלו קצת אנשים, והתחיל להתגעגע שיהיה לו דירה מיחדת עד שעזר השם יתברך. אחר כך התחיל להשתוקק שיהיה לו גם פן חדר מיחד לעבודת השם יתברך, ובפרט לכתב חדושי תורה. ואחר כך עשה לו בהקדף [במטבח] ווענטיל [דופן] מעצים ועל ידי זה היה לו חדר מיחד. ואז אמר אפשר שפעת אהיה איש פשר. האט אצינד קאן זיין אז איך זאל זיין א ערליכער יוד. אף על פי כן היו בני ביתו מבלבלין אותו. והתחיל לכסוף שיהיה לו חדר מיחד בעליה, וזה צריכין לבנות אף הבין שזה אי אפשר פעת, כי צריכין לבטל עצמו מתורה ותפלה. אחר כך הזמין לו השם יתברך סבה על ידי איש אחר, והבין שפעת לא יצטרך לבטל מתורה ותפלה, ואז בנה בית ועליה נכונה:

לא

ספר הר' אברהם זצוק"ל ששמע מר' אברהם דב זצוק"ל, שפעם אחת הלך בנו של ישראל נחמן סופר לבית מוהרנ"ת בבקר בעת שמוהרנ"ת הלך למקוה, ונטל כל המזוזות להגיה. וכאשר בא מוהרנ"ת זצוק"ל לביתו, ורצה לנשק המזוזות, ולא מצא שום מזוזה על פתחיו. וישאל מי היה כאן, והשיבו שבנו של ישראל נחמן הסופר היה כאן. והלך מוהרנ"ת אליו לבית המדרש ומצאו בעת שהתפלל באמירת ובא לציון. והמתין עד אחר שגמר תפלתו. ואמר אליו, דוא האסט דאך מיר צו נעמען די שטוב [אתה הרי פרכת לי את הבית]. וכי כך מגיחין מזוזות, הלא מקדם צריכין להכין מקבת ויתדות ומגיחין מזוזה במקומה, וקובעין אותה תכף, ואחר כך לוקחין השניה וקובעין אותה וכי:

לב

לְעֵינֶיךָ שְׁאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (סְפָה נב.) 'צְדִיקִים נִדְמָה לָהֶם כְּהַר' וְכו' וְאָמַר מוֹהֲרַנ"ת זצ"ל, שְׁהֶאֱמַת עִם הַצְדִיקִים, אֲלֵא הִרְשָׁעִים לֹא הִבְחִינוּ אֶת עֲצָמָם, עַל כֵּן נִדְמָה לָהֶם כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה:

לג

פְּעָם אַחַת כְּשֶׁבֵּא מוֹהֲרַנ"ת לְאוֹמְיוֹ, שָׁמַע שֶׁר' מֹשֶׁה בֶּן ר' אֲבָרְהָם חַיִּים מִתְפַּלֵּל בְּכוֹנָה. וּכְשֶׁבֵּא מוֹהֲרַנ"ת לְבֵיתוֹ אָמַר בְּכָל הַמָּנִין שֶׁל הָרֵב ר' נִפְתְּלִי לֹא שָׁמַעְתִּי שׁוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל כְּמוֹ מֹשֶׁה בֶּן ר' אֲבָרְהָם חַיִּים. אַחַר כֵּן כְּשֶׁבֵּא מוֹהֲרַנ"ת פְּעָם שְׁנִית לְאוֹמְיוֹ וְרָאָה שֶׁר' מֹשֶׁה הִנ"ל נִתְקַרַּר, אָמַר לוֹ, מֹשֶׁה דוּא בִּיסַט אֲרָאפ גִּיפְאֵלִין, פְּאֵלֵג מִיר קַעַר זִיךְ אוֹם, גְּלִיִּב מִיר אִיךְ הָאֵב שׁוֹיִן אַ וּוְיִיסַע בְּאֲרֵד, אוֹן הָאֵב נֶאֱךְ אוֹיךְ בְּדַעָה צוֹ זִיִּין אַ עֲרֻלִיכַעַר יוֹד [מֹשֶׁה, אַתָּה נִפְלֵת לְמַטָּה. שָׁמַע בְּקוֹלִי חֲזוֹר בָּךְ. תֵּאֲמִין לִי, יֵשׁ לִי כְּבֵר זְקֵן לְבֹן, וַיֵּשׁ לִי עוֹד בְּדַעָה לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֶׁר]:

לד

אָמַר, בְּאִפְסֵן אַחַד הִיָּה מַחְלֶקֶת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב גְּדוֹל מְשֻׁלָּנוּ, אָךְ הֵם הָיוּ מִתְרִים בְּמוֹפְתִים, אָבֵל אָנוּ אֲסוּרִים בְּמוֹפְתִים. וְאָמַר שְׁיֵשׁ לוֹ יְסוּרִים מֵהָאוֹהֲבִים יוֹתֵר מֵהַשׁוֹנְאִים, שְׁהִידִידִים רְצוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבוֹת לְדַעְתָּם לְמַסַּר אֶת הַמַּתְנַגְּדִים לִידֵיהֶם, וְהוּא לֹא הִיָּה רְצוֹנוֹ בְּזָה כִּי אִם בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּנִים. כְּמָה שֶׁפָּעַל בְּאֵמַת כִּי אִם עַל יְדֵי תַפְלָה וְתַחֲנוּנִים:

לה

מענין המופתים, כי רבנו זצוק"ל לפעמים ראינו ממנו מופתים בגלוי, אבל מוהרנ"ת התרחק הרבה מזה, רק לפעמים ראינו ממנו מופתים, ואמר, שאם היה יודע אשר כמה אנשים יעמדו אצלו, היה מדבר עם רבנו זצוק"ל בשביל מופתים. ופעם אחת תבע מאיש אחד בשביל הדפסה, ורצה האיש הנ"ל שייבטיחהו בשביל זה בנים, ולא רצה מוהרנ"ת זצוק"ל. ואחר כך כשהתחיל לפע זרק האיש הנ"ל את המעות למוהרנ"ת שיקח המעות. ופעם אחת עמדה אשה אחת על פתח מוהרנ"ת, ולא נתנה לו לילך עד שייבטיח לה בנים, והבטיח לה. אחר כך אמר עתה אני מכרח להתפלל עליה. ופעם אחת באו אליו נשים בשביל בנים, וצעק מוהרנ"ת זצוק"ל "התחת אלקים אני". אחר כך אמר שיש לו חרטה, הלא היה לו לומר בניחותא. ופעם אחת נסע מוהרנ"ת זצוק"ל בדרך, ופגעו בו כלבים ונבחו בקול ועמד על רגליו ואמר, פעם אחת פגעו כלבים ברבנו זצוק"ל ונבחו, והשיב להם איך ווייס איך ווייס [אני יודע אני יודע]. ואני אומר להם איך ווייס ניט, איך ווייס ניט. וואזשע וועט זיין אז איהר וועט שרייען, וועל איך זיך נאך מער ניט וויסן [אני לא יודע אני לא יודע מה כבר יהיה שאתם תצעקו אני עוד יותר לא אדע] ונשתקו:

לו

באדעס, שאל הרב את מוהרנ"ת איזה פלפול והשיב פראוי, ויאמר לו הרב חשבתני ששכחת את הלמוד מפני שנעשית חסיד. ופעם אחת היה מוהרנ"ת זצוק"ל בהאניפאליע, והיה שם שאלה מענין עגונה ויען הר' מתתיהו להרב דשם ואמר

לָהֶם שִׁישְׂאָלוּ אֶת מוֹהֲרַנִּית. וְשִׂאָלוּ אוֹתוֹ וְהֵאִיר עֵינֵיהֶם. וְכִשְׁהִיָּה מוֹהֲרַנִּית בְּלַעַמְבְּרַג דְּבַר עִם הַגְּאוּנִים אֵיזָה פִּלְפוּל, וְכִשְׁחִזֹר לְבִיתוֹ אָמַר לְעֶרְנִין קֶאֱנִין מִיר [לְלַמּוֹד יוֹדְעִים אָנוּ] וְהֵם נִקְרְאִים גְּאוּנִים וְכו':

לו

פַּעַם אַחַת רָאָה מוֹהֲרַנִּית זְצוּק"ל אֶת אֶחָד שְׂיוֹשֵׁב וְלוֹמֵד אַחַר הַתְּפִלָּה, אָבֵל יֵשׁ לוֹ צַעַר גְּדוֹל מֵהֲרַעְבוֹן. וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנִּית, הָעַר שׁוֹיֵן אוֹיֵף הָאֲבִין תַּאֲוֹת אֲכִילָה [תַּפְּסִיק כְּבָר שְׂיִהִיָּה לָךְ תַּאֲוֹת אֲכִילָה]:

לח

ר' יצחק מנאוויגערעבלי נתן לאַחַד סַפְרֵי רַבְּנֵי זְצוּק"ל, וְנִהְנָה מֵהֶם מְאֹד וְנָתַן פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לְר' נֵתָן; אָמַר אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַר' נָתַן אָבֵל הָאִישׁ הַנִּי"ל מִסְתַּפֵּל בְּכָל הַסַּפְרִים. אָמַר מוֹהֲרַנִּית לְר' אֵיצְיָא, דּוּא זְאֻלְסֵט אִין זֵינְע אַרְבַּע אַמּוֹת נִיט שְׂטִיִין [שְׁלֵא תַעֲמוֹד בְּאַרְבַּע אַמּוֹתָיו]:

לט

פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנִּית עַל נִכְדֵי רַבֵּי פִּינְחָס מְקַאֲרִיץ ז"ל שְׁנַתְּחִיבוּ מַלְקוֹת עַל שְׁהִיָּה בְיָדָם לְמַחֹת וְלֹא מַחוּ. אַף עַל פִּי כֵן הִחֲזִיקוּ יָדָם עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּפַעַם אַחַת הָיָה ר' פִּינְחָס נִכְדֵי הַרַב ר' פִּינְחָס מְקַאֲרִיץ עַל בְּרִית מִילָה עִם ר' מֵאִיר מִטְּעַפְלִיק, וְנִהְנָה מְאֹד מִהַבְּרָכָה שֶׁבֶרַךְ עַל הַמִּילָה, שְׁהַר' מֵאִיר הַנִּי"ל הָיָה מוֹהֵל, וְשִׁבַּח אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. וְשֵׁם הָיָה אֶחָד שֶׁדְּבַר

על רבנו זצוק"ל, והכרח לקבל נזיפה לפני ר' פינחס הנ"ל. ושאלו אותו הלא יש העתקה ממפרסם אחד, והשיב להם הר' פינחס, העתקה מהעתקה שטעלט איהר אקעגין - קעגין לקוטי מוהר"ן [העתקה מהעתקה אתם מעמידים נגד - נגד לקוטי מוהר"ן].

מ

אחד מאנשי שלומנו לא היה רוצה לילך אל השלש סעדות של הר' נתן, כי מוהרנ"ת היה רגיל לדבר עם אנשי שלומנו מיראת שמים, אך בשלש סעדות לא היה רוצה, כי לא רצה להנהיג רבנות. פעם אחת בא האיש הנ"ל למוהרנ"ת וראה כתב יד של מוהרנ"ת כי מוהרנ"ת כתב חלומותיו, וכתב שפעם אחד חלם לו שבא רבנו זצוק"ל אליו, והוכיח אותו על שמרחק אנשים מאתו, אז אמר האיש שמהיום בודאי ישב מוהרנ"ת בשלש סעדות:

מא

פעם אחת נסע הר' נחמן מטולטשין עם מוהרנ"ת זצוק"ל בדרך, והוכיח אותו על שאינו לומד. וכשבאו לאכסניא לקח הר' נחמן גמרא והתחיל ללמד. אמר לו מוהרנ"ת דאס הייסט בייזער למדן, דער בעל שם טוב האט גיזאגט דאס ער איז געקומען אויף דער וועלט אויס רייסען דעם בייזען למדן [זה נקרא למדן־פעוס, הבעל שם טוב אמר שהוא בא לעולם לעקור את ענין הלמדן־פעוס], ואמר אליו, אלא תלמד חמש, משניות, עין יעקב, שלחן ערוך, מדרש וכדומה כל הדברים הקטנים. כי הר' נחמן נתקרב למוהרנ"ת בן עשרים שנה, ולא היה אז ברתורה, ואם היה לומד גמרא היה נשאר בלמדן ולא בצדיק, על פן הבין מוהרנ"ת כי אי

אֶפְשֶׁר שִׁלְמוֹד גְּמָרָא גַם כֵּן. עַל כֵּן הִרְגִיל אוֹתוֹ בְּדַבְרִים קִטְנִים, וּמִזָּה נִעְשָׂה גְדוֹל וְכוּ'. וּפְעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנ"ת אֲנִי גַם כֵּן רְצוֹנִי לְהִתְפַּלֵּל כּוֹתִיקוּן אֲבָל לֹא בְּבִיזוֹן-לְמִדּוֹן. כִּי חֲמִיו הָיָה רְגִיל לְהִתְפַּלֵּל וְתִיקוּן, וְהָיָה מְקַצֵּר בְּתַפְלָה כְּדִי לִפְגַּע הַנֶּזֶן:

מב

אָמַר מוֹהֲרַנ"ת שְׂאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים הָיוּ אוֹמְרִים שְׁבִין הַמְצָרִים יֵשׁ לָהֶם יְרִידָה:

מג

מוֹהֲרַנ"ת אָמַר לְאַחַד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, בַּחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת, אִם יִהְיֶה לָךְ אַרְבָּעִים יוֹם רְצוּפִים הַתְּבוּדָדוֹת, בְּיָדָאֵי יִהְיֶה לָךְ שְׁנוּי לְטוֹבָה. פְּעַם אַחַת אָמַר לְר' שְׁמוּאֵל מִטְּעַפְלִיק עַר מֵיִינְט עַר אִיזוּ שׁוֹיִן פֶּאָרְטִיג, פֶּאָרְגַּעס נִיט אַז דִּי מִשְׁנָה זָאגְט [הוא חושב שהוא כָּבֵד מְסֻדָּר, אֵל תִּשְׁכַּח שֶׁהַמִּשְׁנָה אוֹמְרַת] כֹּל שְׁעֶסְקוּ עִם הַנְּשִׁים סוּרוּ רַע. וְר' אֶפְרַיִם חֲתָנוּ שָׁמַע זֹאת, וְנִכְנַס בְּלִבּוֹ מְאֹד לְלַמֵּד קַל וְחֹמֶר בְּעִצְמוֹ, שְׁחֲמִיו הָר' שְׁמוּאֵל הַנ"ל הוּא זָקֵן, וְהוּא הָיָה רַךְ בְּשָׁנִים כַּמָּה הוּא צָרִיךְ לִירֵא מְזָה, כִּי הוּא גַם כֵּן הָיָה עֶסְקוּ בְּתַכְשִׁיטֵי נְשִׁים. וּפְעַם אַחַת מְצָאוּ לְר' אֶפְרַיִם בֶּן ר' נִפְתָּלִי הַנ"ל בְּעִיר קִיעֵב עַל הַיְרִיד, כִּי מִסְּחָרוֹ הָיָה עִם מְרַגְלִיּוֹת וְעֶסְק בְּהַתְּבוּדָדוֹת. כִּי הָיָה אַז בְּלִבּוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה בְּמָה הוּא עוֹסֵק עֵתָה, וְכִי זֶה הוּא הַתְּכַלִּית, וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה בָּא לְעוֹלָם וְהָיָה עוֹמֵד בְּצַד וּבוֹכָה. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מִפְּנֵי מָה בּוֹכָה וְהַשִּׁיב לוֹ. אָמַר לוֹ וְכִי פַה הַמְּקוֹם לְבָכוֹת, הוֹלְכִין לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְשֵׁם תְּבַכָּה. וְעָנָה לוֹ רַבִּי אֶפְרַיִם הַנ"ל שֶׁרַבְנוּ הַקְּדוֹשׁ אָמַר שְׁבַמְּקוֹם שְׁמוּגִיעַ לְאֲדָם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, צָרִיךְ בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם אֶפְלוּ

בְּאִמְצַע הַשּׁוּק לְהַתְּבוּדָד, וּלְדַבֵּר דְּבוּרִים לְפָנַי הַשֵּׁם יִתְּבָרָה, כִּי עַד שְׂיִלַּף לְבֵית הַמְּדַרְשׁ יִלְכוּ מִמֶּנּוּ הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה:

מד

מוֹהֲרַנ"ת ז"ל כְּשֶׁהָיָה בְּלַעֲמַבְעֵרְג נִכְנַס לְהַפְּרוֹפְסוֹר הַזֶּה שָׂרְבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ הָיָה אֶצְלוֹ, וְהָיָה רוֹצֵה לְשָׁמַע אֵיזָה דְּבוּר מִרְבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁהָיָה מְדַבֵּר שָׁמָּה. וְעָנָה לוֹ שֶׁהוּא אֵינּוּ זֹכֵר, מֵהַטְּרָדָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל הַיּוֹם. מִזֶּה יְכוּלִין לְלַמּוֹד אֵיךְ צְרִיכִין לְחַזֵּר לְשָׁמַע דְּבוּר מִרְבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ:

מה

פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, אֶצְדִּיק אִזְ עַר שְׁטַאָרְבֵּט אֶצְדִּיק, דָּאָס אִיז דְּבַר פְּלֵא [צְדִיק שֶׁהוּא נִפְטָר כְּצְדִיק - זֶה הוּא דְּבַר פְּלֵא]. פַּעַם אַחַת אָמַר אִ וִיאַ אַוּוִיסַע בְּאַרְדִּ און נֶאָךְ אַבְרַסְלֵבֶר חֲסִיד [זֶקֶן לְבָן וְעוֹד חֲסִיד בְּרַסְלֵב]. וּפַעַם אַחַת בָּא מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לְמַשְׁנֵה שֶׁל עֶקְבִּיָא בֶן מֵהַלְלָאֵל אֹמֵר הַסְתַּפֵּל וְכו' וְנִתְלַהֵב מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן, פֶּאָר וּוֹאָס אִיז רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי גִיוּעוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי - וּוִיֵּל עַר הָאָט דָּאָס גִּיוּוִיסַט. פֶּאָר וּוֹאָס אִיז גִּיוּעוֹן דְּעַר הָאָר"י הַקְּדוֹשׁ דְּעַר הָאָר"י הַקְּדוֹשׁ - וּוִיֵּל עַר הָאָט גְּעוּוִוִיסַט. פֶּאָר וּוֹאָס אִיז גִּיוּעוֹן דְּעַר בְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ דְּעַר בְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ - וּוִיֵּל עַר הָאָט גְּעוּוִוִיסַט. פֶּאָר וּוֹאָס אִיז גִּיוּעוֹן דְּעַר הַיִּלְיַקְעַר רַבִּי דְּעַר הַיִּלְיַקְעַר רַבִּי - וּוִיֵּל עַר הָאָט גִּיוּוִיסַט. פֶּאָר וּוֹאָס בֵּין אֵיךְ אֹיךְ אֵיךְ - וּוִיֵּל אֵיךְ וּוִיִּיס [מְדוּעַ הַרְשָׁב"י הָיָה רְשָׁב"י בִּיּוֹן שְׂיַדַע זֹאת, וּמְדוּעַ הָאָר"י הַקְּדוֹשׁ הָיָה הָאָר"י הַקְּדוֹשׁ בִּיּוֹן שְׂיַדַע זֹאת, וּמְדוּעַ הַבַּעַש"ט הָיָה הַבַּעַש"ט בִּיּוֹן שְׂיַדַע, וּמְדוּעַ רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ הָיָה רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ בִּיּוֹן שְׂיַדַע זֹאת, וּמְדוּעַ אֲנִי כְּמוֹ

שְׁאֲנִי בֵּין שְׁאֲנֵי יוֹדְעִי, וּפְעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הִגַּם הַחֵן הַקָּאָמֶת שְׁהִיָּה עַל הַבַּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ וְעַל רַבְּנוּ הַקְּדוּשׁ, זֶה הַחֵן לֹא נִמְצָא בִּי, אֲבָל מִחֵן שֶׁל שְׁקָר אֲנִי נָקִי. אוֹן אֵיבַעַר דְּעַם הַתְּנוּצָצוֹת אֱלֻקוֹת וְוֹאס אִיז דָּא אִין מִיר אֵיבַעַר דְּעַם אִיז מִיין דְּאוּוֹנְעֵן אַנְדֶּעֶרשׁ, אוֹן מִיין לְעֶרְנִין אַנְדֶּעֶרשׁ, אוֹן מִיין עֶסֶין אַנְדֶּעֶרשׁ, אוֹן מִיין רַעֲדִין מִיט מַעֲנֵטְשִׁין אִיז אַנְדֶּעֶרשׁ [וּבַגְּלָל הַהֲתְנוּצָצוֹת אֱלֻקוֹת שְׁיֵשׁ בִּי, לְכֵן תְּפִילְתִּי אַחֲרַת, לְמוֹדֵי אַחֲרַת, אֲכִילְתִּי אַחֲרַת, וְדַבּוּרֵי עִם בְּנֵי אָדָם אַחֲרַת]:

מו

פְּעַם אַחַת סִפְרוּ לְפָנַי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, מַה שְּׁנוֹהֲגִים הַחֲסִידִים שְׁמַנִּיחִים מְשֻׁקָה הַמְשַׁכֵּר תַּחַת הַכֶּר שְׁלֵהֶם, וּבְזִמְן שְׁהֶם מְקַצִּים מְשַׁנְתֶּם שׁוֹאֲלִים מְשִׁיחַ עֲדִין לֹא בָּא, שׁוֹתִין מְשֻׁקָה הַמְשַׁכֵּר הַזֶּה וּמְשַׁתְּפָרִים וְחוֹזְרִים לְשַׁנְתֶּם. כִּי הֵם אוֹמְרִים שְׁכָל זְמַן שְׁמְשִׁיחַ לֹא בָּא, צְרִיף לִישׁוֹן הַיָּצַר הָרַע. מַעַן דְּאַרְף פֶּאָר שְׁלֵאֲפִין דְּעַם יָצַר הָרַע, כִּי בְזִמְן הַשְּׁנָה אֵי אֶפְשָׁר לַחֲטֹא. וְאָמַר לְהֶם מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל שְׁזַה אִין עֲצָה, אֶלֶּא צְרִיכִים לְהַנִּיחַ תְּהֵלִים מְרֵאשׁוֹתָיו וּבְזִמְן שְׁמַקְיֵן מֵהַשְּׁנָה אִם מְשִׁיחַ לֹא בָּא צְרִיכִין מַחֲדָשׁ (לְצַעַק מִמַּעֲמָקִים מַעֲמַק הַלֵּב) לומר תְּהֵלִים:

מוז"מח

ר' מאיר מטעפליק הִיָּה מְגֹדוּלֵי מְקַרְבֵי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל. וְהִיָּה דְרָכּוּ לְקַבֵּל לְפָנַי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל שְׁהַעְבוּדָה אִינוּ מִתְּנַהֵג אֶצְלוּ פֶּסְדֵר וְהוּא הִיָּה מַחֲזֵק אוֹתוֹ. פְּעַם אַחַת בָּא לְפָנָיו וְאָמַר לוֹ שְׁזַה אִיזָה זְמַן שְׁהַעְבוּדָה מִתְּנַהֵג אֶצְלוּ פֶּסְדֵר. אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת בְּזַה הַלְשׁוֹן: אִיךְ וּוִיִּים נִיט אֶפְשָׁר אִיז דִּיר גּוּט, אוֹן אִיךְ וּוִיִּים אַז כָּל זְמַן מְשִׁיחַ

אִיז נֶאֱרָךְ נִיט גַּעקוּמֶען, דָּאַרף מַעַן הַאַלְטֶען אִין אִיין רֵיִיסֶען אַנִי
 לֹא יוֹדֵעַ אוֹלֵי לֶךְ טוֹב, אָבֶל אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂכָל זְמַן שְׁמֹשִׁיחַ עוֹד לֹא
 בֵּא צָרִיךְ לֶאֱחֹז כֹּל הַזְּמַן בְּלֵעֲמוֹל וְלֵעֲמוֹל. אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל
 מִפְּנֵי מָה זְכִיתִי שְׁלֵעַת זְקֻנָתִי הוֹלֵךְ לִי הָעֲבוּדָה כְּפֹדֶר, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה
 לִי בִימֵי נְעוּרַי הַתְּבוּדוֹת הַרְבֵּה. מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הָיָה לוֹ בְּרָכָה
 מִרְבֵּנוּ ז"ל אֲשֶׁר בַּעַת שְׁמַנִּיחַ אֶת עֲצָמוֹ לִישׁוֹן תִּכְךָ. פֶּעַם אַחַת
 סָפְרוּ לִפְנֵי מוֹהֲרַנְ"ת עַל מְפָרְסָם אַחַד שְׁמֵתֶפֶלֶל בְּחֹשָׁאִי, וְנִתְּרַגַּשׁ
 מוֹהֲרַנְ"ת וְאָמַר הֵם מְדַמִּין אֶת עֲצָמָם לְרֵבֵנוּ הַקְּדוֹשׁ, נִתְּקִים אֲצֵלוֹ
 שְׁמֹן בְּחֹשָׁאִי כַּמְבֹאֵר בְּהַתּוֹרָה כ"א. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן זָאֲלִין זִי זִיךְ
 אַזּוֹי מוֹטְשִׁין אֹן דָּאוֹנֶען אַזּוֹי וּוִי אִיךְ מוֹטְשִׁי זִיךְ [שֶׁהֵם יִתְּנֶעוּ
 בְּתַפְלָה כְּמוֹ שְׁאֲנִי מִתִּיגַע]. פֶּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לִפְנֵי
 אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֶת הַתּוֹרָה (ט"ו) שֶׁל אוֹר הַגְּנוּז הַמִּתְחִיל בְּזֶה
 הַלְשׁוֹן, מִי שְׂרוּצָה לְטַעַם טַעַם אוֹר הַגְּנוּז וְכוּ' צָרִיךְ לְעַסֵּק בְּבַחֲיַנַּת
 מִשְׁפֵּט שֶׁהוּא הַתְּבוּדוֹת. וְכַשְׁסִים הַתּוֹרָה וְהִלְכוּ קֶצֶת אֲנִשִׁים
 וְנִשְׂאָרוּ רַק אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. עָנָה וְאָמַר לָהֶם שֶׁהַפְּרוּשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה
 הוּא כֶּךָ מִי שְׂרוּצָה לְטַעַם אוֹר רֵבֵנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁהוּא אוֹר הַגְּנוּז יִרְבֶּה
 בְּהַתְּבוּדוֹת:

מוֹט

זוֹגְתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת הִלְכָה לְעוֹלָמָה בְּזְמַן שֶׁהָיָה לְקִיחַת הַנַּעֲקָרִיטִין
 [גִּיּוּס צְעִירִים יְהוּדִים לְצַבָּא הַצָּר הַרוּסִין] וּמִתָּה מִחֲמַת
 הַצֶּעַר הַנִּ"ל. וְאָמַר עַל זֶה מוֹהֲרַנְ"ת שְׁצָרִיכִין לְבָכוֹת עַל זֶה כְּמוֹ עַל
 הַגְּזֵרָה הַנִּ"ל. ר' יִצְחָק בֵּנוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הָיָה אָבִיו מִשִּׂאוֹ
 לְטְשָׁרְקָאז וְלֵאחֶר הַחֲתָנָה הִיְתָה זוֹגְתוֹ מִמָּאָן אוֹתוֹ, וְחוֹתְנָו אוֹהֲבוֹ
 מְאֹד וְלֹא רָצָה לְהַנִּיחוֹ. וְחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁעֲכָשׁוּ הִיא קִטְנָה וְאִין לָהּ
 שְׂכָל שְׁלֵם, וּמִחֲמַת זֶה מִמָּאָנַת בּוֹ, וְאִם יִשְׁהָה שְׁנָה אוֹ יוֹתֵר יִהְיֶה

לה דעת יותר אפֿשר שְׁתַּרְצָה. ובא מוהרנ"ת ז"ל ואמר לְמוֹחֲתָנוּ הַנ"ל שְׂיִבְחָר לוֹ מַה שְׂיִרְצָה, או שְׂיִדוֹר עִמָּה וְאִם לֹא יִהְיֶה גַט. והוא עָנָה לוֹ כִּנ"ל שְׂיִמְתִּין אִיזָה שְׁנַיִם עַד שְׂתַּתְגַּדֵּל וְיִהְיֶה לָּהּ שִׁכָּל יוֹתֵר, כִּי גַט לֹא רָצָה חוֹתְנָנוּ כִּי אָהַב אוֹתוֹ מְאֹד, וְלָדוֹר עִמּוֹ הִיא לֹא רָצְתָה. וכְּשֶׁרָאָה מוהרנ"ת ז"ל שְׂאִין לוֹ שׁוֹם עֲצָה, וַיֵּצֵא לְחוּץ וְאֶחָז בְּשַׁעֲרוֹת רֹאשׁוֹ וַצַּעַק בְּקוֹל גָּדוֹל גִּיווּאֵלֶד עַר קוֹיֵלִיט מִיַּיִן קִינֵד [אָהֵה! הוּא רוֹצֵחַ אֶת בְּנִי]. עַד שְׁנִתְאַסְפוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים וְהִכְנִיסוּ עֲצָמָם שְׂיִהְיֶה גַט. וּפְעַם אַחַת הָיָה מַעֲשֶׂה, שֶׁר' נָתָן הָיָה לוֹ אֶח וְשִׁמּוֹ לַיִּיבוּשׁ. וְהָיָה לוֹ מַעַט זְמַן קָטָטָה עִם זִוְגָתוֹ וּפְרָשׁ מִמֶּנָּה. וְאַחַר כֶּךָ חֲזָרָה וְנִתְפַּתִּית וְנִתְרַצָּה וְנִעֲשֶׂה שְׁלוֹם עִמָּה. וְאָמַר אֲזִי מוהרנ"ת ז"ל שְׂזָה שְׁחִזֹר וְנִעֲשֶׂה שְׁלוֹם עִמָּה, זֶה נִעֲשִׂית בְּכַח הַצַּדִּיק הָאָמֵת שְׂיִשׁ לוֹ כַּח לְהַפְּךָ מִשְׁמַד לְרִצּוֹן. וּפְעַם אַחַת בִּימֵי מוהרנ"ת ז"ל הָיָה אֶחָד שְׁנָשָׂא אִשָּׁה רָעָה אֶפְלוּ לְאַחֲרִים וְלֹאֲחַר הַנְּשׂוּאִין נוֹדַע לוֹ וְלֹא יָדַע מַה לַּעֲשׂוֹת כִּי הִקְנִיטָה אוֹתוֹ מְאֹד, וְשָׂאֵל לְמוהרנ"ת ז"ל עֲצָה מַה לַּעֲשׂוֹת, וְהַשִּׁיב לוֹ עֲצָה שְׂיִתְפַּלֵּל חֲצִי שָׁנָה שְׁלֵמָה עַל זֶה בְּכָל יוֹם שְׂעָה מִיָּחָד דְּהִינּוּ שְׂתִּהְיֶה לְהֵלֵךְ טוֹב אֵלָיו וְלֹא כָּל כֶּף רַע וְכו':

ג

פְּעַם אַחַת אָמַר מוהרנ"ת, אִיךָ אֶפֿשר שְׂיִהְיֶה עוֹלָם הַזֶּה כְּשִׂישׁ תַּאֲוָה הִידוּעָה בְּעוֹלָם:

נא

פְּעַם אַחַת אָמַר אֶחָד לְמוהרנ"ת אוֹמְרִים עֲלֵיכֶם שְׂאַתֶּם אוֹמְרִים מְוֹעַט שְׂמִיִּסִין עַל שְׁלֹא הָיָה [שְׂיַעֲנִישׁוּ בְּגִלְל שְׁלֹא הָיָה] בְּרַסְלֵבֶר חֶסֶד. וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִינִי אוֹמֵר כֵּן, אֶלֶּא שְׂיִלְקוּ עַל

הַפְּגָמִים, אִם תִּרְאֶה פְּגָמֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְתִבִּין, אִם הֵייתָ בְּרִסְלָבֶר
חֲסִיד לֹא הָיָה לְךָ הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה:

נב

הַלְכוֹת מִתְּנָה הַלְכָה ד' "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב" נֹאמְרָה בְּשֶׁבֶת בְּבִקְרָא אַחַר
שָׁנָטֵל יָדָיו לֵאכֹל שְׁחֵרִית, הַתְּחִיל לֹאמֹר עַד שְׁכַמְעֵט
נַעֲשֶׂה עָרֵב, וְכַמְעֵט שְׁלֹא אֶכְלוּ סְעֻדָה שְׁלִישִׁית:

נג

פַּעַם אַחַת בָּא מִכְּתָב לְמוֹהֲרַנ"ת מִבְּנוֹ הֶר' יִצְחָק ז"ל וְהַתְּנַצֵּל
לְפָנָיו כִּי בַעַת שְׁהוֹלֵךְ לְהַתְּבוּדָד אֵינִי יְכוֹל לְפַתַּח אֶת פִּיו,
וּמִפְּנֵי זֶה קִשָּׁה לוֹ מֵאֵד לְהַתְּבוּדָד. וְהַשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁזֶּה
הָיָה גַם כֵּן אֶצֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁבַעַת שְׁהֵלֵךְ לְהַתְּבוּדָד
נִסְתָּם פִּיו, וְלֹא הָיָה יְכוֹל לְהַתְּבוּדָד וּלְפָרֵשׁ אֶת לְבוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם
יְתַבְּרָךְ, אֲבָל דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הָיָה חָכֵם מֵאֵד בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם
יְתַבְּרָךְ, וְלֹא הֵלֵךְ מִשֵּׁם וַיֵּשֶׁב אֶת עֲצָמוֹ שֵׁם וַיִּתְאַנַּח מֵאֵד מֵעִמֶק
הַלֵּב, וַצַּעֵק לְהַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ עַל זֶה מַה שֶּׁלְּבוֹ וּפִיו סָתוּם. עַד שֶׁרַחֵם
עָלָיו הַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ וְעָזְרוּ שִׁפְתָּתָא אֶת פִּיו וְדַבֵּר בְּהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל
מֵאֵד לְהַשֵּׁם יְתַבְּרָךְ. וְזֶה מְרָמֵז בְּפִסּוּק (שְׁמוֹנָאֵלִיב ז') שֶׁכְּתוּב שֵׁם וַיֵּשֶׁב
דָּוִד לְפָנֵי ה', הֵינִי מַה שֶּׁכְּתוּב לְפָנֵי ה', דְּהֵינִי בַעַת שְׁהֵלֵךְ
לְהַתְּבוּדָד, בְּזֶה הַמְּקוֹם יֵשֶׁב אֶת עֲצָמוֹ:

ר' מֹשֶׁה בְּרִסְלָבֶר אָמַר שִׁיּוֹתֵר טוֹב לוֹ הַדְּבוּרִים שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת שֶׁל
אַחַר הַבְּדִלָּה. וְר' פִּינְחָס יְהוֹשֻׁעַ הָיָה אוֹמֵר שִׁיּוֹתֵר טוֹב לוֹ
הַדְּבוּרִים שֶׁל שְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת:

נד

ר' נתן ליבלי ראובן'ס היה נכנס בכל יום אל בית מוהרנ"ת ז"ל, וספר שמוהרנ"ת לא היה מדבר בכל יום דבורי יראה, אלא שאם היה מדבר פעם אחת דבורי יראה, האב איך שוין אפ גינומען פאר שטענדיג [כבר קבלתי לתמיד]:

נה

פעם אחת אמר מוהרנ"ת, "תועבת ה' כל גבה לב". ודחק תבת כל, אפלו בתורה ותפלה:

נו

בעת המחלקת אמר מוהרנ"ת לאנשי שלומנו, כל זה מפני שאינכם אנשים פשרים פראוי. אמרו לו על כל פנים אנו רוצים לאחז ברבנו ז"ל. אמר להם מוהרנ"ת ז"ל, איהר זענט ווי אזוי איהר זענט, און איהר ווילט זיך נאך האלטין אין אזוי א רבין איבער דעם גייט אויף אייך אזוינס איבער [אתם כמו שאתם, ועדין אתם רוצים להאחז ברבי כזה לכן עובר עליכם מה שעובר]:

נז

בעת שהיה מוהרנ"ת יתום אחרי אמו, שאל את רבנו ז"ל במה יוכל לעשות טובה לאמו, והשיב לו, דו זאלסט מאכין אשר יצר ערינסט [תברך "אשר יצר" ברצינות]. וכון למחשבתו שצריך לעשות ברפת אשר יצר:

נח

פַּעַם אַחַת בָּא ר' נַחֲמָן מִטּוּלְטָשִׁין אֶל מוֹהֲרַנְ"ת בְּעֵלְיָתוֹ וְרָאָה שֶׁהוּא כּוֹתֵב, וְלֹא רָצָה לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ. וְאַחַר כֵּךְ רָאָה אֶת הַכְּתָב שֶׁל הַתּוֹפֵלָה "לְמָה פָּנִיךָ תִּסְתִּיר" שֶׁהִיא מְלֵא דְמַעוֹת:

נט

אַחַד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ שֶׁהָיָה סוֹחֵר וְנָסַע עִם סַחוֹרָה, וּבַדֶּרֶךְ נָפַל גֶּשֶׁם. וּפְרַשׁ הָאִישׁ יְרִיעָה (פְּאַלְאָטְקַע) אַחֲלֵי וַיֵּשֶׁב לְלִמְד. וּבִין כֵּךְ עָבַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל וְקָרָא אוֹתוֹ. אַחַר כֵּךְ סִפֵּר מוֹהֲרַנְ"ת שֶׁרָאָה שֶׁהָאִישׁ נִהְנֶה מְאֹד מֵהַגֶּשֶׁם, שֶׁעַל יְדֵי כֵּךְ יָכוֹל לְעַבֵּד אֶת הַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בּוֹדֵאֵי אֵי אֶפְשָׁר עִתָּה לְסַחֵר:

ס

מוֹהֲרַנְ"ת הָיָה אוֹמֵר, מְלַחֲמֵת גּוֹג וּמְגוּג אֵינּוּ נִזְכָּר בְּמַגִּלַּת סְתָרִים, מִשְׁמַע שֶׁיְהִיָּה אֶפִּיקוֹרְסוֹת בְּעוֹלָם, וְזֶה יְהִיָּה נִסְיוֹן שְׁלָנוּ וְשֶׁל מְשִׁיחַ:

סא

פַּעַם אַחַת שָׁלַח רַב אֶחָד לְר' נְתַנְאֵל טַעֲפְלִיקֵר שֶׁלֹּא יִתֵּן לְמוֹהֲרַנְ"ת לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ כְּשִׁבּוֹא לְטַעֲפְלִיק. וְהַשִּׁיב לוֹ: זֶה אֵי אֶפְשָׁר, שֶׁמוֹהֲרַנְ"ת אֵין לוֹ שׁוּם מְקוֹם לְהִתְאַכְסֵן כִּי אִם אֶצְלִי, וּמָה שֶׁהֵרֵב מִפְּחִיד אוֹתִי מָה אוֹכַל לַעֲשׂוֹת. וְכֵן הָיָה. וְר' נְתַנְאֵל יָרָא שֶׁמָּא יִשְׁמַע מוֹהֲרַנְ"ת מִן הַמְּכַתֵּב הַנִּלְ, עַל כֵּן שָׁלַח מְכַתֵּב לְמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל שֶׁאֵינּוּ שׁוֹמֵעַ לְדַבְּרֵי הָרַב הַנִּלְ כִּלְל. וְאַחַר כֵּךְ כְּשִׁבָּא

מוהרנ"ת לטעפליק נתאכסן בבית רבי נתנאל בכבוד גדול, ועשה סעודה גדולה עבורו, ובתו נזדרזה ועשתה טייגליך [פמין מאכל בצק מטגן] לכבוד מוהרנ"ת. אחר כך ראה מוהרנ"ת שיש לרבי נתנאל קצת גדלות, אמר לו מוהרנ"ת אפשר מיינסטו אז אן דיר וואלט איך קיין סטאנציע ניט גיהאט, איך אהן דיר קאן זיך באגעהן, דוא אהן מיר ניט [אולי אתה חושב שבבלעדיך לא היה לי אכסניא, אני בלעדיך אסתדר, אתה בלעדי לא]. אחר כך שמע הרב הנ"ל הדבר הזה, ואמר שבשביל הדבר הזה לא יהיה לה בנים לבת הר' נתנאל, ותאמר מה אני יכולה לעשות. אחר כך אמר מוהרנ"ת לר' נתנאל, עתה פתח הרב את פי להתפלל עליה להשם יתברך, ונפקדה בבו זכר. ור' נתנאל היה מקרב לרבנו ז"ל, ופעם אחת נתן לרבנו ז"ל עשרה אדמים ושבח אותו רבנו ז"ל ואמר שמעולם לא היה לו כמו כן. ואמר שהוא אוהב את הרענדליך של הר' נתנאל, מפני שהיה קמצן גדול, וזה היה אצלו מסירות נפש לכך את יצרו. פעם אחת הבטיח לתן למוהרנ"ת שנים עשר רובל כסף על בנין הקלויז, ונתן לו מתחלה שלשה רובל כסף, ואחר כך נתן לו עוד הפעם שלשה רובל כסף, עד שנתן הכל בכמה פעמים. וכשנחלה ר' נתנאל בא אצלו ר' נתן אמר לו ר' נתנאל לר' נתן קיימו בי הגמרא 'היב לה ידה' וכו'. אמר לו מוהרנ"ת לאו כל אדם יכול לעשות את הדבר הזה. אמר לו רבי נתנאל אני מאמין שאתם יכולין לעשות זאת, אמר לו מוהרנ"ת לא בכל אדם יכולין לעשות את הדבר הזה. אחר כך הלך מאתו מוהרנ"ת, וילך דרך הקערך [המטבח]. ויאמר לבתו של ר' נתנאל אם יתן ר' נתנאל את הצדקה יותר מכפי יכלתו, אפשר שיחיה עוד. אמרה לו אלך ואמר זאת לאבי, אמר לה מוהרנ"ת איך וייל עהר זאל זיך אליין אנשטויסען [אני רוצה שהוא יתאמץ מעצמו]. ופעם אחת היה

מוהרנ"ת ביחד עם הרב הנ"ל ודבר הרב הנ"ל מהקמִצנות של ר' נתנאל, וספר אז שפוסק אחד לא נפסקה הלכה כמותו, מפני שהיה קמִצן. וזה הדבר היה בסוד ליחידי הדורות, ונענע ר' נתן בראשו כאלו יודע. וכפף הרב הנ"ל ראשו למוהרנ"ת שיאמר לו, ואמר לו, ונתפעל הרב הנ"ל ואמר למוהרנ"ת הלא בודאי הייתם צריכים לילך בבגדי משי. והשיב לו מוהרנ"ת זאת גם כן חייב ר' נתנאל:

סב

תורה א' מִצָּא מוהרנ"ת אחר הדפסה הראשונה בסגנון אחר, לא כמו שנדפס בהדפסה הראשונה, ונראה לו מה שמצא אחר כך. ועל כן כשהדפיס הספורי מעשיות ואחר כך הדפיס את התורה א' אצל הספורי מעשיות, ואחר כך הדפיס אותה בלעמברג כמו שנדפס עכשו. רב אחד היה לו קנאה על רבנו ז"ל על שהמגיד מטיראוויצע נוסע אליו, והיה רגיל לשלח אנשים להמגיד ודברו מלשינות על רבנו ז"ל וכו'. והלך המגיד אצל חותנו ר' יצחק, שהיה מקרב לרבנו ז"ל, ושאל אותו אם יש לו כתבים מרבנו ז"ל. והראה לו התורה ב' אמר אל הפהנים. ונתפעל המגיד מאד ואמר מה אמר על התורה שהוא זהר - הם גבוהים מזהר; הם תקונים הם גבוהים מתקונים; ובזה מאד המלשינים הנ"ל. אחד שאל למוהרנ"ת מי גדול! הקטן שמקרב לצדיק, או הגדול שאינו מקרב, אמר לו הלא בימי משה רבנו עליו השלום, שאם אחד היה עושה דבר גדול להמשפך ולא הביאו למשה רבנו בודאי לא היה שום חשיבות פלל, אבל מי שעשה דבר קטן והביאו אל משה בודאי היה חשוב מאד. ואמר אז התורה ב' הנ"ל, שדיקא משה יוכל לעילא שייפא בשייפא:

סג

פעם אחת ספרו למוהרנ"ת שר' נפתלי הוא פעסן. ואמר מוהרנ"ת לא ידעתי שהוא גדול כל כך, שעל כל אלה הוא ר' נפתלי, שהפעל דבר אינו יכול להפילו על ידי פעס. ופעם אחת היו מספרים איזה אנשים זה על זה, ושאל אחד את השני מפני מה עשה השם יתברך גזרות נעקרעטין פה ברוסיא, בשלמא בקיר"ה היתה ענש הזה מפני שקרעו את ספרי התולדות ז"ל. והשיב השני אפשר מפני שקרעו ספרי ר' נחמן מברסלב. ור' נפתלי ספר מזה ואמר, מפני שהעולם היו חולקים על האר"י הקדוש נגזר על העולם גזרת ת"ח. ומפני שהיו מתנגדים על הבעל שם טוב ז"ל נגזר על העולם גזרת גאנטי (שהיה אחר פטירת הבעל שם טוב בשנת תק"ך). ובשביל שהיה התנגדות על רבנו ז"ל, נגזר על העולם גזרת נעקרעטין וכל הגזרות עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן. ופעם אחת ספר רבנו ז"ל, ראיתי בעולם העליון שמתפלל אחד איזה תפלה וכו' (ושבח מאד את התפלה) האב איך אויף גידעקט דאס פנים האב איך גיזעהן אז דאס איז מיין נפתלי [גליתי את פניו וראיתי שזה נפתלי שלי]. ופעם אחת היה מעשה בעת הנעקריטין שהדרך היה אפלו מי שהיה לו בילעט חרות [תעודת שחרור], היו מחפשין ולוקחים הבילעט וקורעים אותו ומעלילים שאין לו בילעט, כדי לקח אותו לאיש חיל. והיה אחד שהשפיר את בנו שיהיה אצל ר' נפתלי. ופעם אחת באו אצל רבי נפתלי ומצאו את הבחור ושאלו בילעט. ויירא אביו שיקרעו הבילעט, על כן עשה קולות עד שהתקבצו כל העיר, ואז לא ירא עוד להראות הבילעט כי כלם יהיו עדים. ורבי נפתלי התפלל אז מנחה, ויירא האיש הנ"ל שרבי נפתלי לא יקפיד על

שְׁבַלְבְּלוּ מִתְּפִלְתּוֹ. וּבִשְׁעַת הַסְּעָדָה בְּקֶשׁ מִמֶּנּוּ שִׁימַחֵל לוֹ. וְרַבִּי נִפְתְּלֵי הַשִּׁיב לוֹ שְׂאִינוּ יוֹדַע כָּלֵל מִכָּל הַמַּעֲשֶׂה, כִּי תִפְלְתּוּ הֵיטָה בְּהַתְּפַשְׁטוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת, עַד שֶׁהֲרַעַשׂ מִכָּל הָעִיר שֶׁהִיא בְּבֵיתוֹ וְהוּא לֹא שָׁמַע כָּלֵל:

סד

פַּעַם בִּשְׁעַת דְּחִקוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת הָיָה שֶׁהִגִּיעַ יָרִיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל עָרֵב פֶּסַח וְעוֹד לֹא הָיָה לוֹ צְרִכֵי פֶסַח. וּבִכֵּן בְּהַשְׁכָּמָה יוֹם זֶה עוֹד קִדְּם הַתְּפִלָּה הַתְּחִילָה זוּגְתוֹ דִּישַׁעַל עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם לְהַתְּאוּנָן לְפָנָיו עַל זֶה, בְּהַצְעוֹת טַעֲנוּתֶיהָ הַנִּשְׁמָעוֹת לוֹ וּמְדַאֲיָבִים אֶת נַפְשׁוֹ כֹּל כֶּף עַד שֶׁעַל זֶה הֵעִיד וְאָמַר אַחַר כֶּף לְפָנָי אֲנִשִּׁי שְׁלוֹמִנִי אוֹי הָאֵט זֵיא מִיט מִיר אֲבַגְלַעְרִינֵט א פֶּרַק פּוֹן מְרָה שְׁחוּרָה [אוֹי הִיא לְמִדָּה אוֹתִי פֶּרַק בְּמְרָה שְׁחוּרָה]. בְּכֹל זֹאת כִּשְׁהִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה חִזַּק אֶת עַצְמוֹ בְּכֹל מִינֵי הַתְּחִזְקוֹת בְּכֹל עֵז וְתַעֲצוּמוֹת בְּאִמּוּנָה וּבִטְחוֹן לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַתְּפַלֵּל תְּפִלְתּוֹ עַד שֶׁאַחַר הַתְּפִלָּה הֵעִיד הָר' נַחְמָן טוֹלְטְשֵׁינְעֵר עָלָיו שֶׁרָאָה אוֹתוֹ בְּפָנִים צְהָבוֹת וּשְׂמָחִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְמַלֵּא חֶסְרוֹנוֹ. וְכֵן בְּיוֹם זֶה הָיָה יוֹמָא דְשׁוּקָא בְּבִרְסָלָב, שֶׁדֶּרֶךְ אֲנִשִּׁי רֵאֲרִיד סְמוּךְ לְבִרְסָלָב הִיא לְבוֹא לְשִׁמָּה עַל הָרִיד. וּבָאוּ אֵלָיו שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים מֵאֲנִשִּׁי שְׁלוֹמִנִי וְנִתְנָנוּ לוֹ סְכוּם הַגּוֹן וְנִתְמַלֵּא חֶסְרוֹנוֹ בְּכֹל מִכָּל כָּל. וְהַשְּׁעָה שֶׁנִּתְנָנוּ לוֹ אָמַר הָר' נַחְמָן הַנ"ל שֶׁלֹּא רָאָה בְּפָנָיו שׁוּם שְׁנוּי שֶׁל שְׂמָחָה יִתְרָה, בְּשִׁבִיל שֶׁעוֹד קִדְּם שְׁבָאוּ הִיא מְלֵא בְּבִטְחוֹן חִזַּק בְּהַתְּמַלְאוֹת הַחֶסְרוֹן כְּמִנְחָ בְּכִיסוֹ, וְאָךְ אֲנָשִׁים אֵלּוּ זָכוּ לְהִיּוֹת הַשְּׁלוּחִים לְמַצּוֹה רַבָּה זֹה.

בְּטוֹלְטְשֵׁיין הָיָה אֶחָד הָר' יוֹסִיל הוּיִזְנֵעֵר שֶׁזָּכָה לְשַׁבּוֹת שְׁבַת אֶחָד אֲצֵל רַבְּנוּ ז"ל, וְהוּא הָיָה גַם מַעֲט מְלַמֵּד בְּשִׁפְּהָ

רוסית וחשוב גם אצל שָׁרִים. ובכן הִיָּה מִנְכַבְדֵי הָעִיר בְּעַל דְּעָה וּדְבָרָיו נִשְׁמָעִים, וְעַל פִּי נִתְּמַנָּה הָר' יִצְחָק בֶּן מוֹהֲרַנֵּ"ת ז"ל לְמַנְהַל בַּהֶפְאֵסֵט [הַדָּאָר] בְּטוֹלְטְשִׁין. אַחַר כֵּן כְּשֶׁנִּתְּגַבֵּר הַמַּחְלָקֶת עַל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ. וְלַהֲמַתְנַגְּדִים הִתֵּר לַעֲשׂוֹת לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ כֹּל מִה שְׁלָבָם חָפִין. וְכֹל מִי שֶׁלֹּא קָלַל אֶת מוֹהֲרַנֵּ"ת ז"ל סִימֵן שֶׁהוּא גַם כֵּן בְּרִסְלָבֵר וּמֵתֵר לְקַפֵּחַ פְּרִנְסָתוֹ. וּבִכֵּן הִחֲלוּ הַמַּתְנַגְּדִים לְדַבֵּר עַל לֵב הָרֵב ר' יוֹסִיל הַנִּ"ל שִׁיקְפַח גַּם אֶת פְּרִנְסַת ר' יִצְחָק הַנִּ"ל שֶׁהוּא נוֹסֵעַ לְאֲבִיו לְבְּרִסְלָב. וְהָר' יוֹסִיל הַנִּ"ל דָּחָה אוֹתָם בְּזָה וְכִי בִשְׁבִיל שְׁנוֹסֵעַ הוּא לְבְּרִסְלָב לְאֲבִיו הוּא אוֹת שֶׁהוּא בְּרִסְלָבֵר אֵין מִזָּה רְאִיָּה, הוּא סֵתָם נוֹסֵעַ לְכַבּוֹד אֱלֹיו, וְהַמַּתְנַגְּדִים הִכְרַחוּ לְקַבֵּל דְּבָרָיו. אָמְנָם כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לְנִסְעַ לְאוֹמֵן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אַז הָיָה בְּאֵמַת הָר' יִצְחָק הַנִּ"ל בְּמִצְוֶקָה, בְּאֵם יִסַּע לְשִׁמָּה אַז יִהְיֶה הוֹכַחָה גְדוֹלָה שֶׁהוּא בְּרִסְלָבֵר וּבִכֵּן הַקְּדִים לְנִסְעַ לְאֲבִיו מוֹהֲרַנֵּ"ת ז"ל לִשְׁאֹל אֶת פִּי מִה יַעֲשֶׂה עִכְשָׁו עַל זֶה אָמַר לוֹ אֲבִיו שֶׁהִנְסִיעָה לְאוֹמֵן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶה עוֹלָה עַל הַכֹּל וּמְחַיֵּבִין זֹאת לְקִים בְּמִסְרֹת נַפְשׁ. מוּבֵן שֶׁלֹּא הִשְׁגִּיחַ עַל שׁוֹם דְּבַר, וְעַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִסַּע לְאוֹמֵן. עֵבֶר הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִבִּין הָר' יִצְחָק הַנִּ"ל שֶׁלְּחֹזֵר לְבִיתוֹ אֵי אֶפְשָׁר לוֹ הֲלֹא עִכְשָׁו בּוֹדָאֵי הוּא מְחַסֵּר פְּרִנְסָה. וְאַשְׁתּוֹ הַשָּׁנִיָּה גַם כֵּן הִיָּתָה מִצַּד הַמַּתְנַגְּדִים (שֶׁעָלֶיָּה אָמַר מוֹהֲרַנֵּ"ת אֵלּוֹ לֹא הָיָה כִּבֵּר מִגֵּרֶשׁ מֵאִשָּׁה הָרֵאשׁוֹנָה, הָיָה מִצְוָה עָלָיו לְגִרְשָׁהּ). וְעִכְשָׁו עוֹד לָה טַעֲנָה הַנִּשְׁמַעַת "פְּרִנְסָה" אִם כֵּן עָלָיו לְהִיּוֹת נֶעַ וְנָד בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וְלְהִיּוֹת פְּרוֹשׁ מֵעַסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי, רַק זֹאת לֹא יָדַע לָאֵן יַעֲשֶׂה דְרָכּוֹ רֵאשׁוֹנָה. וּבִכֵּן בָּא לְאֲבִיו ז"ל לְשַׁפֵּךְ לְפָנָיו אֶת מְרִירוֹת לְבָבוֹ, וּלְבַסּוֹף שָׁאֵל אוֹתוֹ לְאִיזָה מְקוֹם לְנִסְעַ בְּזוֹ הַרְגַע. מוֹהֲרַנֵּ"ת זצ"ל בְּגִדֵל חֲכָמָתוֹ וְצַדִּיקָתוֹ הִבִּין אַחֲרָת, וְאָמַר לוֹ אֲדַרְבְּאוּ שׁוֹב לְבֵיתְךָ לְטוֹלְטְשִׁין וְיִשֵּׁר לְבֵיתְךָ, וְאַשְׁתְּךָ כִּי תַפְעֵר פִּיָּה

בטענותיה וצקויותיה, אתה לא תענה דבר אך תשתק, כשתפריע לך מאיזה עסק שתעסק בביתך אל תפחד ממנה ולעזב את העסק, תאמר לה בעזות שאתה בעל הבית. כי תרים יד להפותרך אתה תרם מטף. בקצור אמרים אל תירא ממנה כלל וכלל. ואם אודות פרנסה ה' רב להושיע. ובכן מהר הר' יצחק הנ"ל לקים את דברי אביו וחזר לטולטשין וישר לביתו. ושם הכל כמו שאמר לו אביו ז"ל, אשתו החלה לצעק והוא שותק. מפריעה היא אותו מאיזה עסק שעסק, והוא עושה את שלו - "אני בעל הבית", מנסה היא להרים את ידה עליו, והוא הקדים נגדה עם הקאטשערע [מין מוט]. ומפרנסת הפאסט כמובן הסיח דעתו. למחרתו בדרך הלוכו ברחוב העיר, נפגש עם הר' יוסיל הנ"ל שזכה לשבות שבת אחד אצל רבנו ז"ל. ובכן אדרבה הוא התחיל לדבר עם הר' יצחק ושאל אותו בתמה, מדוע אינך בא אל הפאסט? אל תירא ואל תחת, שוב אל הפאסט והכל כמקדם. כשהגיע ערב יום הכפורים, מאימת יום הדין שהיתה באמת בדורות הקודמים על כל זרע ישראל מקטן ועד גדול, אשתו גם כן עשתה כזאת, ופיסה את בעלה הר' יצחק ז"ל, והכל לו שלום כקדם. מהר הבן יקיר זה להודיע כל זאת לאביו. אז אמר מוהרנ"ת ז"ל על דרך הלצה איין הצלחה פאר אנשי שלומנו, וואס יום כפור געפאלט תמיד באלד נאך ראש השנה הצלחה לאנשי שלומנו שיום הכפורים חל תמיד תכף אחר ראש השנה:

סה

מוהרנ"ת ז"ל ספר, שקדם שנתקרבתי לרבנו ז"ל כמעט הייתי רחוק מלמוד. בשביל שרצוני היה להיות מן המתמידים, וכיון שבאתי לבית המדרש ונודמן לי איזה מניעה

ולא הייתי יכול תכף ללמוד למדתי מעט, ועבר איזו מניעה, כשעבר זאת פעם פעמים ושלש כבר התיאשתי מיום זה, וההתמדה יתחיל מיום שני, וכן ארע לי ביום שני באפנים אחרים, וכן ביום שלישי, עד שנפלתי ליאוש ונעשיתי בטלן גמור. אמנם כשנתקררתי לרבנו ז"ל ואמר לי אודות זה אביסעל איז אויף גוט [מעט גם כן טוב], כשבאתי אחר כך לבית המדרש וראיתי שאינני יכול ללמוד הרבה כי אם מעט, ונזפרתי בדברי רבנו ז"ל אביסעלע איז אויף גוט ובכן למדתי מעט, אחר כך אמרתי אלמד עוד מעט ולמדתי עוד מעט. ומעט מעט יצאתי מידי היאוש ונעשיתי מתמיד. וגם זאת הועיל לי מה שהוסיף רבנו ז"ל, שבעת הלמוד אין לעמוד הרבה על דבר קשה עד לתרץ ולישב הדבר בשעה זו דיקא, שמחמת שהרבה פעמים אין יכולין בשעה זו, לבד שמבטלין מחמת זה זמן רב, עוד לפעמים נמאס כל הלמוד. ובכן אין לעמוד הרבה רק לסמן שבמקום זה צריך עיון, ותורה ענייה במקום זה ועשירה במקום אחר (ירושלמי ראש השנה). ועם הבקיאות בלמוד הרבה יתישב לו הדבר מאליו:

סו

אחר הסתלקות רבנו ז"ל, ספר הר' אברהם ל פעטערבורגער לפני ידידו אהרן ליפאוועצקי עליו השלום, איך שרבנו ז"ל בסוף ימיו בתקף חלשתו באומאן, היה דרכו בכל יום לנסע חוץ לעיר ולשאף אויר צח. ואנשי שלומנו משם המציאו לו בכל יום לזה עגלה רתומה. פעם לא היו להם עגלה רתומה, והמציאו לו סוס לרכב עליו. ואני שאני הייתי סוחר ומלמד בכל עניני העולם, ראיתי שרכב על הסוס בלי שום פחד, כמו רכב מבחר מלמד. ואני הייתי מן המקדימים וזריזים לרוץ אחריו בכדי להיות מן

הראשונים אָצְלוּ. פְּתָאם שְׁאֵל רַבְנֵי ז"ל וְעַר לֹוּפֵט דָּאָם מִיר נֶאֱרַךְ אַזּוֹי אֶסְטִיג [מִי רַץ אַחֲרֵי כָל כֶּךָ בְּמַרְץ], וְאָמַרְתִּי אֲנִי. אַז אָמַר לִי בְּזֶה הַלְשׁוֹן אֵיךְ בֵּין אַזּוֹי שְׁלֵאָף, אַז אֵיךְ הָאֵב שׁוֹיִן אָנְגְעוּוֹאֲרַעֵן דָּאָם קוֹל, אֵיךְ הָאֵב שׁוֹיִן גָּאָר קִיִּין קוֹל גִּיט, אֹון אַז מְעַן וְעוֹרֵט אָהֵן דָּאָם קוֹל, הֶעֱלַפֵּט שׁוֹיִן אָפְלוּ גִיט קִיִּין זְכוּת אָבוֹת. אַז דּוּא וְעוֹסֵט זֵיִין אִיִּין עֶהְרֵלִיכְעֶר יוֹד וְעוֹסֵטוּ דָּאָם פֶּאָרְשְׁטִיִין וְאֲנִי כָל כֶּךָ חֲלַשׁ שְׁכֶכֶר אֲבָדְתִּי אֶת הַקּוֹל, אִיִּין לִי כֶּכֶר קוֹל, וְכִשְׁמַאֲבָדִים אֶת הַקּוֹל כֶּכֶר לֹא עוֹזֵר אֶפִּילוּ זְכוּת אָבוֹת. כְּשֶׁתְּהִיָּה אִישׁ כְּשֶׁר תִּבִּין זֹאת] וְזֶה מְרָמֵז וּמְבַאֵר, אָמַר הֵר' אֲבָרְהָם, בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ אָמוֹנָה" שְׁבֻזָּה הַשְּׁנָה שְׁהִיָּה שְׁנַת פְּטִירְתּוֹ אָמַר אַז הַתּוֹרָה הֵנ"ל, שְׂזָה יְדוּעַ שְׁכָל תּוֹרָה שְׁאָמַר הִיתָה הָעֵקֶר עַל עֲצָמוֹ וְהַשְּׁגָתוֹ אַז בְּאוֹתָהּ הִשְׁעָה. וְאוֹדוֹת הֵר' אֲבָרְהָם הֵנ"ל וְעִנְיָנוּ מְבַאֵר בְּכוּכְבֵּי אוֹר חֲבוּר הֵר' אֲבָרְהָם:

שיחות וספורים מהר' נחמן טולטשינער ז"ל

הֵר' נַחְמָן טוֹלְטְשִׁינְעֶר ז"ל אָמַר, מֵה שְׁאִיתָא שְׁשׂוֹאֲלִין "צִפִּית לִישׁוּעָה" וּפְרַשׁ רַש"י לִישׁוּעָה כְּלָלִית כְּלוֹמַר הַגְּאֻלָּה, בְּזֶה נִכְלָל שְׁשׂוֹאֲלִין לְכָל אָדָם בְּפִרוּשׁ "כְּשֶׁהֵיִית בְּצָרָה" אִם הֵיִית מְצַפֶּה לְתִשׁוּעַת ה' וְלֹא הֵיִית מְתִיאֵשׁ:

בִּימֵי הֵר' נַחְמָן טוֹלְטְשִׁינְעֶר ז"ל, הָיָה בְּבִאֵה־פּוֹלְעֵעַ אָחַד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ צְדִיק וְיֹשֶׁר הֵר' יִשְׂרָאֵל לֵיב אָבִי הֵר' אֶשֶׁר בְּאֵה־פּוֹלְעֶר. וּבִעַת זִקְנָתוֹ הָיָה חֶפְצוֹ לְהַעֲתִיק מוֹשְׁבּוֹ לְאוֹמָאן, וְשָׁם סְמוּךְ לְהַקְלוּזֵיז לְבָנוֹת לוֹ מִכִּיסוֹ בֵּית מִיחָד, וְאַחַר פְּטִירְתּוֹ יְהִיָּה יִרְשָׁה שִׁיךְ לְהַקְלוּזֵיז, וְתַמִּיד יְהִיָּה עוֹסֵק בְּעַבּוֹדַת ה', וּבְכָל פַּעַם לְהִיּוֹת עַל צִיּוּנוֹ הַקְדוּשׁ אֶשֶׁר דְּרָכּוֹ הָיָה לַפְּעֵמִים לְבָלוֹת כָּל הַלֵּילָה עַל צִיּוּנוֹ הַקְדוּשׁ, וְכֵן בַּיּוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה וְלֹא טַעַם כְּלוּם, הִלֵּךְ עַל

ציונו הקדוש ושהה שם ערף ארבע חמשה שעות. ומה טוב היה לפננו כשיהיה מושבו באומאן אצל הקלוזי. אבל הר' נחמן הנ"ל מאן בזה מטעמים ידועים לו, ועוד משום שקשה לשני צדיקים לדור במקום אחד, והר' ישראל ליב היה מחזיק בדעתו שאמר שפונתו באמת לשם שמים. וכן אמר כמה פעמים אחר השתטחותו על ציונו הקדוש שכן צריך לעשות (על פי המקבל אצל אנשי שלומנו מעשה שהיה בימי רבנו ז"ל שכשאחד מספק באזה דבר שקדם ההתבודדות אודות זה ישוה בדעתו ההן והלאו ואחר ההתבודדות איך שיפל ברעיון הראשון כן יעשה). אבל קשה הדבר מאד לבא לבחינה זו באמת (שהמדמה מאד מאד מטעה את האדם שפעל בדעתו ההן והלאו שוה, ובאמת אחר ההתבודדות רעיונו הראשון אחר האפן שחפצו המדמה נוטה):

פעם ספר הר' נחמן ז"ל שהזדמנו יחד על ציון רבנו ז"ל, אמר לו ר' ישראל ליב הנ"ל, נקריב משפטנו לפני רבנו ז"ל. בשעה שאמר לי זאת, חיל ורעדה אחזתני שזה בחינת 'המוסר דין לשמים', אבל מה לעשות ואין לסרב בזה. אמרתי לו אם כן נציע כל אחד לפני רבנו ז"ל את טענותינו, וכן עשינו. כשירדנו משם והוא הר' ישראל ליב הנ"ל באחת, שרעיונו הראשון גם אז היה שכן יעשה כמו שלבו חפץ וכן עשה. והעתיק מושבו לאומאן אצל הקלוזי, ולא הוציא שנתו רחמנא לצלן:

פעם שאל הר' נחמן את מוהרנ"ת ז"ל, מדוע אינו מוסר את מגלת סתרים מרבנו ז"ל לרבנו ר' יצחק ז"ל ולרבי אפרים בן רבי נפתלי ז"ל. ענה לו איך בין אויף זיי ברגז זיי זענין מארק מענטשין, זאלין ניט זיין קיין מארק מענטשין וואלט זיי דער אויבערשטער אויף אויס געפיהרט נאני כועס עליהם כי הם אנשי

שוק. לולא היו אנשי שוק היה הקדוש ברוך הוא מצליח גם
אותם]:

הר' יצחק ז"ל קדם שנכנס לפרנסת הפאסט בטולטשין, והיה עני
גדול קרוע ובלוי, והיה חפץ לפרש מעסקי העולם לתורה
ועבודה, ובלבד שאביו מוהרנ"ת ז"ל ישגיח עליו ועל בני ביתו,
אבל מוהרנ"ת מאן בזה. מכלל דבריו אודות זה נשמע שאמר,
שהבטחון שיש לו, צריך בשבילו לבד, וקשה לו למצא בטחון גם
בשביל בנו. חפץ היה שבנו הר' יצחק יעמד בנסיון, אבל אחר כך
כשלא עמד בנסיון ונכנס להפאסט, מחשש שלא יפל יותר חס
ושלום על ידי דאגה ונגעגועיו, אדרבא חזק אותו בכל פעם
במכתבים:

אמר הר' נחמן ז"ל מטולטשין, לאחד שהיה משבח מאד דוקא
את הפרנסה עם איזה משרה ביער (לפי יקרת ההתבודדות
על פי דרך רבנו ז"ל), אמר על זה צו גיין כסדר אליין אין איין
וואלד, אבער מען קאן ווערען איין גרויסער ערליכער יוד (על ידי
התבודדות פראוי). אבער פארקערט מען קאן ווערען איין גרויסער
הולטאיי (על ידי מחשבתו והרהורים רחמנא לצלן) [ללכת תמיד
לבד בתוך יער או שיכול על ידי זה להעשות יהודי כשר, או להפך
אפשר להעשות פוחז גדול]:

אחד התאוונן לפני הר' נחמן הנ"ל שאפשר לו להתפרנס על ידי
משרת אצל אחד מאנשי שלומנו אם היה חפץ בו, ומחמת
שהוא ממאן בו מכרח הוא להיות נושא משרה זו אצל אחד
מקליעולם, ונמצא אינו עולה יפה ברוחניות בעבודת ה'. אמר לו
על זה מדוע אינך זוכר "ואת העורבים צייתי לכלכלך" נמצא
שפרנסת אליהו היתה דוקא על ידי "העורבים":

אָהד מידידי נעוריו של מוהרנ"ת ז"ל, מחמת שִנְשֵׂא אִשָּׁה
 בְּמֵאֵהֶלֶב, נִעְשָׂה גַם תּוֹשֵׁב מֵאֵהֶלֶב. וְשֵׁם עֵסֶק בְּמִסְחָר,
 וְהִתְחִיל לְהִנְהִיג מִסְחָרוֹ בְּגִדּוּלוֹת בְּעֶזֶר הַלְּוֹאוֹת כִּמְנַהֵג הַסּוֹחָרִים.
 אָבֵל לֹא הִצְלִיחַ בְּדַבַּר הָעֵסֶק, וְהִתְחִיל לִירֵד מִטָּה מִטָּה, עַד שֶׁעָם
 הַזְּמַן נִשְׂאָר בְּעָרוֹם וְחֹסֵר כָּל וְאִין [לו] לְסַלֵּק חוֹבוֹת, וּבְכֵן מִירָאָה
 וּפְחַד מֵהַבְּעָלִי חוֹבוֹת נִעְשָׂה בּוֹרַח, אוֹלֵי רוּחַ וְהִצָּלָה יַעֲמֵד לוֹ
 בְּמָקוֹם אַחַר, שִׁימְצֵא לוֹ מְקוֹר פְּרִנְסָה וְגַם מְעֵט מְעֵט לְסַלֵּק
 הַחוֹבוֹת. כְּשֶׁבָרַח הָיָה דַרְפוֹ דָּרָךְ בְּרִסְלֵב. מִשָּׂבֵא לְבְרִסְלֵב זָכַר
 שְׁשָׁם יֵשׁ לוֹ יָדִיד נֶפֶשׁ הוּא מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, בְּכֵן פָּנָה אֵלָיו. וּמִחֲמַת
 שֶׁהוּא אוֹרַח, בִּקֵּשׁ אוֹתוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לְאַכֵּל אֶצְלוֹ, וּשְׂאָלוֹ אוֹדוֹת
 שְׁלוֹמוֹ וּמִצְבוֹ. וְהוּא סִפֵּר לוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ. וּבְכֵן מִצָּא לוֹ עֲצָה
 לְהִיּוֹת בּוֹרַח כִּמְנַהֵג הַלְּוִוִּים וְאִין לָהֶם לְשֵׁלֶם, וּדְעֵתוּ לְנִסְעֵ לְאִיזָה
 מְקוֹם שְׁשָׁם יֵשׁ לוֹ אִיזָה קְרוֹב אִישׁ אָמִיד, וְהוּא יַעֲמֵד לוֹ לְעִזְרָה
 בְּצָרָה, לְתֵת לוֹ מִשְׁרָה. כְּשֶׁגָּמַר כָּל הַסְּפוּר, אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל
 בְּוֹדָאֵי אַתָּה בְּצָרָה גְדוֹלָה, אָבֵל עֲצַתְךָ אֵינָה עֲצָה. תִּבְא לְקְרוּבְךָ
 וְהִכְרַת פְּנִיךָ תַעֲנֶה לוֹ עַל שֶׁפֵּל מִצָּבָךְ, תִּכְף יִרְאֶה לָךְ אוֹתוֹת אֵי
 רָצוֹן מִבִּיאַתְךָ אֵלָיו, וְגַם אֵת יְדוֹ הִרְיָקָה יִקְמִץ לְתֵת לָךְ לְתוֹךְ יָדְךָ,
 וְעַם אָמִירַת "שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם" בְּשִׁפָּה רְפָה, יוֹשִׁיט לָךְ אֵת רֵאשִׁי
 אֶצְבְּעוֹתָיו. וְאוֹלֵי יִתֵּן לָךְ לְסַעֵד אֶצְלוֹ סַעֲדָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם, וְעַל
 לִינַת לִילָה אֲנִי מִסְּפֵק אִם יִתֵּן לָךְ אֶצְלוֹ. וְאוֹלֵי גַם שָׁם בְּבֵית
 הַמְּדַרְשׁ לֹא יִתְּנוּ לָךְ מְקוֹם לָלוֹן, שֶׁבְּמָקוֹם שָׂאִין מִפִּירִין אוֹתְךָ יֵשׁ
 הַצֵּדֵק לְחֹשֶׁד אוֹתְךָ לְגַנֵּב, וְאִין זֶה עֲצָה כָּלֵל וְכָלֵל. וְאָמַר לוֹ
 מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל עֲצַתִּי, אֲנִטְלוּפִין נוֹר צוּם אֵיִיבְעַרְשְׁטִין [לְבָרַח רַק אֶל
 ח']. שֶׁתִּשׁוּב לְמֵאֵהֶלֶב וְלֹא לְבֵיתְךָ אֶף יִשָּׁר לְבֵית הַמְּדַרְשׁ. וְעַקֵּר
 בֵּית מְנוּס שְׁלָךְ יִהְיֶה תוֹרָה וְתַפְלָה, וְשֵׁם הַכֵּל מִפִּירִים אוֹתְךָ שָׂאִין
 אַתָּה גַּנֵּב חֵס וְשְׁלוֹם, וְאִדְרָבָא לְסוֹחָר נִכְבֵּד שֶׁנִּמְעַד בְּמִסְחָרוֹ

וּבְאַנְסִי נַעֲשֶׂה בְעַל חוֹב וְיִוָּרֵד וּמְחַסֵּר פְּרִנְסָה. וְהַשְּׁמֵשׁ מִבֵּית
 הַמְדָּרֵשׁ אֲדַרְבָּא וְקַבְלוּךְ בְּכַבּוּד, וְיִמְצֵיא לְךָ סְעֻדוֹת. וְעוֹד יִתֵּן לְךָ
 פֶּר תַּחַת מְרֵאשׁוֹתֶיךָ. וְכִשְׂיֻדַּע הַדְּבָר לְאַשְׁתְּךָ וְקָרוֹבֶיהָ וְהָיוּ בְּאִים
 אֵלֶיךָ בְּצַעֲקוֹת וְקוֹלוֹת בְּטַעֲנוֹת הַנְּשַׁמְעוֹת, לֹא תַעֲנֶה לָהֶם דְּבַר,
 וְאַחַת יִהְיֶה לְךָ הַשְּׁתִּיקָה. וְעַם זֶה בְּטוֹחַ אֲנִי שֶׁה' יִהְיֶה בְּעִזְרְךָ בְּקָרֵב
 הַיָּמִים. דְּבָרִים אֵלּוּ שְׂיִצְאוּ מִלֵּב צַדִּיק אוֹהֵב נְאֻמָּן נִכְנָסוּ לְלֵב יְדִידוֹ
 וְכֵן עָשָׂה. וּמִבְּרִסְלָב שָׁב לְמֵאֱהָלֵיב וַיֵּשֶׁר לְבֵית הַמְדָּרֵשׁ עַל הַתּוֹרָה
 וְהַעֲבֹדָה, וְהַפֵּל הָיָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, הַשְּׁמֵשׁ קָבְלוּ
 בְּסִבֵּר פְּנִים יְפוֹת וְקָרְבוּ בְּכָל מִינֵי הַתְּקָרְבוֹת, וְאַחַר אֵיזָה יָמִים בָּאוּ
 לְבַקְרוֹ אֲשֶׁתּוֹ וְקָרוֹבֶיהָ בְּצַעֲקוֹתֵיהֶם וְטַעֲנוֹתֵיהֶם, וְהוּא בְּאַחַת
 "הַשְּׁתִּיקָה יָפָה". עָבְרוּ עוֹד אֵיזָה יָמִים וְכָל הָעִיר עִם עֲנָן זֶה
 כְּמִרְקָחָה. עַד שֶׁכָּמָה מִמְכִּירֵיו וְאוֹהֲבָיו נִתְעוֹרְרוּ לְרַחֵם עָלָיו וְעַל
 בְּנֵי בֵיתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ מַעֲמַד פְּרִנְסָה, וְקִבְצוּ סְכוּם כֶּסֶף וַיִּסְדּוּ
 לְאַשְׁתּוֹ מַעֲמַד בְּשׁוֹק עִם מַעַט סְחוּרָה. וְהֵשֵׁם הָיָה בְּעִזְרוֹ שֶׁאַשְׁתּוֹ
 הִתְחִילָה מַעַט מַעַט לְהַצְלִיחַ, וְהוּא גַם כֵּן יֵצֵא לְפַעֲמִים מִבֵּית
 הַמְדָּרֵשׁ לַעֲזֹר לָהּ, עַד שֶׁהֶעֱסַק הַלּוֹךְ וְגָדוֹל, עַד שֶׁהָיָה נַעֲשִׂית אֲשֶׁת
 חֵיל מִמְצִיאָה כָּל הַפְּרִנְסָה בְּרוּחַ, וְגַם סְלוּק הַחוֹבוֹת. וְהוּא לְפַעֲמִים
 יֵצֵא לַעֲזֹר לָהּ מַעַט וְלִבְקֹר סֵפֶר הַחֲשֻׁבּוֹנוֹת. וּבְכֵן כָּתַב לְמוֹהֲרַנְ"ת
 ז"ל אֵת כָּל זֹאת. וְאַשְׁרֵי לוֹ שֶׁזָּכָה שְׁעַל יָדוֹ נִתְגַּלְגַּל זְכוּת גָּדוֹל כְּזֶה:
בְּטוֹלְטִישׁוֹן הָיָה אֶחָד עֲקִיבָא מְלָמֵד. וְהָיָה בְּקֵי בִשְׁ"ס וּפּוֹסְקִים
 רְאוּי לְהוֹרָאָה, גַּם בְּקֵי בְּסִפְרֵי אָמֵת וּסִפְרֵי צַדִּיקִים,
 אֲבָל גַּם בְּקֵי בְּסִפְרֵי פְלוֹסוֹפִיָּא חֻקִּיָּה וְאַפִּיקוֹרְסוּת עַד שֶׁחִבֵּר
 אֵיזָה סֵפֶר לְצַנּוֹת מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר, אֲבָל הָיָה פֶּאֶחַד הִירָאִים בְּזֶקֶן
 וּפְאוֹת אֶרְכוֹת. וְאַצֵּל אֲנָשֵׁי עִירוֹ הָיָה נִחְשָׁב לִירָא מְלָמֵד. פַּעַם אַחַת
 הָיָה בְּבְרִסְלָב, וְנִכְנַס לְמוֹהֲרַנְ"ת זצ"ל בְּכַדִּי לַעֲשׂוֹת לְצַנּוֹת מִכָּל מָה
 שִׁירָאָה וְיִשְׁמַע אֲצֵלוֹ. וּבְכֵן בְּקֵשׁ קָדָם כָּל מְמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל שְׂיֵאמַר

לו דבר תורה. ואז אמר לו בשם רבנו ז"ל המאמר הקטן בלקוטי מוהר"ן אודות מה שהצדיק דורש את הבא אליו למצא אבדתו אם הוא רמאי כמו שכתוב "עד דרש אחיק" אותו. כששמע עקיבא זאת וידע עד היכן דברי מוהר"ן ז"ל מגיעים, כשיצא ממוהר"ן ז"ל לא זה לבד שלא עשה שוב לצנות, אדרבא ספר כמה פעמים לאנשים מארע זו ושבח את מוהר"ן ז"ל. וזה הוא עקיבא מלמד שלמד אצלו מפרסם באנשי שלומנו הר' צבי פסח ז"ל מטולטשין מחתנו של הר' נחמן טולטשינער ז"ל, שעל ידו דיקא נתקרב הר' צבי הנ"ל לאנשי שלומנו. שפעם עוד בהיותו תלמידו אמר לרבו עקיבא הנ"ל, עם מה שאתם אינכם מאמינים בהפעל שם טוב ז"ל, בזה אין אני אתכם בדעה אחת, ואני מאמין בהפעל שם טוב ז"ל. בזאת אמנם אני מסתפק לאיזו פת מהחסידים להתקרב, ובכן שואל אני אתכם מה דעתכם על זה? השיב לו: אם להתקרב לכת החסידים המבחר הוא פת "הברסלבר". מאז נתקרב הר' צבי הנ"ל לאנשי שלומנו, וזכה להיות מחתנו של הר' נחמן טולטשינער תלמיד ומשמש מוהר"ן ז"ל, וזכה שעל ידו נדפסו איזו מספרי רבנו ז"ל ומוהר"ן ז"ל בארץ ובחוץ לארץ. בנעוריו היה בארץ וחזר לחוץ-לארץ ולקונניו חזר שוב לארץ, וחי ערף שנה. ובשנת תר"ע נפטר פה ירושלים תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן תנצב"ה. עקיבא הנ"ל מחסרון פרנסה נתקרב להרב דוד'ל טאלנער, ובקש ממנו שיתן לו איזו מקום רבנות ונתן לו העיר דאבאווע סמוך לאומין:

פעם אמר מוהר"ן ז"ל לאחד, אז דוא וועסט זיצען מיט איין אשה, און דוא וועסט מיר זאגין אז דוא ביסט איין עהרליכער יהוד - וועל איך דיר גלויבען. אבער ניט זיצען מיט אן אשה, און דוא וועסט מיר זאגען דוא ביסט איין הערליכער יהוד,

וועל איך דיר גאר ניעט גלויבין [פשתשב עם אשה ואתה תגיד לי שאתה יהודי כשר אאמין לך אבל לא לשבת עם אשה, ואתה תגיד לי שאתה יהודי כשר, אני לא אאמין לך כלל]. וכן נכדו הר' מיכלי ז"ל מטולטשין אמר לאחד שהיה שרוי בלא אשה, דוא ביסט דאך נישט קיין גוטער [אתה הרי לא טוב]. התורה מעידה "לא טוב היות האדם לבדו":

פעם אמר מוהרנ"ת ז"ל לאחד, איך גלויב אז [אני מאמין ש] אשרי איש שישמע למצותיך, און אויב דוא ביסט דאס - וואויל איז דיר [אם זה אתה - אשריך]:

אצל דודו של הר' נחמן טולטשינער הר' יודיל אחי אביו בהייסין, אחרי שיחה ארפה של מוהרנ"ת ז"ל עם אנשי שלומנו אודות התכלית, אמר המסקנא דיא וועלט איז נישט און מען קען זיא ניט בעקומען. תורה ועבודה איז יאה און מען קען דאס יאה בעקומען [העולם הזה הוא לא, ואי אפשר לקבלו, תורה ועבודה זה פן ואפשר פן לקבלו]. וזאת שמע הר' נחמן הנ"ל בהיותו נער ונתפעל מזאת המסקנא עד שאצלו נעשה מסקנא להיות תמיד דבוק ומקרב למוהרנ"ת ז"ל. (בזה יש עוד לכתב מהשתלשלות התקרבות הר' נחמן הנ"ל). וזה סדר השתלשלות התקרבות הר' נחמן טולטשינער ז"ל:

זקנו הר' יצחק היה מאנשי רבנו ז"ל ולמדן מפלג. ובכן פעם אמר לו רבנו ז"ל אתה למדן, ובכן אמר לך איין למדניש פשעטיל [פלפול למדני]. ולו אמר הפרוש שבלקוטי מוהר"ן על פסוק: "ויענו כל העם וכו' וישב משה את דברי העם" וכו'. בנו הר' אברהם (שעל שמו נקרא הר' אברהם זצ"ל) היה גם פן מקרב לאנשי שלומנו, אבל לא כל כך, ואשתו הראשונה כשנפטרה

השאירה לו שני יתומים קטנים ילדה וילד, הוא הר' נחמן טולטשינער ונשא לו אשה שניה. אחר זה בקרוב נפטר גם הוא (ואז היה הר' נחמן ז"ל כבן שמונה שנים) ונשארו היתומים הקטנים על האם החורגה, שהמה היו פמוכן למשוי כבדה עליה, והיא עוד אינה מחיבת להחזיקם. ובכן פאשר היו לר' אברהם הנ"ל עוד ארבעה אחים, ובכן מצאה לה עצה להובילם לאחד מהאחים, הוא דוד היתומים. אבל לאיזה מהם שתובילם יטען שתובילם להשני, וכן השני והשלישי. ובכן פאשר ידעה שבהייסען יש אחד מהאחים הר' יוסיל עליו השלום, והוא העשיר שבהאחים סוחר ונכבד, ובכן הובילה אותם להייסען וכונה השעה שתבא לשם בלילה. ותכף בבאה להייסען הלכה עם היתומים לבית הר' יוסיל הנ"ל והושבים על הפריזבע [מקום שיושבים הקבצנים] ותצוה עליהם, בבקר מי שיגש אליכם וישאל אתכם מאין אתם? בני מי אתם? תאמרו האמת כמו שהוא. ותכף נסעה לדרפה. וכן היה, בבקר כשיצא הר' יוסיל הנ"ל מפתח ביתו וראה שני ילדים יושבים על הפריזבע, ושאל אותם פנ"ל והמה השיבו לו פהלכה והמה בני אחיו הר' אברהם ז"ל. והבין דבר מתוך דבר באין ברירה מה לו לעשות. ובכן הודיע זאת גם לשאר אחיו. ואחד מהם לקח לו את הילדה ואצלו השאיר את הילד הנ"ל. ומחמת שהר' יוסיל הנ"ל משום שהיה טרוד בעסקיו גם היה ברחוק מקום מאומאן, לא היה מהנוסעים התמידיים על ראש השנה לאומאן. ממילא יותר היה נמשך אחר המתנגדים עד שפעלו אצלו להסיר הריקען [הפריכה] מעל ספר התפלות של מוהרנ"ת ז"ל. ובכל זאת מחמת שמוהרנ"ת ז"ל בכל עת היותו בהייסען היתה אכסניא שלו אצל הר' יוסיל הנ"ל, היה מכרח היתום הנ"ל לשמש את מוהרנ"ת ז"ל על פי פקדת דודו שהיה מקבל את מוהרנ"ת בכבוד גדול בביתו.

ובכל עת היותו אצלו היה מכבדו והדליק כמה נרות בלילה לכבודו, עד שפעם אמר מוהרנ"ת ז"ל, שבבית הר' יוסיל יש לו הרחבת הדעת. וכשנסע מוהרנ"ת ז"ל לארץ־ישׂראל היה גם כן עם דרכו בהיסעו על פורים ואצלו אכל סעדת פורים במסבת אנשי שלומנו. ואז שמע הר' נחמן הנ"ל המסקנא הנזכר לעיל. ואחרי השיחה שלח אותו לשוק לקנות איזה דבר, וכל זמן הליכתו לשוק ספר שעשה קשר במחשבתו להיות דבוק תמיד במוהרנ"ת ז"ל. וכן אחר כך סבב השם יתברך שדודו נתן לו אשה בברסלב, וכמוכן היה תמיד אצל מוהרנ"ת ז"ל. אבל בזמן קצר אשתו ראשונה זו נעדרה, ולא ארך הזמן ולקח לו אשתו השנייה בטולטשין גם כן סמוך לברסלב. ורגלי היה הולך תמיד לברסלב למוהרנ"ת ז"ל:

ר' נחמן בן ר' עוזר ספר, שמוהרנ"ת ז"ל לעת זקנתו הקפיד דיקא שלא יהיה לן יחידי על העביר שטיביל [בית עליה], ובחר בו כשהיה עוד נער ללון עמו. ובכמה פעמים התפאר בביתו שעכשו יזכה לשמע תקוון חצות של מוהרנ"ת ז"ל ולראות עבודתו שלאחר חצות. ועשה במכון בשכבו על משתו עצר את עצמו בכל כחו שלא לישן עד שעת חצות שמוהרנ"ת קם. ונגש אליו וכסה אותו באיזה בגד ושאל אותו מדוע אינך ישן ותקף נפל עליו שנה וישן עד הבקר. וכן היה כמה לילות:

פעם הרגיש מוהרנ"ת ז"ל גדל מעלת התפלה ממאמר חכמינו ז"ל שהמלאך הממנה על התפלות צריך להשביע כל תפלה שתגיע מעצמה למקומה למעלה, שגם הוא אינו יודע את מקום כל תפלה וכו':

פעם התאונו אחד לפני מוהרנ"ת ז"ל, שאין לו לתן מתנות להפלה. ונחם אותו מוהרנ"ת ז"ל בזה, שיעקב אבינו עליו

השלום לא היה לו לתן מתנות לכלתו. אמר לו מה ענין יעקב אבינו אצלי שאז היה רזין עלאין. אמר לו גם עכשו יש רזין עלאין (נראה לעניות דעתי על פי דברי רבי אברהם ז"ל בעת הספוא, מה דאיתא בלקוטי מוהר"ן שבכל מעשה ותנועת הצדיק אינו פשוט, ויש בו רזין עלאין. ובפרט אצל הקדוש-ברוך-הוא במעשיו ובהנהגותיו בפרטיות על כל פרט בכל רגע. וההפרש רק בזה שכל צדיק לפי השגתו יודע מה מהרזין. ואנו הפשוטים אינם יודעים כלל:

מוהרנ"ת ז"ל אמר, מען דארף אין דער יוגענט אסאך האריווען מען זאל אויף דער עלטער זיין א פראסטער ערליכער יוד [בימי הנעורים צריך הרבה לעמול כדי שיהיה בעת הזקנה יהודי כשר פשוט]:

אודות מה שמתחכם הבעל דבר, ומחמת חסרון ידיעה מקדם בתחבולותיו נופלים ברשתו, אמר פעם אחת מוהרנ"ת ז"ל אז איך ווייס שוין יא דאס אלעס (מה שכמעט כל העולם אינם יודעים) דרעהט דער בעל דבר מיט מיר גאר אנדערש [כיון שאני כבר בן יודע זאת, הבעל דבר מסובב עמי אחרת לגמרי]:

גם כשהלבנה לא נראתה זכה כל כך ואף מבעד ענן קלוש קדש מוהרנ"ת כמובא בחיי מוהר"ן. ואמר איך פועל ביי זיך, אפלו דער נאך אז זי וועט ווערין לויטער זאל מיה ניט הארין [אני פועל בעצמי שאפילו אחר כך אם היא תהיה יותר ברורה שלא יהיה אכפת לי]. ופעם היה מעשה שקדש בענן קלוש, ואחר כך אמר לו אחד תראו שנזדככה, אמר לו איך האב אבער פריער מקדש גיווען [כבר קדשתי מקדם]. וכן הוא בשלחן ערוך שזרזין מקדימין קדם לרב עם הדרת מלך. ומובא בחיי אדם:

ר' יצחק ז"ל ישב לפני אביו מוהרנ"ת ז"ל בשבת קדש אצל השלחן ונשען בידו על השלחן. אמר לו מוהרנ"ת ז"ל בשבת זיצט מען גלייך [בשבת יושבים ישר]:

מוהרנ"ת ז"ל אמר, אברהם אבינו עליו השלום פשישב עם אנשים שקרבם תחת כנפי השכינה, היה אומר להם, תדעו שכל הארץ הזאת ינחיל השם יתברך לזרעו. פן אני אומר לכם, תדעו פשיבא משיח צדקנו יהיה נעשה ישיבות מספרי רבנו ז"ל:

עוד אמר, איך זעה גאר אנדערש, איך קוק גאר אנדערש איך שמועס גאר אנדערש [אני רואה אחרת לגמרי אני מסתכל אחרת לגמרי אני משוחח אחרת לגמרי]:

בעת המחלקת שלקחו מסעדה שלישית של שבת קדש את בני הנעורים לבית האסורים, ולא נתבהל אז מוהרנ"ת כלל, רק ספר ההתקרבות של רבי עוזר ז"ל מאומין:

בשנת ת"ר אמרו כמה מפרסמים שיבא אז משיח ומוהרנ"ת אמר שיבא קדם או אחר כך ולא בשנת ת"ר. כי משיח צדקנו יבא בהסח הדעת: ר' יצחק דב ז"ל אמר לעת זקנתו בכל מקום שפותח ספר רואה חדושים נוראים:

אחד מאומאן בא למוהרנ"ת ואמר לו ששוחה בתפלתו זמן הרבה מחמת שהוא מכרח לחזור התבה כמה פעמים שאינו יכול לכוון מהר. אמר לו מוהרנ"ת, וכי עבודה אחת יש לך לעשות הלא כמה עבודות יש, אם אינך מרגיש תבה זאת תרגיש תבה אחרת. אם אינך תוכל להתפלל, תוכל לאמר תהלים או תפלות או עבודה אחרת:

ר' יעקיל מטשעהרין ה'יה מקרב את ג'יסו. וג'יסו ה'יה מתמיד בלמוד, ור' יעקיל לא ה'יה לו חשק ללמוד כל כך. וכש'היה מספר מרבנו ז"ל, הלך ג'יסו מן הלמוד לשמע ספוריו. פעם אחת ה'יה מרמה אותו ש'התחיל לספר מרבנו ז"ל ובא ג'יסו, והשיאו לדבר אחר. והבין ג'יסו שמרמה אותו, ואמר לג'יסו, יעקיל, זאת ידעת כי רבנו ז"ל רואה. ופעם אחת אמר רבנו ז"ל מיינע לייט זענין אלע ערליכע יודין און יעקיל וויל ניט זיין קיין ערליכער יוד בייסען איהם די הינד [אנשי הם כלם יהודים פשרים ויעקיל לא רוצה להיות יהודי כשר - שינשכוהו הכלבים] אחר כך פעם אחת נשכו כלבים:

פעם אחת, כששלח רבנו ז"ל את זלמן דער קליינער [הקטן] להחזרה מלובלין אודות ענין משיח, וש'לחו ר' נתן ור' נפתלי קוויטלעך להחזרה על ידו, ונתפעל החזרה מהקוויטלעך של ר' נפתלי יותר מר' נתן. וכשספרו זאת לרבנו ז"ל אמר הוא חזרה באשר הוא שם, כי ר' נפתלי ה'יה מתפלל אז, ור' נתן ישן. ויש אומרים ש'היה אז בבית הפסא:

פעם אחד נסע רבנו ז"ל בדרך עם ר' יצחק ליב ועוד אנשים. בדרך עשה רבנו ז"ל רעה, ושאל את אנשי שלומנו ראי'תם מה שעבר, ואמרו לא. ושאל לר' יצחק ליב, ואמר הן, אני ראי'תי את המרא'ה. (ופעם אחת קנא אותו ר' נתן ואמר לו ר' יצחק ליב המראות שאתה רואה בתורה חשוב אתה ממה שאני רואה) ואמר שראית מת הוא גדול ששה פעמים מנבואה. כי הלא רואין הנשמה ש'היא חלק אלוך ממעל:

מוהרנ"ת אמר וואויל דיא אוגין וואס האבין גיזעהן דעם רעבין'ס אויגין, און וואויל דיא אויגין וואס זעהן דיא אויגין

ואשרי העינים שראו את העינים של רבינו ואשרי העינים שרואים את העינים האלו. ור' אברהם סיים וכן מדור לדור:

בְּשִׁחְזָרוּ מקבורת מוהרנ"ת ז"ל, נזדככו השמים וכל העם קדשו הלבנה פני יהושע תלמידו של משה רבנו עליו השלום. עין התורה "קרא את יהושע" בלקוטי מוהר"ן:

בְּשִׁחְזָרוּ מקבורת מוהרנ"ת ז"ל, ולבם היה מלא דאגה מי יהיה אחריו המנהיג, וביניהם היה אחד מאנשי שלומנו, הר' נחמן פסח'ליס, והוא היה באמת חסיד וירא שמים, אבל טעות נזרקה בו שהוא מרשה למנהיג לאנשי שלומנו, לממלא מקום מוהרנ"ת ז"ל. ובכן היה מדבר אליהם אז דברי נחומים לבל ידאגו, וה' לא יעזבם (ואינם יודעים אז פונתו). ואחר כשספר הר' נחמן טולטשינר ז"ל, שמוהרנ"ת ז"ל קדם הסתלקותו אמר, העקר התקשרות להצדיק. "לכו אל יוסף את כל אשר יאמר לכם תעשו". אמר על זה הר' נחמן פסח'ליס הנ"ל שפונת מוהרנ"ת ז"ל הוא עליו. ובכן התחיל להתגדל בדרך המפרסמים, ובנה לו בברסלב בית המדרש מיחד בשבילו ובשביל איזה אנשים שנמשכו בטעות אחריו. וכן בשנה זו נסע לארץ הקדושה, וחזר לביתו על ראש השנה. וכמוכן שבארץ ישראל השיג איזה מדרגה גבוהה וזכה למחין דגדלות. והוא היה יודע לתקע שופר, ובכן פעל אצל אנשי שלומנו שהוא יהיה הבעל תוקע שנה זו באומאן. בראש השנה עלה על הבימה לתקע, ואנשי שלומנו כבר היו במקוה וגמרו כל מה שאומרים קדם התקיעות, והוא זה עתה התחיל לומר הזהר שקדם התקיעות, ובאמת מעמק הלב בקול ובכי בדמעות שלישי ומלה במלה, אבל מאחר שכל הצבור היו כבר מוכנים לשמע התקיעות, ועוד להם לבלות זמן רב עם תפלת המוסף כמנהג

אנשי שלומנו באומן ביום הדין, ובפרט בדור הקודם. ובכן היה מטיל בזה על הצבור טרחה יתרה, ובכל זאת מאימת יום הדין לא נמצא אז מי שירחיב עז בנפשו להפריע לו שיברך ויתקע. ואפלו הר' נפתלי ז"ל שחי עוד אז, והוא היה אז הגדול והזקן שבאנשי שלומנו תלמיד רבנו ז"ל, והוא היה בטבעו קפדן, בכל זאת מאימת יום הדין שתק לדבר זה ולא אמר כלום. כלם סבלו והמתינו עד שגמר את אמירת הזהר, ברך את הברכה, נתן על פיו את השופר מתחיל לתקע, ואין קול תקיעות. עשה כל הפעולות לזה ואי אפשר לו לתקע. עד שהצבור ראו ועל פי שלחן ערוך כבר כמעט גדול ההפסק מהברכות להתקיעות. ושם היה אחד מאנשי שלומנו הר' מאיר בלכער מפרסלב וידוע הוא לאנשי שלומנו לתוקע אמן, על כן צוו עליו שילך לתקע. והוא היה למדן וידע שאין מסרבין להצבור, ועלה על הבימה. וברגע שנתן השופר לפיו התחיל לתקע ותקע כל התקיעות עד גמירא. וכל אנשי שלומנו היו שבעי רצון. ומאז היה כל ימי חייו לבעל תוקע באומאן אצל אנשי שלומנו. בכל זאת לא נפל הר' נחמן פסח'ליס הנ"ל בדעתו, ואדרבא הגדיל עוד יותר בעיניו, והא ראיה שהשטן כל כך מתגרה עליו. בקצור אמרים שהנהלותיו בדרך המפרסמים היה למורת רוח כמעט לכל אנשי שלומנו, ובפרט לאנשי אמונה בדעת. ובכן נמצאו אחדים שידעו שאם הר' נחמן טולטשינר ז"ל יתחיל לרדפו יהיו דבריו נשמעים ולבטלו. ובכן פנו אליו ושאלו אותו מדוע הוא אדרבא שותק לזה, על זה אמר להם אתם יודעים שאלקים יבקש את הנרדף ואפלו צדיק רודף את הרשע. בארעכינט איך וועל איך זיין דער רודף און ער דער נרדף, איך פארגין איהם גאר ניט אז איך זאל זיין דער רודף און ער דער נרדף ותחשבו לעצמכם אני אהיה הרודף והוא יהיה הנרדף, איני

רוֹצֶה לְתֵת לוֹ זְכוּת זוֹ שֶׁהוּא יִהְיֶה הַנִּרְדָּף וְאֲנִי הַרוֹדֵף]. סוֹף דָּבָר
שְׁעַם הַזְמַן מֵאֵלָיו נֶעֱשָׂה בְּטֵל וּמְבֹטָל. וּלְבַד הַטְּעוֹת הַזֶּה הָיָה
בְּאֶמֶת חֲסִיד וִירָא שְׁמַיִם, וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁל
הַכְּשָׁרִים בּוֹדֵאֵי הוּא דְבוֹק - וְהָאֶמֶת קִיָּם לְעַד:

תיקון הכללי

תפילה לומר קודם אמירת תהלים

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, הבוחר בך עבדו ובוחרו אחריו והבוחר בשירות ותשבחות, שתתן ברחמים אל קריאת מזמורי תהלים שאקרא פאלו אמרם דוד המלך, עליו השלום, בעצמו וכותו יגן עלינו, ונעמך לנו זכות פסוקי תהלים וזכות תבותיהם ואותיותיהם ונקדויותיהם וטעמיהם והשמות היצאים מהם מראשי תבות ומסופי תבות לכפר פשעינו ועוונותינו וחסאותינו ולומר עריצים ולהכרית כל החושים והקוצים הפוסדים את השושנה העליונה ולחבר אשת נעורים עם דודה באהבה ואהבה ורעות, ומשם ימשך לנו שפע לנפש רוח ונשמה לטהרנו מעוונותינו ולסלח חטאתינו ולכפר פשעינו, כמו שפלתך לך דוד שאמר מזמורים אלו לפניך, כמו שנאמר: גם יהוה העביר חטאתך לא תמות, ואל תקחנה מהעולם הזה קדם זמננו עד מלאת שנותינו בהם שבעים שנה באופן שנוכל לתקן את אשר שחתנו. וזכות דוד המלך, עליו השלום, יגן עלינו ובעדנו שתאריך אפך עד שובנו אליך בתשובה שלמה לפניך, ומאוצר מתנת חנם חגנו בדרך טוב: וחנותי את אשר אהוה ורחמתי את אשר ארחם. וכשם שאנו אומרים לפניך שירה בעולם הזה כך נזכה לומר לפניך יהוה אלהינו שיר ושבחה לעולם הבא, ועל ידי אמירת תהלים התעורר הכצלת השרון ולשיר בקול געים בגילת ורנן כבוד הלכנון נתן לה, הוד והדר בבית אלהינו, במתרה בזמינו אמן סלה:

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבודנו ולכל הצדיקים האמתיים שזכנו עפר קדושים אשר בארץ המתה, ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל טובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פינא וכותו יגן עלינו שגלה תקון זה:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

לכו נרננה ליהוה נרננה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמירות גרוע לו: כי אל גדול יהוה ונקד גדול על כל אלהים:

הריני מזמון את פי, להודות להלל ולשבח את בוראי; לשם יהוד קדשא בריך הוא ושכנתיה, ברחילו ורחימו, על ידי ההוא סמיר ונגעלם בשם כל ישראל:

טז

- א. מכתם לדוד שמרני אל, בייחסייתי בך:
- ב. אמרת ליהוה אדני אתה, טובתי בלעליך:
- ג. לקדושים אשר בארץ המה, ואדירי כל חפציהם:
- ד. ירבו עצבותם אחר מהרו, בלאסיד נספיהם מדם, ובל אשא את שמותם עלשפתי:
- ה. יהוה מנתחלקי וכוסי, אתה תומיד גורלי:
- ו. חבלים נפלו לי בנעימים, אפינחלת שפרה עלי:
- ז. אברך אתיהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי:
- ח. שויתי יהוה לנגדי תמיד, פי מימיני בל אמוט:
- ט. לכן שמח לבי ויגל כבודי, אפיבשרי ישפן לבטח:
- י. פי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסידך לראות שחת:
- יא. תודיעני ארח חיים שבע שמחות אתפניך, נעימות בימינך נצח:

לב

- א. לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע פסוי חמאה:
- ב. אשריאדם, לא יחשב יהוה לו עון, ואין ברוחו רמיה:
- ג. פי החרשתי בלו עצמי, בשאנתי בלחיים:

תיקון

מא

הכללי

ג

ד. כי יומם וְלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יְדָד, נִהְפַּךְ לְשׂוֹנֵי בְּחֻרְבְּנֵי קוֹץ סְלָה:

ה. חֲטָאתִי אֹדִיעֶנָּה, וְעֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אֹדָה עָלַי פֶּשְׁעֵי לַיהוָה, וְאַתָּה נִשְׂאֵת עֹן חֲטָאתִי סְלָה:

ו. עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חֲסִיד אֱלֹהִים לְעַת מִצָּא, רַק לְשֹׁמֵף מִיָּם רַבִּים אֱלֹוֹ לֹא יִגִּיעוּ:

ז. אַתָּה סֶתֶר לִי* מִצָּר תִּצְרַנִּי, רַגְנֵי פֶלֶט תְּסֹבְבֵנִי סְלָה:

(* כאן צריך להפסיק מעט (עיין בליקוטי מוהר"ן סימן ר"ג)

ח. אֲשַׁכְּלֶנְךָ וְאוֹרֶךְ בְּדָרְךָ זֶה תִּלְדֶּה, אִיעָצָה עָלֶיךָ עֵינֵי:

ט. אֵל תִּהְיֶה כְּסוּם כְּפָרֶד אֵין הָבִין, בְּמַתְגַּוְרָסֵן עֲדִיו לְכָלוּם, בַּל קָרַב אֱלֹהִים:

י. רַבִּים מְכֹאֲזִים לְרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסֹבְבֵנוּ:

יא. שִׁמְחוּ בַּיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל לֵב:

מא

א. לְמִנְצַחַת מִזְמוֹר לְדָוִד:

ב. אֲשֶׁרֵי מִשְׁכִּיל אֶל־דָּל, בַּיּוֹם רָעָה יִמְלֹטְהוּ יְהוָה:

ג. יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ, וְאֲשֶׁר בְּאָרְץ, וְאֵל תִּתְנֶהוּ בְּנַפְשׁ אֵיכָבוּ:

ד. יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֵרֶשׁ דָּוִי, כָּל מִשְׁכְּבוֹ הַפְּכֵת בְּחֻלָּיו:

ה. אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חֲנּוּנִי, רַפְּאָה נַפְשִׁי כִּי חֲטָאתִי לָךְ:

ו. אוֹיְבֵי יִאֲמְרוּ רַע לִי, מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ:

ד	תיקון	מב	הכללי
ז.	ואם־בא לראות, שוא ידבר, לבו יקבץ־און לו, יצא לחוץ ידבר:		
ח.	יחד עלי יתלחשו כל־שנאי, עלי יחשבו רעה לי:		
ט.	דבר־בליעל יצוק בו, ואשר שכב לא־יוסיף לקום:		
י.	גם־איש שלומי, אשר־בטחתי בו, אוכל לחמי, הגדיל עלי עקב:		
יא.	ואתה יהוה חנני והקימני, ואשלמה להם:		
יב.	בזאת ידעתי פ־חפצת בי, כי לא־יריע איבי עלי:		
יג.	ואני בתמי, תמכת בי, ותציבני לפניך לעולם:		
יד.	ברוך יהוה אלהי ישראל מהעולם ועד העולם, אמן ואמן:		

מב

א.	למנצח משביל לבני קרח:		
ב.	כאיל תערג על־אפיקי־מים, פן נפשי תערג אלך אלהים:		
ג.	צמאה נפשי לאלהים לאל חי, מתי אבוא ואראה פני אלהים:		
ד.	היתה־לי דמעתי לחם יומם ולילה, באמר אלי בל־היום, איזה אלהיך:		
ה.	אלה אוקרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבר בפקד, אדרם עד־בית אלהים בקול־רנה ותודה המון חונג:		
ו.	מה־תשתוחחי נפשי ותהמי עלי, הוחלי לאלהים, כי עוד אנדנו ישועות פניו:		

תיקון

נט

הכללי

ה

- ז. יֵאלֹהִי, עָלַי נִפְשֵׁי תִשְׁתַּחֲחַח, עַל־כֵּן אֶזְכְּרֶךָ מֵאֲרֶץ יִרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים, מִהַר מִצְעָר:
- ח. תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צִנּוּרֶיךָ, כָּל מִשְׁבְּרֶיךָ וְגִלְיֶיךָ עָלַי עֲבְרוּ:
- ט. יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֲסֵדוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלָה לְאֵל חַיִּי: אוֹמְרָה לְאֵל סְלַעִי לְמָה שְׂכַחְתָּנִי, לְמַה־קָּדַר אֱלֹהִי, בְּלַחֲץ אוֹיֵב:
- י. בְּרִצַּח בְּעֵצְמוֹתַי חֲרַפּוּנֵי צוּרְרֵי, בְּאִמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵי־הָאֱלֹהִים:
- יב. מַה־תִּשְׁתַּחֲחִי נִפְשֵׁי וּמַה־תִּהְיֶה עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים בְּיַעֲוֹד אוֹדְנוֹ, וְשׁוּעַת פָּנָי וְאֱלֹהֵי:

נט

- א. לְמַנְצֶחַ אֵל תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוֹל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ:
- ב. הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבֵי אֱלֹהֵי, מִמִּתְקוֹמְמֵי תִשְׁגָּבֵנִי:
- ג. הַצִּילֵנִי מִפְּעֻלֵי אֲנֹן וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי:
- ד. כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יְגוּרוּ עָלַי עֲזִים, לֹא־פִשְׁעֵי וְלֹא־חַטָּאתַי יְהוֹה:
- ה. בְּלִי־עוֹן יִרְצוֹן וַיְבַוְנֵנוּ, עוֹרָה לְקִרְאתִי וּרְאָה:
- ו. וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צָבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הַקִּיצָה לְפָקֶד כָּל־הַגּוֹיִם, אֶל־תַּחֲוֹן כָּל־בְּנֵי אֲנֹן סְלָה:

- ז. וישבו לערב, יהמו כפלב, ויסוכבו עיר:
- ח. הנה יביעון בפיהם, חרבות בשפתותיהם, בִּימּוֹ שִׁמְעוּ:
 ואתה יהוה תשחק־למו, תלעג לכל־גוים:
- י. עזו, אלקי אשׁמרה, פי אלהים משגבי:
 אלהי חסדי יקדמני, אלהים יראני בשררי:
- יב. אל־תהרגם, פן־ישׁכחו עמו, הניעמו בחילך והורידמו, מנגנו
 אדני:
- יג. חטאת־פימו דבר־שפתימו וילכדו בגאונם, ומאִלָּה ומפחש
 יספרו:
- יד. פלה בחמה, פלה ואינמו, וידעו פי־אלהים משל ביעקב,
 לאפסי הארץ סלה:
- טו. וישבו לערב, יהמו כפלב, ויסוכבו עיר:
- טז. חמה יביעון לאכל, אם־לא ישבעו וילינו:
 וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזָךְ, וְאַרְצֶךָ לַבָּקָר חֲסֻדְךָ, פִּי־הַיִּיתׁ מִשָּׁגֵב לִי,
 וּמְנוּס בַּיּוֹם צַר־לִי:
- יז. עזי אלקי אומרה, פי־אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז

- א. למנצח על־ידותון לאסף מזמור:
- ב. קולי אל־אלהים ואצעקה, קולי אל־אלהים והאזין אלי:
 ביום צרתי אדני דרשתי, ידי לילה נגרה ולא תפוג, מאנה
 הנחם נפשי:

- ד. אֲזַכֶּרֶה אֱלֹהִים וְאֶהְמִיָּה, אֲשִׁיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
- ה. אַחֲזֶתֶ שְׁמֵרוֹת עֵינַי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:
- ו. חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שָׁנוֹת עוֹלָמִים:
- ז. אֲזַכֶּרֶה נְגִינָתִי בְּלִילָה, עִם-לִבִּי אֲשִׁיחָה, וַיִּחַפֵּשׂ רוּחִי:
- ח. הֲלֵעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי, וְלֹא-יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד:
- ט. הָאֶפֶס לְנֹצַח חֶסֶדוֹ, גָּמַר אִמָּר לְדָר וְדָר:
- י. הַשְׁכַּח חַנּוּת אֵל, אִם-קִפְּץ בָּאֵף רַחֲמֵי סֶלָה:
- יא. וְאִמָּר חֲלוּתִי הִיא, שָׁנוֹת יָמַי עָלְיוֹן:
- יב. אֲזַכֶּרֶ מַעַלְלֵי-יְהוָה, כִּי אֲזַכֶּרֶה מִקֶּדֶם פְּלִאָה:
- יג. וְהִגִּיתִי בְּכָל-פִּעֲלָהּ, וּבַעֲלִילוֹתֶיהָ אֲשִׁיחָה:
- יד. אֱלֹהִים בְּקִדְשׁ דְּרָכָהּ, מִי-אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים:
- טו. אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פְלִאָה, הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲנֹה:
- טז. גָּאֲלֶתָ בְּזִרוּעַ עֲמֹךְ, בְּגִי-יַעֲקֹב וַיִּוֹסֵף סֶלָה:
- יז. רָאוּךְ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךְ מַיִם, יַחֲלוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת:
- יח. זָרְמוּ מַיִם עֲבוֹת, קוֹל נְתִנּוּ שְׁחָקִים, אֵף-חֲצֹצְרִיד יִתְהַלְכוּ:
- יט. קוֹל רַעֲמֹךְ בְּגִלְגֹּל, הָאִירוּ בְּרַקִּים תִּבֵּל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ:
- כ. בַּיָּם דְּרָכָהּ וַשְׁבִּילָהּ בְּמַיִם רַבִּים, וְעַקְבוֹתֶיהָ לֹא גִדְעוּ:
- כא. נְחִיתָ כִּצְאוֹן עֲמֹךְ, בִּיַד-מִשְׁהָ וְאַהֲרֹן:

ז

- א. תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים, אֲדֹנָי, מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר וְדָר:

ח תיקון * הכללי

ב. בְּמָרָם הָרִים יָדוּ, וּתְחַלֵּל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמַעֲוָלָם עַד-עוֹלָם, אַתָּה אֵל:

ג. תֵּשֵׁב אֲנֹשׁ עַד-דָּפָא, וְהֵאמֵר שׁוּבוּ בְנֵי-אָדָם:

ד. כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמֹרֶה בְּלֵילָה:

ה. זְרַמְתֶּם, שָׁנָה יְהוּי, בִּבְקָר כְּחֵצִיר וְחֶלֶף:

ו. בִּבְקָר יִצְיִן וְחֶלֶף, לָעֶרֶב יִמּוֹלֵל וַיִּבֶשׁ:

ז. כִּי-כְלִינֹו בְּאֶפֶד, וּבְחֻמָּתְךָ נִבְהַלְנוּ:

ח. שְׁתֵּה עֲזַנְתִּינוּ לְגִגְדֶּךָ, עֲלַמְנוּ, לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ:

ט. כִּי כְלֵי-יְמִינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ, כְּלִינֹו שָׁנִינוּ כְּמֹו-הֶקְהָה:

י. יְמִי-שְׁנוֹתֵינוּ כְּהֵם שְׁבָעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרַהֲבָם עֲמַל וְאוֹן, כִּי-גֹו חֵישׁ וַנַּעֲפֵה:

יא. מִי-יֹודַע עַז אֶפֶד, וּכִי-רֵאתְךָ עִבְרַתְךָ:

יב. לְמַנּוֹת יְמִינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנִבְיֵא לְכַב חֻקְמָה:

יג. שׁוֹבָה יְהוָה עַד-מִתִּי, וְהִנַּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ:

יד. שְׁבַעְנוּ בִּבְקָר חֲסֶדְךָ, וְגִרְנָנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל-יְמִינוּ:

טו. שְׁמַחְנוּ כִּימֹות עֲנִיתְנוּ, שְׁנוֹת רְאִינוּ רָעָה:

טז. יֵרָאֵה אֶל-עֲבָדֶיךָ פְּעֻלָּךְ, וְהִדְרֶךְ עַל-בְּנֵיהֶם:

יז. וַיְהִי גַעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָהוּ:

קה

- א. הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו:
- ב. שירו־לו זמרו־לו שיהו בכל נפלאותיו:
- ג. התהלכו בשם קדשו, ישמח לב מבקשי יהוה:
- ד. דרשו יהוה ועזו, בקשו פניו תמיד:
- ה. זכרו נפלאותיו, אשר עשה, מפתיו ומשפטי־פיו:
- ו. זרע אברהם עבדו, בני יעקב בחיריו:
- ז. הוא יהוה אלהינו, בכל־הארץ משפטי־ו:
- ח. זכר לעולם בריתו, דבר צוה, לאֵלף דור:
- ט. אשר ברת את אברהם ושבועתו ליִשְׁחָק:
- י. ויעמידה ליעקב לחק, ליִשְׂרָאֵל ברית עולם:
- יא. לאמר, לך אתן את־אֶרֶץ־כְּנָעַן, חבל נחלתכם:
- יב. בהיותם מתי מספר, כמעט וגרים בה:
- יג. ויתהלכו מגוי אל־גוי, מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
- יד. לא־הניח אדם לעֲשָׂקָם, ויזכח עליהם מלכים:
- טו. אל תגעו במשיחי, ולנביאי אל תרעו:
- טז. ויקרא רַעַב עַל־הָאָרֶץ, כֹּל מִטַּה־לֶחֶם, שָׁבַר:
- יז. שלח לפניהם איש, לעבד נמכר יוסף:
- יח. ענו בכפל רגלו, ברזל באה נפשו:
- יט. עד־עת בא דברו, אמרת יהוה צרפתהו:

י תיקון קה הכללי

- ב. שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהוּ, מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ:
 כא. שָׁמוּ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשָּׁל בְּכָל־קִנְיָנוּ:
 כב. לְאָסֵר שָׁרְיוֹ בְּנַפְשׁוֹ, וּזְקִנְיוֹ יַחֲכֵם:
 כג. וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ־חָם:
 כד. וַיִּפֶר אֶת־עֲמוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצֵמָהוּ מִצְרַיִם:
 כה. הִפְדָּ לָּכֶם לְשֵׁנָא עֲמוֹ לְהִתְנַפֵּל בַּעֲבָדָיו:
 כו. שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדָיו, אֶהְרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ:
 כז. שָׁמוּ־כֶם דְּבָרֵי אֹתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם:
 כח. שְׁלַח חֲשֵׁךְ וַיַּחֲשֶׁךְ, וְלֹא־מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ:
 כט. הִפְדָּ אֶת־מִימֵיהֶם לָדָם, וַיָּמַת אֶת דִּגְתָם:
 ל. שָׁרֵץ אֲרָצָם צִפְרָדְדַיִם, בַּחֲדָרֵי מַלְכֵיהֶם:
 לא. אָמַר, וַיָּבֵא עֲרֹב, בְּנִיִּם, בְּכָל גְּבוּלָם:
 לב. נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֹד, אֵשׁ לְהַכּוֹת בְּאֲרָצָם:
 לג. וַיִּךְ גַּפְנֵם וּתְאֵנֹתֶם, וַיִּשְׁפֹּר עֵץ גְּבוּלָם:
 לד. אָמַר וַיָּבֵא אַרְבֶּה, וַיִּלְקֵה, וַאֲיִן מִסְּפָר:
 לה. וַיֹּאכֵל כָּל־עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם, וַיֹּאכֵל פְּרִי אֲדָמָתָם:
 לו. וַיִּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
 לז. וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וַזָּהָב וַאֲיִן בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל:
 לח. שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם, כִּי־נִפְל פַּחַדָם עֲלֵיהֶם:
 לט. פָּרַשׁ עֲנָן לְמִסְדָּה, וְאֵשׁ לְהָאִיר לַיְלָה:
 מ. שָׁאֵל וַיָּבֵא שָׁלוֹ וְלֶחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִיעֵם:
 מא. פָּתַח צוּר, וַיּוֹזְבוּ מַיִם, הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נְהַר:

- מב. בִּיזְכֹר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת־אֲבֹרָהֶם עֲבָדוּ:
 מג. וַיִּזְצֵא עִמּוֹ בְּשִׁשָּׁוֶן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו:
 מד. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרֻצּוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֲמִים יִירָשׁוּ:
 מה. בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְצְרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלו

- א. עַל־נְהָרוֹת בְּכֹל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם־כִּינּוּ בְּזַכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן:
 ב. עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תְּלִינוּ בְּנֹרוֹתֵינוּ:
 ג. כִּי שָׁם, שְׁאֵלֵנוּ שׁוֹכֵינוּ דְבָרֵי־שִׁיר, וְתוֹלְלֵנוּ שְׂמֵחָה, שִׁירוּ
 לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:
 ד. אִיךְ נִשִּׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה, עַל אֲדָמַת נֶגֶר:
 ה. אִם־אֲשַׁכַּחַד יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי:
 ו. תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי לְחֵבֵי, אִם־לֹא אֲזַכְּרֵכִי, אִם־לֹא אֲעֲלֶה אֶת
 יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחֲתִי:
 ז. זָכֵר יְהוָה לְבָנֵי אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הַאֲזַמְרִים עָרוֹ עָרוֹ
 עַד הַיָּסוֹד בָּהּ:
 ח. בַּת־בְּבֶל הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרֵי שֵׁי־שִׁלְמֵ־לָךְ אֶת־גְּמוּלָךְ שֶׁגִּמַּלְתָּ לָּנוּ:
 ט. אֲשֶׁרֵי, שִׂיאֲחֹז וְנִפְיָן אֶת־עַלְלֶיךָ אֶל הַסֵּלַע:

קנ

- א. הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל, בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזוֹ:
 ב. הַלְלוּהוּ בְּנִבְוֹרָתוֹ, הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדֻלוֹ:

- ג. הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכנור:
 ד. הללוהו בתוף ומחול הללוהו במננים ועגב:
 ה. הללוהו בצלצלי־שמע, הללוהו בצלצלי־תרועה:
 ו. כל הנשמה, תהלל יה, הללויה:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלו:

מי ומי מזיון ישועת ישראל בשוב יהוה שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת צדיקים מיהוה מעולם בעת צרה: ויעזרם יהוה ויפקטם, ויפקטם מרשעים, ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו פאמתחת התנאים והיא מעט הפמות ורב האיבות:

רבונו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא מן כלא, ולית לעלא מנה, דלית מחשבה תפיסא קד קלל, ולך דימניה תהלה, ומרומם על כל ברכה ותהלה. אוהך אדרש, אוהך אבקש, שתחתך חתינה דרך כבושה מאהך, דרך כל העולמות, עד ההשתלשלות שלי, במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע תעלומות, ובדרך ונתיב הנה תאיר עלי אוהך, להחזירני בהשוכה שלמה לפניך באמת, כפי רצון מבחר הרואים, לבלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול שהוא נגד רצונך, רק לדבק במחשבות וכות צחות וקדושות בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לפי אל עדותך, ותן לי לב טהור לעבדך באמת. וממצולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל מטהרה. תשועת יהוה בחרף עין, לאור באור החיים כל ימי היותי על פני האדמה. ואזכה לחדש נעורי, הימים שעברו בחשך, להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא חטא. ואזכה לחיות נגעים יהוה ולבקר בהיכלו, בלו אומר פבוד. אמן נצח סלה ועד: